УНИВ. БИБЛИОТЕКА
В.И. Бр. 4820

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сенте
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
У БЕОГРАДУ

Четвртакъ, 2. Іуліа. Число 1. 1842.

РАДОСТЬ СРБАЛЯ
при появленію
„СКОРОТЕЧЕ.“
одъ
Дра. Петра Іовановића.

На истоку зора пуца,
Србу мило срдце куца:
Китите га славе цвѣтъ.
Нѣжно Србче майци кличе,
Одалѣной браћи вичe:
Настати ће новый свѣтъ!
Неслога ће сгинут' клета,
Ню замѣнит' слога света:
Српске славе цватће цвѣтъ.
Србинъ напредъ ће ступати,
Своє моћи явность дати:
Да се читавъ диви свѣтъ.
Само теци, теци скоро
Листе милый, и не споро
Нѣгуй Србу славе цвѣтъ.
Чувай, брани, множи драго
Народности Српске благо:
Да ю Славскій грли свѣтъ.

ЕВРОПЕЙСКИ КОМПЛИМЕНТИ.
одъ
Д. П.
Писмо єдногъ Индіянца къ своме Кралю.

Мой Кралю!

На твою заповѣсть я самъ у Енглеску као пребивалиште наши найсилніи суседа ступіо. Ты си зактевао одъ мене, да ти я опишемъ овай славанъ народъ. Ево ти я по волји чинимъ, премда самъ я са Енглескимъ народомъ, и са нѣговымъ обичайма и нарави̇ма незадоволянъ. Овдашньи су люди горди и поносити. Они држе, да смо мы неотесани и прости зато, што мы тако говоримо као што мыслимо; а себе саме држе за изображене зато, што толико лажу, колико беседе.

Текъ што самъ ступіо на землю, приступи ми некій отмѣнъ господинъ, кои є одъ поглавице земальскогъ изасланъ быо, да мене дочека. Онъ ми рече, да му моя несрећа, што самъ у пловеню буру претрпіо, яко на срцу лежи. При томъ метне єдну руку на срце, а другомъ узме мене указавши іошть єданпуть дубоку жалость о моіой беди. Ово се срца могъ врло косне, гледећи како се овай господинъ због мене тако яко узнемирує. Но у истомъ трепутку ока превидимъ єдно дрво у путу, и здраво посрнемъ. На то се мой пунъ сажалења господинъ окрене къ другоме, и явно смеюћи се стане говорити о глупости и недотупавности.

Наскоро затимъ упознамъ се са єднимъ господиномъ, кои ми є више негъ єданпутъ казао, да ће се онъ врло радовати, ако ми чимъ услужанъ быти узможе; шта више понуђавао ме є са свиме, што є у нѣговой власти. Я га на то замолимъ, да ми помогне штогодъ одъ могъ пртляга понети; но онъ уместо да ми є по своме обећаню услужанъ, почне ми се смеяти у очи, заповедивши своме

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА

послужителю, да ми само онда руку помоћи пружи, кадъ сасвимъ осиромашимъ.

Нађемъ себи обиталиште на найлепшемъ месту вароши. Мой є прозоръ гледао на піяцу, коя є одъ ютра до вечера пуна людій была. Я ништа друго чуо ни самъ, него псовку, поругу, и безчешћенѣ, а видіо самъ само гуранѣ и туранѣ. Па кадъ є было край овымъ плеткама, то су исти люди, кои су се по піяци псовали и свакояко ружили, са сви страна найлепше поздравляни бывали. Не проће ми седамъ осамъ дана у момъ обиталишту, ал' ето ти могъ домаћина къ мени, кои ми са умилятимъ лицемъ рече: Мой Господине! сматрайте мою кућу као собствену, и употребите є по вольи. По овоме допуштеню одма сутра данъ дамъ єданъ зидъ провалити у моіой соби, коя є мала и тесна была. Али текъ што ово мой домаћинъ примети, таки доће къ мени као бесомучанъ, и запыта ме: како самъ я смео нѣгову собу кварити; пакъ додаде у великой лютини и то, да се съ места изъ куће чистимъ. И тако я морадо по вольи нѣговой учинити.

(Конацъ слѣдує.)

Рускій Путникъ Професоръ Срезнѣнскій у Унгаріи. *)

Маіа 12-га приспѣо є у Острогонъ на пароброду рускій путникъ, Гд. Измаилъ Ивановићъ Срезнѣвскій, Професоръ филологіе на Харковскомъ царско-рускомъ Свеучилишту, походіо є Г. Професора Дра Руміа, на кога є упућенъ было; посѣтіо є у пратньи овога Примаціалну кньижницу, коя се находи у зданію названомъ Базилика на градскомъ брегу, и Катакомбе изподъ истога; прегледао є у Ателиру послове находећегъ се овде таліанскогъ сликорезца Касагранде, съ киме се є таліански разговарао. Овай садъ ради за Базилику. Већъ има двѣ и полъ године, како Професоръ Срезнѣвскій путує по различнымъ земляма, гдѣ славенски народи живе. Нѣгова етнографично-филологична цѣль є, да различне славенске народе добро позна, и ньіова различита нарѣчія научи. Онъ є већъ было и у турскимъ земляма, у коима се славенски говори, изузимаюћи Бугарску, куда се пустити несмѣде због подигнута немира, и што ніе сигурно путовати. Обишао є Славонію, Хрватску, Далмацію и већу страну Унгаріе. Изъ Острогона отишао є у Шћавницу и Бистрицу Баньску. Одавде посѣтіо є Вармеће, у коима Славени живе, одтуда Карпатске горе, и затимъ прешао є у Галицію. Онъ ће путованѣ своє по Унгаріи у особитой кньиги описати рускимъ єзыкомъ, и на свѣтъ издати. На тай начинъ то ће быти прво дѣло о Маћарима на рускомъ єзыку. Професоръ Срезнѣвскій осимъ рускогъ єзыка разуме и друга различна славенска нарѣчія; говори сасвимъ добро нѣмачки, француски, таліански и латински. Почео є учити и маћарски, чега ради набавіо си є маћарску граматику и рѣчникъ. Онъ одобрава и похвалює духъ и настояванѣ Маћара, да свой матерньій и народньій єзыкъ подигну, него само жели, да они Славенима, Нѣмцыма и Власима, кои се иначе труде, да маћарскій државньій єзыкъ у колико могу науче, за зло не приме, што и они свой матерньій єзыкъ и свою народну литературу цѣне; искрено далѣ признає: да, као годъ што има претераны Маћара, тако има и претераны Славена. — Професоръ Срезнѣвскій є безъ сваке предразсуде, наученъ, изображенъ, у владаню любве достоянъ, весма улюданъ човекъ. Онъ знаде свой рускій патріотизамъ и національзамъ, и любовь къ своємъ материнскомъ єзыку и ближньимъ сроднымъ нарѣчіяма одъ 60 миліона Славена сединити са космополитизмомъ и уважаванѣмъ други народа, ньіовы єзыка и литература. Рѣчію онъ є у строгомъ смыслу ученъ comme il faut. —

*) Изваћено изъ Gemeinnützige Blätter zur Belehrung und Unterhaltung. Nro. 46. т. г.

ГРАМАТИКА ЛЮДІЙ.

одъ

I. С. П.

Као што се речи деле на мѣстоименіє, глаголъ, причастіє и т. д., тако исто и люди овай карактеръ добыяю, и сматраю се као части слова у великой живота писмениці. Име єсть склоняєма часть слова, коя човеку важность и качество придає. Ово може быти или собствено, сирѣчь трудомъ набавлѣно; или прилагателно, кадъ се име ономъ, кои тога достоянъ ніє, прилаже. Таково прилагателно име или є отечествено, коє одъ отца на сына прелази, или є вопросително, н. пр. како овай до тога доѣе? или є на последакъ числително, кадъ се изброяти може, колико є ко за прилагателно име приложіо. Ако є ко за име изъ собственогъ джепа платіо, или посредствомъ улагиваня до чега дошао, зове се име корено, ако ли є пакъ туѣе име себи присвоіо, или є штогодъ подъ своимъ именомъ издао, зове се име производно. Ако и самъ незна, како є до чега дошао, зове се случайно. За оногъ, кои велико име носи, али мало новаца има, кажу да има име усечено. Женитба єкодъ насъ име прилагателно, єръ жена будуѣемъ супругу мора што да принесе, а то се зове прилагати. Ништа манѣ после венчаня постаю жене существителне, а мужеви прилагателни, прво зато, што жена у кући сочинява главно лице, и мужъ се по нѣной вольи владати мора, друго пакъ зато, што онда долази редъ на мужеве, да они н. пр. у капама и фесовима прилажу безъ призренія єсу ли сами довольно могуѣни, или ѣе одъ други узаймити, или што є найгоре собствену свою стварь заложити. Оваковымъ туѣимъ прилогомъ постає име сложено, и прелази у синтаксисъ, о комъ ѣемо на своимъ месту говорити. Обычно су люди прости, кадъ ій жене за носъ вуку, увеличателни, кадъ о верности супруге говоре, умалителный, кадъ ій дужници съ контама траже.

Люди су вообще женскогъ рода, девойке мужкогъ, а жене общегъ. Мужеви се находе у числу єдинственомъ, девойке у числу множественомъ, єръ се текъ онда за срећне држе, кадъ знаду, да су многи у ньи залюблѣни. Число двойствено є одъ старе моде; и зато се само у старымъ кньигама и у старомъ браку налази. Любовь се у кньигама лишава числа множественогъ, нити може више любови по граматики быти; кодъ людій є пакъ сасвимъ другчіе, и многа женска имена даю се само у числу множественомъ склоняти, као н. пр. вериге, бисаге. Склоненія има готово толико, колико є людій. Тако су єдни склонѣни на карте, други на дукате, девойке на удаю, жене на удовство, удовице на момка; завидльивъ на туѣе погрешке, суєтанъ на титуле, подлица на оговаранѣ; неоженѣнъ на бракъ; оженѣнъ на безбрачіе; малый човекъ на велико достоинство и т. д.

Падежи су за човека врло опасни. Ако є ко управо пао, и другогъ за собомъ повукао, єсть падежъ именителный; ако су деца многа, а трошка мало, єсть падежъ родителный. Дателный падежъ само онда нешто вреди, кадъ є добаръ интересъ обећанъ, иначе є за люде опасанъ, и често у падежъ винителный прелази. Звателный падежъ найболѣ є мужевма познать, кадъ жена по кући псуе, коє се коєкако и може сносити. Но ако се она сасвимъ разсрди, и у падежъ творителный пређе, найболѣ є за мужа склоненіе, да іой се мало испредъ очію уклони. Кадъ жена вредности првогъ свогъ мужа са узхитомъ споминѣ, находи се у сказателномъ множественомъ. Ово се исто и мужу догаѣа, кадъ о верности своє супруге говори, премъ да є светъ у сасвимъ противномъ сказателномъ, што се овогъ предмета тиче.

(наставакъ другомъ приликомъ.)

Радиность, скотоводство, трговина, занатъ.

У внутреньо-аустрійскомъ трговине и радиности листу читамо: Већъ су више пута явни листови давали поводъ къ вниманію на чрезвычайне успѣхе, кое є запатакъ и облагорођиванѣ ованца у Југовалису (Аустраліи) учинило; и у ствари є, да се скоро клима нађи неће, коя бы за ову врсть польодѣлства одъ југовалійске свойственія была. Тамо су богате паше, сладка трава, блага клима, прилѣжни и атльиви становници, а нарочито є подпомогла множина Саски насељника, да се є брзо подигла та врсть трговања, кою тако хвале. Извозъ вуне одъ 15,000 за кратко време умножіо се є на 55,000 денькова; и по извѣстію знаменити вуне купователя, денякъ южно-аустралске вуне 5 — 10 талира скуплѣ се наплаћує, него еуропейске равнога качества. Да се пакъ ово качество яко у призрѣніе узима, видити є одтута, што є єдна знаменита Енглезка кућа, коя и съ Прусима, кои съ вупомъ тргую, у савезу стои, уредила: да вунару свою у Пешти, коя є са свыма машинама, кое вуну чисте, снабдѣвена, овде двигне, све машине, справе и сготовину прода, и съ тимъ Пешту сасвимъ остави, и у Југовалисъ дѣловодителя свогъ премѣсти.

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) СРБСКЕ.

Сербскій Лѣтописъ за год. 1842. Часть перва. Учредникъ Іоаннъ Субботићь СС. НН. и филос. и Св. Права Докторъ, Закл. Крал. Унг. Адвокатъ, Сл. факултета философ. при Универс. Пешт. Членъ коллежный. Свевысочайше дарованымъ правомъ Матице Сербске. У Будиму Писмены Крал. Свеучилишта пештанскогъ. Стр. 163.

У Лѣтопису є поновлѣнъ старый духъ. **Post nubila Phoebus!** Новый Г. Учредникъ пошао є — као што видимо — путемъ Магарашевићевымъ, кога є и Светићъ и Стаматовићъ похвално слѣдовао. На истомъ путу и Г. Субботића очекує ловоръ. Мы одъ нѣгове способности многому се надамо. У овой надежди подкрѣпльює насъ наведеный прьвый свезакъ Лѣтописа, гдѣ є Г. Учредникъ свой изображеный вкусъ показао. Предмети су у нѣму валяни и строго ученый, изузимаюћ' „Къ Повѣстницы Матице Сербске.“ Мы се неможемо довольно начудити, како се є Г. повѣствователь изразити могао, да є год. 1834. Матица забранѣна была, кадъ є она год. 1835. преко истога Господина као свогъ ондашнѣгъ Секретара, у обяву на Кнеза Лазара*) и Панегириконъ Цару и Краљу Францу I. **) рекла: да Лѣтописъ за сада излазити неможе, докъ се нѣка пытаня не рѣше; али и она спавати неможе, него — желећи сербскомъ роду своме одъ користи быти — издаватће друга дѣла; што є съ выше наведеныма двѣма книгама и учинила. Ово свѣдочи оригиналный кодъ насъ находећій се обявъ, о коемъ є рѣчь; а и свакій читатель увѣритѣсе, кои споменуте книге има. Раћа се дакле пытанѣ: како є Матица, кадъ є — као што се гата — была забранѣна, книге издавати могла? Мы на ово одговорити незнамо, а и да знамо не бы хтѣли, да избѣгнемо укоръ оклеветаваня, што є далеко одъ намѣре наше. Оставлямо свакому читателю нека безпристрастно суди. — У овомъ свезку слѣдующи се предмети налазе: I. Основни звукови и писмена (преводъ изъ **Serbische Lesekörner** отъ П. І. Шафарика). II. О писмену ы, одъ Дра Іоанна Субботића. III. Стихотворенія а) Изворна: Желѣ, Любичицы, одъ Іоанна Пачича. Туга, одъ Вас. Субботича. Сербскій характеръ, одъ Николе Бороевића. Сабля момче, цвѣтъ девойче — баллада, одъ Дра Іоанна Субботића. Надписи: 1. Найлепше, 2. Накитъ, 3. На Хесперидъ, 4 Цвети, одъ Вас. Субботића. б) Преведена. Нѣколико словенски народны песмица (изъ собранія Колларовог'. Свезке I.) IV. Бадный данъ, одъ Георгія Николаевића. V. Писмено продае (паметникъ сербског' єзыка изъ XVI. в. у глаголитской азбуки), одъ Іо. Пачича. Народне Гатке. а) Сербска: Пепелюга, одъ І. С. б) Руссійска: Птица Шаръ, Конь са златномъ гривомъ и морастый Курякъ, одъ С. Ф. VII. Главне Черте сравненія єзыка сербског' са црквено-славенскимъ. VIII. Книжество Сербско. IX. Къ повѣстницы Матице Сербске, одъ Ѳеодора Павловича. X. Смѣсице. — Измећу свію овы особиту позорность заслужую саставци: О писмену ы, Писмено продае и Главне черте сравненія єзыка сербскогъ са црквено-славенскимъ.

*) одъ Исидора Николића.

**) одъ Мойсія Игнятовића.

У обзиру првога и последнѣга сасвимъ се и мы слажемо съ Господомъ писательима, и желимо изъ свега срдца, да ніове мысли обште одобреніе добыю, и у дѣло приведене буду.— Писмено продае єсть славенскій споменикъ изъ шестнаестога вѣка, глаголскимъ словима писанъ на пергаменту, кои є случайно у Желѣзной вармеђи изъ землѣ изоранъ быо. Исто намъ свѣдочи, да є у отечеству нашемъ кадгодъ и славенскій єзыкъ при судейскимъословима употребльиванъ бывао. Aufgabe getrost!! — Одъ стихова вредно є напоменути балладу „Сабля момче, цвѣтъ девойче.“ По нашемъ мнѣнію ова є баллада єдно одъ найбольи стихотворны дѣла, коя намъ є вѣшто Г. Субботића перо произвело. Желили бы само, да се є хвалѣный Господинъ у писаню каквегодъ доследности држао, па да ніе писао цвѣтъ (у наслову) и Цвети (свр. 47. ст. 5.), бѣле (стр. 47. св. 6.) и беломъ (стр. 58. ст. 32.) пѣтли невят' (стр. 49. ст. 2.) и т. д.— О преводу изъ Шафарика саобштићемо мнѣніе наше кадъ сасвимъ буде свршенъ. За сада изявлюємо превелику радость, што се єданпутъ наће човекъ, да намъ ово, за насъ найвише и писано, дѣло преведе. То бы валяло да є одъ давна учинѣно; но кадъ ніе, добро є дошло и сада. Iошъ бы желили, да насъ скоримъ обрадуе гласъ, да се є кои Србинъ прехватіо преваћаня Slowanski Starožitnostiй одъ истога велеславна списателя. Ово дѣло већъ є преведено на рускій, полячкій и садъ на нѣмачкій: па заръ га Србльи имати неће? На посао браћо! Духъ времена силно куца на враты, и напредъ корачати вище. Ступаймо за ніиме: златна ће насъ усрећити будућность!—

Kolo. Članci za literaturu, umětnost i narodni život. Izdavaoci: D. Rakovac, St. Vraz, L. Vukotinović. Knjiga I. (troškom izdavaocah). U Zagrebu Tiskom k. p. ilir. nar. tiskarne dra Ljudevita Gaja. 1842. VIII. 152. стр.

Првый часописъ кодъ западне наше браће! Мы се изъ срдца радуемо появлѣнію овогъ новогъ пута, коимъ ће западна наша браћа къ изображености и срећи народной ступати Познаваюћи и лично и душевно Господу издавателѣ, много изъ предузећа ніова обричемо. Да се у мысли нашой неварамо, показуе предъ нама лежећа прва книга горе наведенога часописа. У ньой влада духъ праве слоге, духъ ученый, духъ свекористный. Да бы и наши читательи колико толико познали исту книгу, наводимо овде садржай нѣнъ. Огледало. Гробничко полѣ. Изъ дневника Дра Деметра. Слога, одъ Драгутина Раковца. Образъ славенскога нарѣчія у Корушкой, одъ Урбана Ярника (съ уводомъ и опазками одъ Ст. Вр.). Говорници, одъ Драгутина Раковца. Женитбени обичаи у хрватскомъ приморю около Бакра, одъ Г. Сусанића Бакранина. Коралье год. 1837., одъ Ивана Кукулѣвића Сакцинскога. Яна Маріа. Приповѣдка изъ године 1616., одъ Людевита Вукотиновића. Цвѣтъ (за нѣгову слику), одъ Драгойле Ярневићеве. Чеканѣ, одъ Ягоде Берлићеве. Старинскій дѣлный Листъ одъ год. 1585., одъ Ст. Вр. и Л. В. Смрть Граничара, одъ Л. И. Оріовчанина. Прегледъ. Народный и книжевный животъ Словака. (Дописъ Милослава Хурбана — ку — зу). Ческа литература. (Изъ дописа Изм. Ивановића — ку — зу). Илирска литература. а) Книжевный животъ Србаля. (Дописъ Доброрада Братолюбића Драгутину Раковцу). b) Народне нѣсме у Славоніи, одъ Якоба Решетара изъ Церовца. Нове книге о Славенихъ. (Пресудъ одъ П. І. Шафарика) Пр. Милошъ Поповићъ. Пазаръ. Листъ изъ Корушке. (Дописъ М. Маєра Ст — ку Вр — зу). Iошъ нѣшто о народномъ балу, одъ Лубора Травницкога. Нове книжевне вѣсти, одъ Якоба Решетара. Пытаня, одъ П. И. П. и И. И. С. — Кратькость мѣста недопушта намъ, да се пустимо у обширно разгледанѣ свію овы предмета. Зато ћемо текъ о важнімъ по кою рѣчь казати. Гробничко полѣ. Овде є учено перо Г. Дра Деметра показало шта є произвести кадро. Садъ се навршуе година 600, како су витежки Хрвати подъ Беломъ IV. крволочну силу Монгола на гробничкомъ полю поразили, и тако свою народность са муниципалносћу и св. унгарску круну одъ вѣчите пропасти избавили.*) Овай велеважный догађай у домаћой исторіи нашой умѣшно намъ представити Г. Деметеръ у еписки, чистымъ народнымъ духомъ дишућой, нѣсми. Хвала му свойска и одъ наше стране! Приключена изясненія велику цѣну придаю нѣсми.— Образъ словенскога нарѣчія у Корушкой. Важанъ саставакъ за наше филологе. Мы га особыто препоручуемо онима, кои раде на граматици за югозападне Славене. Изъ нѣга ће познати нарѣчіе словенско, коимъ Крайнци и Штаєрци говоре; сравнивши га са србскимъ и хрватскимъ познат' ће разлику измећу оба, и тако ласно граматику книжевногъ нашегъ єзыка написати; у чему га и помаже ученый уводъ и примѣчанія Г. Враза. Камо срећа да имамо монографіе свію южнославенски нарѣчія, те небы се противили онима, кои настоє, да се западоюжни Славени у писаню сложе. Но Богъ ће дати, пакъ ће и то быти: само не губимо духа, кадъ насъ єдностранци одъ ове блажене

*) Успомену овога догађая сл. и кр. Варошъ Загребъ — као и своега у сл. и кр. Варошъ поставлѣнія — славитће мѣсеца Новембра ове године.

цѣли одвраћаю. Напредъ безъ свакогъ страха: зора є забѣлила, и сунце ће се родити! — Мы и наше листове уступамо подобнымъ саставцыма; и управо позивамо и молимо учене литераторе югозападны Славена — Србаля, Хрвата и Словенаца: — да намъ како монографіе провинціалны нарѣчія, тако и обычае и наваде при различнымъ народнымъ светковинама описане шалю. Одъ потомства вѣчита ће іймъ захвалность быти! — Женитбени обичаи у хрватскомъ приморю. Лѣпъ предмѣтъ, но не найболѣ описанъ — у обзиру єзыка. Господ. Сузанићу препоручуємо, нека се болѣ упозна са найновіомъ србскомъ литературомъ и са дѣлы стары Дубровчана; иначе да се нехвата у коло западоюжны списателя. — Яна Марія. Г. Вукотиновићъ вѣкъ одъ давна показао намъ є вѣштину свою у преповѣданю, што є и съ овомъ преповѣдкомъ посвѣдочіо, кадъ изузмемо силомъ натераный конацъ; кои да є — као што бы почетакъ захтѣвао — разчленѣнъ и обширніе описанъ, небы на дѣло ни найманя сѣнка падала. Али et bonus quandoque dormitat Homerus! Што се штила тиче — прекрасанъ є. Може за примѣръ служити и нашимъ списательима. — Старинскій дѣлный листъ. Истину су изповѣдили Господа саобштителы овога листа, да є провинціална Хрватска у филологичномъ огледу права terra incognita. Признаємо, да и мы исти до іуче познавали нисмо хрватско нарѣчіе. Зато се радуємо, што чрезъ саобштаванѣ подобны стары листина прилику добыямо, да найближню браћу нашу познамо. Критичне примѣтбе Господе саобштителя одъ велике су вредности, и могу баремъ повода дати, да граматици више размышляваю о књижевномъ єзыку югозападны Славена. — Г. Милославу Хурбану очитуємо захвалность, што насъ є упознао са народнымъ и књижевнымъ животомъ свои єдноплеменика, а наши роћака, и молимо га, да се и овы листова сѣти, те да и ныи подобнымъ саставцыма обогати. Сви смо єдна браћа, сви сыновы єдне майке Славе. — Књижевный животъ Србаля. На овай саставакъ, особито на оно, што Г. дописникъ говори о начину писаня, кои є кадъ наши списателя у навади, валяло бы да обширно одговоримо. Будући пакъ да є просторъ листова наши яко ограниченъ: зато на кратко велимо, да намъ є жао, што є Г. дописникъ поредъ пшенице узео сламу да гризе. То за примѣръ, коимъ доказуе, да Србльи неправо пишу. Што се пакъ други узрока рѣавога станя литературе наше тиче, изповѣдити морамо, да су готово сва по несрећи истинита. — На Пазару найважніа су пытаня Г. Г. Професора П. И. П. и И И. С. На нѣка одъ овы мы ћемо у листовы наши одговорити. — Іошъ напометути треба: Коралъке, Цвѣтъ и Чеканѣ. У ныма се нѣжно изражаваю сладка чувствованя любовне младости. — И Г. Раковца стихови заслужую похвалу. Изъ ныи се подиже духъ патріотични. — Ове рѣчи нека западна браћа наша приме ономъ искреносћу, коіомъ ћемо мы ныова мнѣнія о нашимъ књижевнымъ производима дочекивати. Овако ће се тесно скончати узаимный савезъ литературе наше.

У осталомъ неможемо пропустити, да књигу ову и нашимъ читательима не препоручимо, съ тимъ више, што су намъ Господа издавателы, приликомъ бавлѣня нашегъ у Загребу овога лета, устмено обећали, да ће съ доходећомъ годиномъ у ню ставляти прилоге кирилскимъ и латинскимъ словима писане! Цѣна іой є 40 кр. у сребру.

У.

б) РУСКЕ.

Historica Russiae monumenta ex antiquis exterarum gentium archivis et bibliothecis depromta ab Q. G. Turgenevio. Tom. I. Petropoli. 399 стр. на 4-тини.

Дѣло ово издає Гд. Тургеневъ на заповѣдь Нь. Велич. Цара. У нѣму се находи до 1580. различиты стары писама, односећи се на стару исторію Руске. Одъ особите є вредности, и заслужуе позорность свеколике Европе. На листинама време є найточніе назначено свакога случая, коега ради су писане. Ватиканъ, и овога архиваръ Монс. Морино Марини, іоште до сада нештампана извѣстія Млѣтачки посланика составляю поглавиту прилогу у овой занимивой сбирки. Изъ овы листина очито є, како су трговачки и црковни послови и на дипломацію имали уплива. Изъ ныи се види, како се є грчко-руска црква сѣдињавала съ Римомъ, како є изнађенъ новый путъ за трговину изъ и у Индію. Особитогъ є примѣчанія вредна инштрукція отца Посевића, єдногa Єзуита, кои у Москву посланъ быяше, да учини миръ измећу Руске и Польске. Римъ є за рана увидіо знаменитость Руске, зато є врло мудро и обозриво настоявао, да на свою страну придобые завладалце. Многимъ старымъ писмама приключенъ є и рускій преводъ, свима пакъ предпоставлѣна є цѣль и садржай. Мы одъ срдца желимо, да бы се и нова исторія Руске, коя є іоште яко непозната, на истый начинъ, и изъ усты по Гдну Тургеневу отворены, и до сада іоште недираны извора обѣлоданила. (по Allgemeine Zeitung.)

в) ЧЕСКЕ.

Slowanský Narodopis. Sestawil Pawel Josef Šafarik. (s mappau) W Praze. Nákladem wydawatele. 1842. XII. 187.

Књига ова башъ садъ до насъ доће. Разгледавши ю на брзу руку, хитимо титателѣ наше съ њомъ упознати. Новый овай плодъ многодишнѣга труда задео є опетъ неувелый єданъ цвѣтъ у вѣнацъ славе заслуженога Г. Шафарика. — У књизи представля намъ се лингвистика, етнографіа и географіа свы славенскы народа съ додатком туђи племена, коя су или величиномъ и разширеносћу своіомъ, или другимъ сусѣденѣмъ ит. д. каквагодъ уплива имали на Славенство. Затимъ приложенъ є: прегледъ народа корена славенскога год. 1842., огледи славенски нарѣчія и т. д. На маши видимо пространу, одъ Камчатке до Балкана, одъ ледена до црнога мора протежућу се домовину Славена, разнымъ бояма на разна племена раздѣлену. — У овомъ дѣлу служіо се є похвалѣный Г. Шафарикъ новымъ правописомъ, кои є одъ Сабора музейнога за староческу библіотеку и малу енциклопедію наука прописанъ быо, т. є. употребляванѣ j на мѣсто досадашнѣга g, i на мѣсто j, g на мѣсто ǧ. У.

г) Полячке.

Нарбутове Историє Литванске изишла є у Вилни последня т. є. 9-та свезка. Царъ рускій одаріо списателя драгоцѣнымъ прстеномъ.

Штатутъ Литевскій, кога издає у Познаню грофъ Дзіалинскій, изишао є на свѣтло.

(Časopis Českého museum.)

ДОМАЋЕ ВЕСТИ.

Новый Садъ у почетку Іуніа т. г. у овдешньой Гимназіи іоште съ концемъ прошавше године заведена є школа пѣнія; садъ пакъ заводи се музикална школа. За Професора изабранъ є одъ обштине Г. Александеръ Нисисъ Морфидесъ; има плату єднаку съ осталымъ Г. Г. Професорима, т. є. 600 фор. Ученици већъ су знамените кораке учинили: читаву божествену службу — осимъ Блаженый — благогласно пое на велико созиданіе присутствующи. — И ово заведеніе обштини Новосадской на велику честь и поносъ служи. Многе су већъ жертве родолюбиви Новосаћани на олтаръ народногъ образованія принели; и садъ ево опетъ поспѣшише, у кругу своме естетичный вкусъ разширити, и облагородити чувство слуха. Жертве ове живит' ће у срдцу найпоздніи унука наши. Вѣнацъ оному, тко є вѣнца достоянъ!

Пешта. Ноћу између 27 — 28. т. м. око поноћи случайно се є овде у Шорокшарской улици родила ватра, коя до три сата изъ ютра свирѣпо бѣсняше. Изгорѣле су три велике куће.

Пешта 28. Іуніа т. г. Прошавшега Петка (26. т. м.) приспѣо є амо изъ Бѣограда на паброду идући Благородный и Высокоученый Г. Іоаннъ С. Поповићъ, Унгарскій Адвокатъ, Професоръ православны наука у Лицею Бѣоградскомъ, Дружтва Србске Словесности редовный членъ и Литераторъ србскій. Пробавивши кодъ насъ два дана, одпутовао є данасъ на паброду у Бечъ због правителствены послова србски.

СВЕСЛАВЕНСКА ВЕСТЬ.

Изъ Бѣограда. Новозаведено Дружтво Србске Словесности већъ дѣйствує, ако и нема іоште опредѣленога предмета, съ коимъ бы се членови занимали. Свакому члену на волю є оставлѣно, шта да ради, до прве главне сѣднице. — Мале сѣднице уредно се држе; у њима членови сачињія своя предлажу Дружтву, сверху кои се дебатира. — Овако є кодъ насъ. Шта вы тамо дѣлате? Мы текъ юче дигосмо вратъ изподъ тежкогъ Мусулманскогъ ярма, на какве смо већъ кораке къ народной изображености учинили! —

(изъ пріятельскогъ писма.)

СМЕСИЦА.

У Москви живи удовица єдногъ кожарскогъ трговца, коя є 157 год. временита. У 113-ой години живота свога 16-тый се є путъ удала. Живи умѣрено, никада ледено-хладна пића и ела неузима. Позорно се чува одъ сваке разладе, претовариваня стомака, и одъ сваке страсти, коя душу узнемирити може. Она є и данъ данашньій здрава, и нада се, да ће съ божіомъ милосћу и двѣста годишньій данъ достићи. Обычно говори: „Наравь є найболый лѣкаръ.“ —

НОШИВО.

(съ образомъ Ч. I.)

Сламный шеширъ съ бѣлымъ перѣмъ и пантльикама а плаветнымъ изъ нутра накитомъ (Putz). Зелена хальина одъ Барежа са свиленымъ фронцлама и бѣлымъ рукавма одъ органтина, бѣлый Броносъ одъ тилангле. — Хальина одъ муслина ружичне боє са карнерима.

Цѣна ране у Пешти 30. Іуніа. Грошић. б. вр.

	најболѣ	средњ	лоше
Жито	225	200	180
Наполица	164	160	—
Ражъ	144	140	136
Єчамъ	105	100	95
Зобъ	85	82	—
Проя	140	135	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	125	123	120
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

29. Іуніа 5′ 10″ 3‴ — 30. Іун. 6′ 5″ 0‴ (надъ 0.)

ОГЛАСЪ.

„Сви у коло, не около,
Кадъ къ напредку води коло.“

Съ данашньимъ даномъ починѣ „СКОРОТЕЧА“ ступат' у пространый Србскій свѣтъ. Нѣгова цѣль є: облагороѣенѣ народногъ значая србскогъ, сачуванѣ миле народности србске, усавршенствованѣ сладкогъ єзыка србскогъ, и подизанѣ србско-народне изображености, а надъ овымъ выси се умноженіе фонда народны србски училишта. Ова племенита цѣль надамо се, да ће кодъ родолюбивы Србаля радостна одзыва наћи. Србиће нашимъ листовима благоволѣніе и усердіе свое поклонити, а мы ћемо настоявати, и по могућству сила наши трудити се, да намъ листови то благоволѣніе и усердіе заслуже. — Листови наши излазитће примѣрномъ точносћу. Сви важніи догађаи изъ отечества нашегъ старатћемо се да свагда благовремено обявлѣни буду. У избору ставляемы предмета наблюдаватћемо строгу естетику како у огледу вредности самога предмета, тако и чистоће єзыка. Нити ћемо писати славенски, нити опетъ простачко-србски; но управлятћемо се по оной латинской пословици medium tenuere beati! Правописомъ засадъ служитћемо се истымъ, кои найбольи списатели србски употребляваю, т. є. славенскимъ, у колико свойство єзыка србскогъ допушта, докъ намъ свыма одъ Высочайшегъ мѣста одредити се имаюћа учена депутаціа овога правила непредпостави. На ово внимателне чинимо и будуће Г.Г. приложнике и спомагателѣ наше, улюдно ій молећи, да се баремъ у прилозима, за ове листове опредѣленыма, яко одъ славенскогъ правописа неудаляваю. Али при свемъ томъ нека се држе основа и правила системе, кою Аналогіа єзыка србскогъ установлява. — Многи одъ найодличніи литератора србски, кано Г. Г. М. Светићъ, Ев. Іоанновићъ, Др. Маринковићъ, П. Стаматовићъ, Др. Пейчићъ, Л. Лазаревићъ, Гр. Герчићъ, Гр. Лазићъ, І. С. Поповићъ, І. Пантелићъ, Др. Деметеръ, Др. Іовановићъ, Ст. Вразъ, В. Бабукићъ, Л. Вукотиновићъ, Д. Раковацъ и т. д., и писмено и устмено обећали су намъ, да ће ревностни участници дѣла нашегъ быти. Како ову Господу, тако и остале (п. н.) литераторе, коимъ изображеніе славногъ и юначкогъ народа Србскогъ, и на овомъ основана истинита среća и право благостояніе на срдцу лежи, и овде явно позывамо и молимо, да насъ како неоцѣнимымъ своимъ прилозима, тако и савѣтомъ при овомъ къ благу народа клонећемъ се предпріятію нашемъ подпомоћи благоизволе. — Позывамо найпосле свакога родолюбца, кои листове наше имати жели, да се што пре пренумерира, докъ іошъ са свыма листовима служити можемо. Цѣна іймъ є за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., за остале 5 фор. ср. на полъ године. Излазитће два пута у седмици, Четвртком и Недельомъ. Свакогъ Четвртка додаватће се Листу єданъ образъ паризкогъ или бечкогъ ношива. — — Узаимнымъ дакле силама дижимо зданіе народнога образованя. У свему владаймо се по оной народной пословици: За родъ крвь до каплѣ, благо до нѣдара!

У Пешти 1. Іуліа 1842.

Учредничество,
у Бедемской улици Нро. 349.

Листъ овай излази два пута у седмици, свакогъ Четвртка и Недельѣ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКИЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 5. Іуліа. Число 2. 1842.

СКОРОТЕЧИ
от
Іоанна Пачича.

Часъ у добрый, мигъ у благослутный,
Напредакъ у бистрый, незамутный,
Спѣши, тецы милый Скоротече!
Неуморномъ буди твомъ по ходу
Добродошао, гостъ и милый роду:
Когъ те подпоръ дѣйный некъ предтече.

А преблагомъ твомъ ко намѣрен'ю
Жельно-сретьномъ пакъ и довершен'ю
Желимъ я ти топло, пакъ усердно
Да те резныхъ стѣне препречен'я,
Зависти, и злобе огорчен'я
Незадержу, стегну хулно-гердно.

С'народныхъ ~~и~~ што своихъ просвѣщенье
Словесности, духа ображенье
Може сноват', крѣпит', простирати;
Ревныхъ све отъ рода пріятеля
Ученыхъ и умныхъ списателя;
Скоро тецы брижно скупит', слати.

За обучит' повѣрено стадо
Пастыръ душахъ свак' ѣе радъ, и радо
Полезна ти списат', и принети;
Знаютъ, ты ѣеш' совѣстна и вѣрна,
Неущербна сва, пакъ и нескверна
Народу по Сербскомъ и разнети.

Сербљинъ истинъ свакій примит'тье те
Обдареногъ щедро пратит'тіе те,
Ко желаномъ и провести концу:
Зна да спѣшишъ множит' училища,
Богатити народна книжница;
Тѣжишъ стити ко вѣжества сонцу.

Даръ принешенъ буд' и како малый,
Благодаранъ прими, и захвали;
Отъ сродника єръ ти буде дато:
Стѣне верши множство Пиљ-грудица,
Мора пуни водныхъ Ливъ капљица;
Даръ є свакъ, ал' умный суво злато.

А смотришъ ли когъ иногъ на путу,
Сву отвергни злобу, мерзь и круту;
Добромъ текъ у мнѣн'ю предтецы га:
Вел'кодушномъ, благомъ ревностію,
Съ ныме лѣномъ ал' у согласію
Текуть спѣшно по- и достигни га.

Роду служит' умно ко настои,
Ползоват' му радъ се труди, знои;
Достоянъ є тай признан'я рода:
Томъ на чело вѣнацъ, као свакоме!
Предпріят'ю гледи ко у своме
Произвести благо умногъ ~~рода~~ плода

Садъ ти желимъ сретно путемъ ити,
Намѣреный, желанъ конацъ стити;
Подпоръ свагди нать', и пріятелѣ:
Повољити с' увѣкъ свакомъ чину,
Рода свакогъ, и отчизне сыну,
Стетьи многе доброжелателѣ.

НАРОДНА ГАТКА РУСКА
о
ПСЕТУ и ЗМІИ.

(съ нѣмач. превед.)

Єданъ, Царъ именомъ Пирасъ, имао є єдногъ єдинитогъ сына, кои се Избавъ называо. Пирасъ овогъ сына преко све-

га на свѣту любяше; и три му є чувалѣ држао; єдну да га дои, другу да га купа, трећу да га люля и забавля. Такођеръ є Царъ овай имао єдно псето и єдногъ сокола, коє є врло миловао.

Єданпутъ се догоди, да се Царъ съ Царицомъ, коя се Арадіа зваше, отъ двора удали. При полазку своме преда онъ Избава трима чуваляма, наложивши, да на дѣте пазе. У истой соби малогъ Царевића, бью є такођеръ и соко и псето. Кадъ Царевићъ у колевци заспи, то у другу собу изиђу чувалѣ, да га не бы съ разговоромъ своимъ пробудиле. И кадъ тако никогъ у соби не бяше, извуче се изъ єднога угля исте собе грдна зміюрина, коя се дотле сакрывена єднако таяла, докле ни є дочекала, оваку прилику, кадъ у соби кодъ дѣтета нигдѣ никогъ нема, тко бы ю видіо; пакъ помили управо колевци, да младога Царевића уеде. Но соко ю спази, и одъ тежкогъ страха залепрша се полетивши псету, кога клюномъ као каквымъ піюкомъ у главу удари, а съ крилама клопне по ушима, те га тако обавѣсти, да заспано дѣте у колевци брани. Чимъ псето то примѣти, у тренутку слапи змію, да ю сву раздере; но на више мѣста пречи змія псето, ал' текъ ово опетъ ню надвлада и са свимъ удави. Борећи се дакле ово двоє преврну колевку съ малымъ у ньой Царевићемъ тако, да є цѣло дѣте колевка покрыла. А и соба крвлю отъ псета и зміе на много є мѣста замарана была. Садъ, кадъ є вечъ псето зміи тако главе дошло, скочи и смота се на колевку малогъ Царевића. Наскоро потомъ, доћу и чувалѣ опетъ натрагъ у собу, пакъ смотривши псето на колевци, и сподъ (патосъ) собный савъ крвлю умрлянъ, ништа друго помыслиле нису, него да є малогъ Царевића псето удавило. Премру отъ страха, и крвь почну сузама ронити. Єдна одъ ньи пакъ одма одлети, те Царици яви, да є псето нѣногъ сладкогъ сына удавило, коега є крвлю скоро цѣла соба обагрена. Царица кадъ тужну и ужасну ову вѣсть чу о єдинцу, закука изъ гласа, колико ю годъ глава доноси, и у несвѣсть падне. Кадъ Пирасъ разумѣ шта се садъ сбы съ нѣговомъ супругомъ, смѣста іой полети, и нашавши ю као што є чуо у несвѣсти, потруди се што є,— и чиме є годъ больма могао ню опоравити. И кадъ є тако нѣговымъ атанѣмъ и съ Божіомъ помоћи опетъ къ себи дошла, запыта ю Царъ, шта се съ ньомъ догодило? Садъ вечъ више немогоше отъ нѣга таити, но му кажу све обстоятелно, на што онъ савъ протрне, и безъ душе читаво полети за Царицомъ у палату натрагъ; кудъ кадъ стигне, уђе Пирасъ съ Царицомъ у собу, у коіой є младый Царевићъ остао, гди како га види псето, одма скочи къ нѣму улагиваюћи се, и съ выенѣмъ своги репа тражаше, како бы му радость свою, о избавленію нѣговога сына, изявити могло. Но Царица на єданпутъ викне: „Уби, уби то проклето псето: оно є узрокъ ове узаимне наше вѣчите несреће.“ Съ коимъ рѣчма тако Цара у живацъ дирне, да одма мачъ отъ бедрице тргне и псето на поле ударцемъ пресѣче.

За тимъ се потражи, откуда у соби те крвомрльине; те тако садъ нађу край колевке удавлѣну змію, на споду лежећу. Царъ ю добро погледа, и примѣти да є сва у ранама. Потомъ почне псето прегледати, па такођеръ и на овомъ више рана наће.

И тако садъ топрвъ Пирасъ дозна, да є своги любимца, права здрава мачемъ раздвоіо; коє се одма и съ тимъ посвѣдочи, кадъ малога Царевића невредима подъ колевкомъ нађу.

ШАЙКАШИ.

(изъ писма єдногъ нѣмачкогъ путника.)

Не далеко одъ Карловаца дошлисмо на ушће Тисе. Осамъ миля къ Югу више своги ушћа протеже се Тиса къ Югоистоку, и састаюћи се съ Дунавомъ чини стеснѣный кутъ. Край овога кута, кои у себи єдно 20 □ миля влажне землѣ садржи, єсть одъ тако названый Шай-

каша или Насадника населѣнъ. Ови Шайкаши сачињаваю Аустриску воєну флоту на Дунаву. Окружіе, у коємъ они станую, спада подъ милитарску границу. Шайкаши живе подъ єдномъ управомъ, као и остали сви граничари, съ тимъ само изнимкомъ, што ови свою службу не као други граничари на сувой земльи, него на води одправляю. Изъ ньіовы людій саставля се єданъ баталіонъ за управлянѣ флоте. Главна варошь Шайкашкогъ Баталіона є Тителъ. Овде се находи найвећа и найглавнія часть шайкашке дунавске флоте. У осталомъ налази се и у Земуну и на други мѣсты Дунава єдна частица овы Шайка. Шайкаши су са свакомъ струкомъ лађарскогъ живота и са токомъ Дунава одвећъ добро познати. Они имаю мале лађе и топничне чунове, одъ кои свакій є съ вѣтриломъ и веслама снабдѣвенъ. Ове лађе зову се Шайке; одкуда и име Шайкаша. Ньіове су лађе двояке: велике и мале. Съ последньимъ обично на Дунаву стражу чуваю; веће пакъ представляю као пѣку воєну флоту на Дунаву. Ньіова найважнія служба састои у уредномъ стражареню на Дунаву. Далѣ употребляваю се у ратно доба, и при другимъ важнимъ случаєвма. Они су текъ малый остатакъ отъ оны у прошавша времена тако славны бивши флота, коє су Турци, Аустріанци, Крстоносци и Римляни на Дунаву обдржавали. Као што є познато, Римляни су имали на цѣломъ Дунаву чакъ до Нѣмачке многа станишта за свою флоту: и у рату съ Турцима ни є манѣ битка было на води, него на суву. Ове битке, премда су по себи важне, ни єданъ, — у колико є познато, живописацъ ни є наслико-ковао. Представимо себи єдну многимъ дунавскимъ стѣнама обколѣну узкость, и у овой узкости Дунава моге мнале и велике шайке, Турке на єдной, Аустріанце и Унгаре на другой страни. Двѣ шайке, єдна другой се приближе и сразе, и у найвећой ватри брза ій вода разстави. Єдна удари на стѣну, а момци съ великомъ мукомъ испливаю на прудъ. Други са своимъ снагомъ веслаю, єданъ противъ другогъ удараю. Съ обадвѣ стране Дунава стоеће трупе войника помажу своимъ людма. Штета, што досадъ ни єданъ знатанъ живописацъ таково бойно позориште у слици непредстави! Шанцеви и положаи, коє рѣка чини, мыслимъ да лѣпше изгледаю, него само море.

Шайкаши, изузимаюћ гдѣкоє, сви су сами Србльи. Ньіовъ баталіонъ састои се одъ 1000 момака. Они поредъ своє лађарске вѣштине, мораю іошть и зиданѣ и правлѣнѣ мостова, и у обште све пантаперске послове знати, а у превозеню трупа войнички съ єдне стране рѣке на другу искусни быти: да бы тако у време наводненія, коє се у томъ предѣлу често догађа, посредствомъ свои стражарски чунова савезъ између потоплѣны станишта учинити могли. Заиста Шайкаши при уливу Тисе у таковомъ предѣлу станую, кои є найвећемъ Дунава наводненію подложанъ, и кои се одъ Бачке узимаюћи на лѣвой страни рѣке крозъ цѣлый Банатъ до самогъ улива Мораве разпростире. Но и цѣлогъ овогъ великогъ простора само єдна мала часть између Бѣограда и Нове Паланке граничи съ Турскомъ. И ова часть Дунава, као и друга одавде до Оршаве, одъ прилике 25 миля дугачка, єсть за Шайкаше и ньіову службу одъ велике важности. Одъ Оршаве далѣ већъ су обе стране Дунава Турске. На Сави, коя є одвећъ узка, и ласно се са сува чувати може, ни су Шайкаши тако, као на широкомъ Дунаву, потребни.

ЕВРОПЕЙСКИ КОМПЛИМЕНТИ.

одъ

Д. П.

Писмо єдногъ Индіянца къ своме Краю.

(Конацъ.)

Заиђемъ тражити обиталиште друго, и нађемъ га кодъ човека млого учтивіегъ одъ првогъ. Цела моя кућа, и све што у ньой видите (рече ми домаћинъ) стои Вама

на служби. Я самь се у истину срдачно радовао овой искрености. Єданпутъ спазимъ у соби више лепы огледала; скинемъ єдно съ дувара у намери той, да га теби пошлѣмъ. Но чимъ ово мой домаћинъ опази, постаде гори него онай првый; и тео ме є дати затворити, єръ є *држао*, да самь я управо съ вольомъ нѣга покрасти тео.

Наскоро затимъ зовне ме єданъ отмѣнъ господинъ на ручакъ, после когъ рече ми, да ако ми се ма шта допада, само да заповедимъ, па ми све на служби готово стои. У исто време опазимъ на ормару єданъ врло скупоценъ сатъ. Я га замолимъ, да ми онъ истый сатъ за време мога овде бавлѣня на послугу даде; но некако я не доби одговора на мою молбу, и о мени више ни спомена не бяше.

Позову ме къ Кралю. Неброєни люди у лепой одећи кланяю се предъ ньимъ, називаюћи га добримъ, благимъ, и милостивимъ; а за нѣговы леђій заиста говорише о нѣму сасвимъ друго.

Ово су луди люди. Да ій ты чуєшъ, ты бы држао, да су они све сами доктори; єръ прво є то, што свакій боговетный данъ пытаю: „како се наодите.“ Найсмешніи є обичай, когъ при асталу имаю. Они напуне чашу виномъ, подигну увисъ и кажу, да пію за моє здравлѣ. Исто тако натеривали су и мене, да и я толико піемъ; и Богъ и душа разболео бы се, да самь ій послушао. Шта више пили су и за твоє здравлѣ; но я држимъ, да ово више одъ твога телеснога састава и твога разума зависи, него одъ ньиовы голы желя. Мени су ови люди яко неповольни, и ништа друго не желимъ, него да се што пре къ теби о кралю! повратим, и да ти лудость и безумлѣ Европейско преповедимъ.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Пешта. У почетку мѣсеца Іуніа Карпатски Славени справили су торжествену депутацію Нь. Величеству наймилостивіемъ Кралю нашемъ у Бечъ. Ову депутацію сачињавали су: Евангелскій Суперинтендентъ Г. Іосефи и четири свештеника одъ истога вѣроисповѣданія, спрѣчъ Г. Г. Ферѣнчикъ изъ Єлшаве, Халупка изъ Брезна, Ходжа изъ Св. Микулаша, и Рохоньи изъ Бачке. — Рекурсъ свой предали су Нь. Ц. Высочеству Ерцхерцогу Людевиту, кои ій є съ найвећомъ благонаклоносћу приміо. Затимъ учинили су подворенѣ своє Нь. Свѣтлости Князу Метерніку, кодъ кога су више одъ єдногъ сата пробавили; потомъ Князу Коловрату, роћеному Чеху, кои ій є као єнородну браћу свою предусрѣо, Канцлеру Майлату, кои іймъ є рекао, да є и онъ самъ по роду Славенъ, и да се съ тимъ поноси; и найпосле Референдеру Торкошу, одъ кога су такоћеръ врло добро примлѣни были. У рекурсу изявлѣне су: тужбе на закону противеће се поступанѣ оны Маћара, кои различите погрде не само противъ земляка своихъ Словака, него и противъ свію Славена по своимъ новинама пишу, и навалюю, да се Славенима, кои подъ Св. Унгарскомъ круномъ живе, употребльиванѣ матернѣга єзыка препречи; прошнѣ: да Словаци у своимъ црквама и школама свой матерній єзыкъ задрже, црквене матрикуле словачки воде; да се у Пожуну Словачка Цензура установи и издаванѣ Словачки Народны Новина допусти; да се у Лицею Пожунскомъ Словачкій єзыкъ и литература као ordinarium studium предає; да се на Свеучилишту Пештанскомъ катедра Славенски єзыка и литература подигне и т. д.

Цѣна ране у Пешти 3. Іуліа. Грошић. б. вр.

	најболѣ	средњ	лоше
Жито	215	195	178
Наполица	160	155	150
Ражь	126	124	120
Єчамъ	100	95	90
Зобъ	84	82	80
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	125	123	120
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

2. Іуліа 5′ 11″ 0‴ — 3. Іул. 5′ 7″ 9‴ — 4. Іул. 5′ 4″ 9‴ (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 9. Іуліа. Число 3. 1842.

ЛЮБОПѢВАЦЪ.

одъ

Вас. Живковића.

Ты плавишъ зоро златна,
Твой сяйный блиста зракъ,
Сви срећни тебе славе,
Я любимъ гроба мракъ.

Ты плавишъ; „ето красне!“
(Чує се свѣта кликъ)
Я пѣвацъ сузе ліюћ'
Твой руйный кунемъ ликъ.

И бѣжимъ, куда? незнамъ!—
Усамлѣнъ тражимъ лугъ;
Покоя нигдѣ немамъ,
Плачъ ми є вѣрный другъ.

Одъ првога огранка
Тихъ боравитћу санъ,
Докъ тамна ноћь не сагна
У море кивный данъ.

Чимъ влашићи затрепте
Поноћи груне часъ,
Моя ће пренут' душа
И арфе єкнут' гласъ.

Появ'се бледъ мѣсече
Са пратньомъ звѣздица,
У сузи ока мога
Огледайте лица.

Пѣвати млађанъ нећу
Пріятну лозе сласть,
Варљиво злато нека
Суетнима на часть.

Пріятель свагда вѣранъ
Ребра Адамова,
Томъ пѣват' и служити
Бытће ми радость сва.

МЛАДА УДОВИЦА.

(по нѣмачкомъ.)

Удовица Спасоевићка живила є у Н*. Обытавала є у єдной малой кућици у Опанчарской улици. Она є была лѣпа, плава, очараваюћа, 21. годину стара. Ни є шестъ мѣсецій прошло, одъ како се съ мужемъ састала, овай єданпутъ у зимньо вече безъ кабанице отиде у шетню. Шта човекъ одъ двадесетъ година поднети може, неможе одъ петдесетъ. Разболе се. Лѣкарева помоћь є была суетна. Онъ умре. Буде саранћнъ. Удовица му є плакала, можда само зато, што є у обычаю, да се плаче; можда и.... Али сасвимъ безумно є испытивати, зашто се люди смѣю и плачу. Сузе се осушише. Спасоевићка ни є была богата. Капиталацъ нѣкій, кои іой є малый интересъ на годину доносіо, было є све, што іой є остало. Али съ лѣпымъ стасомъ, и съ 21. годиномъ дає се и іошъ више очекивати. Надежда є и златна и ружична. Она є ишла у дружтва, гдѣ се вечери у пѣваню любезны аріа и разговору пріятно проводе. Свака ствaрь на свѣту има двѣ стране, осѣняваюћу и освѣтлююћу. Тако є было и овде. Господинъ Сретићъ, 27. година старъ, лѣпогъ стаса, было є за Спасоевићку освѣтлююћа страна у овымъ забавама. Онъ є довольно мозга имао, да то смотри. Нѣгове су очи говориле, нѣне су очи говориле. Онъ є писао, она є писала. Они су се любили....

„Добро самь ю добыо“ мысляше Сретићъ.

„Можда ме чека лѣпша будућность“ мысляше удовица.

Нѣтко закуца на враты.

„Можда є онъ.“ Малой дѣвойчици, коя ю є дворила, рекне, да га пусти у нутра. Но онъ небыяше. Сретићъ є быо прелѣпъ, да бы тако ласно овай коракъ учиніо. Особа, коя у нутра ступи, быо є єданъ племенитъ човекъ одъ близу 60 година. Овай є свега имао осимъ новаца, па да кодъ коє грофице іошъ знамениту ролу игра. Господинъ Малински быо є маторый старацъ, пріятна луда кодъ госпоя, коє су га упркосъ нѣговымъ годинама ипакъ радо имале.

„Нечудите се, госпоице, што мене предъ собомъ видите. У моимъ годинама нема се каде провођаџія тражити. Валя найкраћій путъ узети.“

„„Драго ми є, господине, што сте ме походили, и....

„Госпоице“ пресѣче іой старацъ рѣчь „я самь дошао вама двѣ тайне одкрити. Ако вамъ є моя похода и тегобна, опетъ баремъ ни є безъ дѣйствія.“

„„Говорите господине; човекъ као вы....“

„Данасъ самь одъ могъ дѣловодителя добыо листъ, кои ме у сасвимъ друго станѣ полаже. Я самь быо сирома; садъ самь богатъ. Нѣкакавъ Малински, кога никадъ у животу момъ ни видіо нисамь, а сродникъ ми є быо, недавно є у T* умро: я самь нѣговъ наслѣдникъ.“

„„Я вамъ честитамъ. Срећа ни є свагда слѣпа; кадкадъ и одреши очи.““

„Истина мало покасно то є учинила“ рекне старацъ кланяюћи се; „али, госпоице, я не манѣ зато самь и вама обвезанъ... Чини ми се, као да већъ имамъ кућу, салашъ, стоку. То є моя прва тайна. — Друга можда є и смѣшна; али є тако истинита, да— ако ю вы, госпоице, небы одобрили— баремъ заслужує, да мене извините, што вамъ ю одкривамъ.

„„Да чуємо, господине.““

„Я Васъ любимъ.“

„„Вы мене любите?““

„Я за васъ, госпоице, имамъ срце одъ 20. година. Узмите мою руку. Вы богата нисте; я самь богатъ. Вы ћете старость мою заборавити, и кадгодъ после моє смрти велико иманѣ посѣдовати.““

„Добро дакле: немыслимо на смрть; подѣлимо, госпоице, моє богатство. Вы сте се у срећанъ данъ родили: узмите све, што имамъ. Ако ми любовь и неможете поклонити, то ми оставите баремъ лѣпу утѣху, да самь вреданъ ваше пріятельство уживати; поклоните ми ту сладку мысао, да се ньиме поносити могу.“

Одъ Малински имао є и други основа, коима бы Спасоевићку на свою страну добыти могао; но та изъ нѣжности не хтѣде употреблявати. Онъ іой є могао казати: Вы сте одъ низкогъ рода, и неможете се дружити съ великомъ господомъ; узмите име одъ Малински. Будући самь я сада богатъ, то ћу васъ моимъ титулама накитити: я самь племенитъ. Лѣпо є, кадъ се у великимъ дружтвама вели: ова є племенита; слађе є чути: госпоя племенита одъ Малински, него госпоя Спасоевићка.

Ништа одъ овога ни є Малински напоминяо. Удовица му захвали на доброти; но чувствованѣ срца немогаше му на нѣгово утѣшенѣ одкрити. — Жалостанъ удали се младоженя.

Госпоя Спасоевићка пише господину Сретићу. Онъ іой доће. Учини свой наклонъ— погледавши ю као задобљену већъ сужницу свою залюбљенымъ очима.

„Госпоице,“ проговори „како самь я срећанъ: овай ми є данъ найлѣпшій у животу!“

„Затимъ погледа по соби. Ова є была чиста, али не скупоцѣно уређена. При свемъ томъ Сретићъ ю є уподобляваo палати, стану божества. Кадъ є о своіой любови говоріо, Спасоевићка га є са смѣшенѣмъ порица-

ла за претериванѣ любовны израза. Любовь є не само слѣпа, него и глува. Сретићъ є много говоріо о любови, али никадъ ни є изустіо рѣчь свадба, што є кодъ честне и независне жене требало прво да буде. На срећу Спасоевићка была є залюблѣна; али є доста и при себи была, да на будућность помысли. Са спуштеным очима запыта Сретића: шта є науміо?

„Госпоице, данъ є красанъ, лето се пріятно креће, дрва у шуми лѣпа и богата зеленость покрыва: небы ли чистъ зракъ црпсти хтѣли — да мало изиђемо.“

„„Шта вамъ є садъ пало? Шта ће свѣтъ рећи?““

„Свѣтъ ће рећи, да вы мене любите, и да я васъ любимъ“ одговори Сретићъ.

„„Да Богъ да и после десетъ година то рекао!““

„Не само после десетъ, двадесетъ година, него на вѣкъ, на вѣкъ ће, госпоице, то говорити.“

„„Шта отацъ вашъ о томъ суди?““

„Мой отацъ?— Я никадъ отцу не казуємъ, кудъ ми срце блуди.“

(конацъ слѣдує.)

Др. Х. Пфау о найновіимъ тежняма Славенски литератора.

Као што се у Нѣмачкой млада Нѣмачка, тако исто сада међу народима Славенскогъ порекла находи се кньижевна пропаганда, кою бы управъ „Младаномъ Славіомъ“ назвати могли. Коловоће су скорашньи мудролюбци Славенски. Ньово є найвеће теженѣ главна Славенска нарѣчія, као: Руско, Полячко, Ческо и Србско међу собомъ тако споити, да свакомъ литератору сва ова роћена буду, и да се таковимъ начиномъ „вѣчнотраюћа кньижевна узаимность“ утемельи између ове четири гране славенскога стабла. Но будући да осимъ ова четири нарѣчія іошъ єданъ и то обштенародный кньижевный єзыкъ установити треба, то су садъ и на таковый литератори Славенски свой управили погледъ. Пакъ не само Источногъ, но и Западногъ вѣрозакона литератори Славенски, као: Хрвати, Славонци, участници су овогъ лѣпогъ предпріятія. И заиста чудно намъ се види, како у ово и исто доба свеобште Аугсбуржке новине у Чис. 257. о нѣкомъ „обезнародованю Славена“ (Entnationalisirung der Slaven) говорити могу, кадъ Славенскій Геній кодъ насъ у Србіи, Угарской, Хрватской и Славоніи опетъ свою главу диже, да започне новый животъ. Али Новине Будимско-Пештанске ове су намъ гласове за лажне већъ прогласиле у Числу 88.

У обште свѣтъ художества кодъ Славена до скора є у тами лежао. Найпре и найпре у Руской напредъ є ступати почео. И онда текъ Србія, єдина држава, коя є явный и истиный показатель моћи христіянске супротъ тиранства турскога, коя се сматрати може као ключъ за разширенѣ христіянства у турскимъ државама, — па коя бы већъ и досадъ обштеполитичный значай, и само име Европейско задобыти могла, да є турски провинція, Босне и Албаніе, супротъ обезсилѣне Порте и нѣны тирански силеція позиву слѣдовала, — Србія, велимъ, оріашкимъ корацыма ступати поче заСлавенскимъ предводникомъ умѣтности. Тко само одъ три године Бѣоградъ видіо ни є, не бы га садъ познати могао: тако га є вѣшта рука изкусногъ художника украсила. Садъ видимо, да и друге науке и умѣтности починю новозаведеномъ Академіомъ напредъ ступати, ако и неимамо засадъ државно Свеучилиште. Пакъ и што си Турчинъ, као господаръ града, досадъ ни представити ни є могао, у животъ већъ ступа „Србско Народно Позориште.“ (Е.)

КНЬИЖЕВНЕ ВЬСТИ.

(Србске.) Г. Іаковъ Живановичь превео є на србски Цицероново дѣло „Тускуланска Испытанія,“ и већъ у типографіи ОО. Мехитариста у Бечу штампати дао. Дѣло ово састои се изъ петъ книга: прва дѣйствує „о презрѣнію смерти,“

друга „о терпѣнію болѣзни,“ трећа „о умягченію бриге,“ четврта „о прочима возмущеніяма духа,“ пета „о томъ да є добродѣтель ко блаженому животу сама собомъ задовольна.“ Цѣна му є два форинта В. В.— У Пешти пренумерирати се може и при Учредничеству Пештанско-Будимскогъ Скоротече.

(Ческе.) У првомъ числу листова наши обявлѣно дѣло Г. П. І. Шафарика „Slowanskỳ Národopis s tarau“ већъ се по другій путъ штампа. У обяву вели Г. Списатель: да є морао ново непроменѣно изданіе съ нѣкимъ потребнымъ исправленіяма предузети, будући є прво врло мало было, и єдва є само Г. Г. предбройницыма достати могло.— Мы смо већъ на кратко извѣстили читателѣ наше о садржаю исте књиге; но непропуштамо овде и рѣчи самогъ Г. Ауктора навести. „У књизи овой“ вели онъ „дѣла се како о Славенскимъ, тако и о другимъ њима оближњимъ колѣнима у лингвистичномъ огледу, и прво ясно є ограниченъ просторъ єзыка и нѣговы нарѣчія, затимъ предложени су знаци свакога нарѣчія, и найпосле бачени су нѣки погледи на литературу, нѣну судбину и садашнѣ станѣ. На мапи (каіобразу?), 18″ 7‴ высокой и 22″ 5‴ П. м. дугачкой, представля се просторъ землѣ одъ Архангелска до Солуна и Цариграда у ширини, и одъ ушћа Лабе на до ушћа Волге у дужини, по различности єзыка и нарѣчія различнымъ бояма начертанъ, съ означеніемъ политичны граница.“ — Цѣна є за предбройнике 2 фор. сребр. Рокъ предплате траје до првога Септембра т. г. У Пешти предплату прима и Учредничество Пештанско-Будимскогъ Скоротече.— Исправленія другога изданія штампа ће се у особитой књижици. Ова ће се онима, кои прву књигу имаю, бадава давати. *)

*) Неће безмѣстно быти, ако овде рѣчи єдногъ дописника нашегъ изъ Земуна наведемо, кои о истомъ дѣлу овако вели: „Шафариково дѣло већъ самъ приміо. О нѣму нека ученый свѣтъ суди. Мы неученый морамо се дивити неусипноме труду овогъ великогъ мужа;— ал' Неславени, кои су насъ досадъ удручавали, мыслимъ неће моћи своє очи на земльовидъ бацити, а да у срцу не застрепе, да іймъ се неврати жао за срамоту; што съ временомъ изостати неће, ако се међу тимъ непокаю, и нама неулажу по своме обычаю.“ —

ТРГОВАЧКЕ ВЬСТИ.

Надзырательство свилодѣлства сл. Загребачке Вармеђе обзнаню є, да цѣна чаура у тамошньимъ фабрикама по гласу высоке Мѣстозаступногъ Совѣта уредбе овако є опредѣлена: фунта чаура 1. реда съ 36. кр., 2. реда съ 24. и 28. кр., найпосле 3. реда съ 14. 19. и 21. кр. ср. наплаћує се.

Пешта 7. Іуліа. (продая вуне). Прошавше и ове недѣле знатно є количество одъ свію врстій овчіе вуне овде продано. Прилично є купаца было, понайвише изъ Моравске и Ческе, а врло мало изъ иностраны држава. Чувши продавци, да є цѣна вуне у Шлезкой на нѣколико форинтій маня, него што є прошавше године была, спусте и они цѣну, и тако живъ быяше пазаръ. Види се дакле, да при умѣреной цѣни и овоземни фабриканти куповати могу.— Наша вуна є ове године, гдѣшто изузимаюћи, лѣпа, чиста, бѣла, а у Нѣмачкой, именито у Шлезкой и Саской и т. д. туже се на рѣаву вуну.— Електорала ни є было на пазару; фина првострижена вуна продавала се є за 90 фор. Найболѣ се тражи ординарна прво-стрижена вуна: цѣна іой є 45 — 60 фр., коя є нѣшто и скочила. Другій путъ стрижена зимня вуна одъ Бачки ованца за 26 — 30 фор., а одъ Сегединьски за 32 — 34 фор. сасвимъ є готово разграблѣна. Фине и среднѣ другій путъ стрижене вуне макѣ се є тражило. — Ровульска вуна продавала се є за 26 — 30 фор., бирска 32 — 34 фор.— Пазаръ іошъ траје по изложеной цѣни, и надамо се, да ова пасти неће. У Банату, Ерделю и Влашкой садъ се текъ стриже и пере ровульска и бирска вуна, коя ће текъ у Августу овамо на пазаръ донешена быти.

НОШИВО.

(съ образомъ Ч. 2.)

Борносъ црный одъ петине, зелена хальина одъ кродонапла, шеширъ флорентинеръ съ бѣлымъ перѣмъ.— Хальина одъ бѣлога мола съ црвенымъ гранама везена, на прсима трапери съ навезеномъ ружомъ.

Станѣ Дунава.

5. Іуліа 5′ 3″ 9‴ — 6. Іул. 5′ 8″ 3‴ — 7. Іул. 6′ 1″ 6‴ — 8. Іул. 6′ 2″ 0‴ (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недѣле, Четвркомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недѣльомъ на читавомъ табаку.— Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

год. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 12. Іуліа. Число 4. 1842.

ПОЗДРАВЪ СКОРОТЕЧИ.

отъ

Чокерляна.

Доєзди намъ Скоротеча
Одобренъ отъ Царства!
Животъ носи онъ изъ Беча,
А душу отъ Србства.

Знаменитъ намъ опетъ цвѣтакъ
На Народномъ полю
Ниче, красанъ да развитакъ
Узвыси и волю —

Зовећи насъ на радиность
Просвѣщеня Србскогъ.
Цару буди благодарностъ
Отъ Србина свакогъ!

Добро дошао! здравъ намъ буди
Новороћенъ листе!
Србскомъ благу ты се труди,
Србинъ свак' молите!

Напредуюћ' живи нама
Док' годъ сунце сяє,
Любкость твоя да насъ мами,
И науку дає.

Радо ћемо мы читати
Производе твоє,
Милымъ окомъ погледати
Ко на добро своє.

Хвала вышнѣмъ Создателю,
На промыслу благомъ!
Хвала мудромъ Владѣтелю,
На камену драгомъ,

Кои пружа вѣрномъ Србству,
Да се просвѣщава,
И нѣговомъ да у Царству,
Ужива сва права.

Две Новине имаюћи
Весел'мо се сердцемъ,
Книжно число гледаюћи,
Украшено вѣнцемъ!

Сложно ваше руке дайте!
Носећ' роду жертву,
Пакъ позорно погледайте
На богату жетву.

Новине су намъ потоцы
Извори обылни,
Жедни откуд' ће потомцы,
А и тада ныини,

Сво народно прохладеће
Црпит' свагда моћи,
Народно пакъ побужденѣ
Изъ тогъ произтећи.

У Бечею.

О произведенію Существителны Имена'.*)

одъ

Іована Поповића.

У прва времена многе рѣчи образоване єсу по гласу, кой одъ себе издаю, н. п. громъ, одтудъ грмити, грмлявина; пушка пуцати; равно кукурекати, мукати, укати, зуяти и пр. Многе послѣ потреба людска наименовала є; и како прве: громъ, пушка и пр., тако и ове слѣдующе, за коренне — будући да одъ ныій друге се рѣчи произвести могу — признала, као: Царъ, одтудъ Царица, царовати, Царство и пр.

*) Изводъ изъ Писменице Србске, кою самъ садъ радъ на свѣтъ издати.

Судъ, одтудъ Судія, судити; молба одъ молити и пр. Образованѣ дакле рѣчій дає, или самъ коренъ, или произведеніе одъ корена, съ приданіемъ нѣки' писмена', или премѣненіемъ писмена' и слогова; или сложеніе рѣчій међусобно, као што ћемо изъ слѣдующи' правила' видити.

1) Существителна имена на *нѣ*, или *ніе* окончаваюћасе, производе се понайвыше одъ временика', при коемъ образованю, ако временикъ (глаголъ), одъ коегъ се производи име существително, има савршеный, и несавршеный видъ, то точно примѣтити треба, изъ каквога вида да се то произведе. Ако сирѣчь существително име опредѣлява нѣко савршено дѣйство, то треба одъ савршеногъ; ако ли пакъ нѣко многопутно повраћаюће се дѣло означава, то валя одъ несавршеногъ временика произвести. — Произведеніе пакъ и у првомъ, и другомъ случаю быва, одъ усѣченогъ Причастія прошавшегъ времена, Залога Страдателногъ на *нъ*, кадъ се *ъ* изостави, и придасе *ѣ*, или *іе*, гдѣ пакъ коє придати треба, слѣдующа правила показатћеду.

I. Писме *ѣ* на краю имаю:

а) Сва Имена Существителна, коя се одъ несавршены', и учестћивателны временика', заєдно са свима своима сложеныма (макаръ да бы съ пелученіемъ сложенія и савршеный смыслъ добыли) производе н. п. читати єсть несавршеный временикъ, одтудъ читанѣ; тако: писанѣ, прочитанѣ, преписанѣ; читканѣ, пискаранѣ, прочитаванѣ, преписыванѣ и пр.

б) Сва Имена Существителна, коя се одъ Причастія на ћанъ и ћанъ, ћенъ, или ћенъ окончаваюћи се производе, макаръ были временицы и савршеви н. пр. раћанѣ, плаћанѣ, обѣћанѣ; виђенъ виђенѣ, рођенъ рођенѣ, упућенъ упућенѣ и пр.

(конацъ слѣдує.)

МЛАДА УДОВИЦА.

(конацъ)

Спасоевићки на ове рѣчи груну сузе изъ очію. Молила є Сретића, да ю остави саму. Себе є за осрамоћену држала, и то одъ онога, кога є смртно любила. Страшно є чувствовала своє повређено самолюбіе.

Нѣколико дана проће, а Сретићъ се не покаже. Она му пише, и онъ доће.

„Господине мой, рекне му она, вы сте знали мене уловити; я самъ прама васъ врло искрена была: затаила вамъ нисамъ, да ми се допадате. Да — я самъ и далѣ заблудила, я самъ вамъ одкрила мою любовь. Шта мыслите вы о томъ кораку, о овой любови моіой? Надамъ се, да су васъ честне мысли пратиле. Моралисте съ каквомгодъ намѣромъ къ мени долазити, а о той ми никадъ ништа не напоменусте. Кажите ми искрено: шта вы хоћете са мномъ?“

„„ Госпоице, срећно васъ обожавати моћи...“““

„Безъ сумнѣ хоћете рећи, да ме желите узети?“

„„Я зависимъ одъ отца.“““

„Кому ће мило быти, да' у мени снаю има.“

„„Безъ сумнѣ; али....“““

„Али шта?“

Сретићъ се нађе у смутньи. Онъ мысляше, да съ лакоумномъ удовицомъ посла има, кою ће ласно своимъ ласкавымъ рѣчма преварити моћи: но то му за рукомъ не испадне. — Искао є мало времена, да се размысли.

Спасоевићка увиди, да ни є нашла, съ киме бы срце подѣлити могла; али іошъ ю надежда не остави. Она се одважи, говорити самому отцу свога любезника.

Отацъ Сретићевъ быо є богатый шпекулантъ, и єданъ одъ оны людій, кодъ кои добродѣтель безъ новаца никакве цѣне неима.

Овде є млада удовица сасвимъ лакомислено поступала. Жена кадъ у овако станѣ доће, єдно іой само остає, а то є: гордость. Безъ ове ни є была ни Спасоевићка; али іой є недостаяло изкуство, како бы и мужка срца задобыти, а заєдно и горда быти могла. —

„Младость, госпоице, преврити мора. Сынъ є мой іоште младъ. Осимъ тога я имамъ ранѣницу єдну, кою самъ радъ за нѣга удати. Међу тимъ“ — Спасоевићка якo ожалосћена тужила се є на младога Сретића. Ню сироту овай одговоръ на ново увреди. Єдва се є кадгодъ на свое женско достоинство сетила. Али и доцне болѣ є, него никада.

Случай, кои є Малинскога обогатіо, допадне се младой удовици. Наслѣдитѣе велико иманѣ. То ће се чути. А богатство има магнетичну силу. Шака пуна злата и данасъ є ключъ добродѣтельи. Зато и свакій за богатствомъ чезне. Найбольій човекъ є — — — Но къ ствари.

Старый Сретићъ посѣти удовицу.

„Госпоице, вы любите могъ сына!“

„„Никако, господине! Вашъ сынъ іошъ вама никадъ ни є одкрыо, кудъ му срце блуди. А и тако сынъ вашъ ни є слободанъ: вы имате ранѣницу, кою ће онъ узети. —““

„Онъ ю не люби: то ми є ютросъ изповѣдіо.“

„„Грѣхота бы дакле была, кадъ бы му ю силомъ наринули!““

„Я то нећу ни да чинимъ, него ћу оставити, нека му срце друга избере.“

„„То заповѣда и Богъ!““

„Срце є нѣгово већъ ранѣно; а та, коя є на нѣга лукъ свой пустила, вы сте. Онъ васъ люби, и съ вама живити жели.“

„„То неможе быти!““

„Може, госпоице; само реците ми: любите ли вы нѣга?“

„„Не! — — Кадъ птицу у кавезъ добыемо, нетреба іой оставити врата отворена!““ —

„Любезна порицаня — Самъ ће сынъ мой къ вама доћи, и — — —“

„„Я га пред-а се пустити нећу.““

„Хоћете, хоћете — — — Єданъ погледъ, єдна рѣчь, све ће опетъ добро учинити.“

„„Не, господине; я себе цѣнимъ, и никадъ нѣму и вама опростити не могу.““

Старый Сретићъ остави младу удовицу. Онъ мысляше: Спасоевићка є у ярости; но ова є ветрена, и неможе дуго траяти. Зато заустави сына, да іошъ нѣколико дана причека. Хитити ни є морао; єръ се іошъ никои соперникъ не показа.

Другій дань походи удовицу Малински. Онъ є сасвимъ за путъ спреманъ быо. Дошао є башъ изъ Т.*

„Я вамъ се кланямъ госпице.“

„„Као и цѣлый свѣтъ, ни є л’ истина?““ смѣшећи се запыта удовица.

„Како то, цѣлый свѣтъ? заръ мою тайну нисте прећутали?“

„„Вашу тайну, какву? кажите ми?““

„Я вамъ захвалюемъ, што сте ми кошаръ дали.“

„„Како то?““

„Вы бы са мномъ несрећни были, самномъ, кога любили нисте, и кои бы вамъ само єдно иманѣ свое дати могао — я ништа наслѣдіо ни самъ.“

„„Како, господине, ништа наслѣдили нисте?““

„Я самъ сирома, као и пре 14. дана.“

„„Оно богато наслѣдіе — — —““

„Ни є было за мене. Има више Малински на свѣту. Но ни є ми жао; баремъ самъ саняо, да самъ се обогатіо, саняо самъ сне, кои су текъ сни были!“

„„Варате се““ рекне удовица са сузнымъ очима: „ево вамъ рука моя, я самъ срећу нашла, кою сте вы изгубили.““

ОДГОВОРЪ.

Sed motos praestat componere fluctus.
Virgilius

У числу 50-омъ Народны Новина о. г. читалисмо допись єданъ изъ Срема одъ Р. Л. Учителя. У овомъ допису о Депутаціи, фондомъ народны школа управляюћой, говорећи Г. Учитель вели: да є фондъ Школскій іошъ 80.000. фор. шайна дужанъ, (чему се врло чуди, и неможе да постигне, како є то?); да су Учительи писмено одъ по-

*

койногъ привременогъ школа Надзырателя Г. Темешваріа позвани, да свакій себи потврдителный Декретъ извади, за кои ће по размѣру плате своє, 6. одъ 100. фор. у сребру, као таксу платити; съ коимъ новцемъ фондъ ће се одуживати. Одавде учињено є заключеніе: ако су само 300. Учителя по 12 фор. сребра положили, то бы морали вечъ до 9.000 фор. шайна — а съ доплатомъ одъ осталы Чиновника, како школскогъ тако и фундаціоналногъ заведенія, — до 10.000 фор. шайна доћи. На тай начинъ дугъ бы морао само 70.000 износити, — ако су то єсть положене таксе на изплату реченогъ дуга обраћене. Будући пакъ да се о томъ у Новинама іошъ ништа ни є явило, као што є (вели Г. Дописатель) обречено, зато га стварь та у сумню доводи, и зебе у срцу, да се ни су ти новцы на што друго обратили, чега ради потребно бы было (мысли Г. Учитель), да се народу та стварь обяви.

Не за удовлетворити захтѣваню Г. Учителя, него изъ самогъ почитанія према народу, на гореизложеный дописъ, у колико намъ є засадъ могуће, одговорити не пропуштамо. Ово понайвише чинимо због тога, да не бы незнанћ и клевета заведеніе, коє є и именомъ и дѣломъ Народно, у зазоръ, као што є вечъ више путій покушавано, довела. Одговараюћи на истый дописъ, види намъ се потребно навести: како и одкудъ є тай дугъ постао. —

У почетку год. 1810. почившій Урошъ Стеф. Несторовићъ, за врхозногъ школа Надзырателя поставлѣнъ, по вышой заповѣсти морао є исте іошъ године цѣлу Угарію обићи, и школа станћ испытати. Слѣдуюће год. 1811. наименовано є шесть новы Директора, а четири стара у пензію поставлѣна. Онима плата и путни трошкови, а овима пензіе, у недостатку властитогъ фонда школскогъ, изъ ц. кр. ерариума намириване су. У овомъ є поступано по свевысочайшой уредби подъ тимъ условіемъ, да се текъ временомъ, кадъ се фондъ оснуе, оно, што се међу тимъ изъ ерариума исплапивало буде, натрагъ безъ свакогъ интереса, и у неопредѣлено време, безъ да се и наймањ фондъ отеготи, ерариуму поврати. — На концу год. 1815. Депутація, коіой є правлѣніе фонда школскогъ свевысочайше повѣрено, бы рѣшена. Ова у почетку год. 1816. дѣйствовати почне. У то време дугъ є вечъ до 60.000 фор. ш. нарастао. Коме годъ су околности оны времена познате, томе ће и све противности, коє су новымъ школскимъ заведеніяма на путу ставляне, довольно познате быти! Ништа манѣ, стварь є тако напредовала, да вечъ одъ 1. Декембра 1821. год. главный фондъ народны школа све своє чиновнике самъ є плаћати почео. У ово доба дугъ ерариалный износіо є 96.311 фор. 9. ¼ кр. ш. Одъ овогъ дуга по смыслу свевысочайшегъ и управо отеческогъ расположенія Ньіовогъ Величества, да се у неопредѣлено време и безъ повређеня самога Фонда вратити има, до конца године 1841. плаћено є 24.158. фор. 7¾ кр. ш. Тако дакле остало є іоште 72.219 фор. 1½ кр. ш. за исплаћанѣ. Макаръ да се сумма ова знатна види, опетъ бы, као што смо имали прилику увѣрити се, главный народный фондъ могао такову изъ свои капитала на єдан путъ изплатити, али са своимъ кваромъ и губиткомъ! А бы ли овай кваръ фонда поредъ неизброєны препона, коє су осниваню нѣговомъ на путъ ставляне, поредъ толики преппранія, коя су дизана, народу више користи или штете принео, доказивати за излишно налазимо. Но примѣтити морамо, да є у свако доба было людій у народу, кои бы и хтѣли и знали, за народно изображеніе радити и разполагати. Али недостатакъ потребитогъ новца свагда є и найболя предпріятія уништожавао!! Изъ овогъ дакле узрока не малу заслугу о народномъ благостоянію сви они себи приписати могу, кои се стараю, да се прибави и оснуе потребитый фондъ.

Међу тимъ Г. Дописатель, и по нѣму Новине, само о страдателномъ фонда школ-

скогъ дугу говоре; а заръ мысле, да дѣйствителногъ (активногъ) дуга нема? Мы смо се потрудили и о овомъ извѣстіе добыти, и дознализмо: да само одъ десетпроцентуалногъ додатка, законо учинѣнымъ контрактима потврѣеногъ, и то само кодъ обштина круга Каран-Себешкогъ, Велико-Варадскогъ, и одъ части Темишварскогъ, до конца год. 1841., толике рештанціе се находе, да дугъ ерарiалный готово престижу. Истинабогъ — по разположенію свевысочайше резолуціе, одъ год. 1821. на све Сл. Вармеђе одпуштене, оне обштине, кое обвезаный прилогъ плаћати закосняваю, на прошеніе Депутаціе могу се подъ ексекуцію ставити. Али у почетку вышегодишня оскудость у онымъ предѣлима призрѣніе одъ стране Депутаціе изискаваше. Доцніе пакъ, нарочито год. 1833. 1834. 1835. и 1836., обстоятелства су се такова появила, да, безъ велике (или іошъ веће) опасности наше свете Цркве, заоставше рештанціе ни изискивати, много манѣ съ ексекуціомъ изтраживати ни су се могле. Ласно бы се тимъ башъ живацъ Народне самосталности повредити могао! Необходимо є дакле нужно было, стваръ на време одложити, и новчану корысть са вредомъ и губиткомъ свете Православне Цркве наше не тражити. Є ли, и колико є одъ стране депутаціе у томъ погрѣшено, то ће свакій паметанъ и безпристрастанъ ласно разсудити. При томъ и више одъ 15. година траюћа неизвѣстность, каква ће судбина ово школско заведеніе стиѣи, морала є у свачему закоснѣніе проузроковати.

Ово є права и истинита повѣсть дуга, о комъ се Г. Учитель Р. Л. брине, и коега бригу Новине изъ самогъ чистогъ родолюбія, и особите къ Депутаціи, као народномъ заведенію, наклоности, читаюћой публики, са обычномъ своіомъ полемикомъ (кадъ о дѣлы и лицама народны школски заведенія говоре), незакосно саобштаваю.

Што се тиче оногъ рачуна Г. Учителя— ако су текъ 300. Учителя по 12. фор. сребра платили, то бы 3.600 фор. сребра изнело — чудимо се, да башъ изъ Срема Учитель тако рачуна! Камо срећа, да є свакій Сремскій Учитель по 12. фор. сребра платити могао!— Али яо и помагай Г. Дописателю, кадъ бы између 260. Декрета, кое су Г.Г. Учительи извадили, онъ све оно доплатити морао, што є изъ Сремскогъ и Каран-Себешкогъ круга, манѣ одъ 12 фор. сребра плаћено!— Што пакъ Г. Учитель о другимъ Чиновницима примѣчава, то му на дару отбити валя. Види се, да є незналица; єрбо ни самъ редъ Чиновника не познае, а камо ли да знаде, да Чиновници, одъ Ньовогъ Величества у званія поставлѣни, одъ никога потврдителне Декрете не потребую. — Єсу ли се найпосле новци, за Декрете скуплѣни, на опредѣленый конацъ обратили, или на друго што потрошили? — то є пытанѣ, кое такоћеръ, velle nolle, Г. Учителю на даръ одбити морамо. И овымъ є Г. Учитель простоту и крайнѣ незнанѣ свое показао. Та заръ се какавъ разходъ изъ фонда чинити сме безъ Вышегъ допуштеня? — Имена Г.Г. Учителя, кои су Декрете повадили, назначена су, и Высокославномъ Мѣстозаступномъ Совѣту заедно съ изложенѣмъ положене таксе подпешена. Како бы се дакле смели ови новци на друго што употребити? Nihil intolerabilius est homine ignorante? — Што іошъ Г. Учитель гата, да є обречено, стваръ ту средствомъ Новина обзнанити; морао є саняти. У колико є нама познато, одъ стране Славне Депутаціе Высочайшемъ мѣсту учинѣно є представлѣніе іошъ г. 1841: да бы се милостиво допуштенѣ подѣлило, о стању фонда, и овогъ управлѣнію извѣстія у явне листове ставляти. Пре рѣшенія нити се обрећи сме, много манѣ in facto давати извѣстія, нарочито о поединственымъ дѣлма. Заиста ни єданъ разуманъ, коме є начинъ, како се публична дѣла подъ Вышнимъ управлѣніемъ и надзыраніемъ одправляю, познатъ, захтѣвати неће, да публично заведеніе свакомъ, и на свако пытанѣ

одговара. Као што є дакле сумня Г. Учителя излишна, тако га особито жалимо, што є бадава у срцу зебао. Ако пакъ жели у будуће одъ такве неповольности да є миранъ, то му савѣтуємо, да се манѣ обште-разпространѣнымъ дѣлма, а више онимъ, за што є, занима. Тко се одвеѣъ много у она дѣла меша, коя га се не тичу, често оно пренебрегава, што му се пристои. Одъ овога пакъ нарочито Учитель мора се чувати; єръ кои Учитель дужности своє не изпунява, смртно предъ Богомъ грѣши. — Зв҃ѕды прелѣ́стныа, и҃мже мра́къ тмы̀ во вѣ́ки блюдѣ́тсѧ. Ап. Петр. с҃. г҃і. и҃ д҃і.

На свршетку овогъ одговора неможемо пропустити, да нѣшто и о Народнымъ Новинама не рекнемо. Новине Народне држе, да є излишанъ Г. Учителя страхъ, а овамо га обявлюю свѣту! нимало не сумняю, да є Славна Депутація дужность свою точно изпунила, и са скуплѣнымъ новцемъ савѣстно поступила, а сумню о свему овомъ обнароѣиваю! Spinae inter rosas acutae! — Но ни є намъ се чудити тому. То су Народне Новине учиниле. Jam satis!— Оне су милость имале веѣъ више путій свою высоку благонаклоность изявити, не само према Славной Депутаціи, фондомъ народны школа управляюѣой, него и према осталымъ народнымъ нашимъ заведеніяма, као што су: Правлѣнія Црковна, Избране Обштине, Гимназіе и т. д. Досадъ бияше савъ монополъ при ньима. Садъ пакъ любителѣмъ истине мы одъ стране наше обричемо: да ће мо у напредакъ како на подобне, као што є горня, полемике, тако и на ньове (т. є. Новина Народны) уводне*) (?!) Членове и сами у овымъ листовима свойски одговарати, и одъ други приложене одговоре саобштавати. Actio валя да има и reactionem. Шатъ тако изиѣе дело на видило.

У.

*) Никадъ сходніега имена! Членови исти башъ су праве уводе. — Но то іймъ є име нехотице наденуто. Кумъ ій є хтѣо крстити по Хирлановомъ Vezérczikk-у — ал' ни є погодіо. Vezérczikk — по нашемъ мнѣнію — значи leitender Artikel, спроводећій, руководећій Членъ. Sic itur Corinthum!

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) Србске.

Стихотворенія Димитріа Пешичь Књига прва. У Будиму писмены Кр. Всеуч. Пештанс. 1842. стр. 67.

Єзыкъ є Палладіумъ народа, пѣсничтво (? Dichtkunst) єзыка светиня, а пѣсникъ у овомъ вѣштакъ. И Г. Пешићъ, да є благородне мысли своє у народну одѣћу обукао, и светиню србскогъ єзыка назіо, био бы вѣштакъ у пѣсничтву. Не само су му сви стихови у римской одѣћи, него є и многе старославенске рѣчи, коє Србинъ никако задржати неможе, безъ силе употребіо, као н. пр. зачатіе, щастіе, выспреность, риза, вмѣстити, восторъ, прысанъ, предосторожность, (1) соболѣзнованіе, забвеніе и т. д. Осимъ тога кодъ многи є Славенско окончениє задржао, као: радостію (2) народню (3) прескраснѣйшій, (4) вѣрнѣйшій, промысль; многимъ насупротъ Славенскимъ коренима дао окончениє Србско, као: уреждењ, (5) живленя, возбуђивати, заблуждења и т. д.; друге найпосле особито — противъ Србске и Славенске граматике — сложіо, као н. пр. найпреужасніе. (6) Ово су густи облаци, кои засѣняваю дѣло Г. Нешића. Иначе заслужуе похвалу. Племените мысли подгрѣва огань родолюбія. — Мы радостно очекуємо и другу књигу, коя — желили бы да чистымъ србскомъ народнымъ духомъ дише, и да намъ не донесе само оде. Ове су веѣъ тако отужне, да и найздравіемъ читателю стомахъ кваре!

1) Да оріашке рѣчи! Тко не види овде Руско: сторожа, сторож-ность, пред-о-сторожа, пред-о-сторож-ность? Та кои Србинъ каже: сторожа на мѣсто стража? — Боже милый, у каквой смо ти сметньи!

2) На стр. 41. стои крѣпошћу.

3) Велимо ли благородньій? Какова дослѣдность!

4) Ово тако звони, као кадъ бы Латинъ рекао perpulcherrimus.

5) Не кажемо ли уреѣенъ? Па одкудъ постаде уреждењ? Яо граматико!

6) Найужасніе веѣъ є кодъ Србаля gradus superlativus — нашто дакле пре? Кадъ хоѣемо пре, нетреба намъ най; єрбо преужас но означуе ужасно на найвишемъ степену — дакле є superlativus.

Čudnovate diple, sastavio i na svět izdao Vladovit Zorec. Svezak I. U Zagrebu, kod Fran Župana 1842. на 12-тини стр. 128.

Више слободе, него разума. Г. Зорацъ у своє чудоватє дипле сасвимъ чудовато свира — свѣту; али болѣ бы учиніо, да є себи самому свирао. Овде ми и нехотице долази на умъ латинска пословица: si tacuisset philosophus mansisset. — Заиста овомъ несланомъ сатиричномъ лакрдіомъ показао є Г. Списатель, да нити є што читао, нити дакле што научіо. Што годъ му є на єзыкъ дошло, све є написао безъ свакога размышлявања.

б) Руске.

Нѣка непозната госпоя, коя подъ именомъ Димъ пише, обогатила є до данасъ Руску романтичну литературу трима книгама. Изредность овы книга привукла є на ню свеобштый позоръ. Као што се Енглезка поноси своіомъ Ладомъ Булверъ, Француска своіомъ Георгомъ Сандъ, Шведска своіомъ Фридерикомъ Бремеръ, Нѣмачка своіомъ Паліовомъ: тако и Руска у овомъ особитомъ появлѣнію женске романтичне литературе може охола быти на свою Диму.

в) ЧЕСКЕ.

Nitra. Dar dcerám a synům Slowenska, Morawy, Čech a Slezka obětowaný, wydáwana od Miloslawa Jos. Hurbana. Ročnjk I. W Prešporku, čili w Břetislawě nad Dunagem. 1842. Pjsmem urozeného Antonjna Šmida. VIII. 312. стр. у 12-ни.

Дѣло како съ поля, тако и изъ нутра прекрасно. Посвећено є славному списателю и великому любителю и заступнику Славенске народности Г. Іовану Чаплович Ясеновачкому. Ньитра дише духомъ данашнѣгъ Славенскогъ вѣка. Находи се у ньой прекрасны пѣсама и приповѣдака одъ найславніи Словачки списателя, као што су: Коларъ, Штуръ, Феєрпатакій, Хурбанъ, Воселъ, Подолинскій и т. д. Између пѣсама особито су опомене вредне: Osudowe Njtry, одъ М. І. Хурбана, затимъ Коларова балада „Holubice stihágná и Slawjk, Штуровъ Bogownjk. У прози є найважніе „Wylet do Kocaurkowa одъ Бранислава Подолинскогъ, и Swatba Krále Weliko-Morawského одъ М. І. Хурбана. Гледећи на станѣ народности наше, мыслимо, да ће на мѣсту своме быти, ако изъ овогъ последнѣгъ предмета нѣке изразе, коє є Г. писатель на своє єдноплеменике управіо, мы нашимъ читательима у слободномъ преводу саобштимо. „Како є“ вели „жалостно станѣ народа, кои самъ на своє предке заборавля. Кадъ се несећа предака свои, подгриза му се коренъ живота нѣгова. — Тужна времена, дивлѣ буре, несрѣтне судбе подигоше се надъ нашимъ главама. — Мы любимо туће обычае, а нецѣнимо домородне мужеве, кои говоре о славной прошлости Славенской. — Найпаметніе бы учинили, кадъ бы узимали у руке книге нашимъ народнымъ єзыкомъ писане, и ньи читали, а не коєкакве поништене и презираня достойне Мелузине, Маіолене, Брунцвике, Штилфриде, и овымъ подобна неприроћена и невредна измышлѣнія.“ и т. д. Тко има уши да слуша, нека чує!

г) Полячке.

У Вилни изишле су слѣдующе нове книге:

Wilno od początków jego do g. 1750. przez Kraszewskiego. 4. свезке. На 8-мини. 115. штампаны табака, съ 20. мѣдореза и 2. плана одъ вароши Вилне.

Osztatnj upior w Bielehradzie, przez Johna of Dycalp.

Wendrowka po małych drogach, czyli skice obyczajowe na Bialej-Rusi. Двѣ свезке одъ Буйницкога.

д) На иностраномъ єзику о Славенима.

Die Wissenschaft des slawischen Mythus im weitesten, den altpreußisch-litthauischen Mythus mit umfassenden Sinne von Dr. Hanusch. Lemberg 1842. Verlag von J. Millikowski. На 8-мини. стр. 432.

Єдно одъ найбольи дѣла о Славенской митологіи. У нѣму є точно саставлѣна цѣла теософична система наши погански предака. — Жао намъ є само, што є Г. Ханушъ, као роћеный Славенъ, коме су — у колико мы знамо — сва Славенска нарѣчія позната, ово Славенско дѣло за Славене на туђемъ єзику написао! Та ни є л' намъ пречій єзикъ отаца наши, него туђинскій ближи и дали сусѣда?!

ДОМАЋЕ ВЬСТИ.

Изъ Новогъ Сада пишу: Нѣки родолюбци, желећи ученицыма новозаведене школе пѣнія као нѣку признателность одъ своє стране за прилѣжаніе ньово показити, и у томъ прилѣжанію укрѣпити ій, 11. Іуніа угостили су ій у граћанскомъ стрѣлишту (die Schiesstatt). Гостбу исту участвовао є и племенитый магистратъ и хоръ гимназіалны професора. Забава быяше угодна и сасвимъ Српска. — Хвала Богу, кадъ и кодъ насъ новъ животъ показивати се поче! Хоће се хинезки зидъ, кои є Новый Садъ до сада окружавао, разрушити! Надамъ се, да ћу вамъ одъ сада често радостне гласове о напредованю кодъ насъ народности Српске саобштоват' срећу имати. *)

*) Боже дай! — Найрадоснія вѣсть, коя бы насъ, а и милый родъ Српскій обрадовала, была бы: да є у Новомсаду основанъ алумнеумъ за сиромашне ћаке; да се є у гимназіи Новосадской подигла катедра єзика, литературе и исторіе Српске; да є тамо заведена Српска Читаоница; да є установлѣнъ Српскій театаръ и т. д. и т. д. Ово све родолюбиви Нововосаћани могу учинити — само треба хтѣти! У.

У Сомборъ є 25. пр. м. приспѣо одъ вышегъ мѣста наименованый кр. комесаръ Баронъ Емерикъ Редлъ. На нѣму є основана сва надежда и поуздань грађанства.

У Тителу прошавшегъ мѣсеца (у кои данъ?) држана є привремена контракція Шайкашкогъ Баталіона. Томъ приликомъ догодіо се є ту Пречест. Г. Павелъ Стаматовићъ, Парохъ Сегединскій, кои є на захтѣванѣ официрскогъ хора на отвореномъ мѣсту подъ ведрымъ небомъ божествену службу чиніо. На свршетку говоріо є скуплѣному воинству, приорођенымъ себи краснорѣчіемъ, слово, у комъ є ясно предложіо дужности вѣрнога поданика према Владѣтелю своме, дужности вѣрнога сына према роду своме и т. д., чиме су присутствующи тако побуђени были, да су єдногласно повикали „живіо!“ — Затимъ славный официрскій хоръ захвали Г. Стаматовићу на учињѣной услуги, и обколивши га одведе га на обѣдъ. После обѣда два ГГ. Официра, за указати іошъ веѣма почитаніе своє Г. Пароху, одпрате га у Новый Садъ. —

У 55. брою Чески Новина „Kwětу“ читамо слѣдующу вѣсть: „Евангелски Словаци оправили су депутацію къ Влади съ прошняма, да бы ньіову народность и єзикъ, особито пакъ школе и цркве противa насилногa мађареня хранити благоизволила. Милостива Влада ій є весма улюдно и милостиво примила, и права ньіова бранити обећала. Одъ то доба новый животъ проилази внутреность Словака. Нѣки ватрени Мађари яко су се разгнѣвили на тай явный поступакъ Словака.“

Писма изъ Бачке и Баната одвећъ радостно гласе. На житу є година плодоносна. Посѣяно жито густо є израсло; класи су велики и пуни, зрна єдра. То є за насъ у толико утѣшніе, што Банатъ, кои се Еуропейска житница называ, лане ни є родіо. Због тога су многи селяни овогъ пролећа присилѣни были, за сѣянѣ жито одъ спаія узаимати, или одъ Жидова по скупе новце куповати. У єдномъ и другомъ случаю садъ ће се моћи лакше одужити. Овомъ приликомъ не можемо пропустити, да Господу Земльодржце позорне неучинимо на уредбу славне Боршодске Вармеђе. О трошку племените ове Вармеђе сазидано є у Мишколцу нѣколико велики амбарова. Ове амбарове сваке године Земльодржци житомъ напуне, да у оскудной години своимъ поданицыма или у заямъ давати, или євтино продавати могу. Кадъ се ново жито увезе, онда се почне ланьско продавати, и тако свагда се довольный остатакъ налази. Цѣлу манипулацію води єданъ одъ племените Вармеђе на то одређенъ управитель. Какавъ изредань плодъ ова похвале достойна уредба доноси, показало є найболѣ после оскудне ланьске године овогодишнѣ пролеће. — Селяни осталы Вармеђа, да бы за сѣянѣ жита имали, и таково одъ жидова за скупе новце придобити могли, стоку свою продавати морали су. Селяни пакъ Боршодске Вармеђе жито су или у заямъ добыяли, или євтино куповали.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

Енглези ишту одъ Правителства Србскогъ допуштенѣ, да іймъ се све рудокопне у Србіи на 50. година даду, да они руде копаю за то време. За ово ће они Владѣнію нѣкій процентъ давати; притомъ обвезую се, єданъ миліонъ фунтій штерлинга (петъ милиона талира) на потребна зданія и алате къ томе потрошити, а по изтеченію 50. година остаю сва зданія и сви алати Правителству Србскомъ. Но ово ни є склоно то допустити, боећи се какове преваре Енглезке. —

Епископъ Сализбурскій явно се є одрекао свега Британскога и иноземногa друштва Библика, а то зато, што (чуймо!!) Квакери, Баптисти, Унитари итд. са послѣдователима Високе Цркве сѣде на єдной клупи у главной скупштини.

У Холштайну добыли су Жидови право грађанства.

По гласу Енглезки новина Колера сада опетъ у Источной Индіи свирѣпо бѣсни.

Цѣна ране у Пешти 10. Іуліа. Грошић. 6. вр.

	најболѣ	средњѣ	лоше
Пшеница	205	190	175
Наполица	160	155	150
Ражь	126	124	120
Єчамъ	98	94	90
Зобъ	85	83	—
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	124	120	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

9. Іуліа 5′ 11″ 0‴ — 10. Іул. 5′ 7″ 6‴ — 11. Іул. 5′ 5″ 3‴ — (надъ 0.)

☞ Ако се іошъ кои родолюбацъ на листове наше пренумерирати жели — нека изволи похитити, докъ смо у стању са свима ексемпларима служити.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 16. Іуліа. Число 5. 1842.

БАЧВАНКИНЯ.

отъ

Іоанна Пачича.

Бачванкиня каде кога
Пази, люби, милуе,
Сердца тадъ изъ пламенога
Люблѣногъ и почтуе;
Съ люблѣнымъ се у радости
Провесели, радуе,
Са несретнымъ у жалости
Ядна скорби, тугуе.

Съ ньимъ се шали, скаче, сигра
Умилята смѣши се;
Пакъ у колу съ ньимъ текъ игра,
Поноси се, дичи се:
Кадъ а съ ньиме кудгодъ иде,
Любко ниия с', кичи се;
Да ню пріе, друге виде,
Вышше диже, кочи се.

За свогъ она с' Богу моли,
Нѣгово и здравльице,
Мѣсто нѣга сама воли
Болъ подносит' грозинце;
У болести кадъ онъ лежи,
Ліють' она сузице
Лѣка донет' одма бѣжи,
Отъ лѣкара, вѣштице.

Брижна служи, негуе га,
Нотью, даню будна є;
Откріе л' се, покріе га,
Буд' и како трудна є;
Кадъ онъ стенѣ, она бледи
Собомъ єдва владна є;
Таква лѣпа хвалу вреди,
Тушта блага вредна є.

Бачванкиня кадъ є мати,
Надъ свемъ онда мила є;
За дѣтеще животъ дати,
Кадра увѣкъ была є:
Млекомъ своимъ чаду своме
Любовь жарку влила є,
Вел'ка своме къ утробноме
Любве у ньой сила є.

Красну такву загерлити,
Раскошь безокрайна є;
Загерлѣнъ ал' отъ нѣ быти,
Сладость прекорайна є.
Умилята, милокровна
Своимъ, тудимъ свыма є,
Неподносна, пакъ и тровна
Безобразнымъ людма є.

Гдигодь коя бачка жена
Равне тьути, нрави є,
Чиста любовь іой собствена,
Драгій камень нравый є;
Таквой дѣви быт', и жени
Драгъ, ил' вѣнчанъ, сретна є:
Бачкимъ сыномъ быти мени
Садь радость іошть ветна є.

Пѣват' лѣпо, мило, слично,
Да у моіой власти є, —
Онѣвати сваку лично
Хотѣо бы радіе:
Кадъ бы люб'ла мене коя,
То ми было б' миліе,
Зунла бы пѣсна моя
Іошть Давори! гласніе.

ИКОНИЦА ЖИВОТА.

(по Хумористи)

Странъ єданъ човекъ дође у П*. Ту позна дѣвойку єдну, коя му се допадне. Будући да є изъ поштене, као што обычно велимо, куће была, то се после краткогъ познанства съ ньомъ и вѣнча.

Єданпутъ после вѣнчаня рекне новый заручникъ своіой млади:

„Текъ самь овде одъ краткогъ времена: іошъ слабо познаємъ твое сроднике и познанике. Желіо бы съ онымъ кућама познати се, съ коима си ты у пріятельству живила.“

Подне бияше лѣпо, и могаше се очекивати, да ће доста свѣта на обычно шеталиште изиђи.

Заручникъ предложи млади своіой, не бы ли было згодно, да тамо отиду.

„Тамо“ рекне онъ „за цѣло ћемо нѣке особе срѣсти, коє ће тебе на прошлость опоменути, те ћешъ ми после казати, тко су, и шта? На овай начинъ моћи ћу и я нѣке фамиліе познати, у кои кругу ты си нѣкада уживала повольно, пріятно и дражесно удовольство.“

Ово се ньой допадне: и оду у шетню.

Геній П*а (єрбо свако мѣсто има властитогъ Генія) бияше нѣко одвећъ притичуће „существо,“ особито према страныма. П*а Геній такоћеръ и П*а обычає добро познаваше. Онъ є ово двоє у шетньи (наравно невидимо) пратіо, а што више и настоявао, да се жеља мужа у пуной мѣри изврши.

Текъ што су дошли до шеталишта, госпоію поздрави єданъ младићъ. Мужъ нѣнъ врло учтиво га предусрѣтне съ поздравомъ одъ своє стране. Окрене се жени съ пытаюћимъ погледомъ. Ова му погледъ разуме и одговори:

„Господинъ Н*, сынъ єдне удовице.“

Онъ. Безъ сумнѣ су ваше матере пріятельице?

Она. Не!

Онъ. Дакле само познанице, коє—

Она. И то не: оне се и не познаю.

Онъ. Како то? Ни познанице?

Она. Онъ има сестру, коя є моя пріятельица.

Онъ. Нѣгова сестра твоя пріятельица? Како сте се вы могле познавати, кадъ вамъ се старіи нису пріятельили.

Она. Лѣпо! Я самь ю чесће посѣштавала.

Онъ. Посѣштавала?

Она. Да богме! А зашто не? То є поштена кућа!

Геній. (у себи). Да, да! поштене куће! Господинъ сынъ те куће съ посѣтницомъ є такоћеръ и поштену любовь проводити почео. Ова се є, будући су родительи непознати были, изванъ куће наставляла. О мило поштенѣ!

Поздравъ.

Учтивый одпоздравъ. Пытаюћій погледъ.

Она. М*, найстаріи у фамиліи, коя є съ нама у єдной кући сѣдила.

Онъ. А како си се съ ньиме познала?

Она. Двѣ су сестре, коима самь свакій данъ ишла.

Они. (мало срдито) Є л’іймъ онъ родъ?

Она. Ни є; али є често къ нама преко долазіо, и—

Онъ. (зачуђено) И то су ваши родительи допушћали?

Она. За што не? Мы смо се добро забавляли, и заиста є поштена кућа!

Геній (кія).

Поздравъ.

Она. (брзо) Гле! Тай, што туда проће, добаръ є пріятель М*а.

Онъ. (нѣшто узтежући се). Ты дакле познаешъ и нѣгове пріятелѣ.

Она. Како не; и тай є готово свакій данъ къ нама преко долазіо.

Поздравъ.

Одпоздравъ. Пытаюћій погледъ.

Она. (послѣ малогъ мучаня) Незнамъ тко є тай Господинъ. Я самь га често у—ињкиной кући виђала. Ово ти є поштена кућа. Тує свагда врло много млады людій долазило, єръ кћи исте госпоє лѣпо пѣва, и—

Проће гомила млады господичића. —

Поздрави.

Онъ. (съ малымъ подсмѣхомъ) Єсу л’ и то М*а, или ваши пріятельи, или—

Она. Ты се самномъ, као што видимъ,

подсмѣвашъ. (кршећи рукама). Не! не! Ни єдно, ни друго. Ове самъ господичиће єданъ путъ видила на прелу кодъ оне удовице, коє сынъ отопчъ насъ —

Онъ. (хитро іой падне у рѣчь) Дакле и на прелу у кући, кою твои старіи ни познавали нису!

Она. Зашто я не бы пристойну забаву у поштеній кући уживала?

Геній (изъ дубока уздане).

Поздравъ.

Одпоздравъ. Мало заузтежный пытаюћій погледъ.

Она. Господинъ Л.* То ти є весео човекъ. Онъ ме є свагда кући пратіо, кадъ самъ, у вече одъ — ићке одлазила. То є заиста врло поштена кућа. Увћкъ су гледали, да ме само господинъ Л* кући спроводи.

Онъ. Хвала Богу! Єдва єданъ, кой є у твоіой кући познатъ быо!

Она. У моіой кући? — Нитко га никадъ ни видіо ни є. Онъ ме є свагда само до врата пратіо. Увћкъ смо се на путу шалили, и смѣяли на разговоръ, кои водисмо кодъ — ићке. Кћи нћна є съ М* —

Онъ. (напрасито и неповольно) За волю Божію — опетъ М*, (дубоко уздишући). О да бы самъ се на прво станћ вратити могао!

Геній. (за себе) То бы желили многи мужеви!

НЋШТО О ЦИПЕЛАМА.

Родопе, красна єдна дѣвойка изъ Траціе, чрезъ ципелу дошла є до велике среће. Кадъ є єданпутъ се купала, служкинћ су іой хальине чувале. У тай махъ нагло спусти се одозго орао, счепа клюномъ єдну ципелу купаюће се лѣпотице, и однесе чакъ у Мемфисъ. Вашъ кадъ є краль Псаметихъ судъ држао и правду изрицао, спусти му орао исту ципелу у крило. Краль се зачуди овако красной ципели, и заключи съ исте на ногу оне, чія є. Изда заповѣсть, да дѣвойку по ципели траже. Нађу ю, и доведу къ нѣму. Кадъ краль дѣвойку види, узхити се нѣномъ лѣпотомъ, и узме ю за жену. — Царъ Вителлій самъ є обувао своіой лѣпой жени ципеле; и непрестано є у нѣдру єдну носіо, и то съ десне ноге, кою є често узимао и съ узхићенћмъ любіо. — Кодъ Маћара іошъ се и данасъ служи ципеломъ красне домаћице на мѣсто бокала, и изъ исте такоћеръ и піе. — У седамнаестомъ вѣку за госпоє су ципеле правлѣне съ врло высокимъ штиклама, а особито у Француской. Єданъ човекъ, видивши жену свою после сватова готово на полакъ маню, него при вѣнчаню и у сватовы, запыта ю сасвимъ зачуђень: гдѣ є свою другу половину оставила? Покаже му ципеле, и мужъ ућути.

Штатистично.

По найновіимъ извѣстіяма у Польской има 4,428.546 становника. Одъ овы 3,501.494 привржени су католичномъ, 7.200 грчкомъ, 227.767 уніятскомъ, 227.590 протестанскомъ, 468.930 жидовскомъ, и 564 мухамедскомъ изповѣданію вѣре.

Старина.

„Montieur Algerien“ явля, да є не давно близу Вусина у Африки нађенъ єданъ старый мостъ, кои се изъ єдногъ єдинитогъ свода преко рѣке, назване Уед-Хербибъ, састои. Ово римско зданіе — као што знаци показую — мора да є найманћ 15 вѣкова старо.

ДОМАЋЕ ВЋСТИ.

Нь. ц. и кр. ап. Величество благоизволило є Намѣстника Гемерске Вармеђе Георгія грофа Андрашн за Великог Жупана Шарошке Вармеђе милостивѣйше именовати.

Пешта. Виногради су у нашемъ предѣлу тако понели, да, ако ій каква незгода до бербе не стигне, бурадъ ће скупля быти, него вино. Зато у Будиму и у нашимъ предградіяма вино є у цѣни већь тако спало, да се за четири крайцаре холба подоброгъ црвеногъ шилѣра добыти може.

Пешта 11. т. п. Овы дана држали су Реформатори и Евангелици свой генералный конвентъ.

Найзнаменiи и єдиный предметъ, кои є на истомъ конвенту предузиманъ био, была є депутацiя одъ стране Евангелски Словака у Бечъ оправлѣна и ньiовъ рекурсъ.*) О црквенымъ и вѣрозаконскимъ стварма ни спомена ни є было! После тридневнога препираня заключено є: да се одреди депутацiя, коя ће строгу инвестигацiю о бывшемъ у Бечу посланству, и овота рекурсу учинити, и будућему генералному конвенту саобштити. Предсѣдникъ ове депутацiе є графъ Темешки Г. Тиханьи, а удови Г. Г. Кошутъ, Пулски, Сентиваньи и т. д.

Пешта 13. т. м. Нь. Бысокопреосв. Гд. Епископъ Вршачкiй Iосифъ Раячићь, после дужегъ у Будимскимъ купѣлима и овдѣ у Пешти бавлѣня, одпутовао є данасъ натрагъ у Вршацъ.

Земунъ. 6. т. м. Ноћасъ є овдѣ и у околини велика киша пала. Кукурузи по цѣломъ готово Срему врло добро стоє; жетва ситне ране већъ є свудъ готово свршена, и дала є ратару добру награду за нѣгове трудове. У слѣдству тога цѣна є брашна и остале ране здраво пала и овдѣ и у Панчеву.

ПУТЪ ПО СВЬТУ.

У Лондону 3. Iуліа опетъ є раћено о глави Кральице Викторiе. Башъ кадъ є съ Кралѣмъ Белгискимъ и принцемъ Албертомъ предъ подне ишла на богослуженiе у капелу у палати Св. Ямеса, дечакъ єданъ, именомъ Iонъ Вилліанъ Беанъ, натегне пиштоль, да на кральицу пукне. Међу тимъ овай му изъ руке отму, и тако му се дѣло осуєти. Но и онъ є срећно утекао.

Єдно изъ Нев-Iорка у Лондонъ стигше писмо доноси весма жалостно описанiе станя у сѣдинѣнымъ држабама: оскудица на новцу, умалѣнiе публичногъ и приватногъ морала, побiенѣ повѣрены новаца и т. д. И о Енглезкой не може се ништа болѣ казати. Сиротиня влада свугди, а са сиротиньомъ, као свагда, и безиравiе. На лицу Кральичиномъ, како сви потврђую, кои су ю у последнѣ време видили, показуе се велика жалость, а и Министри сматраю станѣ ствари не безъ жалостне брижльивости.

Горка несреća постигла є Краля Французкогъ, фамилiю Кралѣвску и сву Французку. Наслѣдникъ престола, Нѣг. Кр. Выс. Фердинандъ Филипъ Лудовикъ, Херцогъ одъ Орлеана, умро є 13. р. Iул. Око 11. сатiй предъ подне, опростiо се є съ Кралѣмъ у Неулли, и после нѣколико сатiй одпутовао у Сант-Омеръ. Текъ што се одъ Неулли отисну, поплаше му се кони. Скочи съ кола, и главу си на потильку разбiе. Полумртва га дигну. Све настояванѣ за повратити га было є суетно. У ½5 сатiй издане у назочности Краля, Кральице и све Кралѣвске фамилiе, коє жалость и тугу никое рѣчи описати не могу. — Услѣдъ овогъ случая и Дворъ Аустрискiй 19. и. м. црно є обукао, коє ће за 16. дана носити, починяюћи одъ 19. Iул. до 3. Авг., и то прьви осамъ дана велико, а други манѣ.

„Глобе“ по „Манхестеру Гвардiану“ обявлюе, да се є Аустрiа сасвимъ одважила, нѣмачкому митному савезу приступити.

Руска Влада наименовала є єногъ епископа руско-американске цркве, и за епархiю предала му є Камчатку и Охатоскъ. Нстый сѣдитће у Новоархангелску.

У Енглезской се є сада нова болесть и смрть появила, за кою ни у єдной апотеки лека неима; она се зове гладъ. О завидити достойна Енглезко!

НОШИВО.

(съ образомъ Ч. 3.)

Шеширi одъ ширинне сламе съ фазонираным перѣмъ. Бѣла и жута хальина одъ Муслена.

Цѣна ране у Пешти 14. Iуліа. Грошић. 6. вр.

	најболѣ	средњѣ	лоше
Пшеница	190	180	165
Наполица	150	145	140
Ражь	127	125	120
Єчамъ	94	90	86
Зобъ	85	83	80
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	124	122	120
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

12. Iуліа 5′ 4″ 0‴ — 13. Iул. 5′ 2″ 0‴ — 14. Iул. 5′ 8″ 0‴ — 15. Iул. 6′ 6″ „0 (надъ 0.)

☞ Ако се iошъ кои родолюбацъ на листове наше пренумерирати жели — нека изволи похитити, докъ смо у станю са свима ексемпларима служити.

*) Овомъ прилкомъ молимо у 2 бр. о. Л., гди мы о истомъ рекурсу и депутацiи вѣсть даємо, поправити слѣдеће погрѣшке: на мѣсто Князу Коловрату, валя ставити графу Коловрату; а да матрикуле црковне словачки воде — сасвимъ изоставити. Словаци хоће у цркви да остану при старомъ, т. є. при латинскомъ єзику, само ни „за што и за ничiе добро неће Мађари да буду; єръ мађарски протокола ни користь ни потребу не признаю.“ (Pesti Hirlap.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, сваког Четвртка и Неделѣ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полугодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедицiи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

год. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 19. Іуліа. Число 6. 1842.

СИЛА ГУСАЛА.

одъ

Ђорђа Іовановића.

Свака травка има свою силу —
Коя чини савршенство нѣно;
Свака душа има свою милу —
Кою цѣни к'о благо отмѣно: —
Ал' и пѣсма гибкаюћи' грудій
Нузъ гуслице, коіомъ слѣпацъ гуди,
Силно дира мимопролазеће,
И вабнимъ ій чаранѣмъ облеће! —

Єданъ иде да купує робе
На пазаре — и вашаре явне;
Други хити съ єдкимъ зубомъ злобе
Сяйне слике да учини тавне;
Овай гледа како да добыє —
Како зиде здания да пробіє;
Онай опетъ себи самомъ преданъ
Мысли како да постане вреданъ: —

Но кадъ чую слѣпца вѣштог' струне
Одавати пѣсмице юначке,
Онда къ нѣму одъ свудъ хрпа груне
Заборавны' намѣре слабачке:
Те слушаю прадѣдова дѣла, —
И чему є кодъ ньи' была стрѣла —
Забленути, — докъ не стану руке
На струнама изводити хуке. —

О СВЕТОСТИ УЧИЛИШТА.

(изъ Хердера изваћено)

одъ

Стаматовића.

За нашегъ времена, гдѣ скоро ништа ни є свето, дужность ме моя позыва, да о светости Училишта слово моє поведемъ. —

Свето є то, што є освећено, што є као законъ и правило утверђено, што є одъ Бога посвећено, што є жертвомъ и светымъ употребляима овѣковѣчено: дакле и ненарушимо є.

Свето є дакле и неповредително. Што сирѣчь се повредити и одъ никакове грѣшне руке додирнути не смѣ, зове се свето. —

Свето се на конацъ зове, што є Божеству ближе, што є нѣговомъ силомъ испунѣно, и у чемъ самъ духъ божествености обытава.

Дайте да видимо, како у свакомъ овомъ значаю, кои су єдно исто у основи своіой, Училишта света места єсу?

1) Училишта су разсадинце за ображаванѣ човечески душа. Налази л' се тако чистія какова намѣра одъ ове? И каково светіе место одъ овогъ? Света є млада душа; найвиши Ангели небесни, каже Спаситель, єсу нѣне слуге, и духови бранителы нѣни на земльи. На чистомъ младомъ лицу душе дѣтиньске гледаю они самогъ Бога. Тежко, вели Христосъ, оному, кои є єдно између дѣце соблазніо. — И опетъ како се лако дѣца соблажняваю, т. є. повређую и кваре! Шта є внимателніе одъ єдне младе, дѣтиньске душе? Свакій утокъ пріима она, као каковъ вышій налогъ, плоди мысли, или ій далѣ испреда. Я не вѣруємъ, да благословъ на оному, ил' у оному човеку почива, кои, као што Св. Писмо вели, Духа Божіегъ у себи опорочава. — Нека се дакле отера изъ

Училишта свака безобразность у основима, у нравствености и у вкусу; нека се протера све оно, што є лажљиво, слабачко, подло, и гадно, ма се съ каковомъ боіомъ намазало, и ма како му драго моди говѣло. Противъ духа шта више ове столѣтне моде, коя глупость, лажь, слабостиню и невальалство одобрава, треба а и мораю Училишта насупротъ да раде. И кадъ не бы нигдѣ было, то у Училиштама заиста треба да є свагда правило постояногъ и здравогъ вкуса, чисте нравствености и разума. Ако се у школама чую подлости, невалялства, соблазни, онда смо пропали! Ако є у школи истина и пристойность изгублѣна, и ако се предъ младымъ людма оно похвалює и за примѣръ представля, што є низко, простачко, гадно; то су већь истина и истый вкусъ своє послѣднѣ прибѣжиште изгубили. Истерайте ми на полѣ оне, рекао є Христосъ, кои съ голубовима и новцима у церкви тергую; єръ є домъ отца мога мѣсто светинѣ. — Због тога никакове друге, но само свете ствари у школама треба да се уче. Єръ основи чисте науке єсу свети. Своєвольно нитко ій не може прескочити; єръ оне ни су своєвольством пронашле се. Ньова правила и основни подупирачи єсу у светой природи, као неприкосновени, ненарушими и свети закони и заповѣди. Свети су велики они духови у древности, тако названи классически мужеви, а тако є исто свето, вѣчно и ненарушимо правило истине, доброте, и лѣпоте, коє треба да се у младу душу, као вѣчито правило укорени. Света найпослѣ треба да буде нравственость школа, како у узаймничкомъ поштованю учителя и ученика, тако и у неповрѣђеной светости ученичкогъ спрамъ сама себе поступаня. Никакова распустность не треба да се жешће изобличава и више наказує, нежели она, кадъ се светость нравствености, ма у комъ роду нарушава или закопава. Иста распустность не само што сяйность цѣле школе помрачава, него є іоштъ за младића правый отровъ узза цѣлый животъ нѣговъ. Ако у свачемъ другомъ младежи крозъ персте гледати треба, али у погрѣшкама овогъ рода нипошто; єръ ништа ни є у єдной школи соблазнителніе и горе, него кадъ се увреда светомъ воспитанію, пристойности и благородству нанесе.

(конацъ слѣдує)

ПРОРЕЧИШТЕ (ORACULUM).

(изъ Паузаніа по нѣмачкомъ преводу)

одъ

Професора Исаковића.

Лѣпа као Граціа каква сѣдила є Хариклеа подъ маломъ сѣницомъ у своме врту. На прекрасномъ нѣномъ лицу дубока се жалость показивала, велико нѣно црно око висило є на облацыма, образе нѣне квасиле су сузе, а съ ньима и надимаюће се прси, коє су влажне власи покривале.

Часъ є кршила руке, часъ є марамомъ очи утирала, па онда жалостиво са укоченымъ погледомъ преко цвѣћемъ искићеногъ поля погледала.

Садъ наслони главу свою на гранчице, и лежећи тако сматрала є бѣжуће облаке. Єданъ уздисай излетао є за другимъ изъ грудій нѣны, а свакій є по єдна сузица пратила.

Неспокойно садъ се подигне, жалостно стане руке дизати къ небу, и са штуцаюћимъ гласомъ рекне: Тако рано! — Богови! — тако рано! — Я умрети! у цвѣтаюћой младости моіой! сутра! страшно!

Са жалосћу пружи руке одъ себе. На єданпутъ сва као крпа побледи, сакріє бледо лице у покривало своє, и одъ тежке туге викати почне.

„Полидоре!“ тако є она лаганымъ гласомъ говорила „Полідоре, кадъ бы се ты садъ повратіо, мене потражіо, а олтаръ, олтаръ са крвлю моіомъ нашао боядисанъ.“ Садъ као да засни. „Ахъ! оћеду л’ смѣти устне моє іоштъ єдаредъ нѣму „съ Богомъ остай“ рећи! оћеду л’ смѣти руке ове“ — разшири руке своє, и посрне натрагъ.

„Аполлоне! свирѣпи Богови ишту одъ мене животъ мой, мой цвѣтаюћій животъ!“

Жалосћу погружена ходаше садъ горе и доле по врту; душа нѣна, узпалѣна и устравлѣна, образомъ смрти, скоре смрти сутрашнѣгъ ютра, занимаше се.

У истомъ тренућу стаяла є при ружичномъ жбуну. Узбере одатле ружу, а чимъ є узбере, листићи ружични преко прстію нѣны одпадоше, и падоше на землю. „Ахъ! та смрть ми є извѣстна!“ повиче поблєдивши „Падаюће лишће смрти є моє вѣстникъ.“ Тако є упрепашћена стаяла ту, а нѣне влажне очице, као уковане, почивале су на листићама ружичнымъ, на земльи лежећимъ, а мысли на сутрашньой жертви. Ни осѣтила ніє шушань купине на полю.

Гране одъ купине разгрнююћи, доће Полидоръ у вртъ. Съ Мессенске войне дошао є, да любезницу свою, милу Хариклею види, и да се опетъ натрагъ врати, и за ню бори. Онъ ю одострагъ съ обадвѣма рукама обгрли, и яснымъ веселимъ гласомъ повикне: „„моя Хариклео!““

Она є добро чула гласъ нѣговъ, она є осѣтила грленѣ нѣгово, она є осѣтила устне нѣгове на нѣнымъ, она є дрктала, и пала у нѣгове руке; но іоштъ ніе смѣла лице горе подигнути, лице, коє є бледоћомъ покривено было, а ни очи, єрбо бы све сузе издале: него наслони лице своє на прси нѣгове, и тайно желяше, да се на войну врати.

На последку, безъ да є лице съ прсію нѣговы подигла, запыта га: „одкуда Полидоре!“ И то є дрктаюћимъ гласомъ запытала.

„„Съ войне нашій людій, да бы одъ срца твогъ нову смѣлость къ бореню позаймити могао. Дивіи Шпартанцы, даю намъ садъ за нѣко време одмора. Садъ у Аргосу се блистаю ньіови мачеви. Али ће на несрећу ньіову осѣтити, да смо одмора имали. О Хариклео! побѣда мора наша быти; єръ се мы боримо за жене и дѣцу, а я за Хариклею, да окови више на руцы овой не шкрипе.““ Съ тимъ іой притисне руку на срце своє.

Хариклеа на то машући главомъ одговори: „И безъ окова може човекъ несрећанъ быти.“

Полид. Како мыслишъ то? како Хариклео? Твоє око, твоє лѣпо око плива у сузама? — Шта ти є?

Харикл. Шта ми є? пыташъ іоштъ? Полидоре! ты си далеко одъ мене, и како далеко? Опасностима увѣкъ обколѣнъ, смрть прати ти свакій коракъ, а я самъ овде сама, оставлѣна — безъ обране — безъ пріятеля — ахъ Полидоре! кадъ бы ты овде было може быти — али тежко Шпартанцыма!

Полид. Они желе войну и смртну пропасть! Нека іймъ буде.

Харикл. На жалость, само доста рано! — Но зашто си дошао, и кадъ ћешъ опетъ ићи?

Полид. О томъ Хариклеа пыта? ты пыташъ: зашто самъ дошао? кадъ ћу опетъ ићи? шта є теби? — Ты си хотѣла, кадъ самъ овамо дошао, изъ мога се наручія изтргнути; ты си твоє мокро сакривала око. Иначе, кадъ самъ годъ долазіо, трчала ми є Хариклеа, посртаюћи одъ радости, на сусретъ; прошавше и будуће онда се заборавило; Шпарте онда на земльи ніе было, и я, я Полидоръ бью самъ само ту: а садъ — зашто си дошао? кадъ ћешъ опетъ ићи? — Како Хариклео, ты сагибашъ главу твою, сакривашъ ми сузе твоє? — Дѣвойко, заръ я немамъ више срца за тугу твою? — Заръ ты имашъ суза, коє я нетреба да видимъ? — Иначе, кадъ самъ годъ долазіо, говорила си: хвала вамъ, свима безсмртныма боговима! онъ є овде! а садъ — а очешъ іоштъ дуго остати, дуго? Хариклео! шта ти є срце преокренуло?

Харик. Моє срце? Ништа, Полидоре! Мети твою руку овамо; оно іошть само за тебе куца!

Полидоръ обувати садъ обадвѣма рукама Хариклеє тѣло. „Погледай ме, дѣвойко! око у око! и садъ ми одговори, шта мучи срце твоє? — Ахъ! садъ текъ видимъ, шта

самъ найпре у великой радости превидіо: лице твоє бледо, око твоє црвено и плачно! — Любезна, мила Хариклео! шта ти є? шта те мучи?

Харил. Ништа, заиста ништа! Вѣруй ми, ништа, нежели страва што те увѣкъ, да си у опасности, знамъ. Гледай само, я се смѣшимъ.

Она се силомъ насмѣши; но смѣй нѣнъ наличіо є цвѣту скоро умируће ружице.

Полид. Тако ми Богова, ніе као што бы требало да буде.

Хариклеа прекине му брзо говоръ: „Послушай ме само Полидоре! Заръ нема никакве надежде, даће се война окончати, никакве надежде миру?

Полид. Миру? са Шпартомъ? Не Хариклео. Овако говоре сами они, горди Шпартанцы: — Мессеніа мора пасти, насъ люде ће поубіяти, жене и дѣцу ланцы робства оковати, и у стране варварске землѣ продати, наши домови мораю се сушити обоядисани крвлю наше невине дѣчице; цркве наше мораю се разорити, и само сурвине бытће с поменици Мессенскогъ кадгодь народа!

Харикл. Ахъ! я се страшимъ већъ, да іймъ се рѣчи не изпуне. Они су нашу войску потукли, наше градове освоили. Гледай, мы живимо само іоштъ у едномъ граду, као бѣдномъ останку далеко чувеногъ Мессенскогъ народа. Ахъ! бы л' могли, я или ты, народъ нашъ спасти? бы л' могла я, лютину Богова, домовину нашу разораваюћи, утишати и на болѣ окренути? — Заръ небы ты Полидоре! животъ твой радо жертвовао, онда, онда, кадъ бы смрћу твоіомъ народъ твой избавити и спасти могао?

Полид. (смѣшећи се) Я бы животъ мой жертвовао, бы се и изъ самы руку твои отргао, и за народъ мой умрео. О я мыслимъ, да самъ већь показао, да самъ достоянъ, Мессепацъ се назвати.

Хариклеа при овымъ рѣчма са великимъ побуђенѣмъ нѣколико коракляій горе доле одаше, после се на едаредъ Полидору окрене, и озбильно рекне: „И ты бы на оногъ мрзіо, кои животъ свой небы драговольно жертвовао, кадъ бы насъ све избавити могао? Небы? —

Полид. О Хариклео! — гунћаюће подсмѣиванѣ пратило му є свакій коракъ — предъ странымъ вратима нека онай лежи; безъ домовине, безъ домашньи Богова, безъ мира, гонѣнъ одъ освѣтожедны Богиня нека самъ по странымъ земляма, као да домовини своіой жертвовао небы животъ свой.

Харикл. (баци му се око врата) Тако, тако, Полидоре! само си тако моє горуће любови достоянъ; тако, о само тако самъ я желила тебе имати! тако самъ те одъ безмртны Богова молила, и само тако єсамъ тебе достойна!“ Баци му се на груди, и єцаше ясно. Полидоръ се на сузе нѣне смѣшіо, образе іой рукомъ гладіо, и сузе іой покриваломъ нѣнымъ утирао.

(Продужитће се)

О произведенію Существителны' Имена!

одъ

Іована Поповића.

(Конацъ изъ бр. 4.)

II. Писме *іє* на краю имаю:

а) Све рѣчи Существителне, коє одъ собствены савршены временика производесе, н. пр. сложити єсть савршенъ временикъ, одтудъ сложеніе; тако: спасеніе, предложеніе и пр.

б) Све одъ временика', или и одъ други' частій слова произведене рѣчи, коє бы предъ овымъ окончаніемъ писмена: *б, в, д, ж, м, п, р, с, т, ш, щ*, имале, као: самолюбіе, православіе, єзыкословіе, милосрдіе, подножіе, подлужіе, прибрежіе, безуміе, великолѣпіе, любомудріе, причастіе, благогласіе, нарѣчіе, подушіе и пр.

в) У рѣчма сложеныма, одъ временика произведеныма, коє предъ овымъ окончаніемъ, или предъ нѣкимъ іоштъ напредъ писменима, писме *л*, съ предходећимъ, или послѣдующимъ *ѣ* имаю н. п. раздѣленіе, о-

предѣленіе, обявленіе и пр. но несложена подпадаю подъ преѣречена правила, и пишу се или са *ѣ*, или *іе*, по свойству временика, одъ коегъ се производе н. п. дѣленѣ, явленіе; *ербо дѣлити* есть несавршенъ; а *явити* савршенъ временикъ. Мѣстоименіе пише *се са іе*.

г) Многи временицы не могу оваковымъ начиномъ произвести Существително; но овдѣ у кратко нѣкима приведеныма слоговима, као: *ба*, просба, одъ просити, *ва*, молитва одъ молити, *ме*, сѣме одъ сѣяти, *ело*, одъ ести; такоѣеръ и одъ прочи' частій рѣчій, као: *икъ* ученикъ одъ ученъ, *остъ* мудрость одъ мудрый, *ска* войска одъ воинъ (войникъ), *ца* десница олъ десный. *Це* понайвыше нѣко у речма умалѣніе означава н. пр. пиленце, ягнѣнце. *Ина* или *ара*, или *ите* изражава нѣко уничиженіе; и у коимъ рѣчма у корену налазисе *г*: мѣнясе на *ж*, а *к* на *г*, н. п. ручерина, людескара, ножурина, дериште и пр.

д) Благогласія ради, кадкадъ се и коренна писменна премѣняваю тако н. п. не каже се єданацъ, но єдинацъ, не єданствено, но єдинствено число; кажемо реѣи и быва рѣчь. Особито писмена *с з х*, укоренныма рѣчма находеѣа се, премѣняваю у произведенію *с* и *х* на *ш*, а *з* на *ж*; но при писмену *с*, мора се то точно наблюдавати у Существительныма одъ временика' произведеныма, у прочима пакъ може се, и задржанѣмъ коренного писмена *с*, или премѣненіемъ на *ш* произвести; писмена *з* и *х* свагда се мѣняю, као што є речено, н. пр. пасче, или пашче, гусче, или гушче; но повышеніе, пониженіе, површай и пр.

Примѣтба. Колико се пакъ годъ може, коренъ рѣчій у произведенію задржати треба.

МЫСЛИ МАХОМЕДАНАЦА О ШТИЛУ.

И кодъ Махомеданаца такоѣеръ налазе се противорни видови Естетике. Какавъ различанъ вкусъ они у обзиру лѣпога начина писаня показую, преповѣда намъ Ботта у своіой недавно изданой книги „Relation d'un voyage dans le Yemen.“ „Шахъ Хассанъ“ вели Ботта „врло се є зачудіо, кадъ є отъ мене, као Европейца, Арабско писмо добыо, а іоште веѣма се є зачудіо надъ простимъ моимъ штиломъ. То бы велико преимуѣство, рече ми, Европеаца было, кадъ бы само оно писали, што къ ствари принадлежи. Мы наше мысли подъ брегъ фраза закопамо, и онда бокоре цвѣѣа на нѣга проспемо. Овако Шахъ Хассанъ. — Сасвимъ другче Хуссеинъ Ефенди, Савѣтникъ одъ Ходайда, о томъ говори. Овай ми похвальиваше красно воспитаніе и духъ Ибраима Паше; и за знакъ нѣгове красоте у писаню рече, да се нѣгова писма весма тежко разумѣти могу.“ Заиста находе се и кодъ насъ многи, кои єднако са Хуссеинъ-Ефендіомъ мысле, кадъ о людма бесѣде, кои — као што и Ибраимъ Паша — деспотично съ хрпомъ учености своє владаю. И ова ученость често се у ничемъ другомъ не састои, него у вѣштини, слабе мысли подъ „брегъ фраза закопати, и гробъ цвѣѣемъ посути.“

ДОПИСИ.

1.

У Земуну 6. Іуліа 1842.

Вы сте лѣпымъ стуломъ и єзыкомъ писати почели, а правописанія држите се оногъ, коє єдино савъ нашъ отличніи народъ одобрава. Тако треба. Г. Шаффарикъ писао є ученомъ єдномъ Србину у Бѣограду, и каже му, да онъ за добро налази, да се Србльи одъ славенскогъ своегъ єзыка у свему, а и у правописанію не удалюю. (1) А и зашто бы мы безъ нужде нове речи ковали и одъ славенскогъ се єзыка тимъ удалявали? Ил' заръ има іоштъ какавъ

---

1) Мы смо о овомъ писму приватно извѣсѣени. У нѣму се овай славный мужъ чуди, и по нашемъ мнѣнію праведно: зашто се Срби толико о правопису препиру, а чрезъ то стварь т. є. народну литературу занемарую. Истина, препоручуе Славенскій правописъ, али не съ намѣромъ, да Срби при нѣму остану; него да се ньиме за садъ служе, докъ време не доѣе, кадъ ѣе дружтво учены Србаля Србскій устроити и опредѣлити. У.

єзыкъ орѳографію, коя се безъ ученя — као што бы то наши гдѣкои млади Србльи хотѣли — научити може? Ил' є може быт' Вукова таква? Што се пакъ ковања речій тиче, велика є кодъ насъ жалость, што наши Писатељи никако нећеду за мудре оне речи древногъ єдногъ старца да знаю, кои вели „Doctorum verba nulla sunt publica, suis utuntur. Et id quidem commune omnium fere est artium. (2) — Тако тай старацъ вели, а наши Писатељи изврћу и преокрећу и оне славенске речи, коє су већъ у народу познате, и тако рећи, у Србству право граждаства већъ придобыле. Тако н. пр. єдномъ невали „втеченіе“ — него каже „упливъ.“ — Забадава му човекъ каже, да упливати значи нѣмачки einſchwimmen, онъ хоће „Einfluß“ да се зове „упливъ.“ Другій опетъ преводи Interesse са „дотицанѣ“ и т. д. Таквимъ ће начиномъ и кодъ насъ скоримъ до тога доћи, да ће свакій писатель свой собственный речникъ имати. (3) — Овай часъ доће намъ овамо Нь. Высокопреосвященство Архи Епископъ и Митрополитъ Бѣоградскій Г. Петръ Іовановичь. Ноћась ће на пароплову доле къ Мехадіи отићи, гдѣ намѣрава кой данъ у тамошньимъ топлицама провести. — До краткогъ времена послат' ћу Вамъ описаніе стања нашы школа у протопресвутерату Земунткомъ — число учителя и ученика — число притомъ народа — црквій и школа. Я се надамъ, да ћеду Вамъ таково што и изъ други протопресвутерата доставити, (4) па намъ онда неће нужде быти изъ нѣмачки Новина недостаточна извѣстія о стварма нашимъ подъ готовъ новацъ пріймати.

Петръ Ѳеодосіевичь.

2.

Садашнѣ Станѣ Србскогъ Театра у Бѣограду.

Одъ кадъ є Нѣгова Свѣтлость Князъ у Топчидеръ отишао, све се манѣ и манѣ Театеръ посећує. На врућину гледаюћи могли бы казати, да є и потешка ствар у Театру обстати; али овде се на то ићи мора, да се тако полезно заведеніе одржи; и кадъ узмемо, како Бѣограђани неуморно тако названый енглезкій коньоткъ пооде, не можемо се задржати, да одъ срца не узданемо. О Србльи, Србльи, кадъ ћете престати туће уважавати и подпомагати, а своє презирати! Сви народи сматраю Театеръ као найприкладніи способъ образованя; а вами є повольніе гледати, како се безпосличари на коньма превршу, него такову забаву имати, гди є и наука прикопчана. Особито є примѣтбе достойно, да Бограђани не радо чую, кадъ се какво дѣло на Театру повторава, а при коньотрку ни мало имъ досадно ніе по петъ и шесть редій єдну исту ствар, съ малымъ само некимъ изменама, гледати. — Познато є, да є Паша забраніо такова дѣла представляти, гди су Турци помешани. Свакій може лако забрањивати, ако га другій слуша; но мы држимо, да є ова ствар већа, него да бы є самъ Паша решити могао. Више бы се дакле обштой ствари помогло, да є Србско Правителство искало, да се ова ствар Порти найпре на разсмотреніе предложи. Нашло бы се може быти тамо людій, коима ово не бы тако зазарно было, као што се паши Пиши. Иначе, ако овако поће, можемо дочекати, да ће людма забрањено быти и народне оне песме певати, гди се о Турцыма споменъ чини, пакъ онда — ио и куку са Србльима, и ньовомъ народносћу!! —

(изъ пріятельскогъ листа)

---

2) Ово мыслимо, да се башъ о тако названомъ Славено-Сербскомъ єзику казати може. Данашньи литератори купе рѣчи изъ уста народа, а не изъ книга, коє су учене главе написале. Ако ли у народу коє потребите рѣчи нема, то се узима изъ нарѣчія славенскога т. є. црквенога, ако пакъ ни у овомъ нема, то изъ когъ другогъ славенскогъ, н. пр. Рускогъ, Ческогъ или Полячкогъ, па сходно нашемъ єзику посрби. Ни є л' тако? — У.

3) Баремъ бы онда лакше изъ више єданъ сталный, и то критичный изпословали. У.

4) Радостно подобнымъ саставцыма листове наше уступамо, съ тимъ радіе, што о нашимъ школама засадь іошъ толико знамо, колико ништа. У.

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) Србске.

Ѡбодренїе на подкигъ Катихетїческаго Наставленїа къ Ѵчилищахъ. 8. ст. 15.

Ово неоцѣнимо дѣлце Нь. Высокопреосв. Г. Епископъ Будимскій Платонъ Атанацковићъ посветіо є свештенству своє дієцезе, коимъ га ободрава къ марльивому преподаваню катихетичне науке. Мы желимо, да исто доволно помньивы читателя, а и послѣдователя наће. Ако православно свештенство архипастирскомъ савѣту, у книжици овой мудро изложеномъ, слѣдовало буде, то нимало не сумнямо, да ће съ наставленіемъ катихетичне науке у многомъ, и сваковрстномъ обзиру болѣ одсадъ ићи.

Ruže i Tárnje. Pěsme od Ljudevita Vukotinoviča. U Zagrebu, tiskom Fr. Župana, c. kr. pov. knjigotiskara i knjigotárzca. 12. стр. 160.

Г. Вукотиновића и при изданію ове книге неможе иначе, него съ Phoebe fave! поздравити. Кодъ мало є людій талентъ и значай тако споенъ, као кодъ нѣга. Нѣгове пѣсни, коє му унутарность пред-

ставляю, пуне насъ дивлѣнѣмъ и любавю. Єзыкъ изражава узвышене мысли. Онъ є благороданъ, силанъ, одсѣчанъ. — Кньига раздѣлѣна є на четири стране: I. Таласи живота. Овде изражава Г. списатель различна чувствованя, коя му у животу душу и срце гибаху. Каково племенито мышлѣнѣ и редкій патріотизамъ одушевлява груди Г. Вукотиновића, некъ за примѣръ служе слѣдеће рѣчи:

„Душманъ мысли, куша, ради, снуе,
Гдѣ што може, чини и послуе.
Заръ є тмина, іошъ несвану данакъ?
Тако л' дубокъ быти ће нашъ санакъ?
Докле други живу у свѣтлоћи,
Мы заспане бришемо си очи;
Докле други кньига сто читаю,
Наши листи нит' слова неимаю!

Када рода ясному имену
Прети облакъ ударити сѣну;
Када жедни вукодлаци пію
Туђу крвцу, коє пит' несмію;
Кадъ се змаи ките гривомъ лава;
Тада мора устатъ честна слава,
Разиграти мора све Словине,
Да іймъ име, да іймъ честь несгине!

Домовини падшой само єдну
Моћ' є ставит' надгробницу вредну,
Пуну костми, крвлю наслицану,
А другчіє боиште названу...
Судбина то зарачунат' знаде,
И кадъ єдномъ плаћати настаде,
Они, кихъ мачъ пріє крвио боде,
Дрхтат' хоће ко шиба средъ воде!...“

II. Успомена младобытности. У овомъ раздѣлку находе се различните любавне пѣсме, као н. п.

„Прамалећа све любкости,
Све разкоши, све радости,
Ко шећеръ су безъ сладности:
Мою любу Вышньи створи
Пре нег' небо іошъ отвори....
Да свемь свѣту съ ньомъ говори:
Нут' анђелске чете моє
Првый воћа вами то є!...“

Раздѣлакъ III. Успомена стародавности садржи нѣколико лѣпы повѣстница — балада изъ историє Хрвата и Србаля. Найпосле IV. Зимске мысли узвышую сву досадашню хвалу, коя є Г. Вукотиновића постигла. Искренымъ, нелицемѣрнымъ, пламенымъ, до граница праведности разширенымъ родо-и домолюбѣмъ поджижу оне срца свакогъ читателя, особито младежи, на коє изображености основа се сва срећа народа нашегъ. — Заиста нитко кньигу ову изъ руке оставити неће, а да се изъ нѣ чиме не забави, чему ненаучи, и на што не побуди!

б) Руске.

Четыри мѣсяца въ Черногоріи. Сочиненіе Ковалевскаго. Санкт-Петербургъ 1841. 8.

Кньижица ова є одъ особите занимивости, ако и има нѣшто погрѣшака. Приключена іой є мапа по истомъ Г. издателю, кои є Црну Гору и преко и уздужъ обишао, начинѣна. Само шкода, што имена на ньой због нечисте штампе, врло се тежко читаю, а многа се нити читати немогу. Чуемо, да Г. Чеквинъ нову, болю мапу къ изданю сготовлява.

в) Ческе.

Čechoslowan, čili národnj gazyk w Čecháh, na Moravě, we Slezku a Slowensku. Od Františka Cyrila Kampeljka. W Praze 1842. U Pospjšila.

г) Полячке.

Wyjatki z powtórnéj podrózy do Wloch, przez hr. Ant. Karsnickiego. У Лвову.

Како ову Полячку, тако и горню Ческу новоиздану кньигу мы іошъ у рукама имали нисмо, зато и не можемо мнѣніе наше изразити. Али о вредности ньиовой довольно намъ емчи већъ позната способность Г. Г. Списателя.

СВЕСЛАВЕНСКЕ ВЬСТИ.

У Познаню (Posen) саставило се є „Дружтво помоћи Наука,“ подъ управлѣнѣмъ Дра Марциковскога. Одъ владе є већъ потврђено. Оно за цѣль има — подпомагати учећу се сиромашну младежь у каквойгодъ струци науке. На то су опредѣлени годишньи принсеци, и већъ є подписано нѣколико хиляда талира у сребру.

У истомъ мѣсту отворенъ є другъ малога свеучилишта, одъ три одсѣка: филозофіа лѣпы знаностій, одъ Дра Либелта; старине Славенске, особито Полячке, одъ Морачевскога; енциклопедіа права, одъ Крутхофера; експериментална хеміа, одъ Дра Матецкога. Све ове науке препредаю се на полячкомъ єзыку, у особитой за ту сврху одређеной дворани у палати графа Дзалынускога. (Časopis českého Museum.)

ДОМАЋЕ ВЬСТИ.

Нь. ц. и кр. апост. Величество достаяло є, кр. унг. Надворногъ Коморника, Фр. Шкултети, на властиту прошню, после 50-годишнѣ службе, съ уступлѣнѣмъ подпуне плате у заслужено станѣ мира поставити.

Нь. ц. и кр. апост. Величество благоизволило є, за регулпранѣ Дунава на Будимской и Пештанской оболи и за устроєніе пристаништа на Пештанской сарани, наименовати єдну депутацію подъ предсѣданіемъ графа Валентина Терекн. Ова ће се депутація, у свезу съ Пештанскомъ градительномъ комисіомъ, о томъ савѣтовати са Млѣтачкимъ упра-

вителѣмъ радительства Г. Палишаномъ, витезомъ желѣзне круне, и съ ц. кр. надворнымъ градительногъ рачуна савѣтникомъ, витезомъ Фердинандомъ Митишъ.

Высокославный крал. мѣстозаступный савѣтъ достано є Г. Георгія Петровиħа, Сл. и кр. вароши Сомбора Фишкала и намѣстногъ директора грчко-несѣдинѣны народны школа у окружю Бачкомъ, наименовати правымъ директоромъ Препарандіе у Сомбору.

Нѣгово Высокородіе ц. кр, Совѣтникъ, Меценасъ Србскій Г. Савва Тюкюлій отъ Кевермеша 15. т. м. приспѣо є амо у Пешту.

Пожунъ. Дружтво овдашнѣгъ Жидовскогъ Касина, да бы са своимъ утѣловлѣнѣмъ (corporatio) іошъ племенитію тежню скончало, оснива садъ хранилиште за дѣчицу своєга вѣроисповѣданія. *)

*) Ову вѣсть понайвише зато саобштавамо, да се поведе рѣчь о томъ: како бы и мы Срби н. пр. у Новомъ Саду, Сомбору, Панчеву, Земуну, Митровици, Кикинди, Меленци, Осѣку, Бечею и т. д. подобно заведеніе за нашу дѣчицу основати могли? Доба є вѣкъ, да и мы озбильно о нашемъ благостоянію мыслити и дѣлати почнемо. Дѣчица су нѣжно билѣ човечества; ово треба, — ако нежелимо, да намъ се поквари, одивлячи, осуши, — нѣговати, закланяти и одхраньивати. Къ тому є нужно заведеніе, у коємъ ħе се човекъ за човека изображавати. Вѣкъ и Жидови добротворну човечности десницу на малу свою дѣчицу простираю; осниваю хранилиште за свою дѣчицу: Мы Срби, коима су сва средства у руку, іоште не участвуємо при подобнымъ, човечество хранѣнимъ, заведеніяма!? Родителъи — отцеви и матере Србске — колико брига и неволя имате съ дѣчицомъ, докъ до школе само дорасту? Дѣте, одъ нарави несташно, — трчи по улица, вера се по тараба и дрвы, коньи га полазе, разбіе главу, сломіе руку, ногу, остане богаль: — како вамъ се на то срце цѣпа? Ништа одъ овога не бы было, кадъ бы дѣте, чимъ ногомъ поħе, у хранилиште дали. У хранилишту дѣте вамъ є не само одъ подобны несреħны догађая спасено, него се и усађує у нѣга сѣме човечности, сѣме морала, сѣме будуħе изображености. — — За ово истина потребите су жертве — — Али кадъ помыслимо, колико се у тартань потроши новаца, заиста можемо, а и дужни смо (єръ намъ Богъ заповѣда) штогодъ и за благо дѣце наше жертвовати!

Ово некъ за сада текъ мимогредъ речено буде. Првомъ приликомъ говоритħемо обширно о изображаваню народне наше младежи. Рѣчь у своє доба речена много пруди.

У.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

У Енглезкой, особито кодъ народа, кои одъ рукодѣлія живи, така сиротиня, а изъ ове происходеħа гладь царствує, да се свакій данъ по фабричнымъ варошима многа мртва тѣлеса, коя су одъ глади скапала, налазе. Не давно у єдной скупштини ови рукодѣлци заключили су, да ньи три хиляде отиду у Лондонъ, гдѣ никакве насилости чинити неħе, него кадъ вѣкъ одъ глади умрети мораю, то желе баремъ предъ очима Кральице Викторіе и ньны Министера животъ окончати. Ето живота у извиканой богатой Енглезкой!

У Улми є садъ заведено дружтво съ торжественымъ и изобильскимъ штатутима, коє ħе коньско месо да еде. Добаръ тѣкъ! (апетитъ)

Тексанскій конгресъ издао є законъ, по коємъ свака женска, коя се у опредѣлено време за граħанина републике уда, награду одъ 2982 ютра землѣ добыя.

СМѢСИЦЕ.

Найвеħа соба на свѣту є школа яшеня у Москви, коя є 500. стопа, 10. палаца дугачка, и 138. стопа широка. Варошкій придворъ у Падуи, кои се обычно за найвеħу дворану држи, само є 240. стопа дугачакъ, и 80. стопа широкъ.

У нѣмачкой садъ има 175. миля готовога, и 176. у послу находеħегъ се желѣзногъ пута. На сготовлѣне путове вѣкъ є потрошено 30,940.000. талира.

Цѣна ране у Пешти 17. Іуліа. Грошиħ. б. вр.

	найболѣ	средњ	лоше
Пшеница	185	175	165
Наполица	148	145	140
Ражь	120	117	115
Єчамъ	92	88	85
Зобъ	83	88	77
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	122	120	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

16. Іуліа 6′ 10″ 3‴ — 17. Іул. 6′ 5″ 6‴ — 18. Іул. 6′ 0″ 3‴ — (надъ 0.)

☞ Ако се іошъ кои родолюбацъ на листове наше пренумерирати жели — нека изволи похитити, докъ смо у станю са свима ексемпларима служити.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находеħой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 23. Іуліа. Число 7. 1842.

Прошня на пріятелѣ човечества!

Познато є читателіима, колико є несрећника обе године у домовини нашой одъ пожара страдало. Пожежани, Светоиванчани, Модрошци, Новоселци итд. пали су жертва бѣснујућегъ огня. Текъ што овыма добротворна човечности рука сузе утирати поче, већъ намъ нове, іошъ жалостніе, срце раздируће вѣсти доћоше изъ Лугоша, у Крашовской вармеђи, гдѣ є грозовитый пожаръ двѣ стотине фамилія до просячкогъ штапа довео. Двѣ православне цркве, варошку и Вармеђку кућу, и преко три стотине домова за петнаестъ минута прождерао є свирѣпый Вулканъ 9 т. м. око 3½ сата по подне. Штета є грдна. У той ужасной смутньи и више є людій погинуло. И найманя жертва, на олтаръ овы страдалника принешена, много ће користити, и остатиће у вѣковитомъ кодъ ньи спомену. Особито МЫ бы валяло, да ову єдновѣрну браћу у той несрећи помогнемо, и храмъ Божій, коега су садъ наєданпутъ лишени, подиђи поспѣшимо! Милостиню прима и експедиція овы листова, коя ће свакуи найманю обнародовати, и на надлежеће мѣсто оправити.

Експедиція Пештанско-Будимскогъ Скоротече.

ЛЮБИЧИЦА.

(по Гетею)

одъ

Василія Живковића.

На зеленой ливадици,
Сакривена у травици,
Цвѣтала є малена
Любичица, коіомъ краси
Дивна дѣва црне власи
И нѣдарца пламена.

Тудъ пастирка пролазила
У вѣнце є цвѣће вила
Играла се лагана;
Тіе пѣсме извіяла,
Любкимъ гласомъ спомињала
Свога милогъ драгана.

„Ахъ“ уздану любичица
Прамалећа *) любимица
„Ахъ зашт' нисамъ ядна я
„У природи найкраснія,
„И на нѣжномъ лицу тія,
„Руже да ми румењ с'я.

„Я бы онда почивала,
„И чаръ райску уливала
„Међ' дойкама дѣве те;
„А гдѣ срце нѣно біе
„И невине дражи ліе
„Мирисе бы слала све.

„Кадъ є драганъ нѣнъ полюби,
„И сласти іой съ устне слюби,
„Бѣла нѣдра милує:
„Некъ полюбацъ мирисъ вѣе,
„Образе іой любавь грѣе,
„Да се драганъ радує.

Ал' пастирка тудъ пролази,
И на плавый цвѣтакъ сгази;
Любичица уздану:
„Ахъ, нећу те дѣво клети,
„Због тебе ћу радо мрети!
То изусти — издану! —

У Врицу.

---

*) Значи пролеће у дубровичкомъ нарѣчію.

ПРОРЕЧИШТЕ (ORACULUM).

одъ

Професора Исаковића.

(Продужено.)

Садъ се подигне Хариклеа. „Ахъ Полидоре, я морамъ“ — погледи га поразуюћимъ любови погледомъ — „любезниче мой!“ — овде му падне, обадвѣма рукама га обгрливши, и силно низъ образе сузе ливаюћи, у наручія — „Морамъ! Твоя Хариклеа мора за домовину умрети!“

Полидоръ се удиви.

„И садъ послушайте ме вы сви безсмртни Богови са высокогъ Олимпа, послушайте заклетву, кою вамъ задаємъ!“ Садъ ступи напредъ са разширенымъ рукама и небу управлѣнымъ очима: „нека ме савъ свѣтъ поплюе, душа ми нигдѣ покоя не нашла, ни на самомъ гроба прагу, Полидоръ нека ми любовь мрзосћу награди, кадъ я небы миломъ отечеству“ —

Полидоръ іой се лютито у наручія баци. Не изговори іошъ сасвимъ мрзку ту заклетву, а онъ рекне: „„„Не слушайте, Зевсе и вы други Богови, заклетву безчувствене дѣвойке!““ Онъ притисне устне своє на уста нѣна, и прогута полакъ рѣчій, коє су изъ грла нѣногъ вечъ истицале. Садъ ю дрктаюћимъ рукама привуче на колѣна своя, сакріе лице своє у куцаюћа прса, и ецаше: „„„Хариклео, Хариклео, послушай, о послушай ме! ты си моя, тако ми имена Божіегъ! ты си моя! —— Половино живота мога, ако іошъ мало као нокатъ любови прама мене чувствуешъ, то смилуй се на мене!““

Хариклеа вртећи главомъ посрне на Полидора раме. „Не, я несмѣмъ!“ повиче она срце параюћимъ гласомъ.

„„„Хариклео““ почне опетъ Полидоръ „„„Хариклео, кадъ ты нећешъ любезница, нећешъ жена да будешъ, а оно баремъ мати буди; кадъ си прама мене свирѣпа, а оно се баремъ смилуй на невино дѣтешце, коє ти у крилу спава.““

Онъ посрне предъ ноге нѣне, и обувати іой колѣна, сакріе лице своє у одѣћу нѣну, а она му несвѣстно падне на раме!

Безгласна Сцена! Тко ће да опише чувствованѣ душа ньіовы? —

Хариклеа могла є опетъ прва говорити. Говорила є штуцаюћимъ гласомъ: „Полидоре! я морамъ, я морамъ умрети. Я самъ Мессенянка! — О немой ме съ тако боязльивымъ смѣшенѣмъ гледати. Имай сажалѣнѣ са срцемъ овымъ, коє смрть и любовь по полакъ деру. — Полидоре! свезу живота лако ћу моћи раскинути; али како ћу свезу разкинути, коя ме съ тобомъ веже? — Не, Полидоре! пусти ме храбро умрети.“

Полидоръ. Умрети? Ты? — Хариклео, ты си жена моя, ты си мати. Смрть ће твоя тебе, мене, и дѣтешце любови наше убити. Хариклео! реци, та реци: я хоћу да живимъ, реци, да ме смртоносный страхъ предъ очима твоима не удави.

Хариклеа за нѣколико магновеня дубоко се замысли, а после стане га сматрати са погледомъ, изъ кога се пламень надежде появльиваше. „Могу л’ я? Полидоре, смѣмъ ли я?“

Полид. Ты смѣшъ, ты смѣшъ! ты морашъ! — Помысли Хариклео, — наслони лице своє на прса нѣна, и гледи ю ласкавымъ погледомъ — помысли, кадъ насъ Хименъ златномъ своіомъ свезомъ на вѣки свеже; а то ће скоро, скоро: — кадъ ты онда мати постанешъ, и сисаюће дѣтешце на материньимъ твоимъ прсима узранишъ, кадъ оно онда мале своє ручице теби горе пружати стане, мутаюћи тебе материмъ, а мене отцемъ уззове; кадъ ты черте лица и твогъ и могъ на нѣговомъ саюжене, на ново оживлѣне примѣтишъ; кадъ ты мати многе цвѣтаюће дѣчице, слободне дѣчице слободна мати будешъ: у срцу момъ увѣкъ утѣху —

Хрикл. (руке кршећи) Свирѣпо! ужасно! Мени срећу ону тако дражестно представляти, коіой я морамъ одказати. Ахъ, Полидоре! ты ми смрть тисућа путій окушавати даешъ. Престани, престани!

Полид. (далѣ говорећи) Помысли Хариклео! кадъ мы онда старосћу изможденi и

сити живота, по среди гомиле цвѣтаюће дѣчице наше, люблѣни одъ ньи, и само за ньи живећи, у време своє по судби човеческой у смртна наручія поитимо: онда быћемо ми любовь у пуной мѣри већъ уживали, онда быћемо ми волшебну чашу нѣну сасвимъ испили! О Хариклео! живи у наручію момъ, супруго, мати, садружнице моя!““ Онъ ю здраво претисне себи.

Хариклеа у любострастно море мыслій овы занесе се; сузе іой силно низъ образе теѣи стану, мало смѣшенѣ лепршало се око усташца нѣны. Ахъ! већъ є хотѣла руке своє око любезника савити, и викнути: я ћу живити; но садъ іой на паметъ отацъ дође; она се стресе, подигне очи и руке къ небу. „Не; блажени Богови, укрѣпите ми бореће се срце! — О Полидоре, погледай супругу твою, при ногама твоима! пусти ме, ніе могуће! пусти ме, да отечество спасемъ! Не преокрећуй ми срце! Не; я морамъ умрети!“

Полидоръ се горко насмѣши: „„Ты морашъ? ты морашъ? Садъ дакле, вы Богови, вы сте чули заклетву, кою ми є она оногъ вечера, када су намъ звѣздице неба вашегъ, брачну постелю нашу, мирисаво бусенѣ, озаривале, задала. Вы сте заклетву нѣну, да ће моя быти, чули, у пркосъ судбини, у пркосъ вольи свію безсмртны! Садъ саслушайте и мою заклетву! — Умри невѣрницо, раздери срце ово, коє те є безконачно любило! Погледай, незадовольно нека сѣнка твоя по бреговима Плутоновогъ Царства облеће; єръ я ћу буктиню и мачь зграбити: Итоме ћу самъ запалити; ватромъ и мачемъ бѣснићу, и Шпарта ће одъ мене свирѣпость прама Мессеніє познавати учити, па онда ће мачъ овай залуѣено ово због любови срце казнити, због любови, кою є прама тебе чувствовало. То ты се заклинѣмъ сѣнкомъ твоіомъ и свима страшнымъ богиняма пакленымъ.““

Харикл. Богови, Полидоре! можешъ ты мене спасти, могу л' я живити?

Полид. Спасти? То могу я, докле годъ рука ова мачъ мицати може. Хариклео, хоћешъ ли ты да живишъ?

Хариклеа падне му на прси: „Хоћу у твомъ наручію живити, само ако судбина узхотѣ.“ Обгрли га іошть яче. „О Полидоре, сакри жену твою; избави, избави ме!“

Полидоръ благодари тайномъ молитвомъ добрымъ Боговима, што су срце Хариклеє нѣгове преокренули. „„„Сачувайте насъ и далѣ добри Богови!““ повиче и обгрли Хариклею.

(Продужитье се)

ДОМАЋЕ ВЬСТИ.

Нь. ц. и кр. апост. Величество благоизволило є ц. кр. правогъ тайногъ савѣтника, Іосифа Алмаши, на нѣгову собствену прошню, наймилостивіе дићи како съ Присѣдничтва кр. Седмочичногъ Стола, тако и съ Великогъ Жупанства Гемерске вармеђе.

У Будиму 16. т. м. инштелирао се Нѣг. Ексц. Госп. хранитель круне, Францъ Иринньи у прибытности высокогъ државногъ племства, свештенства, депутаціе одъ стране сл. Пештанске Вармеђе и воєногъ и граћанскогъ старѣшинства изъ Пеште и Будима. Славность є отворіо маћарскимъ словомъ кр. Комисаръ Нѣг. Екс. Баронъ Медиянски, у коєга руке Г. Хранитель круне заклетву є положіо, и славность сходнымъ одговоромъ заключіо.

Око Пожуна страшна бура є бѣснила. Кажу да є многе кровове съ кућа поодкидала, и да су съ кишомъ и жабе падале. — Кадъ ће насъ наравь већъ єданпутъ са златномъ кишомъ пошкропити, и банкнотама напотити?

ПУТЪ ПО СВЬТУ.

У Пизи случило се є прошавшегъ мѣсеца єдно досадъ у цивилизираномъ свѣту іоште нечувено злочинство, коє намъ заєдно показуе, кои є степенъ необуздакость злочинаца докучила. Сваке неделѣ у Пизи пре подне обдржава се у катедралной цркви торжествено Богослуженіе, на коє се обычно силный народъ скупи. И садъ є црква была тако пуна, да се човекъ ни маћи не могаше. Између другогъ народа наће се овде и єдна читава чета пустахія. Нѣкои одъ овы єдну клупу, на коіой су благоговѣйни Христіани сѣдили, преврну, и тимъ у цркви таку буну подигну, да се сви онде бывши уплашише. Садъ други изъ те чете почну викати, да сводъ пуца и падати починѣ, кои се вика іошъ съ тимъ потврди, кадъ съ гора малтеръ, кои тако-

ћеръ люди изъ те чете бацаху, падати почне. Садъ се у цркви буна учини, и савъ народъ къ вратма поврви, гдѣ се така стиска учини, да многи люди попадаю, многи преко њи прећу, сваки гледећи само како бы могао изъ цркве изићи, и смрти се избавити. Пустахіе ово време обрате на свою корист, почну претећ, сатове, минћуше, пућиларе и друге драгоцѣне ствари одъ людій красти, а одъ оны, кои су се бранити почели, отимати, и господаре мучити. Буна ова потраје скоро читавъ сатъ. За то време пустахіе свое џепове напунивши — безъ да су у послу своме одъ полиціе узнемиривани были — удале се. Доста се є налазило людій съ разбіенымъ главама, съ пребіенымъ рукама и ногама. Єдно дѣвойче остане на мѣсту мртво, а двѣ жене тако су утучене, да ће тежко живе остати.

☞ИЗВѢСТІЄ!

Пре нѣколико дана добылисмо допис єданъ изъ Сегедина одъ г. М. Г., у коемъ насъ г. дописникъ пыта: 1) хоћемо ли мы сва списанія, израженымъ у обявлѣнію пунктовима складна, онако, као што намъ списатель пошлѣ, штампати? и 2) хоћемо ли мы, како противъ другога, тако и противъ насъ самы критике примати? На ова пытаня, за управлянѣ како хвалѣногъ г. дописника, тако и осталы (п. н.) г. г. списателя, и сутрудника наши, одговарамо, и явно обричемо: 1) да ћемо све прилоге, кои намъ послани буду, дипломатичномъ точносћу штампати, ништа неизмѣнююћи ни у єзику, ни у правопису, осимъ кадъ намъ тко допусти, или замоли, да му се поправи, или кадъ є саставакъ наопако нагрђенъ и безъ икакы правила. Овако мыслимо, да ћемо найболѣ дужность нашу испунити како према читательима, тако и према списателима. То чине сви редактори, кои законе редакторске осећаю и познаю. — 2) Критике примати нећемо противъ никога, кано ни противъ насъ самы; али противъ дѣла свачіи, дакле и противъ наши драговольно ћемо дочекивати и у назочне листове ставляти. Audiatur et altera pars: ово є сентенція, по коіой се мы равнамо. Кадъ и сами пишемо, и примамо критике противa списанія други, праведно є да примамо и противa наши. Иначе пали бы у обѣсть деспотизма. А то є далеко одъ тежнѣ наше. Нећемо пристрастно да поступамо; єръ бы насъ то исто поступанѣ критизирало, и шта іошъ више црнило! — — Но овде іошъ напоменути морамо: да ће се критике, кано и резонираюћи дописи они само примати, у коима ништа одъ политике нема, у коима се ничія (као што рекосмо) особа не вређа, и кои аукторъ име є своє баремъ учредничеству одкріо. — Изъ овогъ узрока и не можемо єданъ не текъ резонираюћи, него и увређуюћи допись, кои съ Петроварадинске поште съ подписомъ „Изъ Срема Стойко Каменитъ“ добысмо, на свѣтъ дати, — тимъ више, што г. дописникъ вели: да смо га мы къ подпомаганю позвали; а мы не само што га нисмо (баремъ подъ тимъ именомъ!) за спомоћника позвали, него и не познаемо коегъ литератора Србскогъ, кои бы се Стойко Каменитъ звао!!

Учредничество.

НОШИВО.

(съ образомъ Ч. 4.)

Хальина одъ фоуларда съ гайтаны. Сламный шеширъ са цвѣћемъ и влаћемъ житнымъ.

Цѣна ране у Пешти 21. Іуліа. Грошић. 6. вр.

	најболѣ	средњ	лоше
Пшеница	188	175	165
Наполица	150	145	140
Ражь	120	118	115
Єчамъ	88	85	80
Зобъ	83	80	76
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	125	122	120
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

19. Іуліа 6′ ″2 0‴ — 20. Іул. 6′ 8″ 0‴ — 21. Іул. 6′ 9″ 6‴ — 22. Іул. 6′ 8″ 0‴ (надъ 0.)

☞ У прећашнѣмъ листу молимо повратити слѣдеће погрѣшке: стр. 34. шпалта I. врста 7. одозго nulla=nulla; шпалта II. врста 25. одозго наши Пини=Паши чини; врста 3. одозго неможе=не можемо.

Листъ овай излази два путъ у седмици, сваког Четвртка и Неделѣ, Четвртком на по табака съ образомъ кошива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКИЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 26. Іуліа. Число 8. 1842.

УЗДИСАЙ.

одъ

Димитрія Арнота.

Србска браћо дално разсѣяна
По леяма божествене тврди,
Гдѣгодъ ми сте на земальскомъ кругу
Ход'те амо, шир'те нѣдра братска!
Та дружевна справна ми є душа,
Да одлеће на сусрѣтъ Србинству,
Да цѣлива своєродногъ друга,
И поздрави са братскимъ се грудма! —
Ход'те браћо! ходи роде Србскій!
Ход' на саборъ, на дружевну сайму,
Па ми одви уцвилѣну тайну,
Да ю лечимъ што болѣ узмогу.
Мелемъ носимъ съ предѣла Вулкански,
Гдѣ іошъ муня кривудала ніе! —
А я ћу ти съ нагимъ срцемъ братскимъ
Прострети се у наручь душевну:
Некъ се диви туђеродна зависть
Како браћа светкую дружевность.
Ходи роде! севнућ' душа тужна
Пућ'ће срце у грудма некаимъ.
Безъ тебе самъ и кодъ людста самацъ,
Блудникъ тужанъ и кодъ пуногъ свѣта? —
Пазаръ Новый, и престолный Призренъ,
Соколъ, Средацъ, и Приштина стара,
Опетъ раћат' своимъ ће Србству дике,
Па у Жичи (*), прославлѣной прво,
Заори ће славноѣвнымъ гласомъ
Опетъ Србство надъ дивнымъ юнакомъ;
Само некъ се пре достойна слутня
Право збуде заслуженогъ Србства;
Некъ будућность срећу право дели,
Па ће синут' зора златосяйна
Давной патньи поклизнутогъ рода. —

Слетай роде духомъ саєдинства
У средъ стана любезнога Србства,
Па га зовни у пространство грдно,
Некъ потражи подъ област'ма Феба
Милогъ брата, любезнога Срба;
Па га зовни у храмъ слоге драге,
Гдѣ ће видит' вѣнчанога вѣнца
Свои Дѣда и Царева Србски —
Гдѣ му цвили у самоћи тужной: —
Прахъ и плесанъ одъ пустоће давне
Обсуо се око сяя дивногъ! —
Ту некъ клекне са истиномъ душомъ,
Некъ с' завѣри докъ му клетве трае,
Да за срећу свога милогъ рода
Духомъ честногъ текъ Србинства дише,
И да Србскимъ „Светыня“ у грудма
Слога пламти и честитость права. —
Па одатле некъ заврве вѣрни
На Косово, крвлю пошкропљѣно
Праотаца и Дѣдова свои, —
Некъ прекриле као сродна чада
Крвно полѣ Србскогъ пропалишта,
Некъ очате молбу опроштая,
Покаянѣ исповѣде Богу,
И милости запросе спасеня;
Некъ оросе сузицомъ сиомена
Разсадъ Лавра, Палма и Купреса,
Укоренѣнъ славомъ надъ гробов' іимъ. —
Ту некъ стеку съ цѣлогъ се туђинства
Одъ Адріе до Кининске стрми:
Све некъ буде прежалостнымъ гласомъ
На опело догаћая ригогъ. —
Ту некъ Краняцъ брата своѓъ Босанца,
Дубровчанинъ, друга Црногорца,
Далматинацъ своѓъ милогъ Хрвата,
Србіянацъ честитогъ Славонца,
Истріянацъ драгога Штаєрца,
А Бачванинъ своѓъ Банаћанина
Братскимъ грудма, топлымъ чувства жаромъ,
Къ срцу нѣжномъ пригрли превѣранъ;

*) Ту є прьый Царъ Стефанъ одъ свог брата Светогъ Саве за Цара помазанъ быо.

Тѣше съ надомъ узаймност будућства,
Злобу требе споменомъ Србинства;
Ту некъ сбаце себичности ланце,
И єдинство у обштини траже:
Да се коренъ слободности Србске
Одсадъ никадъ тужанъ! не занія.

У Оросламошу.

РЬЧЬ У СВОЄ ДОБА.

I.

Безъ добре младости нема паметне старости.

одъ

Людевита Вукотиновића.

У свакой ствари, и у свакомъ предмету оно є време свагда найважніе, у коємъ ствар свой животъ, своє обличѣ, и своє быће добыя. Ово проницанѣ и истога быћа постоянѣ; ово слаганѣ различиты странака, противны уплива и утиштеня; ова борба унутарньи живаля, докъ се право размѣрѣ (proportio) и складность (harmonia) удова и чланака установи, — ово є найважніе време: єръ какова се онда у ствари нѣтила породе, какови се онда знаци укажу, тако се и далѣ потези значайни и билѣге разлучуюће у оштре, ясніе, пакъ и чврсће утврде.

Неспоминяюћи нѣме и на изванъ себе гибивога живота неимаюће ствари, коє се по законима, понѣшто већъ откривенымъ, већиномъ ипакъ сакривенымъ, изъ тайности нарави раћаю, прелазимъ на створъ, кои се човекомъ именує. Овай човекъ, найслабіе свію створеня быће, дуго времена физично само живећи, безъ природены властитостій тѣлесны, и безъ найманѣга слутеня божествене искре, тако є слабъ, да бы свакако, да се великимъ дворенѣмъ, настояванѣмъ и бригомъ не чува, пропасти морао.... Ову слабоћу накнадіо є вышньій равнитель, вышньій духъ, коимъ су сви свѣтови напунѣни, странкомъ своє вѣчне ватре, искромъ єдномъ, коя увѣкъ горућа манѣ или више дѣлуе у кругове живота свога. Ова є искра умъ, душа, или можебыти срце. На томъ мѣсту столуе высока она значайна билѣга, коя насъ чини господити свѣту, нѣговымъ слабоћама, пакостима, нѣговымъ вѣковима, или кланяти се маленкостима одъ нѣга, коя чине у свѣту хиляду новы, на чврсте камените истине сазиданы идеалны свѣтова, и коя бы насъ, да нисмо тежкоћомъ тѣла ограничени, у небеса узносила. Овде столуе света слобода, коіомъ се дичи умъ, душа наша, непадаюћи у никакво робство, ни вериге. Ништа ни є ипакъ на томъ свѣту, што не бы непріятеля имало,... тако и убога слободна наша душа неима већега непріятеля, него мракъ, незнанѣ. Запреке, коє се уму при развіяню нѣговы способностій ставляю, тару му слободу и бистроћу.

Мужкій є полъ онай елементъ, изъ коега састоє ступови, носећи станѣ нашега душевнога свѣта, и нѣгове среће. Красный полъ само є уресъ (die Zierde) унутарньи предѣла, кои на украшенѣ и на слогу поєдины бытны ствариј спадаю. Мужкій є полъ моћь, якость, умъ; женскій полъ є благость, кодъ многи слабость, али срце у свимъ ствармa.... Красный є полъ биоутерріа наша, коя є драгоцѣна, и кою чувати валя. Али шта ћемо съ онымъ, кои треба, да якъ буде? кои мора више іошъ на леђи носити, него зракъ, кои му тѣло тишти? Нетреба ту само Титана тѣломъ, а Пигмеа духомъ;— него о томъ бы се найвише радити морало, да домовина у обоємъ обзиру чврсты Атлета добыє. Наши отци, и наше матере тако су насъ дечаке одржали, да одъ свакога тврђега єла индигестію добыямо, одъ свакога вѣтра хунявицу, и одъ сваке промѣне времена реуматизамъ. Кои су изнимка изъ ове жалостне регуле, они то само нарави, и срећной своіой тѣлесной якости захвалити имаю. Нећемо мы, да незахвалный будемо нашимъ старцима (Боже сачувай!), само валя, да сада помыслимо, како ћемо да нашъ подмладакъ оячимо.

Особито бы морао свакій отацъ на то гледати, да своє сынове одъ малы ногу на тврђій животъ научи. За ту сврху найболѣ є развіянѣ тѣлесны сила подпомоћи. Нетреба дѣцу у топлымъ собама кувати, и сувишнымъ хальинама морити. Обично мысле учене госпоє, коє у редъ тако названы „Blaustrümpflerin“ спадаю, да є яко паметно, кадъ су малена дѣца цѣлый данъ упрежена, кадъ се мораю увѣкъ учити, на свако гибанѣ, кретанѣ и корачанѣ пазити, и у првой недужной, веселости прикладной младости своіой старину вѣкъ педантомъ подобни постати. Дечакъ треба да скаче, трчи, и на мрзло, топло, тврдо, мекано, добро и зло да се научи. Кадъ младићемъ постане, ништа му користніе ни є, него учити, и непрестано вѣжбати своє тѣло. Ту валя да се поправимо.... Волтигирати, яхати, мейданити, пливати, плесати (tanzen) и т. д.... то су ствари, коє су свакомъ младићу необходно потребне. Нетреба човекъ зато мейданџія да буде, мыслећи, да у томе якость и важность мужа стои, ако онъ, кои уме сабльомъ махати, на тай рачунъ друге люде вређа, и дрзновитосћу своіомъ осрамоћує; мыслећи, да ће себи юначтвомъ таковымъ честь и име Ахилево прибавити. Науке овакове потребите су, за да удове наше у непрестаномъ послованю уздржимо. Изъ тога слѣди стално и яко здравлѣ, коє на бистроћу и живость духа нашега найвећій упливъ има. Мысли ли заръ ткогодъ, да мужу сабля не доликує тако добро, као перо?... Колико бы ій се манѣ у старости своіой на подагру, хирагру, на слабость очію, желудца, главе и т. д. тужити морало, да су младость свою болѣ употребыли, и тѣло своє болѣ увѣжбавали.... Ово є тако важно, да ни є моћи доста молити отцеве и матере, да на овай предметъ пазе и найвећу позорность на то обрате. Елефански слова треба тому!.. Свакій младићъ добыя по младости своіой срећку (Loos) єдну у руку. Свака готово срећка мора примѣранъ добытакъ стећи, ако ю само младићъ лакоумно не забаци. Онъ има тако рећи ассигнацію на срећу у своіой руци, само заиграти є нетреба.

Да ставимо дакле, да смо младиће сада окрѣпили, оячали и тимъ начиномъ одъ весма погибелне ефеминаціє ослободили. Нетреба се бояти вѣтра, нетреба се боязльиво чувати крѣпкога єла, нетреба быти хидропатомъ, нити винопатомъ, нетреба быти дворанином высокога жертвеника туалета, нити робомъ несталне богинѣ моде.... Друга намъ сада часть остає, и то велеважна часть, изображенѣ духа у младићу. О томъ предмету немогу ништа новога казати. Толико вѣкъ има училишта, толико заведеня, академія, толико свеучилишта за изображенѣ младића, да бы одвише было штогодъ писати; само опоменути треба младиће, да се уче, и то оштро уче, и да се труде по томъ у редъ други, вѣкъ у просвѣти высоко стоећи, народа ступити. Када тко макаръ и крозъ 10, 12, или 24 школа проплива, то нека мысли: да ипакъ ништа незна, него теорію. Што є кротка мирна теоріа приповѣдала, то ће строга и оштра практика извести. Ни є доста фино обученымъ быти, и у нонхалници французкой и гентлеманіи енглезкой нѣку племенитость тражити, подъ коє кабаницомъ проста глупость и неслана аффекціа, гадный на средный вѣкъ спадаюћи аристократизамъ и весма често шупля глава лежи или болѣ ушеса диже... Ако є и Француз и Енглезъ штогодъ учиніо, да си вериге одъ етикетта олакша, онъ є зато духомъ изображенъ, и пунъ благости и вкуса у своимъ рѣчма и дѣлма. Кодъ насъ пакъ... само истину рецимо... кадъ тко одъ тако званога „savoir faire, i savoir viore“ малко разуме, вѣкъ се витезомъ држи свію салона.*) Онай ле-

*) Истина, да є таковы мало, само што се и ти нѣкои за много и велико држе.

gér ни є тако ласно стићи, то є врхъ највеће окретности, и лакоће душевне .... Штованѣ свію сталежа, штованѣ самога себе, то є весма здрава крѣпость, коя никому не шкоди.

(конацъ слѣдує)

О СВЕТОСТИ УЧИЛИШТА.

одъ

Стаматовића.

(конацъ изъ бр. 6.)

2) Ако се у школама правило пристойности и нравствености у душу младића узза цѣлый нѣговъ животъ удуби, онда є добро! то ће оно тако вѣчно остати. Вы трчите у өеатре, вы млади люди, а зашто? шта чуєте и видите вы тамо? добро и зло; покварено тако што, што разумъ заврће а вкусъ квари и дивлячи, како годъ и оно, што образацъ за разумъ, вкусъ и нравственость быти може. Ако вы узєдете све ове здраве и нездраве плодове преко реда, то тежко вама; єръ на жалость неможе се казати „нашъ є Өеатеръ светъ.“ Предобразци и основи стары Ауктора некъ Вамъ и о томъ ненарушимо — света правила буду. Ништа не треба да се чувствама допада, што разумъ одбацує, и што нравственость съ „procul profanum“ протеруе и исключуе. — Вы читате и много и свашта све єдно съ другимъ. Неваляо є посао, кадъ то безъ правила, безъ чертежа, и безъ намѣре быва. Зло читанѣ и источно одъ опіума дружство єднако є нездраво и опасно. И овдѣ и ондѣ єду се лица и душе, и овдѣ и ондѣ тако се напрежу, да се найпослѣ изможде. — Вы изъ кньига изводите. Но само што є у єдной кньиги свето, и што є чисто сачувано, суво сирѣчь злато треба да изводите. Нигда се младъ човекъ толико не показує, какове є памети, или є безъ памети, каковогъ є вкуса, или є безъ вкуса, какове є намѣре, или є безъ намѣре као онда, кадъ изъ кньига што извлачи. Жалостна є оно главура (ћушка), кою духъ, намѣра, цѣль, сердце не оживлява.

3) Найсветіе є у човеку дакле и у младићу духъ нѣговъ; єръ онъ освећава тѣло. Свето писмо двоици избранымъ младићима Іосифу и Даніилу не зна благороднію похвалу дати одъ ове: И духъ Божій быо є у ньима; а и самъ онай, кога свето писмо као найчистіи цвѣтъ човечности представля, быо є у светомъ духу изображенъ, и масломъ радости надъ свима другима смертныма помазанъ. Геніемъ называмо мы у човеку оно, што є у нѣму божествено, што у нѣму живи, што га управо характеризира, побуђує и одушевлява; пакъ какова є то срећа, кадъ є овай надземный Ангео у младићу само чисть, светый Геній, кои оно само на своемъ путу, што є найблагороднієе, за себе избира; све пакъ, што є подло и неваляло, или нећe ни да погледа, или га презире; само у найвећой чистоти съ чистымъ духовима живи онъ; то є нѣговъ елементъ, нѣгова душа, кругъ нѣгове раденості. Онъ гдѣкогъ похвалѣногъ списателя одбацує, какогодъ и онай, што є непристойный образъ изъ цркве съ изрикомъ избаціо „Наполѣ одавдѣ; ништа светогъ у теби нема.“ —

Ово чисто и божествено нека свакій младићъ у себи сачува и изобрази; оно є найнѣжніи образъ изнутрашнѣгъ суштества. Ово чисто божествено нека свакій учитель у своемъ ученику, као своемъ младомъ пріятелю припозна и познати научи се, да то люби, почитує, и изображава! У нѣму стои єдногъ човека права сила, нѣгова найчистія срећа, и нѣгова душевна мудрость. — Но ахъ! ништа се тако лако не обезсвећує као ово светилиште! ова се небесна икона лако каля! овай се бисеръ тако лако изгубити може! кадъ се онъ погази, тко ће га сложити? тко ли ће му первый нѣговъ ликъ, нѣгову чисту свѣтлость дати. Некъ се дакле свакій младићъ запыта: има ли у теби што свето? и шта є то? како си ты то сачувао, и како си га изобразіо? Свакій, кои се учи, младићъ, нека себе запыта: шта є теби у наукама свето? и кою науку ты за свету држишъ? ко-

іой бы си до основе допрети желіо? Єси ли тамо доспѣо? Привлачи л' те іоштъ она небеснымъ и непреоборимымъ привлакомъ; кои су ти списатељи и коє основе свете? шта бы нјарадіє читао? чимъ ти се сердце и душа побуђує? шта преводишъ и найдраговольніє и найвѣрніе? Живишъ ли радіє съ великимъ или съ малымъ духовима, съ Ангелима или съ Гергесинцима? Имашъ ли ты радо правило? єръ ништа светіегъ нема одъ реда и правила. Имашъ ли га радо свуда, у наукама, у мыслима, у владаню, у послу, у одѣлу и у тѣла мицаню? Или ты свуда само, што є повершно, малотраюће, безстыдно, неразумително и непристойно, простачко-обште брблянѣ, милуешъ и почитуешъ!

Запытайте себе о томъ о младићи! предъ олтарима найсветіи свію времена мужева, коє мы почитуемо. Метните покрай тога руку на ваше сердце и поштени будите.

ПРОРЕЧИШТЕ (ORACULUM).

одъ

Професора Исаковића.

(Продужено)

Садъ се опетъ подъ сѣницу посаде: а Хариклеа преповедати стане слушаюћемъ младићу поводъ и случай, кои су є на смртъ опредѣлили.

„Ты добро знашъ, Полидоре, како су насъ Богови здраво гонили! Войска наша была є потучена, младићи и мужеви наши поубіяни, младе и дѣвойке у освоєне градове за робинѣ продате. Еуфесъ скупіо є проче Месенце, преселимо се у Итоме, подигнемо нове обкопе, сазидамо нове зидове, да бы се одъ Шпарте сачували.

„Првый соборъ народа покаже нашу бѣдность. Нико, осимъ дрктаюћи стараца, не доће на тржиште, мало младића, а іоштъ манѣ мужева. Мы пакъ жене лежале смо по црквама, и молиле свирѣпе за помоћь Богове; а дѣца вриштала су у пустымъ кућама.

„Онда сте насъ вы, младићи и мужеви, последня наша надежда, оставили, и отишли противъ Шпарте, а мы смо были сасвимъ оставлѣни. Итоме є онда пустомъ каквомъ граду наличило, куда се годъ погледало, видило се мокры очію, плачны образа, и бледы лица. Онда су послали Ефтиде у Делфъ, Аполла да пытаю: шта Мессенія чинити мора, Шпарту да побѣди? У страшльивомъ и немирномъ чеканю изгледали смо на вѣстника. Шта ће Аполло одговорити? было є єдно єдино пытанѣ свію Мессенаца, а сузе и несрећу прорицаюће машанѣ главе, одговоръ є на то пытанѣ было.

„Єдва єдаредъ поврати се вѣстникъ изъ Делфа, тежко ранѣнъ одъ Шпартанаца кодъ Амфе. Вика читавогъ народа пратила га є на тржиште. Дрктаюћи скупе се Ефтиде; погледи свію были су на вѣстнику, башъ као да су изъ лица нѣговогъ страхъ или надежду читати хотѣли. Онъ преда божій одговоръ у руке краля, а притомъ одъ слабости на землю падне.

„Краль Еуфесъ одпечати одговоръ. Мртва тишина по народу. Краль побледи као мртавъ, одговоръ му изъ руке испадне; други га подигне, прочита, и одъ тежкогъ ужаса руке къ небу пружи. Ясна, страха пуна вика народа до плавогъ чакъ подигне се неба, тако, да се нама женама срце тресло. Мы полетимо изъ домова, станемо пытати: шта є? и нико намъ незнаде несретну божію заповѣдь казати.

„Свакій є слутіо на несрећу, и опетъ є свакій ясно викао, и желіо одговоръ Аполла чути. Єдва се єдаредъ краль на трибуну попне, и прочита свима непресѣцаюћимъ гласомъ несрећу доносећи одговоръ „изъ кралѣвогъ колѣна Ефтида, вы Мессенци, жертвуйте єдну дѣвойку наклонымъ Боговима ноћу тайно на жертву! Коцка такову нека избере, пак' ће вамъ Богови срећу дати.“

„Ясно є викао народъ противъ неба, и моліо Богове за срећу; укочени и бледи, недвижими и нѣми као кипови какви стаяли су

Ефтиде, у землю непрестанце гледаюћи. Ни єданъ се ніє усудити смѣо што говорити, матере су се дерале, и бѣгале у наручія кћерій свои, ньи су рукама грлиле и са одѣћомъ своіомъ покривале. Ахъ, было є, као кадъ бы жертвеный ножъ све кћери Ефтида заклати морао.

„Отцеви су дизали очи, па са сузама сматрали кћери своє; гдикои одъ ньи пружали су руке Боговима, и явно благодарили, што никаквы кћерій ни су имали. Ни єданъ одъ Ефтида уста отворіо ніе; они су єданъ другомъ у наручія падали, безъ да су се и погледали.

(Продужитћесе)

МАРКО МАРТИНОВИЋЪ.

одъ

С. Даниловића.

Грофъ Федоръ Карацай слѣдуюће у явнымъ листовима пише: Єдномъ Перастинцу, ученомъ и славномъ Млѣтачкомъ морепловцу, Марку Мартиновићу, има царскоруска марина за прво образованѣ и науку свои морски официра благодарити. Кадъ є Царъ Петаръ Великій, основатель славе и благостоянія Руске државе, своє велико путованѣ по европейскимъ главнымъ градовима предузео, обрати се къ Млѣтачкой републики съ томъ прошньомъ, да бы она благороднымъ младићма одъ првы фамилія изъ нѣговогъ царства дозволила, да се у Млѣткама ученю различиты наука посвете. Чрезъ то бы они временомъ искусни и вредни морски официри постали, па бы тако єданпутъ, савезно съ републикомъ, главному непріятелю Христіянства у ондашня времена, съ больимъ успѣхомъ на супротъ стати могли. Сенатъ Млѣтачки, поносећи се за таково одличіе, што є царъ Петаръ, кодъ толики други већи држава, нѣга изабрао, не само є дао єдну собствену за те питомце уредити палату, него є и опредѣліо за то особитогъ као директора наука, ученога и славнога морепловца, Марка Мартиновића. Высоко почитаніе и довѣреность директора, скупа са узаимномъ склоносћу, побудило є ученике къ великомъ трудолюбію; и найлѣпшій успѣхъ одговоріо є намѣренію републике — цара задовольити. По окончаномъ теоретичномъ ученю, да бы се исто практичнымъ упражненіяма къ савршенству привело, дао є сенатъ єдну малу ескадру сготовити, са оружіемъ снабдѣти, и директору Марку на расположеніе предати, нѣму такоћеръ и команду те мале флоте съ неограниченымъ пуномоћіемъ повѣрити. Съ овомъ маломъ ескадромъ доплива Мартиновићъ са своимъ драгимъ питомцима прво у свою домовину, малый градъ Перасто, у заливу Катарскомъ. Садъ іимъ зада овде іошъ нѣколико урока практичны у каналу, затимъ проплива съ ньима средиземно море уздужъ и попреко. Вративши се у Млѣтке, прогласи своє ученике, да су за сваку активну морску службу савршено способни. За ово одъ сената великодушно буде награћенъ, а одъ стране цара Петра Великога съ царскомъ штедросћу обдаренъ. — Марко Мартиновићъ є родіо се 15. Юлія 1663. год. а умро є на скоро после окончаногъ изображенія, нѣму преданы Руски младића, 28. Октоб. 1716. лѣта. У 1711-ой години дао є єдну икону у Млѣткама измоловати, коя нѣга съ нѣговымъ ученицима представля. Ова є четири и полъ стопе высока, а три и полъ широка. Онъ сѣди гологлавъ у чисто црномъ одѣлу; предъ ньиме види се на столу земный кругъ єдна хидрографска мапа и єданъ компасъ. Око стола три ученика стоє, остали сѣде и съ ученѣмъ се забављаю. Како онъ, тако и ученици, имаю мале црне бркове. Овако изгледа та икона. Кадъ є мужка породица Мартиновића изумрла, женскога пола нѣгове наслѣднице поклону ту икону граду Перасто, у почетку овога вѣка. Поставе є у градскомъ дому у магистратской дворани, гдѣ іошъ и сада позорность свакогъ страногъ, као исторично художественo дѣло, на себе привлачи.

ДОПИСИ.

У Земуну на Видовъ Данъ 1842.

(задоцнѣно)

Другій данъ Духова отворила се у Бѣограду подъ покровителствомъ самога Княза Србска Академія, т. є. Дружтво Србске Словесности. О овомъ ћете сигурно у Бѣоградскимъ новинама точно извѣстіе читати. Я самъ тамо быо, и тому торжеству присутствовао. Срце ми є у радости пливало, видећи да є добаръ темель положенъ будућой слави и дики Србской на полю просвѣштеня и словесности. И на овомъ ће се не манѣ ловоръ зеленити, као и на полю Србскога юначтва. Само да Богъ удали зависть и неслогу, те вѣчите свегубителнице народа Србскогъ: да небы иначе ово прекрасно заведеніе іошъ у пупи увело. Не, не! Оно некъ до вѣка цвѣта; нека му тихій повѣтарацъ не само по цѣломъ Србству, него и по читавомъ Славенству сладкій мирисъ разсипа! — Мы Србп свашта смо кадри завести; али проклета зависть и злоба свега намъ коренъ подгриза. Ове намъ главе подићи недаду; ове ће насъ найпосле и у пропасть бацити. О томъ пуна є свѣдочбе како стара и нова политична, тако и литерарна исторія наша! Зато и сада при овомъ заведенію срце ми стреши!! —

Обявленіе о Пештанско-Будимскомъ Скоротечи приміо самъ. Ако ме пренумерирали нисте, явите ми, да овде на пошти предплатимъ. Овимъ путемъ свагда найуреднѣе добыямо новине. Надамъ се, да ће Србп ово новороћено словесности своє чедо обћручке загрлити, а то зато, што ће се у нѣму развіяти науке и умѣтности; што ће се у нѣму радити о укрѣпленію Србске народности, о устроєнію Србсконародны школа, о изображенію народногъ єзыка Србскогъ; што ће онъ вальда литераторе Србске, кои досадъ дремаху, подићи, да у нѣга баремъ своє саће слажу и дену; што ће онъ найпосле и срца лѣпотица наши облагороћавати. Шта користніе, шта ли поволѣніе быти може за Србљ? —— Желити є само, да Скоротеча све оно далѣ одъ себе уклања, што бы къ неслоги и разпиранію служило. *) — Вы тамо на мѣсту имати можете довольно втеченія. Употребите га дакле; чувайте овогъ новороћеногъ вѣстника Србскогъ, да незаиђе на странпутицу раздора; упућуйте га, и поспѣшите му (и я ћу одъ моє стране), да намъ свагда лѣпе гласове о миломъ Србству доноси. Али га и юначки браните (а и свакій ће родолюбацъ), ако бы се по несрећи користолюбивый клеветникъ подигао на нѣга, као што є збыло се съ покойномъ Новиномъ покойнога Арнота! —

Мы овде съ радосћу читамо у Народнымъ Новинама, како предобрый народъ нашъ великодушне жертве принаша на Матицу Србску. Лѣпо є одъ народа; но лѣпше ће быти одъ Матице, кадъ свою дѣятелность на користъ и изображенѣ народа показивати стане. Тврдо се надамо, да ћемо исту до скора видити, ако само себичность, ово гнусно сѣме сваке несреће, у ню се угнѣздила ни є!? — Но я самъ одъ моє стране довольно увѣренъ о обзору основателя, приложника и тамошньи членова Матичины. За умный накъ напредакъ нѣнъ доста ми емчи родолюбіе и высокоученость нѣны г. г. предсѣдника. Они ће на све гране дѣятелности втеченія имати. Они ће свакогъ чиновника на строго извршиванѣ дужности опоминати, а нарочито настоявати, да се ово свето заведеніе чрезъ суету и словолюбіе у подозрѣнѣ кодъ народа не доводи. — ***

У Сегедину 18. Іуліа 1842.

Данасъ будемъ позванъ на таковый испытъ, гдѣ су нѣжногъ пола дѣца свой годишньи трудъ и знанѣ явно многимъ присутствующимъ особама показивала. Овай позивъ у толико ми є милій быо, што самъ се надао, да ћу измећу друге дѣце и Србску кою Надежду наћи. И заиста се у надежди преварио нисамъ. После дужегъ могъ тамо бавленя, почемъ су се лѣпи послови показивали, и дѣца се у Француэкогъ и Нѣмачкогъ єзыка читаню и декламираню показивала, на велику мою радость дознамъ, да су двѣ Србске Надежде тамо, и да вамъ истину кажемъ, душе ми моє! найболѣ су се и у пословима женскимъ, и у читаню и декламираню Француэкомъ и Нѣмачкомъ показале, и обште благоволѣніе добыле. Шта мыслите, шта ми є срце онда осећало? Та чувства су ми се сва у сладкомъ изумилю топила, кадъ самъ видіо, и самъ искусіо, да сама наравь наше миле Србкиньѣ преко свію други люби. — Али мы, ахъ! мы смо у свему инакъ стражньи остали. Камо, и гдѣ су тако лѣпа заведенія кодъ Србаля? Камо у Србству нашемъ такове школе, гдѣ бы се наше Србкиньѣ изображавале? Гдѣ су намъ киньиге за изображенѣ ума и срца лѣпомъ нашемъ полу наменѣне? Нема тога кодъ насъ. Та бацимо погледъ на нѣмачко киньижество, колико кодъ ньи сваке године, и одъ какве важности киньиге, нѣжномъ полу посвећене и наменѣне, излазе, накъ ћемо се чудити и дивити, а и каяћемо се сами, што ньіовымъ стопама неслѣдуемо!?

Радопчићъ.

*) Скоротеча ће ступати путемъ трезна, здрава разума, путемъ истине и любави; дѣлатће искрено и поштено: на ће му быти савѣсть чиста и мирна — ако се Зловоля на нѣга разрогачи, и поводъ распри даде. Но при свемъ томъ Скоротеча ће до крайнѣ силе свако препиранѣ избѣгавати.

У.

ДОМАЋЕ ВЬСТИ.

Пешта. 25. т. м. Нь. Высочество Ерцхерцогъ Іосифъ, Кралѣвине Палатинъ, 23. т. м. изъ Беча у пожеланомъ здравю приспѣо є преко Алчута у Будимъ, а данасъ отпшао опетъ у Алчутъ.

Пешта. 20. т. м. Комерціална Пештанска Банка данасъ се отворила у овдашнѣмъ трговачкомъ дому. Акціонери на вратъ на носъ иду, и припадаюће новце полажу. Већъ є знаменита оума положена. Банка ће послове своє по гласу штатута одма започети. — Ово заведеніе бытће не само за трговце, но и за остале отечественике како одъ матеріалне, тако и одъ моралне користи. Баремъ ће се тимъ укинути онай страшный и незаконый интересъ, кои узаймителы приватнымъ людма плаћати принуђени быяху!

Говоръ є, да ће се будућа Дієта у Пешти држати.

Сомборъ 16. т. м. Юче око 11. сатій предъ подне у повратку своимъ изъ Будима приспѣо є къ нама Высокопреосв. Гд. Епископъ Вршачкій Іосифъ Раячићъ, а данасъ є преко Байше у Сенту одпутовао.

У Клаузенбургу є 18. Іуніа око 12. сатій у подне примѣћо се тако за єданъ минутъ траюћій земльотресъ у управи одъ истока къ западу, што є особито у вышимъ предѣлима осећалосе.

СВЕСЛАВЕНСКЕ ВЬСТИ.

Изъ Липске. Кодъ насъ є скупило се нѣколико млады Србаля, *) кои су основали „Serbske towarstwo.“ Членови овогъ дружтва сваке недѣле найманѣ єданпутъ ће се састаяти, и тако се своимъ материнскомъ єзику декламираньмъ и читаньмъ учити и научити. Они су између себе избрали єдногъ предсѣдника и переводителя (listownika); а да бы више другова имали, и покрай ти осталы Славенски народа єзикъ научити могли, у дружтво своє призвали су іошъ и єдноga Србина одъ полдневны Србаля, єдногъ Бугарина и єдногъ Поляка. У бесѣдама су весели, прилѣжни и ватрени.

Ово дружтво намѣрава найлѣпша поетична дѣла, коя су већъ досадъ у Србскомъ*) єзику написана, скупити, и съ латинскимъ писменима у новосрбскомъ правопису (као што су Смолерове „Serbske pjěsniczki“ и Жорданова писменица — Grammatik der windisch-serbischen Sprache), подъ насловомъ: „Nowoserbske basne a pjěsne,“ што пре и лѣпо наштампати. Што новаца одъ ове книжице падне, обратитће се на умноженіе капитала, изъ коега бы се нове Србске книге за нашъ***) народъ издавале.

(Jut'niczka. Nowiny za Serbow.)

*) Лужички. **) Лужичко-Србскомъ. ***) Лужичко-Србскій. У.

КНЬИЖЕВНЕ ВЬСТИ.

Изъ Загреба. Друга книга „Kola“ готова є, и већъ се починѣ штампати. Познати г. г. издавателы обявлююћи исту веле: „Мы смо о добромъ правцу наше сврхе увѣрени. Наша є намѣра немомична. Нама треба, да се познамо; треба да се о стварма книжества нашега, као темеля нашега препороћеня, као и о другимъ предметима, кои народу нашемъ врло близу срца леже, искрено поразговоримо; рѣчю: треба да се мы освѣстимо и народъ да освѣстимо, да знаде цѣнити своя права, своє благо и тимъ да постане срѣтный сынъ и вѣрный бранилацъ (найпаче душевно) домовине своє“ — Предплатна цѣна є 40 кр. у сребру. У Пешти предплату прима и Учредничество овы листова.

Изъ Пеште. Г. Коларъ свршіо є свой Путописъ по Италіи, и скоримъ ће га штампат' дати.

Овде у Каролыевой типографіи штампасе за Словаке — при данашныимъ околностима — преважно дѣло „Duchownj Spěwnjk,“ и то 18.000 ексемплара: на 12.000 већъ є предплаћено! Изгледъ є, да ће — кадъ дѣло изађе — и осталы 6.000 ексемплара разграблѣны быти, и да ће се штереотипно изданіе одма прдеузеги.

ПУТЪ ПО СВЬТУ.

У свима предѣлима Велике Британске и Ирске, због непрестано растеће народне потребе, држе се скупштине. Рѣчь Буркесъ, вели „Хронике,“ сваком у є врло добро позната: цѣлый народъ иште хлѣба. Фабричне Вароши немогу множину свои радина, кои што заелужити прилику немаю, да израню. Тко ни є ондашній сынъ, тай се одпушћа. У Витану преко цѣлогъ дана многе обители прележу у постели; єрбо є гладь лакше лежећи трпити и подносити.

Отоманска Порта, на мѣсто досадашнѣгъ Мухамеданскогъ календара, узела є Христіянскій, и то старый Грчкій.

У Петрбургу 1-а Іуліа обдржавани су сребрни сватови Нь. Велич. Цара и Царице Руске.

Цѣна ране у Пешти 24. Іуліа. Грошић. б. вр.

	најболѣ	средњ	лоше
Пшеница	195	180	170
Наполица	—	150	140
Ражь	123	120	115
Єчамъ	90	87	85
Зобъ	84	80	76
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	124	120	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

23. Іуліа 6′ 7″ 9‴ — 24. Іул. 7′ 0″ 6‴ — 25. Іул. 7′ 11″ 0‴ — (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, сваког Четвртка и Недѣл, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недѣльомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишнымъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 30. Іуліа. Число 9. 1842.

РЬЧЬ У СВОЄ ДОБА.

I.

Безъ добре младости нема паметне старости.

одъ

Людевита Вукотиновића.

(конацъ)

Nos poma notamus... мысле празна, или покваренымъ и гиздавомъ душомъ надута трупла, коя мнію, да ће іймъ одъ части штогодъ одпасти, ако се прама нижему одъ себе пріятельскимъ укажу..... О слабе тактике..... Мени се чини, да свѣтъ онога, кои се пріятносћу и любезносћу своимъ подложницима, или онима, коє за манѣ одъ себе држи, приближава, да, реко, онога свѣтъ штує. На кратко дакле само то валя мыслити, да се много учимо У наше време ништа нетреба, него прво наука и новаца, друго наука и новаца, и треће наука и новаца!... Заиста, нити ће будаластый богатацъ далеко доћи, нити ће подрпаный поета ловора много добыти... Єдно безъ другога ништа неваля. Противa тога ништа се казати неможе; мамонъ є онай живацъ, безъ коєга ніє нитко кадаръ штогодъ подузети, нити срѣтно произвести. Блескъ одъ новаца све створи, само талента не.... Али нити убогій таленть неима блеска.... Бадава, аргирократію (Geldherrschaft) неће нитко изкоренити, макаръ и све кратіє укратили!... Ово дакле ad notam. У осталомъ само ово двоє у обзиру наши домородны младића напоменути имамъ:

Прво. Младежь мора мотрити, и учити се, да добро позна станѣ домовине своє; особито пакъ сусѣдне државе. Какогодъ у свакданѣмъ животу поєдины людій треба, да свакій сусѣда свога позна, тако є и кодъ цѣлы народа. Далѣ да позна станѣ и околности онога круга, у кои ће ступити. Младежь се мора у конштитуціоналной домовини за рана трудити, да духъ закона проучи, да позна и увиди потребоће народа, и да се особито у говореню обучи; єръ шта хасни Конгрегаціє и Дієте*) имати, кадъ неима парламентарски знаностій? Тому се одъ младости учити морамо, толи читанѣмъ, толи упражняванѣмъ. Касніе є залуду, ма се и трудили; остаћемо увѣкъ кано боязльиви ћаци, кои трудомъ научену лекцію проповѣдаю... Говоръ мора изъ срца изтицати. Свакій треба, да дубоко чувствуе оно, што ће да говори. Къ тому треба изображености и крѣпкоће душевне. Шта ће онай говорити, коєга сва знаность стои у говору, кога ни научіо ніе?... Єданъ протуговоръ (contradictio), и прошла є сва тежко научена ораторіа. Тада тражимо сву могућу помоћь у тицулама; изъ чега се често породи развалина нашегъ големогъ говора... То є животъ, када рѣчь изъ срца тече; то є духъ, кои оживлява сва претре-

*) Мы овде можемо іошъ додати Народне Сборе, Избране Обштине и т. д. У.

саня. Тамо се ума човечіегъ сила и вредность найболѣ указує, гдѣ се вѣшти и ватрени оратори за добро свои сугражана боре.

Друго. Скрайнѣ време є, да наша младежь путовати почне. Кодъ други изображены Европе народа тай обичай влада, да младићи тако зване вакаціе путованѣмъ проводе. Нетреба дакле кодъ куће сѣдити, и за оно два мѣсеца заборавити, што смо у школи научили. Знамо птице ловити, у ловъ ићи, и у dolce far niente живети. У домовини пакъ тако смо иностранн, да већиномъ, кадъ школе свршимо, єдва то знамо, гдѣ ближня варошь лежи. Нетреба къ путованю хиляда, нити стотина много, єръ паметно треба путовати, и неићи зато по свѣту, да човекъ купує разне ствари, да се гости, и да коєкакавъ левента буде... него валя торбицу на леђа узети, и пѣшке ходити, гледати, питати, и учити се, како люди у другимъ странама живе, шта добра, шта хрђава имаду, и шта у нашемъ народу коре, шта ли пакъ хвале. Таковымъ трудомъ купи се изкуство, тако се пуне листови нашега живота. Кадъ потомъ данасъ сутра кои тежкій случай дође, можемо кньигу нашега прећашнѣга живота отворити, и тамо много нађи, што намъ разрѣшити може неволѣ, у коє смо пали... То є права школа, кадъ човекъ у средъ свѣта стои, оставлѣнъ самъ себи, своіой бриги, своіой якости, своіой памети. У томъ лежи изкуство, у изкуству пакъ велика часть мудрости и среће... Немойте дакле, домородни младићи, кодъ куће сѣдити, — путуйте; вы, кои много блага немате, путуйте по домовини, наша вамъ гостовитость врата отвора... Вы пакъ, кои сте имућніи, путуйте у иностране државе, и обратите за тимъ изкуство ваше на користь домовине. Путуйте у Славенске државе, да видите, у чему стои сродство међу нама и нашомъ браћомъ Славенскомъ, коє су симпатіе наше, какове крѣпости, и каково станѣ изображености є тамо?

Ето вамъ мысли моє. Вѣруйте ми, да ће свакій, кои добру младость преживи, и паметну старость доживити. Младость є темель, старость є зданіе на темелю томъ узидано.

Наравословно.

Мѣсечна рыба. У Брентанскомъ пристаништу съ почеткомъ прошавшегъ мѣсеца више є пута ухваћена была тако названа мѣсечна рыба. Іоште пре двѣ године рыбари су ухватили рыбу ове врсти, коіой наравословци даду горе споменуто име. Тѣло рыбе ове изгледа као мѣсецъ. Оно є сребрнымъ блѣштомъ (Schimmer) покрывено, кои се ноћу као трулo дрво свѣтли.

Сатъ одъ биля. На острову тако названомъ Цайлонъ расте нѣко билѣ (sindriema), коє жительима овогъ плодоносногъ острова служи у мѣсто сата; будући особито свойство у себи има: оно одъ 4 сата после подне до 4 сата изъ ютра непрестанце отворено стои; за осталы пакъ 12 сатова є затворено.

ДОПИСИ.

У Сент-Андреи 2. Іуліа 1842. *)

Данашньій данъ быо є за овдашню Србску обштину данъ радости и веселя. Његово Высокопреосв. Г. Іосифъ Раячићъ, Епископъ Вршачкій, бавећій се у Будимской, тако званой царской купѣли, имао є доброту како свога брата діецезалнога Г. Епископа, пре нѣколико дана изъ Будима овамо дошавшегъ, тако и обштину посѣтити. Око єданаестъ сатій мѣстно га свештенство, магистратъ, избрана обштина и свію трію школа учећа се младежь подъ развіеномъ школскомъ заставомъ стоећа, найусрдніе у Епископской резиденціи дочека и поздрави. Звона у свимъ нашимъ црквама, кано и у католичной громогласно су звонила, и тимъ огласила, да преосвештеный гостъ овдашню, србскимъ млекомъ одоєну, но и србскимъ духомъ дишућу, обштину посѣтити долази. Господинъ домаћинъ славнымъ обѣдомъ є свогъ милогъ госта и осталу мѣстну господу у епископске резиденціе дворани господски и богато угостіо, у овой, велимъ, резиденціи, у коіой Патріархъ Чарноєвићъ и седамнаестъ Епископа, мирно, задовольно и весело живећи, своє госте и пріятелѣ су дочекивали и гостили. — По пріятномъ обѣду и веселомъ, народности пуномъ разговору, посѣтивши

*) Ово писмо текъ намъ є ономаде у руке дошло.

У.

Г. Епископъ Вршачкій Г. Лазара Нешко, земльодржца одъ Литманове, у шестъ сатій у вече праћенъ одъ више кола вратіо є натрагъ се у Будимъ.

Г. Епископъ Раячићъ ніе обштини Сент-Андрейской непознатъ быо. Онъ є г. 1838. изъ Беча долазећи, Христово свѣтло Воскресеніе, у соборной цркви божествену литургію служећи и за торжественомъ литіомъ идући, радостно провео. И садъ, пре него є нама на посѣту доћи изволіо, како є обштина чула, да се онъ у Будиму находи, таки є оправила шестъ депутираца, да га поздраве.

С. Быв.

У Сомбору 28. Юлія 1842.

Явилисте у вашимъ листовима, да є 5. п. р. Юл. приспѣо у Сомборъ одъ высочайшегъ мѣста наименованый крал. Комисаръ Баронъ Емеркъ одъ Редлъ.— Онъ є тога ради къ нама дошао, да высочайшу и милостивѣйшу резолуцію, коя є операту бившегъ кр. комесара Хертелендіе послѣдовала, у дѣйство приведе — оно, што є досадъ неуредно было, да исправи и у добаръ редъ постави, да рештаурацію држи, и тимъ раздвоена узаимнымъ неповѣренѣмъ магистрата и обштине срца у єдно сліе, и свему грађанству давно желаємо согласіе и примиренѣ поврати.— Да ће се све ово испунити и найлѣпшимъ изходомъ крунисати, то намъ досадашнѣ мудре предхваленогъ Г. кр. Комисара уредбе, племенитый и правдолюбивый характеръ за то довольно ємствуе, а и сама обштина о томъ се већъ нимало несумня. У свакой прилики видимо Г. кр. Комисара благе, безпристрастие, праведне и на обште добро кланеће се поступке.—

14. т. м. држао є Г. кр. Комисаръ прво своє съ магистратомъ засѣданіе, у комъ є предпоменуту высочайшу резолуцію публицирао. Резолуція та є донела: да су многе магистратуалне особе — због различиты непоредака — изобличене быле.—

Кадъ є то магистрату чрезъ Г. кр. Комисара обявлѣно было, онда є призвао Г. кр. Комисаръ обштину, кою є такођеръ, због нѣкогъ непоредка, именомъ кралѣвскимъ изобличіо.—

У хитости и то вамъ іошъ явити непропуштамъ, да є у истомъ засѣданію єданъ одъ найважніи предмета, кои є често великомъ између магистрата и обштине несогласію и раздору поводъ давао, прекинуо се; а то є избранѣ депутирта на Дієту. После два читава сата траюћегъ препиранія, изреченомъ Г. кр. Комисара пресудомъ, у томъ є магистратъ съ обштиномъ саєдиніо се и согласіо: да се у будуће депутирти узаимнымъ поразумлѣнѣмъ избираю. А у случаю, ако се магистратъ са обштиномъ согласіо небы, магистратъ имаће власть четири одъ католичне, а четири одъ православне стране разумне, моралне и у земальскимъ правама искусне особе, кое се или у избраной обштини или изванъ те находиле, кандидирати, а обштина одъ овы двоицу, єдногъ католика а єдногъ православногъ, изабрати.— На мѣсто бывшегъ бирова поставлѣнъ є до рештаураціе, коіой се Септембра мѣсеца надамо, за бирова найстаріи сенаторъ Стефанъ Естергоми.—

Л. М.

У Липтовскомъ Св. Микулашу 27. Іуліа 1842.

У великомъ справишту (General-Congregation) Липтовске вармеће, обдржаваномъ 6. т. м., читанъ є быо дописъ Гемерске вармеће, у коемъ ова позива нашу вармеђу: да бы противо народнога посланства, кое су Татрански Славени съ почеткомъ Юніа т. г. у Бечъ оправили, протестацію кодъ Ньіовогъ Величества учинила у томъ смыслу: да се овай одважный коракъ строго каштигуе. Ово Сталиши и Редови Липтовске вармеће примити нису хотѣли, него су напротивъ тога освѣдочили се: да праведномъ захтѣваню Славена и ньіовомъ изображаваню у материнскомъ єзику никонмъ начиномъ препоне на путъ ставляти немогу, будући сви, изъ кои се велико справиште Липтовско састои, признати мораю: да су роћени Славени. Гласъ о овомъ освѣдоченю наше вармеће валя да се пронесе одъ Вага до Драве и Саве, па и до ушћа Дунава.

По долеподписаному издаваный „Wlastenský Kalendář“ за год. 1843 већъ є готовъ, и моћићесе скоро у кньижари Іос. Еггенберга у Пешти добыти. Къ нѣму принадлежећій „Slowenský Pozornjk“ садъ се слаже и штампа.

Каспаръ Феєрпатаки одъ Клачана.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Будимъ. Нь. ц. и кр. ап. Величество достаяло є на упразнѣна при кр. Намѣстничтву три мѣста Михаила Амбруша, Лудовика Шедіуса, досадашнѣ истога Намѣстничтва секретаре, и Іосифа Одри, Бачке Вармеће Вицежупана, Савѣтницима и Референдарима наймилостивіе наименовати.

Нѣгово Высокородіе Михаилъ Баронъ Михалѣвићъ, ц. кр. Фелдмаршаллайтнантъ и Дивизіонеръ у Темишвару, Витезъ Леополдовогъ Ордена и Властникъ пѣшачке регементе Нро. 53, поставлѣнъ є у станѣ мира съ карактеромъ Фелдцайгмайстера.

Пешта. Изъ поуздане руке добылисмо ту радостну вѣсть, да ће 20. р. Августа о. г., на данъ Св. Стефана, темель сталному овде у Пешти мосту за цѣло положенъ быти. Особита славность ова увѣчана ће быти назочносћу Нь. ц. кр. Высочества Ерцхерцога КАРЛА, Губернатора кралѣвине Ческе, коп на ту славность у мѣсто сыновца своги, Нь. Величества наймилостивіегъ нашегъ Краля, къ нама

долази. Одсадъ дакле данъ двадесетога Августа четвероструко ће Угарска славити, прво као светый данъ своегъ првогъ христіянскогъ Краля и основателя конштитуціоналне своє слободе; друго као именый данъ Нѣгове Свѣтлости Принца Стефана, найстарієгъ сына мудрогъ нашегъ Нестора, кралѣвине Палатина, кои є себе у своимъ младымъ годинама вѣнчао знаменитымъ заслугама о домовини нашой, особито о Пешти и Пештанцима, кои смо га у време потоплѣнія г. 1838 гледали, како є боріосе са надутымъ таласима разярена Плутона, нама помоћи и избавлѣнія тражіо и прнпашао. — Двадесетый Августъ славиће потомство наше као данъ, у комъ є основано осмо чудо свѣта за Угарску, подгнутѣ сталнога моста, преко коега ћемо како у прашномъ Јулію, тако и у снѣжномъ Декембру, у топломъ Августу и хладномъ Јануару слободно прелазити. — Найпосле у зборникъ славодобытя Угарскогъ уписанъ ће быти двадесетый Августъ као данъ, кадъ є опетъ на срећну землю Угарску стала єдна срећна нога срећне лозе Царске, предъ кою себе простиремо кличући: Благословѣнъ грядй.

Изъ истогъ извора іошъ разумѣлисмо, да ће на два дана пріе споменуте славности овамо у Пешту доћи Нѣгово Высокоблагородіе Господинъ Георгій Баронъ Сина са супругомъ своіомъ Госпоіомъ Катариномъ, роћеномъ Дерра, кому єдиному захвалити имамо, што ће на украшеніе и величанство читаве кралѣвине наше дићисе сталный мостъ. — Такоћеръ извѣстно знамо, да є Нѣгово Благородіе Господинъ Вилѣмъ Тирней Кларкъ, првый и найславніи у Енглезкой инжинирь, коега пострано знанѣ, вѣштина и способность по цѣломъ є свѣту чувена, 31. р. Јуліа изъ Лондона пошао. Овде у Пешти очекуесе 13. р. Августа. Онъ є планъ споменутогъ моста направіо, и нѣга у дѣло привести предузео. У путу своимъ проћиће крозъ Маутхаузенъ, гдѣ ће провидити, како се гранитъ (каменъ) за истый мостъ сѣче.

Оволико за сада. Како о збытисе имаюћой славности, тако и о самомъ мосту у своє време више ћемо говорити. —

Изъ Беча одъ 23. т. м. пишу намъ: да Нѣгова Свѣтлость Господаръ Князъ Милошъ, у пратни са своимъ секретаромъ Г. Јаковомъ Живановићемъ, ово дана полази на путъ у южну Нѣмачку. —

Писма изъ Арада одъ 18. т. м. являю намъ, да є Нѣгово Высокородіе Врховный г. и. с. народны школа Надзиратель Г. Евгеній отъ Ђурковићъ, на путу школске своє визитаціе онда се тамо налазіо, а одтуда да є отишао у Великій Варадъ, одъ куда ће найдуже до 7. Августа у Пешту се вратити. —

Изъ Новогсада одъ 22. т. м. пишу намъ: „Благородный и Высокоученый Г. Др. Петаръ Іовановићъ, мѣстный у Гимназіи поезіе професоръ и привременый директоръ народны наши школа у Сремскомъ и Славонскомъ котару, іошъ 15. т. м., по свршетку гимназіалны испыта, отишао є путъ Срема, да одъ Каменице почињаюћи у свакомъ мѣсту у време држећегсе испыта самъ своіомъ особомъ назочанъ буде, и по уроћеномъ себи дару проникнућа докучи способность учителя и напредованѣ ученика, и да тако о свему достаточно извѣстіе старешинству дати у станю буде.“

Будимъ. 28. т. м. Вечерасъ є Нѣгово Высокопреосв. Г. Пантелеимонъ Живковићъ, Епископъ Темишварскій, у дружтву съ Пречести. Г. Архимандритомъ Бездинскимъ, Самуиломъ Маширевићемъ, враћаюћи се изъ Беча преко Фиреда, гдѣ се є дуже времена бавіо, овамо дошао.

НОШИВО.

(съ образомъ Ч. 5.)

Зелена хальина одъ кродонапла съ гайтаны; лила-шеширъ одъ кродонапла съ перѣмъ. Бѣла хальина одъ мола съ везомъ; шеширъ флорентинеръ съ плаветнымъ перѣмъ.

Цѣна ране у Пешти 28. Іуліа. Грошић. б. вр.

	найболѣ	средньѣ	лоше
Пшеница	190	175	160
Наполица	150	140	130
Ражь	115	110	105
Єчамъ	88	85	80
Зобъ	84	75	70
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	125	120	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

26. Іуліа 8′ 0″ 0‴ — 25. Іул. 7′ 7″ 0‴ — 28. Іул. 6′ 11″ 6‴ — 22. Іул. 6′ 4″ 6‴ (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четвркомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на сбакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 13. Августа. Число 13. 1842.

РАДОСПѢВЪ

ЊЕГОВОМЪ Ц. КР. ВЫСОЧЕСТВУ

пресвѣтломе

КАРЛУ

Царскомъ Принцу и Ерцхерцогу аустрискомъ, Кралѣвскомъ Принцу унгарскомъ и ческомъ, Витезу златнога руна, великогъ кръста войничкогъ Маріа-Терезиногъ ордена, Витезу царско-рускога Св. Андріе, Св. Александра Невскогъ, бѣлогъ орла и Св. Аие ордена првогъ степена, кралѣвско-французкогъ легіона чести, кралѣвско-пруског црногъ орла, великогъ кръста кралѣвско-британскогъ Бат-ордена, Витезу кралѣвско-сициліанскогъ Св. Јануара и великога кръста Св. Фердинанда заслужногъ ордена, царско-бразиліанскогъ ордена южногъ кръста, и велико-войводскогъ тошканскогъ Св. Іосифа ордена итд. итд. итд., Губернатору и Генерал-Капитену кралѣвине ческе, ц. кр. Генерал-Фелдмаршалу, Властнику пѣшачке регементе нр. 3. и уланске нр. 3.

приликомъ

ЊЕГОВОГЪ

къ поставлѣнію основа одъ сталнога моста

у Пешту

ДОЛАЗКА

10 Августа 1842.

(съ образомъ)

Дична лозо Остриского Двора,
Дивный КАРЛЕ добро дошо намъ:
Да оснуешъ у Еона храмъ,
Гдѣ нимъ свима мила пуца зора.

Како жельно изгледали Т' мы смо
Кадъ смо чули о долазку ТВОМЪ,
И благу се срадовали своимъ,
Кано ярко сунце да видисмо.

Садъ и србска с' младежъ ружомъ краси —
Прерадостна свечаности той,
И стараца садъ чуюсе гласи:

Много лѣта о Милина Цвете
Благодатанъ међу нама стой!
Свѣтске силе слави Т' да непрете! —

Марія Терезія и ученикъ воєне академіе.

съ нѣмачкогъ

одъ

Александра Станковића.

Царица Марія Терезія была є истинита мати своимъ Народу. Ни єдно благодѣтелно или учебно заведеніе нѣной, свагда бдіюћой брижльивости подкралосе ніе. — Међу осталымъ много путій у години посѣштаваше воєну бечку академію, у коіой се по већой части сынови убоги и заслужны официра на царскій трошакъ за воєный чинъ наставляю, и примѣрно изображаваю. Съ нѣжнымъ саучастіемъ пытала є она о стању заведенія, о одношенію младића и ньіовогъ владаня. „Кои се одъ мои любезны сынова“ запыта она надзырателя академіе „найболѣ влада?“ „„Ваше Величество!““ одговори овай „„сви су добри, сви достойни Вашегъ высокогъ покровительства — али є младый Вукасовићъ найболый.“ Овако є

Вукасовића настоятель похвальивао — овако су сви учителъи бодрогъ младића узносили.

„Я похвалу тогъ младића много путій чуємъ“ рече благородна Царица, и гледаше младогъ далматинца, кои є предъ ньомъ понизно и стыдльиво стаяо. „Желила бы видити, како се мачва (fechten), некъ узме раперъ.“

Као што є пре нератоборанъ предъ Царицомъ стаяо, тако є садъ, кадъ є къ борби преправіосе, величествено было нѣгово лице, тако ватрене нѣгове очи, тако гордо и сигурно нѣгово држанѣ. Онъ є знао, да ће побѣдити, и сви саученици — надвладани нѣговомъ снагомъ и вѣштиномъ после суетны напрезаня пустише оружіе.

Добра Царица налазила є примѣтително удовольство на окретности и на лѣпомъ држаню овогъ младића. „Прими“ рече „овай поклонъ малый вояче!“ предавши му 12 дуката — „и после тако люте борбе прибави себи каково увеселѣніе.“

Младићъ падне предъ ноге благе Царице; но она му заповѣди, да устане, и пружи му десницу цѣливати.

После неделю дана Царица опетъ дође, и наложи, да іой се младый Вукасовићъ доведе. Запыта га, какву си є радость съ новцима прибавіо. Ту є овай малодушанъ быо, и у разговору тепао.

„Да ниси новце проиграо, или на другo што потрошіо?“ говорила є Владѣтелница мало намргођено и оштро. — „Я самъ ій момъ бѣдномъ родителю послао““ одговори младићъ учтиво. — „Шта ти є отацъ?“ „„Онъ є Лайтнантъ у Вашегъ Величества служби быо, и на своє мѣсто захваливши, садъ врло оскудно безъ икакве пензіе у Далмаціи живи. Судіо самъ — почемъ ми є милостивый даръ учинѣнъ — да высокомъ смыслу полезніе одговорити, и одъ дара Вашегъ Величества никакво болѣ употребльніе учинити небы могао, него га на подпору могъ отца обратити; єръ є то найвећа за мене радость была, коюсамъ си тимъ прибавити могао!!““

„Ты си сталанъ младићъ““ рекне тронута Царица. „Мастило, перо и артію овамо. Сѣди и пиши.“

Дркћући, и съ куцаюћимъ срцемъ є повиновао се младый Вукасовићъ, као што є царица заповѣдила. Милостива Владѣтелница диктираше:

„Предрагій отче! Писмо, коє Вамъ пишемъ, Царица ми диктира. Моє трудолюбіе, моє владанѣ, а особито моя сыновня любавь и благодарность спрама Васъ, мой отче! тако є Владѣтелници се допала, да ћете одъ овогъ часа годишню пензію одъ 500 фор. примати, и я садъ опетъ поклонъ одъ 24 дуката добыямъ.“

Представите себи радость доброгъ Вукасовића. Писмо на овомъ радостномъ привѣстію было є найнесигурніе и найгоре, коє є онъ икадъ у своомъ животу писао, а и артія є одъ суза сасвимъ мокра была.

На тай начинъ была є благодарность и сыновня любавь заєдно награђена. Но већа є была награда, коюєбудућность принела. Вукасовићъ, кадъ є изъ академіе изишао, у войску као официръ ступи. Пеняосе є одъ степена на степенъ, и указивао є у многимъ ратовима, кои су за време владаня Маріе Терезіе и нѣны наслѣдника воћени бывали, найвеће заслуге. Дошао є до фелдмаршал-Лайтнанта, єдногъ одъ найвећій достоинства у воєномъ чину.

Великій є благословъ, кои на добрымъ и благодарнымъ сыновима почива.

У Пешти.

НА СВОМЪ МЬСТУ!

У 65, 66 и 67 числу нѣмачки, у Прагу излазећи, новина „Oſt und Weſt“ читамо. „Mittheilungen über ſerbiſche Literatur, von Philoſlav“ (саобштенія о србскомъ књижеству одъ Славолюба). Изъ овогъ чланка засадъ ово само нашимъ читательима саобштавамо: „Sekretär der ſerbiſchen Agentſchaft zu Konſtantinopel, Vinzenz Radišić beſitzt eine Ui-

berſetzung von Xenophons Denkwürdigkeiten, welche er gegen eine angemeſſene Entſchädigung zum Verlage überlaſſen will. Sollte nicht die „Srbska Matica“ ſtatt der Verzinſung ihrer Kapitalien, ein Sümmchen opfern, und dieſes Manuſkript an ſich bringen und in Druck legen? Wir wünſchen dies herzlich im Intereſſe aller Serbier, und ſind um ſo mehr berechtigt es zu hoffen, als gerade der Verein „Matica“ weſentlich dazu berufen iſt, ausgezeichnete Werke der ſerbiſchen Literatoren auf ſeine Koſten drucken zu laſſen, und obiges Werk gewiß zu unſern ausgezeichneteren Erſcheinungen gehört.“ т. є. „Секретаръ србске агенције у Цариграду Вукашинъ Радишићь превео є Ксенофонтове знаменитости, коє бы онъ за приличну награду дао издати. Небы ли требало да Матица Србска, у мѣсто што главнице подъ интересъ дає, жертвує єдну сумицу, те да овай рукописъ себи прибави, и штампати даде? Мы то одъ срца желимо за користь свію Србаля, и съ тимъ више тому се праведно надати смемо, што є дружтва „Матице“ башъ поглавита дужность, знаменитія дѣла србски литератора собственымъ трошкомъ на свѣтъ издавати, а споменуто дѣло заиста међу наша одличнія появлѣнія спада.“

ДОПИСИ.

У Лондону 5. р. Августа 1842.

Сунце є Енглезку опетъ лучама своима озарило. Снажно намъ є сіяло последньи дана, да благодатну и плодоносну жетву произведе, какову човечество у овой држави запамтило ніе! — Овако гласе вѣсти изъ свію наши окружія, и мы се несумнямо, да ће се ово прорицанѣ до нѣколико дана испунити, башъ и при манѣ угодномъ времену, коє є за садъ тако пріятно, да се болѣ праведно желити неможе. — Изъ нужде, изъ гроба глади и опасности, у кои є народъ пао быо, избавлѣнъ є садъ богатоносномъ жетвомъ, и нѣнымъ благодатнымъ слѣдствама, коя ће особито на ново оживлѣніе ово вѣкъ одъ двѣ пуне године посрнувше трговине у цѣлой Европи важанъ утокъ имати. Ово оному, кои трговину вѣшто и съ праве точке сматра, неће страно быти; єръ ако є Енглезка при лошіимъ жетвама и принуђена, туђу рану уносити, и тимъ оне, кои іой рану изъ страны земаля доносе, богатити, то опетъ съ друге стране, кадъ стварь безпристрастно и бистрымъ окомъ посмотримо, крозъ то купованѣ, потрошакъ (consumtion) други драгоцѣны производа, као вуне, свиле, куделѣ, дувана и т. д., тако яко ослаблява, да у обште цѣла Европа, а нарочито аустриска држава очевидно губи. Осимъ тога мораланъ утокъ Енглезке, по паденію Наполеона, за трговину тако є великій и важанъ постао, да и найслабіи тужећи гласови одовудъ свуда и свагда ужасъ и очаяніе раћаю. — ⊛⊛

У Лондону 9. р. Августа 1842.

Єдна часть жита вѣкъ є пожнѣласе, увезла и овршила; зрно є пшенично теже, и брашно богатіе са 10% (procant) него ланьско. При свемъ томъ по ону низку цѣну, као што є 1835 године рана была, тежко ће се жито пре пролећа продаватн. Енглезке пшенице єданъ четвртъ*) садъ кошта 60 шилинга **), стране 32 до 52 шилинга по качеству. Цѣне остале робе, као шећера, тея, каве, дувана, памука, іошъ су за чудо низке, но и ове ће се морати скоримъ подићи; єрбо, како є лебацъ по маню и приличнію цѣну, то одма Енглезъ више троши наведене производе. Ячій потрошакъ раћа обычно и вишу цѣну.

⊛⊛

ДОМАЋЕ ВЬСТИ.

Пешта 10 т. м. Као што смо у пређашньимъ листовима явили, да ће Нѣг. Ц. Кр. Высочество Ерцхерцогъ Карлъ (коега образъ за споменъ предстоєће светковине данашнѣмъ нашемъ листу приключуємо) овамо у Пешту ради основаня сталногъ моста доћи, тако исто сада являмо, да є вечерасъ на паброду „Францъ“ званомъ између 10 и 11 сатій приспѣо, и одъ овдашньи вѣрны жителя съ великимъ кликомъ и радосћу у сяйной свечаности дочеканъ. Іошъ предъ шесть сатій изишла є на дунавъ на пештанску страну, гдѣ обычно паброд стає, єдна компанія гранатира, пештански граћански стрѣлци, будимска и пештанска граћанска кавалерія и єдна дивазія Куделькины пѣшака са свираюћомъ бандомъ, кои су одъ паброда до близу старогъ моста шпалиръ правили. Нѣг. ц кр. Высочество Ерцхерцогъ Іосифъ, Унгарскій Палатинъ, са цѣлымъ высокимъ генералитетомъ, съ депутаціомъ одъ стране высокославногъ конзиліюма и камере, седмоличногъ и кралѣвскогъ стола и мѣничногъ суда, и са многимъ овдашньимъ магнатима, депутиція одъ сл. пештанске вармеће, такоћеръ и одъ стране пл. магистрата пештанскогъ и будимскогъ са одличніимъ особама одъ избраногъ граћанства, примили су Пресвѣтлогъ Госта са свечаномъ пристойносћу, и у сяйной свити къ Палатиновомъ дворцу у Будимъ одпратили, гдѣ є одъ дворца до моста єдна компа-

*) Єданъ Четвртъ чини 4⅝ пожунски мерова.
**) Єданъ шилингъ чини 30 кр. ср.

нія гранатира и читава регемента Чекоиёровы пѣшака са свираюћомъ бандомъ шпалиръ чинила. Међу тимъ є како Пешта, тако и Будимъ савъ величествено освѣтлѣнъ быо. Найвише очи гледателя на себе є привлачило у Пешти освѣтлѣніе вацке улице, вармеђке куће, граћанскогъ театра, а особито стубова нетодижућа моста, на коима съ едне стране трептило є F. I. (Фердинандъ првый), а съ друге F. V. (Фердинандъ петый). Са сви страна пушћане ракетле и разлежућасе рика топова пиражавала є неописану радость вѣрне Унгарске — аустрискога срца, коє за брапителіку свою Аустрію вѣчито пламти. — „Áldással fogadunk Károly légy áldva közöttünk!*) (съ благословомъ те примамо Карле, буди благословенъ међу нама).

Пешта 11 т. м. Данасъ предъ подне око ½10 — 11 сатій Нѣг. ц. кр. Высочеству Ерцхерцогу Карлу представлѣна є была по Нѣг. ц. кр. Высочеству Ерцхерцогу Іосифу, Палатину, на подворенѣ дошавша депутація одъ высокославногъ конзиліума, камере, седмоличногъ и кралѣвскогъ стола, мѣничногъ суда, вармеће пештанске, магистрата будимскогъ и пештанскогъ.

Пешта 12 т. м. Данасъ у 5 сатій предъ вече чрезъ Нѣг. ц. кр. Высочество Ерцхерцога Карла поставлѣнъ є темель сталному мосту. Обширніе извѣстіе о овой свечаности слѣдоваће.

Нѣ. ц. кр. и апостол. Величество благоизволило є Чувару ц. кр. придворне книжнице, Вартоломіи Копитару, дозволити, да дарованый му одъ Нѣ. Величества прускогъ Краля орденъ заслуга примити и носити може. (W. Z.)

Новый Садъ 29 Юлія т. г. Овы дана овде є бавіосе издаватель Голубице Г. Григогій Возаровићъ. Томъ приликомъ є, изъ превелике своє ревности къ србско-народномъ просвѣштеню, све досадъ нѣговымъ трошкомъ и настояванѣмъ издане книге Голубице, и сва Доситеова дѣла, у кожи прекрасно везана, учећойсе у Пожуну младежи србской поклонити усрдствовао.

У Липи и нѣной околини была є туча и многу є штету виноградма нанела.

У Арадской Вармеђи код Брзаве на Ердельской граници одкрита є една одъ Бихара дошавша чета пустахія, коя се изъ 16 людій, и то найвише войника састои. Већъ су нѣки одъ овы похватани. (O.P.Z.)

*) Транспарирани надписъ на заведенію хранилишта мужке дѣце.

ТРГОВАЧКЕ ВѢСТИ.

Добрецинъ 16 р. т. м. Окончаный садъ Лаврентi вашаръ у призрѣнію рукодѣлія, ако и міе башъ сасвимъ по жели, како є изъ благословлѣне жетве очекивано, изпао, опетъ є приличанъ быо. Доста є, а и за готове новце продавано. Домаћи производи добро су пролазили. Скоро све, што е на пазаръ донешено, особито поташа, вуна, овчіа коже, продато є. (P. H. Z.)

Пешта 15. т. м. Вашаръ се приличанъ показуе. Трговаца има доста. Рукодѣлна роба, особито зимня найвише пролази. Доста се и за готове новце даe, али више на вересію.

СМѢСИЦЕ.

У великимъ жировницама у Србіи много се свиня гои, и понайвише у Славонію, Хрватску и Унгарію тера. Кадъ є жировница добра, то се преко године до 120—130.000, иначе само 100.000 комадіи свиня на ову страну претера.

Пре нѣколико дана стояше єданъ немоћный и у одрпане хальине замотаный старацъ просећи предъ парпзкомъ полиціомъ. Нѣкако докажу, да истый просіякъ у Пуи-де-Домеу има землѣ, коя 35.000 франка вреди. Онъ то потврди, додавши, да є приходъ одъ ове землѣ тако маленъ, да онъ неможе одъ нѣга живити. На то буде осуђенъ, да три мѣсеца у тавници сѣди. Кадъ су га у тавницу одвели, заклињашесе, да неима чиме кадъ претрпи каштигу куће отићи.

Различни народи имаю различне начине, своє бриге разтерати. Нѣмацъ бриге своє преніе, Француз препѣва, Шпанолацъ премоли, Енглезъ преплеса, Русъ преспуе, Полякъ преигра, и тимъ нове бриге добые, Таліанацъ преспава, Мађаръ препуши.

Цѣна раже у Пешти 11. Авг. Грошић. б. вр.

	найболѣ	средић	лоше
Пшеница	185	170	160
Наполица	140	130	120
Ражь	110	104	100
Ечамъ	85	80	75
Зобъ	65	63	60
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	126	120	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

9. Авг. 5′ 2″ 0‴ — 10. Авг. 4′ 11″ 3‴ — 11. Авг. 4′ 8″ 3‴ — 12. Авг. 4′ 6″ 9‴ (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полугодишнимъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско. Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 16. Августа. Число 14. 1842.

ПѢСМА

О которскимъ Сердарма: Янковићу Стояну, и Мочивуку Вуку, и Муи Диздару Вакупскомъ,

спѣвана по начину србски народньи пѣсама

одъ

С. Цыукъ.

Кньигу пише Диздаръ одъ Вакупа,
Одъ Вакупа са люте краине.
Па є шалѣ къ бѣломъ Сараеву,
Па колѣно Паши Босанскоме.
Кньигу пише, а у кньизи цвили,
И проклинѣ Пашу честитога:
Омеръ Паша живъ те Богъ убіо,
Ты издаде цареву краину.
Нит' се дѣо нит' се камодѣо,
Нит' имао среће на мегдану,
Ко што юнакъ я садъ среће немамъ,
Бой біюћи с' котарскимъ сердарма.
Ты садъ кафу піешъ на душеку,
Кафу піешъ и любишъ ѣевойке,
А Вакупъ ти у невольи пишти,
И у нѣму турци и кадуне.
Знадешъ Паша, незнали те люди,
Да си лютогъ змая расрдіо,
Лютогъ змая Янковићъ Стояна,
Одъ Котора главу и Сердара. —
Ево има по године дана,
По године а мало и више,
Како си га одъ стра побратіо,
Па си нѣму бакшишъ обеćао,
Обеćао сивога сокола,
Самуръ калпакъ, ата мисирскога,
Златне токе, бисерну челенку,
Бритку саблю, црлѣн' кабаницу,
Обеćао а рѣчъ недржао,
Па Янковићъ за шалу незнаде.
Стоянъ ише вѣру одъ юнака,
Или гледи да одшали шалу. —
Лошу коню и лошу юнаку,
Три дни ода има до Вакупа:
То є Стоянъ за ноћь претуріо,
На алату коню виловноме.
У прозорѣ стиго подъ Небойшу,
Съ побратимомъ Мочивукомъ Вукомъ,
Докъ стигоше сташе бити кулу,
Єданъ съ десна, а други са лѣва.
Полупаше стаклене пенжере,
Съ топузиномъ врата поломише.
Съ коньи газе, съ буздованомъ туку,
Не сміе ій нико дочекати. —
У Вакупу нигди никогъ нема,
Све побѣгло дрвлю и каменю,
Одъ зулума Янковићъ Стояна,
И Сердара Мочивука Вука.
На срамоту кулу освоили,
И у кули конакъ поставили.
На Турке ти порезъ ударили,
Сами суде, сами Турке гуле. —
Па што они сиротиню гняве,
Не бы ньойзи ни по яда было;
Већъ повели с' собомъ Которане,
Турили ій Туркомъ по конаци.
Па и они ядне Турке гняве,
И отимлю буле на срамоту. —
Ядни Турци у невольи пиште,
А нико ій да одбрани нема.
Па іймъ доста и тай зулумъ ніе,
Но разбише на граду капію.
Повадили са виномъ міове,
Полакъ пію, полакъ просипаю;
Когодъ проће съ буздованы туку,
А све вичу Пашу босанскога:
Море Пашо гди су намъ бакшиши?
Гди л' є дата твоя турска вѣра?
Ал' на тебе ни жао намъ ніе:
Мы кривимо твога азнадара,
Азнадара Вакупскогъ Диздара,

Дели Мую єдну варалицу.
Иво Муіо єдна Аранзадо!
Толи чинишъ которскимъ Сердарма?
Да намъ те є сада уфатити,
Волѣли бы нег' царево благо.
Да пробамо наше шестоперце:
Да іймъ нису пера ослабила. —
То говоре, па се жилитаю,
Топузину на кулу итаю;
Бѣлу кулу оће да оборе,
И учине покоръ и срамоту.
А я немамъ владе никакове,
Ни у руци гроша ни динара,
Да іймъ могу бакшишъ учинити,
И испунит' твоє обећанѣ. —
Већ' ты немой часа почасити,
Но пиши іймъ ситне бурутліе;
Па ій моли у име Божіе,
И преклиньи са лѣбомъ и солю.
Да с' окане бѣде и зіяня,
Већъ да иду равноме Котору,
А ты ћешъ іймъ послати бакшише,
И миразе давно обећане.
Быће ньима ата и долама,
Быће ньима ма теби небыло. —

РЬЧЬ У СВОЄ ДОБА.

III.

О потреби школа.*)

Много є узрока, кои су нашъ премилый родъ србскій у тако дубокой летаргіи досадъ придржавали. Насъ ни шуштанѣ бараброда, ни тутнява гвоздены путова сасвиммъ изъ сна непробуди. Многому и свачему приписати се може, зашто мы, ако и дремовни, ипакъ санъ съ очію сасвимъ стрести немогосмо. О тому говорити, за излишно находимо. Али при свемъ томъ єдну, премда жалостну, истину свакомъ родолюбцу србскомъ одкрити морамо, т. є. да смо мы нѣшто важно пренебрегли. Истину ову хвала Богу єдва єданпутъ све већма и већма увиђамо. Но едали се и найнужніе твори, чимъ да се пренебрегнуто надокнади? Жалибоже мыслимъ, да ћу башъ онда истину изповѣдити, ако рекнемъ, да досадъ одвећъ много за ото учинѣно ніе! Истинабогъ у грудма свію насъ буди се нѣко радостно чувство, кадъ се одкудъ, где се ни надали нисмо, што, къ благу народномъ клонеће се, появи: єръ то потврђує, да баремъ признавати починѣмо, шта и колико намъ недостає. Али онда є текъ жалость, кадъ таштo напрезанѣ наше страномъ због собственогъ незнаня, и политичны узрока, страномъ, а и често због злобе и пакости оплакивати морамо! Кому се дакле кривица приписати има? — Слободно се усуђуємъ изрећи, нашимъ школама! — У ньима, гди се ученикъ свачему, само не потребама живота обучава, находи се множина іошъ одъ по вѣка непрегледаны и непоправлѣны кньига, коє су многій душевный даръ сатрле и уморише. У нашимъ школама рекао бы влада умышлѣно пренебрегаванѣ оны наука, коє су за животъ човека найпотребніе. Ако се тому непомогне, то ће намъ народъ увѣкъ по тами незнаня блудити, и свагда одъ туће умѣшности зависити, и за слободну ума неодвисность никада сазрѣти неће. Зато мыслимъ да свакій искрены народолюбацъ желити мора, да се већъ єданпутъ вниманіе и на народне школе србске обрати.

Прве србске школе, кадъ су Турци год. 1699 и 1717 изъ аустриски земаля изтераны, быле су само гдигди по манастиры, а истомъ седмогодишнѣгъ рата са Французы, Прусы и Шпаньолцы г. 1747 заповѣдила є Царица Марія Терезія, да се србске школе заведу. Затимъ блажене памети Царъ Францъ I. установивши г. 1812 депутацію, коя да бригу о устроєнію србско-народны школа носи, нашемъ народномъ изображенію сяйніе сунце є грануло. Но іошъ намъ се полдневу неприближава! Школе су само по Бачкой, Банату, Срему, и Бараньи, а у Славоніи и Хрватской текъ по већимъ варошима уведене. У последньимъ предѣлима, особито по граници и данасъ има мѣ-

*) Нѣки изрази у саставку овомъ узети су изъ чланка „Über das Bedürfniss der Gewerbschulen in Ungarn", кои се находи у „Allgem. Wiener polytech. Journal."

ста, где Србльи живе, а свои школа неимаю! —

Одъ како є школа србски, свагда су са црквомъ тесно скопчане быле. Зато су у ньи сасвимъ црковне кньиге и уведене. Многе одъ овы ни исти учительи, кои є кругъ изображеня сасма ограниченъ, а камоли малолѣтна дѣчица, неразумѣду. Кадъ оставе дѣца школу, врло ій се мало, особито по селы, на занатъ, ил' друге веће науке одважи. Понайвише се землѣдѣлію предаю. Кои у своимъ пословима понѣшто читати и писати мораю, науче читати и писати; али они многи, кои дѣла читанѣ и писанѣ (да рекнемъ) неизискую, кадъ школу сврше (ако сврше?), кньиге, кое и тако разумѣли нису, другой дѣци, коя у школу полази, продаду, а у рукама си ништа не задрже, будући радости немаю оно читати, што неразумѣду. Тимъ начиномъ ова голема множина за нѣколико година ни писмена непозае, а камо ли да бы читати ил' писати знала. Овако є кодъ нашегъ народа дѣтинство изображеня човечіегъ! Оваково є жалостно станѣ наши елементарны школа, у коима бы требало да се полаже темель осталоме изображеню! — Далѣ дакке съ тимъ кньигама, кое бѣдномъ дѣтешцу незахвалань зной цѣде; кое дѣтешце, по нарави тупо, правымъ папагаемъ чине, а марльиво, и за душу свою истину рану тражеће, одъ науке одвраћаю. Далѣ са свима одъ прећашньи времена за каштигу данымъ намъ кньигама школскимъ, ма коегъ оне имена и быле! Даймо дѣци нашой кньиге у народномъ єзику, кое ће разумѣти, и изъ кои ће правила живота поцрпсти! *) — И заиста само то єдино, што є тежко, изъ толики добры дѣла, кое на странымъ єзицима имамо, найболѣ изабрати, узрокъ є, што мы до данасъ іошъ при старомъ остадосмо. — Тко самномъ на жалость признати неће — ако є само животъ и станѣ школа наши добро познао: да смо мы много пренебрегли, много собственомъ немарносћу запустили, што бы све болѣ быти могло! Али іошъ ништа изгублѣно ніе! Као што горе реко, познаванѣ станя нашегъ већъ є коренъ ухватило, и тимъ є прьый коракъ на путу поболшаня учинѣнъ. На овомъ путу ступаймо напредъ! само напредъ!

Ал' шта намъ чинити валя, да съ чесћу међу изображенымъ народима мѣсто добыемо, кое нама по праву принадлежи?

Я мыслимъ да уводимо школе свуда, гдѣ ій іошъ нема, гдѣ и найманѣ народа нашегъ има; да за школе кньиге, коима срећу живота нашегъ оснивамо, у народномъ єзику спишемо. Свакій одъ насъ по силама своима по єданъ некъ новчићъ на светый олтаръ народногъ просвѣштеня положи, цѣнећи Езопову басну о сноплю шибльика. Нека нитко, коме срећа служи, не украти велеможну рукопомоћь овомъ благородномъ дѣлу! Да, само устрояваймо школе, не текъ голы рѣчій, но живогъ дѣланя! школе, у коима ћемо се сви народнымъ єзыкомъ изображавати! — Кадъ се школе умноже, и народу наука ослади — и кньижество ће праву свою важность добыти. — Кньиге ће се више по народу разпростирати; а разпростиранѣмъ обштеполезны кньига утемељује се просвѣћеность, дакле срећа, благостояніе и слобода народа. Просвѣћеность принаша слободу како поєдинымъ людма, тако и читавымъ народима — рекао є єданъ ученый Нѣмацъ.

*) Блага жеља ова већъ є предварена. Нѣг. Высокоблаг. Врх. школа Надзиратель Г. Евгеній одъ Ѣурковићъ, желећи народну изображеность стално укрѣпити, таки при ступленію своимъ на кормило правленія школскогъ высокославномъ кралѣвскомъ мѣстозаступномъ Совѣту найпонизніе представленіе учинio є: да бы се єдна учена депутація одъ свештенства и свѣтски литератора изаслана, коя да опредѣли, и састави кньиге за селску, варошку и грађанску учећу се дѣцу; кое кньиге, кадъ одъ высочайшегъ мѣста потврѣене буду, да се у нашимъ народнымъ школама и предаю. Милостивомъ рѣшенію скоро се надамо. У.

ОДГОВОРЪ

Праволюбу (С. Д—ћ)

одъ

Светића.

Ohe! Jam satis est!—

Одкако є поиллириванѣ почело, ниє, чини ми се, чудніега и наопачніега умствованя было, него што є у Даници Иллирской у брою 29. о. г. єданъ дѣо С. Д—ћ, Праволюба, подъ именомъ „Потомци Харвата и Сербаля у Илирски, держава“ ставлѣнъ. Ньимъ є сачинитель предузео доказати: да Хрвата выше има него Сербаля, макаръ да Сербаля выше има него Хрвата. И онъ овако умствуе: Кадъ, вели, Константинъ Порфирородный говорећи о преселяню Сербаля у садашню Сербію, каже, да су Србльи пре него су дошли къ Римскомъ Цариградскомъ Императору Ираклію у Тессалію, и после у садашню Сербію, живили у мѣсту названомъ Бойци, то є она земля, у коіой су живили, морала яко малена быти, почемъ ниє друго была него єдно мѣсто (locus); и да є и Ираклій ньима за пребыванѣ опетъ опредѣліо єдно мѣсто (градъ или варошь?), коє се назвало одъ оногъ доба Сербія; па кадъ су они сви у єдномъ мѣсту (граду или вароши?) живили, то ни є ій могло быти выше одъ 100 хиляда, а да се великодушнымъ покаже, дає имъ 200 хиляда. Далѣ кадъ Константинъ Порфирородный о Хрватима каже, да ньиово само име значи terram multam (horan —) possidentes *), то є ньи онда морало много быти, и кадъ каже да є само оружаны было 160.000, то є свега морало баръ два милліона быти; а кадъ є ньи два милліона было, а Сербаля само двеста хиляда, онда су се Хрвати къ Србльима односили као 10 : 1; а кадъ ово одношеніе стои, онда, ако Хрвата има садъ само 400 хиляда, као што се каже, а Сербаля 5,000.000, налази онъ да у првомъ случаю (т. є. ако садъ Хрвата само 400 хиляда има) неможе Сербаля выше одъ 40.000 быти; у другомъ случаю пакъ (т. є. ако є садъ 5,000.000 Сербаля) онда число Хрвата мора на 50 милліона изићи. Но будући да одъ два милліона Хрвата ондашньи садъ 50 милліона нема, то ни Сербаля одъ две стотине хиляда ондашньи ниє могло досадъ на петъ милліона наплодити се; и ако садъ има Сербаля 5,000.000, то ни є могуће да су Србльи, него су преливени Хрвати. А найпосле заключуе, ако бы противници горе ставлѣну пропорцію изопачили како имъ драго, и да бы є башъ наопако извртули, зато и пакъ, онъ вели, стои то: да данашньій нашъ скупный єзыкъ ниє ни само Хрватскій нит' само Сербскій. Ово се зове: **Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis.** Заиста ко се никадъ смѣяо ниє, и онай бы се морао на оваково умствованѣ насмѣяти.

Противъ оваковога умствованя доказателства историческа наводити, была бы крайна безпослица, кадъ безпутность и противорѣчіе у самима рѣчма лежи, и првымъ погледомъ показуе се. Где киша пада, ту барометеръ, ако лѣпо време показуе, ништа неважи; нити ћемо за атаръ неудесна барометра држати, да непада киша, макаръ да пада. Где Сербаля има 5,000.000 (5,294.000) а Хрвата по нѣговимъ рѣчма 400000 (801000) ту нетреба тражити, и изводити формулу изъ рѣчій Константина Порфироднога, и на ньой оснивати число Сербаля и Хрвата, и ове на формулу алгебраическу дотеривати и противъ сваке ньой противне истине. Рѣчи Константина Порфироднога наведене одъ С. Д—ћа, Праволюба, могле су га на што болѣ и паметніе извести. Кадъ су Хрвати по рѣчма Константина Порфироднога *) у

*) Наравно кадъ бы име Хрвата коренъ у Грчкомъ єзыку имало, онда бы Константинова філологіа нѣшто значила.

*) — una cum suis populis discedens ab ipsis in Dalmatiam venit, ubi Avares incolas invenerunt. — — At a Chrovatis, qui in Dalmatiam venerunt, pars quaedam secessit, et Illyricum atque Pannoniam occupavit.

оно време дошли у Далмацію и онде нашли Аваре, икадъ є одъ овы єдна часть одвоила се, и Илирикъ и Панноніо освоила, то є наравно да су они своє народно име Хрвата са собомъ у Далмацію, Илирикъ и Панноніо донели, коє су и до данасъ задржали, и да провинція Илирія или Илирикъ, кою су они освоили, толико мало права има на измѣну ньиовога имена народнога, колико и провинція Далмација и Панноніа, коє су такоѣръ освоили, слѣдователно да Хрвати по томе што су дошли у Далмацію, Илирикъ и Панноніо, непрестаю быти Хрвати, съ тимъ више, што су они и до данасъ своє народно име Хрвата задржали, дакле да и нико пута нема, Хрватима ньиово име одузимати, и Илирійско, или Далматинско или Паннонійско наметати. Тако су исто и Србльи име своє народно са собомъ у Тессалію и Мизію донели, коє су и до данасъ задржали, нити су зато, што су у Тессалію и Мизію дошли, постали Тессалоничани и Мизіани, а іошть манѣ Илліричани, ако є Мизія и спадала къ Иллирику; слѣдователно да є врло безпутно, Србльима ньиово име одузимати, и друго наметати, коєга у народу нема. Та єсу ли Авари зато, што су пре Хрвата у Далмаціи живили, престали быти Авари; єсу ли Хуни зато, што су у Европу у туѣземне провинціє дошли, и ньи освоили, престали быти Хунни; и да ли су Маѣари дошавши у Панноніо зато изгубили своє име народно; єсу ли Арапи у Шпанію дошавши зато престали быти Арапи, но постали Шпаньолци; єсу ли Турци дошавши у Грчку Европейску, и Римско-Источно царство освоивши престали зато быти Турци? —— Србльи су Србльи, а Хрвати су Хрвати, и были, и остали, па живили они на мору Меотскомъ, или у Бойци, или у Тессаліи, или у Мизіи, или у Далмаціи, или у Иллирику или у Норику, или у Реціи или у Панноніи или у Дакіи, — све є то єдно; єръ земльомъ и мѣстомъ племе се немѣня ни име народно, као и данасъ што су Србльи свуда Србльи, и држе себе за Срблѣ, были они у Сербіи, у Славоніи, Бачкой, Банату, Босни, Ерцегонини, Црной Гори или Боки Которской, па и у Трѣсту, Венеціи, Бечу ил' Будиму; да, они име своє народно изъ Срема, Баната и Бачке и у саму Руссію пренеше, и своимъ именомъ єданъ дѣо Русске землѣ крстише, новомъ Сербіомъ назвавши га. —

(продужиѣесе)

Прегледъ британске трговине одъ године 1831—1840.

(продужено изъ бр. 12.)

Грдна населѣнія, коя су у Енглезкой, играю у нѣной трговини велику ролу, и много къ тому служе, да се рукодѣліє подиже. Ово є єданъ узрокъ, што Енглези читаве роєве свои сынова у све землѣ шалю. Башъ зато овы брой непрестано и расти. Године 1831 отечество іймъ є дало робе за 80 мил. франка, 1840 за 150 мил. франка. Аустралія се починѣ такоѣръ у куповаю енглезки рукодѣлія одликовати. Год. 1831 извозъ изъ Енглезке износіо є 10 мил. франка, а садъ износи 50 мил. франка. И опетъ велимо, да є овдѣ рѣчъ само о Енглезкимъ робама; єръ Аустралія добыя изъ Енглезке и други европейски држава знаменито количество робе и производа, чега прегледъ точно оцѣнитисе неда. Съ удивлѣніемъ видимо у списку, да се и Нова Селандія диже. Іошъ године 1831 трговала є Енглезка съ людождерима овы предѣла; садъ пакъ познато є, да она тамо населѣнія оснива, одъ кои є многому надатисе. Године 1840 изнела є тамо робе у вредности одъ 1 мил. фр.

Одъ велике су важности они многи неураѣени производи, коє населѣнія енглезка ньой, као за рукодѣліє одвеѣъ нужна, шилю. Населѣнія у Аустраліи принела су год. 1831 само до 1,132.000 килограма (на 22.000 центій) неураѣене вуне одъ 13,440.000 килограма (268.000 центій), што є за своє

фабрике изъ туђи земля увезла; године 1840 дадоше іой населѣнія аустралска 4,408.000 килограма (88.000 центій) одъ 22,539.000 килограма (450,000 центій), што є изъ туђи земаля за своє фабрике узела. Овомъ успѣху нетреба се чудити, єръ се Аустраліє жители умножаваю съ потомцима енглезкогъ поколѣнія, кои су радини, и на посао научени люди. Іошъ є занимивіє да Источна Индія, после петдесетогодишнѣгъ безуспѣшнѣгъ покушеня, садъ починѣ изъ своегъ стогодишнѣгъ дремежа будитисе. Найпре становници овы плодоносны предѣла, коє су жедни ньіови господари посилали, искалису одъ землѣ своє само єдино препитаніє. А шта бы іймъ више и требало? Они ни за себе радо нежаню. Зато су се Енглези трудили, да іймъ осеѣати даду, шта значи сигурность и властитость, безъ чега се човекъ само противъ волѣ на посао одважуе. Ови многобройни становници садъ се освѣстише, и Источна Индія шилѣ већъ многій памукъ за енглезка рукодѣлія. Године 1840 извезла є 24,886.000 килограма (406.720 центій); год. 1831 само 11,690000 килограма (233800 центій). Ипакъ су енглезке фабрике, коє су 1839 до 123 миліона килограма требовале, потрошиле год. 1840 до 239 мил. килограма. За то пакъ време количество памука, коє є сѣверна Америка у Енглезку оправила, подигло се є одъ 99 милліона килограма на 220 миліона.

Ово намъ као изяснюе, зашто су ослобоѣени робови у поселѣніяма. — Ослобоѣенѣ робова енглезкій народъ, и нѣгова влада почитуе, ма шта се говорило о основима, коя су то произвела. Стварь є ясна: производи шеѣера у енглезкимъ населѣніяма, одъ како є роблѣ укинуто, на манякъ иду. Кадъ су се робови обучавали, што є одъ године 1834 — 1838 траяло, и што ій є къ савршеномъ одпусту преправляло, дала су населѣнія у Антилама манѣ шеѣера, него кадъ є роблѣ было, т. є. свега 1,750.000 центій, у мѣсто 1,900.000 центій за десетъ прошлы година. Прве године, кадъ су робови ослобоѣени, донешено є іошъ манѣ шеѣера, него кадъ су се исти учили, т. є. само 1,415.000 центій. Година 1840 іошъ манѣ є пробытачна была, єръ є само 1,120.000 центій донела. По овомъ бы очекивати требало, да прегледи енглезки извоза покажу, да є умаліосе извозъ енглезки шеѣерны отока. Но то іошъ ніє. За четиръ године, кадъ є роблѣ было, т. є. одъ године 1831 — 1834, вредіо є извозъ Енглезке у британске Антиле 60 миліона франка; за 4 године, кадъ су се робови учили, износіо є 88 мил. фр.; прве године слободе 100 мил. фр. друге пакъ 90 мил. фр. Дѣла показую, да є благостояніе становничтва одъ времена ослобоѣеня, подиглосе. Разходъ досадашньи робова расти. Ласно є увидити, како населѣнія ово умноженѣ разхода одъ части своимъ собственымъ производима у марви и у средствама препитанія одъ сваке врсте накнадити могу; али се ласно погодити неможе, како населѣнія то своимъ отечеству изплаѣую, ако не новцемъ одплате, кои є преѣашньимъ господарма робова плаѣанъ бывао, или тиме, што добываю одъ повышене цѣне шеѣера.

(конацъ слѣдуе)

НАЧАЛА ЧОВЕКА ОДЪ СВЕТА.

Срећа и Слава.

У колико є срећа непостояна, у толико є слава стална. Ону уживамо за живота, а ову получавамо после смрти. Она ослаблява зависть, а ова чува одъ заборавности. Срећа се текъ желити може, и често є дѣло текъ подпоре наши пріятеля; слава се пакъ текъ чрезъ напрезанѣ наши сила добыва. Желя славе произлази изъ добродѣтельи. Слава є и была, а и садъ є у союзу исполина; путъ іой є крозъ крайность благосиляня и проклиняня човечества.

Мешайсе съ людма, одъ кои се чему добромъ научити можешъ.

Искрено, дружеско обхожденѣ мора училиште проницательства и благонаравія за чо-

века быти. Онъ мора одъ свои пріятеля учителѣ себи учинити, пакъ задовольство и забаву чрезъ любопытну полезность поученя узвысити. Разумни люди у таквомъ одношеню узаймно се наслађую. Они, кои говоре, бываю са одобренѣмъ и похваломъ награђени, кою оно, што они веле, добыва; а они, кои слушаю, награђуюсе съ ползомъ, кою изъ разговора црпе. Обхожденѣ и забава мораю насъ дакле и сами насъ ради трогателно занимати.

Разуманъ мужъ посѣштава домове благосвойствены придворника, домове, кои нису дворови суете, него су паче позоришта велики дарованя и великодушны намереня. Између ньи особито се они одликую, кои насъ у истый маа съ примѣромъ ньиовы велики и узвышены добродѣтельій нравствено усавршенствовати, и чрезъ ньиову политическу мудрость просвѣтити могу.

ДОПИСИ.

У Вршцу 2 Августа 1842.

У брою 10 пештанско-будимског Скоротече читао сам данас єдан из Вршца от Живковића стављеный допис, кой се и мене тиче. Я сам подобны из Вршца дописа и у Народным' Новинама чешће — и у колико су се мене касали с' негодованѣм читао, а и самог дописника выше пута особильно усовѣтовао, могу рећи и заповѣдіо, да он у будуће мое име у таквым дописима коначно поштеди. Побуђеня к' томе имам выше; овдѣ нек' буде, ко обнаженю вышебройны нѣговы извѣшћая, ово єдинито довольно, што я никакве пред цѣлим родом Србским похвале заслужіо нисам, тим манѣ, што сам я дѣла чина ми Свештеничког по уставном' пропису равно другима, и за прискрбити себи и породици своіой потребный свакидашньій хлѣб, — а званя учительског по разсуђеню мои сила и по мѣры скраћене плаће, и ово све по строго належеѣой ми дужности отправляо. Єсам ли я такове брижльиво и савѣстно извршивао? своег ученика суд єст врло едностран и пристрастан; и ако сам марљиво испуњавао, награди се от Начелства надам. — Што се пак односи до дружтва под насловом: „Каѳедра Србског єзыка“ ово є тако незнатно и слабачко билѣ, да предмет обште пазльивости не составля; а и иначе болѣ бы учиніо дописник да є о том са свим, или бар' за нѣко време, док се — ако се? — отргне и подгои, мучао, да не како несмислено то трубенѣ противан породи вѣтрић, а овай силовиту подигне буру, коя ће неяко билѣ у єдном тренутку уништити моћи. — Я овдѣ поменутог дописника, за избѣћи немилы слѣдства, явно — кад нису на само мои чести совѣти и заповѣсти код нѣга успѣли — позывам, от нѣга желим и иштем, да се он мене и мои тобоже заслуга єдаред окане; иначе оглашавам све нѣгове дописе — у колико се мое хвале тичу — за претеране.

Лазар Стефановић
Парох Вршачкій и Богословіе Учитель.

У Лондону 12 р. Августа 1842.

У найновіимъ нашимъ извѣстіяма одъ 5 и 9 о. м. показалисмо, одъ каквогъ є великогъ простора утокъ, кои є овогодишня особито богата, у свакомъ призрѣнію препредна ране жетва на сва одношенія како радиности (Industrie), тако и трговине имала, и како ће благодатно дѣйствовати безъ сваке сумнѣ, ако предстоеће єсени и на зиму сви польски плодови у довольной громили (масси), и приличномъ цѣномъ разносилисе буду. Досадъ су више была мнѣнія и доказателства пріятне промѣне, кое дѣйствую, него ли саме ефтиноће (будзаштости), ране. Време є непрестано лѣпо, и досадъ є безъ сумнѣ више него полакъ одъ све жетве у Енглезкой, Ирской и Шотланду већъ осигурано. Кромпира (као велика часть препитанія) бы ће више него икада; а и сви остали усеви успѣваю по жельи народа. — Армиція на страну рану остає до 18 р. о. м. 8 шилинга на четвртъ*), а после ће по узаконѣной шкали, и высину одъ 20 шилинга на 1 четвртъ достићи. — Тако ће се до 18 р. Августа на сву у Енглезкой находећу се страну рану, одъ прилике 1,600.000 четвртій, армиція платити, и на велику штету шпекуланта єфтинъ лебацъ у земльи проузроковати. Мы ћемо у напредакъ о предмету ране нашимъ извѣстіяма предѣлъ положити, у толико мирніе, што за предстоећи 12 мѣсецій никаково штетно дѣйствующе препятствіе непредвиђамо. — Наши умни гледательи, у реду државне штедње (економіе), више су пута годишньій производъ ране свакогъ рода у Енглезкой, на одъ прилике 74 миліона четвртій узимали, у вредности до 134 миліона штерлинга, къ тому самогъ кромпира на 20 миліона штерлинга вредности рачунаюћи. — Изъ овы малы примѣчанія лако ће се моћи штета израчунати, кою є земля трпила чрезъ то, што су последнѣ године неплодоносне, дакле гладне быле; а напротивъ тога користь увидити, коя у овой години, изъ скоро више него 30 процента производа ямачно происходи. — ⊕⊕

*) 50 кр. на пожунскій меровъ.

КЊИЖЕВНЕ ВЂСТИ.

Изъ Пеште. Матица Србска у своимъ овы дана држанымъ вишекратнымъ засѣданіяма заключила є: да се у напредакъ Лѣтописъ писати има строгимъ славенскимъ т. є. црквенымъ правописомъ, а одъ части и єзикомъ.

Трећа часть Лѣтописа Србскогъ за текућу годину изишла є.

Изъ Загреба. Овакога литерарна живота кодъ насъ іошъ ніе было. Обадвѣ тискарне посла имаю, особито г. Гаја толико има, да већъ више дѣла узети неможе, акопремъ є трима пресима повекшана. У ньой се тиска Коло кньига II, Погледъ у Босну, Трнскія пѣсме, Османъ Гундулића, Кукулѣвића 5 кньига, Земльописъ илирски покраина, Часописъ господарски. Кодъ Жупана ће до кои данъ изићи на нѣмачкомъ єзику Берлићева граматика. (изъ пріятельскогъ писма)

ДОМАЋЕ ВЂСТИ.

Пешта 12 т. м. Данасъ є Нѣг. ц. кр. Высочество Ерцхерцогъ Карлъ велику радость овдашнѣмъ жительству причиніо. Изъ ютра є съ братомъ своимъ, обштелюблѣнымъ Палатиномъ нашимъ, и съ нѣкима одъ Магната походіо Лудовицеумъ, гди се садъ Музеумъ находи, затимъ Іозефинумъ и парне воденице (Dampfmühlen). После подне є, као што смо већъ у нрећашнѣмъ листу обявили, каменъ основа, на Дунаву новодижућа стална моста, съ великомъ славомъ положіо. Око петъ сатій Нѣг. ц. кр. Высочество Ерцхерцогъ и Палатинъ кралѣвине Іосифъ, средомъ више стотина хватій дугачка шпалира, кои свечано обучени войници чиняху, на пештанску страну къ мосту доће. Затимъ є Высокій Гостъ са супругомъ, сыномъ и кћерю Палатина, праћенъ одъ будимски и пештански граћански коняника, на свѣлой колесници истымъ путемъ къ мосту дошао, гдѣ га є Пресвѣтлый Палатинъ, Братъ Нѣговъ, са многимъ Магнатима дочекао. Срчано полюбивши се царска браћа, у сяйной свити, передъ громогласна „élyen“ узвика, отиду свѣтлу свечаность свршити. Тайникъ дружтва мостовногъ градительства (Brückenbaugesellschaft) г. Ташнеръ прочита на маћарскомъ єзику, како є и чіимъ поводомъ до основаня сталнога моста дошло, и како є истый основанъ. На ово се Нѣг. ц. кр. Высочество Ерцхерцегъ Карлъ, затимъ пресвѣтла палатинова супруга и дѣчица и самъ Палатинъ Ерцхерцогъ Іосифъ, кралѣвине Примасъ, многи Магнати и Свештеници поднишу. То писмо у сребрномъ футролу у основъ узидано буде, на кои є Нѣг. ц. кр. Высочество Ерцхерцогъ Карлъ, у сребрной кашики пескомъ га посувши, првый одъ слонове кости направлѣнымъ чекићомъ ударіо, затимъ пресвѣтла палатинова супруга, сынъ, кћи, и самъ Ерцхерцогъ Палатинъ, Примасъ, и многи одъ Магната. Цѣло ово торжество пратила є на крову свираюћа войничка банда, и съ будимски градски бедема ричућа тутнява топова. — Тако се дакле и ова свечаность оконча, и Высокій Гостъ у найсяйніой свити, поредъ непрестанога „élyen“ узвикиваня, врати се у Будимъ, одъ куда є после у вече походіо како будимскій и пештанскій граћанскій, тако и маћарскій народный театеръ, кои последный величествено є како споља, тако и изнутра освѣтлѣнъ быо.

Пешта 12 т. м. Данасъ пре подне Нѣг. ц. кр. Высочеству Ерцхерцогу Карлу ишла є на подворенѣ войничка депутація, у коіой є и инвалидски официра было. Последньима Нѣг. ц. кр. Высочество изразіо є радость, што своє старе войнике опетъ види, рекавши садъ служећима: „Тежко ћемо се господо моя кадгодъ више видити, зато препоручуємъ вамъ сынове моє: будите вы ньима то, што су ови стари мени были.“

Пешта. 13 т.м. Цѣлый овдашньій пештанскій и будимскій гарнизонъ, данасъ у 8 сатій изъ ютра у найвећой слави, на будимской главной ливади предъ очима Нѣг. ц. кр. Высочества Ерцхерцога Карла маневрирао є.

Пешта 13. т. м. Нь. ц. кр. Высочества Ерцхерцоги Карлъ и Іосифъ данасъ по подне отишли су у Алчутъ, а одавде Ерцх. Карлъ у Бечъ.

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВЂСТИ.

Слѣдующе штаціе су упразнѣне:

У Вашархелю; Єгри; Новомсаду, трећа школа; Темишвару у Фабрики, влашка; Шиду, друга школа.

Цѣна ране у Пешти 11. Авг. Грошић. б. вр.

	најболѣ	средњѣ	лоше
Пшеница	180	170	155
Наполица	136	130	120
Ражь	105	100	95
Єчамъ	85	80	75
Зобъ	67	64	60
Проя	150	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	126	120	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

13. Авг. 4′ 6″ 0‴ — 14. Авг. 4′ 6″ 0‴ — 15. Авг. 4′ 6″ 0‴ — (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ кошива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 2. Августа. Число 10. 1842.

МИЛОШЕВА ПѢСМА.

Я самь вѣрный Србства сынъ
Милошъ именомъ,
Момъ ћу Сбству старат'се
Казат' временомъ:
Што є Србско любити,
Србства благо грлити
Света да є задаћа
Срба Милоша.

Матп ме є Србкиня
Срба родила,
Србъ ми отацъ уліо
Чувства премила:
Србско име хранити,
Србску славу множити
Дужность да є вѣчита
Срба Милоша.

Съ Србскимъ млекомъ посисо
Я самь Србства духъ,
Србству зато обраћамъ
Мой я Србскій слухъ:
По дѣдова примѣру
Єзикъ, име и вѣру
Србске груди чуваю
Срба Милоша.

Докъ се мени зелени
Србскогъ луга станъ,
У туђинскомъ презиремъ
Раю любве санъ.
Србству вѣрно живити,
Крвь за Србство пролити
Завѣтъ светый остав
Срба Милоша.

ПРОРЕЧИШТЕ (ORACULUM).

одъ

Професора Исаковића.

(Продужено изъ бр. 8.)

„„Текъ што су се разићи хотѣли, али бѣснећи народъ зачне искати повиновенѣ прама Божіе заповѣсти. Ефтиде искали су мало одмора, али народъ повика за оружѣмъ; стаде претити, да ће Итоме разорити: страхопочитанѣ прама породице наше ћутало є, Ефтиде буду принуђени остати. Несрећна коцка буде бачена, и — ““

Полидоръ бледъ, и дркћући скочи. „И ты — невинна, чиста као неба душа, была си коцкомъ избрана. О Шпарто, зашто си овде промашила смртный ударъ у прси вѣстника? — О немилосердни Богови!“

Харикл. Ніе мене коцка погодила; погодила є Ифису, Лизискуса кћерь!

Полид. Не тебе? — Богови, милостиви, зашто дакле ты да умрешъ, ты, кою су и саме Богинѣ видимо заштитиле? “— Трасе се савъ одъ нестрпѣня. —

Харикл. Слушай, слушай, Полидоре! Лизискусъ, како се име Ифисе прочитало, повиче, а мати изванъ себе падне у наручія своій робиня. Ифиса као крпа побледи; хтѣде руке горе подигнути, но одъ слабости и тежкогъ страха неможе. Она посрне на землю. Мртва скоро и мати и ћерка буду у обыталиште ньіово однешене, а отацъ, наслоњенъ на два Ефтиде, слѣдовао є посртаюћи ньима, ружећи Богове, људе, и псоваюћи и грдећи отечество своє.

Соборъ народа іошть є скуплѣнъ быо. Ефтиде, сви са раздеранымъ срцемъ прама судбине несретне породице, држаху савѣтъ: єдали бы се изреченѣ Аполла у другомъ каквомъ смыслу узети могло. Колебали су се многи, и хотѣли су Ифису спасти; у тай махъ изаће отацъ мой предъ ньи, и понуди ій, смрть невине дѣвойке заключити. Онъ іймъ є съ народомъ претіо.

Полид. Іошть ништа невидимъ.

Харикл. Были смо до мркле ноћи око Ифисе скуплѣни, тѣшећи ю. Кодъ свію насъ было є срце раздрто. Она насъ є сматрала са укоченымъ безсузнымъ очима, само се кадкадъ згрозавала, или є викала, силнымъ страхомъ заплашена. Друго ютро, докъ се іошть сунце ніе родило, скупили смо се на грозну наше пріятельице жертву; ахъ, ни мыслила нисамь, да є Аполло мене за то избрао быо. Очекивасмо такову. Єдаредъ доће већъ првосвештеникъ и рекне ожидаваюћемъ народу, да Ифиса ніе Лицискуса кћи, дакле да и не принадлежи породици Ефтида. Жена нѣгова — ты знашъ каква є срамота, неродкиньомъ быти — са Ифисомъ є, робинѣ єдне кћеромъ, мужа свога преварила. Садъ се текъ та несретна превара одкріе, и Лицискусъ є са кћерю своіомъ у Лацедемонію побѣгао.

Полидоръ дигне руке лютито горе: „О преваре безпримѣрне! о ты лажльивый свештениче! тежко теби! рука те Бога оногъ, кога ты тако срамотишъ, никадъ не заштитила! Погинућешъ ядный, или на самомъ обезсвећеномъ олтару, или по среди твога, тебе хранећегъ народа.

Харикл. И мой отацъ држао є то за превару; а ту превару мора садъ животъ мой да плати.

Полидоръ као на жеравици ходаше горе доле, счепа мачъ свой, до полакъ га извуче, опетъ га у корицу тури, па онда са сѣваюћимъ очима предъ Хариклею стане: „далѣ, далѣ! Онда є на тебе пала коцка? О зликовче! та више те, нежели саму Шпарту, мрзимъ.“

Харикл. Ніе на мене коцка пала? єръ свештеници су забранили далѣ коцку бацити.

Полид. (горко) Да бы се лукава превара предъ свѣтомъ сакрити могла, када несретный отацъ какавъ люблѣну му кћерь жертвовати мора! — Страшный зликовче!

Харикл. Весело мы поитисмо кући, и я самъ на колѣны Боговима благодарила, што є Ифиса избавлѣна была; а свирѣпи — послали су миръ срцу овомъ, коє ће наскоро смртный ударъ поразити.

Полид. Буди на миру Хариклео! Слободна ћешъ ты быти!

Харикл. Уплашенъ доће отацъ мой са собора. Та ты нѣга знашъ. Неспокоянъ духъ нѣговъ нигдѣ му на єдномъ мѣсту остати недаде. Стане немирне погледе бацати часъ на мене, часъ у облаке, па онда скочи, и мене у наручія счепа. Потокомъ су му сузе изъ очію рониле, кога я донде никадъ плакати видила нисамь. Онъ тако самъ собомъ борећи се нѣколико сатій горе доле ходаше, докъ му ніе постоянъ духъ нѣговъ науміо — науміо —

Полид. Тебе жертвовати? За име неба, землѣ и свію Богова! тебе? тебе! како? отацъ дѣте своє? гадно! свирѣпо! Заръ ій є несрећа тигрима створила? — Тебе жертвовати? Само нека те рука нѣгова додирне, па му є смрть извѣстна.

Харикл. (плачући) Полидоре, Аристодемъ є отацъ мой!

Полид. Отацъ? отацъ? Но тако ми Бога, я вальда самъ лудъ! Онъ отацъ твой? Име є то већъ престало! — Шта ти є дао? — Животъ! ништа далѣ! далѣ ништа! голый бѣданъ животъ! єръ лѣпота ова што бы была безъ душе твое? Ништа! Гле! (одчупа ружу єдну) — гле, ружа є ова лѣпша, нежели ты безъ душе твоє! А кадъ бы животъ тай, кои ти є онъ дао, іошть благодѣянѣ какво было, коє бы ти онъ указао быо, о тако ми Бога! я небы ништа, башъ ништа казао. Животъ, кои є нѣму име отца дао, дао ти є онъ само случаємъ у задовольству

чувства свои! Не, то пре рана, коя ти животъ обдржава, воздухъ, коимъ дишешъ, мѣсто, у комъ си воспитана, заслужую име отца, нежели свирѣпый онъ, кои ти є животъ дао зато, да ти га у вечимъ мукама натрагъ отме. Слѣдуй мени, жено! мачь овай — извуче га изъ корице — и кадъ бы путъ крозъ саме пустинѣ пуны чудовишта водіо, треба, треба —

Хариклеа му у наручія падне.

Не, Хариклео; пусти ме говорити, невино ягнѣшце! — Ты непознаешъ люде, непознаешъ силну гордость Аристодемову. Мачъ овай тебе ће чувати! — Єли Аристодеме? ты си кћерь твою за благо Мессеніе жертвовао? Краль є безъ дѣце? Єли? єдномъ рукомъ убіяшъ ты твою кћеръ, а другомъ грабишъ круну, за кою ти я ни длачицу єдну косе съ овогъ лѣпогъ чела дао не бы?

Тако є бѣсніо младићъ тай дуго време; Хариклеа га загрли, стане га молити, да на миру буде, стане га животомъ своимъ заклиняти, да не виче. Напослѣдку сѣдне опетъ поредъ нѣ на травну клупу, прсти су іой почивали на устнама нѣговымъ, и онъ опетъ слушати стане.

„„ Отацъ мой полети ми на ново у наручія, настави Хариклеа далѣ; онъ ме топлымъ ороси сузама; руке нѣгове, коє су ме обгрлѣну држале, дрктале су. Онъ ни рѣчице ни є могао говорити, Богове є свирѣпима именовао, а мене є са найнѣжніимъ именима зивкао. Напослѣдку окрене се мени. Слѣдуй ми, дѣте моє, рекне тихо, и онда ме на кровъ дома нашегъ одведе. Овде є дуго стаяо, а немирни му погледи летили су часъ преко тржишта, часъ преко града. Онъ ми є показивао, ћутаюћи, са погледомъ, кои ми є срце парао, тржиште, цркву, олтаре. Гледай, моя мила кћери, почне штуцаюћимъ гласомъ, показиваюћи ми множтво Мессенаца, кои су гомилама съ тржишта ишли, гледай можтво ово людій, твоє сограђане, кои є крвь често за тебе текла, и помысли да си Гркиня, и то слободна Гркиня, старце, изможденe у дугимъ войнама, погледай тамо у домовима цвѣтаюћу дѣчицу, жене, дѣвойке, — ахъ! быћеду садъ они граблѣнѣ Шпартанаца. Пасти мораю сви они мачемъ Шпартанаца, или ћеду у тежкимъ оковима, горе нежели смрть, бѣданъ и жалостанъ проводити животъ.

Я посрнемъ плачући у наручія отца мога.

Іоштъ ніе доста, настави онъ далѣ, Шпартанци готове вечъ и пламенъ, кои ће домове наше разорити. Погледай тамо цркве, блажены Богова наши домове, срушићеду се; коровъ и пуста маовина око олтара нарастиће; гробне унке наши славны праотаца поруганѣмъ и срамотомъ быћеду обасуте, вѣтрови ћеду са пепеломъ ныовымъ чарліяти, я самъ, я, отацъ твой, — при овымъ рѣчма глава му на прси моє клоне — я самъ мораћу садъ подъ мачемъ невалялогъ Шпартанца каквогъ скончати! Єл' ти жао дѣте моє?

Я самъ га, дерући се, тврдо обгрлѣногъ држала.

Іоштъ има єдно средство, настави опетъ, за избавити отечество твоє, мене, цркве, Итоме, и Мессенско славно име! славно и вѣчито є име твоє, Хариклеа, и я самъ славанъ, славанъ чрезъ тебе предъ свима Грцима!

Полид. Славанъ, врло славанъ отацъ! Руке твоє умачешъ у крвь роћене ти кћери! — Па онда те є преваріо, єл'? тебе невину преваріо онъ, коега снѣжнобѣла душа на никакву превару наличила ніе?

Харикл. Ніе онъ, я сама самъ се преварила, я самъ му казала, да умрети хоћу.

Полид. Па ниси на мене мыслила онда? ни любови моє ниси се сећала? —

Харикл. Я ни на што нисамъ мыслила, него на тебе. Я самъ те гледала онда, како си подъ мачемъ єдногъ Шпартанца падао! гледала самъ те крвавогъ умирати! на самъ онда и я саизволила — не да избавимъ рушеће се цркве, не димеће се домове, не вришућу невину дѣчицу, него тебе да

*

спасемъ, тебе, мой Полидоре! — Она му падне у наручія. —

Полид. Мене да спасешъ? Ахъ, вѣрна и мила жено моя! па я за тебе манѣ што да учинимъ? — Оди, оди, душо моя; на рукама ћу те моима чакъ до накрай Грчке носити; мѣсто ће єдно моћи двоє люблѣны сакрити. Оди, слѣдуй ми!

Харикл. Куда садъ? Мой отацъ бы насъ гоніо. Ноћасъ — кадъ се звѣзде на небу појаве, онда ћешъ ме овде наћи. Онда дођи! — Садъ пакъ одлази! — Іоштъ су се дуго они, ништа не говорећи, обгрлѣни држали. Напоследку оде Полидоръ, а отацъ уђе у сѣницу. Онъ є младића видіо быо, онъ є послѣднѣ рѣчій чуо, како му є Хариклеа, да ноћу у вртъ дође, казала. Онъ є дуго сматрао укоченымъ, очаянія пунымъ очима ожалосћену дѣвойку; онъ іой ништа не говорећи у наручія падне. „Дѣте моє! Богови хоћею! Я самъ Ефтидиму намѣру твою явіо.“ Хариклеа посрне ногама нѣговымъ, погледи га са погледомъ пунымъ суза, кои му є срце по поле раздирао. Онъ ю на руке своє прими, и дркћућу однесе у обиталиште, и остане у великомъ ћутаню кодъ нѣ до саме мркле ноћи.

Полидоръ є поитіо нѣкоимъ одъ свои другова, кои су се съ ньиме заєдно съ войске повратили были. Дркћући и нѣмо падне онъ предъ ноге ньіове, и преповѣди іймъ учинѣну одъ Аполоновы свештеника превару, и свою смѣлу намѣру, да ће жертву са олтара украсти.

Єсте л' вы люди? єсте л' вы Мессенци? За васъ крвь є моя често текла! Благодарите ми садъ; избавите, избавите ми жену мою, Хариклею мою! она мора да умре!

Сузе нѣгове трону му другове, рѣчи нѣгове срца ньіова у пламенъ поставе. Они пруже молећемъ іймъ се Полидору руке своє, и рекну: крвь є твоя за насъ текла; мы ћемо ти жену твою избавити, она неће умрети!

Полид. Тако; закуните ми се великогъ Зевса именомъ, да ћете ми быти у помоћи, и Хариклею избавити.

Они му дадоше по ондашнѣмъ обычаю свету заклетву, и смѣло очекиваху тамну ноћцу, да му ю и испуне.

Већъ є тиха ноћца Итомине зидове мрачномъ одећомъ покрила была, и све житељ покою предала, а Полидоръ са другови своима увуче се у богатолистванъ Аристодемовъ вртъ, да Хариклею украде. Они стану прислушкивати — Полидоръ є гледао, да су му очи скоро побѣлиле, управо на ходникъ, кои є одъ дома у вртъ водіо, — они су прислушкивали, а Полидоръ одъ нестрплѣня дрктати стане, и руке до саме крви ломити.

Напослѣдку помоли се нѣко женско лице изъ ходника управо младићима. Полидоръ прьый скочи. „То є она! чувайте ме вы небесни Богови! то є она!“ онъ іой на сусретъ полети — — Али то є была Нера, Хариклеє дойкиня. Ты си овде Полидоре? пытала є она.

А гди є остала Хариклеа? Гди є остала она?

Нера почне сузнымъ очима и добросрдачнымъ брблянѣмъ старице преповѣдати: „Хариклеа є нетрпѣня пуна очекивала, докъ су се звѣзде на небу появиле. Дуже іой се ни єдна ноћь ніє повлачила; напослѣдку опазила є звѣзду вечернячу, гди се на небу указує, а црвень неба вечернѣгъ да мало по мало нестає. Садъ є и ноћь наступила; лагано, са куцаюћимъ срцемъ устала є она, и провукла се крозъ предсобѣ, а за ньомъ вѣрна іой Нера, коіой є весела дѣвойка сву тайну повѣрила была.

Доле на степени пружи іой неко руку. Полидоре, веселымъ страхомъ обузета шаптала є дѣвойка, єси л' ты то?

„Ни самъ я Полидоръ; я самъ Еуфесъ, краль Мессенаца! Отацъ твой тебе є мени предао.“ Хариклеа є онда изванъ себе пала у руке краля, онъ ю као у тріумфу одатле однесе; Арістодемъ вичући посрнуо є на домаћій свой олтаръ, сакріо главу свою, па онда у єдаредъ ћипіо, и за кћерю своіомъ поитіо.“

Тако є преповѣдала Нера Полидору, и овогъ молила, да сутра Хариклею избави. „Избави є; избави Хариклею! избави собствено ти дѣте: ты си отацъ!“

Она оде. Полидоръ се пакъ у безчувственой и ужасной забуни на єдно маслино дрво наслони.

„Она є изгублѣна!“ єдва съ тежкомъ мукомъ изговори. Садъ изтргне мачъ свой изъ корице, и „одите! одите“ повикне у бѣснећемъ одушевлѣнію „да се боримо за ню, да ю крвлю нашомъ искупимо. И кадъ ће она челикомъ овымъ погинути, то нетреба баремъ и сѣни наше да на онай свѣтъ оду, а да се не осветимо.“

Ѣипи, и стане замаивати мачемъ; но другови га силомъ задрже, и извуку га ласкаюћи му, наполѣ изъ сѣнице, чувавши га као бѣсногъ каквогъ читаву ноћь.

У освѣћено ютро — сунце крвавый тай данъ лучама своима ніе посѣтило — гласъ трубе позва са свію страна народъ на жертву предъ храмъ Аполлоновъ. Као пчеле поврве граћани, сви маслинымъ гранчицама увѣнчани. За овыма идоше младићи у дугачкимъ редовима; дѣвойке, красне, цвѣтаюће дѣвойке, имаюће црну косу са ружицама преплетену, са краснымъ лицемъ, коє є и саме у коси ньіовой ружице застићавало.

Предъ ньима є ишла озбилно, мокрымъ очима на небо гледаюћи, лаганымъ коракомъ Хариклеа. — Бледа, ко мѣсецъ] измећу свѣтлећи звѣздица, ишла є она помећу цвѣтаюћи дѣвойчица. Чимъ на степене храма ступи, то погледъ свой обрати на около стоеће младиће, али не опази — Полидора — па онда дигне и очи и руке небу. Погледъ нѣнъ укочисе — укочисе на искићеномъ олтару.— Она се ужасне и стресе;— сузе потокомъ полету изъ очію дѣвояка, а младићи окрену лице своє одъ увѣнчане жертве, кою, да небы пала, придржаваху двѣ дѣвойке.

Аристодемъ попне се садъ на степене олтара. Она баци око своє на небо, изявльиваюћи трогателнымъ лицемъ тугу свою; дѣвойке су безсвѣстно попадале, а младићи су зубима шкрипили, кадъ є она очи подизала.

(конацъ слѣдуе)

ДОПИСИ.

У Новомъ Бечею 10. Іуліа 1842.

Данасъ после подне у два сата была є у окружію на шемъужасна холуя, коя не само сноплѣ у другій хатаръ однела, но торонѣ црковне и куће посвальивала. У Меленци подигла є єдну девойку на сокаку у высъ, и затимъ тако о землю оборила, да є бѣдна оногъ дна умрла, а тако исто и єдну жену, коя є на возу житномъ седила, кадъ є возъ превратіо се, на пречасъ умртвила. Оба ова самртника погребена су као жертве єдна покрай друге. — Гд. Михаилъ Торкошъ, Дворне Канцеларіе Унгарске Бечке Референдаръ, дошао є Спанлукъ Ново-Бечейскій, кои є нѣговой куратели новѣренъ, прегледати. Томъ приликомъ удостоіо є Пароха Іоанна Чочерлянъ не само вишекратногъ на обѣдъ призиванія, но и своегъ посѣщенія, и дуго се у пріяномъ разговору при нѣму задржао.

У Вршцу 12. Іулія 1842. Данасъ є држала Србска Младежъ Богословска свою последню скупштину литерарногъ занимања своегъ, носећегъ наслов: „Катедра Србскогъ єзика“ подъ управительствомъ своегъ обштелюблѣногъ Професора Богословя, Г. Лазара Слефановића, кои є поредъ толики како парохіалны, тако и учительски послова безъ изузетка у свакой скупштини присуствовао, и своимъ мидрымъ савѣтима као и уреднымъ управлянѣмъ безъ сваке користи, само изъ чисте любави къ народности Србской, младежь Србску къ правой цѣли руководіо, участвуюћи и самъ како у граматикалномъ дебатираню, тако и у критичнымъ пресудама и другимъ литерарнымъ задатцыма. Господинъ овай заслужіо є предъ цѣлымъ родомъ Србскимъ похвалу, съ тимъ више, што є онъ првый досада, кои є одважіо се безъ сваке молбе и позива, да младежь ону, коя ће данасъ сутра и сами учительи и наставници Србски быти, руководи, у србскомъ єзику и литератури изобрази и неяко дружтво ово и надалѣ утврди, изаснивши се на радость присутствуюћи, да ће онъ и у будуће дужность управителя по могућству сила свои радо наставити и одправляти. Младежь Богословска найизкренію захвалность овде Г. Проф. Стефановићу очитуе. — У скупштини овой прегледанъ є дневникъ, воћенъ В. Живковићемъ, — касса дружтва новѣрена Н. Бибићу, коє су оба званичника точно и савѣстно оправляли. Прочитавши свакій чланъ, свой зада-

такъ, и критичне примѣтбе, декламирали су њи четворо: Гласъ Арфе Шишатовачке, одъ Л. Мушицкогъ; Страданѣ Србско одъ М. Светића; Слога одъ М. Светића; и Србинъ вѣранъ Цару и Кралю своме одъ Ж... — Скупштину ову заключіо є М. Тошићъ са опростителнымъ словомъ, у комъ є о користи дружтва овогъ, урођенымъ краснорѣчѣмъ своимъ тако побудително говоріо, да є све чланове на завѣтъ тай навео, да ће они на свагда за народно изображенѣ живѣти и удвоєнымъ силама пословати. Овде мыслимъ неће сувише быти, ако оне младе Србље напоменемъ, кои су свагда своимъ умотворима, ревносћу и пожертвованьима лѣпа подпора катедре Србскогъ єзика были, и кои ће, ако пробіеномъ стазомъ напредъ, као што су почели, ступали буду, врсни сынови рода Србскогъ быти; а ти су Г. Г. Н. Бибићъ III. год. Богосл. Срета Биримацъ III. год. Богосл. М. Тошићъ III. год. Богосл. Сава Коларски и Коста Новакъ I. год. Богослови. И ако временомъ дружтво ово користъ какву принесе, то нека цѣо родъ Србскій виновнику нѣговомъ Высокопреосв. Г. Іосифу Раячићу, Епископу Вршачкомъ, милостивомъ покровителю „Дружтва“, найтоплію захвалность изліе, славећи га као отца и мецената срећногъ напредка своегъ. —

Живковићъ.

У Новомсаду 9. Юлія 1842. Овы дана чинѣни су овде гимназіални испыти. Юче, као што є овде обичай, држанъ є actus declamatorius, гди є и Нѣг. Высокопреосв. Г. Епископъ присутствовао. Ту имамо примѣтити, да су три предмета нѣмачкимъ єзикомъ говорена, два латинскимъ. При свемъ томъ яко ми є жао, што є єдно само слово нашки говорено, и то не Србски, него Славенски (нѣкакавъ Мразовићевъ преводъ). Како смѣшно быяше и гледати и чути, како є ораторъ съ мукомъ савіяо єзикъ и устне изговараюћи непщуемъ, пріимщивость и друге Славенске рѣчи. Особито пакъ количкимъ є погрѣшкама у акценты врећао уши вѣшты у Славенскомъ єзику. Заръ су тако, ако се запытати смѣ, ученици наши познати са Србскомъ литературомъ, да покрай тако красны одъ великогъ нашегъ Милутиновића, Мушицкогъ, Светића, Суботића, и други славны у роду нашемъ мужева, умны производа, духомъ садашнѣгъ вѣка дишући, — спадоше на старе вайкадашнѣ преводе?! Но у то се пуштати нећу, да небы повредіо оно, што ми є найсветіе! Само толико — зашто само да єдна бы на нашемъ — тако да рекнемъ — єзику орація, а три нѣмачке? Зашто се actus declamatorius са Србскимъ словомъ ніе почео, него са латинскимъ? Па нека є и то! Да рекнемо, да є ћачки єзикъ, па му првенство пристои. Зашто ніе одма за латинскимъ слѣдило Србско, него нѣмачко? —

Молимъ нека ми нитко не замѣри за ово нѣколико рѣчій. Оне су изтекле изъ родолюбивогъ срца, коє жели: да се у младежь Србску іошъ зарана улива духъ родолюбія, и да се у нама побуђує чувство за родъ, да небы у бурна времена ладнокрвно гледали, што се одъ народа чини! (*) .—.

У Сомбору 22. Іуліа 1842. Гд. нашъ Кр. Комисаръ **) 18. Іуліа одпутовао є на своє добро, Келебія звано, у Бачкой Вармеђи находеће се; одкудъ ће, као што се чуе, на неизвѣстно време у Пешту ићи. ***) —

Данасъ после 10. сатій изъ ютра преселіосе у вѣчность сенаторъ Никола Бугарски. Смрћу нѣговомъ, садъ є треће мѣсто у магистрату одъ православне стране упразнилосе.

Л. М.

У Вуковару 22. Юліа 1842.

Г. Др. Петаръ Іовановићъ Проф. срб. Новосад. Гимнасіе, Привремени срб. народ. школа Управитель окружія сремскогъ, поодіо школе подручногъ круга, и быо є кодъ насъ цели данъ при испытама. Я самъ бывао више пута сведокъ явны испыта, али заиста, оваку умешность у испытиваню мале дечице, оваковогъ удесногъ такта у поступаню са обштиномъ, учителыма, и ученицима іошъ до данасъ видіо нисамъ. Нѣгова блага наравъ, и човечно-любко поступанѣ, мора се свакомъ допасти. Дуго и времено искуство у предаваню наука, познаванѣ станя учительскогъ, отношеніе учителя према обштини, и обштине према учителыма, то су свой-

*) Овде непропуштамъ напоменуту, да є многоцѣнѣный и велезаслуженый Г. Георгій Георгіевићъ, IV. школе професоръ, покрай редовногъ штудіума домаће исторіе Угарске, ове године и исторію Србаля предавао на латинскомъ єзику; али изванредно, нити є та матерія међу предметима осталы наука у огледу (conspectus) назначена была. Одтуда се види брига и велика тежня истогъ Г. професора, да младежь Србску са народномъ исторіомъ упозна; но желити є, да се иста ученицима редовно — и то на Србскомъ єзику — предає, съ тимъ пріе, што привилегія гимназіе Новосадске вели: да се особито призрѣніе узима на єзикъ и литературу Србску. .—.

**) Присподоби бр. 9. овы листова. У.

***) Истый Господинъ вечъ є у Пешту стигао .У.

ства, коя га нѣговогъ новогъ званія у пуной мери достойнымъ чине. Мы се радуємо тако срећномъ избору Г. Оберинспектора, и остали смо плѣнени са личности Г. Др. Іовановића. Онъ є изговоріо и обштини и дечици тако вешта и цели удесна слова, да би ій было вредно обнародовати, коє у станю учинити нисмо, будући, да ій є, непреправляюћи се, наведенъ околностима изговоріо. О ползи и потреби, о недостатцима наши школа, о начину да се, и како се томе помоћи може, изявивши одъ своє стране найболю желю и сваку могућну жертву, и ободраваюћи обштину да и она сва и све одъ своє стране неодрече, о томе є избранымъ лепымъ србскимъ речма, дубоко чувствуюћимъ срцемъ, тихимъ, неусилованымъ начиномъ говоріо. Кратко рекавши Г. Др. Пет. Іовановићъ, кога досадъ лично познавали нисмо, оставіо є споменъ правогъ изображеногъ школника (Schulmann).

I. M.

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) Србске.

Бачка Вила. Свезакъ другій, издао на свѣтъ Дръ Петаръ Іоанновићъ. У Новомъ Саду, писмены Павла Іанковића Вдове. 8. XII. 216 стр.

О књизи овой высокоученый г. Др. І. Шафарикъ у другомъ свезку овогодишњегъ Часописа Ческога Музеума (стр. 307.) овако говори: „Дѣло повремено различитога садржая, къ нѣму су приступили и католични Срби. Сасвимъ є кирилскимъ словима штампано. Яко прогоньивано быва одъ стране Пештанске зато, єръ любавь и слогу проповѣда, што Илирствомъ називаю, акопремъ Вила себе саму Србскомъ, издаватель себе Србиномъ и народъ свой Србскимъ именує.“ Мы то исто и одъ наше стране велимо у надежди, да ће г. Издаватель сталанъ кодъ предузећа своги остати, и неглеђећи на клеветанѣ свой хвале вредный посао и далѣ наставити. Што се предмета у овомъ свезку тиче, примѣтити морамо, да бы могао больи изборъ быти, особито манѣ стихова требало бы да є. Иначе има врло занимивы састаавака; нарочито напоменути валя: Сонетте одъ Владислава, Баладе и романце одъ Станка Враза, О Славянима Србскимъ, одъ Дра Шафарика, Кронологичкый списакъ доспопаметны догађая у Сремy одъ Станислава одъ Шумарски, Отворено писмо одъ И. Л. и т. д..

б) Руске.

У Санкт-Петрбургу изишло є єдно весма важно дѣло, коє насловъ носи: Собраніе Русскихъ Медалей. Има 17. бакрореза и образа. Издає га археографична комисія, коя є на заповѣдь Њ. Велич. Цара заведена. Иста є іошъ више знамениты, историчны дѣла издала, о коима свима временомъ ћемо у овымъ листовима говорити.

в) Ческе.

Rozbor staročeské literatury, čitaný we schůzkach Královské české společnosti nauk, sekcj filologické, R. 1840. a 1841. (Wyňato z pogednánj kr. české společnosti nauk, řady V' djlu 2.) W Praze, 1842. W kommissj u Kronbergra i Živnáče. У 4-тини. 216 стр.

Књига ова садржи у себи слѣдеће саставке: 1) О найстаріимъ рукописима Ческога Псалтира, одъ Павла І. Шафарика. 2) Нѣкоє молитвене књиге у рукописма, одъ Іос. Јунгмана. 3) Нѣкоє књиге садржая вѣрозаконскогъ, одъ Фр. Лад. Челаковскога. 4) О правнымъ (juridicis) источницима у Ческой, одъ В. Ханке. 5) Ивана Бехинге списи Христіянско-нравственога садржая, два дѣла, одъ Іос. Јунгмана. 6) Ческій Цизіојанъ, одъ Б. Ханке. 7) Наставлѣніе звѣздарско-лѣкарско, одъ одъ Вацл. Ханке. 8) Томе изъ Штинега у Засмуку и Хотѣницима књиге о науци христіянской, одъ Іос. Јунгмана. 9) Изписци Ремешкога и Остромирскога Еванђелія, одъ В. Ханке. Наведени предмети довольно показую неоцѣнимость дѣла. Колико по нашимъ манастирима налазисе стары рукописа! Небы ли се и ти у єдно скупити, и съ критичнымъ разправама наштампати могли? Учени Србски, коима рукописи стари до руку налазе, описуйте ій, собштавайте ій свѣту. У ныма лежи благо историє наше.

г) Полячке.

Трећа свезка Вишњевскове историє Полячкога књижества вѣкъ се находи у руку публике. Сачинитель ту ніє башъ о цѣломъ 15 вѣку говоріо. Штета, што є станѣ ондашњегъ укупногъ свѣта премиога, а уплывъ Ческе у она времена на Польску премало у обзиръ узимао; што дѣлу цѣну побія. Хуситска гибаня заузимаю важный одсѣкъ не текъ у истории Ческога књижества; ныово дѣйство и у Польской є примѣчавалосе, и заслужує, да га историкъ больма разсматра. — Крашевски издао є новъ єданъ исторични романъ изъ времена Сигисмунда III. — У редъ Полячки новелиста садъ є са одличіемъ ступіо и Казимиръ Буйницки. Издао є нравствене повѣсти у двѣ свезке, коє публика радо чита. (Ost und West)

д) На иностраномъ єзику за Славене.

Über den gegenwärtigen Stand der böhmischen Literatur und ihre Bedeutung von Leo Grafen von Thun. Prag, 1842. Kronberger und Riwnač. 8. VIII. 91. стр.

Неодѣнимо дѣло. Мысли у нѣму изложене валя свакомъ правомъ Славену, не иначе, него на срцу да леже. Мы нећемо пропустити, нѣке чланке нашимъ читательима у преводу саобштити.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Пешта 30. т. м. Нѣгово Высородіе Врховный г. н. с. Народны школа Надзиратель Г. Евгеній одъ Ђурковићъ, съ пута своє школске визитаціе синоћъ є изъ ненада се повратіо. О визитаціи той, и о изслѣдованіяма, коя є Нѣгово Высокородіе томъ приликомъ на користь народны нашы школа чинило, другомъ приликомъ обширно ћемо говорити.

Будимъ 31. т. м. Данасъ по подне Нѣгово Высокопреосв. Г. Епископъ Темишварскій Пантелеимонъ Живковићъ, съ Пречестн. Г. Архимандритомъ Бездинскимъ Самуиломъ Маширевићемъ, одпутовао є у Темишваръ.

Пешта 1. Авг. Учећи се млади Срблн у Пожуну писали су іошъ 25. Іул. п. р. Нѣговомъ Высокородію Врховному г. н. с. Народны школа Надзирателю Г. Евгенію одъ Ђурковићу са найучтивіомъ прошньомъ: да бы ій Нѣгово Высокородіе покровительства своґъ удостоило, и благоизволило изходатайствовати, да іймъ я листове Пештанско-Будимскоґъ Скоротече покланяти усрдствуємъ. Саобштивши ми Нѣгово Высокородіе садъ при повратку своімъ прошню ове одрасли Србске, нисамъ пропустіо експедитору момъ наложити, да іймъ у напредакъ непрестано листове шилѣ подъ адресомъ: „На учећу се Младежь Србску у Пожуну.“

Издаватель.

Пешта 2. Авг. Съ многи страна пишу намъ: да (п. н.) г. г. предбройници наше листове или недобыя ю или добыяю, али неуредно. На прво примѣтити имамо, да су многи (п. н.) г. г. предбройници на Нѣгово Высокородіе, Врховноґъ г. н. с. народны школа Надзирателя, Г. Евгенія одъ Ђурковића упућени были, а у нѣговомъ одсутствію писма отворана нису, него су чекала нѣговъ долазакъ. Тимъ начиномъ мы смо ій садъ текъ добыли: зато непропуштамо свакомъ (п. н.) г. г. предбройнику све одъ почетка листове съ данашньомъ поштомъ оправити. — Ако пакъ кои (п. н.) г. предбройникъ листове наше неуредно добыя, то мора да є удалѣніе поште узрокъ тому. Мы свакомъ поштомъ листове найточніе оправлямо. Изъ тога узрока и молимо насъ найпонизніе извинити. Међу тимъ настояћемо, да и ту недоволность (ако є) изправимо.

Експедиція П. Б. Скоротече.

У Сегедину се говорка о зиданю сталнога моста преко Тисе.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

У Бирмингхаму є зло. Сви рудокопци су се побунили. Хилядама вуку се по улица съ батинама у руку. Войници већъ су приспѣли. Сиротиня ште хлѣба или новаца. Людство є већъ више путій многе сандуке съ єствиномъ напало и поробило. Посленици задржаваю сву рану, коя се на пазаръ носи. — На опомене власти одговорили су: Они волу погинути, него гледати, да іймъ дѣца умиру. —

Писмо єдно изъ Азоле у Ломбардіи явля, да се є у Падерни (у Ломбардіи) повеликій просторъ землѣ са свиме, што є на нѣму стаяло, између чега и єданъ домъ, у висъ подигао. Земля ова, што се є покренула, заузима знамениту тежину, и 25 стопа є дебела, тако, да су дрва на нѣму правостоећа заостала.

Изъ южне Француске долазе вѣсти, да є у околици одъ Нимеса тако яка грмлявина съ тучомъ была, да є землю дужъ єдне Француске милѣ туча као са снѣгомъ покрыла. Туча є и сутра данъ лежала тако, да су жительи могли вино съ комадима леда разлаћивати.

У Кап-Хайтіи было є земльотресъ. Само су двѣ куће цѣлокупне заостале. Будући да се є ова несрећа башъ у време вашара догодила, то су и многи страни изгинули. Држи се да є до 4000 душа погинуло.

Цѣна ране у Пешти 31. Іуліа. Грошић. 6. вр.

	најболѣ	средње	лоше
Пшеница	185	170	160
Наполица	145	135	128
Ражь	112	108	100
Єчамъ	85	80	80
Зобъ	84	75	76
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	126	120	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

30. Іуліа 6′ 0″ 6‴— 31. Іул. 6′ 0″ 3‴— 1. Авг. 6′ 0″ 6‴— (надъ 0.)

☞ У бр. 9. подкрале су се слѣдеће погрѣшке: notamus=natamus, Плутона=Нептуна, подгнутѣ=подигнутѣ.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У Будиму, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 20. Августа. Число 15. 1842.

НА ЖЕНСКО ОКО

одъ

А. Андрића.

Око женско! Ты си небо гди Милине стоє.
Месецъ! Кой намъ каже пуну свою любве страиь.
Сунце! Коєг' трацы любовь пламениту гоє.
Звезда! Почемъ желѣ лети чунъ у любве станъ.
Изворъ! Изъ когъ чародѣйный, сузный бысеръ нада.
Воздухъ! У комъ ярость сева као метеоръ.
Огань! Кои преумилно топи срдца млада.
Башта! У чемъ мечту люля мприсувый Флоръ.
Украсъ жена! Толмачь грудій! Чудосворъ єстества!
Прозоръ душе! Вѣстникъ срдца! Прстенъ за савъ свєтъ!
Дай, кадъ райска радость єси целогъ човечества,
Взоромъ бодри србске пѣвце стиѣи Хафіслетъ.

ОДГОВОРЪ

Праволюбу (С. Д—ѣ)

одъ

Светића.

(продужено)

Но неплаче слепъ, што ниє лепъ, него што невиди белый светъ. Да богме и садашньи Иллироманн не ватаю се имена Илирскога, што имъ є мило, и што имъ приличи, него што имъ є за неволю. Старый народъ Србскій и Хрватскій, дошавшій у провицію Римску Иллирію или Иллирикъ, самъ себе нити є онда, нити после звао Иллирцима, нити садъ себе тако зове. У народу то име неживи, нити га народъ познає. Но Србльи су задржали своє име а Хрвати своє, подъ коимъ су цвѣтали, воєвали, и кралѣвинама владали; али они Србльи, кои су вѣру западне цркве исповѣдали, толико су се одъ стабла свога одцѣпили и заборавили, да су се и имена лишили, и само по закону себе су кршћанима, а єзикъ и говоръ свой нашкимъ називали. Ови се садъ найправіє могу безименнима Србльима назвати; єръ она имена, коя имъ Срби источне цркве даю, нису имена но укоръ и пркосъ, као Шокцы, Бунѣвцы, подобна онима именима, коя узаямно ови онима на укоръ и у пркосъ даю. И ови безименни Србльи видећи себе лишене имена садъ себи име траже; и то добро чине, болѣ и садъ негъ никадъ; само кадъ бы толико разумни были, да га онде траже, где єсте, а не онде, где га ниє; и да оно траже, и желе, што бы или по исторіи стаяло, или баръ по обстоятелствама оживити међу ньима и укоренити се могло.

Име Иллиріє и Иллирійско садашнѣ оснива се на именованю старогъ Римскогъ Иллирика, и заръ по наслѣдію Римскогъ Царства, коє є Двору Аустрійскомъ припало, задржано є и после име провинціє и кралѣвине Иллиріє као землѣ, премда у манѣмъ пространству; и заръ по аналогіи доцніє истый Дворъ Аустрійскій у дипломатическомъ говору и писаню именомъ Иллиріанаца називао є само Србльѣ источне цркве, налазивше се и преселивше се у провинціє Аустрійскога Двора, и подъ тимъ именомъ дарова имъ онъ слободе и права; тако названъ бы Ил-

лирійскій вѣрный народъ, тако Иллирійска Канцелларія, Иллирійска Дворска Депутація, Архіепископъ и Митрополитъ Иллирійскога народа, Иллирійскій фондъ, Иллирійскій конгресъ, Иллирійскомъ народу осигура се старый Юліановъ или Никейскій Календаръ, Иллирійскомъ народу дарова се слобода вѣроисповѣданія и богослуженія и т. д. и све ово припада Србльима источне цркве: коє є съ друге стране чисто мађарска Дипломація Расціанима, у обычномъ говору Рацима називала.— Међу тимъ, докъ су тако Србльи источне цркве осимъ свога народнога имена іоштъ два одъ странны добыли, Србльи западне цркве лишише се и свога народнога, и осташе безъ имена, и само они, кои се у Хрватской налазише и съ Хрватима споише, називаше се и одъ Императорско-Дворске и Мађарске Дипломаціе Хрватима, као и сами Хрвати, кои су и кралѣвину и особыта своеземальска права подъ своимъ именомъ задржали.

(конацъ слѣдує)

ЖИВОТЪ ЧОВЕЧІЙ.

(изъ Хумористе)

Животъ просяка є дуга проповѣдь о посту.

Животъ лажльивца су Новине.

Животъ слуге є писмо, єръ се ово свагда свршує са слуга понизанъ.

Животъ кокете є на краткій рокъ поставлѣна мѣница (Wechsel), због коє она навѣкъ протестира, што іой є време прошло.

Животъ дѣвойке у година є алманахъ, у коємъ се любавне повѣсти и пѣсме находе одъ различны списателя.

Животъ стихотвораца є сатира на летину.

Животъ лѣкара є некрологъ на нѣгове паціенте.

Животъ суєтногъ човека є Auto-Biographia (собственый животопись), єръ онъ свагда само о себи говори.

Животъ надничара є календаръ, єръ живи одъ єдногъ дана на другій. Праздници су у нѣму црвенымъ словима печатани, єръ надничаръ у овай данъ оно, што крвлю своіомъ заслужи, потроши.

Животъ великогъ господина є законикъ, єръ онъ само заповѣда.

Животъ многи списателя є списакъ типографичны погрѣшака.

Животъ разпикуће є романтична пѣсма.

Животъ одрпанице є обявъ рата цѣлому свѣту.

Животъ новинара (т. є. оногъ, кои издає новине) єсть елегіа о давно прошломъ златномъ времену, кадъ су учредници издавательима награде давали.

Животъ практиканта, кои цѣлогъ живота плате невиди, єсть конта, гди у „Имати“ — ништа, а у „Треба“ регистеръ свію добры свойста стои.

Животъ пѣвца є даворія, на коє свршетку обычно се витезу дивимо.

Животъ играчице є написъ на здравый човечій разумъ, єръ она са своимъ ногама найразумніимъ людма мозакъ заврће.

Животъ будале єсу оде, у коима мало здравы мыслій, а много нескладности има.

Животъ мудраца є и данъ данашныій басна, у коіой звѣрадь моралъ проповѣда.

На послѣдакъ животъ свакогъ човека є парница (Processus) противъ судбе, коя често много година трає. Чимъ се роди човекъ, одма се тужи на судбину, єрбо плаче, и овай плачъ га у цѣломъ животу прати. Прієсмрти сирома човекъ врло редко добыє задовольну пресуду, макаръ да и све парничне трошкове плати.

ДОПИСЪ.

У Новомъ Саду 6 Августа 1842.

Примѣчаніе у Скоротече числу 10 да се у Новомъ Саду (1) одъ Г. Профессора Георгієвића повѣстница србски кралѣва (2) вапредно пре-

1) Вальда у новосадской гимназіи? У.

2) Нашъ г. дописникъ рекао є „исторію Србаля.“ У.

дає, и у конспектъ да ніе ставлѣна, єсть фалишно. Како є дакле дописатель име критикерана себе узети смео, те є лажнымъ дописима Скоротечу напуніо. (3) И за декламацію примѣчаніе, а іошъ манѣ разсуђеніе болѣ є; єрбо треба знати, да су іошъ неки одъ ученика, кои бы жельи добры Србаля у свему одговорили, болесћу задржани были, и изићи явно немогоше. (4) Оваковымъ подобны истина у Скоротечи налазисе више, и често, (5) на коя бы гребало да учредничество болѣ позорствованіе дає. (6) Кадъ каже, да неосноване критике неприма, іошъ бы манѣ требало лажне да прима; єрбо се неможе свакій часъ на такове одговарати, нити су се люди пренумерирали, да читаю дѣтинска протериваня, (7) но учене препирке и критике. (8) За родолюбіе туђе некъ се нитко толико много небрине, већъ некъ свакій своє умножава и на правацъ тера.

М. І. Г.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Ньово ц. кр. Величество благоизволило є Надземльомѣру (Oberingenieur) при граћеню моста г. В. Тіернеи Кларку, драгимъ каменѣмъ богато украшену златну бурмутицу, на коє заклопцу находи се прво писме имена Нь. Велич. F. а и драго каменѣ, — такоћеръ и нѣговомъ спомоћнику г. Адаму Кларки драгимъ каменѣмъ украшену златну бурмутицу чрезъ превышнѣгъ своґъ мѣстозаступника Нѣг. ц. кр. Высочества Ерцхерцога Карла наймилостиніе даровати. (O.P.Z.)

Обрштаръ Стеф. Ракичевићъ одъ Топлице постао є управитель банатско-илирскогъ пограничногъ баталіона, а Георгій Велеръ шайкашкогъ. Тимотія Поповићъ постао є Маіоръ у нѣмачко-банатской пѣшачкой регементи, а Драгутинъ Молинари у шайкашкомъ баталіону. (W.Z.)

---

3) Изяснити бы заръ требало шта є лажно. У.

4) Нашъ г. дописникъ говоріо є само о ономъ, што є чуо и видіо. Међу тимъ знамо, да є ласно изговора наћи!? У.

5) Добро бы было ове назначити. У.

6) Хвала на кажи! Но и мы бы савѣтовали г. савѣтователя, да онъ у савѣтима и критикама блажіе и недужне изразе употреблява, да немора само учредничество исте умекшавати, као што є съ овымъ се дописомъ чинити морало. Часть и поштенѣ свачіой личности! У.

7) Дакле разправе о подизаню народности дѣтинска су протериваня? Далеко смо дошли! У.

7) Кадъ г. М. І. Г. тако радо учене препирке чита, то некъ напише — мы ћемо іймъ радо наше листове уступити. — Али сигурніе є чибукъ народне немарности курити, него се знити на полю радиности литерарне! У.

Будимъ. Нѣг. ц. кр. Высочество Ерцхерцогъ Карлъ благоизволіо є момцима оны четиръ войнички банда, коє су му 24 р. Авг. великомъ баклядомъ украшену вечерню музику чинили, 250 фр. ср. милостиво даровати, и међу исте подѣлит' дати.

Пешта. На понизно представлѣніе будимске высоке генерал-команде благоизволило є превышнѣ войничко управлѣніе рѣшеніемъ у Бечу одъ 23 р. Юлія т. г. милостиво допустити: да се ове єсени у Пешти войничкій станъ (Lager) држати може, кои ће се изъ деветъ баталіона пѣшака и двѣ коняничке регементе састояти. На ово милостиво рѣшеніе одредила є высока генерал-команда слѣдуюће баталіоне и коняничке регементе: Маіора Михаловића гранатир-баталіонъ, два баталіона одъ Барона Кудельке, два одъ Барона Ваканта, два одъ Чекопіера, єданъ одъ Принца Фердинанда одъ Есте, и єданъ одъ Принца Пруског, затимъ Принца Фердинанда Хусари и Кресови Жеву Лежери. Станъ ће се дѣлити на єдну коняничку, и двѣ пѣшачке бригаде. Прву ће предводити Генерал-Маіоръ Кастилянъ, а друге двѣ генералъ-маіоръ Пакаши, и генерал-маіоръ Мерцъ. Почетакъ ће быти 25 р. Септембра, а свршиће се 8 р. Октобра. Мы нећемо пропустити у своє время читателѣ наше о овомъ стану извѣстити.

Планъ о граћеню гвозденогъ пута на лѣвой обали Дунава у Унгарской одъ Нь. ц. кр. Величества ніе одобренъ. Нѣг. ц. кр. Велич. чрезъ высокославный кралѣвско-унгарскій мѣстозаступный савѣтъ дружтву, коє истый путъ на лѣвой обали Дунава одъ Пожуна до Пеште, а одавде до Доброцѣна градити намѣрава, и за найвыше одобренѣ моли, да станя є ставило: да исто єданъ новъ, закону последнѣгъ држављогъ сабора одъ године 1840 подпуно одговараюћи, планъ за найвыше одобренѣ представи, а у огледу раздѣлѣнія акція таква устроєнія учини, да се обычно и вредномосно акціонираћ избѣгне.

(O.P.Z.)

Бистрица. У последнѣмъ овде држаномъ засѣданію унгарски лѣкара и наравоизпытателя у хемично-фармацевто-фисикалномъ одѣленію вѣнацъ славе є придобіо Професоръ Пинтеръ, кои є найзамршенія аритметике предложенія у кратко време съ найвећомъ точносћу рѣшіо.

По прегледаным протоколима као мѣсто будућегъ засѣданія єдни Печуй, други Темишваръ захтѣваше. Но вишество гласова за Темишваръ буде, а то изъ тогъ узрока, што є у овомъ красномъ и многолюдномъ граду многимъ ученымъ изъ Србіе надатисе.

Пешта. 11. т. м. єданъ дописникъ у 200 бр. „Pesther Tageblatt“ слѣдуюћимъ начиномъ описуе путованѣ Нѣг. ц. кр. Высочества Ерцхерцога Кар-

ла изъ Беча до Пеште: „Нѣг. ц. кр. Высочество прекюче є у Бечу око 5 сатій изъ ютра ступіо на паробродъ „Францъ,“ а у 10 сатій већъ у Пожунъ стигао. Высокій Генералитетъ и Магистратъ Пожунскій дођоше къ броду, да Нѣг. ц кр. Высочество поздраве, одъ когъ милостиво примлѣни буду. Затимъ одбродисмо. — На броду „Францъ“ было є до 200 путника, међу коима є было и Г. Баронъ Сина, са своіомъ супругомъ; Князъ Монт-Леаръ, Генералъ Викани, и многи други. За Нѣгово Высочество Принца была є особита собица уређена, но онъ читавъ скоро данъ провео є на крову, кои є найкрасніе ћилимы поставлѣнъ и украшенъ было. Међу свитомъ Нѣг. ц. кр. Высочества налазіо се є и врховный управитель Двора грофъ Грине и грофъ Елцъ. После два сата по подне давана є за честь Нѣг. ц. кр. Высочество часть, на кою су и нѣки одъ путуюћегъ дружтва позвани были. Нѣг. ц. кр. Высочество є забављалосе са многима съ найвећомъ снисходносћу, а навластито съ госпоіомъ бароницомъ Сина, коя є съ десна одъ Нѣг. ц. кр. Высочества сѣдила. Ниже Пожуна налазисе єданъ прудъ, гди є у лето за лађе опасно, єрбо ласно насѣсти може. И акопремъ є овде дубльина воде само одъ 2½ стопе, а Францъ дубльину одъ 3 стопе потребує, ипакъ вѣштиномъ г. Капетана Пеллегрини опасна ова точка срећно є избѣгнута. Нѣг. ц. кр. Высочество Ерцхерцогъ Карлъ томъ приликомъ даровао є Капетану Пеллегрини, као знакъ своге высокогъ задовольства при управляню лађе, прекрасну златну бурмутицу,*) а међу лађаре 24 дуката раздѣлити даде. Нѣг. ц. кр. Высочество на цѣломъ є путу радостнымъ узкликомъ и пуцнявомъ топова поздравлѣнъ бывао. У Коморану су свечано пріуготовлѣнія къ торжественомъ дочеку Высокогъ Путника учињена; но лађа се овдѣ задржала ніе. У 6 сатій приспѣмо у Острогонъ, гди є одвећъ многобройно людство на обали начичкано было, и саме скеле саборне цркве, а и кипови рекао бы гледаоцима посѣяни су были. На товаришту стояо є высокій сводъ побѣде (Triumphpforte) съ прозрачнымъ надписомъ Szerencsével menj (путуй срећно), за коимъ су кралѣвине Примасъ съ капитуломъ Высокогъ Путника чекали, но жалиборе и овде се лађа зауставила ніе. У Вишеграду, некадашнѣмъ престолномъ граду унгарски Кралѣва, видіо се є радости пламенъ; съ торня Саламонова Нѣг. ц. кр. Высочество є съ тутнявомъ топова поздравлѣнъ было. И у Вацу су чињена свечана пріуготовлѣнія, но и овде параброда ніе се задржао. Выше Св. Андріе већъ се свечано освѣтлѣніе града Будимскогъ опазило; као стрѣла летила є лађа све ближе. На отоку съ будимске стране было є воинство изъ старогъ Будима поставлѣно, кое є обштелюблѣна Принца съ рикомъ топова предусрѣло. На єданъ махъ заблистасе Пешта одъ много хиляда кандила, и тако очараваюћій изгледъ представисе нашимъ зачуђенымъ очима. Затимъ увидимо и прекрасанъ редъ дунавски кућа, кое подобне быяху чаробнымъ палатама Вила у величественой свѣтлоћи пливаюћимъ.“ Найпослѣ говори г. дописникъ како є Нѣг. ц. кр. Высочество у Пешти дочекано, што смо мы већъ у пређашнимъ листовима явили.

Пешта. На садашнѣмъ вашару за любителя радиности, а особито за домовине пріятеля найвећа є знаменитость прва у Унгарской изставка рукотворны дѣла. Ако краткость времена свршенъ образъ овы и непредставля, ништа манѣ свакъ ће се радовати, увидивши да радиносст у Унгарской на тако низкомъ степену нестои, као што се обычно мысли. Заиста є надатисе, да ће се свакогодишньомъ изставкомъ рукотворны дѣла цѣль подизаня радиности достићи. (P.T.B.)

ТРГОВАЧКЕ ВѢСТИ.

Пешта. Вашаръ пролази. Почетъ є живо, али непзпада башъ како є надалосе. Недоскудица на новцу свугди се примѣчава.

Браило. Садъ є трговина овде одвећъ малаксала. У пристаништу башъ никакве лађе нема. Сву надежду свою трговци на єсеньой пловитби оснивају, одъ коє се є већемъ добру, нежели пролетошнѣмъ надати. (O. P. Z.)

НОШИВО. (съ образомъ ч. 7.)

Капа одъ блонда съ црвенымъ цвѣтомъ, хальина жута одъ гросъ де напла, летньій рококо одъ извезеногъ патиста. Шеширъ сламный съ валомъ, хальина зелена одъ енглезкогъ платна, таліанскій баіодеръ.

Цѣна ране у Пешти 18. Авг. Грошић. 6. вр.

	најболѣ	средње	лоше
Пшеница	185	170	160
Наполица	132	125	120
Ражь	104	100	90
Єчамъ	83	80	72
Зобъ	65	62	60
Проя	—	—	—
Жута каша	276	265	250
Кукурузъ	126	122	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

16. Авг. 4′ 6″ 3‴ — 17. Авг. 4′ 6″ 0‴ — 18. Авг. 4′ 4″ —‴ — 19. Авг. 4′ 4″ 0‴ (надъ 0.)

*) Spiegel каже eine Zillinderuhr.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ обрадишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 25. Августа. Число 16. 1842.

ГРАНИЧАРЪ.*)

Баллада

одъ В. Живковића.

Видите ли онога юнака,
Онъ нит' плаче, нит' се икадъ смѣє;
Срце му є тврђе одъ желѣза,
Лице му є истый каменъ синьій.

Мачъ му бритакъ и цѣвь смртоносна
Страхъ душману уливаю лютомъ;
Храбаръ, срчанъ, горостасанъ, вѣранъ,
Поуздана царска є обрана.

Брци су му танко зусукани,
Съ дугомъ косомъ вѣтрови с' играю,
Образи му блѣдиломъ увѣли,
Мутне очи као у мрца стале.

Прієпуны десетъ годинаца
На лицу му ружице цвѣтале,
Изъ очію варнице сѣвале,
Срце му є любавю буктило.

Бяше єдномъ, да є стражаріо
На кордону край тіогъ Дунава,
Па є смѣлый погледъ управіо
Тамо доле, гдѣ огань тиняше.

Тамо люта куга є морила
Нештедећа ни старо ни младо,
А у селу майка му живяше,
Стара майка младогъ граничара.

Онъ незнаћа, єл' му майка жива,
Ил' є пуста куга уморила;
Гласъ є пуко: „куга є у селу,“
Те войници село обколише.

Тако стаи кнакъ на кордону
У поноћи на зеленой стѣни,
Уздишући тамо є гледао,
Гдѣ станує сиротица майка.

Ал' є майка жива здрава была,
Само што є за єдницемъ чезла;
Безъ чеда' іой бы колиба пуста,
За чедомъ є горке сузе лила.

Стара майка о сыну мысляше,
И у дану и у ноћи тамной;
Єдномъ уое палицу у руке
Да разпыта, шта іой чедо ради.

И крозъ густу ноћи помрчину
Милила є све ногу предъ ногу,
„Боже!“ плачућ' прослови старица
„Боже дай, да здрава га застанемъ.“

Тако мати узъ брегъ пенюћи се
Борилась съ вѣтромъ и уморомъ,
Ладанъ зной іой чело поливаше,
Єдва што є іошъ дисати могла.

Борећи се съ тежкимъ злопатама
На брегъ стиже: „Тко є“ *) — громко чусе —
Страхъ и гроза ноге іой узеше,
У несвѣсти клецаше кукавна.

„Тко є!“ — опетъ на ново зачусе,
Ал' старица одзват' се неможе;
Ахъ тай гласъ іой познатъ чиняшесе,
Гласъ є быо чеда граничара.

И трећій путъ загрмише рѣчи:
„Тко є!“ — Мрави садъ є подиђоше;
И текъ што се одазвати хтѣде,
Пушка пуче — старица умуче! —

„Сгодіо самъ“ промумла убица,
И цѣвь свою набіяти стаде;
Ал' му срце немирно куцаше,
Страховита нападе га слутня.

Чиняше му с', да проклето таие
У нѣгове прси ударило;
Ал' му мисо као муня проуя:
„Ты си дужность твою изпуніо!“

*) По I. H, Фогловомъ: Der Cordonist.

*) „Wer da!“

На то мѣсецъ изъ облака густы
Своє блѣдо помоліо лице;
„Тко то быя“ промрмля граничаръ,
„Што се амо доћи усудіо!“

Онъ приступи крвавомъ мртвацу,
Чимъ га спази — окамени с' яданъ,
Єръ предъ њиме пружена лежаше
Сва у крви огрезла му майка.

Одъ тогъ доба нит' се смѣя више,
Нит' є сузу клету одроніо,
Срце стврдну кано и желѣзо,
Ликъ му поста као каменъ синьій.

Одъ тогъ доба образи увѣли,
Бистрогъ ока погледъ потамніо,
Єръ данъ и ноћь умрла му майка
Грѣшной души недаде покоя! —

У Вршцу, Юлія 1842.

РЬЧЬ У СВОЄ ДОБА.

IV.

Славени

съ нѣмачкогъ одъ Лава графа Туна.

Између двѣ стотине миліона людій, кои у Европи живе, има седамдесетъ и осамъ миліона Славена. Славенске народе іошъ слабо свѣтъ познає. Они іошъ ни ступили нису на позориште историє. Велика громила Славена досадъ є осталой Европи готово туђа была. Њіова сѣдишта ученомъ свѣту манѣ су позната, него многе области други частій свѣта, иста трговина іошъ є тежко путъ къ њима нашла. Какогодъ што они участвовали нису при стању и гибању европейске дружине, тако є и ова о њима слабо се бринула. Особита є была досадъ задаћа южноисточны славенски племена, оны народа, кои око црногъ мора къ сѣверу и западу свой далекій станъ положише, да часъ сами, часъ у дружтву са међу њима, или покрай њи живећима Власима и Мађарима, Европу противъ опустошаваћегъ бѣснила Татара и Османа бране. Сусѣдство овы Славене є крозъ вѣкове, коє су германски и романски народи, одъ њи заштићени, на душевно своє изображенѣ обратили, у непрестаномъ воєваню придржавало. Ово є њи присилявало, да су све силе своє на заштиту властитогъ бытна (Existens) обраћавали. И због тога немогоше ни єданъ коракъ на путу душевногъ развића учинити, шта више то ій є и натрагъ стѣснило. Садъ є разбіена сила душмана. Уморни побѣдитељи дубокій санъ бораве, небоећи се опасности уступаня. Ніе дакле іошъ то време далеко, кадъ ће се они къ новомъ, душевномъ животу пробудити. Дижесе међу Славенима осећанѣ народногъ позваня: да човечеству служе, и нѣгово развіянѣ подпомогну. Онай, кои народима управля, нека благослови и оживотвори ово свето осећанѣ, да поєдина племена силе своє на таште земальске намѣре више нетроше, него да съ мирнымъ и спокойнымъ чувствованѣмъ на славу свеобштегъ славенскогъ имена къ извршиваню свега онога теже, што човечество одъ Славена изискивати право има. Но да бы се то постигло, мораю Славени пріе душевне добыти нашегъ времена себи присвоити. Како бо поєдиный човекъ никадъ до тога небы доћи могао, да што важно учини, кадъ небы изображеность свою одъ други добыо быо, него бы свагда изъ нова оно, што є одъ давна вечъ изнађено, изтраживати морао: тако исто одъ никаквогъ народа неможесе ништа очекивати пріе, него се на то несклони, да се одъ оны учи, кои су га на полю просвѣте претекли и преухитрили. Све оно, што су велики свію народа духови досадъ посвршивали, мора онъ као єзгру сѣмена у себе примити, да бы се новомъ силомъ пробуђеногъ народногъ осећаня као на каквой првый путъ засѣяной ньиви указала богата жетва. Тако само и славенскій народный елеменъ развіянѣ човечіегъ рода може подпомоћи. Тако само и Славени, къ душевной радиности побуђени, могу доћи на ону точку, съ коє ће савъ свѣтъ прегледати.

О СЛАВЕНСКОМЪ ЦРКВЕНОМЪ ЄЗИКУ.

Познатый славенскій езикоиспытатель професоръ Прейзъ, кои є прошавше године

по южнославенскимъ земляма путовао, у допису єдномъ на Министра просвѣштенія у Руской говори о славенскомъ црквеномъ єзику. Нѣгова разсмотренія заслужую свеобштту позорность. Мы слѣдующе, као найзнанимивіе, нашимъ читательима саобштавамо.

Рѣдке судбе, говори списатель, кое є црквено-славенскій єзикъ у течаю толики вѣкова изкусіо, нису ни найманѣ, као што бы требало, освѣтлѣне, а нестална и одъ части сасвимъ нескладна понятія, ову смѣсу (Chaos) іошъ вешма су увеличала. Истинабогъ поглавито обстоятелство допринело є, да живуѣа славенска нарѣчія съ єзикословномъ точносѣу изслѣдивана была нису, а незнанѣ народногъ єзика, као и презиранѣ пучкогъ говора породило є мнѣніе, да су они єзици, кои одъ списателя опредѣлѣни нису, у усты народа наглой пропасти изложени. На мнѣніе то осниваюћи се, многи потврѣиваху, да садашній србскій єзикъ ништа друго ніе, него само испорченъ црквено-славенскій, и да є одъ нѣга мало по мало у течаю времена по усты простогъ народа читава прпоша учинѣна. Съ тимъ пріе та заключка учинѣна є, што вешина учены изпытателя, именито прваши рукописе, као што бы требало, разсматрали нису, ил' разсматрати нису могли. Зато слободно рећи можемо, да нитко пре године 1820 значайне знакове црквено-славенскогъ єзика познавао, и право понятіе одношенія нѣговогъ къ садашньимъ нарѣчіяма имао ніе. Одкриѣа, коя су године 1820 у Руской учинѣна, безъ сваке сумнѣ епоху праве у обштемъ славенскомъ єзикознаню, и истый Добровскій се каe, што є писменицу славенску превећъ рано штампати дао.

Изпытиваня, о коима є овде говоръ, органично єдинство найстарієгъ рукописногъ єзика ясно су разсвѣтлила. Изнаѣе се, да овай єзикъ изъ громиле нѣке састаяше. Съ тимъ сва прибавлѣнія учены књижевника, сви утоци мѣстны нарѣчія изиѣоше на свѣтло тако, да є ньи и самъ неучены познати могао. Али ово органично єдинство показуєсе текъ у найстаріимъ споменицима црквено-славенскогъ єзика у цѣлой своіой обилности. Као єзикъ цркве и књижевника прелазіо є одъ єдногъ славенскогъ народа къ другомъ, и на овомъ путу мораде много коешта попримати, што є нѣговомъ првопочетномъ организму страно было. Но у исто доба поостављяо є онъ свуда трагове, и то гдигди подубоке, неизбришуѣе. Іошъ и онде, гдѣ се є текъ кратко време бавіо, примѣчава се нѣговъ утокъ. Тако н. пр. у старомъ ческомъ преводу св. писма, и у другимъ споменицима гдѣшто се само изъ црквено-славенскогъ изяснити даe.

У рускій књижеванъ єзикъ много є одъ овогъ последнѣгъ увуклосе; али и обратно црквено-славенскій нѣшто є утокомъ рускогъ промѣнѣнъ. Но ипакъ кодъ толики н. пр. знамениты стары србски рукописа ни у єдномъ се неналази найстарія ставность (Bestand) црковно-славенскогъ єзика тако вѣрно преложена, као н. пр. у Еванѣелію Остромировомъ, акопремъ є исто, као и многа подобна, више или манѣ точанъ преписъ у Бугарской вальда и садъ іошъ налазећегъ се подлиника. У овомъ случаю одъ найвеће потребе є рѣшити пытанѣ: у каквомъ одношенію стоє доцніи бугарски рукописи къ црквено-славенскомъ єзику у ньіовой найстаріой слици? Штета само, што чисто бугарски рукописи досадъ съ точносѣу, кою заслужую, разгледани нису. Но тому ніе чудитисе, єръ су они одъ части са србскимъ рукописима помешани, а и нема ій башъ тако много.

Списатель далѣ говори о нѣкимъ промѣнама, коe є књижевный єзикъ цркве течаємъ времена претрпіо, и заключава съ рѣчма: „Изъ овогъ краткогъ прегледа видити є, како се у стару ставность єзика нови елементи увукоше, како є старо съ новымъ се борило, и како у слѣдству овогъ два елемента, и тако рекавши два нарѣчія (єдно покрай другогъ) произиѣоше. Вѣкови

су протекли, докъ се ове неравности угладише, и докъ народъ, кои є старо градиво задржао бьо, исто по новомъ елементу непреобрази. На тай начинъ доиста є новъ єзикъ се породіо. Онъ є послѣдица замршены одношенія, силовиты превраћая, кои обычно народъ ил' подижу ил' къ паденію воде. Последня судба є Бугаре постигла. Исторично-критично изтраживанѣ ньіовогъ старогъ и новогъ єзика, нѣгове многостручне судбе у домовини и изванъ ове, спада у найтрудніе, ал' и у найзанимивіе задатке славенски филолога и историка.“

ОДГОВОРЪ

Праволюбу (С. Д—ћ)

[од ъ

Светића.

(конацъ)

Кадъ већъ овако ствари стоє, да видимо садъ, шта ови безименни Србльи западне цркве траже, и шта могу по обстоятелствама наћи. Они тражећи име себи, узеше име Илліріјско, оно, коє само Србльима источне цркве, као народу, давно припада одъ стране Двора Аустрійскога. Тако кадъ понуде Срблѣ источне цркве тимъ именомъ, а ови веле: Та то є наше и тако, и мы и незнамо, да Дворъ Аустрійскій дающи права Илліријскомъ народу, друге подъ тимъ именомъ разумѣва, него насъ Срблѣ источне цркве. А кадъ понуде Хрвате, а ови веле: Богъ съ вама, нисмо мы Илліріци него Хрвати, као што смо свагда были, и подъ коимъ именомъ ове землѣ освоисмо, и Кралѣвину Хрватску држимо и права своєземальска (municipalia) уживамо. А кадъ свою роћену браћу понуде, т. є. єзыкомъ Срблѣ западне цркве, а ови заєдно са своимъ свештенствомъ у гласъ вичу: Та што намъ намећете име Србаля источне цркве, кадъ смо мы Кршћани. И тако кудъ се годъ окрену, нигди имъ се гласа непріима. Є ли дакле то разумно, и може ли се разумно мыслити, да є могуће при овима обстоятелствама, такову намѣру у дѣйство привести. О вы безименни Илліромани, кои сте на три ватре тимъ начиномъ изгорели са вашимъ именомъ Илліријскимъ! Проћите се за Бога тій фантазія, и будите Србльи, кои и єсте єзыкомъ и породомъ Србльи, као и мы, были источне были западне цркве; а вы, кои сте породомъ Хрвати, будите Хрвати као што и єсте. Тако само може овладати любовь, тако се слога међу насъ удворити, ако єданъ другога на миру оставимо, да свакій буде оно што є, да Србинъ буде Србинъ, а Хрватъ Хрватъ, и єзыкъ Србскій Србскій, а Хрватскій Хрватскій. Само при спомену Србскога и Хрватскога рода и имена Србину и Хрвату крвь у жилама ври и лице се жари свагди и свагда, па и предъ непріятелѣмъ отечества свога. А за мртво има Иллірско нема ни живота нити духа ни чувства. — Шта бы сами данашньи Илліромани рекли, кадъ бы се на єданпутъ Србльи махомеданскога закона у Босни пробудили, и пробудивши се опазили, да су се у дуговременномъ сну свога роћеногa имена лишили, и да безъ имена, као тиква безъ корена стоє, па бы се доватили имена Раца, коимъ Маћари опетъ Срблѣ источне цркве називаше, и зактевали бы, да сви и Србльи источне, и Србльи западне цркве, и сами Хрвати то име Раца прійме, проповѣдающи, да они то Бога ради, любови и слоге братинске и обште среће ради одъ ньи зактеваю и желе. Не бы ли се сви грохотомъ насмѣяли, и — risum teneatis amici — повикали? —

Поводомъ овимъ немогу пропустити, да неприметимъ, да колико већма уважавамо редке способности и велике труде Г. Шафарика, съ толико већомъ смо неугодностю читали на мапни нѣговой узъ „Словански Народопись“ изданой (1842) ово географическо име Илліријско на породно или племенно име „Иллірове“ преображено, и томе и Срблѣ и Хрвате и Корутанце подчинѣне, коє намъ є съ тимъ чудніе было,

што се то са досадашньимъ мыслима Г. Шафарика слабо слаже, а и у самомъ томъ дѣлу є онъ како у описиваню карактеристически знакова єзыка разлику знатну показао, и у прилогу є ова три народа, као што єсу, на стр. 148. под. 5. 6. 7. оддѣлѣно, а не подчинѣно назначіо, и само є кодъ Срба додао „Србове или Иллирове," а Хрвате и Корутанце за себе ставіо; коє є исто и при „прегледу Словански нарѣчія" учиніо, ставивши подъ VI. VII. VIII. Србско, Хрватско и Корутанско свако за себе оддѣлѣно, нити єдно другоме, нити Иллирскоме подчинѣно. Како се то дакле са мапомъ, како ли се самъ сачинитель са собомъ слаже? —

Прегледъ британске трговине одъ године 1831—1840.

(конацъ изъ бр. 14.)

Довде смо по десетогодишнѣмъ прегледу навели, како се енглезки производи, у новцу оцѣнѣни, умножаваху. Но одъ користи ће быти, ако то и по мѣри робе промотримо. По овымъ ће се заръ система рукодѣлія енглезкогъ до нѣке извѣстне точке развидити, и рѣшити моћи, да л' су опасности, коима Енглезка крозъ то као да є подложена, основане, и хоће ли те скоро наступити; такоѣръ и узпатисе може, єдали є истина, да є Енглезка вечъ на умору, што за робу свою, кою производи, продае ненаходи. Што се множине робе тиче, єдва ћемо єдну или двѣ струке одъ вредности наћи, коє се у овомъ десетогодишнѣмъ прегледу находиле небы, изузимаюћи ножеве и челичну робу, такоѣръ и вунену, коя на годину 115 мил. франка доноси. Напротивъ тога много є знаменитіе, што су се остале струке подигле у одношенію множине одъ изнешене робе, него у одношенію умноженія нѣне цѣне. Стаклени еспапи одъ 92.000 центій г. 1831 на 170.000 г. 1840 умножили су се; олово одъ 68.000 центій на 130.000; бакарна и бронзирана роба одъ 92.000 на 155.000 центій; гвожѣе и челикъ одъ 1,200.000 на 3,700.00 центій; лонци одъ 37 мил. комадій на 50½ мил.; кожа се двоиномъ умножила, такоѣръ и усаламурена роба, и ужарски послови; сапунъ и подобна роба троиномъ є умножилась; справа (Maschienen) петъ пута є више извезено, него пріе. Извозъ ланеногъ и кудельногъ ткадива прилично є истина умножіосе; одъ 63 мил. метра*) повысіосе є 1841 на 81 мил. метра: али ланене преѣе, коя 1831 ніе изношена, 1840 год. извезено є 8,033.000 килограма, одъ чега ¾ у француску отишло є. Садъ да доѣемо на памучну робу. Ова, по цѣни судећи, половину читавогъ енглезкогъ извоза сачинява. Енглезка є разаслала г. 1831 на све стране свѣта 28,992.000 килограма памука, г. 1840 пакъ 57,680.000 килограма, дакле два пута више. Што се памучногъ ткадива тиче, коє є одъ много знаменитіе цѣне, г. 1831 продала є Енглезка 380 мил. метра, а г. 1840 720 мил. метра, т. є. дужину, коя 18 путій нашу читаву землю обухватити може; єръ найвећа окружность нашегъ земльокруга износи 40 миліона метра. Може ли се садъ вѣровати, као што су нѣки мыслили и рекли, да Енглезка на оной точки стои, съ коє ће се претеранѣмъ рукодѣлія и трговине, што є срећу нѣну проузроковало, стропоштати? Ово заключеніе видисе одвећъ дрзко, и предстоећа дѣла каштигую га лажи. Безъ сумнѣ є британскомъ колосу суѣено, да пропадне, као и свако дѣло човечіе; безъ сумнѣ бы страданя радеће классе страшну смутню проузроковати могла онда, кадъ небы брижльивость енглезки политика свагда на опрезу была. Али у обште никаквогъ дружтва нема, коє опасности имало небы; никакве државе, коя саставне частице за передъ у себи заключавала небы, коє бы свагда готове быле продрети, кадъ бы годъ судба землѣ неспособнымъ и бездѣлнымъ рукама повѣрена была. Одъ єдно по вѣка мода є постала, у Енглезкой државну пропасть

*) Єданъ метрумъ є 3 стопе.

(Staatsbankerott) предсказивати, а она напротивъ своимъ богатствомъ тако се подиже, да съ малымъ трудомъ дугъ носи, подъ коимъ є чинилосе да ће пропасти. Садъ се опетъ предсказуе, да ће Енглезка съ разпростиранћмъ своє рукодѣлне системе пропасти. Допуститисе мора, да посао за нћна рукодѣлія (изузимаюћи кратка мимопролазећа запиняня) неоскудѣва, но извана све више и више притиче. Предстоећи броєви исто свѣдоче. Што є Енглезка богатія, и у умѣтностима радиности савршенія, съ тимъ више іой остали народи прилику къ послу даю. На свакомъ краю свѣта чини она населћнія, коя — ма се и отргла, као савезне државе американске — ипакъ за домовину найкористнію и найзнаменитію муштерію сачињаваю. На послѣдакъ Енглезка є подузела, 500 миліона людма, кои у источной Индіи и Кини живе, трошенћ Европейске робе и силомъ омилити. Ако при томъ своє поднашанћ развіе, и свою намѣру, као што є надатисе, докучи; ако монополъ овы пошиляня, као што настои, задобыє: то нћнымъ фабрикама на продаи неће оскудѣвати. Онда ће нћна рукодѣлна система, о коіой сада говоре, да є найвышій врхъ достигла, и у грдномъ се степену развила, оно, што намъ се садъ чудно чини, текъ до по вѣка, као прьый развитакъ представити. Што мы ту говоримсо истинабогъ ніе извѣстность, али є више него могућность: вѣроятность є. Много є неизвѣстніе, и дрзовитіе предсказиват' хтѣти, да ће се скоро срушити оно горостасно подигнуто зданіе. (A.Z.)

НАЧАЛА ЧОВЕКА ОДЪ СВЕТА.

Не буди страстанъ.

То є знакъ найвеће великости душе. Найяча владательства моћь састои у томъ, кадъ тко са собомъ и своимъ страстма управляти уме; то є торжество и слава слободне волѣ. Ако ли кадъ страсти душомъ нашомъ и овладаю, текъ у дѣла наша втеченя некъ не буде, а особито, кадъ су ова одъ какве важности. Чрезъ то ћемо се одъ многе печали и скрби заштедити, и отлично почитанѣ прибавити.

Проницателность и бодрость, кадъ су у човеку саєдинѣне, чине човека великимъ.

Ова два свойства чине човека безсмртнымъ. Безъ проницателства неможе ни єданъ човекъ быти великій мужъ; чрезъ проницателство съ бодросћу саєдинѣно може онъ све учинити; ово су, тако рећи, очи и руке човека. Невѣжа є човекъ правый помраченъ светъ.

ДОПИСЪ.

Вршацъ 3 Авг. 1842.

Юче є нашъ преосвященѣйшій Г. Епіскопъ Іосифъ Раячичь божественну Лутургію у великой церкви служіо, и годишній парастосъ за упокоєніе душе лане умершега Г. Архіепископа и Митрополіта Стефана Станковича у присуствію овдашнѣга благочестивога Народа држао. Данасъ рано истый Гдинъ Епископъ, почемъ є онъ овде сва нуждна за сабиранѣ милостынѣ за изгорѣле Лугошке Храмове Божіе учиніо, отпутовао є у Лугошъ, гди ће по обычной своіой ревности сва потребна за обновленіе оны, садъ у жалосномъ стању находећи се Храмова уредити, и у дѣйствіе поставити. Нека Свевышній благослови Нѣгово предпріятіе. —

На ободреніе несретны и духомъ може быти клонувши Хрістіана Лугошки, а на угледъ другимъ благодушнымъ єдиновѣрнымъ нашимъ спѣшимо явити, да є юче текъ у малочисленой нашой скупштины, за манѣ отъ полъ часа, како є позывъ нашега Архіпастыра прочитанъ быо, 140 фор. 30 кр. среб. на церкве Лугошке пало, и одма готово положено, коє є Г. Епископъ браћи нашой Лугошаномъ са собомъ отнесао. Како су Хрістіаны овдашни къ Благочестію своме сердечно привержени, и у томъ примѣру свога Архіпастыра радо слѣдую, нећу се преварити, ако напредъ кажемъ, да ће у Вершцу баремъ іошъ трипутъ толико на тай богоугодный конацъ ове єсени сакупљено быти. Што Вершацъ може, могу заиста и друга наша благочестива Общества, на коя, као и на Г.Г. наше Епископе и Земледержце, како Г. Епіскопъ нашъ, тако и жалостна браћа наша у Лугошу велику надежду полажу. Васъ пакъ почитаємый г. Учредниче нашегъ милогъ Скоротече умилно умолявамо, да и Вы у томъ благомъ дѣлу содѣйствуєте, и на огнемъ пораженe

храмове Лугошке доброхотне приноске сабирате, и послана Вамъ назначенія читателѣмъ вашымъ пріобщавате;*) не были общомъ слогомъ и ревности, баремъ онай велелѣпный храмъ Божіи, кои є дика цѣлога Баната био, опетъ онако красанъ изъ пепела свога устао, и као фінїксъ процвѣтао. —

——*

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) Србске.

Сербскій Лѣтописъ за год. 1842. Часть втора. Учредникъ Іоаннъ Субботинъ С. С. Н. Н. и Филос. и Св. Права Докторъ, закл, Кралѣв. Унг. Адвокатъ, Сл. Факултета философ. при Универс. Пешт. Членъ коллежный, Свевысочайше дарованымъ правомъ Матице Сербске. (Година XVI. књига 57.) У Будиму писмены крал. Свеучилишта Пештанскогъ. 8. стр. 153.

У овой части Лѣтописа, кадъ изузмемо нѣколико пѣсама, сами су преводи. Инакъ задовольни смо и съ тимъ. I. Основи звукови и писмена, — на своемъ є мѣсту. II. Изводъ изъ тѣла Права Хунгарскогъ (учиніо Др. І. Субботинъ) латински и србски. Г. Субботинъ у преводу текста задржао є свуда аустриско и маѣарско дипломатично наименованіе Србаля; на страни 38 преводећи Bissenos — Биссене — додао є у загради Бошняке. Велику бы роду услугу учиніо, кадъ бы доказао како и одкудъ су Биссени то, што и Бошняци? — У овомъ изводу изъ тѣла права унгарскогъ данасъ особиту позорность Србаля заслужує Улад. II. Д. I. чл. 45. §. 2. одъ год. 1495. (Лѣт. стр. 46) и Франц. I. Д. I. г. 1792 чл. 10. (Лѣт. стр. 68). — III. Стіхотворенія и т. д. IV. О Русском' кньижевном' єзыку отъ Н. Надеждина. Преведено съ нѣмачкогъ изъ Wiener Jahrbücher für die Literatur. V. Архіепископи Бугарски. Добро бы было, да є неименованый г. саобштитель кодъ свакогъ имена и кратку біографію приключіо, а и критично доказао, кои су одъ наведены 24 Архіепископа были роѣени Бугари, кои ли Грци. То бы стварь савршеніомъ учинило. — VI. Кньижество Србско. На своемъ бы заръ мѣсту было, да се свако кньижевно дѣло србско у Лѣтопису строгой критики подвргне? — VII. Смѣсице. Заслужує да се напомене рецензія славенске граматике г. П..... — Некъ намъ є допуштено іошъ примѣтити, да є Лѣтописъ, покрай доста знамениты дарова, кое добродушный народъ нашъ издавателькі нѣговой — Матици Србской — на жертву приноша, за 40 кр. у сребру скупъ! Матица ческа своимъ основателыма Часописъ ческога музеума покланя, а за остале цѣна є на читаву годину (преко године четири свезке изаћу) 2 фр. ср. Списатели, кои Часописъ номажу, добываю єданъ ексемпларъ и слѣдуюћу къ тому награду: 1) за оригиналный прозаичный и поетичный саставакъ одъ єдногъ штампаногъ табака осамъ форинтій сребра; 2) за прозаичный и поетичный преводъ, за изписке и изводе изъ стары рукописа, и стары печатаны книга одъ єдногъ штампаногъ табака четири форинта у сребру и т. д. — Новозаведена у Загребу Матица илирска сва маня дѣла, коя она издавала буде, своимъ основателыма даваће бадава, већа пакъ у полакъ цѣне. — Небы ли наша Матица свой Лѣтописъ єфтиніе баремъ продавати могла? —

б) Руске.

Ако се пресуди єдногъ Петрбуржкогъ журнаисте вѣровати смѣ, то подъ именомъ „Зенеида Н“ позната госпоя Єлена Андреєвна Ханъ, роѣена Вадаєвъ, због свои извстны и рѣчиты дѣла заузима прво мѣсто међу рускимъ прозаицима. „Зенеида є“ пише рецензентъ „у нашой литератури Жоржъ Санъ — шта више, она іошъ и на вышемъ ступню стои. У своемъ таленту изнашашћа (Erfindungstalent), у вѣштини, снажну занимивость побудити и придобити, обадвѣ су списателке єднаке; обадвѣ любе горко подсмѣванѣ и речито узхићенѣ дубокогъ чувства — но Рускиня превазилази Францускиню у нравствености и чистоти, іошъ више у огледу онога, што найвышу естетичну дражесть литерарногъ производа сачинява — т. є. у штилу. И заиста слободно рећи можемо, да Жоржъ Санъ никаквогъ штила нема, ни лѣпогъ ни рѣавогъ, а Зенеида напротивъ у томъ показуе особиту умѣтность, ако красоту нѣногъ штила, овога савршено равномѣріе, сяйну хармоничну бою више нагону прироѣеногъ дара, него умѣтной науци приписати неусхтѣмо. Чинисе као да златно перо у дугине бое умаче. Она има правый пѣсничный духъ, акопремъ се у прози изражава. Нѣна проза представля нѣку савршеность и красоту, кою и найстремльивіи пѣсници само редко достижу. Тако н. пр. проза Пушкинова съ нѣговымъ стиховима сравнити се неможе: єръ онъ како область пѣсничтва остави, изгуби изразъ и бою, и мы у мѣсто тога недобиямо ништа, него умѣтну, голу простоту. Тако є и съ Куколникомъ; но мы одъ нѣга іошъ много очекиваемо, єръ не давно є онъ као прозаикъ путемъ по-

*) Експедиція наши листова већъ є єданъ позивъ тога ради учинила. Садъ пакъ и мы вторично позивамо и молимо све пріятелѣ човечества, да се сѣте оне пословице: „незнамо шта данъ, шта ли ноћь носи,“ те да благодѣтелну помоћи руку онесрећенымъ єдновѣрцима нашимъ пруже. Сви принесци биће у Скоротечи обнародовани. У.

шао, на коємъ, по нѣговой „Евелини одъ Варолъ“ судећи, онъ обећава, да ће быти нашъ Валтеръ Шкотъ! (Magazin für die Literatur des Auslandes)

в) Ческе.

Wpád Mongolů do Morawy. Se starší historií mongolů, jich powahopisem a popsánim hostyna. W dobu šestistyleté památky oswobození Morawy od Mongolů wydal A. W. Šembera, Professor reči a literatury české na morawskostawowské akademii w Holomouci. Se třemi obrazy. W Holomouci. Tisk a papír Aloysia Škarnicla. 1841. 8. IV. стр. 102.

Давнашня є жеља свію, да люто нападеніе барбарски Монгола на Мораву, коє се год. 1241 збыло, какавъ вредный списатель особито садъ опише, кадъ се година 600 тому наврщила. Зато предлежећу кньижицу тимъ више съ добродошлицомъ поздравлямо, што є жельи той савршено одговорила. Реѣи можемо, да є г. Шембери описаніе овогъ знаменитогъ догађая добро изъ пера изпало. Безпристрастанъ као обозривый позорствователь, разсуданъ и извѣстанъ као изслѣдователь, као повѣствователь простъ, живъ, гди треба — ватренъ, али свагди истинитъ према пріятелю и према душману, — тако представля онъ како тужну повѣсть монголскогъ тиранства, тако и крваву битку на Хостину кодъ Холомуца, кою мы крававомъ, али и величествомъ зоромъ еуропейске слободе називамо. —

г) Польске.

Луціянъ Сіеменскій огласіо є у Познаню своє „народне пѣсме.“ Прва кньига садржи пѣсме изъ Бретаня; друга ће садржавати скандинавске, а остале шпаньске и србске. Онъ жели Поляке съ душевнымъ производима други народа упознати, своя дѣла съ тима сравнити и тако польско пѣсничтво на путъ чистогъ наравногъ осећаня извести.

Кражевски обнародовао є свою подъ насловомъ „Mindowe“ сачинѣну пѣсму. Ова намъ представля II часть нѣгове Митологіе. Починѣ се съ Витолорудомъ, а свршує съ Витолдомъ.

Гликсбергъ обявлює, да му є изъ Петрбуржке кньижнице посланъ єданъ рукописъ, остатакъ достопаметностій Ивана Хрисостома Пазека.

(Oredownik)

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Пешта 20 т. м. Данасъ у држаномъ засѣданію овдашнѣ србске обштине читано є писмо Нѣг. Высокопреосв. Г. Іосифа Раячића, Епископа Вршачкогъ, у комъ овай за стадо своє душу полажућій Архипастыръ, по своіой у многимъ приликама показаной отеческой ревности овдашню обштину позива, да жертву кою на обновлѣніе изгорѣле Луговшке православне цркве, и на помоћь овдашнји безъ куће и кућишта заосталы страдалника допринесе. Томъ приликомъ у истомъ засѣданію присутствующи членови, читанымъ писмомъ до суза побућени, изъ примѣрногъ великодушія своги измећу себе скупили су 68 фр. сребра; притомъ іошъ и заключеніе учинили, да се одъ свію овдашньи православны жителя милостиня проси.

Пешта. Прошасте недељ паробродъ Erős толико є еспапа одъ доле донео, да є дружтво паробродства за довозъ истога добыло 25.000 фр. ср.

Писма изъ Беча одъ 19 т. м. доносе намъ ту жалостну вѣсть, да є на бечко-ћурскомъ гвозденомъ путу кодъ Бадена, кадъ су кола стояла, машина пукла, и своіомъ снагомъ сва около стоећа зданія разрушила, и петъ людій, кои су се на близу десили, тако разкидала и разбацила, да су іимъ после частище тѣла на више стотина корякляій одалѣне налазили. Среća, што се то ніе за єданъ сатъ доцніе догодило, кадъ бы и путници на колы были, те бы више несрећника ужасный гробъ нашли!

Изъ Новогсада являю намъ, да є 16 т. м. тамо држанъ изборъ депутирта народногъ за Соборъ, и за таковога избранъ є Благородный Г. Сенаторъ Іоаннъ Хаджићъ. —

Ц. кр. Комисаръ за нашъ народный Соборъ држаће свой свечаный спроводъ 31 Авг. изъ Новогсада у Карловце, гдѣ му є квартиръ већъ нареѣенъ и украшенъ. Свуда се ради за народе депутирте. —

Цѣна ране у Пешти 21. Авг. Грошић. б. вр.

	најболѣ	средњѣ	лоше
Пшеница	180	165	155
Наполица	130	125	120
Ражь	100	95	90
Єчамъ	80	75	73
Зобъ	64	60	55
Проя	155	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	126	120	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

20. Авг. 4′ 3″ 3‴ — 21. Авг. 4′ 3″ 6‴ — 22. Авг. 4′ 3″ 6‴ — (надъ 0.)

ПОПРАВКА.

Покрай свега настояваня нашегъ, коє у препписиваню, коє у коректури нѣколико погрѣшака є и у 15 брою овы листова увуклосе, што молимъ овако поправити: стр. 85 редъ I врста одоздо 8 провиція=провинція; стр. 86 р. II вр. 10 гребало=требало, врсте 28, 29 и 30 овако написати валя: „Обрист-Лайтнантъ и управитель банатско-илирскогъ пограничногъ баталіона, Стеф. Ракићевићъ одъ Топлице постао є Обрштаръ, а Маіоръ Георгій Беллеръ Обрист-Лайтнантъ и управитель шайкашкогъ баталіона,“ р. II врста 14 Михаловића=Михаловски, вр. 23 Пакаши=Пакасси, вр. 24 после генерал-маіоръ іошъ додати треба: „Бауманъ, а надъ цѣлымъ станомъ быће командантъ фелдмаршалъ.“ и т. д. У.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 27. Августа. Число 17. 1842.

БУНА ЉУБОВИ

отъ

Іоанна Пачича ц. кр. пер. Капетана.

Умрет' я немогу, живит' мерзимъ,
Плачемъ, и смѣемъ се, каснимъ, берзимъ,
Зла на добра, ова ме на шкоду,
Кратке мысли скорбь у дугу воду.

Миръ ме бори, покой ратъ обявля,
Туга, мука сласть, и миръ понавля;
Єзыкъ смутанъ ћути, сердце виче:
Самъ се варамъ, што се мене тиче.

Свимъ разумый совѣтъ умѣмъ дати,
Себ' ал' ползу изъ нѣг' незнамъ брати;
Смерть я чекамъ отъ живота мога,
Горимъ у средъ мора леденога.

Предье мудро, садъ є све безумно,
Истино што бяше, садъ є сумно;
Свагда я самъ, ал' безъ помицаня;
Гонимъ ине, у средъ могъ бѣжаня.

Боли мене рана, любимъ стрѣлу,
Радуємъ се раномъ момъ опѣлу;
Я противанъ станю так' у слѣпомъ
Летимъ безъ крыл' за дѣвойкомъ лѣпомъ.

ПОГЛАВИТА ИСТОРИЧНА МЬСТА У СРБІИ

одъ Дра Петра Іовановића.

Бѣоградъ. Тврдиня є была на истомъ мѣсту іоште за врѣмена римски. — Данашню основао є царъ србскій Стефанъ Душанъ Неманићъ год. 1336; разрушіо ю є пакъ царъ србскій Лазаръ год. 1377; поновіо деспотъ србскій Ђорђе Бранковићъ. Тврдиня ова уступлѣна є Унгарима год. 1456. Год. 1522 Бѣоградъ су завоевали Турци, год. пакъ 1718 (2 Септ.) Аустріанци; год. 1739, по миру у нѣму заключеномъ, уступлѣнъ є турскому царству; год. 1789 преданъ є на капитулацію аустріанской войсци; год. 1791 опеть повраћенъ турской влади. Год. 1806 (30 Новем.) на градъ су напали Срби: овде є погинуо храбрый войвода србскій Васо Чарапићъ; год. 1807 (у Јануару) преданъ є Србљмъ на капитулацію; год. 1813 оставе га Срби, и исте године, именито на концу Септембра доће у турске руке.

Смедерево: основано по деспоту србскомъ Ђорђу Бранковићу год. 1428, и бяше столица Србіе. Год. 1438 завоєва га Султанъ Муратъ II; год. 1443, ослободи га одъ Турака основатель кадъ се є повратіо изъ Унгарске; год. 1753, обсѣдне га Султанъ Махомедъ II; год. 1759 уступе му га Срби драговольно; г. 1789 доће подъ владу аустріанску; год. 1791 поврати се турскому царству; год. 1804 завоєваю га Срби, и изгубе, и опетъ по другій путъ добыю; год. 1813 отму га Турци, а год. 1833 (21. Нов.) Султанъ Махмудъ II. уступи га влади Србаля.

Голубацъ: основанъ деспотицомъ србскомъ Ериномъ год. 1757, на высокой клисури надъ самымъ Дунавомъ. Знаменитъ є због грозовитогъ и романтичногъ положая, и због владаня нѣгова у она времена надъ Дунавомъ.

Адаколе: основанъ іошъ у време србски кралѣва, но не зна се подъ коимъ; год.

1718 поновили су га и осилили Аустріанци; год. 1791 повраћенъ є Турцима; год. 1810 была га є обсѣла србска и руска войска, съ десне и лѣве обале Дунава; год. 1813 уступлѣнъ є Србльмъ заєдно съ осталыма тврдиняма Србіє.

Кладово: основанъ на развалинама старе римске вароши, кодъ кое се є налазіо Траяновъ мостъ, но кадъ не зна се. Турци су га разширили и на ново укрѣпили; г. 1810, отела га є србска и руска войска; год. 1813 изгублѣнъ; но на ново задобыли су га Србы год. 1813.

Неготинъ: устроєнъ одъ Турака, познатъ због славны побѣда нѣгова управителя Кнеза Велька Петровића, гди є истый и погинуо юначкомъ смрћу г. 1813. У то време, кадъ є кнезъ Велько, стоєћи на стѣни градской, наредбе чиніо противъ Турака, кои су га обсѣли были, тане непріятельско удари га у прси.

Крушевацъ: основанъ іошъ у време кралѣва србски, и было є столица деспота србскогъ Ђорђа Бранковића, докъ ніе основано было Смедерево; год. 1453 обсѣли су га были Турци са 32.000 войника; год. 1459 заєдно са Смедеревомъ и читавомъ Србіомъ, подпадне влади турской; год. 1805 узму га Србы, подъ предводительствомъ войводе кнеза Момира Стояновића; год. 1809 изгубе га; год. 1810 на ново завоєванъ буде одъ Србаля, подъ предводительствомъ войводе Младена Милованозића; год. 1813 отму га Турци, а 1833 предобыє га србска войска.

Карановацъ, Чачакъ и Пожега: побѣде Србаля надъ Турцима 1806, 1809 и 1815.

Ужица: основана у време србски кралѣва, но подъ коимъ — не зна се. Год. 1459 завоеваше ю Турци, год. 1737 Аустріанци, кои исте године поврате ю Турцима; год. 1806, послѣ жестоке битве, завоевана буде одъ Србаля, подъ предводительствомъ войводе кнеза Милоша Обреновића; год. 1809 одржа осаду Турака; год. 1813 є изгублѣна, а 1815 на ново завоевана одъ Србаля подъ предводительствомъ кнеза Милоша Обреновића.

Валѣво: задобыю га Србы, подъ предводительствомъ кнеза Якова Ненадовића год. 1804, и исте године изгубе; на ново завоеваю год. 1806; одржа осаду Турака год. 1809; отму га Турци год. 1813; а 1815 завоеваю Србы, подъ предводительствомъ кнеза Милоша Обреновића.

Соко и Лозница: побѣда надъ Турцима. Србы ій завоеваю, подъ предводительствомъ войводе Луке Лазаревића год. 1807.

Шабацъ: основанъ у време србски кралѣва, но подъ коимъ одъ овы не зна се. Год. 1759 находіо се є у рукама турскимъ, затимъ аустріанскимъ и опетъ турскимъ; год. 1804 завоеваю га Србы, и исте године изгубе; год. 1806 быяше уредно и силно обсаѣнъ, и послѣ славне побѣде, кою одржа на Мишарскомъ полю врховный воѣа Црный Ђорђе съ 9000 Србаля надъ войскомъ турскомъ одъ 50.000, подъ началничествомъ Бекир-Паше босанскога и сутрудника нѣговы: Мемеда Паше зворничкога, Синана Паше Гораждскога и Сераскира Кулина, преданъ Србльмъ 3 Марта 1807 год.; одржао є осаду Турака год. 1809, послѣ дуге обране отму га Турци у почетку 1814 год., а 1833 уступи га Србльмъ Султанъ Махмутъ II.

Гоцка или Столнацъ: овде су Турци потукли аустріанску войску год. 1739.

(конацъ слѣдуе)

ДОПИСИ.

Оравица 12 Авг. 1842.

Као очевидацъ неуситногъ труда Нѣговогъ Высокоблагородія Верховногъ народногъ нашегъ училищногъ Надзырателя Господина Евтенія одъ Гырковичь, одужена себе быти почитуємъ, Србству посредствомъ Скоротече обнародовати: колико є благотворно посѣщеніе нѣгово за све благочестія нашегъ хрістіане у Банату было.

Пре нежели самъ я срећу имао, преднохвалѣногъ Господина у дѣлу воспитанія юности дѣйствовати видити, чуюћи гдикоя оговараня — истину исповедамъ — и самъ самъ свакояко умствовао; но

колико є радость моя велика была, кадъ самъ се спроводећи га по діштрікту моемъ о противномъ стално увѣріо.

Као што дубоко изображенный и проницателный нѣговъ духъ сваку оскудицу у дѣлу воспитанія примѣтити, и неотложко исправити ю обичествує, тако є исто и народностію, човечествомъ и человѣколюбіемъ преиспуњенъ. Онъ се свуда стара старешикамъ общества воспитаніе юности као найвећу народа драгоцѣность препоручити, притомъ опоминѣ ій на дужности своє, говорећи имъ да вѣрни цару и церкви своіой пребуду, да дѣчицу свою у школу шилю, и о изображенію ньіовомъ раде; учителѣ къ ревновностиомъ исполненію званія своєгъ и къ прилѣжанію поощраваюћи, налагати имъ обичествує да добрымъ примѣромъ ученикомъ своимъ у благонравію предходе, са свима притомъ нарочито пакъ са священствомъ у добромъ поразумѣнію и любовномъ соотношенію пребуду. Испыти, коє онъ са школскомъ юностію чини, пуни су благости, и мудры увѣщанія.

Лепо є чути како предчествованный искусный у воспитанію Надзыратель нашъ мудрымъ своимъ вопросима нескусну іошъ дѣчицу на такве одговоре приводи, кои вещественне истине содержаваю.

Наводећи ово немогу пропустити да іошъ єдну окресность неопоменемъ, коя є нарочито на духъ и сердце народа влашкогъ, међу коимъ и я живимъ — силно дѣйствовала, и коя га є кодъ многочисленогъ овогъ народа неоцѣнимымъ учинила.

Новымъ ентузіазмомъ заражени нѣки учителн покусили се произношеніе азбучны писмена по начину латинскомъ у школама своима увести; други су пакъ преподаваюћи маћарскогъ єзыка начала изъ простоте и неразумія юность и молитве на маћарскомъ єзыку обучавали. — У овой струцы погрешивше изволіо є Верховный Г. Надзыратель съ врожденомъ себи благостію на правый путь извести; и убѣдивши ій о противномъ на превелику касаюћи се общества утѣху и радость изясни: да се у овомъ древности, коя є неоцѣнимо наслѣдіе праотаца наши, и сокровище народности, держати имамо. Садъ некъ намъ ко каже што противъ родолюбія, и о общемъ благу стараюћегъ намъ се школскогъ Верховногъ Надзырателя!!!

Нѣгово Высокопреосвященство Г. Архіепископъ и Мітрополітъ Београдскій враћаюћи се изъ теплица мехадійски изволіо є 9-гъ т. м. у вече Оравицу посѣтити. Высокій овай гостъ радостно є дочеканъ. У содружеству овдашньи чиновника, кое є набрежный Судія и Ассесоръ Г. Ловихъ предводіо, посѣтіо є онъ слѣдуюћій данъ т. є. 10-гъ овдашню Імператора Іосифа наслѣдну окну, гди є вышше рудокопны испыта учинѣно. По тречасномъ овде бавленію изишавши пресмотріо є топницу, радиню искушенія (Probirgeu), златомлинъ, и у Чиклови ковницу бакара, и заведеніе амалгамаціе, илити деленѣ злата отъ прочи руда. После обѣда предъ вече одвезао се у Варадію да посѣти Светлогъ своєгъ Княза роћену сестру Петрію одъ Баичь, коя га є велелѣпно съ грувањемъ топова дочекала. Сутра данъ т. є. 11-огъ одездіо є у Вершацъ къ Господину Епіскопу Ранчичу, о отъ овуда преко Новогсада*) у Илокъ своє роћено мѣсто ити намѣрава.

Софроній Івачковичь, Протопресвутеръ.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Пешта 23 т. м. У данасъ држаномъ засѣданію Матице Србске г. П. предложіо є, што є и г. С. подкрѣпљавао: да Матица Србска найпонизнію репрезентацію Пь. ц. кр. Величеству учини, да бы се наша школска Депутація ньойзи подвргла. Ово предложеніе никаква одзива како кодъ мудрогъ г. предсѣдателя, тако и кодъ осталы г. г. членова ніе нашло, и зато є наравно ad acta одалѣно. Тко овде, кои публично заведеніе, подъ превышньимъ кралѣвскимъ надзираніемъ стоеће, одъ приватногъ разликовати зна, грохотомъ се насмѣяти, и risum teneatis amici узвикнути неће? По нашемъ мнѣнію паметніе бы было, да су исти предложили, да се Матица Депутаціи повргне; што бы и желити требало. Баремъ бы о станю нѣномъ и превышнѣ мѣсто извѣстія добыяло. — У истомъ засѣданію, говори се, да є Нѣг. Высокородіе, ц. кр. Совѣтникъ, Великій Меценасъ и прославлѣный Несторъ нашъ Г. Савва Тюкюлій одъ Кевермеша предсѣдательства се у Матици одрекао, зашто — незнамо, „но сигурно изъ важны узрока.“

Пешта 25 т. м. Нѣг. Высокородіе ц. кр. Совѣтникъ Г. Савва Тюкюлій одъ Кевермеша данасъ є одпутовао у Бечъ.

Изселѣнія изъ Босне. У мѣсецу Априлу о. год. 150, у Маю 160, и до 21-га Юн. 73 христіяна само кодъ Брода изъ Босне у Славонію є прешло. Остале и неспоминѣмо, кои су на другимъ мѣстима своє спасеніе у бѣгству тражили. (O.u.W.)

ПУТЪ ПО СВЬТУ.

У Мадриту 27 Мая морао є єданъ баталліонъ народногъ воинства изићи противъ 2500 жена. Ожалосћене ове новомъ уредбомъ своєгъ господара, кодъ коєгъ су си хлѣба заслуживале, скупесе кодъ истога фабрике одъ цигара, нападну съ упалѣнымъ у усты цигарама мужке служителѣ, славећи торжеству побѣду, докъ воинство ніе приступило, и Амазонке одъ цигара кудъ кою растерало. (Sp.)

*) Народне Новине одъ 23 т. м. являю, да є у Новомсаду већъ быо. У.

Околности, кое су читанѣ кралѣвскогъ говора при отвораню Камере 26 Юл. пратиле, може быти су безпримѣрне у исторіи парламентарски сѣдница. Краль є тако побуѣенъ быо, да ни говорити могао ніє. Дваредъ є почињо, али заманъ. Скупштина викала є: „Живіо Краль!“ и ово као да га є храбрило. На послѣдакъ почне говорити, но гласъ му є быо тежакъ и разбієнъ одъ унутарньи побуѣеня. Кадъ є изустіо рѣчь „утѣха“ немогаше своіой больи одолѣти, прекине говоръ и плакати почне. Скупштина є дубоко тронѣна была, и охрабльиваше краля съ поздравителнымъ узвикомъ, на што є онъ опетъ говоръ предузео. На концу истога краль се дигне, скрсти руке на прси, да бы іймъ заѣдно и захвалность изявіо, што су га тако добро примили, поклони іймъ се, и опетъ на столицу сѣдне, єцаше яко, и марамомъ лице покріє. Потресаюћа ова сцена све присутствующе тако є поразила была, да єдва за нѣколико минута къ себи су дошли. Краль у осталомъ добро є изгледао, и чињашесе, да су га претрплѣна слабо обузимала. При непрестаномъ узвику: „живіо Краль!“ дошао є къ себи. Сѣдница траяла є была цѣлы 25 минута. (Sp.)

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВЬСТИ.

Одъ стране Врховногъ Надзырательства г. н. с. народны школа овымъ се свима, кои се тиче, до знаня чини:

1) Да ни єданъ, кои бы допуштенѣ добыо, да изныть изъ препарандски наука приватно положити може, ни кодъ диштриктуалногъ Директора, ни кодъ истогъ Врховногъ Надзырателя предслушанъ быти неће, него предстати мора надлежећемъ препарандскомъ заведенію.

2) По другій путъ обявлюєсе, да свакій свршеный Препаратъ, кои бы упразнѣну штацію какову имати желіо, своє молебно прошеніе, собственомъ рукомъ писано, и вѣроятнымъ свидѣтельствама, да є препарандске науке свршіо, подкрѣплѣно, или надлежећемъ диштриктуалномъ Директору, или самому Врховному Надзырателю што скоріе вручи.

Слѣдующе су упразнѣне штације:

У Диштрикту будимскомъ: Єгра, Грабовацъ.
„ „ бачкомъ: Новый-Садъ, Болманъ, Безедекъ, Шиклошъ, и за спомоћника у Тисафелдвару.
„ „ сремскомъ: Шидъ, Миклушевце.
„ „ темешкомъ: Дежанфалва, Темишваръ-Фабрика.
„ „ Вел. Варадскомъ: Белъ.

Пешта, 25 Авг. 1842.

ДНЕВНИЧНЫЙ КУКОЛЬ.

Редка є пшеница безъ куколя. Тако су и наши дневници. Наваліо куколь, па клія — дабогме по тайнымъ правилама нарави. Мы ћемо у напредакъ и ни прорешетавати, и куколь одъ пшенице чистити. — Одма дакле ad rem!

У брою 65 Новина тако названы Народны проклія чађавый куколь изъ Новогсада. „О за Бога!“ зашто баремъ неименованый г. приноситель пшеницу одъ куколя неочисти, кадъ ю є већъ науміо у пештанскій кошъ сасути? Силомъ хоће и оно мало чистога зрна да ожижля. — Жести се, и ядикує, што србски Учительи неће више быти Учигельи, него Профессори. Боланъ! та у 12 брою Скоротече ніє казано, да учительи елементарны школа (кое онъ разумѣва) неће више быти Учительи; они єсу, и остаће Учительи — Docentes. Но тамо є рѣчь о Профессорима наши Препарандія, кои се неће више Docentes већъ Professores називати. — Истый г. приноситель тежко да є гдѣгодъ више што учіо, него кодъ „Лерера, Оберлерера и баке,“ кадъ разликоват' незна Docens одъ Professor. Жао намъ є, ал' му помоћи неможемо. У.

НОШИВО.

(съ образомъ ч. 8.)

Хальина одъ индискогъ муслина ружичне боє и одъ бѣлогъ пекина.

Цѣна ране у Пешти 26. Авг. Грошић. б. вр.

	најболѣ	средњѣ	лоше
Пшеница	170	160	147
Наполица	125	120	110
Ражь	100	95	90
Єчамъ	80	75	70
Зобъ	60	58	53
Проя	—	—	—
Жута каша	—	270	250
Кукурузъ	130	—	110
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

23. Авг. 4′ 3″ 3‴ — 24. Авг. 4′ 4″ 6‴ — 25. Авг. 4′ 8″ 6‴ — 26. Авг. 4′ 10″ 6‴ (надъ 0.)

ПОПРАВКА.

У поправки у последнѣмъ листу ставлѣной остале су іошъ слѣдеће погрѣшке неназначене: типографичны-типографичны, Жеву-Швальиже, Кастилянъ-Кастигліонъ, рѣчи Фелдмаршалъ додати треба Лайтнантъ.

Листъ овай излази два путъ у седмици, єдакогъ Четвртка и Недељѣ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 30. Августа. Число 18. 1842.

АЙДМО БРАЋО!

одъ

Николе Бибића Меленчанина.

После дуге тавне ноћи
Указасе сунца зракъ,
Већъ єданпутъ валя ноћи
И оставит' мрзкій мракъ.

Та тко милый родъ свой любн,
Некъ послуша нѣговъ гласъ,
Некъ за нѣга животъ губи
Ма не вид'о седу власъ.

У комъ србско срце луна,
Комъ є міо србскій родъ,
Некъ безъ страха напредъ ступа,
И принеће добаръ плодъ.

Съ богомъ остай тамна ноћи,
Приближує с' белый данъ,
Вальда ћемо веће моћи
Разтерати тврдый санъ.

У комъ србска крвца тече,
Кой за србскій народъ мре,
За тай некъ се вечно пече,
Дочићемо къ цѣли пре.

Айдмо дакле сложно къ цѣли,
Некъ зацвили „слоге“ врагъ,
Нека види цео светъ белый,
Да смо ноћи прешли прагъ.

Изъ Панчева 1842.

РЬЧЬ У СВОЄ ДОБА.

V.

Одношеніе народности къ развіяню рода човечіегъ.

съ нѣмачкогъ одъ Лава графа Туна.

Има людій, кои се нѣгованю различиты у држави налазећи се єзика противе. Ови у интересу развіяня човечіегъ рода, гдѣгодъ бы іймъ могуће было, сваку различность єзика съ лица землѣ сбрисати желе. Мы напротивъ увѣренисмо, да различность єзика развіяню човечіегъ рода ни мало на путу нестои. Свакій напредакъ людски дружина произлази изъ дѣлателности поєдины людій. Ал' ій є мало, коима човекъ самъ собомъ мысли своє саобштавати може. Други ове мораю далѣ носити, ако треба, да постану обште добро, и да рода човечіегъ развіянѣ подпомогну. И то чине они готово съ єднакомъ лакосћу, было у виду, у кои є мысао првый путъ обучена была, или у коємъ другомъ, кои ю на другомъ мѣсту разумльивомъ чини. Особито у наше време кадъ су средства за свако послованѣ већъ на тако многостручне, оштроумне начине умножена и поправлѣна, видимо, како се свака нова мысао на све стране као муня разпростире међу све народе, кои су већъ довольно преправлѣни, да ю приме, и да се ньоме користе. Ніе дакле различность єзика у држави то, што послованю различиты народа на путъ стає, него — болѣ рећи — различни степени изображенія. А да бы се ова препрека уклонила, нема другогъ средства, него да се народъ, кои є у изображености заостао, свойски изображава, но и то само органомъ нѣговогъ собственогъ єзика. Ако ніе паметно, да се поєдиный човекъ онымъ єзикомъ одранює, кога онъ неразумѣ, то бы іошъ непаметніе было,

кадъ бы мыслили, да се съ народомъ, то єсть съ великомъ множиномъ людій, другимъ каковымъ, а не нѣговымъ єзикомъ говорити може. Само є онда народу коємъ єзикъ у душевномъ съ осталымъ народима напредованю као каква препрека, кадъ є овай убогъ, и тако неизображенъ, да се за више душевно послованѣ употребити неможе, или кадъ є гомилица людій, међу коима онъ живи, одвећъ малобройна, да изъ средине своє нѣшто людій произведе, кои бы довольни были за свестрано одраньиванѣ своєъ народа бринутисе, и душевно послованѣ измећу нѣга и осталогъ човечества положити. У овакимъ околностима на свакій начинъ желити є, да се єзикъ умртви, и народъ, кои га є говоріо, да се са срећнімъ, у коєгъ средини живи, народомъ сасвимъ смеша и саєдини. Но и онда іошъ чини намъ се, да право средство, овай успѣхъ произвести, докгодъ людій, а може быти и читавы редова (Staende) има, кои никакавъ другій, но само онай неизбавльивъ єзикъ говоре, у томъ несастоисе, да изображени свою безъ помоћи браћу оставе, и съ немилосрдномъ скоросћу себе сасвимъ угодномъ употребльнію новогъ єзика предаду. Скоріи, и мирніи ће прелазакъ быти, ако они са сзоимъ народомъ вѣрно и изкрено до конца се претрпе, и посредствомъ нѣговогъ єзика свакога до оногъ ступня изображености доведу, до коєга чрезъ ньи доћи може, и кои га за какву промену, коя како нѣговъ матеріялный, тако и душевный интересъ поспѣшествуюе, склонитіимъ и изкуснімъ чини. Гдѣ пакъ какавъ єзикъ унутарню вредность има, да човечій духъ къ найумѣтніой высини мышленя пратити може, као и у найунутарньію дубльину чувства, и гдѣ народу служи, да и по брою, и по сили своіой у тежньи за преузвышенымъ са свакимъ другимъ такмитисе може: какавъ бы онда ушгрбъ нѣговъ животъ ствари човечества учинити могао? — Єзикъ, коимъ се народъ у свако време служи, віе ништа произвольно. Онаковымъ законима захвалює онъ свой животъ, кои се никада немѣняю, кои по свима странама свѣта владаю, и свуда благосиляюћу десницу Божію указую. Башъ тако є свакогъ народа єзикъ створенъ, како створенъ быти мора, да свакидашнѣмъ овога окружаю мыслій и правомъ осећаня начину точно одговара. Свака у єзику промѣна скопчана є съ промѣномъ каковомъ у народу. И управ, збогъ тога ни єданъ народъ неможесе пріе своєгъ єзика лишити, докъ све оно, што му є властито, неизгуви, и докъ собственый свой народъ быти непрестане. Тко дакле у обште, или у каковомъ особеномъ случаю неће да различити єзици међъ народима буду, тай мора желити, да обште свію народа быће изчезне. А то за цѣло жели сви наши космополитични противници. Они мысле, да постоянѣ различиты народностій заустављ разпростиранѣ обштегъ човеколюбія, и раћа разлучене интересе, коє обштемъ благу на путу стоє. Нама се напротивъ чини, да башъ то, што се родъ човечій на различите народе дѣли, єсть єдно одъ найячи средства, коимъ се єдинствени люди за право ближнѣлюбіе изображаваю, и коимъ се найважніи свеобшти послови подпомажу. Истинабогъ свеобште човеколюбіе насъ найвише къ дѣлованю побуђивати може; али є срце човечіе узко, нѣгово знанѣ много ограниченіе, него да бы у стању было допустити, да оно съ ньиме сасвимъ заповѣда. Зато є премудрый створитель и друга іошъ чувства у душу нѣгову улію, коя, такоћеръ благородна, натерую га, да къ ближой цѣли тежи, кою да докучити може, лакше ће средства наћи. То є любавь према своимъ сродницима, то є іошъ у тешнѣмъ кругу дѣйствующа любавь према своимъ снародницима. Многи, кои слободе духа немаю, да съ чистомъ савѣсћу за срећомъ цѣлогъ човечіегъ рода теже, овымъ ће чувствомъ побуђени быти, да у умѣреніемъ кругу срећу и благословъ разпростиру; а и найблагороднія човечества пріятель налази често у нѣму силе за мило дѣлованѣ,

гдѣ чувство обштегъ човеколюбія небы га одбранити могло, одъ наслѣдногъ непріятеля нѣгова рода, коега свакій одъ насъ у собственомъ нѣдру храни, то есть одъ користолюбія и леньости. Подобно одранителю, кои бы у дѣтету ону любавь, кою оно према своимъ родительима и браћи има, због тога угушити хотѣо, да само обште човеколюбіе у младо срце укорени, наопако ради и онай, кои бы одъ човека унутарню любавь према властитомъ роду отети трудіосе, съ увѣренѣмъ, да облагороћиванѣ значая тимъ подпомаже.

Но одѣлѣніе поєдины народа ніе само за одраньиванѣ нуждно, но оно и по себи изискує обстоятелства цѣлога. Какогодъ што напредакъ читавогъ народа различность особа, изъ кои онъ састои, очевидно изискує, да бы свакій по своимъ даровима и склоностима єданъ се овомъ, а другій другомъ послу предао, єданъ ову, а другій ону мысао испословао, ову или ону користь заступіо: исто тако за сваковрстный развитакъ обстоятелства цѣлогъ човечества и различноєть народа неизоставна є. Што є кодъ єдногъ народа властито, што нѣговъ властитый значай сачинява, то є и опредѣлѣно, да човечеству властиту услугу чини. Нетреба га дакле неразмотрено уништавати, но шта више настоявати валя, да бы се сачувао и развіо. По себи се види, да мы съ овымъ немыслимо и на сачуванѣ порока. Истинабогъ неможемо жалибоже одрећи, да се мораланъ какавъ порокъ свеобштегъ разпростиранія своґъ ради, као значаянъ влакъ народа указує, и овомъ жалостомъ появлѣнію безъ сумнѣ свагда нѣки народа властита душевна способность за темель служи. Но премда ни єдна душевна способность по себи порокъ ніе, то ће ю ипакъ брижльиво у овакомъ случаю разсматранѣ свагда на такве изваньске околности привести, коє текъ учине, да она порокомъ постане. Ове произнаћи и уклонити тежня є правогъ човеколюбца. Тимъ неће онъ значай народа разорити, но облагородити. Свршеность — она, никадъ недостижна, єдинита є свеобшта цѣль свію людій. Дай у ньой само различности како особа, тако и народа да разрѣшити тежимо! При овакой тежньи порока ће у народу нестати; властите пакъ способности, коє нѣговъ постоєћій значай сачињаваю, и у напредакъ ће траяти, и овай свагда способніи быти, да човечеству служи.

ПОГЛАВИТА ИСТОРИЧНА МЬСТА У СРБИИ

одъ Дра Петра Іовановића.

(продужено)

Пожаревацъ: г. 1718 заключенъ є миръ међу аустріанскимъ царствомъ и отоманскомъ портомъ. Год. 1815 затворесе у нѣга Турци, коє Срби са свію страна гоняху. За мало времена ударе Срби, и придобыю га. Онда єдна страна Турака побѣгне, а друга се сакріє у цркву, да се отуда брани. Но трудишесе бадава: цркву такоћеръ отму Срби, првый пакъ, кои на непріятеля нападе, быо є Кнезъ Милошъ Обреновићъ.

Поречъ: год. 1806 узетъ одъ Србаля, подъ предводительствомъ войводе Миленка Стойковића; год. 1815 преданъ одъ видинскогъ Паше Кнезу Милошу Обреновићу.

Ягодина: славна побѣда Србаля надъ Турцима, послѣ дводневне, 29 и 30 Іунія, весма крвопролитне битке. Срби су овде обколѣни были са свію страна найодабраніомъ турскомъ войскомъ одъ више него 125.000, подъ началничествомъ шесть поглавиты Паша.

Ћупрія и Паратинъ: међу ове двѣ вароши, у селу Иванковцу, Турци яко побіени быяху одъ Србаля, подъ предводительствомъ войвода: Младена Миловановића, Кнеза Момира Стояновића, и Кнеза Милоя Петровића, год. 1805. Ту Срби одрже побѣду надъ Турцима год. 1806.

Бая и Алексинацъ: битке Србаля съ Турцы год. 1805, 1806, 1809, 1810 и 1817.

Између Банѣ и Алексинца, и између Алексинца и Рожнѣ основали су Срби год. 1805

двѣ яке тврдинѣ: єдну на рѣци Каменици (имена іой се незна), а другу близу деснога брега источне Мораве, гласовитый Делиградъ. Кадъ су год. 1809 Турци завоевали Баню и Алексинацъ, обадвѣ ове тврдинѣ быле су обколѣне одъ 80.000 турске войске, дошавше изъ Ниша. Прву є одъ овы запаліо войвода србскій Стефанъ Синѣлићъ, те тако цѣла тврдиня, са свыма Србима и Турцима, кои на ню ударише, у зракъ отиде. У другой 3000 Србаля, чуваюћи ю до последнѣга издиханія, остаде на мѣсту све до єднога, кои, подобно Шпартанцима кодъ Термопила, заслужише одъ потомства вѣнацъ безсмртности. Делиградъ су найпослѣ завоевали Турци год. 1814, кои га затимъ и разруше.

Одъ многи села гласовита по крвопролитнымъ биткама Србаля съ Турцы, и особито важна у историчномъ обзиру єсу четири, именито: Топола, Сибница, Добриня и Таково. У Тополи роѣенъ є и саранѣнъ врховный воѣа Србіе Ђорђе Петровићъ Црный. — У Добриньи пакъ родіосе є кнезъ Србіе Милошъ Теодоровићъ Обреновићъ. Првый коракъ къ народной войни быо є воѣе Ђорђа у Сибници, год. 1803, — Кнеза Милоша у Такову, год. 1815. Имена овы витежки Владаоца прећиће и у найдальніе потомство: Црнога Ђорђа, кано ослободителя Србаля одъ дугога и тежкога ярма турскога; Милоша Обреновића, кано утемельителя независиме владе у Србіи.—

(конацъ слѣдує)

СРЕЋА ПРЕКО НОЋЬ ДОЛАЗИ.

Турска анекдота.

У нѣкомъ селу живяше човекъ єданъ именомъ Хассанъ. Онъ поредъ свега своєга труда и марльивости ништа уштедіо ніе. Быо є сирома, акопремъ є у селу наймарльивіе радіо. Проѣе крозъ село єданъ Дервишъ. Хассанъ приступи къ нѣму, да га за савѣтъ запыта. Свако ютро, говораше онъ, у 4 сата идемъ съ моимъ коньма на посао, оремъ ньиву и сѣемъ съ найвећомъ помньомъ; ипакъ ми є жетва увѣкъ слаба, и іошъ ми се често и штете догоде. На то му одговори Дервишъ: ты бы желіо богатъ, и срећанъ быти? Али срећа се неможе уловити, она долази преко ноћь, она те тражи, али ты неидешъ за ньомъ. Хассанъ мысляше: Е добро; то я ласно могу покушати. Сутра данъ пробуди га жена у 4 сата, али Хассанъ іой тихо рекне: „Я данасъ неидемъ на полѣ на посао.“ Обрне се на другу страну, и опетъ заспи. Како, рекне жена: заръ нећешъ ништа више радити? Ахъ, шта ће онда одъ насъ быти! Хассанъ иза сна промрмля: „срећа долази преко ноћь!“ Сусѣди, кадъ су на полѣ отишли, чуђахусе, што Хассанъ іошъ непрестано спава, а жена му лелечући коєкудъ трчи, и приповѣда, да іой мужъ више неће да ради.

Исте ноћи сусѣдъ му сніе, да на єдномъ, нѣму познатомъ, єданъ сатъ хода одъ села удалѣномъ мѣсту, благо закопано лежи, коє онъ валя да изкопа. Сви су коньи селски у послу были, само Хассанови су безпослени у штали чамили. Дође сусѣдъ Хассану, и рекне: „Узайми ми брате твоє конѣ за ову ноћь: добро ћу ти за ньи платити.“ — „„Охо““ помысли Хассанъ „„„гле, већъ иде срећа. Добро пріяне, можешъ ій узети.““ Сусѣдъ отиде съ коньма на оно мѣсто, коє є у сну видіо, и почне копати. — Заиста у дубокой ями наће грдно благо, коє є єднымъ каменомъ покрывено было. Садъ се доле сиће, изнесе злато, и натовари га на своє тальиге. Ове су већъ были сасвимъ напунѣне. Сиће се іошъ, да са остаткомъ напуни своє џепове. Но када є обтерећенъ златомъ горе се пужао, омакнесе, свалисе натрагъ у яму, и савъ се изпребія.

Коньи цѣлу ноћь мирно стояху предъ ямомъ; но кадъ засвити, полако се крену путемъ кући. Кадъ Хассанъ сутра данъ устане, изиће на дворъ, и упрепастисе, кадъ

види силно злато, коє су му коньи у двориште довукли. Садъ се обогати, и у тихоћи захвальиваше Дервишу, кои му тако мудро савѣтоваше.

Кадъ віямо срећу, она бѣжи;
Кадъ ю нетражимо, сама намъ доће.

ОТЕЧЕСТВЕНО.

У Бечу є недавно изишла кньига „Ein Haupthindernisz des Fortschrittes in Ungarn“ одъ Дра Вилднера Майтштайна. У ньой списатель вели, да пайглавніи узрокъ досадашнѣгъ ненапредованя радиности у Угарской лежи на слабой иннопулаціи, будући у Угарской на єдну четверокутну милю само 2.600, у Ческой пакъ 4.204 становника долази. И због тога Угарска много манѣ производа доноси, него колико бы се одъ пространства землѣ очекивати могло. Тако н. пр. доноси Угарска на годину 2,300.000 мерова пшенице, Ческа насупротъ, єдва полакъ толико велика, дає на годину 1,892.800 мерова. Радиность у Угарской неможе тако обилно цвѣтати, што врло мало има варошій и села, коя небы заузимала просторъ одъ више него 68 четверокутны миля, у Ческой напротивъ на єдну варошь долази 3—4 милѣ.*)

НАЧАЛА ЧОВЕКА ОДЪ СВЕТА.

Не одкрывай народа твога недостатке.

Као што вода и добра и зла свойства оны землѣ жила, крозъ коє тече, прима, и са собомъ носи; тако и човекъ узима собственности оногъ поднебія, подъ коимъ се родіо, и коє зато на нѣга и втеченѣ има. Нейма народа, да и ни пайизображенієгъ, кои не бы првоначалный какавъ недостатакъ имао, кои сосѣди ньіови доста оштро критизираю, было то садъ изъ желѣ себе одъ таковогъ предохранити, или изъ ревньивости. Право є торжество за окрестногъ мужа, кои ове недостатке поправи, или ій баремъ тако зашушка, да ій опорочительи и правосудіе не опазе, и тако критика страноземства у лажи остане. Онъ чрезъ то прибавля себи отличну славу, да є онъ измећу земляка свои онаковъ быо, као што му є быти требало, и ослобоћенѣ одъ овогъ народногъ недостатка съ толико већомъ му се заслугомъ припише, будући се човекъ чрезъ ово, као и чрезъ сваку другу редкость обрадованъ и застыћенъ наће. Находи се такође недостатака, кои су некимъ семеяма, чиновма, званіяма и вѣковма свойствени, и съ овыма особито срођени; кадъ се ови у єдной особи заєдно догоде, то постає одтудъ, ако се благовремено не предвари, несносимо чудовиште.

*) Што се иннопулаціе и производа тиче, нимало се овай списатель неслаже съ Финѣшомъ, о комъ смо у 12 бр. овы листова говорили. У.

ДОПИСИ.

Баваниште 1 Августа 1842.*)

Появляємъ новога повременога списанія „Скоротеча“ новый є коракъ србскога у кньижевноме свету напредка учинѣнъ. Осмый намъ ево путъ у пространый србскій светъ „Скоротеча“ изиће— свагда на себи печатъ родолюбія носећи. Срећно намъ дошло драго и мило ово србско чедо! срећно дошло и дуговечно намъ, на радость и сторичну ползу было! Я га поздравлямъ, и молимъ Бога, да га благослови, да намѣрену цѣль достигне. Цѣль „Скоротече“ као што огласъ првога Листа гласи „сачуванѣ миле народности србске, подизанѣ србске изображености, а особито умноженіе фонда народны училишта“ єсть сваке похвале достойна. Ово безъ свакога ласканя, чисто и простосрдачно кажемъ.— Єдно бы само одъ срдца желили, да бы се образи моде, кои се у „Скоротечи“ придаю, и „у србской народной ношньи“ ако не непрекидно, а оно поне кадъ и кадъ свету србскомъ представляли. Каква бы то превелика за србство добыть была, кадъ бы у образцыма моде, ношива народна, коя Срблы по Банату, Срему, Славоніи, Хорватской, Далмаціи, Црной Гори, Херцеговини, Босни, Србіи, Бугарской и другим' земляма— носе, изображена гледали!

Я знамъ да є то трудно толика ношива, изъ тако пространога и разштрканога србскога света набавити; єръ гди су тіи родолюбиви србски живописцы, кои бы насъ съ овымъ обрадовали? Кои

*) Због множине дописа задоцнѣно. У.

бы поєдина ношива свію изчисльны земаля на маломъ образцу изобразили, и издавателю ради мѣдорезаня послали?

Колико бы, и какво бы упечатлѣнѣ то на цео родъ србскій учинило! Та воле Србинъ видити мѣдорезъ србске дѣве у прекачи, него Бечкиње у скупоцѣномъ баядеру; миліе бы му было гледати србску неву у убрадачу, него поносну Паризкиню у флорентинер-шеширу; но виткомъ пасу Србкиню, съ претканымъ одъ сваке стреке опасану поясомъ, Србинъ правый жельніе и радіе бы сматрао, нег' гиздаву Флорентинку са црнымъ борносомъ одъ петине.

Съ образорезима народне ове ношнѣ сачували бы позднымъ нашимъ потомцыма србску народну ношню, коя се одъ дана на данъ очевидно по народу губи, и преображава. Изчезли су єръ зубуни, редки су убрадачи, не носе се злаѣени рукави. — Потомцыма нашима была бы ово неоцѣнѣна драго цѣность, и они бы предцыма своима за то вечито благодарни были. — *)

Илія Беринъ.

Новый Садъ 2 Августа 1842.

Новый Садъ, у комъ є єзгра Србства, лепо у милой своіой народности напредуе. Шта души коіой може миліе быти, него кадъ чуе озбыльно говорити о своіой народности, књижеству, о нѣговомъ напредованю, о драгоцѣнымъ заведеніяма, и овы напредку? Лѣпо є говорити, ал' є лѣпше радити. Но ништа у природи скока нетрпи. — Сѣме раѣа коренъ, овай носи влатъ, влатъ ће труде платити. То є природный течай. Тако ни мы Србльи стыдитисе нећемо, ако кажемо, да се кодъ насъ садъ текъ сѣме баца, — само мотрити валя, да то буде чисто. — Свуда по цѣломъ народу видимо буданъ духъ, свуда веле „народность, просвѣта;“ нити ћу плашльиво рећи, да се и овде у Новомъ Саду ове свете рѣчи гласаю; да не само се оне гласаю, него се о томъ и ради, премда нѣки сасвимъ неправо ова Н. Саду одузимаю. Красно кодъ насъ младежь єзыкъ свой нѣгуе, као светиню цѣнећи га, и народность у грудима питаюћи. Свака є већъ наша Србкиня познала, да є кудъ камо миліа своме Србину, кадъ србски збори. Садъ се дичити може Новый Садъ съ оваковымъ родомъ, дичитисе може и са найотмѣниимъ, родолюбіемъ напоєнымъ, у роду и књижеству србскомъ великимъ мужевима, кои народность помажу, Скоротечу, Народне и Србске Новине вѣиномъ држе. И ево, да бы свакій, — кои такове држати неможе, а читати бы ій изъ свегъ срца желіо, — благородну свою желю достигао, договорившесе нѣки, и ревеномъ по єдне одъ сваки плаћаю, и на явномъ мѣсту у гостіоници кодъ зелена вѣнца оставляю, гди є свакоме уѣи и читати слободно. Ту ти се садъ непрестано чита тако, да се ласно увидити може жарка любавь Новосаѣана къ народности! —

Немогу пропустити, да іошъ нѣколико рѣчій и я о новозаведеномъ овде црковномъ пѣнію на ноте некажемъ. Што се овогъ тиче, ніе башъ онако, као што г. дописиватель земунскій єдномъ у Народнымъ Новинама рече, нашемъ православномъ сасвимъ сходно. Доста є и странога помешано! Мы сада сви у цркви поняти неможемо; єръ нота предъ собомъ немамо, а башъ и незнамо изъ ньи чатати! Доѣемо дакле у цркву, да ньи чуемо. Но на жалость и мы слабо, а простіи башъ нимало неразумѣду, што се пои! Садъ пакъ у време вакаціе мора свештеникъ самъ изъ олтара да Господи помилуй одговара, ако никогъ у пѣвници нема. Дѣца, коя су по свршетку испыта овде остала, пѣвати єдинствено немогу, кадъ су скупа учили хармонію (?) састављати. — Та красно є наше православно пѣніе карловачко, ако и ніе на ноте. Сви га знамо, сви га пѣвамо. — Г. Морфидесъ, учитель пѣнія, путовао є са своимъ ученицыма. — Кадъ є натрагъ дошао, нема опетъ тко да пои, а онъ у пѣвници сѣди! 600 фор. плаће прима!! Небы л' болѣ было, да се съ тога оснуе алумнеумъ за сироте ђаке, кои са стране долазе, штипендіе, библіотека и друга користнія? Овога нема! А и то не мало смета, што ученици слабо долазе овамо у гимназію! — За садъ доста, другій путъ више.

С. М.

*) Ово є права и єдина жела, коју съ предузећемъ нашимъ у грудма питамо. Мы смо одъ стране издавателя овы листова на све стране югозападне Славіе нашимъ пріятелыма и познатымъ у литератури мужевима писали, и молили: да намъ образе наше народне ношнѣ съ точнымъ описомъ шалю, да бы ій резали, листовима нашима придавали, и тако потомству найдражіе благо сачували — но до данасъ іошъ намъ на прошню никакавъ одзивъ недоће. Садъ дакле явно позивамо све пріятелѣ народности западоюжны Славена, да благу желю нашу поспѣше у дѣло привести. Путови могу быти различни, али волю сви имаймо єдну — рекао є слабный Коларъ. У.

ДОМАЋЕ ВЬСТИ.

Изъ Пеште. Єдна одъ цѣлій, коіой съ листомъ овымъ доћи намѣравамо, єсть, да народъ нашъ достаточно извѣстіе о школама добые. Не изображенъ Народъ безъ школа єсть као човекъ безъ свѣће у ноћи! Мы хвала преблагой милости благоутробне владе наше школе имамо, у коима намъ слѣпоту ума разгонява свѣтъ христіянске изображе-

ности. Родолюбци су знамените жертве на основаніе школа принели. Мы ове душевне родителѣ наше слабо познаемо. Зато ћемо у напредакъ све оне, кои су на умноженіе фонда школскогъ што допринели, у овымъ листовима похвално назначавати, небыли се тимъ и други имућни како Срблн, тако и єдновѣрна браћа наша Власи и Грци побудили, да редкимъ примѣрима подражаваюћи школе наше у іошъ болій цвѣтъ поставе.— Єдна одъ найзнаменитіи жертва, коя є на олтаръ народны наши школа положена, есть Благородногъ Г. Петра одъ Асимарковића. Овай редкій и свакога подражанія достойный родолюбацъ, увѣренъ да безъ изображености нема среће народне, безъ школа изображености, а безъ довольне фундаціе школа, іошъ год. 1812 писмено обвезателство на 10.000 фор. у старымъ банкама одъ себе є дао, на кое новце онъ и данасъ уредно интересъ плаћа. Име Асимарковићъ србска є Кліо у златну вѣчности книгу уписала! Хвала у име рода на редкомъ пожертвованію; слава и поносъ безпримѣрномъ пожертвователю!—

У брою 65 маћарски новина „Jelenkor“ находисе дописъ єданъ изъ Арада о школской визитаціи нашегъ Врховногъ Надзирателя Г. Евгенія одъ Бурковића. Мы слѣдуюће, као найважніе, изъ истогъ дописа у краткомъ изводу роду саобштити за дужность нашу држамо. Кадъ є г. дописатель оштроумно и разборито о воспитанію, изображенію, и о достиженію чрезъ то народногъ благостоянія говоріо, и показао, да мужеви у высокимъ званіяма, коима є надзираніе и управленіе обштегъ воспитанія повѣрено, позвани есу, да на полю томъ съ найполезнімъ успѣхомъ дѣлаю, вели: г. и. с. народны училишта Врховный Надзиратель Г. Евгеній одъ Бурковићъ ове године по темишварской, торонталской, крашовской и осталымъ вармеђама у србскимъ, влашкимъ и грчкимъ школама држао є изныте. Свуда га после изныта, кои се свагда съ божественымъ молитвама и црквенымъ пѣніемъ починяо, видисмо и слушасмо, како у обштинама найердачнімъ словомъ и отеческимъ опоминанѣмъ скуплѣне обучава, да вѣрни и покорни буду закономъ своимъ Владателю, кои свакога, безъ разлике вѣроисповѣданія по заслугама найблагоутробніе заштићава, и свемилостивомъ штедротомъ своіомъ покрива; да вѣрозаконъ свой наше, свой материній єзикъ, као найвеће народа скровиште, изображаваю; да дѣцу свою у любави и согласію наставляю, отечество, и саотечественике любе, не само свое поглаваре и старешине, но и свакога вѣроисповѣданія свештенике почитую, и своимъ примѣромъ предходећи нрави дѣце свое облагороћаваю. При изныту опетъ видисмо га, како дѣчицу слабога разсуђеня заиста вѣшто и съ любкомъ снисходносћу, одъ єдногъ до другогъ идући, отчинскосладкимъ рѣчма изпытуе, и преслушава, самъ књигу превраћаюћи, и врсте на листовима назначуюћи. Найпосле говоріо є о великой важности народногъ изображенія; опоминяо є учителѣ, да са старешинама и свештеницима, свима дужно почитаніе одаваюћи, согласно младежи обученіе и изображеніе како у христіянской, тако и осталымъ наукама и єзицима способствовати непрестаю. Срећа є нама послужила, заключава г. дописатель, дивитисе великомъ трудолюбію овогъ господина, кои одъ 4 сата изъ ютра до 10 у вече са званіемъ своимъ — вѣрно дѣлаюћи — зенимасе. Радуемосе, што у њему разумногъ, ревностногъ и савѣстногъ мужа почитовати можемо, кои се труди, да србскій, грчкій и влашкій народъ у пуномъ уваженію сачува, и къ обштемъ благостоянію и срећи найправіимъ и найпречимъ путемъ приведе!“— Ово заръ могло бы и за одговоръ служити на вишекратна, слѣпа насртаня на нашегъ Врховногъ школа Надзирателя одъ стране Учредничества Новина тако названы Народны?!

Изъ Баѣ. Нѣг. Высокопреосв. Г. Епископъ Вршачкій Іосифъ Раячићъ, приликомъ пролазка своегъ у повратку изъ топлица будимски крозъ Баю, походіо є овдвшнѣ погорѣле православне цркве, и изъ превелике своѣ архипастирске штедроте 250 фр. у сребру даровати іимъ ѣердствовао.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

Енглезка потроши на годину до 118,000.000 фунтій сапуна. (Нит.)

У Паси, кодъ Париза, єдна госпоя одъ 82 године, пала є жертва несрећногъ обычая, ноћу у постельи читати. Завѣса одъ постелѣ запали се; несрећницу є прво димъ угушіо, затимъ є изгорѣла; и кадъ су у нутра ушли, само пепео нашу. (Нит.)

Нѣкій Черкезкій (поколѣнія легискогъ) поглавица, у войни, кою садъ Руси са Черкезима воде, одликоваосе є не само храбросћу, и одважносћу, но и безчовечносћу съ покореныма и заробленымъ Русима. Съ маломъ четомъ нападне онъ на єдно по Русима заузето село, и безъ милосрћа паде све, што суровомъ овомъ людству на нутъ изиће. Но опустошаваюћи оближнѣ нѣко село напће на жестокъ одпоръ єдне чете стануюћи Козака. Као бѣснећій стародавности юнакъ бориосе є черкезкій поглавица съ њима, и већъ цѣла нѣгова братія изгине, но онъ се яко одпираше, на послѣдакъ ранама обасутъ због истечене силне крви немоћанъ падне, и уваженъ буде. Доведу га предъ управителя найближегъ мѣста, кои га запыта: Какву каштигу садъ чека, кадъ є противъ цара, коемъ є покоранъ быти дужанъ,

устао, и ратовао? — Вы ми нећете ништа чинити! — одговори неустрашно запытанъ. — Вѣруєшъ ли то? и зашто мыслишъ? Єръ вашъ є царъ много поноситіи, него да бы се єдной--- дѣвойки осветіо. Я самъ женска, коя се є заклела отца и брата смрть осветити, кои су противъ Руса борећи се погинули. — Овай се догађай, дочимъ истина нѣгова посвѣдочена буде, Рускомъ Цару яви. Великодушный Владаоцъ заповѣди ранѣну сасвимъ излечити, и съ пристойномъ пратьомъ, у нѣномъ поглаварскомъ одѣлу, у Петрбургъ довести. (W.Z.)

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВѢСТИ.

Нѣг. Высокоблагородіє Врховный г. н. с. народны школа Надзиратель Г. Евгеній одъ Бурковићъ, изволили су Симеона Стѣпанца, свршеногъ препарата поставити за Учителя у Ловри. Овай новопоставлѣный званичникъ обрекао є на умноженіе школскогъ фонда одсадъ сваке године по 4 фр. ср. давати.

Одъ стране Врховногъ г. н. с. народны школа Надзирательства налаже се свима Учительима и мѣстнымъ школа Управительима, да кои іошъ досадъ своя чиновна полгодишня табеларна школска извѣстія своіой надлежећой Дирекціи послали нису, такова по свевысочайшой уредби безъ свакогъ закоснѣнія одма послати имаю — иначе су подъ строгимъ одговоромъ.

ДНЕВНИЧНЫЙ КУКОЛЬ.

У брою 30 Пфенигсмагацина, тако званогъ „Србскогъ Народногъ Листа,“ мука є г. П. А. Поповићу, што незна тко є учредникъ Скоротече. Кадъ му є мука, морамо му лека дати. Наше баке обычно, кадъ кога мука ухвати, мећу сирћета подъ носъ. Мы г. Поповићу у натури сирћета послати неможемо; зато му саобштавамо рецептъ, кои за нѣга єданъ пріятель нашъ у листу къ нама написа, на некъ си тражи. Шатъ гдѣгодь у механи наће. Ево дакле: „А шта ће г. Поповићъ изъ Сербіе противъ Учредника Скоротече, што незна ко є, на жваће; оно є право гатанѣ, ћа ћу, па коешта, оно є: девойке како вамъ уши не зебу. А ко є за нѣга дуго времена знао, кадъ є наймлѣнъ одъ г. Павловића, кои є себе учредникомъ писао, онъ као учредникъ безъ подписа радіо. Па ко є за г. Сергію Николића, за г. Ђорђа Петровића кодъ г. Павловића знао, па ко и данасъ за г. Филиповића зна. Ни є ли поштеніе учредника неименовати, него га именовати, а онай небыти него другій? Онъ показуе онде чисту накость и себичность крайню, као што су и противъ Арнота показали. — Болѣ бы было, да є г. Павловићъ место онога Поповићевогъ гатаня више мотріо на преводъ у своимъ новинама, па небы читати морали у истомъ 60 числу Christliche Banden преведено са „христіянски союзи,“ и Stimmung „согласіе,“ и тима подобна.“ Къ овому мы іошъ додаемо: неименоватисе кодъ насъ незначи „игратисе жмуре“ и „у маске“ облачити, него онай се жмуре игра и у маске облачи, кои подъ измышлѣнымъ именима коекакве лажи и блевотине по свѣту разпростире, као н. пр. што чини Милошъ Попићъ, Кралѣвићъ Марко и т. д. Међу тимъ мило намъ є, да се и г. П. А. Поповићъ одважи на дѣла своя собствену фирму ударити; єръ — као што є обште познато — онъ є досадъ найвећій любитель было ано — и псеудонимитета. У.

НАВѢШТАЙ.

Изъ Єгре 25 Авг. т. г. У числу 48 Народны Новина о. г. огласіо самъ, да Єгарска црква потребуе у грчкомъ єзику искусна пѣвца, кои бы и дѣцу обучавати умео. Ову самъ рѣчь тому придодати заборавіо: „обучавати умео у грчкомъ пѣнію.“ Зато су се нѣки за учителя препоручивали, кое званіе одъ самога правительства школскогъ зависи. Я самъ таки своимъ начиномъ погрѣшку кодъ учредничества Н.Н. поправити стараосе; но всуе. Зато како и ово, тако и то, да є грчкога пѣвца место већъ подпунѣно, у Скоротечу ставити молимъ. Ник. Поповићъ, црковный туторъ.

Цѣна ране у Пешти 29. Авг. Грошић. б. вр.

	најболѣ	среднѣ	лоше
Пшеница	168	156	145
Наполица	120	115	110
Ражь	100	95	90
Єчамъ	80	75	70
Зобъ	60	58	52
Проя	115	110	—
Жута каша	240	230	—
Кукурузъ	100	—	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

27. Авг. 4′ 8″ 9‴ — 28. Авг. 4′ 7″ 6‴ — 29. Авг. 4′ 7″ 0‴ — (надъ 0.)

☞ Іошъ има нѣколико екземплара одъ листова наши. Ако ій тко имати жели, нека се изволи пріявити. Овомъ приликомъ умолявамо г.г. предбройнике, кои іошъ платили нису, да намъ новце послати изволе.

Одправница Скоротече.

Листъ овай излази два путъ у седмици, сваког Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на сваком ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКИЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 6. Августа. Число 11. 1842.

ЗАВЕШТАЙ.

одъ

Ст. Марковића.

Луна кріє бледый зракъ,
Облакъ прати тамный мракъ;
Сѣверъ єзеро мути,
На олую те слути;
Звижди гранѣмъ віоръ якъ,
Да се грози живый свакъ!
Ал' неає Смиляна,
Одъ своґъ драгоґъ люблѣна;
Узтрча се долиномъ
Да с' састане съ Миланомъ;
И єзеро кадъ стане
Ступи нѣму іошъ ближе.
Мунѣ често севау,
А громови рикау:
Тама кріє драгоґъ станъ,
Смильи кварн милый планъ.
„Авай Боже!“ викаше,
На драгога чекаше,
„О, утишай буре зле,
Да ми доће моє све
Бѣло перѣ Милане.
Реци Боже да сване!
Душа моя любит' тогъ
И до гроба оће могъ.“
Клечала є Смиляна,
Те є Бога молила.
Ал' єзеро таласно,
Ков пречи ни ласно,
Бѣснило є све више.
Груди већма іой бише:
Драгоґъ нема, на нема,
Стену таласъ а лема.
„О! та ніє Милане
Заборавіо Смиляне;
Ніє, ніє, душе ми,
Противъ иду съ выше ми
Бози сами, Бози сви,
Огрешили шта смо мы?
Отацъ, майка или су,
Срећна чада кадъ нису.“
И већъ више немогла,
Тугомъ є изнемогла —
Сносећ' живогъ слутења.
Севне сяйна садъ муня..
О! шта види несретна
Смиля, бледа, жалостна!? —
У таласы Милана
Драгоґъ свога люблѣна.
Стена чунъ му разбія,
Нѣга таласъ а вія.
Бледъ предає нѣму се,
Гласомъ слабымъ викаше,
„Съ богомъ, съ богомъ премила,
„Ладномъ ћешъ ми быт' мила!
Ал' и верна Смиляна
Люби свога Милана;
Кадъ неможе помоћи,
Она за ньимъ ускочи:
Те обоє тонуше,
Загрлѣни наћоше
Гробъ єзера мутнога
Край живота меднога.

ПРОРЕЧИШТЕ (ORACULUM).

одъ

Професора Исаковића.

(конацъ)

„Чуйте ме, вы граћани Итомиски! слободни Месенци!“ — тако започне Аристодемъ — „Блажени Богови ишту одъ насъ крваву жертву. — Ако желимо побѣдити, ако нећемо, до намъ се ови зидови, ови храмови божественн, домови наши сруше — ако нећемо, да намъ дѣца и сисаюћа дѣчи-

ца наша подъ убиточномъ оштриномъ мача крвлю орошена попадаю, ако нећемо, да тежке синћгъ робства ланце носимо: то мора єдна дѣвойка изъ кралѣва породице олтару Богова животъ свой жертвовати. — Я вамъ радо, вѣрни сограћани! миле кћери моє Хариклее животъ жертвуємъ за спасенѣ ваше, и вы ћете онда слободни, побѣдители— побѣдительи Шпартанаца быти! — Зидови ови стаяти ћеду; у храмове ове ћеду Граћани гомиломъ врвити, домови ћеду ови васъ, срећне оцеве, супруге, дѣчицу у себе примати, никакови ланци нећеду руке ваше стезавати; я вамъ даємъ, што више нежели животъ самый любимъ, єдиницу мою на жертву, крваву жертву, за умирити съ ньомъ разярене Богове.“

Хариклеа при рѣчма тимъ падне у наручія држећи ю дѣвояка.

Народъ є усклицавао, и обасипао Аристодема и Хариклею цвѣћемъ.

Свештеници приступише садъ олтару, стадоше разсипати освећеный єчамъ, упалише ватру на олтару, и усоше црвено вино у пю. Онда приведоше свештеници бика са позлаћеныма роговима, и цвѣћемъ украшеногъ, одсекоше му са чела косу и бацише у пламенъ. После єданъ одъ свештеника оштромъ сикиромъ одѣли му одъ трупине главу, ухвати крвь, помаже масћу крваву парчадь, и баци у пламенъ, па онда са црнымъ виномъ пошкропи.

Садъ се започне пѣванѣ за жертву. Молили су се свештеници, мужеви, младићи и дѣвойке. Овако су пѣвали свештеници:

„Прими Зевсе, и вы други Бози!
„Прім'те штедро крваву намъ жертву,
„Па прекин'те са рукама моћнымъ
„Люде наше, ту губећу войну.

А гласъ народа повтори:

„Прими Зевсе, и вы други Бози!
„Прим'те штедро крваву намъ жертву!“

Овако пѣваше младићи, да су се горе разлегале:

„Храни Зевсе дрктаюће дѣве,
„Што те силногъ єцаюћи моле,
„Да іймъ земля, потокомъ крвава
„Ньовъ цвѣтућ' непопіе животъ.
„Хран'те Бози! на сиси дѣтенце,
„А и старца са сребрны власи, —
„Да намъ оно юнакомъ нарасти,
„А юнаке да свѣтує овай.

А гласъ народа повтори:

„Хран'те Бози! на сиси дѣтенце,
„А и старца са сребрны власи.

Овако пѣваху дѣвойке, пружаюћи руке на небо:

„Хран'те Бози! у битки юнаке, —
„Да сѣванѣмъ бритки іймъ мачева
„Громаде се дрктаюћи врага
„Растураю, и смрћу утиру.
„Хран'те Бози! стѣне Итомине,
„А мећ' ньима и храмове ваше,
„Да бы кадгодъ Мессенски унуци,
„На высъ среће родъ уздигнули свой.

А гласъ народа повтори:

„Да бы кадгодъ мессенски унуци
„На высъ среће родъ уздигнули свой.

И пѣванѣ одечи — —.

Онда поведоше два свештеника Хариклею къ олтару. Она ватренымъ очима погледала є младиће; но Полидора ніе опазила. Посртаюћи, бѣла као снѣгъ, ступала є къ олтару. — Срце іой є здраво куцало. — Она дигне руке горе. Богови!! — тако є говорила она, више што изрећи, раздрто срце нѣно недаде іой. Аристодемъ сакріе главу, а свештеникъ замане већъ сѣваюћимъ ликомъ. —

Садъ пакъ, — о небо! — упадне бледъ, — тресећи се, — дисати немогући, — са накострешеномъ косомъ, — као разораваюћи громъ, изъ руке Зевса пуштенъ, — праћенъ одъ цѣломудрены младића, — мачемъ машући, — крозъ редове дѣвояка — Полидоръ.

„Не жертвуйте!“ повикне онъ страшнымъ гласомъ — „или ћу я жертвовати, я, и другови мои, да ће се олтаръ одъ ваше крви све пушити! Она є моя! — тако ми имена божіегъ! моя! моя заручница! — “ А младићи са свѣтлымъ мачевима ужасно окруже дркћућу дѣвойку. Укочена стаяла є скупштина, укочени свештеници; пламенъ се на олтару угаси.“

„Чуйте ме, граћани Итомиски! чуйте ме Ефтиде!“ — но заптивено одзва се глась

народа, пунъ псовке, што є олтаръ обезсвећенъ.

„Чуйте ме, за име Божіе!— Овде на олтару Аполлоновомъ молимъ се я, чуйте ме! — Гледайте!“ — подере кошулю свою „гледайте! изъ овы є рана за васъ крвь текла, за васъ и дѣцу вашу!— Трипутъ самъ я славу храбрости крвлю моіомъ задобыо, онда ми є читава войска наша на полю борбе усклицавала. — Баците мало погледъ у прошавша времена, я самъ быо онай, кои самъ гордогъ краля Ѳеопомпуса са крвавымъ ранама натрагъ одбіо; онда ми є Аристодемъ кћерь свою обручіо. — Она є моя! не принадлежи више Ефтидима!— Оди, Хариклео!“ она падне поредъ нѣга на колѣна.— „Єси л’ ты моя?— говори!“ —

Са слабымъ гласомъ рекне она: „„твоя самъ!— твоя заручница!““

Полид. Ха! овай за жертву вѣнацъ одъ лѣпе твое косе!“ Баци га у гасећій се пламенъ! „ко има право на ню?— съ тимъ ћу се я равнати! некъ доће само тай!“— стане махати мачемъ.

Аристод. (ћипи тамо) Она є моя! Полидоре! іошъ самъ отацъ я!— она є моя! жертва за ярость Богова.— Одите, свештеници, узмите ову дѣвойку!—

Полид. Узмите!— одите!— крвлю ћу жертву боядисати.— Дѣвойку?— Ха! тако чуйте!— Она є жена моя!— носи у крилу сзоме дѣте мое!— Мати є! моя, моя мила супруга!

„То ли є? Хариклео!“ пыташе ю Аристодемъ ладнокрвно и єдито,— „трудна си?— жена?“—

Она дигне руке, очи, клечећи іочъ, къ небу, и рекне: „„„єсть! тако ми Бога! єсамь, єсамь жена нѣгова; єсамь мати.“““ —

Аристод. Мати!— Мати!— Тако прими отеческій мой благословъ!“ — Забоде іой мачь у срце. Она падне на руке Полидора. —

Ужасно, мрачно, смртоносно ћутанѣ погрузи Полидора. — Она се стресе, и — умре.

„Тако умри! тако раздвои се, ты земльо! ты небо! съ ньомъ,“ повиче Полидоръ, страшнымъ погледомъ па ню гледаюћи. „Имашъ жертву твою, Аполло! имашъ ю!“ — онъ стане махати мачемъ прама неба. — „О Хариклео! не хитай!“ — Свештеници падоше у наручія нѣгова.

Са дивіимъ, укоченымъ погледомъ викне: „Патрагъ!— я ћу да принесемъ жертву!“— Они дркћући одступе.— „О Хариклео! о Аристодеме!— о ви Богови!“— Падне на мртво нѣно тѣло.— „Погледъ нѣнъ зове ме!— долазимъ!— жено! невина жертво, долазимъ!— забоде себи мачь свой у прса, — падне на тѣло нѣно, а ньіове душе одлете заєдно на небо.—

Свилодѣлство у Француской

Снажни кораци, кое свилодѣлство у француской чини, све се већма осилюю. Дудовы младика на єданпуть се по 20.000 — 30.000 комада разсађуе, и по извѣстію, кое є Г. Брине де Лагранжъ Попечителю Польодѣлства, предао 71 одѣленѣ сади дудове, а 1835 године єдва є 30 одѣленя на томъ радило. Ненаводећи множину примѣтба, опоминяня и толико брошира, одъ 10 година изилази найманѣ 20 дѣла, коя су само свилодѣлству посвећена. Радиность се са сваке стране диже, и сада є више боятисе забуне у понятію, кою толико различита дѣла и системе проузрочити могу, неголи оскудости у поучаваню. Два періодична дѣла: **Annales de la société séricicole** и **Propagateur de l’industrie de la soie** (т. є. Лѣтописи дружтва свилодѣлства и Разпространитель радиности свиле) сваке се године већма разпростиру, у ньи ставляю найзнаменитіи знаяци свилодѣлства своя мнѣнія и искуства. Навластито првый журналъ можесе као хранилиште свію оны дѣла сматрати, съ коима су се мужеви како у Француской, тако и изванъ нѣ у свилодѣлству и саденю дудова, а и предиву свиле забављяли. (Echo du Monde Savant)

ДОМАЋЕ ВЬСТИ.

Пешта. Њиово ц. и кр. ап. Величество благоизволило є высочайшимъ своимъ рѣшеніемъ одъ г. 1841 Нро. 5906, Высокоблагороднога Господина Анастасію Дерра одъ Морода, Сл. Боршодске и Чанадске вармеђе с. ст. присѣдника, за услуге славной депутации, фондомъ г. н. с. народны школа управляюћой, за осамнаестъ година чинѣне, „Кралѣвскога Двора Столником“ (Aulae Regiae Familiaris) наимилостивіе именовати. Ово є ясно доказателство у колико нашъ благоутробный Монархъ заслуге о народнымъ нашимъ школама, и ревность о народномъ изображенію свемилостиво цѣни, и пребогато награђує. Топла благодарность за ту безграничну милость подгрѣва груди вѣрны Србаља. Хвалу Нѣговомъ Высокоблагородію Г. Дерри за трудове при спомянутомъ народномъ институту нашемъ вѣрно положене.

Пешта 1. т. г. Нѣгово Благородіе Г. инжинирь изъ Енглезке, и сачинитель плана за Пештанско-Будимскій сталный мостъ Вилѣнъ Тирней Кларкъ данасъ овамо приспѣо.

Пешта 3. Авг. Поставланѣ темеля Пештанско-Будимскоме сталноме мосту одложено є на 24 р. Августъ. Њиово ц. кр. Высочество Ерцхерцогъ Карлъ 22 р. н. м. у Пешту ће приспѣти.

Загребъ. Прилнкомъ обдржаване последнѣ вармеђке рештауранје воћа антилирски мислећи Туропоља I* за главу прославлѣнога Гаја 2000 фор. среб. награду є обећао. Кадъ є то Гај чуо, поручіо є своимъ Антагонистима, да онъ за нѣгову неда ни єдногъ грошића.

(Ost und West)

Новый Садъ 1. Авг. Юче є овде погребенъ у вѣчность преселившій се Г. Мойсей Игнатовикъ, III Новосадске нормалне школе учитель и бывшій привременый директоръ круга Сремско-Славонско-Хрватскогъ.

Пешта. 4. т. м. Данасъ су Нѣгово Высокоблагородіе Врховный г. н. с. народны школа Надзиратель Г. Евгеній одъ Ђурковпѣъ држали другій полгодишнїй испытъ у овдашньой елементарной Србской школи, при коемъ є и Нѣгово Высокородіе Г. ц. кр. Совѣтникъ Савва Тюкюлій и већа часть избране обштине присутствовала. На концу испыта Нѣгово Высокоблагородіе Г. Врховный Надзиратель држанымъ, обстоятелствама сходнымъ, и дѣчицу къ прилѣжанію ободраваюћимъ словомъ изволили су свое особито задовольство како према Г. Учителю, тако и према ученицима изявити.

ШКОЛСКЕ ВЬСТИ.

☞ Одъ стране Врховногъ Надзирательства г. н. с. народны школа овимъ се обявлюе свима Учительима и Препаратима, кои бы упразнѣну какову штацію имати желили, да се са собственоручнымъ прошеніемъ, подкрѣплѣнымъ нуждныма вѣроятныма свидѣтельствама, или посредствомъ (п. н.) Г.Г. односителны диштриктуалны Директора, или управо самому Врховному Надзирательству до 27. Авг. = 8. Септ. т. г. пріяве.

Пешта, 3. Августа 1842.

СМЬСИЦЕ.

Два славна Французка лѣкара у седамнаестомъ вѣку, Гви-Патинъ и Реноадотъ, имали су измећу себе нѣку парницу. Кадъ є првый парницу добывшій изъ судейскогъ дома ишао, проговори своєму парничару, кои одвећъ маленъ носъ имаћаше: „Господине, вы сте башъ зато добыли, што сте изгубили. Съ малымъ носомъ ушли сте унутра, а съ великимъ одлазите!“

У стара времена нису смѣли рибари у кадама, у коима су на піяци рибу држали, воду менати. Отуда за народъ є та користъ произлазила, да рибари, боећи се да іймъ рибе непоскапаю, такову євтиніе продавати приморани су были. Не были то сгодно было, да се и данасъ у обычай уведе?

НОШИВО.

(съ образомъ Ч. 6.)

Шеширъ одъ бѣлогъ поса съ перѣмъ; хальина одъ пекина съ француама. Шеширъ одъ гросъ де непла; хальина одъ бѣлогъ органтина съ везомъ; мантила одъ чипке.

Цѣна ране у Пешти 31. Іуліа. Грошић. 6. вр.

	најболѣ	средњѣ	лоше
Пшеница	180	170	156
Наполица	145	130	120
Ражь	110	105	95
Єчамъ	83	80	70
Зобъ	68	65	60
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	126	—	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

2. Авг. 6′ 7″ 0‴ — 3. Авг. 6′ 3″ 9‴ — 4. Авг. 6′ 1″ 0‴ — 5. Авг. 6′ 0″ 0‴ (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четвркомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 9. Августа. Число 12. 1842.

МОЯ РАДОСТЬ.

одъ

Срба Ђорђа.

Кадъ на небо у покоћи
Бацимъ погледъ, и помоћи
Ко чуденю премогућства
Я добыямъ: душе чувства —
Чине мою радость! —

Кадъ на земльи, зелениломъ
Украшеной, лаоръ съ криломъ
Умилности мене лади,
И съ мирисомъ душу м' слади
Онда имамъ радость! —

Поредъ мене а кадъ драга,
Србска дћва мила, блага,
Сћдећ' душу м' занимава,
Онда влада права слава,
Онда моя радость! —

РЬЧЬ У СВОЄ ДОВА.

II.

Вредность развіяня народнога єзика.

(по Лаву грофу Туну)

Изображени одъ Бога су позвани, да буду воће и одхранителы простога народа. Христіянска є дужность, свакимъ могућимъ начиномъ свима, кои око насъ живе, оно саобштавати, што одъ ньи болћ знамо. Гдћкоє зло нашегъ дружевногъ станя одтудъ произтиче, што се саобраштаванћ различны чинова само кругомъ ньіовогъ посла, и тако назване званичне дужности ограничава, и што мы у обште са манћ изображенымъ людма редко, и то не на пріятельски начинъ говоримо; што бы користи ради наше чинити морали. Съ оним се често, и пріятелски саобраштавати неможемо, у коєга єзику све наше мысли, сва наша чувствованя съ нћкомъ лакоћу изразити у станю нисмо. А кодъ многи є овако саобраштаванћ сасвимъ свойственый предметъ ньіовогъ званія. За ове є врло потребно, да іймъ се живо и сваковрстно развіє єзикъ, коимъ дћйствовати мораю. Кньижевно развіянћ єзика съ изображенћмъ и дћйстваванћмъ учителя у тесной є свези. Ако овде повода имамо особито на „вещественe“ науке (Realvissenschaften) дћйствовати, то іошъ ту придодати морамо, да у истой мћри нега єзика, на полю разставны (abstracte) понятія и найдублћгъ душевногъ живота, зависи такоћеръ и одъ дћятелности свештеника. Свештеникъ се озбильски трудити има, да своє люде къ высокомъ христіянскомъ савршенству приведе, да іймъ понятія олакша, и чувства облагороди. А како ће то учинити, ако не проповћданћмъ слова Божія у народномъ єзику? Не манћ народный єзикъ пада у кругъ дћятелности и оны, коима истинабогъ дружевно саобраштаванћ съ простакомъ ніе правый предметъ ньіове званичне дужности, али опетъ као за условіе савршеногъ одправляня исте служи: я мыслимъ на лћкаре и чиновнике. Тко се у ньіово станћ постави, мора осећати у колико манћ (постоећимъ истымъ околностима) своіой дужности одго-

ворити може, ако є єзикъ, коимъ дѣйствує, текъ површно научіо, неголи онай, кои є одъ части баремъ у нѣму одхранѣнъ. Тко пакъ ово неосећа, тко недопушћа, да єзикъ и литература и найманьій упливъ на благостоянієе грдне множине простога народа има, некъ непокушава увоћенѣ иностраны елемента међу народъ нашъ као нѣшто пробитачно похвальивати. Желимо ли къ темельитомъ изяснѣнію преложены пытания доћи, то немоймо исто недостаточнымъ правилама помрачити. Тко съ простымъ Србиномъ, у колико є къ међуусобномъ споразумлѣнію потребно, србски говорити допушта, али свако выше напредованѣ србскога єзика и литературе препречити гледа, тай се само по мѣри одъ оногъ разликує, кои є — съ већомъ дослѣдносћу — србскогъ се єзика сасвимъ одрекао, да бы на мѣсто нѣга што скоріе другій свуда уведенъ видіо. Поступакъ обоице по нарави є єднакъ, будући изображене тамо води, да се народногъ єзика, кои су на изображенѣ снародника свои обратити дужни, у толико одрекну, уколико ови къ народномъ єзику принадлеже. Напредку србске литературе за любавь иностраны елемента на путъ стати, значи свакако душевапъ развитакъ живећи поколѣнія мнимомъ благостоянію будућегъ потомства на жертву принети. Ово намъ є свагда насилно присвоиванѣ быти видилосе. Истинабогъ човекъ валя и о найудалѣнiимъ послѣдицама своєгъ дѣланя да промышлява; а навластито кадъ се разрѣшую пытаня, коя благо и несрећу читавогъ народа опредѣлюю, треба при поступанію нашемъ и на будућа поколѣнія, у колико можемо, найживлѣ да назимо. Али ипакъ при свемъ томъ никадъ заборављаймо, колико є погледъ нашъ у будућность неизвѣстанъ. По своіой вольи, ма и са штетомъ ближнѣга, противъ опога, што бы на користь потомака быти могло, и онда іошъ — по мечти можда каквой — кадъ є већъ свеобштимъ одобренѣмъ примлѣно, радити, и викати ће само лудый космополитизамъ, или грѣшно высокоуміе. Съ христіянскомъ дакле смиреносћу божіему промыслу предани, за дужность нашу сматраймо, са свима средствама, коя су намъ при руци, међу народъ науке и знаности разпростирати, нѣгову душу облагороћивати, и народну литературу, као єдино средство народногъ препороћеня нашегъ, подизати. Увѣреность пакъ некъ насъ крѣпи, да ћемо тимъ само срећу потомства нашегъ тврдо основати. А што намъ старанѣ о народномъ благу препречує, то већъ и збогъ тога као лажно, блудно и неправедно презиримо и обацуймо.

Прегледъ британске трговине одъ године 1831—1840.

Британско є правительство свой десетогодишньій прегледъ трговине савезнога кралѣвства одъ године 1831 — 1840 обнародовало. Овака обнародованя свакой земльи, а навластито, ако подуже доба заузимаю, одъ велике су знаменитости. Оне излажу средства, коима се напредакъ трговине, као поглавито условіе благостоянія државногъ и богатства приватны людій, изслѣћує; но у Енглезкой су иста одъ особите, необичне вредности. Єръ одъ иностране трговине зависи енглезко богатство, упливъ и величина. Кадъ бы се Енглезкой трговина одузела, то бы она была другогъ степена сила. Трговина нѣна намирує несить енглезскій буджеть; приходи мытнице износе скоро половину свію енглезки прихода, т. є. на 24 миліона фн. штерлинга одъ нѣна 52 Мил. фн. шт. *) У француской износе мытнице само дванаестину државны прихода. У Енглезкой иностранa трговина, а особито извозъ робе, коју Енглезка готови, и у стране землѣ оправля, ніе маленкость; она є поглавита стварь, она є пытанѣ о животу и смрти. Трговина є Енглезку ономъ учинила, што є садъ. У свима готово

*) Єдна фунта штерлинга износи наши 9 ф р. 24 кр. сребра.

дѣлма свію енглезки попечительства нѣко одношенѣ на трговину за темель служи. Трговине ради заключую Енглезки политици миръ, ил' обявлюю ратъ. Гдѣкои су народи подъ видомъ нѣке идеє вѣрозакона ратове вотили, као што су были крстоносни походи; други су воєвали као баяги изъ политичны узрока. Кодъ овы последньи узрокъ є было славолюбіє, кодъ првы тежня чудеса чинити. Али Енглезка предузима войне, коє су одъ нечувеногъ успѣха, само изъ єдине основе — путъ за трговину разкрчити. Примѣтити валя, да ово ніє опаданѣ какво, него є више похвала, кою овде изявлюємо. Мы нећемо доказивати, да користи трговине валя користима начела (Principien) предпоставляти; или да бы оправдиво было, матеріалну добыть, ма насъ шта стала, као главну цѣль предъ очима имати. Но ипакъ извѣстно є, да радино, издрживо, неуморно, одважно и неограничено покровительство изванске трговине Енглезке изъ патріотизма произлази. Трговиномъ издржава Енглезка своє господство на мору, и свой положай у свѣту; трговиномъ найвише дѣйствуе енглезка аристократія на граѣанско станѣ, и чини уставъ народный кодъ овога милымъ; трговиномъ се забавляю многи миліона руке. Кадкадъ, а ако хоћемо и више путій право имаю остали народи, што патріотизамъ Енглеза за изключивъ и користолюбивъ проносе; ал' често валяло бы ньима у овомъ подражавати. Нема те владе у наше доба, коя небы поступанѣ попечительства св. Ямеса за примѣръ себи узети могла.

У течаю одъ десетъ година, т. є. одъ год. 1830 — 1842, вредность є радинности британске, или британски производа, коє є Енглезка у иностране државе извела, повысила се одъ 37 мил. фун. штерл. (930 мил. франк.*) на 51. мил. фн. шт. (1300 мил. фр.). Умножено є дакле за 14 мил. фн. шт. (370 мил. фр.) или 43 процента. У исто доба умножіосе є извозъ Француске одъ 453 мил. франка на 95 мил. фран., дакле за 242 мил. фр. или 54 процента. По овомъ бы извозъ Француске сразмѣрно више растіо, него енглезкій. Но примѣтити валя, да су извози енглезки, по извѣстію трговачкогъ сталежа, оцѣнѣни, гди се (ако извѣстно а и површено узмемо) и на паданѣ цѣне робе призрѣнѣ има; а у Француской су извози по сталной, єданпуть за свагда за сваку робу примљѣной вредности оцѣнѣни. Изъ овогъ францускогъ поступка произилази умноженѣ извоза, коє є претерано; єрь цѣна многи роба радинности пада.

Умноженѣ извоза енглезкогъ обогаћеню веће стране европейски народа приписатисе мора, и упркосъ постоећой системи мытнице све то више махъ узима. 1. Руска, ако строгу тарифу свою и непопушта, узела є године 1840 робе изъ Енглезке за 40 миліона франка, а год. 1831 само за 30 мил. фр. 2. Извозъ у Шведску у одношенію као 1 на 2 повишенъ є. 3. Исто тако и за Данску. 4. У Белгію и Нидерландъ извозъ є енглезке робе удвостручіосе. Онъ є овде много знаменитіи него у горепоменутымъ државама, и десетъ путій крѣпчій, него укупный извозъ Енглезке у кралѣвине Денемаркъ, Норвегію и Шведску. 5. Извозъ у Француску іошъ є већій. Године 1831. изнела є Француска изъ Енглезке єдва трећину одъ онога, што є малена кралѣвина Нидерландъ одтудъ извезла, коя є часть єдну одтудъ изнешене робе опетъ сама далѣ оправила. Одъ године 1831 — 1840 извозъ є Енглезке за Француску одъ 15 мил. франка на 60. мил. фр. скочіо. 6. Извозъ у Португалску мало є променуосе; одъ 27 мил. франка скочіо є на 30 мил. фр. 7. Шпанска по службеномъ извѣстію у своимъ трговачкимъ одношеніяма съ великомъ Британскомъ при истомъ станю є остала. Но станѣ є ово притворно. Потайна трговина є на Гиблартару умножиласе, и неспоминоћи ону, коя є у време граѣанскогъ немира у Баскискимъ предѣлима кодъ Пасагескогъ пристаништа чинѣна. На Ги-

*) Єданъ франкъ 22 кр. ср.

бралтару є по изложеню попечительства за енглезкій извозъ пало године 1831 до 9 мил. франка, а год. 1840 30 мил. фр. 8. Извозъ Енглезке у Нѣмачку за ово 10 година трећиномъ є умножіо се. 9. Италіа є при старомъ остала. 10. Турска показує нѣко умноженѣ, коє одтудъ произтиче, што пристаниште трапезунско на сѣверномъ брегу мале Азіе свезує Европу са унутарньомъ Азіомъ. 11. Сѣвероамериканске слободне државе быле су іошъ пре 10 година први прекупци енглезке робе; оне су и садъ, ал' ньіова трговина съ Енглезкомъ подлежи толикомъ колебаню, да є тежко о овомъ каково понятіе имати. Године 1831 примиле су робе у цѣни одъ 230 миліона франка; године 1836 у цѣни одъ 320 мил. франка; а године 1840 само одъ 135 мил. франка.

(Продужиѣесе)

Знамените черте изъ живота Генерала Суварова.

Съ нѣмачкогъ одъ Ђ. П.

(а)

Кадъ є войска, кодъ коє є Суваровъ у време седмогодишнѣгъ рата као Подпуковникъ (Unterleutenant) быо, у пруску землю стигла, и ту се у єдномъ селу настанила была, нѣкій Подчиновникъ (Unterofficier) одъ исте компаніе, у коіой є Суваровъ быо, нѣшто скриви. Фелдмаршалъ Грофъ Ферморъ пре тога издао є заповѣсть, да се найстрожіе на воєне законе у кралѣвско-пруской земльи пази. Ако бы ткогодъ што преступіо, мораю чиновници одговарати. Кривица подчиновника была є такова; и поглаваръ тогъ мѣста, гдѣ су сада становали, Генералу се потужи. Кадъ се стварь извиди, нађу, да бы кривица маня была, да є Суваровъ болѣ пазіо на инструкцію, коіу му є капетанъ при одлазку своімъ предао. Међу тимъ Подчиновнику каштига одредисе доста строга. Кадъ Суваровъ то чуе, оде таки осталымъ чиновницима, замоли ій, да заедно съ ньиме Началнику (Obrister) иду, те свакояко га моле, да каштигу, коя є Подчиновнику одређена была, т. є. да се са звания сбаци, не истый, него Суваровъ трпи; єрбо є онъ, а не Подчиновникъ найвише кривъ, — будући є првый томе поводъ дао, занемаривши строгу заповѣсть своігъ Капетана. Изъ тога узрока онъ и каштигу заслужуе. Премда су сви Чиновници новымъ и рѣдкимъ овымъ захтѣваньемъ дубоко тронути были; ипакъ су му савѣтовали, да одустане одъ те намѣре и кривца строгой судби остави, да погледи на своє станѣ и свой родъ, па да се умири. „Не!“ рекне онъ „Нећу слѣдовати вашемъ савѣту. Идемъ сада самъ Началнику; вальда ће онъ блажіи и праведніи быти, и мене, кои самъ удальити могао тай догађай, кои наше оружѣ безчести, по закону каштиговати.“ Заиста и оде, потужисе управо на нѣга, што га є изъ призрѣнія на родъ одъ заслужене каштиге уштедіо; далѣ моліо га є, да не остане на томъ, већъ да нѣга (Суварова) каштигуе, а Подчиновнику каштигу олакша. Забадава є Началникъ повторавао све, што су му већъ чиновници говорили; — и кадъ сва представляня суетна быяху, племенитый овай мужъ дозове сутра данъ тужителя, наплати му штету у полакъ вин е, него што є самъ искао, па после и Суварова, све Чиновнике и обтуженога себи призове, гди се тужитель предъ свима торжествено своє тужбе одрече; и тако се Подчиновникъ одъ каштиге ослободи. Суваровъ се примири мало, што є на томъ прошло; али сутра данъ одма поднесе Началнику молбу, да се у другу регементу премѣсти, што му и дозволѣно буде.

(б)

Год. 1787 Турци се заваде съ Русима поводомъ кубански Татара, кои се 1. Окт. са многимъ лађама и съ великомъ войскомъ у Тауріи кодъ Кіебурна у битку пусте. Покрай свега страховитога бѣснила и юриченя буду разбіени: 1500 мртвы остане на мѣсту, а више хиляда подависе. Славна ова побѣда задобіена є єднымъ само необоримымъ духомъ Генерала Суварова, кои є єднымъ ра-

нама обасутъ на боришту лежао, и єднако своє храбріо, за владарку и отачбину побѣдити ил' умрети. Вѣрни войници трудили су се помоћи му, превію му ране молећи га навалице, да се за животъ стара. „Дѣцо“ рекне Генералъ „маните се мене; идите само брзо, те помозите да браћа побѣду одрже.“

(в)

У рату кодъ Крима Суварова у жестокой єдной битки тане удари у бокъ. Онъ падне сь коня, и остане мало на земльи. Међу тимъ почне руска войска измицати; а Козаци већъ нагло бѣгати! У тай ма дигне се Суваровъ, привеже марамомъ и поясомъ рану, што є яче могао, попнесе опеть, ал' съ великомъ мукомъ, на коня, нагне за бѣжећимъ Козацима. Кадъ ій стигне, баци се међу њи на землю, и викне: „Бѣгайте само! бѣгайте! Вашегъ Генерала хоћете Турцима да оставите! Како? Заръ вы нисте Руси?“ — Козаци, како чую гласъ Генерала, стану, скупесе у редъ, и подъ нѣговымъ предводительствомъ у найвећемъ трку на душмане навале, тако, да се битка сасвимъ изнова почне: и Турци надбіени буду.

Прегледъ народа корена Славенскога год. 1842.*)

одъ

Павла І. Шафарика.

А. По нарѣчію и држави.

У Руской: Великоруса 35,314.000, Малоруса 10,370.000, Бѣлоруса 2,726.000, Бугара 80.000, Србаля 100.000, Поляка 4,912.000, свега 53,502.000.— У Аустріи: Малоруса 2,774.000, Бугара 7.000, Србаля 2,594.000, Хрвата 801.000, Корутанаца или Словенаца 1,151.000, Поляка 2,341.000, Чеха и Моравацa 4,370.000, Словака 2,753.000, свега 16,791.000.— У Пруской: Поляка 1,982.000, Чеха и Моравацa 44.000, Лужичана а) горньи 38.000, б) долньи 44.000, свега 2,108.000.— У Турской: Бугара 3,500.000, Србаля 2,600.000, свега 6,100.000.— У Кракови: Поляка 130.000, свега 130.000. У Саской: Лужичана горньи 60.000, свега 60.000. Сума одъ свію пособъ: А. І. а) Великоруса 35,314.000, б) Малоруса 13,144.000, в) Бѣлоруса 2,726.000; ІІ. г) Бугара 3,587.000; ІІІ. д) Србаля 5,294.000, е) Хрвата 801.000, ж) Корутанаца или Словенаца 1,151.000; Б. І. з) Поляка 9,365.000; ІІ. и) Чеха и Моравацa 4,414.000, і) Словака 2,753.000; ІІІ. к) Лужичана 1) горньи 98.000, 2) долньи 44.000, свега 78,691.000.

Б. По нарѣчію и вѣрозакону.

Вѣроизповѣданія: І. Грчкога: Великоруса 35,314.000, Малоруса 10,154.000, Бѣлоруса 2,376.000, Бугара 3,287.000, Србаля 2,880.000, свега 54,011.000.— ІІ. Грчкокатоличнога: Малоруса 2,990.000, свега 2,990.000.— ІІІ. Католичнога: Бѣлоруса 350.000, Бугара 50.000, Србаля 1,864.000, Хрвата 801.000, Корутанаца или Словенаца 1,138.000, Поляка 8,923.000, Чеха и Моравацa 4.270.000, Словака 1,953.000, Лужичана горньи 10.000, свега 19,359.000.— IV. Протестанскога: Корутанаца или Словенаца 13.000, Поляка 442.000; Чеха и Моравацa 144.000, Словака 800.000, Лужичана 1) горньи 88.000, 2) долньи 44.000, свега 1,531.000— V. Махомеданскога: Бугара 250.000, Србаля 550.000, свега 800.000.

В. Оглављніе по єзику.

1) Руса 51,184.000. 2) Бугара 3,587.000. 3) Илира 7,246.000. 4) Поляка 9,365.000. 5) Чеха 7,167.000. 6) Лужичана 142.000. Свега: 78,691.000.

*) Изъ найновіегъ дѣла „Slowanský Národopis.“

НАЧАЛА ЧОВЕКА ОДЪ СВЕТА.

са немачкогъ

одъ

І. С. М.

Све садъ стои на высокой савршенства точки; окретанъ пакъ и вештъ човекъ стои на найвышой.

У садањ врем: ви[illegible] захтева одъ єдногъ мудраца, него у врѣме Грчке одъ

с е д а м ъ, и више є нуждно садъ окретности и вештине, да се што съ єднымъ текъ човекомъ уради и на край изиђе, него у ,оно време съ целымъ народомъ.

Разумъ и оштроуміє.

На ове две осовине лежи сва крѣпость човека, кои є за велика дѣла. Кои текъ єдну одъ овы има, тай само уполакъ срећанъ быва. Треба имати и єдну и другу, да се што велико учини. Али неокретни и невешти люди, обычно, у избору свога опредѣленя, свои пріятеля, места и пребывалишта свога несрећни бываю.

Не буди проливеногъ єзыка.

Оно, што срећно за рукомъ изиђе, у толико є већегъ удивленя достойно, у колиє више тайно рађено, и изненада као ново показано. Сигранѣ са отвореныма картама нити доноси користи ни задовольства. Кадъ се човекъ безразсудно не изда, то се велики духови у непрестаной внимателности обдржаваю, а особито, кадъ се каквогъ важногъ дѣла тиче, на коє обште чеканѣ изгледа. Подозрева се и слути неко таинство, и ово таинство подиже удивленѣ. Ако ли се што мора о ствари рећи, то текъ нешто, и то невразумително казати треба, и у обхожденю съ людма нетреба свагда простосрдечно говорити. Ћутанѣ є светиня благоразумія. Никадъ се недивимо каквомъ плану, кадъ га пре времена знамо. Чрезъ то се подвргавамо у толико стражіой критики, и двоиномъ смо несрећніи, ако намъ се предпріятіе осуєти. Треба дакле у овомъ Богу подражавати, кои одъ свію людій своє путове сакривене држи.

ШТАТИСТИЧНО.

Ученый и вредный сачинитель найболѣ географіе одъ Угарске, Алексіе финѣшъ, недавно издао є Штатистику Угарске (Magyarország statistikája), изъ коє слѣдуюће изводимо: У Угарской и къ ньой припадаюћимъ земляма на 4.894 четверокутны миля живе до 12,990.558 становника: дакле на єдну четверокутну милю долази 2.285 душа. У Угарской пребываю 18 различиты народа. Племића има у Угарской 544.372: свакій дакле 20-тый становникъ є племенитъ. Угарска производи обычно: 90 миліона пожунски мерова жита, а 800.000 варива; сѣна до 41 миліонъ мажій; вина на 30 миліона акова. Копанѣ злата и сребра на годину доноси 2,074.346 фр. сребра; бакара 1,378.080 фр. ср.; литогъ и нелитогъ гвожђа 2,450.472 фр. ср. У Угарской се налази 75 папирны воденица, 300 пивара, 25 фабрика, у коима се одъ репе шећеръ прави, 36 свилара и 54 стаклены майдана.

Одъ два зла горе.

(къ нѣмачкогъ)

Єданъ хтяше дану рѣчь, да ће дѣвойку узети, погазити. Остави дакле мѣсто, у коємъ є ова обытавала. На путу, пре него што є къ своіой кући приспѣо, сустигну га дѣвойкина браћа, и єданъ га запыта:

„Нисте ништа у мѣсту, коє сте садъ оставили, заборавили?“

Онъ се мало позамысли; ухватисе за браду, и погледи горе на собный штукаторъ; за тимъ се тргне, и викне:

„Право! садъ ми паде на умъ! Я самъ заборавіо съ господичномъ ваномъ сестромъ вѣнчитисе.“

Вратисе, и оставлѣну заручи

Овой приповѣдчици можесе друга єдна противставити. Тако є исто и овде хтѣо єданъ младићъ пореѣи обећанѣ, и умаћи. Стрицъ оставлѣне почне га віяти, и сустигне га на путу.

„Вы нећете далѣ путовати“ рекне му; „вы морате важно єдно дѣло окончати. Разумѣте л’ ме?“

„Нѣшто мало.“

„Я ћу васъ чекати сутра или на удвоишту, или кодъ олтара съ моіомъ сыновицомъ. Избирайте!“

„Я самъ свагда оригиналанъ човекъ быо.“

„Єсте л’ се размыслили и склонили?“

„Одъ два зла свагда самъ избирао — не као други, манѣ — него веће.“

„Дакле ћемо мейданъ дѣлити?“

„Не — него ћу вашу сыновицу узети!“

Славенска Старина.

У кралѣвской књижници у Паризу не давно є нађенъ єданъ чески рукописъ одъ многи богословски разпрана о Ивану Хусу. Подуго є истый за хрватскій држанъ. Чинисе да є писанъ у почетку петнаестогъ вѣка. (G.Bl.)

ДОПИСЪ.

У Сремy 21. Јулија 1842.

Јошт сам пре неколико дана бијо разабрао, да ће Г. Др. П. Јовановић привр. сремск. круга србски школа управитељ к нама доћи, и већ сам бијо као запета пушка. Мислијо сам, то је онай плироман, кои ће сад том приликом гледати и настојати, да нам илирство препоручи и ослади. А! ту те ја и оћу, помислијо сам. Брже боље проучим све фразе, против реченог Господина у Срб. Народ. Листу печатане, да та ш њима, ако што о илирству напомене, поразим и уништим. Приспе и тај дан. Он дође, поздрави обштину, испите почне и сврши, и о илирству ни речи неспомене. Препуњен са предсудама о реченом Господину, помислим да је он свој план за последак извршити наумијо; али кад он при полазку обштини, учитељима, народност, пользу училишта препоручивати, помоћ од своје стране обећавати, и обштину на полагање труда о школи и цркви ободравати стане, онда се мени тек разведри, и ја његовим љубавним, вештим начином при егзамену заузет, тек онда прозрем и дознам, да су сва у Нар. Листу о антинародној тежни реченог Господина изложења, сама гатања била; која своју владу само донде имају, док човек овог правог родо — и просветољбца непознa.

Мргуд.

КЊИЖЕВНЕ ВЂСТИ.

Изъ Пеште. У овдашньой Баймеловой типографіи штампана книга „Смѣсице Нове. Новое разныхъ вещій сочиненіе Милована Видаковичь“ изишла є на свѣтъ, и можесе добыти како кодъ самогъ Г. типографа, тако и у експедиціи пештенско-будимскогъ Скоротече за 30 кр. у сребру. Книга иста садржи слѣдеће предмете: 1. Стіхови на похвалу Магьарскому Ѳеатру. 2. Привѣствіе. 3. Прилогъ у писму на Пріятеля. 4. Привѣствіе Ученику. 5. О Церной Гори. 6. Укратко о народу Сербскомъ, у Венгріи сущемъ. 7. Нова имена древныхъ мѣстъ и градовъ. 8. Пѣснь о Сербіи. 9. Преповѣдка.

Изъ Новогсада. Овде се печата „Србска Граматіка, по начину, коимъ найславніи садашньи наши списатели пишу, нарочито на пользу премиле младежи србске устроена Іованомъ Поповићемъ, савршенымъ Богословомъ и П. Учителѣмъ.“ Књига ће быти 11—12 штампаны табака дебела.— Цѣна іой є 30. кр. ср. Имена (п. н.) г. г. предбройника валя одправити на Г. Петра И. Стояновића књигопродавца у Новомсаду.

Изъ Загреба. У кр. повл. илирской народной тискарни Дра ЉудевитаГая штампа се „Zemljopis Ilirskih Pokrajinah, одъ Драгутина Селина..“ Овде се описує 1. Корушка и Штаєрска, 2. Горица и Крайнска, 3. Истрія и Далмація, 4. Хрватска, Славонія, Банатъ и Бачка, 5. Босна и Бугарска, 6. Србія и Црнагора, 7. Албанія, 8. Трація и Маћедонія. Осимъ земльо-и мѣстописны предмета, свакогъ посебногъ предѣла и исторія на кратко є описана. На концу књиге, коя ће до 30 табака дебела быти, приключићесе краіобразъ (mappa geographica, Landkarte). Цѣна є 2. фр. у сребру. У Пешти предплату прима учредничество овы листова.

Г. А. Дракслеръ, учредникъ у Загребу излазећи нѣмачки новина „Croatia,“ сготовля књижицу „Der Illyrismus in Croatien.“ Г. Дракслеръ є очевидацъ свію догађая, кои се у обзиру народности у Хрватской появише; може намъ дакле цѣло станѣ ствари наиболѣ представити, — ако се само єдностраности небуде држао.

ДОМАЋЕ ВЂСТИ.

Пешта. Нь. ц. и кр. ап. Величество подъ Нр. 12.521 т. г. благоизволило є наимилостивіе рѣшити, да се Србскій Народный Соборъ држи у Карловци 30 Авг. - 12 Сент. т. г., и то само ради избора Митрополита. Кралѣвскій Комисаръ є Нѣг. Екс. Никола грофъ Сечень одъ Темерина, Врховный Жупанъ Пожежке вармеђе.

Пешта. На найпонизніе Врховногъ г. н. с. народны школа Надзирателя Г. Евгенія одъ Ђурковића представлѣніе, Њіово ц. и кр. ап. Величество благоизволило є

а) подъ Нр. 39.081 г. 1841 преблагоутробно дозволити, да у будућа времена, како Врховный г. н. с. народны школа Надзиратель, тако и истогъ вѣроисповѣданія педагогична заведенія, србско у Сомбору и влашко Араду, такођеръ и шестъ кр. окружны школски управителя своє чиновне печате имаю, и ни у званичнымъ дѣлма употребляваю.*)

*) На резанѣ печата, да се небы фонди школски таковымъ трошкомъ отеготили, Њігово Высокоблагородіе Врховный школа Надзиратель Г. Евгеній одъ Ђурковићъ даровао є 100 фр.; Педагогично заведеніе Арадско 3 фр. 20 кр.; Благородна Господа окружны школа управители: Темишварскій Г. Лука Кенгелацъ 70 фр. 50 кр., Бачкій Г. Георгій Петровићъ 100 фр., Велико-Варадскій Г. Димитрій Константини 5 фр. 30 кр.

б) подъ Нр. пакъ 122 т. г. Нь. ц. и кр. ап. Величество преблагоутробно рѣшило є: да се при г. н. с. педагогичнымъ заведеніяма служећи Учитељи одсадъ не Учитељи, него Професори именовати имаю. Ево ново доказателство превысоке Нь. ц. и кр. ап. Величества спрама вѣрногъ рода нашегъ, и нѣговы школа отеческе милости.

Нь. ц. и кр. ап. Величество достаило є Темешкогъ Врховногъ Провинціалногъ Комисара, Евгенія одъ Алмаши, са службе дигнути, и наслов Кралѣвскогъ Совѣтника наимилостивіе подѣлити, такођеръ и Професору бабичлука на пештанскомъ Свеучилишту Флоріану одъ Бирли.

(O.P.Z.)

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВѢСТИ.

☞ Учителскій конкурсъ.

У Шиду є упразнѣна учителска штација друге Србске школе. Ову добыти може само онай, кои є съ добрымъ успѣхомъ Препарандію свршіо, кои— осимъ Србскога єзика — нѣмачкій и мађарскій баремъ у толико знаде, да може дѣцу у читаню, и писаню наставляти (а кои прокрай тога іошъ и латински разуме, имаће првенство надъ другима), и кои є особито честногъ и непорочногъ живлѣня, и морално-доброгъ владаня. Съ ньомъ є скопчано ово благодѣяніе: 250 фр., 6 хватій дрва, квартиръ и полакъ куће башче. Тко ю дакле имати жели, нека молебно своє прошеніе, нуждымъ атестатима укрѣплѣно, и собственомъ рукомъ чисто Србски написано найдуже до 24 Авг. = 5 Септ. о. г. у франкираномъ писму обштини шидской преда, коя ће кандидацію учинити, и своимъ путемъ Врховному школа Надзирательству ради избора и потврѣня оправити.

У Шиду мѣсеца Іулія 1842.

ТРГОВАЧКЕ ВѢСТИ.

Изъ Старе Оршаве. Већъ є почеласе претеривати рогата марва изъ Влашке преко наше границе у Угарску, и много хиляда є претерано.— У Банату є рана тако добро родила, да ће селяни доста посла имати, докъ ю у амбаре смѣсте. Цѣна ране зраво спада; и требало бы да земичку одъ бѣлогъ брашна (Mundmehl) по лимитаціи за 2 кр. шайна добыямо; но будући да є овде бѣлога брашна тежко добыти, зато се исте одъ среднѣгъ брашна (Semelmehl) месе.— Виногради у овымъ предѣлима обећаваю богату берву, и іошъ є надежда, да ће се у оршавачкимъ гостіоницама найболя вина точити. (O.P.Z.)

Изъ Бає. Кодъ насъ є жетва врло добро испала. Єданъ крсть зоби дає по петъ вика, а пшенице по четиръ. Трговина є почела живля быти, и примѣчавасе кодъ народа више новаца.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

По гласу писма изъ Леде, овогъ часа находисе до 20.000 людій, дакле скоро четврта часть жителя, нѣкада цвѣтаюће и робомъ богате вароши у найвећой сиротиньи. Тако є исто и у Невкастлеупон-Тини. Маіоръ нѣкій у скупштини єдной изразисе, да 11.000 душа одъ варошке милости живе. У Волферхамтону іошъ є жалостніе: овде є бояти, да се жестоко какво злочинство незадовольства неприпети. Депутаціе изъ свію среза, коє су садъ у Лондону скуплѣне, свакій данъ добыяю овымъ подобне жалостне вѣстій и изъ осталы предѣла.

У Дунауриду (Виртенбергу) 18-огъ Іулія єданъ войничкій конь другому десну ногу преко сломіе. Овогъ одма заколю. Присутствуюћій регементскій коньолѣкаръ рекне, да є месо сасвимъ здраво и за єло. На то се одма у Дунауриду и у околномъ предѣлу явно на знанѣ даде, да се здрава коньска меса безъ новаца за єло добыти може. На ово обзнанѣніе притицали су са свы страна люди, да меса добыю, тако, да су и последньи останци убієногъ скота за петъ сатій сасвимъ ограблѣни были.

Цѣна ране у Пешти 7. Авг. Грошић. б. вр.

	найболѣ	средньe	лоше
Пшеница	184	170	155
Наполица	140	130	125
Ражь	114	110	100
Єчамъ	83	80	70
Зобъ	68	65	60
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	128	125	—
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

6. Авг. 5′ 11″ 6‴— 7. Авг. 5′ 8″ 9‴— 8. Авг. 5′ 5″ 3‴— (надъ 0.)

☞ Іошъ има нѣколико ексемплара одъ листова наши. Ако ій тко имати жели, нека се изволи што скоріе пріявити. Експ.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку.— Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полугодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 3. Септемв. Число 19. 1842.

СРБИНЪ

по словачкомъ у овогодишньой Ньитри.

одъ Милорада.

Зашто Србинъ я садъ небы быо?
Та подъ липомъ *) самь се родіо,
Србинъ отацъ ме учіо,
Вѣрно любит' народъ србскій міо!

Садъ уживамъ оно мѣсто красно,
Гдѣно Сава хучи съ таласма,
Єчи србскій гласъ међъ горама,
Гдѣ се съ Фрушкомъ сунце грли ясно.

Наравь иста мени ту помаже,
Єзикъ србскій вавѣкъ милобат',
Сила людска ма да друго каже.

Пре ћу счупат' срце дат' изъ тѣла,
Нег' одъ тебе, роде, одступит',
Ил' те издат', народности мила!

РЬЧЬ У СВОЄ ДОБА.

VI.

Одношеніе Славена између себе.

съ нѣмачкогъ одъ Лава грофа Тука.

Славенска поколѣнія ако и єсу єдно одъ другогъ удалѣна, као н. пр. Руси и Чеси, ипакъ су доста наблизу, да своє сродство осећати могу. Ньіови єзици нису тако различити, као н. пр. удалѣне гране германскога єзика: нѣмачка и данска и т. д. Найсроднія славенска племена, као н. пр. Руси и Срби, несаставляю єданъ народъ, као тесно сродни кодъ Германа н. пр. Швабе, Франки и Саси; шта іошъ — ньи, као и ньіове єзике сбывше се судбине више су єдно одъ другогъ одѣлиле, него да бы іймъ се икадъ властитость изгубити могла. Ни мыслити нетреба, да ће се икадъ моћи стопити не текъ руски и србскохрватски, польски и ческовачки народи, но нити иста поєдина племена. И неизображени Срби могу се о найнуждніимъ потребама живота прилично разумѣти; али и найизображеніегъ Србина знанѣ собственогъ єзика, ако га съ филологичномъ ученосћу поцрпіо ніє, у станѣ поставити неће, да и єдну польску кньигу разумѣти може. Изъ овогъ собственогъ одношенія слѣдуе двояко: прво могућность и наравь свеобште славенске тежнѣ; а затимъ и граница, кою ова тежня, кадъ се Славени већъ сдруже, прекорачити несмѣмо. Са єдна користь налазисе, коя є свима Славенима обшта, и због коє се они узаимно подпомагати мораю; а ова є сачуванѣ славенске народности противна други народны значая. Увѣрени да су — баремъ за Европу — прошла она времена, кадъ є єданъ народъ другога силомъ потрти могао, укланяти намъ треба само такове опасности народногъ живота, коє мирно послованѣ различны народа мора собомъ за ото донети, што є у народной душевной дѣлателности заостало. И акопремъ ова са снажнымъ развіянѣмъ єзика и кньижества у найтешнѣмъ узаимномъ дѣйствованю стои, исто тако и средства су найсилнія, народность сачувати, она, коя къ свестраномъ развићу єзика, безъ да бы му чистоту по-

*) Липа є свето дрво Славена, дакле и Србаля.

вредила, служе, и књижество оживляваю. За ово є пакъ нуждно узаимно између славенски народа књижевно послованѣ, то єсть свакій треба на то да тежи, да се у непрестаномъ познаваню књижевны производа и потреба свію други Славена налази. Сачуванѣ своґъ єзика, своґъ особноґъ народноґъ живота єсть прво старанѣ свію славенски народа. — Књижевно ово узаимно славенско послованѣ изискує, да се свакоґъ племена собственый єзикъ темељито научи, упућує она племена, кои є єзикъ у поєдинымъ државама занемаренъ, на наравный путъ, коимъ ће распространити свой єзикъ; шта іошъ више оне услуге приноси, коє књижеванъ єзикъ одъ нарѣчія пучкоґъ очекивати може, обогаћава свако славенско књижество съ преводы, кои су съ оригиналомъ готово єднаки, умножава брой людій, коима душевне користи славенскога племена предметъ су ньіовоґъ мышлѣня и нѣге, умножава публику, на кою ови дѣйствую. Но књижевни производи славенскоґъ коєґъ народа мораю се свагда превести, за да обште благо и другога буду; и докле годъ преведени небуду, само оныма користити могу, кои су више єзика научили. На велику масу свакоґъ славенскоґъ народа могу подпомаганя осталы увѣкъ посредствено само дѣйствовати; она му само у свѣтлости собствене народности указатисе могу. Кадъ славенскимъ народима осимъ књижевне користи ништа обште ніе, то є явно, да недостає како средство, коимъ бы се понятію свеобштеґъ славенства и кодъ простіи приступъ прибавіо, тако и идеа, коя бы (и несматраюћи на случай нестрпѣливоґъ притиска изваньскоґъ) духове ове велике множини за ото узпалити могла. Свеобште народно славенства осећанѣ само у грудма изображеноґъ Славена живити може. Ово ће истинабоґъ посредствено за станѣ славенски народа, и за утокъ, кои су они на развіянѣ човечества чинити опредѣлѣни, одъ велике знаменитости быти; али тежню къ политичномъ саединѣнію никада у себи садржавати неће. Помысао на ово само површно разсматранѣ породити може, но наравь ствари истомъ противослови. Ніе єданъ узрокъ, кои бы славенске народе на то навео; али озбильски и поближи узроци нѣму насупротъ стаю. Сачуванѣ своґъ єзика, своґъ особноґъ народноґъ живота прво є старанѣ свію славенски народа; а изображенымъ истоґъ народа представлясе ово къ достиженію тога, на што су Славени позвани, да є одъ исте важности, као и тесно саобраћенѣ са свима другима. То дакле, подкрѣплѣно многостручнымъ користима свію сталежа, може се подићи до оноґъ народноґъ осећаня, коє никакова сила угасити неће.

ДЕПУТАЦІА ШКОЛСКА.

отъ Д. І.

Нь. Ц. и Кр. Апост. Величество свемилостивѣйше є благоизволило повѣрити Верховному школа наши Надзирателю Г. Евгенію отъ Гьурковичь не само правленіе свію у провинціалу Унгарскомъ, Славонскомъ и Хорватскомъ србски, влашки и грчки народны школа, већъ и предсѣдателство славне фондомъ исты школа управляюће Депутаціе.

У колико се Депутаціа отъ Інспектората разликує, изложіо є весма лѣпо вышесловутый садашній Верховный школа Надзиратель у Пфенигсмагацину, тако именоватомъ Сербскомъ Народномъ Листу, года ІІІ. числу 16. дана 10. Апріла 1838. на листу 121. Но будући да є то мало поотдавно было, а многи отъ читателя истый Пфенигсмагацинъ нећеду притяжавати, то ћу я у предстоећимъ редовима свакоґъ нашеґъ родолюбца о составу єдноґъ и другоґъ заведенія извѣстити, добывши на то дата изъ достовѣрноґъ извора. Тимъ ћу заръ и многе изъ таме, у коіой се, што се овоґъ предмета тиче, находе, на свѣтъ извести.

Засадъ ћу овде само о Депутаціи говорити, а доцніе о Верховномъ школа Надзирателству.

Депутація, свемилостивѣйше лѣта 1815 устроенна, дичи се вышечествоватымъ Предсѣдателѣмъ, 8. редовныма и 5. почестныма засѣдательима, иначе кондепутатима зовомыма, кои се сви отъ Нь. Ц. и Кр. Апост. Величества именую. Такоѣеръ има и єдногъ фішкала, Актуара, Кассеперцептора, 2 Писара и 1 Служителя. Овако устроенна Депутаціа школска управля:

1) Съ онымъ капіталима, кои су у прѣѣашня или доцнія времена чрезъ родолюбце средствомъ тестамента, или други дарова, на ползу школа наши оставлѣни.

2) Съ капіталима пензіоналныма за Учителѣ устроенныма — кои судбина іошъ завыси отъ свемилостивѣшегъ уређенія.

3) Съ 10 процентуалнымъ додаткомъ на учительску плату. — Овдѣ є нуждно примѣтити: будуѣи дарови и жертве на умноженіе школскогъ фонда нису толике быле, да бы се изъ интереса ньіовогъ сви расходи, сирѣчь издержаніе Депутаціе, 6 Дістріктуалны Діректора, и проче нужде снабдѣвати могле, зато є Нь. Ц. и Кр. Апост. Величество свемилостивѣйше дозволило: да се школски контракти са Обществама учине, и свако Общество се обвеже на умноженіе фонда школскогъ сверху учительске плате іошъ 10. процента дотле у кассу Депутаціоналну давати, докъ се не бы толикій капіталъ скупіо, да бы се отъ нѣговогъ годишнѣгъ интереса сви трошкови школско-фундаціонални отправляти могли. Ово благо намѣренѣ бы се веѣъ отдавно и къ цѣли привело было, да су сва Общества по дужности своіой овай 10. додатакъ точно приносила была. Но на жалость исповѣдити морамо, да се знаменито велике рештанціе налазе! Условіо, и препоручавао є Верховный школа Надзиратель приликомъ своє візітаціе таковымъ Обществама, да бы су остатке процентуалне помало плаѣали, и тимъ школске фундаціе подпомогли; єръ иначе у изображенію много напредоватисе неможе.

*

4) Депутаціа управля съ трећимъ тассомъ по свима церквама обноситисе имаюћимъ. — Овай трећій тасъ є отъ Нь. Ц. и Кр. Апост. Величества опредѣленъ за издержаніе препарандіе Сомборске и Арадске. — Ово бы редовно сваке године преко 6.000 фор. закгевало. У почетку заведенія овогъ у толико су родолюбцы давали у овай тасъ, да є много више улазило, него што се издавало. Доцніе пакъ, и то отъ много година, єдва є доносіо 2.000 фор. — И зато су препарандска заведенія сваке године нѣколико хиляда фор. отъ други фонда узаямъ узимати морала. Ако намъ на сердцу лежи добро воспитаніе и изображеніе наше юности, онда желити морамо, да добро уготовлѣнне Учителѣ имамо. — Ови пакъ немогу се иначе придобыти, ванъ ако добро устроенне препарандіе, и искусне у ньима Професоре узимамо; — а ови се онда поставити могу, кадъ се пристойно награждавали буду. То пакъ онда ће быти, кадъ се у трећій тассъ толико уздає, да се изъ прихода нѣговогъ пристойніе Професори плаћати могу. —

Депутаціа ова редовна своя засѣданія держи, свой протоколлъ о свима своима дѣлима и рѣшеніяма води, не иначе и рачуне о приманю и издаваню, и о цѣломъ дѣйствителномъ и страдателномъ станю точно устроява, и како ове, тако и протоколлъ сваке полъ године Высокославномъ Консіліуму на разсмотреніе предлаже. — (1) Она ништа безъ вышегъ дозволенія издавати неможе, — и у свачему отъ Высокославногъ Консіліума уређенія и заповѣсти добыя, и отъ ти завыси. (2) Касса депутаціонална, гди се облігаціе и новцы сохраняваю, подъ трогубымъ ключемъ стои, отъ кои єданъ се кодъ предсѣдателя, другій кодъ єдногъ засѣдателя, а трећій кодъ кассіра находи. (3)

1) Небы ли добро было да и Матица Србска своє протоколе и рачуне коємъ надлежателству на разсматранѣ дає? У.

2) Валяло бы заръ да и Матица Србска одъ коєгъ надлежателства зависи? У.

3) Подъ колико ключева стои каса Матице Србске, и кодъ кога су ови? У.

Депутаціи принадлежи право по свевысочайшимъ Кралѣвскимъ Уређеніяма, не само оне фонде, кои се у депутаціоналной касси находе, руководити, већъ и по цѣлой нашой држави на оне фонде, кои отношеніе на школу, школску юность, стіпендіа, изданія школска и пр. пр., кои се при нѣкима Обществама налазе, позорствовати, и попеченіе водити, да се небы они неуредно маніпулірали, упропастили, или на друго што обратили. И зато како годъ што съ єдне стране свако общество право има, своє мѣстне школске фундаціе кодъ себе задержати, и по смыслу фундатора располагати, тако исто съ друге стране дужно є свако Общество капітале своє школе вышереченной депутаціи обявити, и свакогъ лѣта рачуне ньой поднети. Она ће пакъ разсмотрити єсу ли капітали такови на сигурна мѣста издани, єсу ли інтабулірани, и ньовъ плодъ обращавали се на онай конацъ, кои є по фундаціоналномъ уређенію опредѣленъ. — Да, ако бы у овыма каковый недостатакъ примѣтила, одма га поправити, и фонде отъ пропасти сачувати може. Изъ овогъ ће се свакій увѣрити, да славна Депутація єсть народно, публічно, отъ Нь. Ц. и Кр. Апост. Величества наименовано, и непосредственно отъ Высокославногъ Консіліума тако завысимо заведеніе, да не по своіой вольи, као што нѣки неупутно мысле, већъ по свевысочайшему уређенію дѣйствує. (4)

ПОГЛАВИТА ИСТОРИЧНА МЬСТА У СРБИИ

одъ Дра Петра Іовановића.

(конацъ)

Іошъ има много гласовиты мѣста како у старой, тако и у новой исторіи Србской, коя неспадаю подъ данашню Сербію. Поглавитія одъ овы єсу слѣдующа:

Лесковацъ. Овде є Кнезъ Стоянъ Момировићъ год. 1805 устао противъ Турака, и то безъ свакогъ крвопролитія, не марећи што му є Сесидъ Паша (Срби га называю Шашидъ Паша) Лесковачкій мало пре отца убити дао, кнеза Стояна, кои Бератлія бяше. Бератли кодъ Турака значи особу, коя има диплому на достоинство кнеза. Диплому ову илити берать покланяо є Султанъ онымъ само Србльмъ, коє народъ одъ старине држаше за кнезове. Посредствомъ овы кнезова народъ є добыяо обрану кодъ Паша противъ своєвольности Турака.

Приштина. Варошь, была є іоште за времена римски. Ту се є родіо Императоръ Іустиніанъ великій; овде є великій кнезъ рашкій Тихомилъ побѣдіо Владимира, брата краля Далматинскога Радослава год. 1164. Близу Приштине є гробъ Султана Мурита I., кога уби на косовомъ полю войвода Србскій Милошъ Обилићъ, год. 1389. Срби подъ предводительствомъ врховнога воће Црнога Ђорђа год. 1808 завладаю Приштиномъ; год. пакъ 1809 изгубе ю.

Косово: познато по равници, близу нѣга лежећой, коя се зове Косово полѣ, На овомъ полю год. 1389 15 Іунія побѣде Турци Србльѣ, гди царъ србскій Лазаръ, храбрый и неустрашимый войникъ, као предводитель войске, мученичну смрть наће. На истомъ полю год. 1449 Турци опетъ побѣде Србе и Унгаре, кои послѣдни, подъ началствомъ гласовита Сибинянина-Янка, помагаху противъ Турака Србскому Деспоту Ђорђу Бранковићу.

---

4) Како се ово слаже са ономадашньимъ Г.П. Матици Србской учинѣнымъ предложеніемъ, да се депутація школска, коя одъ єдине превышнѣ кралѣвске заповѣсти зависи, кодъ кое свакога, и найманѣга чиновника самъ Краль поставля, и коя ни єдну крайцару безъ превишнѣгъ допуштеня издати несме, Матици Србской, коя одъ своє волѣ зависи, коя сама како и кога хоће за чиновника узима, новце како и кому хоће издає, да се, велимъ, ова депутація Матици подвргне? Dum sapere videatur, coelum vituperat. У.

Врана: год. 1808 Срби ю завоєваю подъ предводительствомъ врховногъ воѣе Црнога Ђорђа.

Призренъ: стара варошь; бияше столица царства србскогъ одъ год. 1376 — 1406. Срби га год. 1808, подъ предводительствомъ врховнога воѣе Црнога Ђорђа отму, год. пакъ 1809 изгубе.

Новипазаръ: основанъ у време првы кралѣва србски, био є столица кралѣвине србске одъ год. 870 — 1376. Срби га задобыю год. 1808, подъ предводительствомъ врховнога воѣе Црнога Ђорђа, год. пакъ 1809 изгубе.

Вишеградъ: обсѣднутъ био є одъ Србаля год. 1808.

Дечане: познатъ по монастыру, близу нѣга находећемъ се, одъ коєга є и име добыо.

Пекъ: столица Патріарха Србски одъ год. 1346 (ове є године установлѣно патріаршеско достоинство у Србіи по цару Стефану Душану) до год. 1389. Изъ Пека год. 1389, или баремъ у ово време, столица патріаршеска препешена є на Дунавъ, у мѣсто, коє му є датъ назывъ пріяшнѣ столице. — Пекъ, данасъ варошь у поречкомъ окружію. У овой послѣдной пребываху Патріарси до год. 1338; одъ год. 1438 — до год. 1690 столица патріарха србски была є у Бѣограду; одъ год. 1690 — 1724 у Крушедолу, монастиру у Срему; одъ год. 1724 — 1739 опетъ у Бѣограду; одъ год. 1739 у Карловцы у Срему; у то време достоинство є ово укинуто, и замѣнѣно: у Аустріанскимъ држављима Митрополитомъ изъ Србаля, у Србіи Митрополитомъ изъ Грка. Митрополити изъ Грка поставляни су были у Србіи, одъ год. 1765 — 1831; одъ овогъ пакъ доба имаде Србія Митрополите изъ Србаля.

НАЧАЛА ЧОВЕКА ОДЪ СВЕТА.

Чувайсе, да небы достоинство господара твогъ осуєтіо.

Свако се превосходство ненавиди и мрзи; теженѣ подайника одъ господина свога превосходніимъ се учинити, лудо є и опасно. Разуманъ мужъ сакрыва своя преимућства, као што учтива и разумна девойка свою лепоту съ простымъ и небрежльивымъ одѣломъ манѣ примѣтимомъ чини. Люди равнодушно гледе, кадъ ій тко богатствомъ и шальивосћу превазилази; али што се тиче разума и памети, ту неће ни єданъ да стражньи буде; владаюћій пакъ господинъ ни најманѣ не трпи, да га тко у овомъ превазиће. Исто є тако разумъ царъ свію душевны дарова, пакъ свака и најманя увреда, коя му се учини, као преступленѣ увређеногъ величества сматра се. Владаюћа господа хоћею у свему да буду то, што човека надъ людма подиже. Премда они допуштаю, да имъ тко помаже, али не, да ій тко превазиће. Онай, кои имъ што саветує, мора тако говоръ свой да управи, као да онъ ньи нечега опоминѣ, што су они позаборавили, али не да гласомъ учителя говори, и ньи као незналице наставити и упутити жели. Поєта бы овде примѣръ одъ звезда узео и навео, коє премда су деца сунца и телеса светла, но никадъ се не усуђую предъ сунцемъ светлость и зракъ свой открыти и показати.

Учини себе свакомъ необходимо нуждныМъ.

Златаръ не чини изрезанъ образъ обожаємымъ, него почитатель и поклоникъ. Разуманъ є човекъ више за тимъ, како ће люде привржене себи задржати, него ли, како ће ньіову благодарность уживати. Люде у надежди одржати, єсть благоразуміє, а на благодарность изгледати, єсть простота. Благодарность обычно води къ заборавности, а надежда понавля мысао о ономъ, кои ю є произвео; више се добыва чрезъ надежду, него чрезъ благодарность. Кои свою жећь угаси, тай извору леђа окреће, а поморанџа се баца, кадъ се исцеди. Незавысимо ли одъ кога, то се съ ньимъ раставлямо, нити се више обзиремо на нѣга. Ова є наука иску-

ствомъ тако обште потврђена, да се човекъ и кодъ самогъ двора необходимымъ учинити мора; но притомъ никадъ не треба у овомъ тако далеко ићи, да свой совѣтъ задржи, текъ да други погреши, и оно зло, што су други учинили, свое собственне корысти ради, неизлечимымъ учини.

Савршенъ Мужъ.

Ни єданъ се човекъ савршенъ не рађа; него се свакій непрестанно трудити мора, да себе и своє силе изобрази до найвышшегъ степена знатности и славности, за кои є онъ способанъ. Савршенъ се човекъ познае по нѣговомъ танкомъ вкусу, по сили разпознаваня, по оштрини и зрелости нѣновогъ разсуђеня, по владаню съ нѣговомъ вольомъ, и по опаству нѣговогъ дѣланя и говореня. Найвише людій ову высину недостижу, свагда имъ штогодь недостае; а они, кои ю достижу, обычно ю касно достижу.

СВЕСЛАВЕНСКЕ ВЬСТИ.

Надеждомъ питаюћи се, да ће и Србльи у книжевной узаимности славенской радо участвовати, хитимо читательима обявити, да ће у Липской излазити славенскій, весма потребный часописъ подъ назывомъ:

Jarbücher
für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft.

Обявлѣніе, кое прилога ческому цвѣћу донаша, овако гласи:

Побуђено и живо теженѣ славенски народа како се предъ нашимъ очима развія, одвећъ є мало у своимъ поєдинымъ влацима неславенима познато. Ипакъ башъ исто теженѣ єсть исторично появлѣніе, кое на найближу будућность Европе рѣшителанъ утокъ имати мора. Зато се дакле у наше доба тако яко и осећа оскудица у книжевнымъ органима, кои бы задатакъ быо, чисто изъ првогъ извора дѣлателность Славена, ныовы списателя и книжевника представляти, западъ съ истокомъ честито и безъ узтезаня сдружити.

Позванъ одъ почитанія найдостойніи славенски литератора, као Шафарика, Ханке, Прейса и остальы, увѣренъ о подпомаганю одъ многобройны славенски списателя, намѣрава подписаный у „Лѣтописима“ такавъ книжеванъ посредствованя путъ отворити, гди ће свему, што се славенски народа на поособъ и у обште тиче — изузамши само политичне садашнѣ догађае — обстоятелно и темельно говорити. Лѣтописи у нѣмачкомъ ће єзику (латимскимъ писменима) излазити, будући овай єзикъ осталымъ европейскимъ народима познансто славенства олакша. Они ће подъ слѣдећимъ VI чланцима одъ времена на време у колико є могуће вѣранъ образъ свакидашнѣгъ стања свеславенскогъ книжества и ныовы поєдины членова донашати.

I. Свеобшти спроведећи чланци: н. п. о одношенію славенста къ нѣмштини, или осталымъ европейскимъ народностима; међуусобно саобраћенѣ славенски држава и народа; утокъ нѣмштине на сусѣдне Славене; нѣмачке колоніе у Руской и Польской; нѣмачкій Лифландъ као руска провиција; панславизамъ, русизамъ, Турци и Славени, и томъ више подобна.

II. Науке: извѣстія о напредку Славена у свима струкама наука; народописни образи; географични и штатистични прегледи, историчне монографіе, біографіе литератора, пѣсника, политика, умѣтника, и разправе о ныовымъ дѣлима и т. д.

III. Умѣтности: собствено развиће умѣгности кодъ Славена, знаменити умѣтни производи; живописаня школе; зидарство; типографіе; грофъ Толстой и подобна.

IV. Радиность и домостроительство: усавршенствованѣ домостроительногъ стања, одношенія тежака; огледи газдованя; обраћиванѣ винограда; издржаванѣ марве; огледи фабрика; о фабрикама уобште; найновія искуства и одкрића, трговина; погранична одношенія. —

V. Литература и критика: прегледъ знаменитыдѣла у славенскомъ, или о славенскимъ предметима у нѣмачкомъ, француском и енглезкомъ єзику; кратке литерарноисторичне черте; списательство романа, новеллистика; кратки огледи изъ романа, новелла, пѣсама; народне приповѣдке, пѣсме, пословице; періодични листови; значай поєдины листова. Мы ћемо кадъ и кадъ о свакомъ знаменитіемъ ученомъ журналу кодъ Поляка, Чеха, Србо-Хрвата и Руса кратку повѣсть дати, съ особитымъ назначеніемъ найзанимивіи одъ ныовогъ постанка заключиво до године 1842 у ныима налазећи се чланака.

VI. Особитый литерарный прегледъ:

А. Библіографія. Овде ће све знаменитіе нове у различнымъ славенскимъ, као и у другимъ єзицима написане книге, кое о Славенима или о Славенству говоре, съ краткимъ изяснѣніемъ ныовогъ садржая и вредности назначене быти.

Б. Новинарство. Овде ћемо све чланке одъ веће занимивости, кои се у различнымъ славенскимъ новинама разбачени налазе, ил' у изводима саобшти-

ти, или баремъ укратко на ньіовъ садржай читателѣ позорне учинити. Притомъ іошъ ћемо обявити и различне саставке, кои у нѣмачкимъ ил' другимъ не славенскимъ листовима (Ausland, Magazin für die Lit. d. Auslandes; deutsche Vierteljahrschrift; Revue de deux modes и т. д.) о славенскимъ одношеніяма говоре.

Дописи изъ различиты славенски земаля, као и Смѣсице и Навѣшћаи сваку свезку заключиће.

Прва свезка Лѣтописа изићиће слѣдећегъ Михаиловогъ вашара, а будуће 1843 године на колико є могуће у уредно време 6 свезкій, свака одъ 4—6 табака, у великой осмини на красной бѣлой артіи, цѣномъ свію скупа одъ 3—4 талира.

Пришпиляня, наручбине, запытке, као и остали дописи пштусе преко киьигарнице Роберта Биндера у Липской.

Све киьигарнице у Нѣмачкой, Аустріи, Унгарской, Польской и Руской примаю наручбине.

Съ увѣренѣмъ предузимамъ я овай големый посао у нади, да ће на нѣга не само мои киьижевни другови и пріятельи, но и сами знальци славенства, съ копма у тесанъ савезъ досадъ намъ доћи немогуће бьяше, пожелано саучасће обратити. На све се обраћамъ съ молбомъ, да бы „Лѣтописе“ у круговима, у коє я приступа непознаємъ, разспространити хтѣли, да се найпре изваньско утемелѣнѣ ньіово оснажи, а после се чрезъ ньи колико толико путъ пробіе къ достиженю узанмногъ познанства славенски народа.

У Липской мѣсеца Юлія 1842.

І. П. Іорданъ.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се.

У готовомъ новцу 6. вр.

Године 1816: Симо Янковићъ, трговацъ изъ Беча, 1000 фр. — Константинъ Ђика присѣдатель сл. вармеће саладске, 500 фр. — Тома Шимићъ, трговацъ изъ Беча, 300 фр. — Браћа Владиславъ, трговци изъ Беча, 200 фр.

Пешта. Србска пештанска обштина послала є погорѣлымъ Лугошаномъ 135 фр. 24 кр. ср.

Изъ Бає. Нѣг. Высокопреосв. Г. Епископъ темишварскій Пантелеимонъ Живковићъ, на овдашнѣ погорѣле православне цркве послао є 357 фр. 53 кр. б. вр.

Изъ Сегедина. Овде є 21 Августа текуће године саранѣнъ Танасія Радославъ Арсеновићъ, избраный граћанинъ Сегединскій, кои се 20 истогъ месеца у зору око 4 сата у 85 години живота свога на веки преставіо. Нѣгова човечна дела, коя є и као христіянинъ и као граћанинъ починіо, заслужую да се потомству Сегединскомъ на угледъ и особито побуђенѣ ставе. — Покойникъ є за живота свога показао, шта є вредань човекъ учинити кадаръ. Онъ є тако рећи съ неколико форинтій почевши са разумнимъ своимъ трудомъ и штеденѣмъ заиста знатно иманѣ себи прибавіо, и ово целогъ свогъ живота мудро уживао. Обично гдекои люди кадъ до мало знатніегъ иманя доћу, а они се онда тако понесу, да и на Бога и на душу забораве. Но кодъ упокоєногъ ни є было тако, єръ є онъ, као што є овде добро познато, свагда єданъ одъ прьы бывао, кои є и срцемъ и душомъ у обштеполезномъ делу на помоћь притицао. Између осталы авныи є доказъ овы мои речій бакарный торонь Свето-Николаєвске цркве Сегединске, кои є пре 20 и више година громомъ запалѣнъ изгорео, а године 1835 обштомъ слогомъ родолюбивы Сегединаца опетъ бакаромъ у пркосъ маломъ числу православны овдашньи жителя покривенъ, и красно позлаћенъ. На истый торонь покойникъ є са своимъ синомъ дао 500 фор. бечке вредности, а у име сата самъ є све четири гвоздене табле купіо и цркви поклоніо. Далѣ на заведеніе сиротиньско Сегединско, лане лицемъ на прьый данъ ускрса основано, дао є 250 фор. беч. вред., а садъ по смрти оставіо є на цркве Сегединске, како на Св. Николаєвску тако и Св. Аранђелску на сваку по 200 фор., и шпиталь граћанскій 100 фор. такоћеръ бечке вредности. У осталомъ покойникъ є быо човечанъ, разборитъ, у свои послови вештъ, и напреданъ. Изъ млогобройногъ и врло отличногъ нѣговогъ спровода заключити се може, да га є овдашнѣ граћанство безъ разлике вероисповедания особито уважавало и поштовало. Случаи су морали быти сасвимъ особити, кои су га одъ майке цркве задржати могли. Изза покойника остала су два сына, две кћери, сна, седамъ унука, и седамъ праунука. — Вечна му паметь, лака му земля.

Д. П.

Изъ Брода. Риста Т..., младый гркъ изъ турскогъ Брода, доће 20 Юнія на скелу на ову страну, и донесе лику да за трешнѣ промене. Да бы што скоріе свой посао свршіо, и рано дома се вратіо, даде за єдну оку више лике на овой страни — (обично се єднака мѣра дає) него што онъ трешаня добы; на то є у исто доба ту позочни Турчинъ Дедо Х— тако се разяріо, да є Ристу, нѣгову вѣру, отца и матерь псовао. Гркъ му пакъ одговори: кадъ и као што ты мене и мою вѣру псуешь, тако псуємъ и я тебе. — Садъ извуче Турчинъ изъ потає ништоль да таки сиромаха убіе. — Кадъ овай то спази, скочи у єданъ чунъ на Сави, и низъ рѣку одплива — Турчинъ нагне за ньиме — но немогаше га пріе стићи, него што є овай подъ заштиту кордона побѣгао — матеръ, жену и све своє добро оставивши.

(Pilger)

ТРГОВИНА и РАДИНОСТЬ.

Вѣсти изъ Лондона одъ 15 р. Авг. нама дошавше гласе, да є нова мытнице тарифа у цѣлой своіой обширности у новинама напечатана. По овой новой узаконѣной уредби већъ се починѣ рогата марва изъ Нѣмачке и Аустріе дотеривати. Можемосе дакле надати, даће се скорымъ временомъ и у овомъ, а и у другимъ предметима, кои су дояко, изъ мутны понятія о ствари, или забранѣни, или пакъ мытницомъ немилице обтерећени были, нова трговина подиѣи, и пробытачно саобраштенѣ отворити. Рукодѣлна индустрія и комерціялна живость у свима струкама како по пристаништама, тако и по осталымъ окружіяма, гди се фабрике налазе, подигла се є, и умножила одъ нѣколико дана примѣтно. Ово добро мнѣніе „вештествено“ постояніимъ постало є чрезъ извѣстность благословене плодоносне године; а слѣдство тога є, да су сви дояко гладуюћи посленици и надничари у послу и служби. По нарави обстоятелства морали бы очекивати, да ће онде, гди посленици ни су одпуштени были, садъ при већемъ послованю фабриканта, овима плата повысити се; али ова є надежда осуѣена. У многимъ фабрикама памучне преће, покушавало се є, плату и наднице, кое су и тако безпримѣрно низке быле, на іошъ нижій степенъ стерати, а мождаи съ тимъ намѣренѣмъ, да чрезъ недѣятелность у фабрикама ураћена, на гомили непродано лежећа рукотворна роба вышу цѣну добыя, и у исто време да се опетъ граница положи садъ высокой цѣни памука. Было како му драго, са намѣромъ или безнамѣре, убиточна слѣдства изостати нису могла. Много хиляда посленика оставило є своєвольно службу, и ишту садъ, ако не вишу, а оно баремъ стару плату, коя ће іймъ се безъ сумнѣ и морати дати. — Понятно међу тимъ быти мора, да такова прекиданя велики послова поводъ къ неуредности свакогъ рода даю. Но познаваюћи духъ народа енглезкогъ, надамо се даће се све у миру изравнати.

Новіе вѣсти (одъ 26 Авг.) изъ свію окружія Енглезке єсу сасвимъ пріятне. У Ливерполу се за кратко време 12.000 деньков памука фабрикантима продало. И слѣдствомъ ове грдне продаје цѣна є скочила са 1 фор. на центу. Фабрике имаю силне наручбине, и у обште трговина се диже. — У Лондону такођеръ иду послови добро, само житари клонули су примѣтно збогъ богате жетве. Међу тимъ ньова приватна штета єсть правый народный добытакъ. Цѣна є пшенице до 61 шил. на четвртъ; армиція на страну рану 11 шилинга. (А. Н.)

ПРОМЕНА ДУЋАНА.

Подписаный узима си честь понизно обявити, да є онъ подъ фирмомъ К. Терпко познату трговину артіе, коя є садъ одъ 7-га Юлія т. г. у великой ћуприскоі улици подъ фирмомъ В. Козма, будући ю подъ єдинымъ своимъ именомъ води, изъ Враньишеве у Барона Сине кућу на ћошку спроћу нѣмачкогъ театра у великой ћуприскоі улици преместіо.

Найучтивіе захвалююћи за досадашню поклоњену му повѣреность, благонаклоности и у напредакъ препоручуєсе.

У Пешти 2-га Септембра 1842.

Василіе Козма
Трговацъ артіе.

НЂВЂШТАЙ.

Данашнѣмъ листу, у мѣсто моднога журнала, придаемо образъ славно познатогъ литератора нашегъ Благороднога и Высокоученога Господина Іоана Хаджића, у књижеству србскомъ названогъ Милоша Светића, свію права Доктора, на свеучилишту пештанскомъ юридичногъ факултета члена, маћарски права у Унгаріи, и аустриски у ц. кр. краини Адвоката, Сенатора Новосадскогъ, гимназіе новосадске Патрона и Директора, законописца србскогъ и основателя Матице Србске, кои іой є дао животъ, име и уставъ. — Родолюбци, кои листове наше недрже, а образъ овогъ славногъ и далеко чувеногъ мужа имати желе, могу га добыти за єдну форинту сребра у Пешти кодъ учредничтва Скоротече, у Сомбору кодъ Чести. Г. Іоана Теодоровића Пароха, у Новомсаду кодъ Г. Петра И. Стояновића, књигопродавца, и Г. Ђорђа Кириковића Трговца, у Карловци кодъ Г. Якова Живановића Трговца. Половина новаца, што за истый падне, жертвуе учредничтво Скоротече фонду школскомъ, а половину Матици Србской. — Име свакога, кои образъ купи, быће у Скоротечи обявлѣно. — У.

Цѣна ране у Пешти 29. Авг. Грошић. 6. вр.

	найболѣ	средньѣ	лоше
Пшеница	166	155	145
Наполица	125	120	110
Ражь	100	95	90
Єчамъ	85	80	72
Зобъ	64	60	54
Проя	—	—	—
Жута каша	—	—	—
Кукурузъ	132	110	105
Св. меса єдна фунт.			

Станѣ Дунава.

30. Авг. 4′ 4″ 3‴ — 31. Авг. 4′ 2″ 3‴ — 1. Септ. 4′ 11″ 6‴ — 2. Септ. 4′ 0″ 0‴ (надъ 0.)

☞ Іошъ има нѣколико ексемплара одъ Скоротече. Ако ій тко имати жели, некъ се изволи пріявити. — Умоляваюсе г г. предбройници, кои платили нису, да намъ новце пошалю. Изд.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 6. Септемв. Число 20. 1842.

НАРОДНА ПѢСМА СРБСКА.*)

Разболесе Деспоте Іоване
У славноме месту Беркасову,
Разболесе и оће умрети.
На самрти ситну књигу пише,
Па дозива Ваистина слугу:
„Ваистине мое чедо драго
„Ватай конѣ у лаке кочіе,
„И ево ти ситна књига мала,
„Па ты иди месту Купинову
„А до мое Анѣеліе майке;
„Али немой казивати майки,
„Да самъ яданъ на самрти боланъ;
„Већъ овако ты говори майки:
„Ей госпоіо Анѣеліо майко,
„Іова ти се на войску опраля
„Преко мора за седамъ година,
„Стару майку зове на састанку,
„Радъ са старомъ састатисе майкомъ.
Кадъ саслуша слуга господара,
Вата конѣ у лаке кочіе,
И узима ситну књигу малу.
На пооду вели нѣму Іова:
„Ваистине мое чедо драго
„Кадъ ты будешъ спрама Крушедола,
„Сврни сыне цркви на ютренѣ,
„Подай књигу Максиму владыки,
„Ал' подкрадомъ да не види майка.
Пође слуга съ Богомъ путовати,
У Суботу у очи Неделѣ.
За данъ пође Купинову дође,
Купинову стиже на вечернѣ.
Нема двору Анѣеліе майке,
Одшетала у біелу цркву,
Да обстои светое вечернѣ.
Кадъ изъ цркве Анѣеліа дође,
Целива є Ваистине слуга,
Целива є у скутъ и у руку,
Жалостно се ньойзи замоліо:
„Ей госпоіо Анѣеліо Майко
„Мене є Іова до тебе послао.
Онда вели Анѣеліа Майка:
„Чедо мое Ваистине слуго,
„Каква му є голема неволя,
„Те ме Іова до себе призива?
„Єл' на миру Деспоте Іоване?
„Єл' на миру люба Іованова?
Ал' беседи Ваистине слуга:
„Ей госпоіо Анѣеліо Майко,
„На миру є Деспоте Іоване,
„На миру є люба Іованова.
„Мене є Іова до тебе послао,
„Єръ се Іова на войску опраля
„Преко мора за седамъ година,
„Стару Майку зове на састанку,
„Радъ са старомъ састатисе майкомъ.
Анѣеліа тіо одговара:
„Ваистине мое чедо драго,
„Почекай ме мало за малена,
„Докъ покроимъ три аршина платна,
„Да я справимъ Іовану кошулѣ.

(продужићесе)

*) Овако є пѣвао ову пѣсму, у Манастыру Крушедолу, о Майки Анѣеліи, Мойсіе Срдановъ слепацъ, родомъ изъ Баната, изъ мѣста Итебеи. —

ПРАВИ УЗРОК И ПОЧЕТАК СКУПЉАЊА НАШИЈЕХ НАРОДНИЈЕХ ПЈЕСАМА.

од Вука Стеф. Караџића.

Г. П. А. Поповић (у 20. и 23. броју Српскога народнога листа од ове године) препирући се с Г. Ђорђијем I. Петровићем о нашијем народнијем пјесмама навео је моје ријечи из предговора к малој простонародној пјеспарици. Будући да Г. П. А.

Поповић сам каже, да је ову цијелу распру подигао највише за љубав светој истини; за то и ја морам из тога истог узрока (т. ј. за љубав светој истини), и то не само за данашњи нараштај, него и за потомство, оне моје ријечи протолковати.

Да је покојни Лукиан Мушицки 1805. или 1806. године у Карловцима питао за народне пјесме нас момчад из Србије, која смо се онда налазила ондје, то је цијела истина; али да је оно његово питање мене у Бечу послије 7—8 година навратило, да наше народне пјесме почнем купити и штампати, то није истина, него је томе прави и једини узрок Г. Копитар.

Ја сам дошао у Беч негдје око половине јесени 1813 године, и написавши ондје малу књижицу (као писмо Кара-Ђорђију Петровићу) пођем да је штампам на свршетку оне године. Овај рукопис мој дође Г. Копитару, као Цензору, у руке и познавши он из њега (као што је сам онда говорио, и сад као што говори), да сам ја човјек од народа, и да сам друкчији од свију Срба, које је он донде виђао и познавао, дође к мени, да ме види. И тако познавшисе самном, наговори ме мало по мало не само да пишем народне пјесме, него и ријечи и Граматику. Наговарајући ме на прво доносио ми је не само Качићев разговор угодни народа Словинскога, него и Фортисово путовање по Далмацији, и Ердерово Stimme der Völker, гдје је била наштампана пјесма о племенитој Асан-Агиници; а за ријечи донијо ми је читав рис хартије исјечене на једнаке листиће у осмини. Било је онда ученијех Срба у Бечу, који су сав овај посао држали за беспослицу и говорили ми у очи, да не кварим хартије у залуд; но мени се учини боље и милије послушати Г. Копитара, него њих. Г. Копитар каже, да је наше народне пјесме слушао његдје од Хрвата граничара, и да је најприје молио овдје у Бечу некаквога Ранковића, кои је био официрски син из границе, да му коју напише, по томе да је наговорао Фрушића и Давидовића не само на скупљање народнијех пјесама, него и на писање Рјечника и Граматике; но да је сва његова молба и наговарање било у залуд, јер ни један од поменуте тројице нијесу били за то. Тако што се тиче првога узрока и почетка мога скупљања нашијех народнијех пјесама, ријечи и правила у језику, то је једина заслуга Г. Копитара; за то сам и казао у предговору к другом изданију пјесама на страни LXII: „Почетак скупљања ови народни пјесама (као и остали свију моји књижевни послова) био је у Бечу 1815 године изненада.“

Што сам ја ондје у предговору к малој простонародној пјеснарици, као и послије у посвети друге књижице нашијех пјесама Г. Копитару, казао у овоме смислу за Мушицкога, оно су били само ђачки комплименти. Не знам како је у другијех народа, али је у нас било књижевника, и сад их има, који су напријед добили славу за оно, што ће учинити. Тако се и Мушицки још као архиђакон почео славити за Славенску и Српску граматику, за Библијски Рјечник, за Српску Литературу и Поезију, што ће написати, и то све боље него и ко други што би учинио. И то је био један између највећијех узрока, за што Мушицки за живота свога није издао никакве књиге. Он би за своју Славенску граматику, макар каква да би она била, добио толико новаца, да би могао најмање половину дуга Шишатовачкога намирити; али га сви пријатељи његови нијесу могли на то наговорити: јер се бојао, да не изгуби своју славу. Тако сам и ја онда, гледајући, као и многи други, више на то, ко говори, него, шта се говори, тражио препоруку и покровитељство у хвали Мушицкога. По ријечима мојима у предговору к другој књижици нашијех народнијех пјесама (у Бечу 1815) могао би сватко помислити, да је Мушицки скупио и мени дао Бог зна колико нашијех народ-

нијех пјесама, а ја сам послије у предговору к четвртој књизи (у Бечу 1833.) за живота његова показао, да ми није дао више од 3 — 4 пјесме, које су тако рђаве, да их нијесам могао штампати осим оне о Донаверту (у Даници за годину 1826).

Да ја оне вриједности нашијеш народнијеш пјесама, коју су Грим и Гете и Копитар у њима нашли и свијету је казали, нијесам познавао ни онда, кад сам прву ону књижицу штампао, то је цијела истина; али се јамачно може рећи, да ју је Мушицки много мање од мене познавао. Много мање велим за то, јер сам се ја родио и одрастао ондје, гдје су се пјесме јуначке пјевале и казивале (као у сред Ерцеговине), и знао сам их још из дјетињства силу Божију, и разумијевао сам их све онако добро, као што их и народ разумије, и миле су ми биле, као што су и осталом народу; а Мушицки, као Бачванин, који је у дјетињству из села изишао, и млад се покалуђерио, могао је коју чути гдје мимогред од какве жене у Бачкој или од слијепца или сљепице пред црквом; али заиста нити је какве знао, нити их је разумијевао (а камо ли да је њихову праву вриједност познавао). И ја, који сам послије (1815 — 1816) с њиме живљео, могу казати, као њеко чудо, да он, премда је народне наше пјесме радо имао и хвалио, није имао праве воље нити их читати, ни слушати! Он је на молбу моју добављао у Шишатовац 1815. године слијепца Филипа Вишњића, те сам од њега писао пјесме, и ја сам оне исте године за то доводио ондје Тешана Подруговића; и он нигда није могао једну читаву пјесму саслушати од кога њих, него само почне мало слушати, па онда или отиде или прекине пјесму; а тако је исто чинио, и кад сам му ја хтјео читати преписане пјесме! По свој прилици је био томе узрок, што се из младости навикао на Славенски језик и на мисли и стихове другијех народа, па му се оно наше све чинило просто и ниско, као што је и мени много пута говорио, да ћу пишући овако народнијем језиком остати до вијека само простонародни списатељ. Кад би Мушицки и послије познавао сву праву вриједност нашијех народнијех пјесама, онда би он њиховијем духом, и језиком пјевао своме народу, а не би Римскијем размјером, за који још остаје питање, да ли се у нас може пјесмом назвати, и онако мјешовитијем језиком, који у право узевши није никакав језик. Читатељи се ласно могу опоменути језика у његовој родољубивој оди Михаилу Витковићу (у Будиму 1811.), која се почиње:

„Здѣ, гди затворив священе школе двер
„Деветый ево проводим нынѣ крат“ и т. д.

А што се послије он у Српском језику мало поправио (колико је могуће било), томе је узрок његово познанство и живљење самном (ово се може посвједочити различнијем свједочанствима).

(конацъ слѣдує)

БУГАРСКА.

(изъ новина Ost und West)

Прекрасанъ онай дивльій предѣлъ, кои наравь чудновато одъ сѣвера дражестнымъ обалама Дунава, одъ истока тамномъ боіомъ црнога мора, одъ юга грдномъ горомъ Балкана, а одъ запада такоѣръ краснымъ веригама брда гранични, зовесе Бугарска, нѣкада одъ Римляна сурова Мезіа прозвана, страховито заточенѣ прогнаника. Негледећи на големе, а и многобройне пустынѣ, земля иста има одвећъ дражестне предѣле. Прѣе свега особито напоменути валя положай набрежне варошице Бабадага, съ нѣнымъ горостаснымъ околинама. Ню сматраюћи и нехотице човекъ се сећа топлица Гастайнски и други огромны у Тиролской.

Величанствено очараваюћа околина Шумле несравнѣно є лѣпа. У дубокой кршевитой гудури лежи ова безопасна варошь, коя никадъ у своимъ зидинама туђу войничку силу уследала ніе. Видисе дакле, чега ради и опростити треба, што су баш ста-

новници ове вароши више упорнієгъ, поноситієгъ и суровієгъ значая, неголи многи други становници истога предѣла. Кромъ кршевите своє нарави, у Шумли има іошъ єдна велика знаменитость, т. є. на кули сатъ, коєга ясанъ ударъ одвеѣъ ми є допаосе. Овай 'садъ єдиный є одъ ове врсти у читавой Турской.

Не далеко одъ Шумле у Нахіи Єнипазарской, лежи село по имену Модара, коє осимъ свію на свѣту є найзнаменитіе. Пристойность ми забранює, све епикурейске правице овогъ села избраяти, куда се сва изгублѣна красна дѣчица цѣле Румеліе и Анатоліе скупа доносе. Већа часть становника ове землѣ єсу Бугари, и само у великимъ варошима, као што є Варна, Шумла, Рушчукъ, Софія, Силистрія, Виднъ, више се Турака находи.

Главна варошь цѣле Бугарске садъ є Варна. Како є ова постала различно се говори. Исторично доказатисе неможе, да ли є Варна у стара времена Одессусъ називана была. Име Діонисіополісъ, коє нѣки овой вароши придаю, іошъ є неоснованіе, акопремъ се остатци храма, светомъ Діонисіи посвеѣеногъ, іошъ и данасъ находе. Найвѣроятніе ипакъ быти видисе, да є Варна, као и многе друге на црномъ мору вароши, одъ Милезіанаца основана, коя є іошъ у седмомъ вѣку пре Христа богата населѣнія овдѣ имала. Съ прибрежя Гелете, коє є дрзко къ црномъ мору пригнуто, ако далеко преко пристаништа погледамо, и смотривши амфитеатралну изъ мора дижуѣу се са зеленымъ вртовима и съ трептеѣимъ украшаима окиѣену варошь, то намъ се фантазія забавля по дражестнымъ Памире поляма, и висеѣимъ увеселителнымъ вртовима Семирамиса.

Варна є велика, и данъ данасъ има іошъ приличне улице, и домове одъ камена зидане. Свакій домъ, кои є высокимъ особитымъ зидомъ обграѣенъ, изгледа на подобіе малогъ каковогъ града. Утврѣенѣ вароши, коє є садъ векъ сасвимъ разрушено, было є красно и добро. Пазаръ є овде какогодъ и у свима турскимъ варошима. Не далеко одъ нѣ налазисе нѣколико православны црква, коє особито почитанѣ заслужую. Често су овакове цркве подъ земльомъ, и собствено ньіово устроєніе опоминѣ на угнѣтаванѣ прве христіанске цркве. Новодошавшій Паша одъ Варне красанъ є, любезанъ и изображенъ човекъ; носи широке модре са сребрнымъ цвѣѣемъ извезене хальине; свакога милостиво предусрета. Кадъ є, приликомъ долазка своегъ у Варну, преко развалина нѣкадашньи красны бедема у варошь уяхао, лѣпе му се черте смѣшеѣегъ облика променуше у озбильность и тугу. Кадъ є поредъ велике страже прояхао, войници су га поздравили. — Стара на морской страни вароши лежеѣа тврѣава съ деветъ кула, нѣкадашня акрополись вароши, своє постанѣ захвалити има снажнымъ нѣкада Генуизима. На полакъ порушена арабеска, кою смо изъ єднога зида извуѣи дали, представля умируѣегъ Сократа. Околина Варне є дражестна. Многи виногради представляю дивльій, ал' лѣпый изгледъ. На стрменитымъ бреговима мора налазесе православни манастири, кои су прекрасна мѣста уєдинѣнія и покаяня.

(продужиѣесе)

ПАОЛО и КАМИЛЛА.

Новелѧета

съ нѣмачкогъ одъ Голуба.

I.

„Возару чамацъ!“

Повиче тако око поноѣи дивно лѣпъ Паоло, пунъ жара, — тренутакъ немогуѣи дочекати, кои бы га у крило своє миле любезнице преместіо.

Одма прикучисе возаръ, — умотанъ, само му свѣтлеѣе очи сѣваху изподъ кабанице.

„Куда?“

„Кудъ свакданъ!“

Обоє сѣдну у чамацъ, кои се таки одъ

баира отисне. — Дубока тишина є владала међу њима, кою најпосле Паоло прекине.

„Зашто си тако умукнуо?“

„Брижань самь господару!“

„Я бы говоріо!“

„Я бы слушао.“

„Ал’ ако ти я заповѣдимъ, да говоришъ?“

„Заповѣдати можешъ, да возимъ!“ И опетъ тишина є слѣдовала овомъ одважномъ одговору.

Брзо су се одвезли у прекрасной ноћи лѣтной. Сѣнке зданія предугачке изпружаше се по води. Паола срце било є яче, него весло таласе. Возаръ сѣђаше ћутаюћи, смѣюћи се и псоваюћи; гоніо є чамацъ као вѣтаръ брзо напредъ.

Єдва дођоше на мѣсто.

Паоло похити у дубоку пусту ноћь, и уђе у мала вратоца. Єданъ єдиный прозоръ цѣлога зданія є текъ већма био освѣтлѣнъ.

Возаръ ніе смиріосе; онъ є дркћући похитіо за њимъ и погледао скрежећи зубы къ тавно пламтећой свѣтлости у собу.

Два стаса смотри, кои се у полюбци топе, — рукомъ се маши за ятаганъ.

„Проклетый“ — повика съ претњомъ и дигнутомъ десницомъ, и ћутаюћи врати се опетъ на брегъ.

II.

„Возару чамацъ“ тако викне Паоло после єдногъ сата; а онъ прикучисе, умотанъ и текъ ясне очи сѣваху му изподъ кабанице.

Паоло са своіомъ сладкомъ љубомъ сѣдне у чамацъ.

„Ноћь є прекрасна, уживаймо ю милко. — Вози низъ каналъ доле ты, што си єзикъ изгубіо!“

За се одговара овай:

„Єзикъ не, али ню“ ясніе: „да имамъ љубу тако лѣпу, као вы, тако вѣрну, као вы, быо бы сасвимъ друге волѣ.

На гласъ овогъ говора задркћесе лѣпа Камилла, и загрли стрепећи љубезника.

Све яче є біо возаръ таласе, рекао бы да є нѣка престрашна чувства утишати хотѣо!

„Ты дакле љубе немашъ, и зато си тужанъ?“

„Љубу немамъ никакву — али имамъ жену,“ тако замрмля скрежећи зубы; но смѣста у изумлѣнію найсилніе лютине тако викне, да су нѣгови гласи далеко одечали по тавнымъ водама: „Да, я имамъ жену, чуй Венеціо, я имамъ жену, коя мою љубавь, љубавь съ невѣрносћу награђава“ —

Ове рѣчи застраше љубавнике, и свога грѣха грижомъ уплашени, страшно предчувствующи, загрлесе яче!

„Да, я имамъ жену“ то изрика возаръ „она мысли, да самь на край свѣта удалѣнъ, али я самь овде, да бы іой лажльиво наличіе вѣрне љубави снимio!“

„Познаешъ ли ме?“ —

„Боже, мой мужъ — грофъ —“

„Мужъ? — нѣкада — садъ возіоцъ твоегъ блудника. Я самь видіо свѣтлость жижка, и съ њимъ мою утѣху гаситисе. То є душу мою помрачило! Као одмаститель стоимъ овде, — нека таласи запрећеной љубави сада покровъ буду!“

„Убицо! повика Паоло за свой ятаганъ машаюћи се“ али брзо одћкну нѣгове рѣчи, чамацъ накренесе на єдну страну, и преврне.

Камилла и Паоло чврсто загрлѣни, полюбцемъ — смрти се предавши — удавесе; и ни єданъ уздисай љубави неизтече више изъ њіова срца.

Грофъ изплива на баиръ, и бащи дивячкій, смѣюћи се, погледъ єданъ изумлѣнія на таласе.

ТРГОВИНА И ИНДУСТРІЯ.

Лондонъ 21 Августа 1842.*)

Оньимъ испитателіима, кои желе духъ, просторъ, и успѣхъ дѣятелне снаге єдногa народа опи-

*) Овай допись, као и остале изъ Лондона у нашимъ листовима шилѣ намъ єданъ землякъ нашъ Србинъ, тамо трговине ради садъ находећи се. У.

сати, и пресудити, нуждно є преко свега, да се найпре са нѣговымъ граѣанскимъ одношеніяма упознаду. Я се нимало несумнямъ, да су такова у смотренію Енглезке, што се начина живлѣня кодъ отмѣнiи редова тиче, одъ части цѣлой Европи позната; али значай, кои се у душевномъ изображеню, и у поступцима сиромашніе классе жителя изражава, мало є коме познатъ. Због тога су страни списатели примѣтно склонѣни, нарочито што се тиче южне половине Енглезке, гди се манѣ фабрика и заведенія налази, да суровость, и простоту предполажу. Овакови єдини, доста неправедни, одъ страны пролета произлазеѣи огледи, раѣаюсе обично чрезъ плиткопонятна знаня и умствованя о воспитанію народа. — Поводомъ што прошасты година одъ надлежне власти учинѣна покушенія за рукомъ изишла нису, т. є. да се уредбе уведу, коє бы сиромашніе породице приморале, да свою дѣцу крозъ цѣлу годину непрестано у школу шалю, многи су и на такову мысао были пали, да за душевно изображенѣ и за елементарне науке мало, или скоро ништа учинѣно ніе. При овой важной точки валя намъ дуже пробавити, и безпристрастно судити (къ чему се навластито довольно изображенѣ изискуе); єрбо, не само што кодъ слободногъ народа приморанѣ у наведеномъ виду меета имати неможе, него шта више нуждно бы было границу поставити самовластію и мутнымъ понятіяма, гди се у смотренію народнога воспитанія найстрожіе догме или гаталице приписую?! — Слѣдство є обычно ованковы недозрелы уредба тупость духа, и препона нѣговомъ развитку, безъ чега се човекъ животиньи уподоблява! — Да духъ времена, кои є школска правила, о коима рѣчь водимо, непосредствено после несреѣногъ приключенія французки ратова (1815) породіо, друго допуштао ніе, но да є само такове ученя намѣре, као за найспособніе признао, можесе истина допустити, али да те исте уредбе и основи школски осталымъ народима и земляма на ползу служити немогу, неда се противоректи! Меѣу тимъ, при цѣломъ недостатку у народномъ воспитанію и наукама, опетъ могу слободно казати, да є у истомъ времену т. є. последнѣ 1823 године, душевно изображенѣ ниже классе народа, веѣе кораке напредъ учинило, него у икоіой части света. Ову цѣль достигли су Енглези чрезъ слободу, кою у обзиру воспитанія и обучаванія дѣце уживаю; или просто ректи, Енглези нису приморани свою дѣцу само посредствомъ штице, црвене велике таблице, и шареногъ буквара наставлати.

Ова наведена обстоятелства я добро познаемъ; иначе небы са ономъ смачносѣу, кою самъ у новіимъ моимъ дописима изреко, казае да побуна посленика противъ свои господара опасно намѣренѣ на себи неноси. Тако є дакле повратакъ къ миру и послу само на добромъ и мирномъ поведенію побунѣны посленика основанъ. Къ овому навластито принадлежи практично познаванѣ правога станя ствари, и извѣстность, да се Енглези времену приближую, коє ѣе іймъ веѣе раднѣ, болѣ заслуге, и слободна пространія саобраштеня и трговине донети.— Кадъ небы было чувства умѣрености, правога познавеня ствари, и доказателства на то, т. є. да нити є было, нити ѣе быти времена, кадъ небы „сиромаси“ и „богати“ живили, а да веѣа часть жителя за хлѣбъ насущный радити мора, и да є друго станѣ ствари у сну, а друго на яви, у кратко, да ніе было практичнога проницателства, небы се заиста ни миръ тако ласно повратіо. Али Енглези сматраю практична знаня и дѣятелности за вышій степенъ народнога изображеня, него само теоретична вѣжества. — Погледаймо далѣ на народе по осталымъ државама. Наѣиѣемо вышину сиротинѣ; и ове се число одъ године до године умножава. — Єдино знанѣ читаня и писаня нераѣа нагонъ къ уредности, прилѣжности и благостоянію: права се воля къ тому само чрезъ разумна практична доказателства праве стазе побудити може! Чему наравно нису оне елементарне школе довольне, гди се чита „Петеръ малый крадецъ, глоговъ колацъ и вампіри,“ пакъ іошъ и „руководство къ славенстѣй грамматіцѣ!“ — Што бы было по другимъ државама, да се миліонъ просты посленика или болѣ ректи надничара на єданпутъ побуни и дигне противъ свои господара и ранителя? И шта є полезніе, поредъ елементарне и практичногъ вида школе уводити, или при садашньима до века остати? одговорите и вы любезна браѣо, одъ мене удалѣни мили Србльи! сынови рода юначкога! рода славногъ и умногъ!!! —

Очекуесе велика дѣятелность у свима струкама овдашньи производа, и чрезъ то, као и чрезъ будзаштость (єфтиноѣу) ране живость у домаѣемъ потрошку (Consumtion). У обште ни у коіой земльи невлада у єлу и пиѣу потрошакъ до саме раскошности, као овде кодъ Енглеза. —

Овдашньій єданъ искусни штатистикъ цѣни робе свію енглезки фабрика и рукодѣны заведенія, коє се преко године производе, на 180 миліона фунтій штерлинга, (1.800 миліона фор. сребра). Одъ ове робе се за 46 мил. фунтій штерл. у земльи потрошни. Наводимъ ово на истини основано станѣ башъ зато, да покажемъ: одъ каковогъ є ванредногъ простора, и одъ коє є велике важности домаѣій потрошакъ свію предмета. —

ДОПИСЪ.

В—. 15 Авг. 1842.

Ко није, као ја, 7 година у Београду бијо, тај се мора чудити промени, која је за то време учињена, како на обалу београдску ступи. И куће, и ношиво, и начин живота, све полако добива облик европејски. Кућа се прави доста, између који има доста уредни, лепи и темељни. Нова приватна кућа књажеска, Г. Јефрема, Г. Г. Браће Симића, Шлосерова, Совјетска, могле би се као лепе куће и у Пешти да стоје сматрати. Често се чују и каруце да звече по калдрми, које се пре неколико година није чути могло. И људи помало слободније и необзирући разговарају, а опоминьам се, да су се 1826 и 1835 године, које сам за штогод запитао, добро обазирали, кад су ми говорили, и управ мислили, да и дувар уши има. Тога сад нема. По свему се види и познаје напредак; а шта је ту промену на боље преузроковало, то свако, ко обстојатељства оне земље зна, лако погодити може. Сад већ неби непријатно било живети у Београду, за сваког да богме не; за оног, који Београд мери, и суди о њему, као о Пешти, томе ће фалити лепе елегант кафане, фијакери и друге европејске потребе, али онај, који зна шта је она варош пре неколико година била, и који искру љубави у себи осећа, спроћу своји тамошњи санародника — тај правије суди, тај блажије о свему мисли. Театер є, ако га и немислим са бечким дворским театром сравнити, слаб, преслаб. Г. је Штајн, осим што још јако рвацки речи акцентуира, за младе ролле неприлична, особито што се близу гледаоца игра, па се сасвим обмана (Tauschung) губи. Г. Кандеморт има талент за театер, али слабо карактере штудира, у сваку роллу меша плеткаша (Intricant), за кога є врло згодан, осим тога брзо говори. Г. Исаковић је удесан, али проклетиња што неможе речи човек, чувати произносити, већ место ти ћовек, ћувати изговара. Г. Г. Бадлаја и Тколца нисам у главнијим роллама видијо, зато се уздржавамъ о њима говорити, а о другом персоналу сасвим ћутим. (конацъ слѣдує)

ДОМАЋЕ ВЪСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руковствомъ депутације находећій се.

У готовомъ новцу б. вр.

Никола Поповићъ, трговацъ изъ Мезихеђеша, 1000 фр. — Євто Попанешковићъ, судацъ Св. Андрейскій 1000 фр. — Іованъ и Наумъ Бозда, трговци изъ Балаша Бармата 600 фр.

Изъ Карловаца 31 Авг. т. г. Народный Соборъ — гласъ милый свакоме Србину. Свечаность, коіомъ є овай отворенъ, єсть редка, и спада међу найдичнія славодобыћа народности србске. — Одъ стране племенитогъ новосадскогъ магистрата іошъ су пріє за дочекъ Кралѣвскогъ Комисара уредбе учињене. Тако є іуче на вече депутація одъ племенитогъ магистрата и избране обштине на сусретъ Г. Крал. Комисару похитила, и на граници новосадскогъ атара кодъ села Ярка дочекала, поздравивши га пуцињбомъ топова. Овде є Г. Кр. Комисару новосадскій варошкій капетанъ Г. Драгутинъ Грегушъ, кои є депутацію предводіо, поздравително слово изговоріо. Чета вармеђки коњаника и поданика Г. Кр. Комисара спроводила га є изъ Темерина, нѣговогъ спаилука. — Кадъ се овай свечаный спроводъ данасъ око деветъ сатій изъ ютра у Новомсаду огласи, грунуше са свы страна звона, кликъ и гласъ народа „ево намъ милогъ Кралѣвскогъ Комисара на народный нашъ соборъ“ — громко єаєчи. Садъ є свакомъ Србину срце одъ радости заиграло; и на єданпутъ у домовы, особито близу главне улице, никогъ небыяше: старо и младо, здраво и слабо на улицу є изтрчало, да види и поздрави ово величанствено появлѣніе миле народности наше. Гласъ се разлежаше: слава Богу! хвала на милости Цару нашемъ! — Кадъ є свита у варошъ ступила, напредъ су два, а за њима три варошка коњаника єздила — радостну вѣсть о долазку Г. Кр. Комисара оглашаваюћи. За овыма на нѣко одстояніе по зраку є виласе црвена застава, коіой є слѣдовала єдећа чета Темеринаца и Ярчана, вѣрны поданика Г. Кр. Комисара, кои су ову србску свечаность топлодушно величали. После овы яхали су вармеђки и варошки новосадски коњаници, коє є предводіо вароши новосадске Лайтнантъ. За овыма у свѣтлой колесници увидисмо Г. Кр. Комисара, кога є спроводила споменута депутація магистрата и обштине новосадске. Одсвуда єкъ, одсвуда радости кликъ! — Кадъ є овако спроводъ до варошке куће стиго, Г. Кр. Комисаръ ту се спће и преобуче. Овде га Г. варошкій судацъ и остала Г. Г. сенатори, свештенство, избрана обштина, граћани, тридесетнице и соларе чиновници съ найвећомъ радосћу улюдно примили су. Г. судацъ Францъ Лангъ латински є Г. Кр. Комисара у име вароши поздравіо, на комъ єзику є и Г. Кр. Комисаръ любавно одговорити милость имао. Докъ є ово чинилосе изъ Петроварадина градскій командирендеръ Нь. Ексц. Г. Марко Баронъ Чолићъ са цѣлымъ генералитетомъ и вышнмъ хоромъ официра Г. Кр. Комисару на подворенѣ доће. — Сва ова свита за тимъ є Г. Кр. Комисара крозъ Петроварадинъ, гди су обычне войничке почести чињене, пратила. На граници карловачкогъ атара прва депутація, коя є састаялась изъ Г.Г. Епископа Евгенія

Іовановића и Стефана Поповића, Г. Архимандрита Самуила Маширевића и осталы войнички и грађански депутирта, срдачно є дочекала Г. Кр. Комисара, гди га є Г. Епископъ Евгеній Іовановићъ латинскимъ єзикомъ поздравіо, и одъ нѣга одговоръ добыо. Друга депутація на капіи карловачкой у особама Г.Г. Епископа Пантелеимона Живковића и Платона Атанацковића, Г. Архимандрита Єротеа Мутибарића и осталы депутирта одъ войничке и грађанске стране, Г. Кр. Комисара є предусрѣла, и чрезъ Г. Епископа Пантелеимона Живковића латинскимъ єзикомъ поздравила, и на истомъ єзику одпоздравъ добыла. — Већъ се тутнява топова, звукъ звона, гибанѣ цѣлога становничтва у Карловцима чу. Радость на лицу свію многобройны присутствующи нечувена и невиђена изявлявшесе. Овде є већъ опазити было, да се и чинъ и станѣ и редъ сталежа у овой изобилной радости неразликоваше. Нитко ніе одличія срама своє особе тражіо, сви чувствоваху єдну обшту радость, — сви говораху ево намъ Кр. Комисара, ево нашегъ конгреса! Свуда є видилосе, како войникъ са грађанином, свештеникъ са найниже класе човекомъ обшту радость дѣли. — Овакова, а не друкча морала су быти и златна времена подъ Сатурномъ, коя мы пресрећни подъ благимъ скиптромъ аустрискимъ данасъ уживамо! — — Све ближе свечана свита ступа! све већа радость и усклицанѣ по народу дижесе. — Та и сама наравь као да є саучасће у овой свечаности имала. Юче облачно и кишовито быяше, данасъ пакъ небо найведріе, найчистіе и найвеселіе надъ Карловцима указасе. — Кадъ већъ у величанственомъ спроводу на мѣсто Г. Кр. Комисаръ стигне, дочекаю га предъ враты варошке куће, гди му є конакъ опредѣлѣнъ, Г.Г. Епископи Георгій Храниславъ, Іосифъ Раячићъ и Герасимъ Рацъ са осталымъ клиромъ и свымъ у реду стоећимъ народнымъ депутиртима. Овде се садъ већъ и поставлѣный редъ удржати ніе мого. Хтѣде Г. Администраторъ митрополіе Г. Кр. Комисара словомъ поздравити, али разлежући се народа усклікъ, звукъ звона, тутнява топова, весела хармонія музике, коя намъ милу пѣсму: „Дай о Боже да намъ живи царъ и краль нашъ Фердинандъ“ найумильніе проглашаваше, изговорити му недаде. Кадъ дакле никоимъ начиномъ кликъ народногъ усклицања утишатисе немогаше, Г. Кр. Комисаръ изволили су у дворани конгреса одъ Г. Администратора у име вѣрны Србаля искреный поздравъ на латинскомъ єзику примити, и на истомъ єзику милостивый одговоръ подѣлити. — Кадъ се у дворани ова слава сврши — іошъ є на улици траяла и продужаваласе. Кадъ є изговоріо слово Г. Комисаръ, чу се изъ дворане vivat, а на улица одєкъ живіо грофъ Сечень загрми. Живіо и я велимъ, и витежку главу неувелымъ ловоромъ накитіо! — — Ова слава, ова свечаность миле народности србске само се чувствовати може, а никоимъ перомъ описати. — Д.І.П.

СВЕСЛАВЕНСКА ВѢСТЬ.

Приватне вѣсти изъ Атене гласе, да факултети тамошнѣгъ свеучилишта раде и настоє, да се на свеучилишту подигне катедра славенски єзика.

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВѢСТИ.

Одъ стране Врховногъ Надзирательства г. н. с. народны школа овымъ се свима, кои су одъ нѣга допуштенѣ добыли, да испыте изъ препарадски наука приватно положити могу, обявлюе: да ради испыта предстати имаю препарадскомъ заведенію у Сомбору одъ 22 Септембра до 1 Октобра, а у Араду одъ 19 до 23 Октобра по нашемъ календару, и то съ писменымъ данымъ іймъ допуштенѣмъ.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

Єдна чувствителна Енглезкиня одъ деветъ година у Лондону 22 Юлія скочила є съ прозора на землю. Разбила є чашу, па є побояласе, да ю неће родитељи псовати. На нѣколико дана пре смрти яко тужаше, што су іой родитељи спромашни, па зато мора у худымъ хальинама по вароши да иде.

(Sp.)

Смрть Херцога одъ Орлеана знаменита є и исторична. Одъ год. 1643, дакле одъ 200 година, у Француской ніе ни єданъ наслѣдникъ или сынъ умрлогъ краля непосредствено на престолъ се попео.

(Sp.)

Дика и гиздость Беча, кула на цркви Св. Стефана до двѣ године быће опетъ у свой высини и величанству. Десетъ хватій нѣговогъ врха є оборено, и до данасъ є већъ 25 стопа изъ нова подигнуто.

(Sp.)

ПРОМЕНА ДУЋАНА.

Подписаный узима си честь понизно обявити, да є онъ подъ фирмомъ К. Терпко познату трговину артіе, коя є садъ одъ 7-га Юлія т. г. у великой ћуприскій улици подъ фирмомъ В. Козма, будући ю подъ єдинымъ своимъ именомъ води, изъ Враньишеве у Барона Сине кућу на ћошку спроћу нѣмачкогъ театра у великой ћуприскій улици преместіо.

Найучтивіе захвалююћи за досадашню поклонѣну му повѣреность, благонаклоности и у напредакъ препоручуєсе.

У Пешти 2-га Септембра 1842.

Василіе Козма
Трговацъ артіа.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 10. Септемв. Число 21. 1842.

НАРОДНА ПѢСМА СРБСКА.

(продужено)

Она крои кошулю намену,
Незна да ће сыну покровъ быти.
Кадъ покрои танане кошулѣ,
Она седа на лаке кочіе,
Па пођоше съ Богомъ путовати.
Путоваше целу ноћцу царску;
Данъ освану у свету Неделю,
Данъ освану и сунце ограну.
Када бяше спрама Крушедола
Ударише звона на Ютренѣ,
На Ютренѣ и на Летурдію.
Онда вели Анђеліа Майка:
„ Ваистине мое чедо драго
„ Гріота є белу цркву проћи,
„ Већъ айдемо цркви на ютренѣ.
Кадъ одоше цркви на ютренѣ,
Докучисе Ваистине слуга
До прекрасна Максима Владике,
Па му дае кньигу Іованову,
Ал' подкрадомъ да не види майка.
Кньигу штіе, Максиме Владика,
Кньигу штіе грозне сузе ліе,
Па марамомъ очи убрисуе,
Ал' подкрадомъ да не види майка;
Свештеникомъ службу наручуе,
Вата конѣ у лаке интове,
Па се диже съ Богомъ путовати,
Своме брату Деспоту Іовану. —
Кадъ су божій законъ саврщили,
Изъ біеле цркве изшетали,
Онда вели Анђеліа Майка:
„ Ваистине мое чедо драго
„ Айде сыне па да путуемо.
Па пођоше съ Богомъ путовати;
Ал' беседи Анђеліа Майка:
„ Ваистине мое чедо драго,
„ Ваистине мене ніе драго:
„ Кудъ намъ оде Максиме Владика,
„ Парасіо Службу и Ютренѣ.
Онда вели Ваистине Слуга:
„ Ей госпоіо Анђеліо майко
„ Максимъ намъ є Владикомъ постао,
„ Па нѣму садъ ситне кньиге стижу,
„ Нека Богъ зна каква є сопречица,
„ Нека Богъ зна какве ли су кньиге,
„ Дал' радостне, дали су жалостне,
„ Дали коме брижне и невольне.
Кадъ су были близу Беркасова,
Онда вели мати Анђеліа:
„ Ваистине мое чедо драго,
„ Ваистине мени ніе драго
„ Што су коньи пуштени съ пайвана.
Ал' беседи Ваистине слуга:
„ Ей госпоіо Анђеліо Майко,
„ Пуштени су да се разодаю,
„ Єръ ће момци съ ньима путовати
„ Преко мора за седамъ година.
Кадъ дођоше двору Деспотову,
Онда вели Анђеліа Майка:
„ Ваистине мое чедо драго,
„ Ваистине мени ніе драго
„ Што с' кодъ двора гологлаве слуге.
Онда вели Ваистине слуга:
„ Ей госпоіо Анђеліо Майко,
„ Іова намъ є сео на ужину,
„ А тако є кодъ Іована адетъ,
„ Да су онда гологлаве слуге.

(конацъ слѣдуе)

ПРАВИ УЗРОК И ПОЧЕТАК СКУПЉАЊА НАШИЈЕХ НАРОДНИЈЕХ ПЈЕСАМА.

од Вука Стеф. Караџића.

(конацъ)

Видећи сад без и какве сумње, да Мушицки није познавао ни нашијех народни-

јех пјесама, а камоли вриједности њихове, заиста би вриједно било познати, како је он дошао на ту мисао, да пита за њих. Сам од себе он јамачно није на то дошао, него или читаюћи Ердера, или по напомињању каквога другога иностранца, као што є покојноме митрополиту Стратимировићу по писму Шлецерову било дошло у главу, да саставља Српски Рјечник и Бугарску Граматику. Шлецер се тужио Стратимировићу, што нема никаква Рјечника ни Граматике Српскога и Бугарскога єзика. Стратимировић, да би угодіо Шлецеру, који му је посветио другу књигу Нестора, и којега се он није стидјео са собом испоредити, говорећи: „Ја смо и Шлецер једини људи у Европи,“ договори се са својијем дворанима, да начине Српски Рѣчник и Бугарску Граматику, и то ево овако: да скупе оне ријечи, којијех у Рускоме и у Славенскоме језику никако нема, па да их уметну међу Руске и (данашње) Славенске, и тако Шлецеру да наштампају Српски Рјечник; и да би се то лакше учинило, подијеле посао по словима, с којима се кога име и презиме почињало, н. п. Лукиану Мушицкоме препоруче се ријечи, које се почињу са Л и М, Јосифу Путнику са Ј и П, Стратимировић узме С и т. д. А за Бугарски језик прими се професор Лазаревић да иде на другу годину у Бугарску, да научи што Бугарски и да напише Граматику, и митрополит му обрече на тай пут дати двјеста дуката. Послије тога радостнога договора на њеколико дана дође први Путник, и, као што је био шаљив и слободан господичић, бацивши пред митрополита хартију, на коју је био написао њеколико ријечи, каже управо, да тај посао није за њега, и да су га они преварили, будући се највише ријечи почиње са П. У том ваља да се и Стратимировић био наситио овога посла, те овај Путников изговор прими смијући се, а остали то једва дочекају; по том и Лазаревић, изговараюћи се слабошћу здравља, удари натраг од путовања у Бугарску, и тако овај сав посао остање, као лисичина војска. — Ово је све мени овако приповиједао покојни Мушицки, који ми је и дао оно (око 50, а може бити и више) ријечи, што је он био скупио, међу којима се опомињем да је била л у л а и м а в и ш (ове ријечи мислим да су још његдје међу мојијем хартијама, него ме мрзи сад преметати и тражити их). Може тко рећи, да сам се ја удаљио од онога посла, о коме є овдје говор; али се надам, да ће ми то сваки паметан читатељ опростити радо, јер и ово иде и историју наше литературе. Сад опет да се вратим к нашијем народнијем пјесмама.

Да народу нашему нијесу миле своје пјесме, које он спјевава и пјева, не би их могао ни имати; али се по томе опет не може рећи, да он познаје и њихову праву вриједност, какогод, н. п. ни то, да народ какав познаје сладост и богатство језика, којијем говори. Баш ако је који од нашијех књижевника и н а п и с а о коју нашу народну пјесму, ни то још није знак, да је он познавао праву вриједност њихову. Митрополит је Стратимировић мени дао двије народне пјесмице с в о ј о м р у к о м написане, а у исто вријеме читаюћи у другой књижици нашијех народнијех пјесама 82. пјесму карао ме је, што мјесто „с т а р о г а властеља“ нијесам написао и наштампао „с т а р а г о;“ а кад сам му ја одговорио, да народ тако пјева и говори, и да ја то нијесам смјео из много узрока поправљати ни кварити, он ми је рекао: „Ако пијан човек посрне и падне, не ваља и ти за њим то да учиниш, него ваља да се чуваш и другога да опоменеш, да се чува.“ По том ме је стао карати, за што није: „М и р и ш и му душа,“ него м и р и ш е и т. д.

Што сам ја казао онда у предговору, да сам се бојао, да ми ко не рекне: „Гле! шта є овоме пало на ум, те сљепачке пјесме издаје“ и т. д., није ономе толико био узрок, што нијесам познавао вриједност наши-

јех народнијех пјесама, колико, што сам познавао, како су наши књижевници и остали варошани у Сријему, у Бачкој и у Банату мислили о нашијем народнијем пјесмама (особито јуначкијем). И онај страх мој није био у залуд: осим многога којечега, што є говорено, мени су из двије најзнатније Српске општине у Мађарској писана писма, у којима ми се међу осталијем поругама наводи и то, што сам купио сљепачке пјесме.

Судећи само по овоме, што је овдје речено (не спомињући још много којешта, што за сад нијесам рад говорити), прије би се могло по правди рећи, да народ наш ни сад још не познаје праве вриједности својијех народнијех пјесама, него да ју је и прије свагда познавао (као што Г. П. А. Поповић мисли и говори). Од људства, које народ наш у правом смислу саставља, то се ни искати не може; а и међу самијем књижевницима много их више има, који о томе говоре само по туђијем ријечма, него који то сами управо познају. У нашијем је народнијем пјесмама за нас најдрагоцјенија чистота и сладост нашега језика: кад би књижевници наши то познавали, онда они не би кварили и грдили највећу драгоцјеност свога народа, свој народни језик, него би се трудили научити га из народнијех пјесама. А и осим ове истините мјере, којом се најбоље може измјерити, колико који од нашијех књижевника познаје праву вриједност својијех народнијех пјесама, Г. П. А. Поповић и тиме свједочи, да ни сам не познаје оно, што брани, како каже, да су Качићеве пјесме народне пјесме. Истина, да је Качић своје пјесме спјевао језиком и духом нашијех народнијех пјесама, али опет, когод иоле зна, какве су наше народне пјесме, одмах сам може познати, да његове пјесме нијесу народне пјесме (као што је казано у предговору к првој књизи другога изданија нашијех народнијех пјесама у Липисци 1824. на страни XXXVIII.).

Г. П. А. Поповић може по своме обичају ласно рећи, да ја тијем срамотим народ наш, што кажем, да би се по правди прије могло рећи, да он ни сад непознаје праве вриједности својијех пјесама, него да ју је и прије свагда познавао; али когод има здрав разум и по његовијем правилама судити хоће, онај ласно може видјети, да у томе ни какве срамоте нема народу нашему, какогод ни народу Грчкоме у ономе, што се приповиједа, да је Омир од прошње живљео (а сад да је жив, ишли би цареви и краљеви да га виде). Прије би се могло по правди рећи да народ наш срамоте његови књижевници, који њега и језика његова не познају и мјесто користи чине му штету; но ни та се срамота не лијепи врло за народ, једно за то, што се и то погледавши на опстојатељства може оправдати, а друго, што ће народ, ако буде воља Божја те срећан кад постане, добити бољијех, достојнијех, књижевника, који ће му и у томе образ освјетлити.

Ово є само, што се тиче мојијех ријечи, које Г. П. А. Поповић спомиње; а у осталоме ако Г. Ђ. І. Петровић с његовијем ријечима гдје није задовољан, нека њих двојица расправљају, како им драго. Против овога, што сам ја казао, може Г. П. А. Поповић, или макар ко други, говорити и извртати, шта му драго; али се од овога не може одбити ни једна ријечца, јер ово нијесу моје мисли, него је истинито проповиједање онога, што јест. Многе од овијех ствари ја не бих нигда ни спомињао, да ме није Г. П. А. Поповић натјерао, а ни сад их не спомињем ни за што друго, него „за љубав к светој истини,“ и то највише за оне нараштаје народа нашега, који не ће мене (ако сам се и родио у Србији, или као што је онај 1818. године казао у њемачкијем новинама, у Јадру у Турској) држати за пасторка, а Мушицкога за сина, него обојицу за праве синове. Ја Мушицкога поштујем више и истинитије него Г. Поповић.

*

јер нити га поштујем коме за инат, нити за оно, што ни сам не познајем, већ за његову љубав к народу своме и за његове праве заслуге (не спомињући наше пријатељске љубави).

У Бечу 20. Јунија 1842.

П.П. Пошто је ово све било написано, читао сам у 25. броју С. народног листа, гдје и Г. С. Т. говори о узроку и почетку скупљања нашијех народнијех пјесама. Ја ћу му на оно узгред овдје казати ово: 1) кад је њему Стефан Живковић (кога сам ја о своме трошку из Панчева у Беч довео и овдје око по године држао) предао Телемаха (који је мене стао више од сто дуката), онда је моја мала простонародна пјеснарица већ била на свијету: и тако је Стефан Живковић онда могао њему обрећи, да ће се наше народне пјесме искупити чрез мене, за кога је знао, да сам прије по године тај посао већ почео, а не он да ће их искупити. 2) Мени је Мушицки 1815. године заиста предао њеколико нашијех народнијех пјесама (као што сам казао у предговору к IV. књизи на страни XXVI.); но јели он оне пјесме имао и 1814. године, кад је Г. С. Т. пратио по фрушкогорскијем манастирима, или му их је послије њеко од њекуда послао (јер он својом руком није писао ни једне) то ја управо незнам.

В. С. К.

ІНСПЕКТОРАТЪ ШКОЛСКІЙ.

отъ Д. І.

Інспектору су подвргнуте све србске, влашке и грчке школе, које се у провінціалу находе. Ове се пакъ на 6 окружія дѣле, отъ кои свако има са чиновнымъ печатомъ снабдѣвеногъ єдногъ окружногъ кралѣв. Надзырателя, Діштріктуалногъ Директора зовомогъ, коєгъ Нь. Ц. и Кралѣв. Ап. Величество, на предложеніе Верховногъ Надзырателя, именує.

Окружія школска су слѣдующа:

1) Бачко, гди є надъ 82. школе Управитель Благородный Г. Георгій Петровичь.

2) Будимско, изъ 39. школа састоеће, коє Верховный школа Надзыратель отъ времена своегъ наименованія за умноженіе фонда школскогъ безъ сваке плате управля.

3) Велико-Варадско отъ 171. школе; стои подъ управлѣніемъ Благородногъ Г. Димитріа Константіни.

4) Карансебешко, кому предстои Директоръ Благородный Г. Урошъ Воличь, съ 244. школе.

5) Сремско, Славонско и Хорватско отъ 91. Школе, съ коима управля Благородный Г. Др. Петаръ Іовановичь.

6) Темешко, гди є Благородный Г. Лука Кенгелацъ Діштріктуалный Директоръ надъ 188. школа.

Ови сви Управительи своя упутствованія и заповѣсти пріимаю непосредственно отъ Верховногъ Надзырателя, — кому и сва своя извѣстія отдавати имаю. — У школскимъ предметима ни отъ когъ независе, осимъ своегъ Верховногъ Надзырательства, а корреспондіраю и содѣйствую у њима съ публічнымъ юрісдікціама, отъ кои іймъ се у нуждныхъ случаима цівілна ассістенціа дає. Верховный пакъ школа Надзырлтель свевысочайше кралѣвске заповѣсти добыя чрезъ Высокославный Консіліумъ, кому онъ сва своя извѣстія сверху цѣлогъ школскогъ тѣла представля; са свима юрісдікціама політічныма, не иначе и съ Епіскопима и прочима, у союзу и отношенію школскомъ стоећима великимъ лицама, управо корреспондіра, — и све учителѣ, такођеръ и све мѣстне школа Управителѣ наименовати власть и право има.

Њему су осимъ овы школа, и двѣ препарандіе, Сомборска и Арадска, гди се учительи изображаваю, и за учительство предуготовляваю, као свому управителю подвергнуте. Сомборска препарандіа є за Србске, Арадска пакъ за Влашке учителѣ. Кодъ сваке се находи єданъ мѣстный Директоръ, єданъ Катихета, Свештеникъ и три Професора. Ови се сви на представлѣніе Верхов-

ногъ Надзырателя отъ Нь. Ц. и Кр. Ап. Величества именую, и осимъ Діректора и мѣстногъ Управителя (кои туне служе) по свевысочайшемъ уређенію изъ Депутаціоналны Фундаціа школски плаћаю се. Садашньій Г. Верховный Надзыратель видећи, да є за добро управлѣніе себи свевысочайше повѣрены школа нуждно и полезно найпре и найпре сва мѣста школска обићи, себе са обществама, Народомъ, Свештенствомъ, Учительима, мѣстнымъ Директорима и самомъ юностію лично упознати, ньіовъ духъ, наклоность искусити, недостатке школске промотрити, такове поправити и желаемый редъ увести — зато є и свевысочайше дозволѣніе измоліо, и получіо, сва Сербска, Влашка и Грчка училишта посѣтити. — Первогъ лѣта, т. є. 1841, посѣтіо є препарандію Сомборску, и свако мѣсто, общество и школу, коя се у Бачкомъ, Сремскомъ и Будимскомъ окружію находи, осимъ оны нѣколико, коя су отъ други мѣста весма удалѣна была, и дѣце у школама нису имала, — а поредъ тога време се школско већъ окончавало, и тако испытъ се више ніе могао предузимати. Посѣтіо є на тай начинъ 212 школа.

Другогъ пакъ лѣта, т. є. садъ текућега, обишао є препарандію Влашку и школе у прочима трима окружіяма числомъ 603. — Како є совѣстно, ревностно и трудолюбиво у овомъ заиста весма знаменитомъ заниманію Г. Верховный Надзиратель поступао, свидѣтелствуе извѣстіе и у 17 и 18 числу Скоротече наведено.*) Позивамъ се іошъ на она общества и свештенства, гди є и предъ коима є онъ дѣйствовао. Заиста єдно отъ другогъ удалѣна и у 22 Вармеђе разсѣяна мѣста за 8 близу мѣсецій провидити, и нуждна отъ ньи разазнати, само съ таковымъ се трудолюбіемъ, совѣстномъ приверженостію и съ народномъ наклоностію могло у дѣйство привести, какву є нашъ Верховный Школа Надзыратель овдѣ показао.

*) То ће посвѣдочити и допись єданъ изъ Арада посланъ намъ, кои ћемо у будућемъ листу саобштити.

У.

БУГАРСКА.

(продужено)

Одъ Варне, те чакъ преко Траянскогъ насипа узъ брегъ црногъ мора кривуда цеста. На мору на красной стрмени лежи мала варошица Балчикъ. Не далеко одавде починю развалине Каварне; хрпа разлупаногъ каменя, у коега рупетинама найсиромашніи Турци живе, показуе мѣсто, гдѣ є нѣкада велика варошь лежала. Овдѣ самъ походіо турску школу. Заиста жалостна слика воспитателногъ заведенія!

По развалинама нѣкада цвѣтаюћегъ села Сарской, доћесе у Мангалію, гдѣ море сликовнымъ уливима варошицу, као нѣкій полуотокъ, окружава. Силовита олуя шибала є побунѣне валове, и никадъ невиди море тако лѣпо, као на путу у Кистенџу, одъ Римляна Томи звану, гди є Овидъ прогнанъ туговао. Красанъ предѣлъ за тужне пѣсме, но одвећъ усамлѣнъ за чувствованя и страсти, због кои є раскошный пѣвацъ изъ Рима протеранъ! —

Само су развалине Тузда, нѣкадашнѣгъ села рибара, заостале. И садъ іошъ стои на пустой клисури на мору усамлѣна колиба оногъ дивлѣгъ грчкогъ рибара, коегъ споменъ є и данасъ се у пѣсмама народа задржао. Често самъ чуо разлежућій се гласъ слѣдеће пѣсме:

Стои омка надъ валовы мора
На каменой сазидана стѣни,
И у омки живи дѣвойчица.
Ню Боцарисъ ко невѣсту люби.
„Любо моя съ меномъ ход' на море,
Съ меномъ данасъ у лађици буди;
Тад' се рибе хоће сакупити,
И у крило мрежице уплити.“
„„Боцарисе остан' данасъ дома,
Само данасъ молбу ми испуни:
Зле самъ санке саняла свакаке;
Само данасъ не иди на море.““
Ал' срдито онъ счепа удице,
И съ каранѣмъ излети изъ двора.
Нѣга слѣди са слутньомъ дѣвойка,

И нађе га на валовы мора.
Обадвоє моремъ су бродили,
Са грмлявомъ бура кадъ наступи;
Онъ съ таласма силно се бораше,
Она с' моли, и нѣму прилюби.
У куле се подигоше вали,
Кад' у бездни гробъ му се покаже.
Загрливши свою вѣрну любу
Таласима преда се на вѣки. —

На Дунаву лежи градъ Силистрія, кои є 18 Юнія 1829 године многостручно одликовавшемъ се Генералу Крашовскому своє ключеве заєдно са 232 топа предао. Ближе къ западу лежи знаменита трговачка варошь Рушчукъ, а іошъ ближе къ западу непобѣђеный градъ Видинъ, одъ Турака Дѣва прозваный, и дубоко у горама не далеко одъ Никополя варошь Трнова.

Свагди куга, свагди прекрасно вино, дражестанъ предѣлъ, ал' мало добры людій. Прећашня главна варошь была є Софія, нѣкадашня столица бугарски кралѣва и ньіовогъ великолѣпія. Гробови овогъ изумрлогь монархичногъ племена іошъ су сачувани, но савъ є трагъ нѣкадашнѣ величине утаманѣнъ, и Бугари, прећашньи землѣ господари, исто су тако као и Грци робови и поданици турски, само што ови Бугаре манѣ мрзе, него немирне Грке; и Турчинъ безъ Бугарина быти не може; єръ онъ му є найболыій тежакъ, наймарльивіи поданикъ и наймирніи одъ каурина.

Значай є Бугарина нѣка смѣса изъ турскогъ и Грчкогъ. Онъ є суровъ, подмуко, одвећъ суєвѣранъ, но при свемъ томъ добросрданъ, гостолюбивъ, одвећъ услужанъ, и, што га одъ свію становника южны одликує, необично радинъ и марльивъ. Особито Бугаркинѣ свагда су кодъ преслице и разбоя. Оне праве нѣку врсть бѣлогъ дебелогъ сукна, коє одвећъ дуго трає; оне ткаю прешаренымъ бояма преливаюће се ћилиме, кои око весма увеселяваю. Съ овыма оне лѣпо колибе своє | украшаваю.

(конацъ слѣдує)

УЛОМАКЪ.

(изъ Хумористе)

Найболя „кућевна средства“ єсу средства, коима се кућа зидати може: а найболя „лѣпоте средства“ єсу средства, коима се лѣпота прибавля.

Садъ се налази много кућевны средства, иврло много средства лѣпоте, коя су сва добра, али ништа нехасне.

Но има єдно одвећъ добро лѣпоте средство: Новци! И іошъ много лѣпше има лѣпоте средство: Много новаца!! И има єдно найлѣпше лѣпоте средство: Врло много новаца! Новцемъ се може много више лѣпоте добыти, него лѣпотомъ новаца!

ДОПИСИ.

В—. 15 Авг. 1842.

(конацъ)

Г. | Г. Списатељи театрални дела, кад би хтели (што се језика тиче) савет Г. Дра Деметра, који им у илирској данници почетком текуће године даје, послушати, добро би било. — Делима своима показују да је томе слаба надежда, и по мом мнењу наши списатељи заслужују оштрију критику, што се језика тиче, него наш народ, што се нрави тиче, које списатељи у својим делима, желећи ји поправљати, народу на углед стављају. Међ нашим списатељима има, што се језика тиче, више Кирјањи и Феми, нег у народу, што се карактера тиче: зато би требало свим српским списатељима у обште, а у особ списатељима театрални дела, у душу и срце углубити, да се народног, једног правог језика држе, њим ће најбоље варошанима, који свугди (и ја сам се у вароши родио, и узрасто, зато овако са српским језиком и натежем), а особито у Београду зло српски говоре, изопаченост варошког говора огадити. Осим тога Господо Списатељи театрални дела! дајте из српске старе и нове историје, дајте из српског живота театралне сачине! Ајдучки живот нашег народа по турској, Карађорђев бој за веру, даће вам красан материјал, само штудирајте народни карактер и језик. Нек вам јунаци, жене, сељаци на театру делају, и говоре, и карактеризирани буду као Срби. — Ето вам венца славе, у коју ће и они, који се тешко задовољавају, затрубити. Бог ће дати, те ће боље бити! Чуо сам да є план за нови театер покварен, ја сам врло жалио, ал кад сам у школу, где се филозофија предаје отишо, и видио да је прави њумез —

онда сам реко: Преча кошуља, него аљина. Чудне неприлике, да је светли Принц аустриски, кад је ономад у Београду био, зактео школу видити! Ето видите, како и ја, поред све препоруке да се љубавно оностранске ствари мере, и суде, у кудење заиђо, и то верујте из саме жеље да будем веран референт. У гдекојим стварма јошт је велика скупоћа, а у гдекојим є цена изравнана. Тако слуге и служавке добијају на месец по 3—4 и 5 талира. Квартир са 3—4 собе по 12—14 талира на месец, а кост са 4 јела на подне, и 2 на вече у квартир донешен 6 талира. Шустера и крояча сад има већ поприлично, и прилично раде. Пивара књагиње матере дата је једном Србљину из Сегедина за 4000 фор. сребра на годину под аренду. Београд ће се знатно разпространити, плаценви за куће дати су у два сокака по Врачару знаничницима, и гдекои су већ на њима куће сазидали. За неколико година неће човек Београд познати моћи, самонек им Бог даде мир и љубав.

I. M.

Милано 4 Септ. 1842.

Ништа младомъ, и одъ предрагогъ отечества своегъ удаљеномъ путнику слаће быти, по момъ мнѣнію, неможе, него опоменути се благодѣя и доброжелателя свои, опоменутисе миле братье и другова, опоменутисе познаты, и љубимоіъ рода своегъ. И я овако сладкимъ чувствованіяма упоенъ, усудьуемъ се Васъ краткимъ моимъ путешествіемъ мало позабавити. Надамъ се, да вамъ ништа ново нетьу казати, ако Вамъ явіо будемъ: да наши мили Србльи междуусобну любовь, искренность, и страннопріимство хране, и медьу собомъ невредимо обдржати прилѣжаваю. Ко се не бы овако лѣпымъ свойствама изъ срца радовао? Свуда, кудъ самъ до Трста прошао, и гди се Србаля налази, свуда се, велимъ, Србска наша общества красно подижу и умножаваю, пакъ о умноженію своемъ башъ нарочито се и стараю. Само тьу єданъ примѣръ да наведемъ. Столнобѣоградско общество, кое премъ да се одъ прилике текъ изъ 80 душа состои, ништа манѣ єдносложно подиже капиталъ на фундацію, да сваке године по когъ поштеногъ, и трудолюбивогъ рукодѣлателя у вароши за майстора извади, и окутьи. Весма лепъ знакъ родо-и човеколюбія! Овимъ начиномъ свако лепо напредуюте общество, найпре о умноженію своемъ, пакъ после, и о умноженогъ правомъ изображенію неусипно старасе. Наши Србли, кои у Хорватской обытаваю, премъ да су коє съ Хорваты, коє съ Крайнцы измешани, преко свега тога, и име, и нарѣчіе своє до последнѣгъ чуваю и хране, и себе одъ други яко разликую. Предѣли су у Хорватской лепи, и доста плодоносни, но ветье и ускусніе обдѣлаванѣ изискую. Овога недостатакъ узрокъ є главный, што ондашньи жителъи, оскудніе, нежели бы могли, живити принуждени су. Но много є жалостніе видити Крайнску, у коіой изъ синѣгъ камена состоєтье се планини нити шуму производе, нит' су за усевъ сходне. Гди се и надье нешто равнице, понайвише є ветьимъ камења комадьемъ, или шлюнкомъ покривена. Земля производи нешто жита, коє шеницомъ или пшеницомъ називаю, кромпіра, проє, хайдине и кукуруза, коє є обычна њіова рана. Ветья часть жителя занима се тученѣмъ каменя, и оправлянѣмъ царски друмова, зовомы цеста. Люди су высине среднѣ, мршави, понайвише намргодьени, и на цѣломъ облику њіовомъ примѣчаваюсе черте великогъ впечатлѣнія, коє на њима земальска свойства причињаваю.— У Аделсбергу, коє є доста прилично местанце, находисе превеликій лагумъ, кои се узъ дужину на више миля протеже, у ширини као и высини до два фата имати може. У овай лагумъ прате човека по трое ил' четверо съ великимъ горетьимъ факляма до неколико стотина фатій дужине; свуда се виде изрядне и совршене фігуре изъ каплютьегъ камена (Tropfstein) сливене, као: читавы людій составъ, штатуе на коньи, кочіяши са шесть коня у колы уфатьены, читава єзера и т. д.; унутра далѣ налазисе грдна превелика сала, у коіой се и балъ кадкадъ држати обычествує. Приликомъ таковогъ бала по 100 мажій светла воштаны упалисе, и балъ величественъ обычно быва. У истомъ лагуму има и два истинита єзера, преко кои се виде изъ каплюћегъ камена тако яка два моста, да преко њи са 40 мажій натоварена кола невредимо, и безопасно прети могу.— 23-гъ Августа по Адріатическомъ мору изъ Трста у Млетке (Венецію), изъ Венеціе после неколико дана у Падуу, Віченцу, Верону, а изъ Вероне у Милано 2-гъ Септ. самъ сретьно хвала Богу! приспѣо. Сва су ово места красна, у њима неброене, и то све знамените древности, коє обширно и обстоятелно описати, нит' ми време, нити папіръ допуштьа. У Милану тьу неколико дана бавити, па онда намѣравамъ одавде крозъ Тіролску на Інспрукъ, Салцбургъ, Лінцъ, Бечъ, опетъ у мило отечество мое, у обятія дружбине, и любиме братье мое.

П. П. Наслаждавао самъ се благогласіемъ изрядногъ краснопѣнія Трстанскогъ у Неделю 21-гъ Авг. Запста и достойно се называ краснопѣніе. Господа Трстанцы имаду петь до шесть фелій пѣнія, дакле добро є и уредьено.

Аѵксентій Радовићъ.

ОТЕЧЕСТВЕНО.

Колико є Унгарска у земльодѣлію, а нарочито у знаню, каквымъ бы начиномъ могуће было и найшеплодоноснію землю на каквугодъ хасну обра-

тити, сирама други земаля натрагъ остала, найболѣ се изъ тога видити може, што у ньой има 815 □ миля пусте землѣ, одъ коє становници никакву хасну невуку. Истинабогъ овой занемарности найважніи узрокъ є мало число становника. Но на истомъ толикомъ пространству землѣ, коє Унгарска заузима, живе у Нѣмачкой до 23 миліона душа, дакле скоро іошъ єданпутъ толико, као у Унгарской.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руковствомъ депутаціє находећій се.

У готовомъ новцу б. вр.

Кузма Стефановићъ, учитель у Сивцу, 150 фор.—

Год. 1818: Димитріє Карапачъ, житель у Ћулу, 300 фор.— Петаръ Янковићъ, житель язачкій, посредствомъ Г. Діонисіє Чупића, Игумана манастира Язка, 10.500 фор.— Димитріє Асп Марковићъ, почестный кондепутатъ и више сл. Вармеђа присѣдникъ, у два путъ 2.130 фор. —

Пешта 7 т. м. Синоћъ є овамо изъ Беча у пуномъ здравлю вратіосе Высокородный Гд. ц. кр. Совѣтникъ Савва Тюкюлій одъ Кевермеша.

Пешта 8 т. м. Ютросъ у повратку изъ Беча, пробавивши кодъ насъ нѣколико дана, на параброду отишо є у Сомборъ Благородный Г. Георгій Петровићъ, сомборскій фишкалъ, и кр. намѣстный Директоръ г. н. с. народны школа у кругу бачкомъ, а мѣстный препарандіє у Сомбору.

Будимъ 9 т. м. Редкій случай смрти, кои є юче око подне кодъ насъ се догодіо, заслужує да га и нашимъ читательима саобштимо. Можда ће се кому и невѣроятанъ быти чинити, али є на истини основанъ.— Коњаничке єдне регименте обрлайтнантъ Т*, имао є понзанство съК*, єдиницомъ кћерю удовицеМаіорице. Обадвоє су безъ свакогъ имућтва били, и зато се узети немогоше, неимаюћи кауціє, коя се законо у войничкомъ станю изискує. Онъ є имао у Бечу сестру богату удовицу, кою замоли, да бы му срећу поспѣшила, и за нѣгову любезницу кауцію положила. Сестра се съ почетка на то склони, и онъ съ любезницомъ отиде іой у Бечъ, да дѣло сврши. Но сестра му садъ обећанѣ порече, и онъ ожалосћенъ безъ сваке надежде вратисе са любезницомъ у Будимъ. Юче іой купи вѣнчане оправе; обадвоє отиду у цркву, исповѣдесе и причесте. Дошавши дома за своє ствари начине тестамемъ; онъ сестри и Командирендру будимскомъ напише писмо, а она матери и пріятельици єдной. У писму материномъ изявила є: да она као сирота са любезникомъ живити неможе, зато нека іой опрости што съ ньиме умире; єръ за найвећу срећу држи, да одъ любезникове руке умрети може, а надасе да ће и онъ испунити дану іой рѣчь, да ће и себе убити.*) — И заиста тако се и збуде. Обадвоє обуку вѣнчане хальине, онъ свечаный мундуръ, а она бѣлу хальину и на главу зеленый вѣнацъ. Сѣдне на диванъ (канапе), онъ поредъ нѣ, и прво ньой пиштоль у грло саспе, затимъ себе штилетомъ пробурази, но незгодивши у срце прикучисе столу, напуни пиштоль и себе у слѣпо око удари!— Падоше двѣ жертве любострастногъ Амора! Овде су заръ быле двѣ душе єдно чувство, два срца єдно куцанѣ.— Слѣпа любави кудъ завести нећешъ!!

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВѢСТИ.

Нѣг. Высокоблагородіє Врховный г. н. с. народны школа Надзиратель Г. Евгеній одъ Ћурковићъ исволили су Петра Нинковића, свршеногъ препарата и бывшегъ учителя, поставити за учителя новоустановлѣне србске школе у Суботици.

ТРГОВАЧКЕ ВѢСТИ.

По гласу свеобштегъ бечкогъ политехничногъ журнала цѣна митнице на неураћенъ памукъ быће спуштена.

Бѣоградъ 4 Септ. 1842.

Промена владѣнія у нашемъ премиломъ отечеству ніе штетно дѣйствовала на трговину, шта више извѣстность є обшта, да ће се скоримъ већа дѣятелность и веће новѣреніе у свему породити, — и она величествена и користоносна идеа — Конзуле трговине у Бечу, Трсту, Пешти и Земуну поставити, моћићесе садъ пре и болѣ него икада у дѣйство привести. —

ПОПРАВКА.

У последнѣмъ листу подкраласе є погрѣшка, кою молимо овако поправити: на страни 122 у реду 12 одоздо у мѣсто „последнѣ 1823 године“ читати валя „за последнѣ 23 године.“

*) Жалостна ова мати и са старіомъ кћерю ніе срећнія была. Ова одъ любави за єднимъ официромъ, кои ю такођеръ због кауціє узети немогаше, пала є у суву болесть и прієдеветъ мѣсецій умрла.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 15. Септемб. Число 22. 1842.

НАРОДНА ПѢСМА СРБСКА.

(конацъ)

Калпакъ збаци Ваистине слуга,
Калпакъ збаци па се уништіо;
Свесрдно га запытала майка:
„Чедо мое Ваистине слуго,
„Што си ми се поништіо сыне.
Онда вели Ваистине слуга:
„Ей госпоіо Анѣеліо майко,
„У Іове су невернице слуге;
„Ако буде кои опазіо,
„Да ми калпакъ на глави быяше,
„Па ће мене доказати Іови. —
Анѣеліа тіо одговара:
„Ваистине мое чедо драго,
„Я ћу за те то одговоръ дати,
„Не ће тебе покарати Іова.
Кадъ су были двору у авлію,
Изишла є люба Іованова,
Да привати стару свекрвицу,
Окренула є песму на запевку.
Онда вели мати Анѣеліа:
„Красна снао любо Іованова,
„Заръ є тако сада време дошло?
„Заръ се тако свекрва превата?
„Окренула с' песму на запевку,
„Єл' те скоро покарао Іова?
„Ако те є скоро покарао,
„Нека снао, кара ће га майка.
Ал' беседи люба Іованова:
„Свекрвице моя стара майко,
„Іова ти се и самъ покарао,
„Іова ти є боланъ на самрти,
„Разболесе и оће умрети.
Па намаче люба Іованова,
Па намаче слуге и дворане,
Преватише стару Анѣелію,
Ушетала є у біеле Дворе.
Іованъ лежи боланъ на самрти,
Надъ ньимъ братацъ Максиме Владика,
Чита брату самртну молитву.
Ал' изъ мука Іова проговара:
„Ей Бога ти моя вѣрна любо,
„У насъ има до три куле блага,
„Єдну кулу издай ми за душу,
„Другу кулу слугама исплати,
„Трећу кулу ты себи остави.
Онда вели мати Анѣеліа:
„Деспотъ Іово, мое чедо драго,
„На кимъ сыне наручуешъ майку?
„На кимъ сыне землѣ и градове?
„На кимъ сыне конѣ и соколе?
„На кимъ сыне ризнице и благо?
Онда вели Деспоте Іоване:
„Моя майко, мая сладка рано,
„Мое землѣ и мои градови,
„Чіе л' нису, чіе л' быти неће?
„Мои, майко, коньи и соколи
„Моме братцу Максиму Владики,
„Крушедолу светомъ манастыру,
„Мое майко ризнице и благо
„Моме братцу Максиму Владики,
„Крушедолу светомъ манастиру;
„А ты майко, моя сладка рано,
„Узми майко штаку и павлаку,
„Па ты иди просити по свету,
„За Бога проси, а за душу дели,
„Одъ данъ до данъ, докъ ти данъ не доће.
„И ты ћешъ се приставити стара
„Крушедолу светомъ манастиру.
То изрече Деспоте Іоване,
То изрече па се раста съ душомъ.
Господа га лепо оправише,
Оправише, лепо саранише,
Све како є Іова наручіо,
По закону као што доноси.
А жалостна Анѣеліа майка,
Она узе штаку и павлаку,
Она оде просити по свету.

За Бога проси, а за душу дели,
Одъ данъ до данъ, докъ ѣой данъ не доѣе.
И она се приставила стара
Крушедолу светомъ манастиру,
Те се зове Майка Анѣелія,
Те се пою божіе Летурдіе,
Безъ промене до суда страшнога,
Безъ промене докле є измене.

Саобштіо Пречести. Г. К.

ТРГОВИНА И НЬНА ВРЕДНОСТЬ.

Трговина є єдно одъ наймоћніи средства за човеческо препитаніе и изображеніе, средство, коє землю, на коіой обытавамо, обштимъ благомъ свію народа чини, и производе свію поднебія у найдалѣ предѣле разноси. У народу безъ разлике порекла, почемъ се изъ првы степена дѣтинства изкобела, появесе и различите желѣ и потребе, коє се и у томъ састоє, да онъ оне производе и рукодѣлія, коє кодъ страны народа упозна, а самъ дома урадити и добавити кадаръ ніе, узима; а напротивъ тога, да плодове своє землѣ, кои су му за собствено препитаніе излишни, у промену дає. Одовудъ у строгомъ смыслу трговина се раѣа. Слѣдство тога є, да народи, као што предъ очима имамо, у све оне части свѣта оде, и броде, гди іймъ се види, да ће съ ползомъ промене чинити, быле за новце или утакмице. Такова путованя поставляю у движеніе множину човеческе снаге, и разширую просторъ знања, а сва нова изобрѣтенія раѣаю и нове науке! — Трговћій народъ дакле не само што себе матеріално подиже, и своє благостояніе утврѣує, него осимъ тога носи са собомъ заметакъ и побуѣенѣ къ вышемъ изображенію, умѣтности и слободи. — Живый тога примѣръ имамо, ако бацимо погледъ на енглезку радиность, нѣну развіену силу и втеченіе на сваша. Колика є народима матеріална (просто реѣи новчана) полза одъ трговине, ласно є измерити, кадъ у призрѣніе узмемо, да све оне ствари, коє ни за собствено нити пакъ за сусѣдно саобраштеніе способне нису, у оне части свѣта носе, гди ій нема. Трговина пооштрава све снаге уобште. Земльодѣлца, стоководца, майстора и фабриканта потрошакъ (Consumtion) производе умножава, а чрезъ то послу, кои се на обработаваня пресны матеріала обраћа, већу плату прибавля, и тако свагда и у свачемъ живость и полезну дѣятелность око себе разпространява. —

Довде є текъ страномъ о трговини, и нѣнымъ матеріалнымъ користима говорено. —

Мы бы трговину на весма низку точку вредности и моралитета поставили, кадъ бы чрезъ ню само текъ умножавали матеріално благо. Трговина има и благороднію на хуманитету основану цѣль, а та є умноженіе умны и моралны добара, чрезъ коє се трговина досадъ тако безконачно важна, и благодатна за изображеніе човечества показала. Трговина саставля разсѣяня управлѣнія свеколике дѣятелности свію народа у органичный ланацъ. Трговина, а нарочито слободна, чини да се валяность и новость рукодѣлны производа наскоро по читавомъ свѣту простре, и къ послѣдованію дражи. Ако се кадкадъ и виче на малешный духъ, и на немилосрдну себичность, чимъ су не само мале трговине скопчане, него є чрезъ неуморне труде за новчаный добитакъ у карактеръ свію народа већъ уселилосе: то опетъ нетреба заборавити, да се и чрезъ то благодатна дѣятелность трговине подиже, и да се таковы клеветника и у осталымъ редовима и званіяма находи. Но то є тражити на непремѣримомъ предъ нама лежећемъ полю воспитанія и изображенія.

(конацъ слѣдує)

ШКОЛЕ у СРБІИ.

Рускій журналъ министеріума народногъ просвѣштенія у найновіемъ своемъ числу (Априла т. г.) садржава вѣсти о школама у Србіи, изъ кои мы слѣдующе изводимо.

Наставлѣнія у Србіи пріе почетка овога вѣка ніе было. Подъ владомъ турскомъ

задржавашесе текъ старый смиреный обычай, дѣчицу у читаню црквенославенскогъ єзика у манастирима обучавати, но брой дѣце, коя су ово наставлѣніе участвовала, ніе быо тако знатанъ, и само є ограничаваосе на ону дѣцу, коя су се свештеничкомъ станю посвећавала. У почетку прошлога вѣка, кадъ су Аустріанци скоро цѣломъ данашньомъ Србіомъ завладали были, покуша Архіепископъ бѣоградскій (1726—1731) у овой варошп уредну школу основати, и на тай конацъ дозове учителѣ изъ Кіева. Кадъ су пакъ Аустріанци Србію опетъ Турцима уступити морали, то и ово заведеніе пропадне, и наставлѣніе іошъ у хуѣе станѣ доѣе него пріе; єрбо Турци, Србльима више неповѣраваюћи, тако уреде, да на сва выша духовна достоинства Грци поставляни су бывали, кои су народу туђи и на овога изображеніе ладнокрвни, а кадкадъ башъ тому и противни были. Стопрамъ кадъ є Карађорѣе устао, опетъ се школама почетакъ учини. Овай Воѣа, акопремъ є и самъ неизображенъ быо, и, као и сви нѣгови другови, нити читати знао ніе, ипакъ осећао є вредность изображенія,— устрои нѣколико нижи школа, а и шта іошъ єдно выше войничкогъ наставлѣнія заведеніе. У овомъ га є подпомагао познатый Доситей Обрадовићъ, Србскій Анахарсисъ названый, кои є у ослобоѣеномъ Бѣограду настаніосе и свой трудолюбивый и радиный животъ окончао. У осталомъ тадашнѣ тужно станѣ Србіе и непрекидный ратъ недозволяваше, да се овай засаѣеный вртъ изображенія, колико бы требало, нѣгуе. Само су се школе придржавале съ великомъ нагегомъ, и кадъ Србія на концу год. 1813 као жертва опетъ у турске руке падне, готово све изъ корена утаманисе.

Међу тимъ зулуму одпоръ се учини, и кадъ склопљеный одъ Милоша 15 Декембра 1815 трактатъ Србіи самосталность поврати, опетъ, наравно у несвршеномъ станю, подигнуто буде нѣколико школа. Милошъ є тому, колико му силе допушћаваху, у помоћь притицао, али нѣгова средства быяху яко ограничена. При свемъ томъ одъ године 1816 до 1835 у различитымъ мѣстима заведено є до 35 нижи школа, и шта іошъ у Бѣограду год. 1832 основа за вышу школу положена є была; године 1835 ова се у Крагуевацъ премѣсти, и у гимназію одъ двѣ классе преобрати съ опредѣлѣніемъ, да се сваке године съ єдномъ классомъ умножава дотле, докъ се надлежећій брой неизпуни. Међу тимъ признати морамо, да су како ниже школе тако и исте гимназіе у весма поремећеномъ станю быле. Учитељи су предавали шта су хтѣли, или управъ рећи шта су знали и могли. Извѣстія ни су морали никомъ давати, осимъ може быти кадкадъ обштинама, кое су школе завеле. Какове ће предмете предавати, ніе іймъ было прописано, и наставлѣніе састаяло є у читаню и рачунаню, чему су іошъ гдѣгдѣ и начетци славенске граматике придалисе. Найпосле Правительство, кое сваке године све яче быва, озбилъски се тога прихвати, наименуе директора, кои ће сваке године двапутъ све школе посѣштавати, начинъ наставлѣнія проматрати, и учитељима нуждно руководство подѣливати. И одъ то доба умноженъ є брой и школа и ученика тако, да є у течаю одъ последнѣ три године већъ 88 до 90 школа основано, у коима до 3000 ученика има.

У то исто доба, осимъ гимназіе, іошъ три главне школе у Шабцу, Чачку и Савчару быле су основане. Ове су састоялесе изъ двѣ манѣ граматикалне классе, и цѣль іймъ є была дѣцу за гимназіе преправити. Међу тимъ се и гимназія съ петъ класса подпуни, и Министеріумъ явногъ просвѣштенія установи, кому се мораю свакогъ мѣсеца извѣстія о станю школа слати. Садъ се дакле у Србіи находе 1) нормалне школе, 2) главне школе, 3) гимназіе, и 4) єданъ лицей.

(конацъ слѣдуе)

НАРОДНИ ДЕПУТИРТИ НА СОБОРУ У КАРЛОВЦИМА г. 1842.

I. Изъ архідіецезе карловачке.

1. Єротей Мутибарићъ, Архимандритъ грчетежкій.
2. Антоній Лонгиновићъ, Прота шидскій.
3. Урошъ Милутиновићъ, Парохъ.
4. Стефанъ Баронъ Іовићъ, Обрштеръ варадинске граничарске регименте.
5. Стефанъ Грофъ Бранковићъ, Маіоръ у миру.
6. Лемаићъ, Маіоръ варадинске граничарске регименте.
7. Василіе Лазаревићъ, Маіоръ Аудиторъ и Биргермайстер у Земуну.
8. Іосифъ Матићъ, Ритмайстеръ Аудиторъ и Биргермайстеръ у Карловцима.
9. Стоичевићъ, Малый Судацъ сремске вармеђе.
10. Димитріе Рогулићъ, Присѣдатель сремске вармеђе.
11. Петаръ Георгіевићъ, Нотарошъ у Беломбрду.

II. Изъ діецезе темишварске.

12. Самуилъ Машировићъ, Архимандритъ бездинскій.
13. Василіе Стояновићъ, Прота чанадскій.
14. Василіе Карачоньи, Прота липскій.
15. Никола Докторовићъ, кр. Столникъ и Присѣдатель више вармеђа.
16. Сава Вуковићъ, Великій Судацъ темишварске вармеђе.
17. Теодоръ Петровићъ, више вармеђа Присѣдатель.
18. Лука Кенђелацъ, дистрикта кикинскогъ Судацъ, и окр. школа Директоръ.
19. Максимъ Паску, Адвокатъ и Присѣдатель крашовске вармеђе.
20. Никола Радойковићъ, Капетанъ нѣмачко-банатске граничарске регименте.

III. Изъ діецезе бачке.

21. Данилъ Петровићъ, Прота новосадскій.
22. Паво Стаматовићъ, Парохъ сегединскій.
23. Іосифъ Поповићъ, Игуманъ боћанскій.
24. Іоанъ Трумићъ, Капетанъ шайкашкогъ баталіона.
25. Манойловићъ, Капетанъ бачкога дистрикта.
26. Давидъ Коньовићъ, Конзулъ сомборскій.
27. Іоанъ Хаджићъ, Сенаторъ новосадскій.
28. Исидоръ Николићъ, бачке вармеђе Великій Нотарошъ.

IV. Изъ діецезе вршачке.

29. Арсеніе Іоановићъ шакабентъ, Архимандритъ месићкій.
30. Трандафировићъ, Прота вршачкій.
31. Поповићъ, Прота мехадискій.
32. Евгеніе Яношъ, Капетанъ влашко-илирске граничарске регименте.
33. Орешковићъ, Капетанъ влашко-илирске граничарске регименте.
54. Никола Пашхази, Великій Судацъ темишварске вармеђе.
35. Георгіе Пашхази, више вармеђа Присѣдатель.
36. Атанасіевићъ, Малый Судацъ крашовске вармеђе.
37. Петаръ Ягодићъ, више вармеђа Присѣдатель.
38. Теодоръ Недельковићъ, вршачкій Судацъ.

V. Изъ діецезе арадске.

39. Лаврентій Герчићъ, Протосинђелъ и Администраторъ ходошкій.
40. Атанасіе Боцко, Прота великоварадскій.
41. Патриціе Попескулъ, епископскій Протођаконъ.
42. Петаръ Чарноевићъ одъ Мече и Малогъ Ороса, више вармеђа Присѣдатель.
43. Георгіе Брађанъ, арадске вармеђе Присѣдатель.
44. Димитріе Антоновићъ, конзисторіе великоварадске Нотарошъ.

VI. Изъ діецезе карловачке.

45. Севастіанъ Илићъ, Игуманъ гомирскій.
46. Петаръ Вучковићъ, Прота.
47. Симеонъ Поповићъ, Прота.

48. Аксентіє Теодоровићъ, Капетанъ 1. банске граничарске регементе.
49. Михаилъ Іосићъ, Капетанъ 1 банске граничарске регименте.
50. Никола Бунћвацъ, Капетанъ огулинске граничарске регименте.
51. Петаръ Арловъ, Капетанъ оточке граничарске регименте.
52. Дамянъ Груић, Капетанъ 2 банске граничарске регименте.
53. Ђорђе Главашъ, Капетанъ слуинске граничарске регименте.
54. Будисавъ Будисавлћвићъ, Капетанъ личке граничарске регементе.
55. Петаръ Станићъ, Обрлайтнантъ оточке граничарске регименте.
56. Мойсіє Балтићъ, Лайтнанъ 2 банске граничарске регименте.
57. Вазиліе Заставниковићъ, Лайтнантъ личне граничарске регименте.

VIII. Изъ дієцезе будимске.

58. Дашилъ Чупићъ, архимандритъ грабовачкій.
59. Іоанъ Витковићъ, Прота будимскій.
60. Іоанъ Живковићъ, Прота мохачкій.
61. Атанасіє Михайловићъ, Адвокатъ.
62. Теодоръ Павловићъ, Адвокатъ.

VIII. Изъ дієцезе пакрачке.

63. Анатоліе Іоановићъ, Игуманъ леповинскій.
64. Іоанъ Раичевићъ, Прота северинскій.
65. Димитрій Лончаревићъ, Прота боровскій.
66. Доићъ, Парохъ.
67. Мусулинъ, Маіоръ градишке граничарске регименте.
68. Михаилъ Стоисавлћвићъ, маіоръ варашдинско-крижевачке граничарске регименте.
69. Самуилъ Остоићъ одъ Левенхайма, Капетанъ Аудиторъ у миру.
70. Павао Будимиръ, Капетанъ св. ћурћевачке граничарске регименте.
71. Іоанъ Витошъ, Капетанъ бродске граничарске регименте.
72. Александеръ Шеловићъ, Капетанъ св. ћурћевачке граничарске регименте.
73. Димитріе Вуковићъ, Великій фишкалъ осћчкій
74. Теодоръ Пантелићъ, Адвокатъ.
75. Винценцо Орлушићъ, Трговацъ.

БУГАРСКА.

(конацъ)

Бугари, кои сви турски знаду, имаю собственъ єзикъ безъ граматике. Овай слабо се разликуе одъ старославенскогъ єзика, на коємъ Руси и Срби службу Божію одправляю, и зато га последньи разуму. Особито велику наклоность и любавь показую Бугари къ пћваню. Ньове пћсме имаю нћке невеселе и жалостне мелодіе, скоро све полугласомъ праћене, и то іймъ собственъ меланхоличный значай причинява. Народны пћсама у ньовомъ єзику има много; но те су тако просте и народне, да у преводу никакве важности неимаю. Ипакъ као покушенћ саобштавамъ одъ рћчи до рћчи съ бугарскогъ преводъ єдне сасвимъ просте пћсме, коя є тужеће и жалостне мелодіе.

Нит' овчице, нит' ливаде,
Ни юнета, ни поляне,
Ни лозице, ни градине,
Нит' колибе, ядна дћво,
Ты неимашъ властите.
Нит' ливада, нит' поляна,
Нити стадо мени треба,
Твоя желимъ быти овца,
Твой полюбацъ мени лоза,
Ахъ срце ти хоћу текъ.
О Бугарко вретено ти,
Лћпу вуну поклони ћу,
Да за свате наткашъ беза,
За постелю шаремъ ћилимъ,
Гдћ ћу съ любомъ починут'.

Ньове пћсме вћиномъ произлазе изъ постойбине бугарскогъ нарћчія и собствене мелодіе. И плесъ Бугари любе. Овай се изъ простогъ ритмичногъ напредъ и назадъ ступаню састои. У овомъ плешућемъ гибаню често ступа читава свадба одъ єдногъ села до другогъ. Плесъ прате необычно надалеко

разлежуће се и кричуће гайде. У велике празнике 3 до 4 гайдаша стекусе заедно, кои очараваюће музикалне гласове само у растоянію одъ полъ сата слушати самъ могао. Истый плесъ обычно спроводе ритмичне пѣсме, и читавъ образъ овогъ плеса, кои є истый и при светковинама данашньи Грка, чинисе као да є гибаняма хора изъ старогрчки трагедія одузетъ.

Я самъ дуже времена у бугарскимъ селима живіо, и веселе часове у колибама овы просты и миролюбивы людій провео. Готово кодъ сваке веће обители налазисе по єданъ временитъ старацъ, коега достоинства пуно, и дѣтолюбезно владанѣ очарало ме є. Ови старци одвећъ су говорльиви, много приповѣдаю о ньіовымъ обительима, ньіовомъ првашнѣмъ путованю, и о чудесима и причицама ньіовогъ предѣла. Бугаркинѣ су марльиве, и особито гостолюбиве према странымъ, кои ньіове колибе походе. Брижльиво нѣгуюћи своегъ госта, журно подстичу на огньишту ватру, справляю за нѣга мекану краснымъ ћилимима прострту постелю, и изъ срца сготове му простъ ручакъ, коега уморенъ путникъ на земльи безъ ножа и вилюшке покуса.

Међу тимъ счепа газдарица преслицу, и сѣдне нузъ странога доле, а читава обытель пореѣасе око ватре. Текъ што сунце заиће, а жижакъ колибу освѣтли, старацъ тихо заспи, дѣца почну дремати, дѣвойке се склоне у мрачну оближню собицу, и само трудолюбива домаћица остає будна, и запытиванѣмъ госта забавляти тражи.

О! како ме є смутила, но и обрадовала, кадъ ме є добра жена пытала за моє отечество, матерь и сестре: „Любишъ ли ты све ньи? єл' кодъ твоє куће као кодъ насъ? да л' и твоя мати преде, едали ти сетре ткаю? О кажи ми, єл' твоя кућа далеко одавде?“ — „„На хиляду сатій драга домаћице.““ — „Ахъ милый Боже,“ повиче тресући прискрбно главомъ и срдито окрећући хитріе вретено уплашена жена. „Заръ и тако далеко люди живе? И то су твои?“ — —

Много, о іошъ много добра Бугаркиня пытати уме, докъ ме сни младости и постойбине моє неуспаваю. — Текъ што се зора насмѣши, радня се почне у читавой колиби, и красне домаћице кћери любезно поздравляю домаћегъ госта.

Наравь є улила читаву очараваюћу дражесть просте красоте у дѣвойку бугарску. Правилне лѣпе черте Гркинѣ, съ ватренымъ нѣнымъ погледомъ, стасъ сликовнокрасанъ Османкинѣ придае Бугаркиньи редку дражесть. Къ овомъ се придружує и намѣрп сходно лѣпо народно одѣло, слободно отворено и опетъ строго морално владанѣ, складность и воля къ домаћемъ послованю. И зато пріе сваке друге дѣвойци овогъ предѣла приличи вѣнацъ. Нарави се захтѣло іошъ єданпутъ показати женску у нѣномъ првобытномъ анђелско-чистомъ изгледу.

СВЕСЛАВЕНСКА ВѢСТЬ.

По гласу Илирски Народны Новина славни Сталиши и Редови из. варашдинске Вармеђе у држаномъ 29 Авг. обштемъ справишту, за показати у колико іимъ процвѣтанѣ народности и напредованѣ народне литературе на срцу лежи, наручили су своимъ поклисарима за главный соборъ троєдины кралѣвина — Хрватске, Славоніе и Далмаціе, кои ће се 17 Окт. у Загребу држати, да на томъ раде, да се на загребачкой академіи катедра за народный єзикъ заведе. Истомъ любавю према своему народу быяху они и сада узпалѣни, одлучивши, да се будућимъ поклисарима за државный саборъ угарскій налогъ даде, да ондѣ утемељнѣ катедре за славенскій єзикъ на свеучилишту пештанскомъ ишту, да небы нити мы за другимъ славнымъ народима европейскимъ заостали, кои су велику користь подобны заведенія увидили. — За стално се надамо, да ће ова знаменита одлука варашдинске вармеђе и кодъ осталы вармеђа славенски, угарской круни подложены, живаханѣ одзивъ наћи.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руковствомъ депутаціе находећій се.

У готовомъ новцу б. вр.

Год. 1821 Катарина Іовановићъ изъ Темишвара 1000 фр. — Год. 1823 Данилъ Бикаръ избраный

граћанинъ у Сомбору 200 фр. — Год. 1824 Георгій Хаџићъ, Сенаторъ будимскій 200 фр.

Нь. ц. и кр. ап. Величество благоизволило е за Президента кр. унг. дворске коморе Алоизія Барона Медньанскога, за Вицепрезидента истогъ высокогъ државногъ достоинства Презеса унг. мѣнбеногъ суда у Пешти Морица Грофа Алмаши, такођеръ последњега и за правогъ тайногъ савѣтника премилостиво именовати.

(O.P.Z.)

Изъ Карловаца 5 Септ. Іошъ 1 т. м. свакій е Г.Г. Епископъ народнымъ депутиртима своє діецезе у 10 сатій пре полдне по старѣшинству ишо Г. кр. Комисару, да га поздрави, кои є поздравъ Г. кр. Комисаръ одъ 11—12 сатій свима Епископима у кругу свію народны депутирта, кодъ надлежны Діецезака находећисе, вратіо. 2 данъ прошо є у одмору. 3 Септ. до 10 сатій свакій депутиратъ своє пуномоћіе предао є своимъ Діецезану; и одма у архіепископской резиденціи, почемъ су се сви Г.Г. Епископи искупили были, одређена прећо депутація почела є са Епископима заједно прегледати сва пуномоћія. Ова су због нѣки препона текъ 4 Септ. Г. кр. Комисару прегледаня ради поднешена. Данасъ прегледа Г. кр. Комисаръ сва пуномоћія. Сутра у 10 сатій пре полдне одлази єдна депутація изъ 24 депутирта подъ предводительством Г.Г. Епископа Раячића и Живковића къ Г. кр. Комисару, да га моли: како бы допустіо да се конгресъ отвори. Надамосе да ћесе 7 отворити, а 9 избраніе Митрополита започети.

Изъ Арада. Велику ону, кою су сви Любители нашегъ просвѣштенія, при высочайшемъ именованію Высокоблагородногъ Г. Евгенія одъ Гьурковичъ за Верховногъ школа наши Надзырателя, осетили радость, умножіо є истый своимъ долазомъ у наше предѣле, то єсть у круіъ Великоварадскій визитаціе ради. Деветнайстъ є протекло година, одъ како нит' інштитутъ Препарандіе Влашкій, нит' друге школе Верховногъ своегъ Надзырателя видиле нису. За ово време у многомъ чему наше убоге школе страдале су. То увидити може свакій, кои мало само уме размыслити, колика полза произилази за школе изъ овакове визитаціе, и колико су у овомъ смотренію школе наше досадъ изгубиле. Истина, да є Г. Димитрій Константіній, привременый Директоръ, одъ нетъ година своегъ Директорства сваке године посѣштавао школе; но друга су слѣдства визитаціе Верховногъ Надзырателя у свакомъ смотренію. Њомъ ће се недостатцы школа надокнадити, єръ намъ є Верховный Надзыратель мужъ, когъ просвѣштеный духъ, и любовь къ просвѣштенію сердца наша утѣшити може. После 19. година освануло є Інштітуту Педагогическомъ Влашкомъ у Араду радостный данъ 14 Іунія по наш. кал. т. л. зато, што є Нѣгово Высокородіе Верховный школа наши Надзыратель Г. Евгеній одъ Гьурковичъ тай данъ школу педагогическу посѣтіо, гди га є Пречестнѣйшій Г. Григорій Лукачикъ, Протопресвутеръ и Катіхета, усрднымъ — као Влахъ — словомъ Србскимъ поздравіо, кое достойно и праведно было бы и другимъ обнародовати; на кое є и Г. Верховный Надзыратель сходно томъ умилнѣйше одговоріо. После почео є изъ свію наука, у присутствію честногъ Клера, и други одабраны лица, испытъ држати, кои тако га є утѣшіо, да є благоволеніе своє величайшимъ восторгомъ, предъ свима слышателіима, показао. У тай истый данъ и друге школе сербске, и влашке ту находећесе посѣтивши, и испыте државши, кодъ Њіовогъ Высокородія Гдина Крал. Совѣтника Савве Тюкюлій одъ Кевермеша обѣдовао є, и найпосле посѣтіо и благородну Госпою Евстахію одъ Арсићъ, коя є на славу Божію и на ползу народню домъ Інштітуту педагогическомъ іошъ 1825. год. поклонила.

(конацъ слѣдуе)

Изъ Пеште 10 т. м. Нѣг. Высокородіе Г. ц. кр. Совѣтникъ Савва Тюкюлій одъ Кевермеша данасъ є срећно одпутовао у Арадъ.

Изъ Карловаца. Нѣг. Ексцелленція Г. кр. Комисаръ на народномъ Собору нашемъ нie, као што є у 20 брою листова наши обявлѣно, на стану у варошкой кући, него є кодъ Г. Стефана Симеоновића граћанина.

Пешта. Кодъ насъ се берба већъ почиње. Време є весма неугодно. Мало кои данъ проће да киша непада. Грожће одъ єдрине пуца, а гдѣгдѣ и труне. Клюкъ є на врло низкой цѣни — планинскобудимско 2—3 фр. одъ акова, а са пештанске каменарице 4—4½ фр. У Св. Андреи єдна возіоница, коя се у 20 акова рачуна, недобыя више одъ 40—45 фр.

Пешта 12 т. м. Као што смо у нашимъ листовима обявили, великій станъ се отвора. Данасъ войници излазе на полѣ. Обширніе вѣсти слѣдоваће.

КЊИЖЕВНЕ ВѢСТИ.

Пречестн. Г. Севастіанъ Илићъ, Игуманъ у манастиру Гомирю, забавлясе скупляњемъ народны србски пословица. Већъ знаменитый брой има скупљены, кое у систематичномъ реду издати намѣрава.

Высокородный Г. Станиславъ одъ Шумарски, ц. кр. пензіоный Маіоръ у Новомсаду, у рукопису има кронологію Србаля, кою є поклоніо Г. Милошу Поповићу у Пешти, да на свѣтъ изда. Дѣло є големо, износи до 100 рукописны табака. Прва свезка до паденія србскогъ царства на Косову готова є и у редъ ставлѣна. Скоро ће обявъ слѣдовати.

Высокоученый Г. Исидоръ Стояновићъ, Профессоръ историє на лицею бѣоградскомъ, србски преваћа Ротекову историю.

Высокоученый Г. Константинъ Бранковићъ, Профессоръ философіе на лицею бѣоградскомъ, србски преваћа Круговъ философскій рѣчникъ.

ТРГОВАЧКЕ ВѢСТИ.

Сисакъ 11 р. Сепг. 1842.

Плитка вода наши рѣка и многе друге околности, држе већъ дуже времена житну трговину у оковы, а тако се туже не само овди, већъ и по другимъ найзнатніимъ трговиштима. — Више терета сѣмена одъ репице, коє є у велике лађе утоварено, стои већъ около мѣсецъ дана поради плитке воде на путу између Земуна и Сиска, и ако скоро веће воде небуде, мораћесе (кошто су већъ нѣкои учинили), да се роба непоквари, великимъ трошкомъ у тумбасе претоваривати, за да у Карловацъ єданпутъ доће. (И. Н. Н.)

Трстъ 13 р. Септемб. 1842.

Рана. Ове седмице продалосе 600 старій (3 старе чине 4 пож. мерова) чисте пшенице съ Дунава по 4 фр. 10 кр. сребра, лошіе по 3 фор. 15 кр. до 30 кр.; — 6500 старій кукуруза по 2 фр. 15 до 20 кр. съ Дунава, изъ Румеліе по 2 фр. 25 кр., изъ Солуна по 2 фор. 15 кр. — Памукъ. Продато є одъ 5 до 12 т. м. 433 денька мако по 24 фр. среб. (100 фун.), 240 денькова турскогъ по 22 фр., 25 — 32 денька американскогъ по 30 фр. — Шећеръ. Пресанъ шећеръ тражисе, и цѣна му є скочила. Писма изъ Хаване одъ 1 Августа являю, да се ове године близу 100.000 сандука манѣ него прошасте године сабрало. Узрокъ є тому, што у време кише было ніе. — Зейтинъ. Остао є при старой цѣни — цента одъ 23 до 28 фр. по качеству. — Восакъ. Слабосе тражи: цѣна є 100 до 103 цента. — Шишаркій изъ Смирне 10 фр. цента.

Галацъ 28 Ав. 1842.

Нова се пшеница плаћа по 110 — 120 пара 100 ока или 225 фунтій. Кукурузъ є скупъ. —

Браило 26 Авг. 1842.

Новъ єчамъ продаєсе по 40 пара, а ланено сѣме по 64 паре 100 ока.

Анкона 10 р Септ. 1842.

Вѣсти изъ Енглезке весма непріятно гласе о продаи ране. За пшеницу нико и непыта, и цѣне су пале.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

У Штрасбургу ће се ученый конгресъ 28 Септембра у кралѣвскомъ двору отворити. Досадъ су се 750 участника различиты народа явили. Къ достойномъ дочеку овы научны и списателя чинесе одъ стране секретара и предсѣдателя различны одѣлѣнія велике преправности. 248 различны пытаня овомъ приликомъ валя рѣшити. Између овы налазисе єдно одъ особите важности у одѣлѣнію наставлѣнія и одраньиваня дѣце. А то є: „треба ли дѣтету само єданъ єдиный, или може ли два материя єзика знати? да ли се развіянѣ дѣтенѣ умне снаге чрезъ у єдно и исто време ученѣ обадва єзика препречуе или ускорава? далѣ: коимъ средствама могло бы се у првомъ случаю помоћи, кадъ мѣсто пребываня собомъ доноси, да дѣте два єзика на єданпутъ учити мора?“ — Друго пытанѣ ясно показуе недотупавность првога; єръ оно, што се подъ материнимъ єзикомъ по течаю нарави разумева, учи свакій човекъ, па и сами дивляци, безъ школе и наставника.

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВѢСТИ.

Діректорскій конкурсъ.

У слѣдствію всевысочайшегъ, одъ высокославногъ крал. унгарскогъ мѣстоблюстителногъ Совѣта изданогъ уређенія, дає се свима на знанѣ: да се званіе крал. Карансебешкогъ провінціалногъ окружногъ г. н. с. народны школа Управителя, съ платомъ отъ 600 фр. В.В. и съ паушаломъ отъ 250 фр. В.В., упразнѣно — хоће дѣйствително испунити. Сви они, кои себе за таково званіе способне осѣтьаю, тамо се упутствую, да бы су своя прошенія нужднымъ доказателствама снабдѣна до 31. п. н. Декембра л. т. мени далшегъ чиновногъ употребленія ради предати непропустили. — На послѣдакъ непропуштасе обявити, да є вышереченый Діштрикт. Директоръ дужанъ у Лугошу пребывати.

Дано у Пешти 12 Септембра 1842.

Евгеній отъ Гьурковичь ев. р.
г. н. с. народны школа крал. Верховный Надзиратель.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 17. Септемб. Число 23. 1842.

СКОРОТЕЧИ.

одъ Ник. Бороевића.

Скоротеча! кадъ желишъ да си, буди,
Кодъ многозваны буду изабранъ,
Као Ранћъ умствуй, као Доситей суди,
Као Лукіянъ намъ толкуй среће данъ;
Разпалюй сербской слави сербске груди,
Узвысуй сербскимъ Музам' сербскій станъ,
И буди оно, што сав народъ жели,
За обште добро витезъ духомъ смѣлый.

То буди поздравъ теби сердца мога.
Лепъ примѣръ дае братъ нашъ Хорват, Тотъ,
Кой за досећи срећу рода свога
Не штеди жертве — ма и крвавъ потъ;
А кой не жели да царствуе слога,
Тай вреди да се зове Донъ-Кишотъ.
Но када тражишъ у орталукъ кума,
Тад' и у дану носи фенѣръ ума.

На нову сѣтву разне птице лете;
Но вредный ратаръ нема зато стра.
У пролећу с' и дѣци вѣнацъ плете;
У мраку намъ и луна лепо ся.
Кодъ „Азъ“ почеше и Шилеръ и Гете,
Нит' може быти све на єданъ ма;
Па и наше ће и пѣсме и проза
Досећи скоро степенъ виртуоза..

ШКОЛЕ у СРБІИ.

(конацъ)

Нормалне школе, кои већъ до 137 са 4000 ученика има, дѣле се на млађе и старіе. У млађимъ започиню дѣца обычне молитве, вѣрованѣ и т. д. на паметь учити; далѣ предаесе граћанска и црквена азбука; — друге године већъ уче дѣца катихисисъ, библичну исторію и рачунъ. У старіимъ пакъ прве године исти предмети се наставе, и іошъ іймъ се дода читанѣ псалтира, правописанѣ и србска граматика; друге године читанѣ псалтира и катихисисъ, као и наставлѣніе у правописаню и рачуну продужисе, чему іошъ додаесе србска исторія до боя на Косову (гдѣ су Турци србско царство разорили). Осимъ тога непрестано упражняваюсе и у црквеномъ пѣнію; а одъ год. 1840 гдѣгдѣ и наставлѣніе у нѣмачкомъ єзику уведено є.

Главне школе у основи су само припадне гимназіе (Nebengymnasien); оне изъ Чачка и Савчара премѣштене су у Ужицу и Неготинь.

У Србіи има двѣ гимназіе, єдна у Крагуєвцу год. 1833, а друга у Бѣограду год. 1839 основана. У петъ гимназіалны класса предаесе: наука вѣре, србска граматика, читанѣ србски ауктора, наравна исторія, географія, аритметика, исторія свега свѣта, славенска граматика, свеобшта славенска исторія, грчке и римске старине, нѣмачкій єзикъ, сликованѣ и т. д. Брой ученика у обадвѣма гимназіяма и у свимъ трима главныма школама износіо є на концу 184⅞ школске године до 200.

Лицей, кои є съ концемъ 1838 године основанъ у Крагуєвцу, садъ се находи у Бѣограду, гдѣ се особито за нѣга зданіе зида. Съ почетка была є само єдна класса съ два Профессора, но доцніе уредесе двѣ

классе съ петъ Професcора, ко коима съ концемъ 1840 лѣта додата є и єдна юридична класса са три Професcора. Садъ се дакле Лицей дѣли на филозофскій и юридичный факултетъ. У првомъ има до 50, а у другомъ до 20 ученика. Излишно бы было науке, коє се овдѣ предаю, поособъ наводити. Начинъ наставлѣнія, као што друкчій тежко быти може, іошъ є яко недостаточанъ: и састои, изузамши математику, у томъ, да ученици на паметь оно уче, што у кньигама или болѣ рѣчи у рукописнымъ свезчићима стои, єръ учебны кньига на србскомъ єзику и сада іошъ никаквы нема. Ови недостатци текъ съ временомъ моћићесе изравнати. Ово у обште нису высока училишта, што є за Србію досадъ и найважніє, него разпространѣніе првогъ наставлѣнія, а за то є вечъ доста учинѣно.

ИНВАЛИДЪ.

одъ Ж — — — —.

У моимъ млађимъ годинама, іошъ кадъ самъ у Бечу кодъ высокославногъ воєногъ суда поставлѣнъ быо, походимъ Капетана Н*, кои є изъ Л* у граници роѣенъ быо и онде у пензіи живіо, и истина вечъ доста у годинама, ал' у ћуди одвећъ младъ быо. Онъ є како у турскомъ, тако и у французкомъ рату воєвао, и зато є све оно, што є за време службе и своегъ опасногъ живота видіо и искусіо, съ одвећъ умилятымъ рѣчма приповѣдати знао. Одъ нѣга самъ и слѣдующу приповѣдку чуо.

Таки како є царъ Наполеонъ съ трона сбаченъ, и у заточеніе посланъ быо, више аустріански регимента опредѣлѣно буде, да у французкой гарнизонира. Међу овыма быяше и моя, гди самъ служіо. Подъ моимъ управлѣніемъ налазећа се компанія буде у єдной лѣпой варошици, и овде у єдномъ старомъ манастиру удомлѣна. Жителыи ове варошице были су добри и одвећъ гостолюбиви люди. Моє одъ службе слободно време у ныовомъ самъ дружтву проводіо; и обичествовао самъ свакій данъ предъ вече на коню по вароши яшити. На краю ове варошице нѣкій данъ, кадъ самъ яшіо, падне ми у очи єданъ инвалидъ, кои предъ єдномъ доста чистомъ и лѣпо уреѣеномъ гостіоницомъ на клупи сѣдећи покрай себе чашу съ пивомъ, а около подоста дѣчице имаћаше. Любопытанъ знати, шта толика дѣца кодъ нѣга, кои є у рату лѣво око и десну ногу изгубіо, раде; заключимъ съ ныме се познати; сиђемъ съ коня и къ нѣму се приближимъ. Онъ ме поздрави. Садъ се у разговоръ пустимо. Каже ми, да скуплѣне око нѣга дѣчице родителыи преко данъ у полю раде, и свою дѣцу за то време нѣговой бриги предаду. Зашто онъ одъ ныи другу помоћь ужива. Войникъ овай велику любовь є къ дѣчици показивао, а напротивъ и нѣга дѣчица, коя су га татомъ звала, одвећъ облюбе. Задиркиваюћи га часъ су му лулу сакривали, часъ пиво просипали, преко ноге скакали, бркъ гладили, любили, и тако съ ныме, и у нѣговомъ кругу играюћи се данъ проводили. Старца овогъ, кои є врло разговоранъ быо, и я облюбимъ, и зато самъ га скоро свакій данъ посѣћавао.

Єдно послеподне сѣдіо є онъ опетъ у среди свои малы пріятеля. Єдни одъ овы играху се око нѣга, други пакъ на путу не далеко одъ нѣга по праху трчаху. На єданпутъ чусе приближиванѣ кола. Коныи у ныима упрегнути поплашесе, и съ найвећомъ яросћу нагну бѣжати, єдно одъ играюће се дѣце падне уплашено предъ бѣжеће конѣ, и было бы погинуло, да ніе старый войникъ притрчао, и тако у несвѣсти лежеће дѣте ослободіо.

Дѣте є истина ослобоѣено было, ал' старацъ са своіомъ дрвеномъ ногомъ поклизне, падне подъ конѣ, и тежка кола нѣму преко руке и прсію пређу. Падне у несвѣсть, и єдва после дугогъ времена очи отвори. Прво нѣгово пытанѣ было є за дѣте, коє вечъ мирно играюћи се на нѣговой постельи сѣђаше. Старацъ даде га къ себи по-

дигнути, и любећи држаше га тако дуго у загрлю, докъ га несвѣсть на ново обузела ніе. Дотрчи лекаръ, и рекне, да су му ране смртоносне: замоли насъ, да старцу све, што бы желіо, по вольи чинимо. Я се драговольно овогъ терета примимъ. Одма таке наредбе учинимъ, коѥ самъ мысліо, да ће старцу повольне быти, и да ће тако задоволянъ последнѣ трепутке поживити моћи. Я самъ више сатій кодъ нѣгове постелѣ сѣдіо, избавлѣно дѣте покрай себе држао; ербо старацъ желяше освѣдочитисе да дѣтету ништа нефали, и да ѥ сасвимъ здраво. Ни пошто допустити ніе ктео, да се дѣте одъ нѣга удали.

(конацъ слѣдуѥ)

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководством депутаціе находећій се.

У готовомъ новцу 6. вр.

Год. 1832 Розалія Стойчевићъ 125 фр. — Год. 1839 Еуфрозина Димићъ 150 фр. —

Изъ Карловаца 10. т. м. Као што самъ явіо 6 т. м. ГГ. Епископи Раячићъ и Живковићъ съ 24 народна депутирта у 10 сатій пре подне молили су Г. кр. Комисара, да отвори Соборъ. На ову молбу 7 т. м. у 10 сатій изъ ютра огласи велико звоно, да се депутирти у варошку дворану саберу, куда и Г. кр. Комисаръ, найпре по пропису возавши се около піяце, измећу шпалира депутиртскогъ и живіо виканя доће, и сѣдне на свой престолъ. Садъ ѥ одпѣвалосе Царю небесный, а после тога прочитао ѥ Г. митрополитскій Секретаръ имена свію депутирта, комисаровъ пакъ царскій решкрипт на ѥзику латинскомъ. За тимъ ГГ. Епископи Храниславъ и Раячићъ рекну поздравителна слова, на коя ѥ Г. кр. Комисаръ Собору казао: како ѥ народъ србскій Краљу вѣранъ, и зато му милость исту указуѥ, и свагда ће му указивати докле годъ такавъ буде. — У овой сѣдници Г. Исидоръ Николићъ, депутиратъ бачкій, у име Собора искао ѥ, да се у дѣла народна предузети моіу, на што ѥ Г. кр. Комисаръ одговоріо: да то Краљѣ засадъ дозволіо ніе. Истогъ дана у вече было ѥ бденіе; а сутраданъ, 8. т. м., у 9 сатій сви народни депутирти и ГГ. Епископи скупесе у варошку дворану, гди ѥ Г. кр. Комисаръ казао изъ артіе у прекрасномъ слову: какавъ треба да се Архіепископъ бира. После тога у 10 сатій была ѥ служба божія и призиваніе Светога Духа, коѥ ѥ Г. Администраторъ свршіо, говоривши слово о даровима Духа Светогъ. И онъ ѥ у држаномъ 7 Септ. у Собору слову казао: какавъ треба митрополитъ да се изабере, коѥ слово свршіо ѥ съ рѣчма: како право тако здраво!

Изъ Новогсада 10 т. м. У допису о спроводу Нѣг. Ексц. Г. кр. Комисара на Соборъ погрѣшно ѥ обявлѣно, да га ѥ на граници новосадскогъ атара поздравіо „варошкій капетанъ Г. Драгутинъ Грегушъ,“ будући ѥ то учиніо „варошкій биргермайстеръ Г. Іоан Камберъ.“

Изъ Арада (прод.) Сутра данъ Г. Верховный Надзыратель отпутовао ѥ у Банатъ, и по совершенію тамошнѣ визитаціе, вратисе 9 Іуліа опетъ у Арадску Вармеју, коя подъ літерарнымъ Діштріктомъ В. Варадскимъ стои, у комъ су Г. Г. Вицеишпани Г.Г. Солгабировима нѣговъ долазакъ обзнанили, съ налогомъ, да се свуда пристойно и учтиво прими и дочека. Одъ 180. и више школа, коѥ се у овомъ кругу налазе, мало ій ѥ остало, коѥ ніе могао посѣтити; а у коимъ ѥ годъ было, ту ѥ у присутствію Г. Димитріа Константіній, Діштріктуалногъ Директора, коига ѥ по цѣломъ Діштрікту спроводіо, испытъ држао, изъ катіхисиса, читаня, писаня, рачуна, изъ влашкогъ, маћарскогъ и нѣмачкогъ ѥзика, и по совершенію као вѣрный рода сынъ ніе пропустіо и церкве наше посѣтити, и после посовѣтовати народъ и Учителѣ къ дужностима спрама Бога, Цара, власти духовне и мірске, и землѣдержаца; а дѣцу пакъ отеческимъ гласомъ опоменути, да трудолюбиво посѣщаваю школе, старіе почитую, нима се покораваю. Лѣпо ѥ было свуда видити множину собраногъ народа, заѥдно съ клеромъ и съ другимъ одмѣнымъ лицама, како су опоминаніе, и наставленіе Г. Верховногъ Надзырателя желно слушали, тимъ више, што одъ 1787 године у нѣкимъ мѣстима, особито у Бихарской Вармеји, никадъ школе нису визитиране быле одъ Верховногъ Надзырателя. Тко познаѥ овай літерарный школа наши кругъ, лако увидити може, съ каквомъ ѥ тегобомъ, и пожертвованіемъ Г. Верховный Надзыратель визитацію учиніо. (конацъ слѣдуѥ)

КЊИЖЕВНЕ ВѢСТИ.

Србске. Споменица Доситеѥва. Подъ овымъ насловомъ обштепознатый родолюбацъ србскій Г. Григорій Возаровићъ издати намѣрава у Бѣограду споменикъ Анахарзу нашемъ великомъ Доситею Обрадовићу. Како позивъ у Србскимъ и Илирскимъ Народнымъ Новинама гласи, онъ позива све учене Србље и сродне Славене, и саме инородце, да мысли у чувства своя о Доситею а и на Доситея, было и стиховы или у прози, было на Србскомъ или другомъ Славенскомъ или и туіеродномъ ѥзыку изразе, и нѣму у Бѣоградъ

до 1 Августа 1843 са подпунымъ подписомъ имена и характера свога пошлю. Све те саставке онъ ће скупити, и у књигу „Споменицу Доситеєву“ прекрасно печатати. Надамо се да ће овай вредный позивъ и довольно вредногa одзива у Европи наћи!—

Бугарске. Г. Иванъ А. Богоевъ превео є съ рускогъ одъ В. Бардовскога на бугарскій єзикъ Математичну Георафію. Она се, како обявлѣніе гласи, дѣли на три части: „1-та Математическ$; 2-та Общ$ Предуготовителн$; 3-та Историческ$ Физическ$ и Политическ$; при тіятритѣ щ$ придава червертъ книгъ, Географія на Европейска Турція.“ Издаватель неимаюћи довольно трошка позива све родолюбиве Славене, да га помоћи удостоє. Цѣна є књиги 2 фр. ср. Надамосе да ће и Србльи роѣеной браћи Бугарима, кои се изъ вѣковитогъ сна у књижеванъ животъ будити почеше, овомъ приликомъ у помоћь притећи! — Предплату на споменуту књигу прима и учредничество овы листова.

Француске Galerie Slave. Composée des portraits des personnages les plus célèbres des Pays Slaves, tirés de la grande collection de J. Krasicki, Archévêque de Gnesne, enrichie d'un grand nombre d'autographes inédits, extraits de la même collection; avec des notices biografiques puisées aux sources originales par A. S. — Подъ овымъ наслобомъ излази садъ у Берлину књига изъ 7 свезака у великой 4ртини, коя ће намъ образе одъ 350 знатны Славена донети. Свака ће свезка садржавати 50 образа, и на 10 табака исты описаніе. Читаво дѣло кошта 28 фр. у сребру. — Међу овыма мужевима, кои ћесе образи издати, како намъ обявъ предъ нама лежећій представља, на жалость нашу ненаходимо ни єднога Србина. Узрокъ тому нисмо ли заръ мы сами, што себе осталой славенской браћи познати недамо — ни мало, тако рећи, неучаствуюћи у величественой узаимности славенской данашнѣгъ вѣка!?

ТРГОВАЧКЕ ВѢСТИ.

Бечъ 13 р. Септ. Овдашня народне банке дирекція заключила є у смотренію провизіона при издаваню ассигнація изъ провинція досадашню тарифу на слѣдующу у полу нижу, за олакшанѣ трговине спустити, коя ће 1 р. Новембра о. г. у дѣло ступати:

Градацъ, Брно (Brün), Линцъ . . .	1/20 %
Будимъ, Прагъ	1/16 %
Трстъ	1/12 %
Инсбрукъ	1/10 %
Темишваръ	1/8 %
Лвовъ (Lemberg)	1/6 %
Сибинь	1/5 %

Изъ Одесе 2 р. Септ. т. г. Овы данає продалосе овде 4.900 четвртій (єдна четврть 3⅓ пожунска мерова) пшенице по 17—18 рублый у банкама (= 7 фр. 20 кр. ср.). Стране вѣсти данашньомъ поштомъ дошавше дале су повода къ паданю цѣне. Кукурузъ є старый савъ покупованъ по добру цѣну.

Изъ Беча 25 р. Септ. Съ почеткомъ 1 р. Октобра т. г. отвориће се поштанскій течай (ползуюћи се гвозденымъ путемъ преко Глогнице) између Беча и Градца, двапутъ на данъ. Писма ће издаватисе пре и после подне. Дописи съ Трстомъ добываю тимъ особито ускореніе.

Пешта 14. т. м. Виногради се у своме предѣлу нашемъ вечъ у велико беру. Грожће є доста виновно. Клюку цѣна непрестано пада. Тко за 2 фр. аковъ прода, може рећи да є добро продао. Време є лѣпо. — Данасъ є 7 великi лађа съ раномъ одавде отишло у горнѣ предѣле. У лађама, кое овди леже, цѣна є ране єдна као и на піяци, т. є. пшенице 6—8, наполице 5—6, ражи 4½—5, єчма 7½—8, зобп 2½—3, кукуруза 5—5½. фр.

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВѢСТИ.

Нѣг. Высокоблагородіе Верховный г. н. с. народны школа Надзиратель изволили су слѣдующимъ препаратима учительска званія подѣлити: Георгію Павловићу у Дунафелдвару, Михаилу Маринкићу у Єгри, Добрену Комадиновићу у Србскомъ Хидашу, Матіи Груићу у Србскомъ Гарину. Сви ови имаюсе кодъ Г. Верховногъ школа Надзырателя ради ассигнаціе пріявити.

НОШИВО.

(съ образомъ ч. 9.)

Горня хальина одъ гросъ де наплесъ съ гайтаны. Хальина одъ тарталана чипкама гарнирата. Сламный шеширъ. Капа одъ бризелски чипака.

ПОПРАВКА.

Штампарске важніе погрѣшке у 22 брою Скоротече: изкобела = изкобеля, разсѣяния = разсѣяна, шаремъ = шаренъ, живаханѣ = живаханъ, народнымъ = съ народнымъ, освануло = освануо, будимско = будимскій.

Станѣ Дунава.

13. Септ. 4′ 5″ 0‴ — 14. Септ. 4′ 9″ 0‴ — 15. Септ. 5′ 0″ 0‴ — 16. Септ. 5′ 6″ 0‴ (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ кошива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 20. Септемб. Число 24. 1842.

САМО ЈЕДНА МОЛБА.

од Станка Враза.

Ко најљепше сребро чиста
У ведрини сјаје луна,
А око ње сјајност пуна
Титрајућих звјездах блиста,
Ко што блиста срјед камена'
Драги алем од прстена.

Ко што дишу чеда млада,
Када усну добре воље,
Мирно снива китно поље,
Одисајућ сашом хлада,
Само славуј наш побратим
Ноћ прославља пјесмам' златим.

Љепа ј' земља, што с' ју обро
Ти за народ твој голубји,
Рај на земљи раја љубји;
Љепо ј' небо, вјечно добро,
Што нас чува, те о Боже
Љепше никад бит неможе.

Тек једно још твој црв проси:
Измеђ земље и тог неба
Црне магле ти односи,
Да ће имат (како треба)
К твому небу дух народан
Пут свеђ јасан и слободан.

ТРГОВИНА И ЊНА ВРЕДНОСТЬ.

(конацъ изъ бр. 22.)

Воспитаніе и изображеніе упућує трговца, како ће, кадъ имѣніе и труде своє на трговину обрати, ово величествено званіе са своіомъ корисћу одправляти. Само изображенъ трговацъ достоянъ є онога кредита, коіу се одъ повѣрителя нада. Онъ обраћа сваку струку бладодѣянія на узаимну и обшту ползу, па нигдѣ и никада нестыдисе званія свога, као што смо жалибоже доживили, да нѣки, неимаюћи довольно честолюбія и науке, презру и найкористніе тргованѣ, пакъ за новце, коє іймъ є трговина донела, траже спаилуке и племства. Ніе намъ се дакле чудити, што кодъ Србаля банкери и трговци и у найвећимъ трговиштима умаляваюсе! —

Данасъ се ише одъ правогъ трговца далеко више знаня и учене преправности, него што є у прећашнѣ доба требало. Ако баш и то мнѣніе стои, да найученіи нису свагда и найсретніи, и да путованя по свѣту више насъ изображаваю, него исте школе, то є опетъ толико извѣстно, да є темельно обште изображеніе трговцу исто тако нуждно, као и свима осталымъ редовима, а нарочито у онымъ државама, гдѣ онъ по уставу може при важнымъ дѣлма законодавства и обшти уредба участникомъ быти. — За све наведене умне потребе нуждне су валяне реалне школе, гдѣ се филологія класичны єзика изванредно, а математика, физика, исторія и географія редовно и основно предає. — Мы оваковы зеведенія немамо, а немамо ни мецената у роду, кои бы, уважаваюћи науку трговине, одъ свои дарова, коє на юридичне и милитарске науке обраћаю, баремъ малу часть подизаню трговачки школа жертвовали!? —

Трговини у правомъ смыслу може се ученый основъ дати. Къ тому принадлежи: обширна учена рачуница, познанѣ земаля и производа, мѣре и новаца, теорія народногъ богатства и политика трговине, права трговине, нѣна дружтва и мѣнице, течай државны и приватны индустріелны папира, страноземны новаца и мѣница у цѣломъ простару, и найпосле и исте механичне форме трговачки послова: како се н. пр. записне кньиге (тефтери) просто и двогубо воде. И ово треба учено у редъ ставити, изъ чега се у свако доба главный прегледъ раднѣ безъ великогъ труда и времена поуздано сачинити може; само нетреба претеривати како у шпекулаціяма, тако ни у овомъ предмету, и са надувенымъ высокоуміємъ доказивати, да се у рачунима премноге кньиге и рубрике, пакъ и особите главе изискую. — Овако приправлѣни кадъ бы трговину водили, могли бы одъ нѣ велику и моралну и матеріалну користь вући!

Г. ПОП ПАВЛЕ КАРАНО-ТВРТКОВИЋ И „СРБСКІИ СПОМЕНИЦЫ.“

од Вука Стеф. Караџића.

У Бијограду је 1840. године наштампана драгоцјена кньига „Србскіи споменицы или старе рисовулѣ, дипломе, повелѣ, и сношенія Босански, Херцеговачки, Далматински, и Дубровачки Кралѣва, Царева, Банова, Кнезова, Војвода и Властелина.“ *) На број свега овдје има 180. споменика: најстарији је Кулина бана Босанскога од године 1189., а најновији Ђорђија II. Бранковића од године 1689. Првијех 174., који су, готово сви, договори и друга којекавка свједочанства између Дубровачке опћине (републике) и различнијех поглавица народа нашега, преписао је један човјек, и послао их у Србију Његовоме Сијатељству Господару Іефрему Обреновићу, да би их он о своме трошку наштампао. Онај, по коме је ово послато с мјеста, њекако се разбије, те не отиде, куд је пошао, него рукопис у путу преда другоме, а овај трећему, Г. Попу Павлу Карано-Тврковићу, родом из Босне, који га заиста однесе и преда ономе, коме је послат. Шта је и како је казао Г. Тврковић Господару Іефрему, кад му је рукопис предао, то ја за сад управо не знам; само толико знам, да је Господар Іефрем примио рукопис, као своју ствар (као што је по правди и била његова), и изнајприје га био дао, да се пошаље у Русију и онамо да се штампа. *) Но Г. Д. П. Тирол, који је онда код Господара Іефрема био домаћи учитељ, помисливши, да се при издавању оваке кньиге може што добити, врати рукопис натраг, и у пролеће 1839. године изда објављеније, да ће га он у Бијограду штампати на пренумерацију. Господ. Тирол још у почетку препоручи коректуру ове кньиге Госп. Димитрију Исаиловићу; а како он онога љета отиде са сином Господара Іефрема у Одес, тако Г. Исаиловић остане прави издаватељ њезин. Но кад Споменици 1840. године изиђу на свијет, а то на њима стоји, да су „собрани трудом Павла Карано-Тврковића!“ Коме је год ова ствар била иоле позната, свак се морао томе чудити, а Г. Тирол, ко-

*) Властелина погрјешка је, јер Властелин умнож. броју губи ин (као н. п. Србин или Србљин и многа друга овака имена), као што се види и у овијем споменицима на много мјеста.

*) За ствар ову и за нашу литературу било би много боље, да је кньига ова штампана у Русији, као што је било одређено; јер би онамо дошла у руке човјеку, који посао овај познаје и разумије, и који би, ако ништа више, барем додао јој рјечник од свију њезинијех ријечи, којијех нема у Руском језику. За нас би потребно било повадити из ње и имена од мјеста и људска имена и презимена, и о свему казати, што се више може дознати. Г. Шафарик бы данас био најприличнији за тај посао, и вриједно би било, да му ко обрече пристојни дар за тај трудъ.

ји је онда ову ствар ондје најбоље познавао, имао је право не само чудити се него и срдити, особито ако се у Одесу поредъ објављенија свога хвалио, да је он оставио ове споменике у Бијограду да се штампају; и за то прошавше године напише, и у 23. броју С. Н. Листа (1841.) наштампа о томе повелики чланак, у коме покаже цијелу ствар готово онако, као што је била, и Г. Тврtковића, што је „изъ Заглавія и само име Г. Тирола“ избацио, а мјесто њега своје („име маловажнога човека и лажльивога Сабирателя“) меную („да га краси заглавіе овы драгоцѣностій“), изружи доста грубо, али правду говорећи, н. п. да је он човјек, „кои єдва читати и нешто хіероглифечески писати уме;“ и, „кои ни поятія о оваким драгоцѣностима нема, и кои є само кирію заслужіо, што ій є изъ Трієста у Београд донео, и Господару Єфрему у руке предао;“ и тако да је њихов „Псевдосабиратель,“ а „Издатель“ да је он сам (Г. Тирол).

Никола Ивановић Надеждин, један између првијех Рускијех Књижевьника, који је лани путовао и по нашијем крајевима, и кои је у кратко овдје споменуту историју овијех Споменика слушао, осим другијех различнијех људи, и од самога Г. Тирола, напоменуо је мимогред у Сјеверној пчели (Nro 77—78, 1842.), како се Г. Тирол и Г. Тврtковић препиру око Споменика, а ни један да нема право присвајати их. Г. Тврtковићу се ово учини криво, или управо рећи, срамота, и за то у додатку к Бијогдрадскијем Новинама (Nro 27. 1842.) наштампа „Одговор Господину Надеждину.“ Но какав одговор? Онако основат на истини, као што је и право, по коме присваја Споменике. Он каже, да је читао на Српскијем народнијем пјесмама гдје стоји: „скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић,“ и да зна, да је Вук „већу часть пѣсама одъ добры Србаля готовы преписаны добыо, као што є доцніе самъ то признао у предговору на друго изданіе своє,“ а и он да је „већу часть Диплома одъ доары Србаля преписаны добавыо,“ и тако кад је Вук, (кои „у првимъ изданіяма Српски народны пѣсама ніе ни признао, да є одъ други Србаля пѣсне преписане добыо, и опетъ никоме одъ учены непаде на умъ, нѣга, као ово садъ мене присвоителѣмъ туђе ствари назвати, што би се заиста съ већимъ правомъ чинити могло“) могао казати, да је скупио и издао народне пјесме, и он да може казити то за Дипломе или споменике ове; и да се није „надао, да бы могао законъ ученога свѣта тако непостоянъ быти, да оно“ њему „одрыче, што другому у пуной мѣри дає,“ и тако да му је Г. Надеждин „предъ свѣтомъ неправду учиніо“ и т. д.

Ово је довде све био предговор, а сад ево правога одговора мога Г. Тврtковићу:

1) Није истина, да сам ја „већу часть пѣсама одъ добры Србаля готовы преписаны добыо.“ Сватко може видјети из мога предговора к IV. књизи, на који се позива Г. Тврtковић, да међу 479. пјесама у прве три књиге другога изданија (у Липисци 1823—1824). нема више до 33., што су ми од другијех преписане дошле, а остале сам све ја писао својом руком.

2) Исто тако није истина, да ја у првијем изданијама нашијех народнијех пѣсама нијесам признао, да сам од кога пѣсме преписане добио: не стоји ли на крају предговора к другој књижици првога изданија (у Бечу 1815.) благодарност моја не само за краљичке пјесме пријатељу моме Максиму Ранковићу, него и за јуначке слијепцу Филипу Вишњићу и Тешану Подруговићу, од којијех сам их преписивао?! Сад читатељи сами нека суде: кадъ Г. Тврtковић говори оно, што није истина у стварима, којијех је свједочанство свијету пред очима, колико му се може вјеровати у ономе гдје (он мисли, да) никаква свједочанства нема!

3) Па баш и да сам ја онолико пјесама преписанијех добио одъ другијех људи, колико Г. Тврtковић каже, опетъ се његово скупљање Диплома не бы могло испоредити с мојијем скупљањем пјесама; јер су пјесме људи, понајвише пријатељи моји и на моју молбу, мени преписивали и слали, да их, коју од њих неузимам, и коју нађем за вриједну, помијешам са мојијем пјесмама и издам на свијет (то се зна, под својијем именом), као што сам и остале прије издавао. А Споменици они нити су на препоруку и молбу Г. Тврtковића скупљени, нити су њему предати или послати да их он изда! Него их је 174. преписао сам од себе човјек, који онда за Г. Тврtковића није био ни чуо да је жив на свијету, и послао их Господару Јефрему, као што је већ казано; а и онијех шест на крају јамачно нијесу предати њему (Г. Тврtковићу), да их он наштампа, него су додати у друштво к онима првима. Сад се тек види, да је Г. Тврtковић заиста био наумио, да превари не само читатеље и онога, који је Споменике оне преписао, него и самога Господара Јефрема; јер иначе како би он могао казати у предговору своме (на страни XXII.), да су Дипломе ове њему повјерене, да их је он Господару Јефрему поднијо на дар!!! Но сад је у овоме одговору Г. Надеждину мало спустио, јер не каже, да су њему повјерене, да их он штампа, него да су му предате, да се ондје штампају! Ово је много ближе к истини.

4) Вриједно је овдје споменути, како је Г. Тврtковић изнајприје у Бијограду приповиједао (и мени 1839. године дао написано, да ја од себе штампам = дакле огледао и мене да превари!), да је ове дипломе он нашао у Босни, правећи цркву. Од тога је јамачно изишао онај глас (1837) у француским новинама, који се послије по свој Европи био разнио, како су калуђери у Црној гори нашли у земљи сандук с различнијем старијем рукописима, и продали га у Србију и т. д.

(конацъ слѣдує)

ИНВАЛИДЪ.

одъ Ж — — — —.

(конацъ)

У вече пре него што ће старацъ умрети, ослобођено дѣте кодъ њега спаваше. Тадъ се и я ту у соби нађемъ. Срчано уфати ми руку, и рекне: „Господине Капетане! Вы сте тако добри, тако милостиви досадъ спрама мене были, зато се уфамъ, да се, ако вамъ єдну тайну, кою, окромъ мене, нико на свѣту незна, и коя ми на срцу лежи, одкріемъ, на мене срдити нећете. Послушайте ме. Ако вама тугу мою изкажемъ, лакше ћу дисати. Ахъ! та и сада већъ олакшанѣ осећамъ, єръ самъ животъ овога дѣтета избавіо. О Господине! само чуйте тайну мою, пакъ ћете се освѣдочити, како срцу моме сладко чувствованѣ, и милу утѣху проузрокує то, што самъ дѣтета овогъ животъ спасіо.“ На то узме єдну кашику укрѣпителне медицине, и овако почне говорити: „Я нисамъ у французкой роѣенъ. Моє отечество є съ оне стране Карпата. У єдномъ селу недалеко одъ Загреба я самъ мои првы двадесетъ година срећно проживі, єрбо самъ доста имућанъ быо, а притомъ и любу имао, кою цѣло село за найлѣпшу држаше. Она є и мене любила; и већъ смо ктели предъ олтаръ да станемо, и на вѣке да се скопчамо, — кадъ на єданпутъ побѣдоносанъ непріятель у нашъ предѣлъ доће, насъ побѣди, и тако нѣгови поданици постанемо. Вы знате како непріятель са побѣђенымъ народомъ поступа. Новаца и войника свагда є прво зактевао. Тако дођу и къ нама нѣгови комисари, пакъ и мени войничку хальину обуку, и у єдну коняничку регименту ме оправе. Са сузнымъ очима самъ се одъ моє любљене Милице опростіо. Она се закле мени до смрти вѣрна остати. Я самъ пѣнымъ рѣчма вѣровао, и съ томъ

се надеждомь одъ нѣ удаліо, да, ако ме среħа постигне, и я после нѣколико година као официръ кући доħемъ, нѣна ħе ме вѣрность, и искрена любовь усреħити.“

„Петъ година є прошло, одъ како завичай мой видіо писамь. Регимента, у коіой самь служіо, воєвала є у Италіи и Нѣмачкой. Капетанъ ме због моє храбрости и вѣрности облюби, и на мою прошню издѣйствує, да су ме у другу регименту, коя є близу мога села на стану лежала, преместили. Мой новый Обрштеръ даде ми после краткогъ времена дозволħе на шестъ дана кући отиħи, и будући да є у главный станъ путъ крозъ моє село ишо, то ми заповѣди, вручено писмо найпре, и што скоріе тамо однети, па онда кући отиħи. Точно и вѣрно испунħіе службе — єсть єдна одъ найважніи войнички дужностій. Зато самь као по вѣтру летіо, мыслеħи, у колико брже путь свршимъ, у толико ħу пре мою Милицу видити. У могъ роħеня селу, крозъ коє самь доста нагло єздіо, играху се на улици дѣца у праху, и єдно одъ ньи остане подъ ногама мога коня мртво. Као муня одбѣжимь далħ; нико ме ніе гоніо, и тако стигнемъ здравъ читавъ у станъ.“

„Трећій данъ доħемъ на одморъ кући. Сродници ме съ радостнымъ сузама дочекаю. Милица! О мой Господине, шта є на овомъ свѣту заклетва вѣрности дѣвойкине? Она є после полъ године одъ мога одлазка удаласе за другога. — Преко свега тога жележимъ ю видити, и замолимъ сестру, да ми нѣно станиште покаже. Бадаваħешъ ю онде тражити, одговори ова, башъ сада є отишла на гробъ своги дѣтета, кога є пре нѣколико дана єданъ одъ ваши коняника погазіо.“

„Господине, одъ то доба већъ четрдесетъ година прошло є, и свуда самь смрть тражіо; гди су бомбе зуиле, гди су танета звиждала — свуда самь првый быо: но бадава — умрети немого — вальда зато, да найпре крваву сѣнку дѣтета, коя ми є како у войни и битки, тако и овде у моіой самоħи свагда предъ очима бывала, уклонимъ. Я ю сада више невидимъ; она є самномъ помирилась, и дѣте мирно лежи у гробу покрай своє матере, коя є такоħеръ одъ жалости и туге умрла.“

„Мой Господине, я самь много и премного патіо! Та мысао, да самь, ако и нехотице, дѣте убіо, морила ме є непрестано. Но сада самь се смиріо: на мѣсто умореногъ дѣтета, ослободіо самь ово овде лежеħе одъ смрти.“

„Господине Капетане, Богъ нека буде съ вами! — Мой отче, моя Милице, и ты малый анђелу — тамо горе у небесномъ царству — опростите ми — ахъ! — я морамъ умрети.“

Старацъ умре. — На нѣговъ гробъ дадемъ споменикъ поставити. Кадъ смо крозъ Хрватску путовали, посѣтіо самь у селу развалħнъ гробъ, у коємъ невѣрна Милица, и до нѣ дѣте лежи.

ОТАЦЪ И ТРИ СИНА.

изъ Лихтвера.

одъ Димит. Поповића.

Некій отацъ годинама старъ, а имућствомъ богатъ наєднако подели цело своє иманѣ међу своя три сина. Евo іоштъ єдногъ діямантскогъ прстена, рекне старацъ, и тай ħе припасти између васъ ономе, кои за три месеца найчовечніе дело учини.

На то се разиђу синови. По свршетку трећегъ месеца скупе се сва троица, и найстаріи рекне: чуй отацъ, некій човекъ повери ми своє добро безъ икаквы сведока, шта више и безъ писменогъ могъ припознанства; и я му после то исто на нѣгово зактеванѣ, са найвећимъ поштенѣмъ предамъ. Ни є ли то дело похвале достойно? А отацъ на то одговори: ты си сине чиніо, што є было пристойно, дело є добро и похвално, али ни є благородно.

Средньій синъ рекне, на момъ путу упадне случайно неко дете у текућу воду. Я

скочимъ за ньимъ, и срећно спасемъ му животъ. Цело село може то посведочити. Ты си синко чиніо, рекне старацъ, што смо мы као люди чинити дужни.

Наймлађій сынъ настави: кодъ свои овацa тврдо є спавао мой непріятель на краю врло велике пропасти; тако нѣговъ животъ быо є у моіой руци. Чимъ га тако спаваюћегъ огледамъ, одма га пробудимъ, и повучемъ натрагъ. О драгій сине, повиче старацъ са озбильскимъ погледомъ, прстенъ діямантскій припада теби, єръ си ты тако рећи нечувено дело учиніо.

ДОМАЋЕ ВЂСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціє находећій се.

У готовомъ новцу 6. вр.

Іованъ Игнятовићъ, Сенаторъ будимскій, 200 фр. — Год. 1840 Ђорђе Крестићъ, мѣстный Директоръ мохачкій, одъ учителя диштрикта мохачкогъ 170 фр. — Год. 1842 Марія Аргировићъ 125 фр.

Высокоученый г. Іованъ Пантелићъ, Професоръ у гимназіи карловачкой, постао є директоромъ г. н. с. народны школа у банатской граници.

Изъ Пеште. Последня пошта изъ Карловаца у толико намъ є вѣсти донела, да се народни депутирти сложили нису, и зато є Нь. Величеству нашемъ наймилостивіемъ Кралю послано, да Архіепископа наименовати благоизволи. ГГ. Епископи Раячићъ има 50 вота, Живковићъ 24, Атанацковићъ 1. — Докъ наименованіе изъ Беча неприснѣ депутирти су на 14 дана разпуштени

Изъ Срема. Дана 5 р. Септ. у Вуковару обджавана є велика скупштина вармеђе сремске, у коіой предузетъ є быо листъ пресвѣтлога г. грофа Янка Драшковића, сл. читаонице загребске предсѣдника, у комъ се листу СС. и РР. пристойно позиваю, да по могућности своіой народно књижество утемельити и разплодити непропусте. Сви СС. и РР. єднодушно примише листъ, тити се є нашо, кои бы се быо тому листу противіо. Одкудъ слѣди, да бы ова вармеђа іошъ и више чинила за нашу народность, и домаћій єзикъ, кадъ бы се само нашо, кои бы свойски знао стварь домородну подупирати; и то да бы морала быти особа угледна, свакій ће изповѣдити. — Како се гласа, свы шестъ вармеђа одобрило и примило є позиванѣ пресвѣтлога г. грофа Янка Драшковића за утемелѣнѣ и унапреденѣ народнога єзика и литературе. Ако є тако; народность наша ніє могуће да пропадне, будући є народности духъ єзикъ: бранећи дакле єзикъ, у єдно бранисе и народность. —

У овой истой скупштини одъ стране послѣдователя источногъ вѣроисповѣданія два посланика изабрана су, да при избираню у Карловцима врховногъ духовногъ пастира цркве источне несаєдинѣне царства аустріанскога и одъ стране народа христіанскогъ ове вармеђе за Митрополита одвѣтую. Єнда намъ є жеља, да се глава такова ове Митрополіє изабере, коя несамо да ће вѣшта быти источну цркву издржати; но коя ће се постарати и побринути, да и народъ прогледи, да у тупости непропадне и нескапа. Нека тражи узрокъ, зашто у Срему србскога народа све манѣ быва, а на мѣсто нѣга непрестано се Словаци, Нѣмци и Мађари селе? Пакъ када узрокъ разазна, онда ће знати и средства попримити, да сврху постигне. (Илирске Народне Новине.)

Изъ Крапине у Загорю хрватскомъ. Нѣколико родолюбивы дилетанта овде су овота мѣсеца двапутъ представляли театеръ у народномъ єзику, првый путъ „Стѣпка Шубића," а другій „Лудость и Лудорію." — Обзнанюћи ову вѣсть неможемо пропустити, да непразимо жалованѣ наше, што и изъ други мѣста, нарочито што изъ Новогсада и Карловаца, стана србски муза, подобне гласове несаобштаѣамо! Како бы заръ у своє доба было, да су родолюбіемъ опоєни млади Србльи и Србкинѣ садъ у Карловцима представили н. пр. „Паденіе србскога царства на Косову!" — У Карловцима су се садъ са свію страна одабрани Србльи скупили, неби ли вредно было огань родолюбія, кои іймъ витежке груди разпалює, каковымъ народнымъ театралнымъ дѣломъ, гдѣ н. пр. слога избавля, а неслога упропашћуе народъ, іошъ већма разбуктити?

„Ганитесе на обћено
Свачіе добро безъ препасти!" Гундулићъ.

Изъ Арада. (кон.) Мужу овомъ свакій човекъ дивити се мора, и моралной и физической нѣговой снаги. Цео данъ говорити, путовати, сваку найманю стварь прегледати, и притомъ опетъ у 11 сатій у вече лећи, а у 5. у ютру на радню устати, свакій ће признати, да ніе обычно ни лако дѣло. Заиста неутрућеный Г. Верховный Надзыратель ревносћу спрама общегъ блага, и несравнѣнымъ трудомъ своимъ такову є любовь поджегао спрама себе кодъ овдашнѣгъ народа, да му се име изъ сердца нѣгова никда изгладити неће. Онъ є однео са собомъ благословъ шкоске дѣце, и ньіовы родителя, и обећанѣ, да ће, докъ су живи, Богу се молити, да га Богъ поживи, и благословъ свой на нѣга изліе, да многе године милостивѣйшемъ своимъ Цару, отечеству и народу служити може.

Далѣ не само на школе, но и на фондъ школскій обратіо є свое вниманіе. Потрудіо се провенте фонда како генералногъ, тако и партікуларногъ обновити; позвао є общества наша на помоћь фонду, уредіо є да се рештанціе скупе, учиніо да се на фондъ обећа, и тай чрезъ нове контракте умножи —. Поболшанѣ станя учительскогъ самъ є у персони ГГ. Вармеђске препоручіо; єдномъ рѣчю све є учиніо, што є годъ знао да се клони на поболшанѣ наши школа —. Одавде видисе, да ће се народность и законъ више и више утемельити; да ће обще благо кодъ школа наши цвѣтати подъ свемилостивымъ криломъ благоутробнѣйшегъ нашегъ Цара и Краля, кои є и у томъ царску свою милость на насъ изліо, што намъ є за народне школе овогъ неутрудимогъ Надзырателя милостивѣйше даровао. —а—

Изъ Загреба. Овде є 12, 13 и 14 по римскомъ т. м. држана шестолѣтна слава, како є Загребъ слободномъ и кралѣвскомъ вароши — после потучены Монгола на гробничкомъ полю — подъ Беломъ IV. постао. Даница Илирска у 38 и 39 брою обширно ову светковину описуе, и наводи свеколике написе, кои су на различитымъ мѣстима и прозорима разсвѣтлѣни были, између кои четиръ заслужую, да ій и нашимъ читательима саобштимо.

I.

Laetans

Candore et jugi concordia
Multa per saecula crevi.
Fueram nutrix altrixque
Proborum studiorum et consiliorum
Fovebamque sinu labium
Gentemque, nomenque nativum
Avita municipalia jura tenens
Sacrumque quod cum matre pepigi
Foedus pura mente recolens.

C.

II.

Plangentem

Fallacia et discordia nunc vexat
Ferveoque impuris studiis
Labii ignoti gentisque peregrinae
Nec non perperam adsciti
Mihique jure invisi nominis
Proh dolor! viscera rodunt
Degeneres patrum filii
Immemores municipalium institutorum
Tollentes per detestabilem perfidiam
Sanctum et inviolabile foedus.
Redite superi prisca tempora moresque.

Z.

III.

(Старымъ кирилскимъ словима)

Крѣпости
плаћа
не мине.

IV.

(Латинскимъ словима)

Све за народъ.

Описъ славе оте овако завршуе Даница: „Велика ова и за цѣлый народъ нашъ важна свечаность изъ памети наше и потомства нашега никада изчезнути неће, него ће и становнике осталы градова и домовине наше подбости, да и они подобне свечаности уведу у успомену безбройны славны чина дѣдова наши, кои су се или у ньіовой околици збыли, или по коима су они своя права или слобоштине ма какве задобыли, што ће безъ сумнѣ къ развитку просвѣћеня, народности и патріотизма неизречено много допринести.“

Изъ мармарошке вармеђе. У овдашньимъ шумама пре краткогъ времена ухваћено є єдно дивіе дѣте, кое є голо тамо амо трчало, и коренѣмъ се ранило. Дѣте є око 13 год. старо, и осимъ нѣки неуредны звукова, кое часъ по часъ изпушта, ништа говорити незна. Будући пакъ да є многе своіомъ неуштомимомъ дивльоћомъ нападало, затворе га у вармеђу, и садъ се явно позиваю они, чіе є ово несрећно створенѣ, да га однесу. Ако се нитко овогъ дивлячета неприми, то є несрећникъ можда на вѣчиту тамницу осуђенъ. (Р. Т. В.)

Изъ Клаузенбурга Овде є 13 т. м. случіо се удвой између двѣ особе одъ вишегъ реда, кои обштый позоръ и жалованѣ побуђуе, будући є несрећне послѣдице имао. Позивателя, младогъ кавалѣра, тане противниково у прси згоди; у смртной борби скупи онъ своє последнѣ силе и тврдо напрегнутомъ сталносћу и сигурносћу у чело згоди супарника, мужа у высокомъ званію и отца више дѣце, кои є одма мртавъ на землю пао, и смѣста изданую. Узрокъ овогъ несрећногъ удвоя различно се приповѣда, и скончанъ є съ многимъ нѣжнымъ обзирима, кои недопуштаю обстоятельно наводити га. (Р. Т. В.)

Изъ столнобѣоградске вармеђе. На пустари кодъ Дунавскогъ Пантеліе (Duna-Pentele) пударъ убіо є о. м. єдногъ човека, кои є грожђе крао. Унгарски закони истина недопуштаю на оне, кои грожђе и остала воћа краду, пуцати, али обычно мыслисе, да є у Унгарской слободно, особито на оне, кои грожђе краду, пуцати. Тако дакле у єдномъ винограду на пустари кодъ Дунавскогъ Пантеліе ноћу є силно грожђе покрадено было. Пударъ другу ноћь већма є позоранъ био, напуни пушку сачмомъ, и стане крадљивца чекати.

Начує разговоръ два непозната човека у винограду. Кадъ се њима приближи, нагну ови бѣжати. Єданъ срећно утече, на другогъ опали пударъ пушку, да бы га само зауставити и ухватити мого. Кадъ види, да є истый у виноградъ пао, приближи му се, и у мысли, да є само ранѣнъ, дуго га є псовао, докъ није увидіо, да є тай заиста мртавъ, будући му є сачма крозъ главу прошла. Пударъ є у вармеђку тамницу баченъ, гди ће суду предстати. Онай крадљивацъ, кои є срећно утекао, ухваћенъ є, и такођеръ затворенъ. (Р. Т. В.)

Изъ Печуха. Одъ нѣкогъ времена одавдѣ у Мохачъ яко є опасно путовати. Често се пустоловства и убиства догађаю. Подъ предвођенѣмъ разглашеногъ крадљица Милоша, кои є већъ више путій изъ тамнице утицао, изъ нѣколико дезертираца саставиласе є єдна разбойничка чета, коя цѣлый предѣлъ ноћнымъ нападанѣмъ, убіянѣмъ итд. узнемирує, и на жалость, као што є овуда већъ обычно, разбойници са чобанима и осталымъ пастырима у споразумлѣню живе. У последньой генералной конгрегаціи Сталишима и Редовима ово се станѣ, явне сигурности ради, предгави, на што є заключено: прво да се Высокославный Конзиліумъ одма умоли, како бы за главу арамбаше Милоша цѣну опредѣліо, и заєдно овдѣ стануюћу уланску регименту за ассистенцію вармеђки войника наредіо. Далѣ заповѣђено є, да се на друму одъ Мохача овамо на єдно сто хватій свакій шушнякъ и шума, гдѣ бы се разбойници сакрити могли, таки изсѣче, и наређено є, да комиссари полиціе съ цѣломъ вармеђкомъ оружаномъ силомъ разбойнике даню и ноћу гоне; а обштинама є наложено, да своє пастире слабдѣду съ нѣкомъ врсћу пасоша (tanyalevél), иначе подъ великомъ каштигомъ забранює іймъ се, изванъ границе своє обштине ићи. На овай начинъ надежда є, да ће се опетъ миръ и явна сигурность повратити, а разбойници заслуженой каштигу подвргнути. (Р. Т. В.)

Изъ Пеште. Кодъ насъ є време врло непостояно. Часъ киша, часъ сунце. 17 т. м. предъ вече тако є страшна бура была; да є по виногради бурадъ и каде съ клюкомъ и съ изцѣђенымъ виномъ поизпревальивала, многе терете, кои су у Будимъ вожени, заєдно съ колы и коньи, у дунавъ однела, у старомъ Будиму до 40 людій и више коня подавила, єдну кућу сасвимъ, а двѣ одъ части порушила, на Ракошу у войничкомъ стану многе чадоре постровальивала, у шуми кодъ Чемера силне грдне растове изъ корена поизвальила, и многе друге штете починила. Наказуя наказа насъ Господь!

ТРГОВАЧКЕ ВЂСТИ.

Изъ Срема. Кодъ насъ рана сваке врсти много є обилнія, него прошасте године. Вина се ненадамо доброга, будући да одъ последнѣ кише починю бобе пуцати, и грожђе яко труне.

Изъ Пеште. Цѣна ране на овдашньой піаци 18 т. м. была є слѣдећа: єданъ пештанскій меровъ пшенице 6—8, наполице 5—6, ражи 4½—5, єчма 3½—4, зоби одъ 3—3½ кукуруза 5—5½ фр.

ПУТЪ ПО СВЂТУ.

У главной вароши Баварске Минхену, на велико удивлѣніе владе и свію лѣкара, число болесника на хиљаду душа веће є, него лане; и шта више на 400 веће, него у време колере, безъ да є ове године каква епидемія царствовала, и безъ да лѣкари какавъ другій важанъ узрокъ дати могу.

У Паризу є докторъ Здило єдну одъ найтежи операція срећно окончао, то єсть: онъ є єдномъ вояку цѣлу десну ногу изъ кукова извадіо. Болестникъ є после мѣсецъ дана са свимъ оздравіо.

Кућу у Паризу, у коіой є Фіески своє крваво дѣло, кадъ є на краля Филипа, и нѣгову пратню, изъ тако званe паклене машине пуцао, и до тридесетъ людій убіо и раніо, извршіо, дао є г. Мурѣ сасвимъ разрушити, и на нѣно мѣсто прекрасну палату сазидати.

Изъ Лондона пишу: Прорицательи несреће одъ данасъ се праведно презиру. Одъ десетъ до десетъ година, одъ дана до дана є прорицалосе, да ће за цѣло революція у Енглезкой букнути; и што є найлѣпше, люди су одъ прорицаня живили. Али унуци изсмѣяваю лудость свои дѣдова, и наслѣдую ій у новомъ облику. Земля, као што є Енглезка, лако и нагло революцію недиже. (Sp.)

СМЂСИЦЕ.

Попеа, Неронова любезница, свакій данъ є купаласе у млеку, кое су 500 магарица дале. — Нѣке Римлянке носиле су на себи уресъ (Schmuck), кои є полъ миліона талира вредіо. Вителіо — своимъ ждераньмъ профућкао є за 4 мѣсеца 42 миліона талира.

Станѣ Дунава.

17. Септ. 5′ 1″ 6‴ — 18. Септ. 0′ 9″ 0‴ — 19. Септ. 5′ 0″ 0‴ — (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 24. Септемб. Число 25. 1842.

ЈЕК ГУСЛА.

(Уломак из дуже песме)

од Б — ћа.

Добро моје, гусле јаворове!
Одте амо са стјене студене,
Падајте ми на прса јуначка,
Оћутите *) жара срца мога,
И уз струнке дајте срочне гласе,
Да на крили виор ветра ладна
Јеци лете по србскоме свету. —
Није ми вас србска мајка дала,
Да на стјени ви вазда висите,
Но да уз вас ја јој синак мили
Певам песме србском срцу драге;
Нити ме је вама даривала
Моја мила остарела мајка,
Да пауци по вам плету мреже,
Муве у њи лукаво вребају. —
Добро знате како ме је мајка
Световала, кад ми вас је дала:
„Сине мили! аманет ти дајем,
„И са моим млеком те заклињем:
„Народност ми чувај к о зеницу,
„Дај уз гусле орит' сличне гласе,
„Потомцима остави спомене,
„Да се своје народности сете. —
„Не мој сине!“ још је говорила,
„Песме, кое струнке ти одају,
„Облачити у туђе одело,
„Нити певат туђинскијем гласом, —
„Не мој сине! заклињем те сисом,
„Из које си живот изсисао;
„Већ ми певај Србин Србљем србски.
„Певај, певај, браћу Србље љуби.“ —
Ја сам свагда моју слушо мајку,
И њен завет свето испуњаво,
Вас срчано свагда миловао,
Чувао сам аманет матерњи,
Ако уз вас и нисам удесно
Умо певат, и трети уз струнке:
Опет зато миле сте ми биле,
Јер ми вас је мајка моја дала. —
Пак зашто вас сада заборави?
Зашто мајке ја погази клетву?
Зар да жалост клетву пренебрегне?
И да срце никадъ ми не пева? —
Није, није, тога бити неће,
Неће, роде, живота ми мога! —
Дете матер ватреније љуби,
Кад је није за друго видило;
А пролеће зато нам је драго
Што премено временом долази:
Због то сте ми и ви сад дражије
Гусле моје, нег децама млеко,
Нег ни цвећу јутром роса блага!

*) Оћутити место славенског ѡщѧщати. —

Г. ПОП ПАВЛЕ КАРАНО-ТВРТКОВИЋ И „СРБСКІИ СПОМЕНИЦЫ.“

(конацъ)

5) Што Г. Твртковић на свршетку овога свога одговора каже, као да се Г. Тирол сад каје, што је оно у 23. броју С. Н. Листа о њему и о спомеиицима казао, и да ће он (Г. Твртковић) „другій путъ о томе обширніе говорити,“ на то бих му ја рекао, да се у залуд не мучи, јер се њему у томе не вјерује ништа, докле год Г. Тирол то сам не каже и од својијех ријечи не удари натраг; па и онда престало би само свједочанство Г. Тирола, а ствар у свему остала би онака, као што и јест.

6) Кад сам мало прије споменуо предговор Г. Твртковића к овијем Споменици-

ма, да кажем узгред и о њему коју ријеч. У Бијограду 1839. године рече мени Г. Тврtковић, за што не пишем што и о Босни, него све о Србији и Црнојгори, на то му ја одговорим, да Босну непознајем толико, да бих о њој могао што писати, већ он нека ми побиљежи, н. п. воде, планине, градове и вароши, и имена другијех мјеста (као што је н. п. у Србији Мачва, Браничево, Шумадија); по том, ако зна, колико има нашијех нурија, колико ли црквава и намастира и т. д.; па те биљеге нека донесе мени, те ћу их пречистити и у ред намјестити, и по том наштампати, казавши, да ми је грађу за то он дао. Послије неколика дана донесе ми он на по табака с једне стране написато, које се почиње с овијем ријечима: „Турска Босна," по том одмах, како је он правећи цркву нашао ове дипломе, и како је пребјегавши од Турака донио их у Србију и поклонио Господару Јефрему и т. д. С овом хартијом наће он мене у грозници, но кад видим, шта се у њој пише за дипломе, нијесам се ни онако болестан могао уздржати да се не насмијем, по том оставивши под главу ону хартију (и ево је сад преда мном), кажем му управо, да ја историју онијех диплома знам боље од њега, него он мени да напише што о земљи и о народу у Босни. Послије неколика дана дође он опет к мени, но не донесе ми ништа, и на питање моје о томе одговори ми, да је приповиједао онђе Г. Ј. Х., шта смо нас двојица уговорили, и да му је он казао, да њему донесе поменуте биљеге, и да ће их он пречистити и у ред намјестити. Ја то, једно због моје главобоље и слабости очиње, а друго, што се по овоме почетку нијесам ни надао ничему честитоме, једва дочекам. И тако постане: „Додатакъ къ Србскимъ Споменицыма или кратко землѣописаніе о Босни сочинѣно трудомъ Павла К. Тврtкодића, свештеника, рођеногъ на Тврtковомъ брду у Баня-Лучкой Наіи у Босни. 1840.," (девет листа и пет врсти и по), који се послије као предговор приложи гдјекојијем књигама овијех Споменика. Како о Босни немамо наштампано ништа честито, тако се може рећи, да у овоме додатку има о њој доста лијепијех ствари; само штета, што се читатељ у свему неможе поуздати, да је баш онако. Гдјекоје мале погрјешке ја сам опазио, и ево их овдје назначујем: а) криво су написана имена: Шевча, Милѣцка, Нерента, Треберићъ и Требинь мјесто: Жевче, Миляцка, Неретва, Требевићъ и Требинѣ (тако може бити да би и Брчко и Високо било правилније — по говору народноме — него Брчки и Високи); б) Жабљак, Спуж, и Подгорица не иду у Босну, него у Зенту, и припадаю пашалуку Скадарскоме; в) а највише и највећијех погрјешака биће у броју (колико у коме мјесту има душа, или колико је сахата једно мјесто далеко од другога). Тако н. п. стоји, да у Босни и у Ерцеговину „восточногъ вѣроисповѣданія Парохія може имати преко 1937 (даклем толико и самијех пароха!), одъ кои свака одъ 100 до 300 и више домова има. А посредини Босне и Ерцеговине быва по 100 и више душа у єдномъ дому." Тако кад би се узело у средњу руку по 150 кућа у нурији или парохији, а у кући по 5 душа, изишло би 1,452.750 душа! По епархијама стоји број нурија овако: у Сарајевској 894, у Мостарској 400, у Зворничкој 300, а у Новопазарској 340; а један пријатељ мој, који је с прећашњијем Сарајевскијем владиком био познат врло добро, казивао ми је, да у Сарајевској епархији има (само) 240 нурија, у Мустарској 58, а у Зворничкој 80: које је сад од овога двога истинитије, то ће се видјети по времену, а ја бих заиста волео, кад би прво било истина, а друго погрјешка. И ја сам напомињао, да народ наш живи у садрузи, и опомињем се кућа, у који-

ма је било преко дридестеро чељади; али „по 100 и выше душа“ у једној кући не знам налазилисе гдје (али опет не велим, да то не може бити). Истина да читатељ ваљада мисли, да се ово (као у Турској и од човјека, који се није зато приправио ондје на мјесту) назначује само од прилике, али се опет, који ствар управо познаје, на гдјекојијем мјестима мора насмијати, као н. п. кад види да „Жалякъ лежи к востоку на 13 сатій одъ Столца!“ Столац је на путу између Мостара и Дубровника, а Жабљак с ону страну Црнегоре на утоку Мораче у језеро Скадарско: и тако је између њих не само половина Ерцеговине него и сва Црнагора!

7) Ако Г. Тврtковићу буде мрзак овај мој одговор, нека не криви никога другога, до себе и свога адвоката, који му је писао онај одговор Г. Надеждину. Из свега се онога одговора његова види, да се адвокат његов нимало није старао, како би њега оправдао, него је само гледао, како ће том приликом мене по своме мишљењу осрамотити, не марећи нимало, што ће уз то њега још већма упропастити; и по овоме судећи слободно се може рећи: ако су и остали сви адвокати овакога срца и оваке савјести, као што је овај његов, тешко ономе, кога они бране!

У Бечу 6. Августа 1842.

ГРЧКИ НАМАСТИРИ.

Нѣки грчки намастири у Трацiи, у мѣсто да се у њима уздржный животъ проводи, имаю то опредѣлѣніе, да страномъ празднике црковне славнымъ торжествомъ увеличаваю, на што се сви свештеници изъ сусѣдны предѣла скупе, и рулю народа собомъ поведу, а страномъ да на увеселѣніе Грка служе, при чему они ништа неупотребляваю, што бы религіознога на себи имало. Весело дружтво изиђе на полѣ, мужки и женске, на коньи и пѣшице, у намастиръ, нађу по обычаю врата отворена, и тако ту се скупа у пріятномъ велелю топе, коє ни єданъ Османъ узнемирити неусуђуєсе. Овдѣ баремъ живе за себе безъ страха, безъ робске смирености и лукаве притворности, и ослобоѣени одъ чувственості, одъ непріятеля и у гнѣтателя, па ипакъ одъ подложены іймъ по нарави людій непрестано презаю и боєсе. Овдѣ валя сматрати ньіовъ тихій и мирный животъ, ньіову простодушну и благородну страну значая, коєму є толико чувства за честь обительи, и за исторію народа прироѣено. Тако дакле гдѣкои намастири, кои су у брегoвима сакривени, и одъ свѣтски очію удалѣни, могу се узети за асиле веселости и задовольства, кои су за Грка одъ велике цѣне, особито што онъ, као оріенталацъ, наслади нарави преданъ, своє красно небо уживати и ньиме се увеселявати зна. *)

ДОМАЋЕ ВЬСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находеѣій се.

У готовомъ новцу 6. вр.

Год. 1812 ГГ. Сентандрейци: Андрія Живковићъ 20 фр., Іованъ Чопоръ 40 фр., Іованъ Маргаритовићъ 20 фр., Яковъ Игнятовићъ 20., Яковъ Грамбовна 20 фр.

Нь. ц. и кр. ап. Величество благонзволило є 28 р. Септ. Нѣг. Высокопр. г. Іосифа Раячића, досадашнѣгъ православногъ Епископа вршачкогъ, за Архіепископа и Митрополита г. н. с. народа у ц. кр. држава наймилостивіе наименовати.

Изъ Пеште 21 т. м. Нѣг. ц. кр. Высочество Ерцхерцогъ државный Палатинъ данасъ по подне у 4 сата торжествено є положіо темель овдашнѣмъ заведенію за слѣпе.

Изъ Пеште. Родолюбіемъ одушевлѣни г. г. учителіи новосадскій Димитріе Кузмановићъ, и бараконьскій Димитріе Дрегићъ даровали су школскомъ фонду првый 200, а другій 25 фр. 6. вр. Редку жертву ову свакій правый Србинъ уважавати мора, тимъ више што є она изъ благородногъ побуѣеня, изъ любави къ роду и народной изображено-

*) Grisebach. Reise durch Rumelien nach Brussa im Jahre 1839, Göttingen, 1841. Bd. 1. S. 175. 176.

ети произтекла. Хвала очита г. г. приносительима; и желити є да више ревны послѣдователя нађу.

Изъ Пеште. Приликомъ првогъ излога рукотворне робе у Пешти пр. м. слѣдующа су одличія учињена: златну медалю добыли су петорица, сребрну петнайсторица, одъ бронзе ньи двадесетъ и деветъ, похвална писма ньи тридесетъ и єданъ.

Изъ Пеште 22 т. м. Премда є Марсъ овы дана до 10 хиляда оружаны пріятеля овде на Ракошу имао, и премда бы гдѣкоєгъ душманина овомъ силомъ у шкрипу држати мого, ипакъ Юпитеру Плувіусу, и нѣговымъ четатама облака, съ коима є три дана непрестано боріосе, мейданъ уступити мораде. Побѣдителю Юпитеру Плувіусу небыяше доста, што є ватреныма облацима и силномъ кишомъ непріятеля Марса своіой вольи немилостиво покоріо, него є и брата Бореа іошъ дозвао, да га сасвимъ порази. Кадъ се овай напе, надъ станомъ охолу побѣду одржи. Онъ є чадоре разпршіо, многе войнике у болницу оправіо, а силу коня уморіо. И то є узрокъ, да се овдашный станъ шестъ дана пре, него што опредѣлѣно быяше, разиђе.

Цѣло време, како є станъ на Ракошу, само су три дана безъ кише прошла. Изъ тогъ узрока ни єданъ одъ опредѣлѣны маневра быти ніємого. У она три постояна дана текъ су се войници у ексерциру продуцирали у прибыћу Нѣг. Ексцелленціе Г. Командирендра, найпре конячичке регименте свака посебъ, а затимъ у бригадама, а найпосле цѣо станъ съ дивизіама. — 20 т. м. у Неделю у 9 сатій изъ ютра држана є у стану служба божія, кри коіой су и Нѣг. Ексц. г. Командирендеръ и сви остали Генерали присутствовали. После службе су све регименте дефилирале подъ командомъ г. Дивизіонера Мерца, и тимъ се станъ заключи и разпусти. — Іошъ юче двѣ конячичке регименте и два страна баталіона, а данасъ остале двѣ конячичке регименте и овдашный гарнизонъ изъ стана є измаширао. —

Къ нашимъ у брою 15 обявлѣнымъ вѣстма о стану додати треба, да по доцніе изданой уредби іошъ су двѣ конячичке регименте, т. є. Фицъ Жералдови Швалижери, Ерцхерцога Іоана Драгонери, и єданъ баталіонъ Херцога Хессенхомбурга пѣшаци у стану быле. Цѣла войска раздѣлѣна є была на 4 бригаде, т. є. гг. Маіора Серелема, Кастигліона, Пакасса и Бауманна, и на двѣ дивизіе гг. Фелдмаршал-Лайтнанта Бошебурга и Мерца.

Изъ Великогъ Ст. Миклоша 5 т. м. Овде є овы дана преставіосе многозаслуженый г. Георгіе Николѣско, влашкій учитель, кои за 15 година примѣрно одпраляюћи свето званіе учительско оставіо є у срцу овдашньи жителя вѣчный споменъ. Лака му земля!

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВЬСТИ.

Нѣг. Высокоблагородіе Верховный г. н. с. народны школа изволили су за Учителѣ наименовати у Чалми г. Теодора Тимотиевића, у Вери г. Іована Ћирића. Последньій обрекo є фонду школскомъ 6 фр. б. вр. сваке године давати.

Нѣг. Высокоблагородіе Врховный г. н. с. народны школа Надзиратель изволили су у Лугошу за мѣстногъ Директора наименовати г. Іована Поповића.

ТРГОВАЧКЕ ВЬСТИ.

Изъ Бѣограда 16 т. м. Трговине и радиѣ по найвише на піяци нашой одправляюсе по обштой жельи. Онай є лажанъ гласъ, кои є разнешенъ, да се иностранн трговци овде невино каштигую, и изъ землѣ изтерую. Ако є нѣколико немирны глава Бѣоградъ и оставити морало, то знайте да є само куколь треблѣнъ.

Изъ Пеште. Цѣна ране на овдашньой піаци 22 т. м. была є слѣдећа: єданъ пештанскій меровъ пшенице 7—8½, наполице 5½—6½, ражи 4½—5, єчма 3½—4, зоби одъ 3—3½ кукуруза 5—5½ фр.

СМЬСИЦЕ.

Енглезъ нѣкій прорачунао є, да єданъ човекъ у своімъ одъ шездесетъ и петъ година животу, кадъ свакій данъ извѣстну мѣру овчія н. пр. меса потроши, читаво стадо одъ 350 ованца поеде; придаймо къ тому, да є кромпира, варива и стакалце вина о свакомъ ручку преко 30 година употребляваo: то му є стомахъ за то време одъ прилике 600 центій єстива и пића у себе спратіо.

НОШИВО.

Высока хальина одъ гросъ де напле са златнымъ дугметима; шеширъ одъ свиле блондомъ и цвѣћемъ изкићенъ.

Станѣ Дунава.

20 Септ. 4′ 0″ 3‴ — 21. Септ. 4′ 8″ 9‴ — 22. Септ. 4′ 1″ 3‴ — 23 Септ. 4′ 9″ 9‴ (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четвркомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полугодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 27. Септемб. Число 26. 1842.

Нѣговомъ Высокопреосвященству

Высокодостойнѣйшему Господину Господину

ІОСИФУ РАЯЧИЋУ,

Православномъ Архіепископу карловачкомъ, и цѣлогъ србскогъ, влашкогъ и грчкогъ народа православногa вѣроисповѣданія у ц. кр. државама

МИТРОПОЛИТУ,

приликомъ кадъ є за то высоко достоинство превышнѣ наименованъ быо,

одъ

МИЛОША РАДОЙЧИЋА.

Тужанъ стои Србства Геній,
Надъ народомъ сузе рони;
У Карловцы бѣлый дворъ
Обавія црный флоръ:
Сирота є србскій родъ,
Єръ онъ нема отца своѓ!

Наеданцутъ сину зора
Око бѣла србска двора;
Надъ Карловцы трепти сѣвъ,
Соко любкій, віе нѣвъ:
Єръ царева силна моћь,
Шалѣ Србству сву помоћь!

Весо Геній небу диже
Главу брижну; єръ му стиже
Свудъ радости міо гласъ:
Србске среће куца часъ!
Уцвилѣный србскій родъ
Вѣкъ добыя отца своѓъ!

Гласно труби србска слава:
РАЯЧИЋЪ є рода глава!
ОНЪ ће рани дати лѣкъ!
Подъ НЬИМЪ цват' ће златанъ вѣкъ! —
Де попѣвай Србе садъ,
Кой си своме добру радъ!

Хвала Теби Царе благій,
Што намъ даде алемъ драгій,
Кога блескъ ће свѣтлит' намъ,
Ко на небу сунце там'.
Зато србскій кличе родъ:
Да Богъ живи Цара моѓъ!

Добры Срба отацъ врлый
Вѣкомъ буди неумрлый
РАЯЧИЋУ! Пази родъ,
Да му с' крѣпи блага сподъ.!
Роду среће выси рогъ!
Наградит' ће ТЕБЕ Богъ!

ІУСТІНЪ ІМПЕРАТОРЪ И НЂГОВА ПОРОДИЦА

или

ШТОГОДЪ ЗА СЕРБЛЂ.

одъ С. І. П. О.

Прилика и обстоятелство найвише дѣйствую, да люди великима и славныма постаю. Гдикой човекъ при найсветліимь своимъ талантима, при найискуснііимъ вѣжествама, и найотличніимъ способностима, зато незнатанъ и нечувенъ, съ много представляюћегъ позорища непостояногъ овогъ света у тамный гробъ силази, што се или у гньилой и за карактеръ нѣговъ несгодной времена точки родіо, или што су му обкружаваћа га обстоятелства сваку прилику одузела, коя бы силно на развитіе таланта, и душевны нѣговы дарова дѣйствовала.

Повѣстница ово найболѣ у преплету своимъ доказуе, кадъ наводи како су се често изъ низкогъ колена люди на найвеће чести и славе степене подигли. — Нема народа, у кому се подобна появленія указала нису. Човекъ, ако є іоле окретанъ, по обстоятелствама окружности своє труди се и мучи о напреку своимъ, кога ће редко промашити, ако само удобна къ тому средства употреби; но особитый скокъ у напредованю, или у тако названой човеческой срећи, неда се безъ удезне прилике учинити.

Влагословенный миръ одвећь блатотворно дѣйствуе на изображеніе, и умно човека усовершенстваніе. На любопріятномъ полю нѣговомъ садъ намъ се у струцы вѣжества, садъ пакъ у струцы радиности прилика подае, да одлични и славни будемо. — На противъ бурна и ратна времена открываю юначества стазу. Ова серчаномъ мужу прилику подаю мужество и неустрашимость открыти. По дивіемъ сраженія полю лети онъ као разяренный рисъ, све предъ собомъ обара, градове ружи, тронове потреса, одъ єдногъ степена почести истомъ као муня къ другому лети, дичне тріумфе ише, пакъ се често съ мачемъ у руцы на ньимъ упразднене престоле пенѣ, и народима и свѣтомъ управля: све пакъ ово паче прочи людій га превозноси, и на главу му славе венацъ полаже.

Обе ове предозначене славе стазе съ тимъ се измећъ себе разликую, што є прва одвећь трудна и на дугомъ искуству основана; друга є пакъ одвећь опасна, са особитомъ вештиномъ скопчана, и често непостояна. На обадвема превосходствовати редкимъ є само духовомъ дозволѣно, и ови се као чрезвичайна появленія на свету сматраю. Таковы є мало было.

Єдали є привода, коя є тако благотворна, да є свакому по штогодъ одъ свои дарова дала, или нашъ краткій животъ тому узрокъ, да се єданъ исполинскимъ своимъ дѣлима, другій пакъ описаніемъ таковы слави и велича тежко є опредѣлити, и пресуду учинити. Намѣреніе моє ни є у ово се упуштати, но само миломъ Сербству доказати, да смо мы у древна іошъ времена у роду нашемъ таковы мужева имали, кои су умели приликомъ и обстоятелствама ползовати се, да славнымъ и великимъ постану.

Измећу овы перво мѣсто заузима Іустінъ візантійскій Императоръ, родомъ Славенинъ. Отечество редкогъ овогъ мужа была є Сербія. У детинству своимъ є занимао се съ пастырствомъ; кадъ є у мужественный ступіо возрастъ съ іошъ два содруга марву тераюћи оде у Цариградъ, гди га због чрезвичайне нѣгове ячине, и тѣлесне красоте и величине у военну службу узму, и тѣлохранителномъ корпусу Леона І. Императора причислу. — Као тѣлохранитель овога у мутнымъ онымъ временима добые прилику мужество и военну свою вештину показати, на скоро обще вниманіе на себе обрати, све военне чинове преће, и до самогъ верховногъ управителства тѣлохранителногъ корпуса доспе.

Године 518. престависе Леонъ. Престолный се градъ узмути, безчадномъ Леону на-

Justin Прандотта

слѣдника опредѣлити. Управитель двора усопшегъ Императора Евнухъ (Скопацъ) Аманлій желяше любимца своегъ Теокрітіана на царскій подигнути престолъ. Інтріге се почну. Аманлій знатну сумму новаца на тай конацъ Іустіну вовѣри, да съ њомъ тѣлохранителѣ подкупи, и њи за любимца нѣговогъ Теокрітіана придобые. Но видећи Іустінъ удесну ову прилику, съ полученымъ, и мећъ тѣлохранительима просутымъ новцима за себе радити почне. Тѣлохранительи, а и цѣла проча войска, ово примлѣнымъ новцима у совѣсти своећ потресена, и заслеплѣна, ово пакъ познаваюћи лично мужество, и воену вештину Іустіна, за нѣга се изясни, и такога га предозначене 518. г. после Хр. за візантійскогъ Императора у Римской тада одвећь разслаблѣнной держави прогласи. Чрезвичайный овай мужъ управляо є римскомъ державомъ до 527. године. Перво што є онъ, ступивши на царскій претолъ, учиніо, было є истребленіе опасны му противника; по томъ старао се одвећь прилѣжно раздоръ у хрістіанству тада бывшій, утолити, и несретну неслогу, коя се отъ нѣкогъ времена измећу восточне и западне церкве уселила была, умирити.

Што се правленія тиче, ово є, као човекъ, кои се у младости своећ ничему учіо ни є, и кои нити є писати, нит' читати знао, слабо разумевао: при свему тому државна су дѣла добро подъ њимъ текла, и то тога ради, што се онъ при свой своећ войнической суровости, познаваюћи недостатке свое, у управленію державе съ искуснымъ своимъ попечителѣмъ Прокломъ, и са своимъ сестрићемъ Управдомъ, коима є сва државна дѣла повѣріо, подпомагао.

Измећу прочи предпріятія, съ коима се особитый овай мужъ кодъ римске државе, а и кодъ целогъ човеческогъ рода заслуженымъ, и царскогъ престола достойнымъ учиніо, перво є то: што є онъ безчаданъ будући, сестрића своегъ Управду, како є чиновникомъ постао, къ себи узео, и безъ да є икадъ помыслити мого, да ће се кадгодъ на царскій попети престолъ, тако воспитати и изобразити дао, да є овай потомъ, не само достойный наслѣдникъ му у царству было, но и име Великогъ съ пунымъ правомъ заслужіо.

Поступакъ овай са сестрићемъ явнымъ свидѣтелствомъ служи, да є Іустінъ мимо здравогъ разума и проницателанъ духъ, а и добро серце имао. Онъ є добро увидіо недостатке свое, и зато као разуманъ мужъ, ни є пренебрегао воспитаніе онога, кога є по природи, и серчаной своећ наклоности найвыше любіо. Знао є онъ добро, да се велика и лепа, благотворна и добросердна дѣла добровоспитаны и изображены людій и ко оныма возносе, кои су имъ начала къ подобнымъ дѣйствіяма улили, кои су ій на то предуготовили, єдномъ речію, кои су ій тако воспитали. И заиста колико є велика заслуга за римску Імперію Управде, наназваногъ потомъ Іустініана Великогъ Императора и обновителя римске державе, толико є, ако не и већа воспитателя нѣговогъ, стрица му Іустіна. Єръ да є овай при отцу своемъ Истоку и матери Биглянници, сестри сирѣчь Іустіна Императора, у Приштини остао, нити бы вѣжества она, коя є извикао, себи снискао, нит' бы се царскогъ удостоіо сана. — Удивленія достойно є то, да є Іустінъ у шестомъ столѣтію, онда сирѣчъ, кадъ се свѣтъ просвѣщенія у завѣсу дивячества, и отъ туда произходећегъ суевѣрнства гнусно замотавао, онако преизящно умствовао, — гди мы у данашнѣмъ, тако названомъ просвећеномъ вѣку са свимъ противно искушавамо. — Човекъ као што за потомсвто живи, тако исто и у потомству само безсмертанъ быва. Слава Іустініана распростиресе и на Іустіна, и заиста нити бы Іустініанъ безъ Іустіна великій и славанъ, нити бы пакъ овай, при свой нѣговой удесной срећи, безъ онога безсмертанъ, и тако чувенъ было.

*

За осигурати тронъ сестрићу своимъ Управди, девете године царствованя своґъ на предложеніе Сената наименує га цесаремъ, и прогласи га соцарственникомъ. Но наскоро за тимъ престави се Іустінъ, и тако обвлада Управда, подъ именемъ Іустініана, візантійскимъ престоломъ.

(продужиће се)

О ВОСПИТАНІЮ.

съ немецкоґъ одъ Іована Балуґића.

Морао бы човекъ пући одъ смея ономе, кои бы, мотку какову или штапъ цвећемъ и плодовима окитивши, потрћивао да є онъ плодоносно дрво подраніо. Ко дакле дете онымъ стварма учи, коє у своєзнаню нѣговомъ укоренѣне, и коє му духу и срцу сроћене нису, исто тако човечію душу окићава. Воспитаніе и наставленіе Кампеовымъ (кои іошъ до садъ у томъ надмудренъ ніе) временомъ већій є, него ни єдна грана одъ душевны попеченія, напредакъ у ѳеоріи очинило; имамо, по гласу каталога педагогічески кньига, читаве бібліотеке тамо надлежећы упутствованія, и, саме ньине сочинителћ рачунаюћи, читаве легіоне правилны воспитателя; употребителны питомаца, т. є. за званія, све є манћ, толико манћ, да ћемо скоримъ принућени быти, онде, гди бы иначе єданъ єдинитый удовлетворавао, петорицу поставляти, да бы текъ на єдноґъ честитоґъ измећу ньи наишли. Ко є у сообращенію съ людма, а при томъ честно о дужностима мысли, може на предлежећу тужбу довольно примера навести, кои се иначе незнатни чине. Врло се безбрижно за животъ изображава; то є садржай ове тужбе. Мало се внутреность изображава; то є поводъ къ истой. Сва правила воспитанія у ово се єдно стичу: „Оспособи и обучи младоґъ чокека, да се самъ воспитава.“ А цело добро наставленіе има се овоґъ задатка опростити: „Пошльи духъ питомца съ жельомъ, брижльивошћу, усердіемъ, и обученъ, некъ самъ изъ оноґъ источника црпи, комъ ты за твоя знаня благодаришъ.“ — Григорій Гирардъ изъ Лизерне (у Швайцарской) у Фрайбурґу роћенъ, и за свою домовину врло заслужанъ Мужъ — кои є одъ неплодны надрипедагога млого поруганъ — єсть єданъ одъ оны редкы душеизобразителя, кои се не о своіой слави, о своимъ меѳоду, нити о душе окићеню, него како ће люде изобразити, кои ће умети такови быти, стараю. Но и ово некъ буде овде реченно: явна училища єсу (и треба да буду), изъ кои масса народна, кости и месо са внутренима и жилама народа израшћую; дай да се побринемо дакле за та учрежденія! и правицу при ньиномъ опредћленію употреблявамо; и при изображеню човека да не мыслимо на спаваћу капу, коя є за то текъ, да налицкану главу у нѣномъ виду сачува! — Гирардъ издао є недавно у Лузерни єдно на француском језыку списаніе, у коємъ онъ мећу прочимъ вели: „Моє сердечно осведоченћ тамо тежи, да свако елементарно писаніе или свака поучителна кньига за младежь средство воспитанія треба да буде. Ограничава л’ се она съ подаванћмъ обученія и развіянћмъ способности питомца, то могу я што є сочинитель испуніо похвалити, но я іошъ съ ньимъ нисамъ због тоґъ задоволанъ. Врло ме обезпокоява, кадъ я єдноґъ само грамматіке, єстественнице, землћописанія и пр. учителя видимъ, гди самъ што више єдноґъ дћтонаставника нађи надао се, кои помоћу духа изображеня то све као добро, лепо и истинито ко изображеню виткоґъ ума и срца младежи предузима. Ни єдне струке наставленія нема, коя у вештимъ рукама за воспитаніе употребителна не бы была; но треба да се свака свойственымъ іой начиномъ употреби; и свака по нѣной нарави за оживлћнћ и побуђенћ лепы и благородны чувствованія уползує. Ово држимъ я за найвећу свакоґъ Учителя дужность, за предвладаюћу, и рекао бы темељну мысао нѣговоґъ художества. Кадъ бы сви дћтонаставницы ову придобыти

и вѣно наставленіе свуда важећимъ учинити постарали се, онда бы художество наше човека за цело блаженымъ учинити морало. Мы смо кораке у настевленію и у меѳоду учинили, сбогъ кои се радовати можемо. Оно пакъ темеља наставителногъ руженѣ іошъ є неискоренѣно, коє не давно прошавшегъ времена буре одвратити немогоше, него му іошъ одъ части и поводъ дадоше; єрбо є наставленіе само єдиный духъ, срце пакъ ни найманѣ у произрѣніе изимало ніе. Ово полунаставленіе чрезъ упражненіе у благоговѣйнству мыслили су некій поправити. Но у томъ су се яко варали. Гди наставленію препоменута темельна мысао не предходи, и гди та иста млађанымъ духовма постояну нравну и релігіозну снагу не подаєе, ту су она упражненія само єдно румењило, коє, докъ юность изъ школе изиђе, наскоро исчезне. Некій се на силу опоминаня и дуге беседе осланяю; но тыма се врло мало што исправи, єрбо оне нити понатія снаги, нити потребама младежи одговараю. Оне захтеваю и снажнія впечатлѣнія, коя, изъ самогъ бытія наставителногъ произходећи, неразлучено овогъ се држе. Найболый нравоучитель за младежь є онай, кои се ни найманѣ не велича, да ће онъ таквый быти. Што я ипакъ у име юности захтевамъ єсть, да при свакомъ наставленію темельна мысао предвладаюћа буде, кодъ єдинствены као и кодъ целы, колико само свакій особеный предметъ дозволити може.“ —

ПРИРОДА И ИСКУСНОСТЬ; ВЕШТЕСТВО И ВОЗДѢЛАНѢ.

Свака лепота потребуе подпомоћи, свако савршенство близуе опасности, у суровость пасти, ако га искусность неизобрази и не оделя. Искусность поправля оно, што не валя, а оно, што є добро, довршуе. Видисе да природа найвышій степенъ згодности и изредности натрагъ задржава, за принутити насъ, да до овогъ самомъ искусносћу дотерамо. Найлепше су природне наклоности безъ искусности сурове, и ма іошть толике способности човека быле, безъ воздѣланя тек’ полакъ цѣне имаю. Безъ искусности є човекъ у свакомъ послу невешть и тупъ.

ПОСТУПАЙ У ДОГОВОРЫ ТВОИ КАДГОДЪ ИСКРЕННО И ПРАВО, А КАДГОДЪ ОПЕТЪ ПОДМУКЛО.

Човеческій є животъ по већой части борба противъ людске злобе. У таквымъ случайма послужуесе благоразумный мужъ начиномъ притворности; онъ свою намѣру таи и тражи непріятеля свога обманути и завести. Онъ неда примѣтити, шта онъ свойствено оће да ради, онъ предъ очима света предложи себи какву цѣль, но текъ за засенути очи оны, кои на нѣга мотре и пазе. Онъ пусти кою речь, и докле они о овой главу лупаю, онъ ради сасвимъ нешто друго, о чему ни саняли нису. Тко овакимъ кривуданѣмъ лести ніе радъ преваренъ быти, тай мора разсужденѣмъ и домышленѣмъ противъ овогъ радити. Буде ли онъ свагда одъ оногъ, о чему га тко оће да увери, противно веровао, то ће неизоставно тайну одкрыти. Онъ ће првый ударацъ одржати, да другій и трећій одбіе и одрази. Но положимо, да се тко нѣговой искусности досети, то онъ мора притворность свою да удвои, и непріятеля своъ са самомъ истиномъ да превари. Онъ касалисъ свой измене, бацы на страну сваку обману, и обрати досадашню свою претворность у вѣроятну искренность. Али прозорльивъ мужъ и овомъ наскоро у трагъ уће, предосторожанъ є, за прелестномъ зракомъ и светлосћу изнаће мракъ, пронаће планъ, кои є у толико сакривенніи быо, у колико се више откривенніи чиніо. Тако се бори танкость Путона са искреносћу Аполлона.

ПЕРРИНА.

(изъ Бечкогъ Зрителя (Зuſфauer) за год. 1841.)

одъ Ђ. П.

Већъ є лишће са грдны кестена опало, вели путникъ єданъ у Бретаньи. Одаюћи из-

подъ ти дрва, дебелогъ лада лишены, чисто чуємо, како наравь у тужномъ жубору жалостну тужбу на прошлость диже. Жуборъ тай, кои кораци твои проузрокую, есть само почетакъ нѣке мелодіе, овертура къ чудноватомъ позоришту, коє ти се садъ предъ очи ставля. Изгледъ му є прекрасанъ, таванъ и любезанъ. Велико бистро море ширисе предъ тобомъ; обале су му као за какву свечаность златнымъ облачцима и смарагдскимъ вѣнцима изкуѣене; дражестна панорама отворасе путнику крозъ дивне ове шуме, и крозъ дивну смѣсу одъ стѣтлости и сѣне, коя се туда простире.

Кадъ самь нѣколико минута на той дражести пуной обали пробавіо, да красанъ овай предѣлъ на брзу руку снимимъ, вратимъ се дружтву, но нађемъ га одъ многи млады людій обколѣна, кои примамлѣни одъ красногъ предѣла, и одъ тихогъ вечера, амо дођоше, да лѣпомъ године времену поледнѣ съ Богомъ рекну.

Госпе су се наоколо посадиле, а дѣвойке и момци уватили су се у умилно просто коло, коє є у сходномъ ритму и проста пѣсмица пратила. Любезна єдна дѣвойчица, одъ свои 16 година, почињала є, а остали су плешуѣи свакій последньій стихъ одъ строфе повторавали. Сва є пѣсма была о двоимъ залюблѣнима. Я самь се трудіо, да ю цѣлу са своимъ умилятосћу, пуну духа и простоте, добро упамтимъ, али брзе рѣчи разтопишесе у зраку, кои є съ пантљыкама и витицама лѣпы играчица играосе, изгубишесе у шуштаню сувога лишћа, коє се є подъ ножицама дѣвояка лепршало. Саму ћу дакле стварь у слѣдующемъ приповѣдити, коя се овде єдномъ само пѣсмомъ у усты народа вѣчности предає.

У почетку пѣсме представлясе младићъ высокогъ узраста, на коме остатци плавет-ногъ униформа висе; на леѣи носи празну торбу, у руци чворновитъ путничкій штапъ. Съ великимъ трудомъ провлачи се крозъ шипраге, съ кои гдеја ошъ рос тавногъ єсенѣгъ ютра каплѣ. Плашљиво обзируѣи се доѣе до пріятельске єдне куѣе, и крiюѣи главу за густу винову лозу, завирує крозъ прозоръ, да ли є лѣпа Перрина у нутри.

Любезна плава дѣвойчица сѣди сама на банку, главу є на руку наслонила, мирна и замышлѣна; ніе више прела, дубоко є уздисала, любавь є морила ядно іой срце; єр-є Робертъ нѣнъ драгій, кадъ є одъ стране републиканаца одустао, отишо са кралѣвцима, и више се вратіо ніе. Лађаръ двапутъ вѣчма люби лађу, кадъ ю међу талассима у опасности види; тако є и Робертъ срдцемъ и душомъ утеснѣной гомили кралѣвой прешо, кадъ є међу сѣваюѣимъ мачевима, и звиждеѣимъ танетама заставе крвлю бунтовничномъ укаляне видіо.

Слабу сунчану зраку, коя є крозъ прозоръ на нераванъ сподъ одъ колибе упрла была, докъ є дѣвойка у страху и нади по мору мыслій тумарала, глава войника помрачи, кои се плашљиво провуче, и яко побуѣенъ унутра погледа.

Она є єднако очи на землю спуштене држала, и спази кодъ ногу сѣну. Баци погледъ на прозоръ. „Робертъ!“ викне, и скочи на ноге..

„„Ћути““ рекне онъ. Она га ніе чула, ал' є видила, како є прстъ на уста метуо, и похити унутра га пустити.

Сва є челядь далеко одъ куѣе у шуми радила. А отацъ є ютросъ старый карадинъ одъ праха очистіо, и нѣкудъ отишо. Она є дакле сама была.

Онъ уѣе, сѣдне спрама нѣ, а она му є међу тимъ десницу у своє ручице стискивала. — „Перрино, ты си іошъ єднако моя,“ рекне онъ после дуге станке, разбарушену свою косу съ чела подигнувши. „Видишъ, я самь се вратіо, али крадомъ, као зликовацъ. — Іошъ незнашъ; хтѣли су ме натерати, да се противъ ваши боримъ, а я ти, чимъ заповѣсть ту примимъ, таки пушку бацимъ; но єданъ човекъ, кои є у

црвеной капи съ єднымъ гвилотиномъ за войскомъ ишо, да подозриве убія: тай човекъ осуди ме на смрть.“

„Да,“ настави „на смрть... и кадъ то чу, рекнемъ у себи: — та идемъ баръ да тамо умремъ, само да мою Перрину іошъ єданпутъ видимъ. — Садъ, кадъ самъ већъ ево къ теби стиго, кадъ ти самъ іошъ єданпутъ у очице гледнуо, кадъ знамъ да ме любишъ, и да ћешъ надъ мекомъ травицомъ на момъ гробу плакати, — садъ могу доћи, ако хоће. Я знамъ шта ме чека; добро ми є позната заклетва ваши, я самъ войникъ, па нећу побледити предъ усіянымъ танетомъ изъ цћви честитогъ ми друга. Но за непріятеля бы танета поштедити могли, єръ осећамъ да ме смрть и безъ тога чека.“

Заиста є боланъ био; текъ што су му тежке ране мало одуминуле быле, на ново су дугимъ и тежкимъ путованћмъ позледилесе, и грознична ватруштина крозъ жиле му є мутилосе.

„Жеданъ самъ,“ говоріо є далѣ, „жеданъ самъ, ал’ оне водице, коя тамо у брегу извире — та ты знашъ то мѣсто — гди образъ Майке Божіе стои, бѣлымъ ружама изкићенъ. Тамо ме є моя мати учила Богу се молити — сирота мати! То є помоћница у нужди, говорила ми є, моли се ньойзи, па ће ти послати анћела, кои ће те у свакой опасности чувати. Ахъ, Перрино, она ми є обећала, да ће се за мене светой Богородици молити, а већъ є дуго, како се матери покоравати немогу.“

Дѣвойка устане, и жедноме зактеваный напитакъ донесе, бледе устне войникъ на чашу наслони, кою є она придржавала. „„„Боже!““ викне Перрина, „„„ево отца.““ И заиста чусе изъ двоиришта кратко радостно лаянѣ, коимъ вѣрно песто господара своегъ поздрави.

Ніе самъ ишо. Роландъ, одъ просты изтребитель плаваца названъ, пратіо га є, тако прозванъ звогъ тога, што ни єдномъ непріятелю, опростіо ніе (а ови су плаво одѣло имали), ма и оружѣ положіо, и на колѣны за милость моліо.

Роландъ є быо єданъ одъ стары стражара кралѣвскогъ двора; онъ є у красну Перрину іошъ пре быо залюблѣнъ, него што ю є отацъ Роберту дао, а мрзость на срећногъ своегъ супарника, за време дугогъ нѣговогъ одбыћа, іошъ є яча постала.

Већу страну нѣгове суровости приписавали су мржньи, кою є на униформъ у прсима гоіо, чимъ су и Робертове груди покривене быле.

И само крваво ратованѣ ніе му срце одъ лѣпе Перрине одвући могло. Отацъ нѣнъ радо бы тога храброгъ и славногъ юнака за зета имати желіо. Често є о томъ съ кћерю говоріо, ал’ никадъ ніе мого разговоръ свршити; єръ бы сирота Перрина онда често єцаући погледала старый сандукъ, гди су лѣпе альине, и вѣнацъ одъ направлѣны бѣлы ружа стояо, што є одређено было, да оставлѣну Перрину на данъ венчаня са Робертомъ кити. —

„„„Сакрисе! За име милостивогъ Бога!““ приклиняла є Роберта уплашена дѣвойка, „„„онъ иде, познала самъ га іошъ кадъ є изподъ врба край потока ишо, а оно є Роландъ, што съ ньимъ иде. Ты си прошо, — да, обоє смо прошли, ако те тай овде нађе. Онъ носи собомъ страшанъ карабинъ, кои іошъ никадъ промашіо ніе; предъ моимъ ће те очима убити.““ (кон. сл.)

ДОПИСЪ

Шид 17 Августа 1842.

Врломи се донада ваш посо, и ако тако узрадите, особито ако безпристрастни будете, и све, што вам се пошље, што је добро и корисно, ако верно изложите и брацки нам саопштите, оћете верујте ми онда задети П* за појас. Ви треба да Скоротечу сматрате као једно обште добро, као добро они, кои га новцем или прилозима поткрепљавају, и обдржавају. Г. ј* каже ми да ће вам писати, да се чувате гдикои илирски речи; но ја би са моје стране реко, да такове речи већу красоту вашему послу дају; зато би штета била, све илирске презрети речи. Они наше, а ми њове треба да примимо и

присвоимо, те ћемо се тако пре сјединити и обратити. — За participium praesentis passivi, кога ни Латини немају, ево вам обрасца: ораћа кърчевика, косаћа земља, спаваћа аљина, теглећи коњи; дакле невели се орајема, косајема кърчевина; тако чувајте се они речи, у коима је чески и чество и жество; место чески пишите чки, чни: војнички — војнични; а место чество — чанство — или штво: човечанство — божанство — друштво — отаџбина — очанство, домовина: ово су све сърбске речи место отечество, које није сърбски већ руски, кои „отац“ зову „отец“; дакле морало би бити „отачаство“, а не отечество. Код Илира овако покварена кроја речи не може се лако наћи. А и ви се чувајте и што већма Илирима подражавајте: ви њима, они вама, па сте онда браћа и сродћци. —

Адам Драгосављевић.

ДОМАЋЕ ВЂСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се.

У готовомъ новцу б. вр.

Петаръ Павловићъ 20 фр. Браћа Николићъ 20 фр. Браћа Блажићъ 40 фр. Іованъ Добри 20 фр. Петаръ Добри 20 фр. Ђорђе Совриħъ 40 фр. Іосифъ Іосифовићъ 20 фр.

Нѣг. Высокородіе. Г. САВВА. ТЮКЮЛІЙ. одъ. Кевермеша. свію. права. докторъ на. свеучилишту. пештанскомъ. юридичн гъ. факултета. членъ. унгарски. права. заклетый. адвокатъ. ц. кр. савѣтникъ. више. слав. вармеђа. присѣдатель. великій. и. штедрый. мецена съ. и. покровитель. муза. сербски. жаркій. родолюбацъ твердый. стубъ. и. славомъ. увѣнчаный. заштитникъ. народности. сербске. 21. Септемб 1842. око. 1. сата. по. подне. после. четирчасне. болести. премину. у. Араду. на. вѣчиту. штету. жалость. и. плачъ. признателны. Србаля. Вѣчна. му. паметь! лака. земля!

Изъ Пеште. Родолюбіемъ одушевлѣни гг. учитељи: дарђанскій Василіе Поповићъ и буковачки салаша у Сомбору Стефанъ Єрковићъ, обећали су на умноженіе генералногъ фонда школскогъ сваке године давати: првый 2, а другій 1 фр. у сребру.

ТРГОВАЧКЕ ВЂСТИ.

Изъ Новогсада 22 т. м. У нашой околици берба є у велико. На варадинскомъ атару іошъ прошасте неделѣ почето є браги; и свакій се хвали, да доста набира, и да већъ нема гдѣ вино сипати. Садъ є готово скуплѣ буре, него вино. — На каменичкомъ, лединачкомъ и раковачкомъ атару текъ одъ 24 т. м. почећесе брати.

Изъ Трста 14 т. м. Рана се по нижу цѣну продає. Меровъ чисте пшеница 2½—4¼: наполице 2¼—2½, кукуруза 2¼, зоби 1½, єчма 2, горушице 5—5½, поташе 14—15; мажа лоя 19—20, воска жутогъ 96—100, меда 11—13 фр. ср.

Изъ Одесе 1. т. м. Вѣсти изъ Енглезке весма су штетно дѣйствовале на нашу продаю ране. Ова є тако рећи сасвимъ незнатна и весма побіене цѣне. Продано є овы дана 6000 четвргій пшенице чисте по 17 рублій четврть, 3600 по 16—15 рублій четврть. Очевидно є притомъ, да ће цѣна непрестано падати.

Изъ Пеште. Цѣна ране на овдашньой піаци 22 т. м. была є слѣдећа: єданъ пештанскій меровъ пшенице 7—8½, наполице 5½—7, ражи 4½—5, єчма 4—4½, зоби одъ 3—3½ кукуруза 5—5½ фр.

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВЂСТИ.

Одъ стране Врховногъ Надзирательста г. н. с. народны школа по другій путъ опоминюсе сви гг. учитељи, кои полгодишня тебеларна извѣстія своимъ диштриктуалнымъ директорима предали нису, да такова одма учине, и у дѣло приведу.

ПУТЪ ПО СВЬТУ.

Не манѣ одъ 118.000 душа прошле године оставило є Енглезку, отишавши у друге землѣ, да си тамо живота начинъ траже. Ове године чини намъ се іошъ ће већій брой изселѣника быти. Прошле године є мѣсеца Априла само 8.817 изселѣника у Ливерполъ отишло, ове пакъ године є мѣсеца Априла до 15.000!

Єданъ Енглезъ израчунао є, да є у данашнѣмъ вѣку Енглезка армиција, за самъ хинезкій тей 1000 миліона талира добыла. Томъ приликом пыта: не бы л' за Енглезе пробытачніе, а и човечніе было, да њіови великаши манѣ тея пію, а съ већомъ ревносћу свою браћу, коя одъ глади по улицама умиру, подпомажу?

ПОПРАВКА.

У 25 брою Скоротече у место велеля читати треба весеља.

Станѣ Дунава.

24. Септ. 4′ 7″ 6‴ — 25. Септ. 4′ 5″ 6‴ — 26. Септ. 4′ 4″ 6‴ — 23 (надъ 0.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 1. Октоб. Число 27. 1842.

На смерть

Єго Высокородія Господина

САВВЕ ТЮКЮЛІЙ

отъ Визеша и Кевермеша,

Свію права доктора, на всеучилищу пештанскомъ юрідічногъ факултета члена, унгарскихъ права заклетогъ адвоката, ц. совѣтника, златне оструге витеза, више славныхъ вармеђа присѣдателя, великогъ и щедрогъ мецената и покровителя сербскихъ муза, жаркогъ родолюбца, твердогъ столпа и славомъ увѣнчаногъ защника народности сербске, преминувшега у 88. години живота у Араду 21. Септ. 1842.

отъ

ІОАННА ПАЧИЧА,

ц. ц. конь. 1. Капетана.

Цвѣли, плачи, ядуй сербскій роде!
ТЮКЮЛІЯ САВВА Сербъ єдинъ
Вѣкъ неживи! О прискорбне згоде!
Племена отъ благородногъ сынъ —
ОНЪ вѣкъ ніе више! Съ НЬИМЪ су пали
Столпъ и подпоръ крѣпкій рода твогъ!
Многъ сирома ученикъ ГА жали
Благодѣя щедрогъ, єдиногъ.

САВВЕ ніе више?! Сиру тко ће
Госполюбно пребытіе дат'? —
Мужа славногъ, безсмертнога что ће
У будуще име задержат'?
Милосердна то су М' заведеня,
Вел'кодушногъ сердца райный вервъ,
Богата МУ основа снабдѣня
Кажу свѣту, да є Сербинъ первъ!

Славолюбя презрѣвъ ОНЪ суету —
Ніе хтѣо да с' разтруби гласъ,
Да МУ с' вѣнцы заглуге и плету
Благодарныхъ отъ сродника насъ:
Молчно добра силна чиніо є,
Богатъ щедромъ рукомъ даръ
Роду своме благъ ОНЪ дѣліо є;
Смѣрности ГА грѣяо є жаръ.

Вы питомцы у церно се вите!
Вѣкъ неживи благъ вашъ питатель.
Преселѣна у небо ГА зрите,
Човечества гдѣ ће пріятель
Награжденѣ добыт' отъ Вышнѣга —
К'о блаженства вѣчногъ участникъ.
Знате л' отца кога щедрієга,
Неразрушимъ здат' МУ памятникъ? —

Благородно ТЮКЮЛИНО племе
Члена дичногъ губи, све а родъ.
Съ милостиньомъ доблести є сѣме
Сѣяо: Боже дай полезный плодъ! —
Роде сербскій ты с' у церно зави:
„Лака земля, вѣчна МУ память!“
Садъ возопи; незабвимомъ САВВИ
Памятникъ и спѣши поставлят'.

Памятнимъ МУ вѣковѣчный здаймо
Благодарнымъ сердцам' у нашимъ;
Вел'кодушно подраженѣ чаймо —
Повѣруюћ' Сербомъ и вышымъ.
Благородство наше чувства блага
Пита іоще сердца племеногъ:
Твердит' ихъ ће воля, щедра снага
Благостойность общу рода своегъ!!

ІУСТІНЪ ІМПЕРАТОРЪ И НЬГОВА ПОРОДИЦА

или

ШТОГОДЪ ЗА СЕРБЛЬ.

(продужено)

Почетакъ владе великогъ овогъ у повѣстницы Императора быо є мутанъ и одвећъ труданъ. Онъ є ненависть народа, а нарочито великаша съ тимъ на себе навукао, што се са прекрасномъ, но и обще познатомъ блудницомъ Ѳеодоромъ, — коя се пре тога, простогъ рода будући, као Актрісса игранѣмъ на театру занимала, и съ коіомъ є онъ іошть као Патрікій познанство имао, таки, како є царемъ постао, — вѣнчати дао. Ѳеодора є силно втеченіе у сва правителственна дѣла имала; ово га є пакъ у почетку тако мерзкимъ кодъ народа учинило, да є мало оскудѣвало, што у петой години своегъ царствованя због несмысленны безсрамне ове женштине поступака, коя му є сву славу помрачавала, наводећи га често лукавымъ своимъ притворствомъ на найскареднія дѣйствія, — съ трона низвергнутъ быо ни є. Позната подъ именемъ Ісаура, илити плаветна и зелена партая подигнесе противъ нѣга. Бунтовницы лѣта 532. запале Константінополь, нападну га оштро, и онъ є већъ готовъ быо бѣгствомъ себе спасти. У крайньой овой нужди и тесноћи притече му на помоћь неустрашима отважность исте Ѳеодоре, коя се у свой своей дражести беснуюћемъ народу као волшебница какова появи, и краснорѣчіемъ га своимъ ублажи; и непоколебима вѣрность храброгъ Велізарія *), найискуснієгъ за оно време вождa. Овай управъ онда нападне са себи подчинѣномъ войскомъ на противну партаю, кадъ є ова Хіппатія, сестрића цара Анастасія, Імператоромъ прогласила, и до ноге ю побіе. Утишаной овымъ начиномъ буни, коя є не само велико кровопролитіе проузроковала, но и већу часть Константінополя у пепео претворила, поврати се держави необходимо нуждный миръ. Садъ се строго накажу бунтовницы, а съ тимъ се конечно у пропасти Іустініану одвећъ опасна Ісаура партая.

Потресомъ овымъ искушенъ, и на болѣ умствованѣ приведенный Іустініанъ, савъ се держави посвети, и о обновленію и воспоставленію римске тада одвећъ клонуте и поколебане Імперіе радити почне. Ко произведенію ове нѣгове намѣре, много су содѣйствовали славни нѣгови воєначалницы Велізарій и Нарсисъ. Первый є Персіане у вышимъ биткама тако потукао, да су ови, уступивши све отете провінціе, лѣта 556. —

*) „Белицарій = Белый Зарія?“ У.

петдесетогодишньій миръ отъ Іустініана испросити принуђени были; притомъ побѣдіо є онъ Вандале, и повратіо Шпанію и Сицилію римской Имперіи; другій є пакъ уничтожіо источны Гота державу у Италіи, и у вышимъ сраженіяма побѣду є одержао надъ Алеманнима и Франкима. Осигурану оваковымъ начиномъ са свію страна бывшу миру, обрати садъ Іустініанъ вниманіе своє и на внутренѣ державе недостатке. Ови су се понайвыше у одѣліе правосудія увукли были. Закони, кои саставляю моћне стубове сваке државе, тако су заплетени и умотани были, да се о исправленію ньіовомъ озбильски мыслити морало. Онъ дакле избере 10. искусны, и у струки законодавства одвећъ вичны правдослова, коима подъ предводителствомъ упослованогъ у овомъ дѣлу Требоніана наложи, указе царске, заченше одъ Адріяна до нѣга, у общій єданъ законникъ (codex) сабрати. Овому су слѣдовале пандекте, наставленія и новелле, изъ кои се потомъ тѣло граждански права саставило.

(конацъ слѣдує)

ПЕРРИНА.

(конацъ)

Робертъ скочи, да се гдѣгодъ склони, не што бы се непріятеля бояо, него што є любезну дѣвойку заштедити хтѣо, да жалостно позорѣ своимъ очима невиди.

Онь є врло слабъ было! ... Са свимъ одма клоне и наслонисе на отворенъ заклопацъ одъ старогъ сандука.

„„„Ту у нутра,““ рекне Перрина у смртномъ страху, и склони любезника у малый тай азилъ, кои брзо затвори. Сандукъ є было растовъ; и никакве рупице у нѣму небыяше, да бы могла свѣтлость ил' зракъ улазити; уплашена дѣвойка ніе се ни сѣтила тога, да у томъ узкомъ, одсвуда затвореномъ мѣстанцу човекъ ни петъ минута издржати неможе, да се неугуши.

Садъ уђе отацъ. — Онъ є спазіо, како є Перрина брзо ключъ завртула. — „Ахъ!“ рекне „опетъ те овде видимъ. Ты то радишъ, кадъ мене нема кодъ куће, да гледећи у то, што є у нутри, срце ти іошъ већма пуца.“

„„„А шта є то у нутри?““ продересе Роландъ, куцнувши нѣколико пута кундакомъ одъ карабина по сандуку.

„„„Ништа, ништа,““ прихвати Перрина пребледивши, „вѣнчана моя хальина, и бѣло цвѣће, коє бы носила, да .....“

„„„Да, да““ рекне Роландъ, и набере црне густе обрве, „„„ знамъ већъ штаћете да кажете. Но кадъ сте садъ башъ тай вашъ накитъ прегледали, кажите намъ, єли іошъ онако бѣо, кошто є и было? Три црвене флеке насредъ руже, вели моя баба, значе скоро удовство; а єдна само црна флекица на бѣломе вѣнцу невѣсте показує, да є избранъ младоженя ніе достоянъ.““

„И мора быти тако“ рекне отацъ потврђуюћи пророчтво „кадъ мирно и добро дѣвойче за одпадника поће. Перрино, ты већъ морашъ нѣга заборавити; види овде Роланда: то ти є ђувегія. Одсадъ ни најманѣ о вѣнчаню са Робертомъ да немыслишъ.“

За овымъ рѣчма особито се шушканѣ у сандуку чу, и слабъ, но срце раздирућій гласъ. Само є Перрина то чула. Скочи да сакривеногъ войника одкріє; — помысо да му мора зло быти згрози ю.

Но опетъ се задржи; Роландъ рекне:

„„„Робертъ! Тога су башъ данасъ на смрть осудили; ала да се само врати...““

„Неће се тай више вратити,“ рекне старацъ; „мати му є одъ туге за ньимъ свиснула, а отацъ га є проклео.“

За тимъ опетъ се чу она чудновата лупа по сандуку, но слабія и дужа него пре; ..... тако є было, као да какавъ загушеный последныій путъ уздану.

„О Боже! Избавите га“ викне Перрина.

Хтѣде сандукъ отворити; но ключъ у брави запне, а она се съ тимъ утѣши, мы-

слећи да є Роберту добро, па нежели 'издатисе.

„„„Избавите га! Избавите!““ подсмѣваосе є Роландъ. „„„Вы небы другче говорили, и кадъ бы онъ овде на усты могъ карабина стояо.““

Съ тимъ рѣчма стане нѣколико корачаи натрагъ, па управи карабинъ на старый сандукъ.

Перрина врисне.

„Немойте ю тако плашити““ рекне отацъ; а ты се умири, моє дѣте! Барутъ є скупъ; болѣ се може у битки употребити, него да се на вѣнчане хальине и цвѣтове просипа!“

Іошъ є нѣшто съ Роландомъ шаптао; но опетъ є Перрина разумѣла ове рѣчи: — „и, — скоро ће за васъ бѣло то цвѣће носити.“

После тога обадвоица оду.

Перрина остане сама; сандука заклопацъ одскочи ...

Сада се више него три црвене флеке на бѣломъ вѣнцу невѣсте покажу.

Као што є Роландъ прорицао, заиста є знакъ удовства было.

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се.

У готовомъ новцу 6. вр.

Паво Бешлићъ 40. фр. Іованъ Живковићъ 40 фр. Димитріе Петровићъ 20 фр. Симо Соврићъ 10 фр. Аћимъ Вупићъ 20 фр. Стефанъ Максимовићъ 100 фр. Никола Месаровићъ 20 фр.

Изъ Пеште. По гласу тестамента покойнога г. Савѣтника Тюкюліе универсалный наслѣдникъ свега нѣговогъ имања є заведеніе у Пешти за учењу се младежь, коє стои подъ управлѣніемъ Матице Србске. На тай конацъ Матица Србска є у држаной 26 т. м. сѣдници опредѣлила троицу одъ свои членова, кои су у Арадъ већъ отишли, да тестаментъ ексеквираю.

Изъ Карловаца 28 т. м. Данасъ є торжествована инсталлація нашегъ новопоставлѣногъ Архіепископа и Митрополита.

Изъ Пеште. Цѣна ране на овдашньой піаци 29 т. м. была є слѣдећа: єданъ пештанскій меровъ пшенице 7—8½, наполице 5½—6½, ражи 4½—5, єчма 4—4½, зоби одъ 3—3½ кукуруза 5—5½ фр.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

Бура съ тучомъ помешана, коя є 24 Юлія о. г. у Шофаилю, єдной француской варошици бѣснила, досадъ іошъ нечувено разореніе учинила є. Више одъ 30 кућа, између кои єдно трокатно велико зданіе, у коємъ є знаменита фабрика устроена была, тако є съ лица землѣ изчезло, да каменъ на камену остао ніе. Растови, одъ 30—40 стопа дугачки, више минута су се у зраку окретали. Туча, коя є као кокошіе яе крупна падала, 60 людій, и у полю више одъ сто комадій различите марве утукла є.

Рускій царъ увѣривши се, да є заведеніе штедльиве касе за цѣо народъ одъ велике користи, заповѣдіо є такове у своемъ царству установити, и подъ заштиту министеріума метнути

СМѢСИЦЕ.

Нѣкій Валтеръ тужи нѣкогъ Исака Гобла за дугъ одъ 10 талира. Обтуженикъ призна дугъ, но рекне да га неможе изплатити, будући неима. „Имате краве.“ — „Я истина живимъ одъ двѣ краве, али те нису моє.“ „Како то?“ — „Я ій іошъ изплатіо нисамь; дакле ни су моє.“ — „Вы имате кола и єдногъ коня.“ — „Истина, но то ніе моє: кола самь добыо на послугу, а коня ми позайміо братъ.“ — „Вы тргуєте са старежомъ.“ — „Дабогме, али не на мой рачунъ; я купуємъ и продаємъ за Г. Родклифа.“ „Имате ли дѣце?“ — „Я немамъ; сва она, што су ми у куѣи, могъ су брата.“ — „Али баремъ имате жену.“ — „Имамъ єдну жену, али то моя ніе.“ — „Іошъ никадъ ни самь видіо безсрамнієга дужника одъ васъ,“ рекне найпосле судія. „Чуйте ме добро — имали бы шта властитога, неимали — ако до мѣсецъ дана дугъ неизплатите, то ћете добыти обыталиште, коє такођеръ ваша властитость ніе.“ —

НОШИВО.

(съ образомъ ч. 11.)

Шешири одъ свиле съ перѣмъ и чипкама. Хальине одъ гросъ де напле и кажимира съ гайтаны. Кришпинъ одъ свиле съ гайтаны.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 4. Октоб. Число 28. 1842.

ПОЗДРАВЪ

Нѣговомъ Высокопреосвященству

Бысокодостойнѣйшему Господину

ІОСИФУ РАЯЧИЋУ,

Православномъ Архіепископу карловачкомъ и цѣлогъ србскогъ, влашкогъ и грчкогъ народа у ц. кр. држава

МИТРОПОЛИТУ,

отъ

ЂОРЂА ПОПОВИЋА.

Да м' є лира ђурђевачкогъ пѣвца,
Оли стройне гусле сараевца,
Небы смѣо приступити гласомъ,
Приступити светковини сяйной,
Коя садъ се у србскомъ Сіону —
У Карловцы диже и прославля.
Да то слави Кралѣвићу Марко,
Яли силный србскій царъ Стѣпане —
Ласко б' дао я гуслама гласа:
Ал' то слави све њино потомство,
Коє срећа доведе юначка
У остриском срећити се крилу.
Садъ уживлю благо прадѣдовско,
Одъ толико вѣка сачувано
Све заслугам' праотаца сяйнымъ,
Па си ишту вѣрна Человоћу,
Человоћу, Отца и Пастира,
Ки ће пазит' разкрилно србинство,
И среће га руководит' сталной;
Ки ће учит' србскій народъ храбрый:
Како с' бране дѣдовска огњишта,
И нѣгує народости благо,
За народный како мре се животъ
И юначка проліева крвца,
Како с' любе стари обычаи,
И поштую слобоштине дѣда,
Три симбола србскогъ живованя
Три симбола: „єзикъ, име, вѣра"
Како с' бране одъ крвніє врага,
И сгрѣваю у витежкимъ грудма. —
Ту се траже на гласу пѣвуни,
Што с' нестыде ни съ Авале виле,
Ки ће славу славно прославлѣну
Вредно спѣват', и предати Кліи.
То младой ми неможно є Музи.
Вѣчъ дичноме рода Представнику,
КОГЪ искаше србске поглавице,
Искаше ГА, па ГА и добыше;
Дадоше МУ жезалъ православля,
Њимъ да народъ води къ спасалишту,

Том' садъ гуде нестройне ми гусле,
Мудромъ Отцу РАЯЧИЋ' ІОСИФУ,
Благотворномъ муза Заштитнику! —
Гле! — там' Сремацъ хвата с' са Бачбаномъ,
Банаћана овай пригрлява,
Довикую браћу и осталу,
Кое веже црква православна,
Па у витомъ колу подскакую,
Подскакуюћ' пѣсме узвикую,
Да се небо надъ њима потреса! —
Све у ТВОЮ то се чини славу,
ТВОЮ славу дивный РАЯЧИЋУ!
Єрбо си намъ вѣрный Водителю.
Съ ТОБОМЪ мыслим' рая достанути:
Дично Т' име надежду намъ крѣпи,
Да су Т' къ нѣму путови познати.
Но давно си то дѣломъ показо,
Любећ' мудрость, и хранећи правду,
Стараюћ' се о рода ТИ благу,
Рода благу — србскомъ усрећишту.
Срце ТИ є доброти сѣдишге,
Топле груди бѣднымъ притециште.
Ярко сунце, РАЯЧИЋ' ІОСИФЕ,
Ярко сунце народа србскога,
Надъ коимно у свѣтлости трептишъ,
И топлы га обасипашъ трацы,
Кои многой србской сиромаши,
Горке сузе съ лица осушише!
РАЯЧИЋУ цѣлогъ србства Главо,
Мудра Главо и Поносу дичный!
Благо цркви, кою садъ управляшъ!
Управльо є подъ Нестора власма!
Благо роду, кога садъ предводишъ!
Водіо га са крѣпкимъ коракомъ,
Водіо га, па га и одвео,
Одвео га на врхъ среће праве!
Тимъ СЕБ' вѣнац сплео безсмртія.
Па кадъ земногъ наситишъ се жића,
И на небо одъ насъ преселишъ се,
Име ће ТИ вавѣкъ съ благословомъ
Благодарно споминят' потомство:
„За свой србскій родъ бриносе свойски!“

ОБШТИ ПРЕГЛЕДЪ ЕВРОПЕЙСКЕ УЛЮДНОСТИ У СРЕДНЋМЪ ВЊКУ. *)

одъ Дра Теодора Петрановића.

Паденіе римскогъ западнѣгъ царства, сматрали га ми съ коєму драго стране, због своихъ чрезвичайнихъ слѣдствахъ — полезнихъ и пагубнихъ — коя людству и нѣговой умственой моћи нанесе, чини періодъ у исторіи човечества. Умотворна и оригинална древность, овѣковѣчена безсмртнымъ дѣлама Гркахъ и Римлянахъ, была є съ физическомъ и моралномъ снагомъ послѣднихъ тѣсно скопчана; съ изнемогаванѣмъ ове рушиласе и она са свію странахъ. У обштем' развраштенію наравахъ, коимъ є већа часть жителяхъ єдногъ государства обузета, науке весма споро напредовати могу, особито оне, коє зрело и дубоко разсужденіе, и неуморну духа радиность изискую. Ту човѣкъ друго не мисли, већъ како ће своимъ похотима сластихъ покваренымъ срдцу задоста учиннти, бѣжећи, како што се у Риму у време Императора Теодосіа догађало, одъ свакогъ човеческогъ знања, као одъ вредовитогъ и убиточногъ яда. Ово є прави узрокъ постепеногъ упадка наукахъ и художествахъ на Европейскомъ западу, коя одма послѣ смрти великогъ Августа, почеше свою прећашню красоту и совршенство то већма губити. О истини вишепрећеногъ, кудъ ће больи свѣдокъ одъ знаменитогъ Лонгина († 273 по р. Х.) кои описуюћи (у своимъ Tractatus de sublimi гл. 35) бѣдно и плачевно станѣ, у комъ се науке за нѣгова времена у Риму налазаху, овако говори: „желя богатствахъ, коя надъ нама необуздано влада, и любавь къ наслађама, єсу прави узроци, кои насъ чине робовима, или да іошъ болѣ кажемъ, они су, кои насъ повлаче у пропасть, гдѣ сва наша дарованія закопана леже.“ — Но овай изворъ постепеногъ разрушенія римске културе имао є, къ достиженію своє цѣли, іошъ многа помагаюћа средства, одъ коихъ найдѣятелнія била су: варварски и покварени вкусъ, слѣдство заръ развраштенія наравахъ, немарљивость владаюћихъ лицахъ станѣ књижества подпомоћи, премѣна начина правленія у римскомъ царству, нападенія варварскихъ народахъ и іошъ многа ина. У тако великой забуни људ-

*) Изъ могъ рукописногъ за печатню преправногъ књижевногъ дѣла: Руководство к' исторіи свеобштегъ књижества.

скихъ стварихъ могоше ли науке цвѣтати? Могоше ли списатељи, особито они III и IV столѣтія, као н. пр. Ритори: Аврелій Зимахъ, фабій фулгенцій, Макробій, Марціанъ Капелла; стихотворци язичници: Руфъ фестъ, Авіенусъ, Клавдіанъ; христиански: Оптаціанъ, Пофирій, Аврелій Климентъ, Пруденцій; историци: Сестъ Аврелій Викторъ, Евтропій, Амміанъ Марцелинъ; философи и математици: Барахусъ (apud Simachum кн. 1. писм. 29), Максимусъ (ibid. писм. 39), Ниција (ibid. п. 38) Маллій и остали многи у медицини, правовѣдѣнію и пр. могоше ли, велимъ, ови понайвише незнатни списатељи, латинскомъ слогу онай красоте вкусъ и стилъ повратити, когъ є у златномъ своме вѣку подъ Августима и Меценатима имао? На што одрицаюћи одговоръ кадъ є ствар сама по себи ясна! Не чудимосе дакле што списатељи ови славу Тулліа, Ливіа, Орацiа задобити нису могли, єръ живећи међу варварима, и у времена покваренимъ вкусомъ заражена, за ньи є то невозможно било, него съ удивлѣніемъ питаймо, како у средъ толикихъ удараца, кои су тада умствену моћь немилице згаћали, нестаде сасвимъ умнихъ и заслужнихъ людихъ, будући до самогъ свршетка IV столѣтія налазимо іошъ списателяхъ, кои су са своим' сочиненіяма и кньижевним' трудима, конечни угашай учености до речене Епохе похвално задржали.

Но међутимъ, докъ є у мирскомъ кньижеству послѣдна луча угасаюћесе жизни тиняла, духовно христіанско кньижество на противъ, крештеніемъ великогъ Константина одъ тежкихъ освобођено оковахъ, у коима є крозъ пуна три столѣтія стеняло, спѣшило є сада къ нечувеной слави, коіомъ є, нарочито у IV вѣку, цѣли божій свѣтъ напунѣнъ біо. У овомъ, и у почетку V столѣтія, видимо нечувено у истории появленіе. Црква христіанска, до тада гонѣна и одъ цѣлогъ свѣта презрена, изъ своихъ пећинахъ пенѣсе наєданпутъ на престолъ нѣнихъ мучителяхъ, — Императорахъ. Одъ сужнѣ поставши првенствующа, она заповѣда истомъ ономъ мачу, кой є невину крвь толикихъ нѣнихъ мученикахъ нештедно проліо біо. У средъ найдублѣ немарности за све што є полезно, честно и красно, — кадъ є стару римску храброст найгадніе пузенѣ и ласкателство было замѣнило, — кадъ су негда свемирнимъ а сада одъ варварахъ немило раздиранимъ царствомъ подли шкопци управляли, у средъ, велимъ, толикихъ изванобичнихъ жалостнихъ позоріяхъ, видимо изъ нѣдара нѣнихъ излазити Василія, Златоуста, Григоріа, Амвросіа, Августина и Іеронима, кои нечувенимъ донда краснорѣчіемъ найчистію мораль изштеѣеномъ свѣту проповѣдаю.

Краснорѣчіе овихъ светихъ отаца има у себи нешто важнога, силнога, величественога, кое те важностію своге достойнства збунюе и предобива; — скоро спознашъ да є посланіе ньино съ выше и да уче по очитой заповѣди Свемогућегъ. Не оснивасе као краснорѣчіе свѣтовно на временим' добрама и предразсужденіяма народним', — но є обште, почива на срдцу човеческомъ и нелажним' преданіяма, и видећи изступленія людства обузето є светимъ гнѣвомъ, буди човѣка одъ своге мртвила, улази у найдубля скровишта нѣгове душе и подтиче га на преобладанѣ скотскихъ страстихъ. На опетъ у средъ овихъ удахнућіяхъ, задржаваю они нѣку спокойность и величество ума, кое є ньима текъ свойствено. Ньи є гореча любавь Евангелскогъ проповѣданія одушевлявала; — любавь ова огледасе найлѣпше у ньиховим' списаніяма. Овомъ ревностію одушевлѣни, подигнусе на найвиши степенъ краснорѣчія, коє као ваздашньи образацъ прво у цркви Христовой мѣсто занима.

(продужићесе)

ЈУСТІНЪ ІМПЕРАТОРЪ И НЊГОВА ПОРОДИЦА,

или

ШТОГОДЪ ЗА СЕРБЉ.

(конацъ)

Докъ се овако на єдной страни закони у болый редъ приводили, на другой се страни Іустініанъ съ обновленіемъ разорены и опаднуты твердиня занимао, онъ є многе градове изъ нова сазидати дао, приликомъ коіомъ ни є ни Приштину, роћено своє мѣсто, заборавіо, кою є Іустініаномъ первомъ назвао. Притомъ старао се, подобно уяку свомъ Іустіну, миръ разнымъ Ересима зареженой церквы воспостановити. Цариградъ, кои є приликомъ Ісаурске илити плаветне и зелене побуне страшно страдао, са свимъ другій видъ добыє: томъ приликомъ у пспео преобраћена церква св. Софіє (садашня мошеа турска) опетъ се возобнови, и тако велелѣпно устрои, да се она и данъ данашный за урнекъ зидарске вештине съ правдомъ узима. Произведенну бывшу величественномъ овомъ дѣлу, кадъ га є первый путъ Императоръ прегледао, видећи нарочито частну трапезу, коя є отъ сувогъ злата и сребра скована, и са множиномъ драгоцѣнны каменя украшена была, восхићенъ и радости пунъ слѣдуюће изговори речи: „Хвала теби Боже! Тебе самъ я Соломоне побѣдіо!“ Но и нѣга є горка Соломона судбина, кои є самъ себе преживіо, постигла. При концу живота обвлада му скупость сердцемъ, безъ да є отъ великолѣпія своғъ и наймане одпустіо, постане као сви твердице неповѣрителанъ и свирѣпъ. — Велізарія име онай сасвавля стубъ, кои се выше облака подиже, и кога ништа — да ни само време превозићи неможе; на овомъ съ пламеннымъ чертама написана стои свирѣпа, и безпримѣрна неблагодарность владѣтеля єдноғъ; а тай є Іустініанъ, кои є избавителю и увеличателю своме, превозилазећемъ му вождy Велізаріи очи избости дао. Пожневеный нечувеннымъ овымъ суровствомъ стубъ гнуснымъ га на вѣкъ кодъ целогъ човечества чини; кое да учиніо ни є, съ пуным бы правомъ, као возобновитель са свимъ клонуте Римске державе дато му Великогъ Іустініана име заслужіо.

Списатели тадашнѣгъ вѣка разно о нѣму умствую. У описанію карактера нѣговогъ читава є борба међу восточне и западне церкве списательима; перви га превозносе, а последньи съ Прокопіемъ современникомъ нѣговымъ уничтожаваю, и хуле. Нека дозволимо западнима, да є Іустініанъ кадшто грубо и погрешіо, зато опетъ остає онъ у повѣстницы знаменитъ мужъ, и отличанъ Императоръ. У нѣму є великодушіе съ наглостію, благость съ жестокостію, мужество са свирѣпіемъ скопчано было. Смѣса ова противны чувства поизводила є и добра, и зла дѣйствія. При свему тому, изузимаюћи ужасный съ Велізаріемъ случивши се догаћай, на кои є выше подлымъ інтрігама завистльивы и ласкателны свои дворяна наведенъ, быо є онъ бодаръ и о общемъ благу пекући се Владѣтель.

Чрезвичайный овай мужъ преставіо се подобно уяку своме Іустіну безъ наслѣдника 565. лѣта после Хр. Живіо є пакъ 84., а царствовао 38. година.

Іустініану послѣдовао є на престолъ Сестрићъ нѣговъ Іустінъ II. Подъ овымъ се воспостановленіе Римске державе обдержати ни є могло. Персіани како се о смерти Іустініана извѣсте, миръ наруше, и противъ Іустіна се подигну. Побѣдивши га у вышимъ сраженіяма, толико га понизу, да є миръ одъ ньи испросити морао. Лонгобарди отму му Італію, што га тако опечали, да є последнѣ три године своғъ царствованя у изумленіе пао.

Да є истый Императоръ и доброгъ сердца, а и добро мыслећи владѣтель быо, доказуе се отуда, што є онъ на самртной постельи, невзираюћи на фамиліарна отношенія, Тіверію, Предводителю тѣлохранителне своє

војске, најврстніємъ и најблагодѣтелніємъ мужу царску діадему предао, и нѣга своимъ наслѣдникомъ наименовао. — Тіверій є изборъ предшественника и добротвора своґъ, у послѣдствію времена, у пуной мѣри оправдао.

Дінастіа Іустіна управляла є Римскомъ державомъ пуны 60. година. У овомъ времена простору све су се готово судбе, коє державу кою постиѣи могу, откриле; єръ ако є Іустініанъ умешнымъ своимъ правленіємъ візантійско царство до највећегъ степена величине подигао, и опаднутой Римской Имперіи первобитну славу повратіо, то ю є опетъ миролюбывый, кроткій, и малодушный Іустінъ II. исто онако потресену и у внутренности своєй поколебану и гньилу оставіо, као што ю є дѣдъ нѣговъ Іустінъ I., ступивши на тронъ, затекао.

Славенска се ова дінастіа до трећегъ само колена, и то не у правой лініи, на візантійскомъ трону обдержала. Опредѣленна южнославенскимъ владѣтельима судбина и ню є постигла. Што се тиче отечества владѣтеля овы, коє є саданя Сербія была, толико се само зна, да є Іустініанъ и роѣено своє место Приштину, давши іой своє име, распространіо, и велелѣпно увеличао, и съ тимъ ю є и знаменитомъ у свѣту учиніо.

У Оравицы 13 Септ. 1842.

БАЧВАНИНЪ У ПАНОРАМИ.

(истинита пригода)

Овы дана было є у Новомсаду позоріе тако названо „Панорама.“ Кадъ є єдномъ тамо народъ се ради знатны мѣста, коя су се крозъ увеличателна стакла у правой своіой ризи виѣала, стицао, доѣе случайно и єданъ простый кочіашъ Бачванинъ. Кадъ є као заблену̀тъ гледао, куда толика множина людій врви, запыта нѣкогъ господина: „Каква є ту комендія господару? — куда толикій светъ улази?“ Овай му одговори, да се у предстоећой дворани (кодъ Фазана) найлѣпше цѣлога свѣта вароши, и то за єданъ десетакъ видити могу. Ово се Бачванину допадне, и уѣе у нутра платившн читавъ десетакъ. Ту му садъ покажу, куда, и како треба гледати представлѣне вароши. Но кадъ онъ крозъ мало окно примѣти грдне домове, и образоване люде, повика на оптикера: „Ей майстору, оди Бога ти амо! — Я штогодъ овде видимъ, све крозъ пенџеръ гледимъ; — ево теби іошъ єданъ десетакъ, па пусти ме, молимъ те, у нутра да уѣемъ: можда ћу тамо у тако великимъ варошима болю кирію наѣи, него овде у Вардину.“ На то сви около стоећи несмѣяшесе недужной простоти; Бачванинъ пакъ себе застыѣена и преварена видѣвши, изиѣе срдитъ на полѣ, и рече: „То є све варанга — я самъ само у єдной мрачной соби было, а не, као што се говорило, по читавомъ свету у различитымъ варошима!“ Неприличи ли овде оно пѣсника изреченіе: Et stultus populus miratur imagines rerum?

У Новомсаду м. Септембра 1842.

П. І.

РЕКТОРЪ И НЬГОВА ГАЗДАРИЦА.

съ нѣмачкогъ одъ П. І. Х.

У нѣкой вароши южне Француске до пре нѣколико година сѣдіо є ректоръ тамошнѣ велике школе, добрый старацъ, према себи строгъ, а благъ према другимъ, тако добаръ и милостивъ, да га є сватко любіо. Куѣа нѣгова была є примѣръ чистоте и гостопримства; ньомъ є управляла стара газдарица, именомъ Пихардъ. Она є была огледало газдарицама, и све є подъ нѣномъ рукомъ у найболѣмъ реду ишло. Єдна іой є неволя была мужъ піяница, чандрльивъ маторый лупежъ, кога у то време, кадъ се наша приповѣдка починѣ, одъ тежкогъ невалялства ударь (Schlag) згоди. После нѣколико дана одъ нѣгове смрти, сѣдый Ректоръ доѣе да газдирицу походи, и пожали.

„Я самъ дошо любезна моя!“ почне поштеный старацъ, „да те у колико є могу-

ће у жалости утѣшимъ. Нетреба да здраво тужишъ. Сви смо мы смртни, и пре или после приспѣвамо на крај нашегъ путованя; твогъ мужа путованѣ є свршено; болѣ бы истина было, да ніе већу часть у пиљу провео, али милость є Божія безгранична.“

„„„Вы сте весма добри; али да истину кажемъ, я на мужа и немыслимъ, нећу вамъ лагати.““

„Истина?“ прихвати ректоръ.

„„„Вы знате, да є мужъ мой піянацъ было, да ме є злостивіо, и моє хальине продавао, да си ракіе за то купи. Што се мене тиче, жалимъ само, што є толико живіо.““

То є было слово надгробно, коє ректоръ ніе разумѣо. Запыта далѣ:

„То нимало ніе христіянски; заръ ниси любила мужа?“

„„„Вы ме небы то пытали, да знате, како самъ томъ мужу дошла.““

„Морашъ ми приповѣдити,“ рекне ректоръ са старости природнымъ любопытствомъ.

„„„Вы ништа незнате о момъ Августу?““ настави газдарица меланхоличнымъ тономъ.

„Твой Августъ? каква є то приповѣдка?“

„„„Я самъ се родила у Боулоню. Одъ петнаестъ година прозову ме лѣпотомъ села, и я самъ мыслила, кадъ самъ 18 година имала, да нисамъ ружна; но молимъ за опрошнѣ““ прекине говоръ, и повуче столицу натрагъ — „„„садъ вамъ мыслимъ єдну приповѣдку о любави приповѣдити, но да васъ нећу задржати?““

„Само далѣ“; настави старацъ „мы смо обоє стари, па можемо о такимъ лудостима безъ опасности говорити.“

„„„У селу живіо є єданъ высокъ, лѣпога стаса, младъ момакъ; имао є модре очи и смеће власи, — башъ као да га садъ гледимъ. Мы дѣвойке често бы се за нѣга свађале; онъ є быо као што су намъ родителъи говорили, дивлый, младъ човекъ: звао се є Августъ, а мы га прозовемо „лѣпый Густика.“ Одма онъ на мене баци око; кадъ бы отацъ мой у Паризъ отишо, и мати не бы кодъ куће была, често бы кодъ мене долазіо. Кадъ човекъ већъ остари, и велику кћерь чувати има, онда све ружи любавнике, али опетъ кажемъ, ово ми є было найсрећніе време у животу; я се добро іошъ опоминѣмъ, као да є юче было. — Я самъ се са моимъ Августомъ, нашимъ лѣпымъ Густикомъ у селу поносила, и онъ све друге дѣвойке остави, и мени се прилепи. Све є то вама сигурно чудно. Родителъи мои никада небы допустили, да за такогъ дивляка, кошто є онъ быо, пођемъ; забране му у кућу долазити, но мы смо се опетъ често састаяли. Онъ є по цѣо данъ облетао, да само єданъ погледъ одъ мене добыє: о како самъ онда была охола и срећна! Єданпутъ отацъ мой оде съ товаромъ у Паризъ, а я се украдемъ одъ куће, да покушамъ, да ли ћу съ Августомъ на єданъ тренутакъ моћи говорити — четрнаестъ дана нисмо се были видили. Нађемъ га на великомъ друму. Ахъ! благородный господине! кадъ бы знали, каква є то радость, кадъ се двоє люблѣни одъ 18 година, после растанка одъ 14 дана састану и виде, то бы ласно знали, како є мени было: заборавила самъ отца, матерь, и све! Стояли смо подъ єднымъ дрветомъ на друму, и єдно другомъ смо у очи гледали, и тако смо срећни были, да ни говорити немогосмо. Садъ прођу єдна кола: то су была отца могъ; овай насъ спази, скочи съ кола, и стане ме грувати, што самъ съ Августомъ упркосъ нѣговымъ заповѣдима говорила. Да є онъ првый Августа напао, знамъ да се небы овай сада кріо: али сирома ћувегія, немогући гледати, како мене біе, счепа могъ отца, а почну се жестоко тући.““

„„„Отацъ мой зграби каменъ, и момъ Августу главу пробіе, али овай нѣга

тако удари, да безъ чувства старацъ на землю падне.““

„„О бѣжи, бѣжи, Аугусте! вриснемъ; ако те ухвате, ты си прошо.““

„„Онъ мене послуша, побѣгне, и я никадъ ништа више о нѣму нечу. Отацъ мой опетъ дође къ себи; и наново ме яко избіе. Намысли удати ме, и безъ велике муке наће єдногъ човека, кои ме є не изъ любави, но само због доброгъ мираза узети хтѣо. Кадъ ми се већъ досади свако ютро и вече бой трпити, постанемъ Пихардова жена. Я могъ мужа нисамь любила; онъ є знао да ме є отацъ єднако туко, па є нѣговомъ примѣру слѣдовао. Мы цѣлу француску проћосмо, понайвише у великой сиротиньи, докъ намъ вы помоћь непружисте. То є моя приповѣдка.““

(конацъ слѣдує)

ВЕВЕРИЦА и КОНЬ.

(Басна шпаньолска.)

Веверица чуђашесе єдномъ младомъ и храбреномъ коню, кои мамузи и узди покораваюћи се, горе доле подскакиваше. Кадъ є є она позадуго лѣпа овога гибаня нѣко време сматрала, викне му съ гране: „Я самь се на твою лакость и брзину упрепастила, но зато опетъ што ты чинишъ, могу и я, а може быти іошъ и болѣ. Я самь хитра, живосна; я се врцамъ, пригибамъ, скачемъ и моримъ се, рѣчю ни за трепуће ока ни самь мирна.“ Конь на ове рѣчи заустависе, и одговори: „Твоя скаканя истина да су найлюбезнія, твоя гибаня слободна, жива и лака, но зато ипакъ кажи ми пріпце, на што су та? Я моримъ се; али никада заманъ: чинимъ дужность и гиздамъ се, да хитрину мою у послуги господара моєгъ показати могу.“ Тко не бы овде помысліо на оне списателѣ, кои своє силе на безполезна дѣла троше.

СВЕСЛАВЕНСКА ВѢСТЬ.

Новый театаръ ческій у Прагу. Већъ одавна є говорилосе о посебномъ театру у Штегеровой кући, гдѣ се има ческа муза устанити, и весма є радоваосе свакій Чехъ, што ће и кодъ нѣга красно процвѣтати єдна грана одъ книжества, коєгъ сочна зелень да усане већъ у погибели быяше. Найпосле изпунисе та нада. — Већъ стои лѣпый театоръ за ту сврху са четрдесетъ и двѣ прекрасне декорације, коє су насликовали Піанъ, Неефе и Меснеръ, и са посве умѣтнымъ машинеріяма одъ Вебера. Троя представляня, међу коима є єдна опера, даваће се свакe седмице. Дана 28гъ Септембра є на благданъ светогъ Вацлава, отворіосе тай театоръ свечаномъ овертуромъ, єднымъ прологомъ и веселомъ игромъ „Скрета.“ Брой представляоца знатанъ є и састои одъ самы изабраны особа. (Ost und West)

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се.

У готовомъ новцу 6. вр.

Борђе Перняворићъ 10 фр. Сарафила Фелдвари 20 фр. Іованъ Аврамовићъ 20 фр. Пелагія Бараньи 20 фр. Никола Цуцугъ 10 фр. Юліана Чоноръ 20 фр. Тимотія Готовановићъ 40 фр. Константинъ Пита 80 фр. Стефанъ Михаиловићъ 10 фр.

Нѣгово Высокоблагородіе Врховный г. н. с. народны школа кр. Надзиратель изволили су г. Борђу Продановићу свршеномъ клерику у препарату, подѣлити учительско званіе у Инђіи, кои изъ родолюбія своєгъ обећао є генералномъ фонду школскомъ сваке године давати 5 фр. б. вр.

Изъ Карловаца 28 т. м. Юче є потврдителный декретъ за новонаименованогъ г. Митрополита торжествено прочитанъ; данасъ є пакъ држаласе съ найвећимъ торжествомъ инсталлація. Сутра ће у синоду быти изборъ єдногъ Епископа, а прекстура Нѣг. Екс. г. кр. Комисаръ одлази у Загребъ.

Изъ хрватске Краине. Познатый србскій пѣсникъ г. Лайтнантъ личкогъ регимента Никола Бороевићъ, постао є Обрлайтнантъ у огулинскомъ регименту.

Изъ Пеште. Родолюбіемъ одушевлѣный г. Учитель ривичкій Аврамъ Смиляниćъ поклоніо є генералномъ фонду школскомъ 25 фр. б. вр.

ТРГОВАЧКЕ ВѢСТИ.

Изъ Арада. Цѣна ране на овдашньой піяци знатно є пала. Меровъ пшенице кошта 6½, наполице 4—5, єчма 2½—3, зоби тако исто, кукурува 4 фр. б. вр. Вино нема никаквы купаца. Жидови неплаћаю одъ акода за ново више одъ 2—3, а 4 фр. за двапутъ отакано. (P. H. Z.)

Изъ Нађбаня. Наша берба може богата быти, но мы само сирће очекивати имамо! — Киша

є касно пала! требали смо ю око половике Августа. Но тко ће се съ небомъ правдати? — (P. O. Z.)

Изъ Пеште. Цѣна ране на овдашньой піяци 29 т. м. была є слѣдећа: єданъ пештанскій меровъ пшенице 7—8, наполице 5½—6½, ражи 5—5½, єчма 4—4½, зоби одъ 3—3½ кукуруза 4½—5 фр.

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВѢСТИ.

Одъ стране Врховногъ г. и. с. народны школа кр. Надзирательства обявлюєсе:

1) Свима онымъ учительима, кои су таксе за потврдителне декрете положили, а декретъ добыли нису, да се іошъ претрпе, и одъ далѣгъ досаћиваня уздрже, докъ на учинѣно по истому превышнѣмъ мѣсту у отомъ предмету представлѣніе, наймилостивіе рѣшеніе недоће.

2) Сви гг. Проте, Пароси мѣстни Директори, и учителы, кои оффиціозну коррешпонденцію како са славномъ депутаціомъ, тако и съ Врховнымъ Надзырателѣмъ воде, на адреее ставити имаю горе: A. Gr. n. u. R. Protopraesbytero или Paroco или Docente н. пр. Zomboriensi — доле пакъ съ лѣве стране: ex officio in re scholarum Gr. n. u. R. nationalium, а съ десне Pestini. Иначе адресирана нефранкирана писма неће се примати.

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЈЕШКЕ.

У Бечу 29. Септ. 1842. Господину учреднику Пештанско-Будимскога Скоротече. Писао сам Вам прије, да и у ономе првоме чланку моме у броју 20—21 Вашега Скоротече има доста малијех погрјешака штампарскијех (као н. п. нашијеш народнијеш мјесто нашијех народнијех, казали м. показали, познати м. дознати, и историју м. у историју; є и ѣ м. је, я м. ја, й м. ј, і м. и; у сред м. усред, непознаје м. непознаје и т. д.); али ми је овај други чланакъ у броју 24—25 овијех пун: у броју 3. одговарања мога изостављено је више од десет ријечи: ондје од посљедње точке до краја ваља читати овако: „Сад се тек види, да је Г. Тврковић заиста био на умно, да превари не само читатеље и онога, кои је Споменике оне преписао, него и самога Господара Јефрема; јер иначе како би он могао казати у предговору своме (на страни XXII.), да су дипломе ове њему повјерене, да их он у Бијограду наштампа, и да их је он Господару Јефрему поднијо на дар!!! Но сад је у овоме одговору Г. Надеждину мало спустио, јер не каже, да су њему повјерене, да их он штампа, него да су му предате, да их у Бијоград донесе, да се ондје штампају! Ово је много ближе к истини.“ Од малијех погрјешака у ријечима морам назначити само, да је Шевча наштампано мјесто Жевча. У садрузи (мјесто задрузи) и у Зенти (мјесто Зети), а и у Црнагора (мјесто Црна гора). Може бити да је коректор хтјео мене да поправи: ја га молим, да у напредак то не чини, већ нека гледа само, да би се наштампало онако, као што је написано, па ако и буде погрјешка, биће моја, а не његова. Истина, да је мени други преписивао онај чланак, као што сте видјели; али сам га ја послије трипут прочитао и погрјешке писарске поправљао, и за то немогу мислити, да су се оваке погрјешке у рукопису могле прокрасти. Молим Вас, да ово писамце моје одмах штампате у Скоротечи. *)

Вук Стеф. Караџић.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

За сваку владу точно извѣстіе о величини землѣ, коіомъ управља, одъ превелике є важности. Руска о истини овой увѣривши се, дала є провинціялнымъ президентима найоштріи налогъ, да свакій свою провинцію точно измѣрити, и найдуже до петъ година успѣхъ правителству представити има.

Станѣ Дунава.

1. Окт. 5′ 4″ 3‴ — 2. Окт. 5′ 2″ 6‴ — 3. Окт. 4′ 11″ 3‴ — 23 (надъ 0.)

☞ Учтиво умоляваюсе гг. предбройници Скоротече, кои іошъ платили нису, да бы новце пошиляти усрдствовали.

*) Коме є познато одстоянie нашетъ обыталишта у Пешти одъ Типографіе у Будиму, што сваке Среде и Суботе по подне, кадъ и корректуру држимо, двапутъ тамо и амо обыћи морамо, радо ће насъ — надамосе — за штампарске погрѣшке изпричати. Међу тимъ трудићемосе, да праведномъ захтѣваню како ревностны гг. приложника, тако и доброхотны гг. читателѣ у колико могуће буде свагда сходно одговорамо. У.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКИЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 8. Октоб. Число 29. 1842.

У СЛАВУ

Нѣговогъ Высокопреосвященства,

Бысокодостойнѣйшегъ Господина

ІОСИФА РАЯЧИЋА,

Православногъ Архіепископа карлов. и цѣлогъ србскогъ, влашкогъ и грчкогъ народа православногa вѣроисповѣданія у ц. кр. државама

МИТРОПОЛИТА,

одъ

ВАСИЛІЯ ЖИВКОВИЋА.

Навучесе облакъ црный,
Облакъ црный страховитый;
Сунашце се у мракъ зави,
Вѣтаръ звижда плаховитый;
Заніясе престолъ цркве,
Съ нѣга србска жертва паде,
Жертва паде, и за ньоме
Сремъ ронити сузе стаде. —

Годиница проуяла,
Ахъ година туге пуна!
Доба мину одъ жалости,
Разгони га царска круна.
„Изберите себи главу!“
Гласъ изъ Беча міо рече,
Полѣтѣо силамъ народъ,
У Карловцы све се стече.

О, како се опетъ красно
Плаво небо разведрило!
О, како се сунце свѣтло
Изъ облака помолило.

Саставшесе србска браћа,
Веселѣ іймъ съ лица блиста,
Срца су іймъ сродна духу,
Любавь топла, савѣсть чиста.

Саставшесе мила браћа
Єдне тежнѣ, а три волѣ,
Узаймно се запыткую:
Шта є за родъ србскій болѣ?
Пошетали росномъ полю,
Гдѣ є цвѣће сваке струке;
А гдѣ тога изобила
Изборъ єсте одъ по муке. —

Мирисаво цвѣће никло,
Дивный украсъ рода мила:
Ту є шебой и ружица,
Кринъ и саса любка была,
Лѣпа лала красне боє
И плаветна любичица.
Око цвѣћа Срби шећу
Сви до єдногъ ясна лица.

Народъ валя накитити,
Да се краси и поноси;
Коимъ цвѣтомъ? — разанъ укусъ,
Властит' цвѣтакъ свакъ узноси.
Узабрали србски синци
Три цвієта мирисава,
Ова займно прилюбише,
Да ій любавь снажи права.

Дакле ТЫ ћешъ Царе свѣтлый
Народъ вѣрный усрећити!
ТЫ ћешъ храбре груди србске,
Руйнымъ цвѣтомъ украсити!
Свѣтлый Царе! дай намъ Отца!
(Твогъ народа гласъ се ори,)
Сузе наше ТЫ намъ утри,
Кадъ вѣрносћу срце гори.

Крѣпка желя цѣлогъ србства
На престолѣ царско пала,
Милость царска благотворна
Утѣху є Србомъ дала.
Гдѣ вѣрности огань тиня
Заслуге се тако цѣне;
Царъ узабра руянъ цвѣтакъ,
Да намъ никадъ неувѣне.

Ведаръ изтокъ поносито
У злато се савъ преліо,
Православлѣ громко пѣва:
„РАЯЧИЋУ, живъ намъ быо!“
Србъ є доста ядиково,
По природи синъ — пасторакъ —
ТЫ насъ блажишъ: „бытѣе болѣ!“
Докле здравъ ТИ буде коракъ!

О ІОСИФЕ, звѣздо рода,
Къ ТЕБИ пѣсма садъ се диже,
Када пѣвца радость сладка
Изимилѣмъ пуна стиже.
Свѣтломъ славомъ ТВОІОМЪ гакут'
У веселя чувству пливамъ,
У небесномъ чару тонећ'
Сузама се савъ обливамъ!

Какве желѣ може лира,
На сусрѣтъ ТИ славе слати,
Кадъ Милине необичне
Іошъ невѣште прсти крати?
Но да желя немине ме,
Даръ маленый пѣвацъ шилѣ:
Одъ невѣна вѣнацъ невѣнъ,
Жуто смилѣ и ковилѣ! — —

ОБШТИ ПРЕГЛЕДЪ ЕВРОПЕЙСКЕ УЛЮДНОСТИ У СРЕДЊЕМЪ ВЊКУ.

(продужено)

Св. Василій Архіепископъ Неокесарійски (р. 329 † 379) біо є современикъ Императора Юліана, — мужъ чрезвичайни, кой є цркву православну изредним' сачиненіяма у свакой струци богословске науке обогатіо, одъ коихъ одликуюсе навластито нѣгове омиліе и писма. У нравима, вели Гд. Рикарди, сладость и красота Исократа сдружена є съ достойнствомъ и силомъ Платона, у послѣднима налазимо найбистрію красоту стила свезану съ лагкимъ и љубкимъ учительскимъ остроуміемъ, — єдну мегкость тако добросрдечну, да приморава добродѣтель любити и списателя, кой ню узноси. — Св. Григорій († 391) због виспрености своихъ богословскихъ мислихъ богословомъ нареченъ, біо є подъ владѣніемъ Валента и Теодосіа великогъ Архіепископъ цариградски. Са жаромъ православіемъ кипећегъ срдца уздржао є саборне каноне установлѣне на II константинопольскомъ вселенскомь сабору држаномъ противу Македоніа. Одъ нѣга имадемо 55 ученихъ разговорахъ, много писама и стихотвореніяхъ. Наша православна црква светкуе нѣгову блажену паметь 25 Јануаріа, саставивши му онай лѣпи Тропаръ: „Пастырская свирѣль богословія твоего, риторовъ побѣди трубы: якоже бо глубины духа изыскавшу, и доброты вѣщанія приложишася тебѣ“ и пр. О Св. Григоріи говори флери (Fleury): „Стояше вазда у самоћи одъ Аріанза, родномъ своимъ мѣсту. Єданъ вртао, изворъ, нѣколико дрветахъ да га одъ непогоде и сунчане припеке обране, била є сва нѣгова наслада. Ту онъ постіо є и моліосе, ронећи истиногъ покаянія сузе. Она света стихотворенія саставіо є Св. Григорій, кадъ се послѣдни путъ одъ свѣта у пустиню уклоніо. У њима описуе исторію своги живота и своихъ страданіяхъ. Молитисе, наставляти, тайне толковати, забава є ту нѣгова.“ — Св. Іоанъ Златоустъ ве-

лики учитель свете наше цркве, држисе за најсловесніегъ одъ свію светихъ отаца. Родіосе у Александріи около 344 године одъ благородныхъ родителяхъ, Риторику учіо є кодъ Софиста Ливаніа, а философію подъ Андрагатомъ. Читаюћи човѣкъ сочиненія овогъ великогъ мужа, мисли читати најславніе класическе списателѣ, коихъ различите стиле знао є онъ тако вѣшто у єдно салити, да сви скупа єданъ єдити и чудесни начинъ писаня саставляю. Нѣгово краснорѣчіе єсть разновидніе, богатіе и лакше одъ рѣчитости Димостена и Цицерона. Између безбройныхъ нѣговихъ списяніяхъ, особито уважаваюсе кньиге о свештенству, литургіи, монашеской жизни; сачиніо є такоћеръ множство омиліахъ, одъ коихъ су најсавршеніе о смрти и о несрећи Еутропіа *), нѣколике омиліе сврху кньигахъ Мойсеа, Царева, Пророкахъ, сврху посланіяхъ Св. Апостола Павла и пр.

(продужићесе)

РЕКТОРЪ И НЬГОВА ГАЗДАРИЦА.

(конацъ)

„А шта бы съ лѣпымъ Аугустомъ?“

„„Онъ мыслећи да є отца могъ убіо, остави село; и будући да є крѣпакъ био, мора да є у войнике стао. Можда є садъ Обрштаръ, Генералъ или Грофъ, тко зна? ако ніе само гдѣ у битки погинуо; 40 година єднако самъ га изгледала; и садъ га свакій минутъ чекамъ да на врати куцне, и съ лѣпымъ стасомъ, умилятымъ модрымъ очима, и дугимъ власима у нутра уѣе.““

„Дакле ты мыслишъ, твой да Аугустъ іошъ онако изгледа, као пре?“

„„Я мыслимъ.““

„Какво безумлѣ? Твой Аугустъ, као и други люди, остаріо є, образи нѣгови мораю быти већъ смежурани, нѣгово теме го-

*) Србски читатель може ихъ наћи у лѣпомъ рускомъ преводу омиліахъ Златоустовихъ. Петербургъ 1818 (?), когъ самъ я употребіо. —

ло, а тѣло му погурено. Кадъ бы га садъ видила, не бы га ни познала.““

„„А, то неможе быти. Немогу вѣровати, да є тако променуосе; на свакій начинъ међъ хилядама бы га познала. Метите га у средъ найвеће войске, я даємъ животъ — ако га првымъ погледомъ небы познала.““

„Варашсе; у твоіой фантазіи лети младићъ одъ 29, а не старацъ одъ 65 година; а и Аугустъ кадъ бы тебе видіо, заиста те небы познао. За доказъ тога: — вы сте обадвоє 6 мѣсецій у моіой кући сѣдили, а єдно другогъ нисте познали —““.

„„Шта? шта ћете съ тимъ?““ запыта стара газдарица препунувши се.

„Да те обавѣстимъ — Маргарето — я самъ твой Аугустъ!“

Пихардова скочи са столице, плѣсне се рукама, као да ніе хтѣла вѣровати.

„„О Боже! Вы сте лѣпый Аугустъ?““

„Єсть!“

„„Найлѣпшій младићъ у селу?““

„Єсть, Маргарето, пре четрдесетъ и петъ година!“

„„Вы сте заръ онай, съ кимъ самъ се доле у врту свагда састаяла?““

„Ахъ! тако є, Маргарето!“

„„Ты — хоћу рећи Аугусте — хоћу рећи вы сте были, коме є отацъ мой главу каменомъ разбіо?““

Ректоръ скине капу съ главе, и покаже велику билѣгу на сребрномъ темену.

„Я ћу ти све у нѣколико рѣчій изяснити. Мыслећи да самъ ти отца убіо, побѣгнемъ преко границе у єданъ намастиръ, гдѣ ме добри отци воспитаю. Хтѣо самъ се натрагъ вратити у Француску, и одъ тебе руку просити, кадъ ал' чуємъ да си се удала. Садъ наумимъ на науке се дати, и оставимъ лакомыслену младость. После вратимсе у Француску; у овой великой школи учіо самъ 38 година, и тако добыємъ ово званіе, коє іошъ одправлямъ. — Маргарето ты ћешъ кадъ мене остати, обадвоє смо остарили, и променулисе, и опомена

на прошлость више намъ опасности нанети неможе. Садъ видишъ, да те є фантазія варала: ты си предметъ пређашнѣ твоє любави свакій данъ предъ очима имала, и ниси га познати могла, као ни онъ тебе. Ништа ніе постояно на овомъ свѣту, моя драга, све є суєта.“

Пихардова ніе престала єднако образацъ газдарице быти. Слуге су нѣ яко се бояли, и држали су ю за безсомучну, єръ бы често, кадъ є мыслила, да є сама, слѣдеће рѣчи мрмляла:

„„„О Боже! Онъ, добрый Ректоръ, мой лѣпый Густика! О Боже, Боже!““

ДОПИСЪ.

Изъ банатске крајине, на концу Септ. 1842.

На питање моје, које сам на једну љепу господичну србску управио: „како јој се Скоротеча допада?“ добио сам баш по мојој жељи одговор овај: „Скоротеча је наш у сваком обзиру лист врло занимив, у толико више, што се у њему знаменити србски писаоци појављују, као: Светић, Стаматовић, Др. Петрановић, Др. Іовановић, Враз, Н. Боројевић, и остали, а од скора и наш вредни Вук; даље чланци, који се у Скоротечи штампају, јесу и за старе и младе, за мужке и женске, за Србе и за све остале Славене; Скоротеча нам је стјециште србскога духа, западојужне слоге, славенске књижевне узајамности. Но чему сам се највише обрадовала,“ тако настави ова племенито мислећа љепотица, „то је, што се гдјекоји у Скоротечи пишући Срби по нјешто слажу са западном нашом браћом у начину писања. Тако ваља! Само напријед, ближе ступајмо једно другоме, ако желимо да процвјетамо. Далеко да буде од нас свако међусобно подозрјење! К тому и то је од велике користи за нашу литературу (западојужну), што се у Скоротечи мјеста и Вуковој, важности и савршенства пуној ортографији прави! Покрај тога имају и Србкиње осим други забава и образе по најновијем помодном крају и укусу, једном рјечју: Скоротеча је лист сваке пренороке достојан, којем и међу иностраним повременим листовима с бољима чест и похвала пристоји, залужио је, да га Срби подпомажу, колико више могу, и чувају као очи у глави.“ — Дивио сам се овом одговору србске красотице! — На то је запитам и за С. Н. Лист. „Давно га читала нисам, које зато, што се у њему све о нескоги некој, зависти, освети и омрази говори, које пак што Народни Лист одавно није уз Новине приложен.“ *) — Овако од прилике сви дољноземци правомислећи суде и говоре. Немогу пропустити, да вам несприобштим и то, да сам у Карловци био, и од једног важног и истинитога господина нар. депутирта разумјео, да су се многи од народни говорника дивно показили: особито наш Хаџић, Николић, Будимир. Каже ми и за г. Учр. Н. Н. и С. Н. Листа, г. Т. Павловића, да је и он говорио, ал' које проклетим кашљуцањем морен, које из буктећег родољубија једва је нешто кроз зубе пропустио. У прочем бијау сви и тиме задовољни. — Да је још више енергије, и приправности у њему било, никад — боље! —. Но јелте, господине, Новине Народне сасвимъ другаче о томе зборише ....

С. В. Б.

ТРГОВАЧКЕ ВЬСТИ.

Изъ Пеште 6. т. м. — Одъ 1. т. м. до данасъ овуда є прошло у лађама ране: пшенице 78,070, зоби 110,900, репице 14,100, єчма 4,600, проє 300 вагана.

Изъ Пеште. Цѣна ране на овдашньой піяци 6 т. м. была є слѣдећа: єданъ пештанскій меровъ пшенице 7—8, наполице 5½—6, ражи 4½—5, єчма 4—4½, зоби одъ 3—3½ кукуруза 4½—5 фр.

НОШИВО.

(съ образомъ ч. 12.)

*) Ова хвале вредна родолюбива Србкиня наша праведно осуђує за неуредность ли, немарность ли г. издавателя С. Н. Листа, болѣ Пфенигсмагацина. Но вальда ће га садъ изпричати, а съ њоме ћемо и мы, будући намъ є ономадне послао дивно „Уваженіе браде,“ гдѣ преучены г. писатель весма премудро доказуе, да човеку съ брадомъ и паметь нарасти!?! Мора да и онъ има браду, кадъ є тако яке памети!! А шта ће быти съ онима, кои по нарави браде неимаю? Ты ће сигурно безъ памети остати! O Coridon, Coridon quae te dementia cepit! — Збыля! Кодъ С. Н. Листа се особита феномена появлюю. Лане бы за нѣга само 51 неделя у годинн (будући є броєва изишло на свѣтъ одъ нѣга само 51), ове пакъ године онъ є опадао у мѣсецу Августу и Септембру, а све друго лишће опада у Октобру (Листопаду)! Буди Богъ съ нами — ніе л' то чудо нарави? — У.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 11. Октоб. Число 30. 1842.

ОБИЛИЋ.

од Н. Бибића.

Кнез Лазар жалостив
За вечером седи,
Ништа не беседи,
Већ Милоша гледи.
У њему се страшна
Мисо развијала,
И та му є тужне
Прси пробијала.
Шта, зар може Милош
Изневерит' Цара,
И предати Турком
Свога господара? —
Сад узима Лазар
Чашу пуну вином,
Да наздрави зету,
Па говори силом:
„Здрав ми био зете
„Ти неверо рода,
„Изневерит' цара,
„Дала ти се згода!
„Та ми є награда
„За толику негу?
„Да ти против мене
„Съ Турци имаш спрегу!
„Иди издај Цара
„Ти зете неверни,
„Ал' остає храбри
„Бранковићу верни!
„Он ће земљу српску
„Бранити од беде,
„Круну утврдити
„На класи ми седе.
Сад одважни Милош
Од стола устаде;
А Вук пун радости
Код таста остаде.
Топузину тежку
Обилић узима,
Мач десницом лати
„С Богом“ вичућ свима,
И кроз силне Турке
Пут к' шатору крчи,
І Цару турском бесно
Под шатор утрчи.
Мач нагло потеже,
Мурата пропада,
И Султан од руке
Милошеве — пада!—

ОБШТИ ПРЕГЛЕДЪ ЕВРОПЕЙСКЕ УЛЮДНОСТИ У СРЕДЊЕМЪ ВЊКУ.

(продужено)

Одъ сочиненіяхъ Св. Амвросіа Архіепископа Медіоланскогъ (р. 338. † 397) напоменућу овдѣ нѣгове три кньиге о дужности свештеникахъ, бесѣде, писма. Но божествена она пѣсна Тебе Бога хвалимъ благочестиве душе нѣгове плодъ, највише га є прославила. — Св. Августинъ (р. 354 † 430) Епископъ Хитонски у Африци, сочинитель є огромногъ и преважногъ дѣла „de civitate Dei.“ У наша времена, вели Шатобріанъ, ушло є у обычай, кадъ чуемо говорити о каковомъ светцу, да га већа часть людихъ себи представля као каквогъ простогъ и фанатическогъ монаха, кой одъ своегъ невалялства предаосе смѣхадостойномъ суевѣрію. Па опетъ є Августинъ са свимъ што друго; младъ, ватренъ и пунъ живости, онъ цѣлогъ себе предае своим' страстима, па кадъ є све насладе окусіо, чудисе да любавь къ земним' прелестима,

ние могла попунити празноћу нѣгова срдца. Тада немирну свою душу къ небу онъ подиже; нешто му вели, да ондѣ горе пребива она врховна красота, за коіомъ онъ чезне и кидасе. Богъ му у ухо удахне, и овай човѣкъ, когъ свѣтъ задовольити немогаше, налази найпослѣ покой свой и пуно задовольство своихъ желяхъ у нѣдру Религіе. Изъ исповѣдихъ (confessiones) Св. Августина, учимосе познати човѣка, какови є у самомъ дѣлу, єръ овдѣ светитель неисповѣдасе тобожъ земльи, — не, онъ се къ небу управля, и ништа нетаи одъ оногъ, кои све види. Онъ є христіанинъ, кой клечећи предъ судиштемъ покаянія, оплакуе своя изступленія, и ньи одкрива, да би лѣкаръ похитіо ранну излѣчити; нити се онъ страши, да ће своим' дугачким' молитвама дотужати ономъ, кои є трпѣльивъ єръ є вѣчити. И каково описаніе не твори намъ онъ одъ оногъ Бога, комъ онъ повѣрава свое погрѣшке! „Ти си безконечно велики (говори Светитель), безконечно благи, безконечно милостиви, безконечно праведни; твоя красота съ ничимъ сравнитисе неможе, непобѣдима є твоя снага, сила неограничена. Увѣкъ у движенію и увѣкъ у покою, ти уздржавашъ, ти пуништъ, ти хранишъ вселену; любишъ безъ страха, ревньивъ си безъ да се смућуешъ; Ти мѣняшъ дѣла твоихъ рукухъ ал' никадъ твое планове. — — — Но очему Ти я овдѣ бесѣдимъ Боже мой! и што се може казати, кадъ се о Теби говори?“*) — Блажени Іеронимъ († 420) єсть у Римской цркви то, што Св. Златоустъ у нашой Православной. Искуснѣйши у єзицима латинскомъ, грчкомъ и еврейскомъ, превео є съ еврейскогъ подлиника велики дѣлъ књигахъ старогъ завѣта на єзикъ латински, поправивши узто преводе новогъ завѣта, кое књиге Вулгату составляю. Осимъ тога написао є толкованія на многе књиге старогъ и новогъ завѣта кратку Біографію духовнихъ списателяхъ съ назначеніемъ њиховихъ сочиненіяхъ, исторію пустиньикахъ и пр. Далматини западнѣ цркве држе Бл. Іеронима за творца глаголитическе азбуке, но безъ основа, єръ є ова много поздніегъ порекла.

Супротъ овихъ великихъ духова стояо є Зимахъ и други язически философи, трудећисе безъ успѣха да уздрже вѣру, коя люде, почемъ су велике идее Христовогъ ученія морални зрѣникъ то теѣма шириле, више задовольити није могла. Четврто столѣтіе біо є златни вѣкъ овогъ духовногъ књижества. Єреси, кое су у оно време текъ рођену цркву яче негъ икада раздирале, подигну многе побѣдоносне ратнике Христове цркве; што су веће и сяйніе надъ лажним' ученіяма Аріа, Евтиха и пр. — биле њихове побѣде, све то више су ове Єреси изчезавале, но съ њима умалявалосе мало по мало и число њиховихъ суперникахъ, тако, да у почетку VI столѣтія, цѣли Европейски западъ лежао є у тами найвећегъ невѣжества.

Време, кое одъ почетка шестогъ столѣтія па до Карла великогъ пуна три столѣтія занима, сматрасе као празанъ времени просторъ измећу древне улюдности и возобновленія садашнѣгъ времена. То є прави варварски вѣкъ, єръ у нѣму, како што учи фаціолати вели, tacuere litterae non latinae modo sed omnes. Народи варварски спустившисе изъ првобитнихъ своихъ предѣлахъ, покрію питоме и красне државе разореногъ римскогъ царства, таманъ као шумни потокъ, кадъ се съ громкомъ хукомъ суновраћа у дубоку долину, и рушећи сваки насипъ, разливасе по цѣломъ єдномъ предѣлу. Аларихъ са своим' Готима іошъ съ почетка петогъ столѣтія, Гензе-

*) Обширніи самъ нешто о Св. Августину, єръ увѣренъ самъ, да ће се начинъ писаня великогъ Шатобріана Читателѣмъ моим' допасти. Ово судимъ по себи, кой самъ се толико обаєнъ осѣтіо, да немогохъ пропустити огромно дѣло Св. Августина „De Civitate Dei“ у руке узети, и прочитати га. —

рихъ съ Вандалима, Алани, Шведи, Лонгобарди, Атилла съ Хуннима, ступали су єданъ за другимъ, носећи свуда разореніе и варварство. Великолѣпни храмови и палате, градови и ньихова украшенія, кои су негда бившу славу Гркахъ и Римлянахъ освѣдочавали, све є то сада грознимъ нападеніемъ овихъ Азіатскихъ и сѣвернихъ Варварахъ у праху лежало. Што су столѣтія помоћу другихъ крвавихъ ратовахъ или мирнихъ уговорахъ утемельила, нестало є сада подъ острим мачемъ дивльихъ тихъ народахъ, безъ да су за надокнадит' толику штету сами штогоћъ сазидали, єръ по рѣчима ученогъ єдногъ Таліанца, людма немарльивимъ доста є само на земльи кадъ имаю мѣсто, гдѣ при пороћаю сунца да се Богу моле, и гробъ да у нѣму тѣло сахране. Красни єзикъ Тулліа и Виргиліа вѣкъ є губіо своє форме, и своимъ растлѣніемъ преправляо є пороћай данашньихъ нѣговихъ нарѣчіяхъ. Грубо незнанѣ облада народима одъ найвећегъ господина до найзаднѣгъ просяка, и до тогъ степена бяше вѣкъ допрло, да су и сами благородни єдвице име свое записати знали. Тко є о аритметици и физици штогоћъ знао, пролазіо є за вѣштца, и као такови често на ватри спалѣнъ бивао. Само између зидова усамлѣнихъ монастирахъ, било є гдѣгдѣ смиренихъ монахахъ, кои су науку, овай даръ неба, достойно цѣнили и почитовали, ал' праве учености и кодъ ньи ниє было, єръ труди ньихови ограничавахусе текъ на саставлянѣ лѣтописахъ и коєкаквихъ црковнихъ пѣсамахъ. Пакъ да су праве науке и обдѣлавали, то какву є дѣйствителну користь народно изображеніе одъ овихъ строгихъ пустинякахъ имати могло? Нити нѣколика заслужна лица, коя се блистаху надъ хаосомъ тихъ мрачнихъ временахъ, могу спасти ову Епоху одъ кньижевногъ проклетства, кое на ньой лежи. Ови учени люди били су: Григорій велики Папа Римски, Беда прозванъ Venerabilis, и іошъ ньи нѣколико. Што Гд. фридрихъ одъ Шлегелъ у првой части своє Исторіє древногъ и новогъ кньижества на страни 258—259 у похвалу среднѣгъ вѣка говори, да су сирѣчь найбольи и найплеменитіи ума производи данашнѣгъ времена свой почетакъ имали у среднѣмъ вѣку, требало би по момъ мнѣнію на време ограничити, кое є одъ Карла Великогъ до конца среднѣгъ вѣка (1492) протекло.

(продужиће се)

НАЧАЛА ЧОВЕКА ОДЪ СВЕТА.

Стварь сама по себи, и маніръ—начинъ.

Ніе доста да є стварь сама по себи добра, него и обстоятелства треба да су тако устроена. Незгоданъ начинъ све поквари, нити овда и сама правда и разумъ помаже. А напротивъ пріятанъ и лепъ начинъ све некако поправи и побольша; опоръ и немилостивъ одговоръ разблажи, горчину истине заслади, да и саме старости боре и мрштине изгладі и поравни.

Оно како у свимъ стварма млого чини; простъ и лакъ начинъ срца свію обаява и савъ животъ човечій украшава.

Држисе великоумны людій, кои ти могу помоћи.

Найвећа є срећа за великаше, што они мудре мужеве око себе имаю, кои имъ у замршены пословы помажу, и онде, гди имъ се мрачно види, свою имъ светлость позаймлюю. Владатель, кои такве люде кодъ себе држи, саставля државу, коя є сяйнія одъ државе варварскогъ Тігрона, кои се само са побећены робовы послужує. То є сасвимъ особитый начинъ овладе, кадъ човекъ са оныма, коє є колевка господарима нашима учинила, по своіой вольи управляти може. Млога су знања човеку нужна, а животъ му є кратакъ; ако незналица дакле остане, то му животъ престае животомъ быти. Како є то лепо, кадъ съ туђи леђа учимосе, и чрезъ поученѣ свію млого научи-

мо. Кадъ дође тко у каковъ саборъ, пакъ говори изъ туђе главе; или болѣ да рекнемъ, на нѣгова уста говоре сви они мудрацы, кои су га пре просветили: слушательи га држе за Пророка, а онъ лихоимствує съ єзгромъ мудрости велики Мужева. Онай пакъ, кои мудрость себи ніе прибавіо, ако ништа, баремъ некъ се труди и тако тежи, да га ова устопце прати.

Разумъ и добра воля.

Сва славна и истинито срећна предпріятія свршуюсе чрезъ соединенѣ разума и добре волѣ. Добаръ разумъ спаренъ са зломъ вольомъ чине бракъ страшиломъ, изъ когъ се саме наказе рађаю. Злобна воля є правый отровъ говечіегъ живота, и у толико убиточнія быва, ако се съ разумомъ подупире.

ЖЕРТВА ЛЮБАВИ.

(съ нѣмачкогъ)

Госпоће мысле, да само оне могу страстно любити, али и мужка срца често не маню любавь осећаю. Исторія свію земаля довольне намъ о томъ примѣре дає. Само ћемо єданъ да наведемо.

У селу Волтери кодъ Флоренца одъ дужегъ времена живіо є Луиги, наймлађій сынъ богатогъ землѣдѣлца, кои є изреднымъ свойствама своегъ срца и редкомъ лѣпотомъ одликоваосе. У єдной близу села лежећой кућици живила є нѣка стара госпоћа съ младомъ дѣвойкомъ, кое су сасвимъ усамлѣне быле, и само су недельомъ у цркви на служби дале се видити. Луиги се залюби у младу дѣвойку Терезину, наскоро се и она у нѣга залюби, и онъ дозна, да стара госпоћа ніе нѣна мати. Єданпутъ у неделю невиди Луиги свою милу у цркви, и таки похити іой у обиталиште, гди на велику свою жалость разумѣ, да є са съ бабомъ пре єдногъ дана хитно одпутовала, безъ да є казала куда. Луиги бадава више неделя на писмо любезнице своє очекиваше, и найпосле остави мѣсто, у комъ га є свакій предметъ на Терезину опоминяо. Поће у Ливорно, и у Цариградъ, после и у свету землю. Тако су му три године прошле, али туга за любезномъ ніе га оставила. — Найпосле вратисе у Ливорно, да у воєну службу стане. — Терезина є была роћена кћи богатогъ француза, кои ю є изъ особиты узрока морао потайно у Италіи воспитат' дати. Предъ смрть изчезну му ови узроци, и зато свою кћерь натрагъ позове, да іой већу часть иманя преда. — Чимъ є умро, спреми се Терезина на путъ у Волтеру, да се къ своемъ любезномъ врати; ал' съ дубокомъ жалосћу дозна, да є Луиги одатле отишо. Свакогъ є пролећа долазила у Волтеру, и найзнатніе є просіоце одъ себе одбіяла, само да бы удалѣномъ любезнику своемъ вѣрна остала. Єдномъ у Флоренци, кадъ є хтѣла у кнежеву палату да иде, незнамъ коимъ се случаємъ нѣна кола мало задрже, у то исто време дође стража, да заповѣсть прими. — Терезина смотри войника, — то є было Луиги. Премда є нѣна радость неописана была, опетъ умела є свой жаръ умирити. После своегъ повратка одма наложи адвокату, да за реченогъ войника разпыта, слободу му одкупи, и таки га у нѣну палату доведе. Луиги є за своимъ воћомъ нѣмо ишо до собе Терезинине, коя не могући више свою радость крити, на сусрѣтъ му полети и рекне: „Луиги, я самъ твоя любезна, коя самъ дошла, да сасвимъ твоя будемъ.“ Ово є было срцу Луигиновомъ за єданъ махъ премного; храбро є онъ свою дуготраюћу несрећу сносіо, али срећу ніе. — Нѣгова є радость у самымъ тоновима изражаваласе; нѣгово є лице ужасный смѣхъ искривіо; онъ добіе конвулзію, и разумъ, кой є одъ превелике радости изгубіо, никадъ више недобы.

ПОЛУ ИЗУМЛЬНЪ.

Богатарацъ нѣкій изъ Мексіке бяше высокоуміємъ у толикой мѣри зараженъ, да є предня горня и долня четири зуба извадити,

и на мѣсто ньи діаманске у садити дао, да съ тимъ свое неизмѣрно сокровиште, а луду паметь познати даде.

Іоаннъ Гавриловићъ.

О КРЕДИТУ.

съ нѣмачкога одъ Д. В. Н.

Користь кредита за свакога трговца показуєсе, што га у станѣ поставля, да онъ и при оскудости у новцу, кадъ бы му иначе трговина престати морала, съ туѣимъ иманѣмъ свое пристойнымъ и допуштенымъ начиномъ увеличати може.

Основъ кредита є мнѣніе и увѣренѣ извѣстне наплате, коя се или на дужнику, или на ємцу оснива, да ће у свое време платити.

Обозривость у призрѣнію кредита у свакой трговини треба да се оснива:

Прво, да себи кредитъ задобыємо.

Друго, да се постарамо задобыєный задржати, и

Треће да истый увеличамо, єръ предпріятія у смотренію новчане нужде и вѣка быти могу.

Онай ће себи тежко кредитъ задобыти, кои никаквогъ недвижимогъ иманя нема, или чія су добра дугомъ обтерећена, на коя бы се кредитори основати могли. Зато дакле съ капиталомъ, съ коимъ радимо, треба да скопчамо свагда способность, прилѣжаніе, обозривость у предпріятіяма, и умѣреный начинъ живлѣня; єръ се найболый и найвећій капиталъ због неспособности, због небреженія, због лакомыслія, и неумѣренымъ начиномъ живлѣня разтопити мора, и найболя предпріятія могу несрећно испасти.

Найглавніе у призрѣнію капитала састоисе у способности цѣли и времена купованя, и да знамо са мѣницама, као съ готовымъ новцемъ дугъ изплатити, т. є. да повѣренѣ при куповању и своима мѣницама важность придобыємо. Слѣдователно да држимо рѣчь, да ћемо издане одъ насъ мѣнице точно и на опредѣлѣно време съ готовымъ новцемъ промѣнити.

Подъ садржанѣмъ кредита разумѣвасе, да ћемо се постарати, да истый никадъ, и ни на кратко време неизгубимо, єръ єданъ єдиный погрѣшный коракъ може повѣреню на свагда шкодити, ма да смо се више година у разныхъ приликама истога достойнима показали. Найпоглавитіе, што при садржаню кредита примѣтити имамо, састоисе у уредности раднѣ и у познаню сила: прво, што бы радня пропала како забуна влада, а друго, да се превеликогъ предпріятія коє бы силе наше превазишло, нелаћамо, да небы због новчане оскудости у радньи кредиту наудили.

Далѣ и то примѣтити треба: да се у купованю нелакомимо и одъ кредита таквогъ употребљѣнія да нечинимо, што бы наше иманѣ у случаю губитка превазишло. Особито се валя чувати, да не рекну люди, да се у радньи разпинѣмо, и да смо више предузели, него што съ добрымъ успѣхомъ по пристойности и познатомъ нашемъ реду учинити можемо, єръ съ тимъ пати кредитъ и повѣренѣ страда. Сви добри и вѣшти трговци пазе на купованѣ, и на продаю, и добро мотре, єдали се то по правымъ основима чини. Они примѣчаваю нашу шпекулацію по робама, коє су великой промѣни изложене, єдали є такова добро измышлѣна и предузета. На овай начинъ добывамо на трговномъ мѣсту име и повѣренѣ. Па да бы смо нашу радню у трговини разпространили, по правилама шпекулаціе нуждно є, да нетражимо при свакой роби великогъ добытка, но съ малымъ добыткомъ поредъ великогъ количества продає да се задовольимо.

У обште кредитори валя да пазе, коме повѣренѣ своє покланяю, и да никоме више некредитираю, него што му по добро познатымъ нѣговымъ обстоятелствама повѣрити могу. А свакій, кой кредитъ задржати или

га умножити жели, да точность у плаћаню и уредность у наблюдаваню термина свагда предъ очима има.

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) Србске.

Проговоръ на одговоръ Гдну У. *)

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem! Єсть! — башъ тако є паштіосе нѣкій Г. А. Капетановићь у Србскомъ Листу Народномъ изброити рѣчи Г. У., **) у жельи да се покаже између оны, кои бране господство црквено-славенски рѣчій у нашемъ србскомъ литарномъ єзику, тражећи по примѣру гдѣкои староволя у нѣму нѣкаковъ деликатесъ и скровно изображенѣ, коє намъ нитко никадъ одкрити неће, осимъ (како многи погађаю) приближаванѣ къ руской литератури. Истинабогъ Г. Капетановићъ упућує на дѣла нашегъ поєте Мушицкога и осталы списателя, како новієгъ тако и старієгъ времена, коя се таковымъ дичнымъ — кано што онъ вели — цвѣтовима красе. Ал' на то му се ласно одговара: мы добро знамо, да є Мушицкому, као мужу црквеномъ, єзикъ се славенскій одъ младости у мозакъ укопао быо, кои є, наравно и противъ своє волѣ (као што Шафарикъ вели), морао са србскимъ мѣшати, у мысли да ће се свакій читатель у нѣговомъ стаю находити. Што се пакъ други списателя тиче, они већиномъ у рѣчма траже накићенѣ и уресъ штила, умствуюћи, да ако што напишу простымъ нарѣчіемъ, да ће ій ученый свѣтъ за просте држати, особито пакъ падала іймъ є на паметь свакидашня попара, кою є г. Вукъ єркати моро. Ето узрока!... Кога дакле да слѣдуємо? два, три, и више интересираты списателя, или што намъ здравый разумъ заповѣда? Не тако братко! не, мы смо нашъ милый простый народъ изъ мркле таме избавити предузели трудомъ и жертвомъ големомъ, мы пишимо онако, како намъ иста наравь заповѣда, а не verbis quam exquisitissimis, него quam usitatissimis, да насъ и прикутна бака разумѣ.... Желіо бы свакомъ Филославу, да бы се мого поставити у моє млађе доба, кадъ самъ се са србскимъ производима забављати почео: колико самъ путій главу разбіо, кадъ самъ у средъ сладости читаня књигу бацити морао, докъ небы (у недостатку рѣчника), єртаюћи, штоно рѣчь, одъ немила до недрага, значенѣ рѣчи оне испытао, у коіой господа наша украшай слога своєгъ траже. Тако є мени као Србину было; а како туђину быти мора? Овай бы покрай таке смѣше рѣчій моро и таку смѣшу граматика и рѣчника имати, ако бы кою тобожъ србску књигу како треба разумѣти хотѣо. Па макаръ и то было: човекъ бы литерарный сву ту муку пригорѣо; али шта да чини сирома простакъ, кои бы радъ што моралнога да научи, па неможе, єръ му оно, што бы могли блаженымъ майке рѣчима описати, коєкаквымъ гордієвымъ чворовима замршуємо! — Но при свемъ томъ нитко здравога ума мыслимъ неможе ни рећи, да се я између оны являмъ, кои бы желили, да црквено-славенскомъ єзику не буде ни гласа ни трага. Ништа се, браћо, неморамо бояти; остаће намъ то благо ондѣ, гдѣ треба, учиће га и бранити онай, на кога спада, и пристои му се. Я пакъ мисо мою родолюбцемъ ту изручуємъ: да докле годъ намъ могу чисте матернѣ рѣчи служити, донде нетражимо помоћи у туђина; ако бы се пакъ што запело, те бы немогли изрећи онако, како се пристои, то некъ намъ служи црквено-славенскій као источникъ, изъ коєгъ црпити нитко сметати неће! И тога ћу мнѣнія остати (окрѣпљенъ примѣромъ Сократа нашегъ неумрлогъ); па нека тко пѣва што му на уста изађе: я ћу нѣга благословити, и шутити, ако бы ми быти могло; а и сада бы то у мени почивало, да небяше ме она похвала ћутећи одобраюћи подбола на то, да Г. Капетановића увѣримъ, да non omnis, qui tacet, consentiat! —

(конацъ слѣдує)

*) С. Н. Листъ бр. 32.

**) Скоротеча бр. 4.

б) Руске.

У Руской излази у вишекратнымъ свезкама књига донесећа чертице изъ народногъ живота подъ насловомъ: Наши списаные съ Натуры Русскими. Ово ништа друго ніе него подражаніе познатогъ дѣла: Les Francais peints par eux — mêmes. Свезке у обзиру штампе богато израђене, и са бакрорезима и винѣтама украшене, заиста умѣтности руской на честь служе.

Картинки Русскихъ нравовъ (Ст. Петрбургъ 1842) єдну цѣль имаю съ горнымъ дѣломъ, и іошъ превазилазе га живымъ саркастичнымъ хуморомъ; украси іошъ су скупоцѣніи, и изяснѣнія одвећъ су живахна.

Одъ сто литераторовъ трећа свезка іошъ ніе на свѣтъ изишла. И ово є такођеръ красно дѣло, у коємъ се оригинална сачиненія найславніи данашньи списателя находе; а и съ новымъ образима украшено є. Овде само Марлинскій (Бестусхевъ) изузимасе, будући му є слику цензура забранила. Познато є, да є овай несрећный пѣсникъ прву ролу при оклетничтву г. 1825 играо.

Образи су весма красно израђени. Особито се одликує слика покойногъ Адмирала Шишкова, Н. Куколника и Т. Булгарина.

Овай последньій недавно подъ насловомъ: Комары, рой первой, издао єнѣколико уєдаюћи сатиричны саставака, кои су врло добро примљени, и спадаю међу оне производе, кои се многимъ поєдиньмъ недопадаю, али публики свагда велико задовольство причиняваю.

(M. f. d. L. d. A.)

в) Ческе.

Красно книжество у Ческой садъ є слабо што вреднога показало. Осимъ чески забава изишле су у Пешти пѣсни одъ Л. Желла, скровно цвѣће, коє крозъ снажно славенско чувствованѣ сачинителя свою властиту цѣну добыя. — У Гичину изишле су „Kowalinky," пѣсни одъ Влчека; а Корженнати издао є у Пожуну сатиричне пѣсни подъ насловомъ „Ohlasi." — Плодоноснія є указала се наука. Паво Жіакъ издао є у Брну ческу граматику за Нѣмце, а Смепана огласіо є свою фисику. Одъ Шемберовогъ историчногъ дѣла: Упадъ Монгола на Мораву изишло є друго изданіе, такођеръ и Шафариковогъ Славенскій Народописъ.*) — Ческу граматику за младежь издао є Циглеръ у Хруђиму. — Одъ Калина изишла є прва свезка различиты дѣла подъ насловомъ Westnjk. — (O. u. W.)

г) Польске.

Piosnki ludu Wielkopolskiego zebral i wydal J. J. Lipinski. czesc pierwsza. Poznan nakladem i w czcionnicy Nowej Ksiegarni. 1842. у 8-ни 216 стр.

Ово воће самородногъ умышляя народногъ показує намъ духъ и наравь и обычае польскога народа; показує намъ прошасто време Поляка, и єзикъ и изговоръ польскій. Зато хвала г. Липинскому на дару, съ тимъ већа, што є гдѣкоимъ пѣсмама и напѣве предпоставіо, а кньизи два образа народне ношнѣ приключіо. Радостно очекивамо и 2 и 3 и 10 и т. д. свезку.

д) Мађарске.

Szózat a' sláv nyelv érdekében. Besztercze-Bányan, Nyomatott Machold Fülöpp betüivel. У 8-ни 42 стран.

Ову книжицу поздравлямо као особито појавленіе у мађарской литератури. Свомъ є моту: „Ein muthiger Bekenner ist mehr werth, als jeder Renegat und Mameluk" добро одговорила. Неименованый г. аукторъ изповѣда и пориче напреведность нѣкои претераны мађаризанта, и признаває вредность славенскога єзика, кои є у Угарской домаћій, и нѣкада господующій! —

*) ГГ. предбройници славенскогъ народописа, кои су кодъ учредничества Скоротече предплатили, имаюсе кодъ истога ради книга пріявити съ придавкомъ 20 кр. у сребру за porto.

е) Нѣмачке.

Der Sprachkampf in Siebenbürgen. Eine Beleuchtung des Woher und Wohin? Von Stephan Ludwig Roth, Doktor und Magister. Kronstadt, 1842. Druck und Verlag von Johann Gött. У 8-ни 75 страна,

Г. аукторъ ненаходи никакве силе, да се у Ерделю мађарскій єзикъ за пословный прими. Ако є стало, вели, до земальскогъ єзика, то валя узети влашкій, єрбо є овай у Ерделю єзикъ землѣ и веће части народа; ердељскогъ пакъ єзика нема, кано ни угарскогъ. — За избећи досадну препоруку назначуємо овде садржай кньиге: Vorwort. I. Vorwandt-Schwindsucht oder Russenfieber. II. Eine Absicht legt man doch jeder Handlung unter. III Die Unnöthigkeit der Magyarisirung und ihre Unvortheilhaftigkeit. IV. Die Sprachverwirrung oder der Thurm zu Babel. V. Die römisch-katholische Kirche. VI. Der Panslavismus, oder Walachen und Adel. VII. Magyaria, oder die Verdächtigung als erste Frucht der Magyarisirung. VIII. Gütlicher Ausweg und Schluss.

ДОМАЋЕ ВЂСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се.

У готовомъ новцу б. вр.

Марко Симоновићъ 10 фр. Іованъ Поповићъ Бадулицкій 10 фр. Паво Адамовићъ 20 фр. Іованъ Ракославъ 100 фр. Василіе Игнятовићъ 20 фр. Василіе Милићъ 10 фр. Алекса Мирковићъ 20. фр.

Изъ Новогъ Бечея 5 т. м. Вѣсть о смрти блаженогъ спомена родолюбивогъ Текелие Савве тронула є срца Бечейскогъ Общества. На свачіемъ лицу є могло се познати внутренѣ чувствованѣ, и туга, за изгубленымъ родолюбцемъ овымъ. За показати свою чувствителность, дало є благодарно общество ово не само у нашой, но и у римской цркви три дана звонити. Юче є држао парохъ нашъ г. Іоаннъ Чокерлянъ, у содружеству два на то позвана свештеника, торжественный парастосъ, гди є около стола, на комъ є кольиво почивало, 24 свећа горело. Црный постаментъ, на комъ гробъ покойника изображенъ бяше, окружавали су свѣконосци и рипиде, напредъ крстъ црный, и застава школска, С. Савви посвећена. Слово о добродѣтельи и родолюбію говоріо є вишесказаный г. Парохъ нашъ, кое є све присутствующе на плачъ и уздисанѣ

побудило. А за показати, и къ већой ревности према србскомъ роду поострити парохіане своє, записао є име незаборавлѣногъ Саввe у црковну читулю, да се сваке неделѣ при богослуженію гласно споминѣ. Ово є меценатъ србскій одъ насъ, и одъ свакога Србина заслужіо. Вѣчна му радость!—

Иза Пачева 10 Окт. Кодъ насъ су овы дана после свршеногъ народногъ собора были сви гг. Официри хрватски и славонски, народни депутирти, са г. Стаматовиѣемъ, и два дана су пробавили. — Овде є настаніосе г. Димитріє Радуловиѣъ, медицине докторъ, кои намѣрава као практичный лѣкаръ изкуство своє на користь овдашнѣгъ граѣанства обратити.

Изъ Сомбора. На последнѣмъ великомъ справишту бачке вармеђе предложена є была штатистика елементарны школа ове вармеђе, изъ кое є видилосе, да се 11.877 мужкогъ, и 7.386 женскогъ пола дѣце католичкогъ вѣрозакона — 579 м. 214 ж. православногъ — 2.576 м. 1.775 ж. евангелскогъ. — 1642 м. 1279 ж. калвинскогъ — и 59 м. 5. ж. юдейскогъ у явнымъ школама обучава. — На захтѣванѣ бараньске вармеђе, обшта се и строга потера учинила противъ арамбаше Милоша, кои є да бы жестоку гонбу избѣгао, по свой прилици у непреходне шуме ове вармеђе сакріосе, — али се іошъ никаквогъ трага о опасномъ овомъ пустахіи нiє наѣи могло. — Међу тимъ су страже за обшту сигурность свуда удвоене. (Р. Т. В.)

Изъ Пеште 10 т. м. Одъ 6 т. м. до данасъ овуда є прошло у лаѣама ране за горнѣ предѣле: пшенице 5.400, єчма 24.950, зоби 10.000, репице 9.500, наполице 2.000 вагана.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

Єданъ указъ одъ 20. Мая 18 лѣта опредѣлює свакомъ рускомъ официру, кои се своєвольно за службу у Кауказъ яви, одма при полазу онамо плаћу за текућу цѣлу годину уручити, за време пакъ, кое онде пробави, двоструку плаћу давати, а при томъ и цѣлый путный трошакъ накнадити. Инакъ поредъ свега овога пробитачногъ уреѣеня мало се официра находи, кои бы то примили; єрбо сва одъ овудъ за официра произлазећа користь, нестои ни наименѣ съ ономъ великомъ опасносћу и тежкомъ службомъ у Кауказу у савезу. Свака руска тврдиня у земли Черкеза тако є сазидана, да іой наименѣ єдна страна надъ рѣкомъ стои, у кою се, ако доста воде има, нѣколико топнични чунова пусти, съ коима се, као и єднымъ поредъ цѣле рѣке повученымъ шанцемъ тврдиня одъ нападенія черкезкогъ чува. У предѣлима, гди рѣке нема, потражисе ма найманьій потокъ, єрбо тамо войници за добыти воде или дрва изъ града се никудъ удалити немогу, безъ да се съ Черкезима непотуку, и више момака неизгубе. Догоди се више путій, да Черкези около града текућу рѣку подкопаю, съ тимъ течай нѣнъ одъ града удале, и на другу страну окрену, и тако Русе за живлѣнѣ нуждна изъ даљьи мѣста доносити присиляваю. Овакови су случаєви за Русе найнеугодніи, єрбо изъ цѣле силе, коя се на такій путъ дигне, редко више одъ треће части натрагъ се врати: зато руски официри и увѣраваю, да доста путій чаша воде съ чашомъ крви придобитисе мора. Да при овакомъ расположенію савезъ између градова обдржати одвећъ тежко є, свакомъ извѣстно быти може. Но то све іошъ нiє найвећа несреća, съ коіомъ се руска войска у овомъ предѣлу борити има, єрбо у свима, у долини лежећимъ мѣстима одвећъ нездравый зракъ вѣє, а онде царствуюћа грозница, коіой нити противостати, нити се одъ нѣ излечити може, войничку силу десеткує. Фришкогъ меса скоро никада недобываю, а ако су кадгодъ и срећни такова добыти, то простъ воякъ съ ньиме, будући є скупо, ранитисе и неможе. 1839 године, кадъ є савезъ између Себастополя и Керча за дуго време укинутъ быо, скочила є цѣна жита на 68 рублый. Будући да лѣкарства немаду, то лече грозницу сланомъ риромъ. Ко ово добро посмотри, и коме є познато, шта значи съ глаћу и болесћу боритисе, тай се неће чудити, што Русъ съ толикомъ силомъ, и за толико година до данасъ іошъ у станю быо нiє Черкезе покорити.

☞ **Учтиво умоляваюсе гг. предбройници Скоротече, кои іошъ платили нису, да бы новце пошиляти усрдствовали.**

Цѣна ране у Пешти 9. Окт. Грошић. б. вр.

	найболѣ	средњ	лоше
Пшеница	165	152	145
Наполица	125	120	110
Ражь	103	100	95
Єчамъ	85	83	80
Зобъ	65	63	60
Проя	56	—	—
Жуакаша	—	—	—
Кукурузъ	100	96	92
Св. меса єдна фунт.	6		

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четвркомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 15. Октоб. Число 31. 1842.

АНЂЕЛИЈИ г. 1839.

(полаг Мицкијевића)

Моја Анђелијо на што распра ова?
Зашто тежећ рјечма мојим жар подјелит,
Немогу ја душе у душу ти прелит?
Зашто се вјек трудим дробит ју на слова,
Која пре, него се срца, уха приме,
На устма охладне, и смрзну од зиме?

„Љубим те, да љубим!“ стопут вичем тадар.
А ти се жалостиш и почимљеш гњеват,
Што љубави своје ипакъ нисам кадар
Доста изговорит, изразит, изјеват;
Већ мртвилом бледим кано лице роба,
Кој је готов платит сутра дуг од гроба.

Уморих већ уста таштим уживањем,
Сад оћу да с твојим стопим их устима:
Тако с' разговарам срца ударањем,
Разблудним уздиси, врућим цјеловима,
Тако разговарам сате, данке, љета —
Ћа до конца свјета, и по концу свјета.

Стако Враз.

НАРОДНО НОШИВО.

(съ образомъ бр. 1.)

Данашнѣмъ листу приключеный образъ представля простогъ Србина изъ Серба сербске компаніе личногъ регимента, у нѣговой народной ношньи. На нѣму є сурина одъ мркозагаситогъ, а бревенеци (чакшире) одъ модрогъ домаћегъ сукна (чоє), коє жене ткаю, кроє и шію. Ђечерма (прслукъ) одъ скерлета, извезена са црнымъ свиленымъ гайтаномъ, кои є на предняцима унакрстъ ситно крозъ илике (коситерна путца) продѣвенъ, и купуєсе у дућанима. У кожномъ поясу носи пиштолѣ, а на глави црвену капу, омотану са шареномъ марамомъ. На ногама има опанке одъ сирове коже, и црне са скерлетомъ обточене чарапе, а на ньима бѣле, исто тако обточене назубке. Коса му є подугачка и разплетена. У руци држи наџакъ.

Овако се носе и зими и лѣти, са врло маломъ разликомъ, сви лички имућніи селяни, када на саямъ (вашаръ) или на путъ иду; а за светацъ имаю многи болѣ руво, коє, како ми званични послови допусте, све обширно описати нећу пропустити. За сада пакъ само оволико нека доста буде, за удовольити благохотномъ позиву Скоротече, а іошъ више за раздражити и друге способніе люде, кои су више одъ мене докони, да бы се потрудили, ношиво народа нашегъ изъ свои предѣла, одъ стары и млады, сиромашны и богаты, градски и селянски людій, жена, дѣвояка и дѣце, како се они у зими и у лѣту, у радине дане и о светцима носе, начертати, съ историчнымъ примѣчаніяма подробно описати, и учредничтву Скоротече ради саобштеня миломъ роду нашемъ послати.

Никола Бороевићъ. *)

*) Хвала неописана свакогъ подражанія достойномъ родолюбцу г. Бороевићу, хвала и одъ насъ и одъ цѣлога рода Србославенскогъ, што є на позивъ нашъ ревньиво одазваосе! Осимъ нѣга іошъ намъ є образъ личанке, кои ћемо скоримъ саобштити, послао другогъ му и землякъ примѣрный Србинъ г. Андрићъ; кому такођеръ очита хвала! Надамосе, да ће врли

ОБШТИ ПРЕГЛЕДЪ ЕВРОПЕЙСКЕ УЛЮДНОСТИ У СРЕДЊЕМЪ ВЊКУ.

(продужено)

Три найближа узрока произвела су конечни угашай Латинске учености на Европейскомъ западу т. є. нападенія варварскихъ народахъ на државе римскогъ царства, раздѣленіе нѣгово на западню и источну монархію, найпослѣ превелика оскудица папира, узрокована вишереченимъ раздѣленіемъ римскогъ Государства и освоеніемъ Египта одъ Арапахъ, чимъ свако трговачко отношеніе европейскогъ запада съ истокомъ буде прекинуто, што велики недостатакъ Египетскогъ папира у Европи причини. — Да су варварска народоселенія у землѣ цесарства римскогъ умственой култури Христіанске Европе убиточна била, осимъ на хиляде порушенихъ градова и ученихъ заведеніяхъ, служи намъ очевиднимъ доказателствомъ и трагически конацъ славне Библіотеке Александрійске. — Раздѣленіе цесарства римскогъ на западню и источну имперію, прекине доякошнѣ тѣсно отношеніе Европейскогъ запада съ тада іошъ високопросвѣштеномъ Грецiомъ. Источници свакогъ човеческогъ знаня Платонъ, Ксенофонтъ, Аристотелъ, Еуклидъ, немаюћи више читателяхъ, скоро на западу заборавесе, а съ ньима и єзикъ онихъ безсмртнихъ мужева, когъ благодатно вліяніе на културу Римлянахъ свѣдоче Цицерони, Орації, Виргилiи и множство инихъ славнихъ списателяхъ, кои текъ савршенимъ познанствомъ Еладскогъ єзика могоше вѣчиту славу придобити. — Прекомѣрна скупоћа источногъ папира на западу Европе, принуди Европейце съ почетка на пергаменту писати, коегъ рѣдкость и висока цѣна мало поздніе усели смиреним' Монасима пагубну мисао, класическа сачиненія найславніихъ римскихъ списателяхъ съ перочинцима брисати, и отудъ поставша праздна мѣста Псалмима Давидовимъ и Антифонима пунити, коє причини, да у цѣлой Францеской, како што вели Г. Тирлъ, єдва си у оно време два подпуна рукописа Цицерона и Виргиліа наћи могао!

До 768 године, кадъ се Карлъ Велики на престолъ попео, лежале су науке у томъ плачевномъ станю. Овай чрезвичайни мужъ почне о томъ настояти, да презрено и нарушено латинско кньижество на ново подигне, и стару му красоту и сяйность, кою є пріе своге упадка имало, поврати. Слушаюћи совѣте мудрогъ Алкуина, когъ є изъ Англіе къ себи позвао, оснуе на више мѣстахъ своге пространогъ царства многа учена духовна заведенія, и у Пазиру єдно свеучилиште, комъ є учене и просвѣштене люде изъ другихъ земаля великодушним' царским' наградама прибавити знао. Ова обштеполезна уређенія, просвећуюћи мало по мало народе, и осниваюћи больма царства, тежила су да распростране посвудъ кругъ човеческихъ знаняхъ. Но старанія Карла Великогъ не бяху на сами Латински єзикъ ограничена. Онъ се трудіо и нове народне єзике усовершенствовати, скупляюћи свуда споменике народногъ стихотворства, єръ є сатимъ успавани духъ народни подиће мисліо. У єдной ствари є само погрѣшіо, што се за класическо латинско кньижество, подчинивши цѣло изображеніе ума и срца богословским' наукама, одвећъ мало старао. Любавь къ правим' наукама, коя се у твре-

---

родолюбци и изъ други предѣла прекрасне Србославіе — изъ Бачке, Баната, Подунавля, Међумуря, Срема, Славоніе, Хрватске, Далмаціе, Дубровника, Истріе, Корушке, Крайнске, Штирске, Србіе, Босне, Херцеговине, Црнегоре и Бугарске — да ће намъ, велимъ, родолюбци изъ свію овы србославски предѣла образе народногъ ношива съ точнымъ описаніемъ пошиляти, да овай драгоцѣный адиђаръ миле народности наше, кои є већъ гдѣгдѣ губитисе почео, потомству вѣрно сачувамо. „Народно ношиво „говори єданъ земляк нашъ“ ако се по себи и чини да є маленкость, єсть потребито средство изображенія и опредѣлително свойство народа!“ О да хоће ове рѣчи коснутисе срца свакога Србославена, т. є. Србина, Хрвата, Словенца и Бугарина! У.

ніяма старихъ Гркахъ и Римлянахъ огледа, бяше іошъ непозната столѣтію, когъ є наслѣдіе Варварство било. Єръ како би слаба сочиненія нѣкихъ смиренихъ Монахахъ, коя бяху тадъ образци чистогъ вкуса и стила, већу цѣну надъ класическимъ' римскимъ' аукторима имати могла? Ми налазимо дакле у Карловимъ књижевнимъ' уредбама само пупакъ одъ оногъ поздніегъ умственогъ развитка, кои є савъ готово свѣтъ новой Европи подчинио.

(конацъ слѣдує.)

НАЧАЛА ЧОВЕКА ОДЪ СВЕТА.

Не буди єднострукъ у твои планови и послованя начини.

Разностручность наши планова и у послованю начина врло є добра, особито за наше непріятелѣ и завистнике обманути. Єрбо кадъ они єдноличность наши намѣреня и наредбе примѣте, предваре насъ и наше предузиманѣ пониште. Лако є ону птицу убити, коя правно као стрела лети, али є ону тежко, коя кривудаво лети, и у летеню завіясе садъ на єдну задъ на другу страну. Међутимъ благоразуманъ мужъ нетреба свагда да се претвара, єрбо бы га наскоро извыкли, и знали, да му не треба вѣровати. Злоба людій свагда насъ на оку држи; и треба разума за обићи ньіове заметне мреже. Лукавъ карташъ никадъ ону карту неиште, кою противникъ му чека, и іоштъ манѣ ону, кою овай жели.

Природне наклоности и ови употребленѣ.

Безъ природне наклоности и срећне ревности и стараня нитко се не диже у высъ, нити напредує, а овы заєдность изображава и прави човека великимъ. Човекъ малый, и среднѣ руке дарова и способностій, кои є умешанъ и окретанъ далѣ доће и дотера, него высоки и изредны дарова човекъ безъ вештине и досетльивости. Честь є текъ награда напрезаня свои сила; а што човекъ безъ овогъ, текъ по природи учинити може и чини, неуважавасе толико. Некимъ людма текъ да є ревность, пакъ бы до высокогъ степена чести допрли. Гдикои волу да ій у вышшимъ достоинствама за средовне држимо, него у маньимъ да се одликую; ово бы се некимъ не неблагороднымъ поносомъ извинити могло. Но онима се не може опростити, кадъ они у каквомъ незнатномъ стању вештину свою волу показати, неголи у важніемъ каквомъ блистати.

ТРГОВИНА И ИНДУСТРІЯ.

Лондонъ 4 Октомбра 1842.

Очаянія у трговини ране овде, и по осталымъ морскимъ пристанштама, непрестаю вредително дѣйствовати на трговачкій и финанціалный кредитъ. Многи банкроти, кои су се последньи десетъ дана появили, породили су слутню, да ће можда іошъ више како овдашньи, тако и страны ране шпекуланта, у смотренію плаћаня, своя вѣроломства явно изяснити. — Овога пакъ слѣдство быће поравнанѣ по 30 — 50 %. — Дѣйства овы несрећны послова и радня могу дакле дуже времена траяти, али будући да се сва зла появлѣнія текъ на єдну струку трговине односе, то можемо се надати, да ће садашнѣ убиточно втеченіе на кредитъ и на мнѣніе публично скоримъ утаманитисе, или баремъ умалити. — У смотренію вредносни новца, ніе се особита промѣна показала. Енглезка банка ніе давно толико много злата и сребра имала. Интересъ годишнііій, приликомъ ешкомпта векслій, рачунасе по 3½ — 4½ %. — Повторитисе мора међутимъ да су се неброени терети стране ране ове године увезли, т. є. три миліона четвртій у вредности до 70 миліона фор. ср. Ово обстоятелство, скопчано са домаћомъ богатомъ жетвомъ, побило є цѣну хлѣба скоро у полу. Осимъ тога дотерано є последня три мѣсеца до 50.000 комада рогате марве изъ Нѣмачке и Аустріе, крозъ шта се ново саревнованіе (Concurrenz), наравно на користь публике, установлява; — изъ сѣверне Америке увозисе већъ гомилама усолѣно и суво месо. Ово су слѣдства мудры уредба правительства, почемъ є арміція на предречене предмете са 20 — 30 % спуштена. Поредъ овы и друге су ствари за препитаніе у вредности пале, и тако дакле може се управо казати, да ће ниште и спромашніе классе народъ, крозъ цѣлу текућу годину, са најманѣ 30 — 40 % єфтиніе живити, него последня година, узевши одъ 1836 лѣта! Успѣхъ и плодъ овы благи промѣна мора се скоримъ появити,

пакъ онда на све струке домаће индустріе благодатно втеченіе имати, али при свему остае іошъ подъ сумньомъ: дал' ће се крозъ то ове године важна рѣшенія обѣлоданити! — У окружіяма є, гди се већа часть фабрика налази, очекивалосе у ово доба већа дѣятелность, єрбо се ништа нечує о далѣмъ раздору и неспоразумнѣнію између фабриканта и њиних посленика; яче се међу тимъ послує него прошасты шестъ мѣсецій, но опетъ слабіе, него што смо се надали. — Важни су за трговину гласови дошли овы дана изъ Сербіе, почемъ извѣстность рађаю, да ће у той обновлѣной, богатой, юначкой држави досадашня злоупотреблѣнія, и монополъ укинутисе, бацаюћи бистрый погледъ на рѣдкій, постояный и дичный карактеръ Уставохранителя. —

ДОМАЋЕ ВѢСТИ.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се

у готовомъ новцу б. вр.

Софіа Крагоевићъ 20. фр. Данило Іосифовићъ 10 фр. Андрія Цуцако 20 фр. Ђорђе Крестићъ 10 фр. Сара Кировићъ 20 фр. Тома Панићъ 20 фр. Іованъ Маринковића 10 фр.

Изъ Сомбора 5 т. м. (магистратуална рештауранія.) За Бирова изабранъ є: Коньовићъ; за сенаторе: Никола Леовићъ, бывшій Ексакторъ, Георгій Петровићъ, бывшій Великій Фишкалъ, Албертъ Хауке, бывшій Виценотарій, Лука Стоячко и Трифунъ Атанацковићъ, Адвокати; за Биргермайстора: Албертъ Хауке; за Капетана: Трифунъ Атанацковићъ; за Ексактора: Стефанъ Лалошевићъ; за Перцептора: Георгій Бирвалскій; за кассе Адюнкта: Никола Лугумерскій, за Вицекамераша: Игнятій Хауке; за Великогъ Фишкала: Каширъ Коријъ; за Виценотарія: Никола Михайловићъ; за Формундра: Францъ Туннеръ.

Изъ Пеште 13 т. м. Синоћъ насъ є посѣтила киша, коя є грмлявину и мунѣ собомъ донела; шта више — громъ є ударіо у єдну кућу у илской улици, коя є до полакъ изгорѣла.

Изъ Пеште 14 т. м. Одъ 10 т. м. до данасъ овуда є прошло у лађама ране за горнѣ предѣле: пшенице 38.500, єчма 3.000, зоби 29.800, репице 6.000, наполице — вагана.

СМѢСИЦЕ.

Несрећна година 1842.

Повѣсть свію времена ни єдну годину незна, коя є крозъ толике грдне несрећне догађае до тако жалостне славности дошла, као година 1842. Несрећа нагло корача, и као што видимо по цѣлой земльи! У балтиморскомъ пристаништу оде паробродъ са 150 путника у зракъ; Хамбургъ паде у прахъ и пепео; у исто време нађоше 80 людій на верзаилскомъ гвозденомъ путу найужаснію смрть — у истый данъ читаве вароши у Св. Домингу земльотресъ разори; Штайеръ у Австріи прогутала є ватра, и 100 онесрећены фамилія остаде безъ куће и кућишта. Унгарска и баварска села и вароши стоє у пламену, као да чемерный душманъ на ньи ватру баца. У Шлайцу свали се ћошакъ одъ театра, и потуче до 30 людій, кои се у найвећемъ смѣху весело забављаху. У долнѣмъ Шайцербаху у Бадену двѣ госпоє и троє дѣце нађу гробъ у пламену. При не многимъ бурама силу є людій подъ дрвама громъ поубіяо. — Модена, Лугошъ, Нидерайзенхаузенъ, Ротдорфъ, Пожега, Светоиванъ, Вассербилигъ, Елфуртъ, Масминстеръ и Казанъ итд. леже у пепелу. — Племеный Кралѣвъ сынъ расцопа си главу у шетньи и умре. — И све то скупа — за два мѣсеца! Тко на ово узданую не бы: „И несрећа корача нагло?“

ДНЕВНИЧНЫЙ КУКОЛЬ.

У 35 брою Пфенигсмагацина, тако названогъ Србскогъ Народногъ Листа, одъ 11 Окт. (!!!???) т. г., на стр. 275 находисе єданъ, и насъ тицаюћій се чланакъ одъ незваногъ деліе нѣкогъ г. Наода, подъ насловомъ: „Седила руга у край пута, па се свакомъ ругала, а ньой свакій“ (sic). Осимъ наведеногъ наслова, нѣколико примѣчанія и подписа, у нѣму има 250 линія: писмена су прилична, штампа не найболя, мысли comme il faut, изрази bon — жалибоже папира. Коме непада на умъ она нѣмачка пословица: Gegen Thorheit gibt es kein Mittel?! — У.

ПОПРАВКА.

У последнѣмъ брою Скоротече подкрале су се погрѣшке слѣдеће: на стр. 188 у петой линіи вѣсти изъ Сомбора после „579 м. 214 ж.“ додати треба „уніатскогъ — 2776 м. 454 ж.“ — У првой линіи рубрике „Путъ по свѣту“ мѣсто „18“ читати треба „1838.“

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четврткомъ на по табака съ образомъ кошива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 18. Октоб. Число 32. 1842.

МОЋ НАРАВИ.

од П. Стијића.

Умиљено тебе цјеним
О нарави, злато вјечно!
Врх земалях ољубљеним
Надгледаваш оком срећно.

Изповјеј ми, тебе молим,
Милне твоје круне сјајност,
Коју вјеком брижно мотрим
Вјековиту ону сталност!

Лав куд креће, — гдје се бави,
Увјек њега с једне ћуди
Прати угледъ све нарави,
Ка му приснје без све нади.

Ластавице ко у тамној
Доби праве своја гњезда:
Зар то није у наравној
Њиној моћи стална звјезда?

Славуј милој у шумици
Ори пјесни већ од рана:
Та му бјеше породици
Нарав, и свим његовим дана.

Гледај рибе по рјекама
Како једна њим је намјер,
Свака плови по водама,
Стара младој даје примјер.

Ах, мила си и честита,
О нарави круно златна!
Твоја сласт је вјековита,
Није пако сјенка никна.

Зар је изрод могућ' најти
У човечјем милом кругу?
Ткогод може зар задати
О Славіо! теби тугу?

О том нећу ја говорит'.
Бог нек круни добра твоя!
Слогу само треба водит'!
То је њежна жудба моја!

ПРОТИВОМНЊІЄ

на мнѣніє о Србско-народнымъ школама у Хорватскоѝ, обнародѣено у Календару Новосадскомъ л. 1841. Господиномъ С. одъ Ш.*)

Прекрасно є то, и за србскій родъ весма полезно, и пебудително мнѣніе, о заведенію Србско-ниродны школа, о дѣтинскомъ обучаваню, а сувыше о описаноме начину, по коме бы требало уредити, и обдржавати речене школе! Заиста многокорыстно опоминанѣ, за коє Гд. С. одъ Ш., као найскреніемъ родолюбцу, похвала и достойно почитаніе отдаєсе!

Али само на она доказываня треба одговорити, у коима се Гд. С. одъ Ш. явно изражава, да у Хорватскоѝ (неспоминѣмъ Славоніе) на срамоту цѣлогъ рода Србскогъ школа нема, кадъ каже:

I. Ако є єдна школа на 30 парохіа, и то жалостна.

II. Да дѣчица Србска неимаюћи свои школа тераюсе силомъ у школе римокатоличке, и тамо се уче латинскимъ словима читати, и писати.

III. Да є свему томе причина, што Србльи у Хорватскоѝ нису досадъ имали валяны управителя, ни коловоѣа!

*) На ово бы іошъ прво одговорено было, да ми є Новосадскій Календаръ раніе у руке досшо.

Незнамъ, єдали у име те оскудост школске Гд. С. одъ Ш. приброява ко Хорватской и нашу Епархію Карлштадску? А наравно да приброява, кадъ каже да нема тко нашемъ пароху, ни Господи помилуй одговорити. Е, када є тако, то се дакле истый Гд. С. одъ Ш. учтиво моли, нека има доброту опростити за такова доказиванія. Нѣга є можда нетко о овой ствари неправо извѣстіо, кадъ овако противъ явне истине говори. Та я се тѣшимъ, да бы свакій милый братъ Србльинъ — кои є иоле о томъ пропытивао — воистину овай повольный одговоръ добыо: да у Епархіи Карлштадской има выше Србско-народны школа, него што се мысли, и говори подъ числомъ I., да нема ванъ єдна школа на 30. парохіа, и то жалостна!

Овымъ поводомъ желимъ я као Хорватскій Србльинъ, и Богоспасаєме Епархіє Карлштадске Свештеникъ, станѣ Србско-народны школа исте Епархіє предрагомъ мени роду Србскомъ на знанѣ дати, да бы како тымъ могао снимити, невино нанесеный нама Хорватскимъ Србльима укоръ и срамоту.

Будући очевидный свѣдокъ, и Діакономъ учитель л. 1831. у новозаведеной Србско-народной Слабинской школи, у Протопресвитерату Костайничкоме, свакоме исповѣдити могу, да є заведеніе исты школа у нашой Епархіи іошъ у лѣту 1828. почетакъ свой имало. Почетникъ и особитый ревнитель реченогъ заведенія школскогъ быо є блаженопочившій Архіерей Лукіанъ, кои топећи се у рѣчма: „Общенародное Епархійское благо,“ и срдечно тежећи за народнымъ просвѣштеніемъ, сваке є начине искушавао, како бы то у дѣло привео. Слѣдователно као Архімандрітъ и Адміністраторъ наше Епархіє заведе о собственомъ трошку єдну школу у Плашкомъ, названу одъ нѣга: Централное училище. Ову школу составляли су одъ све Епархіє изабраны ученицы нѣмецки школа, посѣштаваюћи ій она два мѣсеца почиваня. И самъ самь єдне єсени Централиста быо. За ово време училосе читанѣ и писанѣ Славено-Србєко, црковно пѣніе, читанѣ Апостола и напаметъ катіхісісъ. Централни ученика броялосе кадъ и кадъ и до 50. Ови су названи были шедатори, кои, вратившисе дома, морали су по даноме ньима налогу, Србске ученике нѣмецки школа, свему ономе обучавати, што су сами у централной школи учили. — А и ово мимогредъ да напоменемъ:

1) Блаженопочившій Лукіанъ быо є првый Архіерей у нашой Епархіи Карлштадской, кога налогомъ Србски су ученицы нѣмецки школа, на молитви у почетку и свршетку науке своимъ крстомъ крститисе почели; и у мѣсто досадъ склоплѣнима, то су послѣ прекрштенымъ рукама (по нашему обычаю) тайно „Отче нашъ“ и „Богородице дѣво“ говорили, докъ бы римокатолички ученицы, те исте молитве на нѣмецкомъ єзику гласно очитали. Такова уредба кодъ насъ свеєднако трає.

2) Онъ є быо првый Архіерей, кога уреженіемъ Катіхети су Катіхумене своє, осимъ преподаваєме ньима хрістіанске науке, и Катіхісіса, іошъ читаню и писаню Славено-Србскомъ учити почели.*) И толикій є красный успѣхъ у овомъ предпріятію учинѣнъ, да и данъ данашныій рукописи Славено-Србски (краснописаніе) скупа съ нѣмецкима, свакогъ явногъ испыта на столу предложени, на радость и утѣху нашу, читаюсе и прегледаю како одъ школске дирекціе, тако и одъ све, тамо присутствуюће господе.

3) У нашой Епархіи, іошъ пре постаня елементарны србски школа, уведена є была (а данасъ продужавасе) одъ духовны управителя и ова уредба: да се мужка и женска

*) Имасе знати, да до оногъ времена наши Србски ученицы, навластито селяни, непознаваюћи слова своегъ матернѣгъ єзика, морали су задаваный имъ урокъ катіхісіса, помоћу другога, латинскимъ словима преписивати, и тако учити!!

дѣца, коя никакву школу непосѣштаваю, сваке Неделѣ и праздника кодъ парохіалне цркве имаю Богомоленію и Хрістіанской науцы обучавати, и то одъ капелана, или одъ самогъ ньіова пароха.

Вратимосе садъ на предметъ. Предречено Централно Заведеніе тако є траяло три єсени, єдну за другомъ. Оно є имало престати, но да съ напредніимъ послѣдкомъ, и больимъ успѣхомъ процвѣта. Друге важніе идее родиле су се быле у реченомъ блаженопочившемъ великомъ мужу. Особито поводомъ изданы указа (рескрипта) Ньіовогъ Імператорскогъ Величества, начне онъ неутрудимо планирати, како бы се у нѣговой Діецези по парохіяма Србско-народне школе завеле, и найлакшимъ начиномъ учителъи плаћали? Основавши чертежъ (планъ), замоли высоку Ц. Кр. Загребачку Генерал-Команду, да бы му у овомъ послу одъ стране милитарске на руку ишла. А подручнымъ Протопресвитерима и Паросима наложи, и као драгоцѣность препоручи: да свакояко настоє парохіане своє духовнымъ совѣтомъ приволѣти, ко заведенію овы школа, додаюћи, да се люди неплаше: учителъи ће се лакше плаћати, нег' што они себи воображаваю. На овай начинъ почну се Србско-народне школе у име Божіе и кодъ насъ заводити. За олакшати пакъ народу, препоручи гражданскимъ обществама своє Епархіе за прибавленіе и дарованіе буквара, одъ кои є свако по нешто драговолно приложило; али Карлштадско родолюбиво Србско Общество, поклонило є на овдашнѣ народнѣ школе 1000 букварова.

(продужиће се)

ОБШТИ ПРЕГЛЕДЪ ЕВРОПЕЙСКЕ УЛЮДНОСТИ У СРЕДНѢМЪ ВѢКУ.

(конацъ)

Текъ много поздніе духъ, коимъ крстоносія буду предузета, пробуди силу воображенія на европейскомъ западу, — кадъ познанство востока уведе у поезію чаровне образе южнихъ вѣштицахъ и фантазію, коя є пріе тога христіанской Европи била непозната, а у народу до тада у глупомъ суевѣрію и невѣжеству као успаваномъ уліе духъ слободніегъ мишленя, храбрости и мужества. Дѣла Годфрида Бульона, коя су крстоносци съ одушевленіемъ пѣвали, то найболѣ свѣдоче. Пребиванѣ крстоносаца на истоку почне рађати у ньима нове потребе, кое све то више стану умножаватисе, што су већа била ньина откритія на истоку. Тимъ є култура међу христіанским' народима яко напредовала. Народи ови због узаимнихъ потребахъ, кое сами задовольити нису могли, ступе у ближа измеђ' себе отношенія, а одъ туда се роди, да они осѣте потребу дружевногъ живота, да ньихови обичаи одступе мало по мало одъ суровства, и да ньихова стихотворенія, изъ коихъ се књижество новихъ народахъ у оно доба єдинствено састояла, прешавши границе своихъ отечественихъ предѣлахъ, буду многоструко међу собомъ смѣшана. У XIV столѣтію учили су већъ Петрарка, Боккачіо и Аріосто стихотворни єзикъ провенцалскихъ трубадурахъ, чрезъ кой су доцніе, преносећи драгости нѣговихъ стихотворенія у своя сочиненія, италіанско подигли књижество. Представленія позориштна іошъ при концу XIII. столѣтія почну се у Европи уводити, и то найпріе у Енглеской, у кое време одпрлике и сколастическа филозофіа и Богословія почетакъ свой добіе. Мало време послѣ 1360 године Леонтій Пилать, Гркъ изъ Калабріе, предавао є Грчки єзикъ у Флоренціи, толкуюћи съ катедре Омирову Иліаду. Онъ є први Омира съ грчкогъ на латински єзикъ превео.

Крозъ то време црква римска штедротомъ франконскихъ краляхъ добіе простра-на притяжанія, и ступи у тѣшня отношенія съ грађанскимъ садружествомъ, за то нужду почувствуе, да свою конституцію или уставъ, и отношенія своя къ миряномъ уреди. То є почетакъ црковногъ или каноническогъ права, кое се до 1107 изъ разасутихъ прави-

*

лахъ безъ икакве међусобне свезе састояло, докъ около речене године Граціанъ нѣки Монахъ Бургундски подъ Папомъ Евгеніемъ трећимъ ове различне неєднаке комаде у єданъ законикъ састави, познатъ подъ именомъ Decretum Gratiani. Садржи изводе изъ саборнихъ канонахъ, изъ књигахъ грчкихъ и римскихъ Св. Отаца, уставахъ папинихъ, и изъ нѣкихъ законахъ римскихъ Императорахъ. Послѣ Граціана многи Папе уредили су особна сабранія законахъ, и све те части скупа составляю Corpus Canonicum.

Крстоносія исто су и на художества благодатно вліяніе имала. Ова су до XIII ст. конечно пренебрегнута лежала, и одъ те епохе почну се примѣтно дизати, и къ то већемъ совршенству ступати. Одъ тада учине Европейци многа откритія; изнађу барутъ (Бертолдъ Шварцъ нѣмачки монахъ живши около 1350), хартію одъ крпахъ, какову одъ 1300 употребљавамо, Нѣмцемъ такођеръ измишлѣну, компасъ, увеличително стакло, сате, књигопечатню (прва књига штампана Латински Псалми 1457), малерай съ улѣмъ, мѣдорезанѣ и т. д. Мѣнице (камбіали) и банке (Leihbanken) имаду такођеръ почетакъ свой у томъ временомъ простору, при концу кога згодесе узто два чрезвичайна приключенія, отворисе сирѣчь путъ донда непознати около Африке у источну Индію (1497 — 1499) Васко de Tama Португизцемъ, и Америка (1493) Колумбомъ. — Вообште ово време можемо сматрати као почетакъ садашнѣгъ образованія и улюдности у Европи, премда би заслуге нѣгове у томъ погледу биле много веће, да се одъ оковахъ феудалне системе и Іерархіе могло ослободити, или поне вліяніе њино на духъ народа ограничати. Ова два уређенія — феудализмъ и Іерархіа — ако имъ се нѣке заслуге и немогу отрећи, много су развитку и распространенію праве културе међу народима на путу стояла. феудални системъ подраньивао є невѣжество, анархію, суровость наравахъ и порокъ сваки; неограничена пакъ Іерархіа, осимъ што є суевѣрію била наклонѣна, препятствовала є много, да се право душевно образованіе савршено утемельити могло.

Докъ су се све те промѣне на Западу Европе догађале, грчко књижество ниє оне несреће претрпило, кое су латинску ученость упропастиле, премда є и оно крозъ то време одъ своєъ пређашнѣгъ савршенства доста изгубило било. Науке богословске подигнусе у Греціи на найвећи степенъ совршенства; духовно краснорѣчіе ступи на мѣсто мирске рѣчитости, и црковни витіе (види горе) помраче славу язическихъ филозофахъ. Но мѣсто филозофіе Платона и Питагоре увучесе у школе и међу списателѣ филозофіа сколастическе, основана на филозофіи Аристотела, коя прави талантъ у любительма науке удуши, друго неоставляюћи до вараюћу духа ученость. Између безбройногъ множства списателяхъ свакогъ рода грамматикахъ, лексикографахъ, историкахъ и толкователяхъ, кои су одъ III — XV столѣтія грчко књижество обогатили,*) заслужую особитогъ спомена Фонтій Патріархъ и Евстахій люди обширногъ знања и дубоке критике.

Паденіе грчкогъ царства догодилосе међу маловажним' богословским' распрама и владѣніемъ слабихъ Императорахъ. Послѣ освоенія Цариграда (1493) Мухамедомъ II. многи учени Грци прибѣгну у Италію, носећи собомъ драгоцѣне споменике грчскогъ књижества, кои би иначе у немиломъ грабежу и ватри на вѣки пропали. Њихово пришествіе на Европейски западъ много є къ обштемъ оживлѣнію умствене културе допринело.

ЗАДАТАКЪ

Србскомъ филологу.**)

1. Може ли се место *щ* употребити *шч*? слѣдователно є ли *щ* излишно?

*) У рукопису они и дѣла имъ єсу поименце назначена. —

**) Кои бы хтео разрѣшити овай задатакъ, по-

2. Може ли се *щ* свуда у *ѣ* ил' *шт* променути?
3. Глаголи, кои излазе на *тати*, као: читати, какотати, облетати, шетати се, решетати, кои се окончаваю у настоећемъ времену на *тамъ*, а кои на *ѣмъ*?
4. Може ли се причастіе настоећегъ времена по прописаномъ одъ Г. Вука правилу одъ 3-егъ лица мн. ч. правити и то у свакомъ глаголу?
5. Може л' се свуда онако писати, као што се изговара, или не?

П. Нинковићъ.

НАЧАЛА ЧОВЕКА ОДЪ СВЕТА.

Чувайсе, да се у слави не разгласишъ преко мере.

Они, кои се преко мере величаю, никадъ недостижу онай степенъ совршенства, кои су люди одъ ньи очекивали. Дѣйствителность никадъ недостиже умообразіе, и исто є тако тежко сва савршенства имати, као што є лако о ньима понятіе имати. Уображенѣ желю са собомъ води; ніе чудо, што представленя више о предметима разглашую, него што дѣйствително притежаваю. Ма како савршенства велика была, опетъ су свагда маня одъ понятія, кое мы себи о ньима правимо. Пакъ кадъ се човекъ у ожиданю превари, то све удавленѣ оладни; надежда свагда мимоиѣе истину. Благоразумный мужъ свагда гледи да предупреди случай и судбину, и таковогъ се правила држи, да уживанѣ дѣйствителности свагда веће буде, него што є захтевао и желіо. Никадъ ніе шкодльиво, да човекъ ожиданѣ о себи побуди, и себи важесть предуготови, но то некъ тако буде, да до последа не останемо натрагъ, и да се подъ старость не покажемо маньи негъ што смо у младости были. Као што є ово свагда срамота за човека, тако є у противномъ случаю честь за човека, кадъ онъ іошъ више учини, него што се одъ нѣга чекало.

Сасвимъ напротивъ быва са недостатцы и погрешкама, кое човекъ има. Кадъ се ови или они преко мере и разлога као велики пронесу и прочую, то завистъ и клевета мало помало мора онемити; слабость, кою су за страшну држали, у врло маломъ и сносимомъ се найпосле виду покаже.

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) Србске.

Проговоръ на Одговоръ Господину У.

(конацъ)

Што се црквено-славенскогъ єзика у нашемъ слогу тиче, чуймо велецѣнѣногъ родолюбца г. Станка Враза, како у писму къ мени говори: „Вы на другой страни Вашега листа молите, да се Вамъ опрости, што гдѣкою рѣчь способнію изъ црквено-славенскога, за болѣ се изразити, узимате, будући да є црквено-славенскій єзикъ мати свію осталы наши поднарѣчія, па и литерарный нашъ єзикъ неима іошъ тако прикладны термина, коимъ бы се човекъ задовольо за свашто изговорити! Я не ћу овдѣ разсуђивати, єсть ли црквено-славенскій єзикъ мати свію осталы славенски нарѣчія, него то оставлямъ ученіимъ одъ мене, коимъ є занатъ наука стары црквено-славенски рукописа (изъ кои се єдино сазнати може, шта є црквено-славенскій єзикъ), него се съ Вами уєдно слажемъ, т. є. да є свакако болѣ и пробытачніе узимати изъ црквено-славенскогъ рѣчь, гдѣ народъ израза неима, болѣ, него да се придржи туђа рѣчь или нова каква скуе. Но узимати рѣчи безъ промѣне у туђой, и противной духу нашега єзика форми, као што се обычно чини кодъ наше браће Србаля, то опетъ мыслимъ, да є деветдесетъ и деветъ пута болѣ оставити туђу рѣчь, или сковати какву другу, ако само ніе духу народногъ єзика противна. Рѣчи: восторгъ, торжество, художество, одежда, притяжаніе и т. д. управъ се онако слажу съ нашимъ народнымъ єзикомъ, као да садъ коєму Таліяну на умъ доће писати: pleno, acto, suspecto, или pienus, attus, suspetus мѣсто: pieno, atto, sospetto, или Шпаньолу писати: veridas, hilio, filio, pleno, fermoso, мѣсто: verdad, hijo, lleno, hezmoso и т. д. Примѣра таковы мого бы Вамъ навести и изъ други єзика, за доказати, да неваля примати

низно се умолява, да съ краткимъ примѣчаніяма и достаточнымъ изясненіяма своє мнѣніе искаже. — Ово пакъ дѣло у толико ми се већма види да є свакогъ, зрелогъ разсужденія достойно, што є главнымъ предметомъ отмѣнии кньижевника постало.

изъ црквено - славенскогъ нити изъ другога коегъ славенскогъ нарѣчія рѣчи, ако се не претворе, и непрелію у сходну духу єзика оногъ, у кои се примаю, форму. То є мнѣніе изъ философіе єзика црплѣно. Многи одъ браће Србаля то увиђаю на пр. Вукъ, Стеиѣъ, Петровиѣъ, Іовановиѣъ, Петрановиѣъ, и већа страна оны, кои пишу за Бачку Вилу; и докъ неће већина онако мыслити, неће быти добро по литературу србску, нити по народъ и т. д.“ Єли тако, разсудимо браћо! Amicus Plato, amicus Cato, sed magis amica veritas.

Најпослѣ примѣчанѣ граматично недостаткомъ граматике гдина У. ни мало небіе, него башъ истога Г. Капетановиѣа. Ако г. У. безъ граматике граматичне погрѣшке поправляти неможе, то не бы мого нити Г. Капетановиѣъ рећи, да славенска окончења нису противъ србске граматике!? Люди обычаю граматику творити єданъ другога изправляюћи на болѣ, ал' нашъ критичаръ остаде покрай уређенія безъ уређеня (одъ глагола уредити), нехотѣвши знати, да д (писме зубно) претварасе своимъ временомъ у ѣ. Овдѣ имамо право собствене нѣгове рѣчи навести: заиста ако такови люди (— као што є г. Капетановиѣъ —) буду нашу литературу подизали, ни кувана, ни печена быти неће.— Проћимосе коекаквы мѣшарія, него Србльи Срблыма србски србствуймо!!!

У Столномъ Бѣограду 21 Септ. 1842.

Любомиръ Мартиѣъ Херцеговаць.

б) Руске.

Финландъ и Фини. Тако се зове руска єдна книига, кою є написао Т. Дершау. Дѣлце є одъ велике вредности, будући да многа нова и науке пуна примѣчанія о Финланду и овога народу у себи садржи. Између тамошныи учены дружтва одликуюсе: финско книижевно дружтво, кое се съ народнымъ єзикомъ и книижествомъ занима, и године 1838 основано финско дружтво умѣтника, кое є посвећено укрѣпленію народногъ знања у различнымъ струкама умѣтности и науке. У Финланду сасвимъ налазисе 10 штампарія, т. є. 3 у Хелсингфорсу, 2 у Албоу, 2 у Вази, остале пакъ у Боргу, Виборгу и Улеаборгу, гдѣ 13 новина и журнала излази, између кои десетъ су у шведскомъ єзику. Осимъ тога у Хелсингфорсу има єдно литографично заведеніе.

(M. f. d. L. d. A.)

в) Ческе.

Словенскій Позорникъ*) за годину 1843 већъ є сасвимъ готовъ, садржава у себи много занимивы домородны, народа словачкогъ тичући се чланака, народне словачке повѣсти, наставакъ о дѣлопису народности, найновію поштарску тарифу и т. д.

У липтовскомъ св. Микулашу 4 Септ. 1842.

Кашпаръ Фесрпатаки.

г) Польске.

Польска врло великій недостатакъ трпи на математичнымъ книигама. Єръ осимъ оне, што є Іованъ Сніядецкій издао, учинивши у математики епоху, врло бы се мало што новога могло казати. Очевидный пакъ успѣхъ у основанымъ правилама ове одвећъ нуждне науке до найвишегъ нѣногъ разпространѣнія забадава бы тражили, а сажалѣнія є достойно, што ни єданпутъ ніе съ првымъ гранама онако, као што бы требало, поступано. Нѣки су ауктори поєдине части добро изпословали, ако іймъ се вредность због тога и умалява, што нису изъ оны грана развіене, кое необходимо предходити мораю.— Да бы се овай недостатакъ надокнадіо, съ великимъ трудомъ преводе се страна и по већой части само такова дѣла, коя се у вышимъ школама предавати могу, и служе за ступнѣ къ већемъ изображенію. Найзнатніимъ дѣлима ове струке принадлежи учебный течай чисте и употребљене математике одъ І. Н. Дедіеца. Прва часть дѣйствує о аритметики, и скоро є на свѣтло изишла; друга, коя алгебру садржава, скоро ће издана быти; ауторъ є већъ и геометрію предузео преводити.

У Варшави већъ єданпутъ жељно очекивано дѣло Мацієовскога: Польска до 16 вѣка съ описомъ ондашніи навада и обичая у 4 свезке на свѣтъ изиће. (Oredawnik)

д) Француске.

Histoire politique des peuples musulmans depuis Mahomet jusqu'a nos jours, suivie de considerations sur les destinées futures de l'Orient. — Paris, J. Renouard et Co., 1842.

Овогъ за источно пытанѣ доста важногъ дѣла ауторъ є Д. І. Баррау. Онъ у двѣма свезкама на великой осмина говори о онимъ догађаима, кои су се у течаю 12 и по вѣкова сбыли, и то не само кодъ Турака, него и кодъ осталы мусулмански народа. При томъ изяснява мнѣніе свое и о будућности истока. Да є Турска, заедно са своимъ азіатскимъ и африканскимъ областима на то опредѣлѣна, да буде добыть четири велики еуропейски сила,— о томъ онъ нимало несумня— ако само Француска свое саизволѣніе дати узхтѣ. Онъ вели: „Француска неће моћи у ступити: 1) Рускоі: Цариградъ, кои є ключъ Дарданелла, Влашку и Молдавску, гдѣ є она свое покровительство већъ укрѣпила, и найпосле Србію, Бугарску и Румелію, съ чимъ станов-

*) Види 9 брой Скоротече. у.

ницима она є како у обзиру славенскогъ племена, тако и у обзиру вѣрозакона сродна; 2) Аустріи: власть, да си по Дунаву у црно море путъ отвори, и слободу, да ту у свако доба са свима морскимъ силама трговину води; осимъ тога Босну и Турску Хрватску, Херцеговину и Арбанску, рѣчю цѣлу источку обалу ядранскога мора; и 3) Енглезкой: Сирію, чимъ ће она у станѣ поставлѣна быти, да се управо съ Индіомъ саобраштава; арапскій Иракъ, што іой положай на персискомъ мору дає, и найпосле Діарбекръ и Месопотамію, што ће іой увѣкъ средства набавляти, да на Руску изъ близа мотри, и свой собственый утокъ на Персію задржи, коя се свакояко у политичной сфери Енглезке двизати мора. — Кадъ се то учини, и све силе по своіой вольи намиресе, праведно ће и потребито быти, да и нашимъ правама силу дамо, и за насъ саме побринемо. Шта мы участвовати можемо? Истый положай нашъ на то одговара. При нашимъ двоякимъ свойствама као континентална и морска сила, за насъ є одъ єдне важности, да се кодъ куће одъ новы нападенія осигурамо, и да на истоку какву позицію узмемо, коя ће насъ у станѣ довести, да нашимъ флагама на средиземномъ мору цѣну дамо, нашу трговину сачувамо, и да утоку осталы сила противомѣріє држимо. Мы нимало нетреба да се узтежемо, да си на копну присвоимо наше старе райнске границе, коє су намъ уговори одъ год. 1815 на тако неправедный начинъ отели, да узмемо Египетъ, кои, будући є съ єдне стране према осталымъ трима силама наше источно участіє, съ друге стране къ тому служити може, да нашу цвѣтаюћу населбину у Алгиру закланя, коя бы иначе нападеніяма Енглезке сама оставлѣна была. Ово нама принадлежи по самой нарави, и Европа, непазећи на свою одъ давна познату злу волю, имаће се бояти, тому се противити, чимъ докучи, да нѣни собствени интереси изключиво одъ овогъ обстоятелства зависе.“

(M. f. d. L. d. A.)

ГЛАСОНОША.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се.

У готовомъ новцу 6. вр.

Іованъ Бешлићъ 10 фр. Симо Калићъ 40 фор. Манойло Любоевићъ 10 фор. Василіе Лепойковићъ 10 фор. Аврамъ Симеоновићъ 10 фор. Димитріе Угреновићъ 20 фор. Іованъ Црвенперковићъ 20 фор. Димитріе Котуровићъ 20 фр. Андріа Живковићъ и Живанъ Мартиновићъ 109 фор.

Нь. ц. и кр. ап. Величество благоизволило є дворске совѣтнике и државне референте, Карла барона Хицингера и Іована Вайса одъ Штаркенфелза, дѣйствителныма државнымъ совѣтницима наймилостивіе именовати.

Нь. ц. и кр. ап. Величество благоизволило є Іосифу Сихеру, заклетомъ Адвокату, и Іовану Сихеру, пештанскомъ граћанину и трговцу наймилостивіе допусти, да презиме своє промену у Сендефи.

Пешта. (Патріотична шпекулація). Као свака страсть, тако є и патріотизмусъ съ интересомъ скопчанъ; а особито овде у Пешти, гдѣ толико патріота има, одвећъ се шпекулира, єръ на врућу любавь къ отечеству мећесе контрибуція. Зато се у Пешти продаю: національне кифле, національне цигаре, національне поше, національне зеке, національне капе и т. д.; овде се купа у національнымъ илицама, сѣди се на національнымъ столицама и т. д. (національный театеръ и національный єзикъ ніе у моди). Али не давно є нова шпекулація одкрита, коя потребуе патріотизмусъ пештански граћана. Нѣке варалице ползовахусе одсуствіемъ младогъ маџарскогъ списателя (Ст. одъ Г.) кои є садъ у странымъ земляма, и послаше нѣгово скоро издано дѣло: Nemzetiségünkről (о нашой — маџарской — народности) многимъ овдашньимъ пошtенымъ трговцима и граћанима съ писмомъ, коє є съ аукторовымъ именомъ и печатомъ снабдѣвено было, молећи исте, да по своимъ познатомъ подкрѣпленію свакогъ отечественогъ предпріятія приложено дѣло за скупе новце узму. (P. T. B.)

Пешта. Világ приповѣда, како є єданъ угурсузъ ономадне у кралѣвской улици єдногъ господина преварио. Хитрость овога истина ніе нова, али опетъ доказуе, докле су већъ овдашньи ритери индустріе у своимъ слободномъ художеству дотерали. Єданъ господинъ, говори Világ, идући горереченомъ улицомъ смотри кесу, гди на земльи лежи, и хтеде ю подићи, ал' га окретный чувутинъ у томъ предвари, и наодакъ присвои. Првый, кои є кесу нашо, искаше ю себи, или баремъ да штогодъ одъ нѣ добые, у толико вище, што є кадъ є чивутинъ кесу отворіо, у ньой великій печатный прстенъ смотріо гди се блиста. Чивутинъ му хтеде найпре петъ, после десетъ форинтій да даде; найпосле єдногъ, кои є случайно (!!) туда прошо, запыта, шта одъ прилике прстенъ вреди, кои га на 90 фр. оцѣни; на што онай, кои є првый прстенъ нашо, после дугогъ договараня рѣшисе, да чивуту за прстенъ 40 фр. даде. Тако радостанъ съ прстеномъ отиде, но мало кашнѣ дозна, да є истый текъ позлаћенъ быо.

Изъ Пеште 16 т. м. Одъ 14 т. м. до данасъ овуда є прошло у 19 лађа ране за горнѣ предѣле: пшенице 21.300, єчма 3.000, зоби 29.600, репице 7.500, наполице 6.500 вагана.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

У Лондону има 1½ миліона жителя, одъ кои є 13.000 крояча, 9.000 трговаца моде, 8.000 пекара, 7.000 матріалиста, 6.000 ципелара, 5.000 књиготржаца, 5.000 шеширџија, 5.000 касапа, 4.000 кулунџија, 4.000 хирурга, 4.000 различиты трговачки агента, 4.000 винопродаваца и т. д.

Коликій степенъ є хитроће краћа, и превара у Француској, особито у Паризу достигла, може се изъ слѣдуюћегъ случая удивити. Єдномъ отмѣномъ лѣкару, кои є у Паризу у заведенію за съ ума сишавше болеснике предстоятель био, доће єдна, као што є видилосе, отмѣна госпоя, и замоли га, да нѣногъ сына, кои є съ ума сишо, у свой институтъ прими, и нѣму у помоћи буде, обрицаюћи, да ће драговольно све трошкове сносити, и нѣга, ако тако срећанъ буде те іой сына, кои ту сталну идею има, да му є драгоцѣно каменѣ, кое на украсъ женскогъ пола служи, украћено, сасвимъ излечи, іошъ и добро наградити. Лѣкаръ обрече, сына нѣногъ примити, и съ цѣлымъ своимъ изкуствомъ на послуги му быти. На то уговори суму, коя ће се свакодневно плаћати, одреди данъ, кадъ се болестникъ довести има, и прими за четрнаестъ дана припадаюћу плату. Съ тимъ се ожалосћена мати удали. Трећій данъ после овогъ уговора та иста госпоя у єдны одвећъ лѣпо украшены колы, на коима се богато обучени слуге налазише, одвезесе у єдну одъ најбогатіи паризки трговина. Овде си најлѣпшій у вредности одъ сто хиляда франка коліе избере. Трговцу таки готовы новаца 20 хиляда франка изплати, и замоли га да бы єдногъ одъ свои слугу, или своегъ сына съ иьомъ кући послао, да бы му іошъ припадаюћи 80 хиляда франка дати могла. Трговацъ одма сына своегъ съ госпоіомъ пошлѣ, обадвое сѣдну у кола, и удалесе. Приспѣвши къ институту горе реченогъ лѣкара, кола стану, госпоя са своимъ пратіоцемъ уће у кућу, узме овомъ коліе изъ руке, и каже лѣкару: ово є мой сынъ; и съ тимъ се удали. Младићъ то видећи хтѣде таки за ньомъ да потрчи, но слуге лѣкарове ухвате га. Кадъ га ови пустити нису хотѣли, почне плакати, и викати, да му є она госпоя коліе узела. Лѣкаръ мыслећи, да є болесника параксисмусъ ухватіо, даде га свући, каишевы везати, и ладномъ водомъ поливати. Петый данъ после овогъ догађая лѣкаръ свою погрѣшку увиди, и стварь се окрене. Но страна госпоя, или болѣ рећи крадльивица, и данасъ іошъ ніе се нашла.

У Штрасбургу доће єданъ добро, и по журналу одевенъ господинъ, съ єднымъ лѣпымъ дѣтетомъ, у гостіоницу, сѣдне съ дѣтетомъ за асталъ, и почне ручати. Кадъ се добро наео и напіо, рекне велегласно дѣтету, нека га мало почека, онъ ће таки доћи, єръ само на страну мора ићи. Проће полъ, а проће и читавъ сатъ, а онъ се іошъ невраћа. Господаръ гостіонице, коме се чеканѣ досади, приступи къ дѣтету, и запыта га, гди му є отацъ тако дуго остао? Дѣте одговори: „то мой отацъ ніе, я тогъ човека до данасъ никадъ нивидіо нисамъ. Онъ ме данасъ, кадъ самъ изъ школе кући ишо, на улици наће, и каже ми да є чуо, да се добро учимъ, накъ є науміо за то ме данасъ почастити, рекавши, да є то своє мнѣніе моимъ родительима саобштіо, и тако ме овамо доведе.“

СУПРУЖНИЧНЫЙ УБИЦА.

Братъ єдне младе госпе, коя се за богатогъ и знаменитогъ човека удала, дошо є свою сестру посѣтити. Она се нѣму ніе могла довольно нафалити о доброти мужа свога, само се тужила на єдно нѣгово закћеванѣ, кое се у томъ састояло, да се даде, да ю у чаршавъ сашіе. Братъ се немало зачудіо на таково закћеванѣ. Но будући да є супругъ нѣнъ све, што є она само желити могла, ньой чиніо, и свако іой задовольство набављао, рѣши се она, желећи нѣговой одговорити, и себе сашити дати, али подъ тимъ условіемъ, да нѣнъ братъ ту облизу буде, и да потайно у првой соби сакрывенъ на врати слуша. Што и учинѣно буде. Кадъ є мало времена протекло, чуо є сакрывеный братъ, сестру свою рећи: „Дакле ћешъ и рамена,“ — после неколико минута почела се она гротомъ смеяти. Братъ нѣнъ слушаюћи ню смеяти се, и самъ се потайно смеяо, знаюћи да му є сестра врло веселе нарави. Смеј бяше све већій и већій, и наједанпутъ тишина. Братъ видећи да є шала престала, упадне на єданпутъ у собу, изъ кое супругъ ненадно уплашенъ викне и изъ собе излети, а нѣгова сестра лежаше мртва. Бездушанъ човекъ овай шкакляо (голицао) є ню по табанима дотле, докъ она смеяюћи се, у грчевима душу испустила ніе. Оваковимъ начиномъ є злочинацъ овай двѣ жене уморіо.

Іоаннъ Гавриловићъ.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недѣле, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недѣльомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 22. Октоб. Число 33. 1842.

Ц В Ѣ Т
о д
В. Живковића.

Ничи, ничи крине бѣли,
Дивни цвѣте мой,
Над тобом се суза блиста
Любавника ой!

Ничи цвѣте чело главе
Ладног гроба ах,
Гдѣ почива драге мое
Освећени прах!

Чиста любав нек те снажи
И сунашца зрак,
Зора нек те росом пои
Ноћце крѣши мрак.

Ти си залог од любави
Мое драге дар,
Ах у теби тужан гледим
Нѣног лика чар.

Ничи, ничи рад' утѣхе
Бѣли крине мой,
Разливай ми љубкост райску,
И вѣчито стой.

У Панчеву Окт. 1842.

ПРОТИВОМНЬНІЄ
на мнѣніе о Србско-народнымъ школама у Хорватской, обнародѣено у Календару Новосадскомъ л. 1841. Господиномъ С. одъ Ш.

(продужено)

Добрый светопочившій Архіпастыръ, изда за тымъ на свое Свештенство Консисторіално заключеніе, да ни єданъ Богословію совершившій Клирикъ за Діакона, ни Діаконъ за Свештеника прво рукоположенъ быти неће, докъ не буде учителѣмъ найманѣ єдну годину у селскомъ Србско-народномъ училишту, гди онъ или за плаћу, или пакъ, овако наводећи (у окружномъ своемъ писанію) „Аще и туне“ учительовати мора. Наравно да є лѣпъ было поводъ, а и сама помоћь, за дати почетакъ школскоме заведенію. И како се тада знатно число овы школа завело, тако се и данасъ іошъ по многимъ мѣстима наше Епархіе све то више заводи.

Красный успѣхъ дѣчице у науцы, и ньіовымъ читанѣмъ и поянѣмъ умножена слава црковна, толико побуди оне парохіане — кои су се найвыше отрыцали овогъ школскогъ заведенія — да су после сами молили, и братили, да се и у ньіовымъ парохіама подобне школе што скоріе заведу, єръ имъ се коснуло и душе и срца, видећи како є єлавно по другимъ црквама, гди дѣчица, юче, штоно рѣчь, одъ говета дошавша, лѣпо Божію службу одговараю, Апостолъ читаю, и у стихаре облачесе као Анђелци. Оваковымъ дакле примѣромъ и склоносћу найпосле са свимъ воскресну и у нашой Епархіи Србско-народне елементарне школе у л. 1832, по вольи Ньіовогъ Императорскогъ Величества, по вольи блаженопочившегъ Архіереа Лукіана, и по вольи самога народа!

Дакле слободно и безъ свакогъ зазора смѣмъ цѣломъ нашемъ роду Србскомъ радостно обявити, да у нашой Карлштадской Епархіи, (ако не коя выше) заиста 50.

Србско-народни школа наодисе:*) Садъ нека се изволи увѣрити Гд. С. одъ Ш., да кодъ насъ има више одъ єдне школе на 30 парохіа, и скоро єдна школа на двѣ парохіє; а тако и быва, сматраюћи знатный брой подпарохіа (subparochia), коє єдну цркву и єдну школу имаю.

Каже Гд. С. одъ Ш. єдна школа на 30 парохіа, и то жалостна. Незнамъ шта ова рѣчь значи жалостна? Но совршено знамъ, да су наше народно-Србске школе, самымъ своимъ внутреньимъ станћмъ, у добромъ поредку. Подвржене су правленію школске Ц. Кр. Дирекціє, као и надзиранію мирски и духовны властій. Шта више, на многи мѣсти су начинѣни школски домови, и покрай ньи ограђены вртови, са различнымъ младымъ садовима, гди се уче дѣца дрва калемити. Имали то свака и нѣмецка тривіална школа? Нема ли гди школскогъ дома, свакій парохъ уступи радо у свомъ дому єдну собу за школу. Ученицыма овы школа покланя царскій Ераріумъ сінодалне катіхісісе, свештене исторіице, и мале, латинскимъ словима печатане, букваре. А родительи своіой децы купую радо наше букваре. Свака кумпанія дає 6 хватова дрва за грѣянѣ школе, а 4 хвата учителю. И сами учитель овдашньи добро су плаћени, т. є. по соразмѣрности и величини парохіа, или подпарохіа, неки са 200., неки са 180., — 150 — 100 — 80 — и найманѣ са 60 фр. сребра на годину. — Кодъ насъ су мыслимъ и зато іошъ превосходніе школе, што унтерофицыри вѣчъ нигди незаступаю мѣсто правителны учителя, него учителюю Діакони, Клирицы, и нѣмецки школа спомоћницы, и то све Србльи, кои свакогъ времена почиваня, иду на 2. мѣсеца у Беловаръ, и тамо кодъ ц. кр. Директора уче педагогію и методъ. Кодъ насъ има у овимъ школама и ученика подоста, негди 30., негди 40. и до 50. (конацъ слѣдує.)

*) Тко о овоме посумня, нека се извѣсти службеным начиномъ, или нека се потруди проћи крозъ нашу Епархію, пакъ ће се увѣрити.

ПРИЗНАНЬ УБИЦЕ.

(нашлосе є у єдной тавници)

(изъ Бечкогъ Зрителя (Zuschauer) за год. 1841.)

одъ Ђорђа Поповића.

О шпанскимъ и французкимъ ратовима служіо самъ као Лайтнантъ у енглезкой войсци. Кадъ є миръ учинѣнъ, вратимсе у мою домовину, и станемъ у господарство одъ малогъ єдногъ добарца, нѣколико миля одъ Лондона далеко, кое є моіой жени припадало. Іошъ ову последню ноћь само имамъ живити, и ню ћу тако употребити, да голу истину о страшной моіой кривици исповѣдимъ, и овде спишемъ. Я никада нисамъ быо простосрдачанъ и чистъ човекъ одъ честолюбивогъ и добродѣтелногъ духа, но свагда смућенъ, невѣранъ и завидльивъ. Самъ о себи ово говоримъ, као да самъ већъ на оной страни гроба; єръ докъ я ово садъ пишемъ, ћелатъ кодъ ноћногъ свогъ посла извія пѣсме, а бледый мѣсецъ крозъ редке облаке помоліо є свое лице, те гледи у скоро изкопаный гробъ, — мой гробъ, у кои ћу се до нѣколико іошъ ядны часова суновратити!

Таки после могъ повратка у Лондонъ братъ мой нагло се разболи. Я самъ слабо зато маріо; єръ кадъ смо већъ свршени люди постали, скоро смо се отуђили были. Братъ мой быо є простодушанъ и благородань мужъ, кога є сполянность и мораль свуда много већма умилятіимъ чинила, него мене. И сами они, кои су се нѣму за любавь мени придружили, наскоро одъ мене одустану; и свуда су се после явно чудили, да два брата и тѣломъ и душомъ тако неєднака быти могу. Обоица се оженимо; но и та нова свеза іошъ већма насъ раздвои. Братова жена познала ме є, и врло добро измѣрила. Никадъ се ніе горка завистъ и мржня у мени предъ овомъ женомъ мутила, да ми нѣно ладно, строго, съ неописанымъ презрѣніемъ на мене управлѣно око примѣтити ніе дало, да є ньой мрачна тайна невалялогъ срца могъ позната.

Права радость првый путъ є на момъ бледомъ лицу горела, кадъ самь чуо да є она умрла. Чини ми се, као да є страховито предсказиванѣ оногъ, што є после догодило се, црный онай облакъ явне мрзости међу насъ терало; іошъ видимъ леденый укоченъ нѣнъ погледъ на мени, одъ кога се грозимъ као одъ страшногъ сна, да ми се крвь у жилама смрзава!

Она є одма умрла, како є єдно дѣте родила, и одъ то доба могле су четиръ године проћи, кадъ мой братъ у поменуту болесть падне. Кадъ є видіо да већъ помоћи нема, дозове жену мою къ самртной постельи своіой, и препоручи іой у материнѣ старанѣ малога сынчића. Цѣло свое добро остави томъ дѣтету, а у случаю, ако бы оно умрло, да моя жена исто иманѣ наслѣди. После є и мени нѣколико благи братски рѣчій изговоріо, но одъ слабости морао є престати, и пустисе у дубокій санъ, изъ когъ се више пробудіо ніе.

Мы нисмо дѣце имали, а обе єтрве особито су се нѣжно любиле. Зато є найпосле то дѣте моя жена тако радо имала, као да іой є роћено чедо было. Особиту є наклоность и любавь гоила она прама дѣтету, кое права слика покойне матере великимъ и слободнымъ очима само є у мени потайно неповѣренѣ и мрзость поджижало. Немогу управо казати, како и кадъ самь се о томъ увѣріо; али врло често самь нѣкій немиръ осећао у присутству дѣтета. Никадъ се небы дубоко у црне мысли пустіо, па на єданпутъ очи горе подиго, да небы погледъ нѣгове матере ладанъ, намргођенъ и презрителанъ у нѣговымъ мирно и замышлѣно на мене управлѣнымъ очима спазіо. Кадъ бы самь съ ньиме было, одма бы се онъ вратма окренуо, на мене найпре свѣтлый оштаръ погледъ бацивши. Мы смо се єдно другогъ клонили, и мое бы само присутство веселый гласъ нѣговъ у дубоко ћутанѣ преврнуло, и на нѣгово умилято весело лице навуко бы се тада, кошто є мени се чинило, срдитъ сѣнъ нѣгове матере.

Може быти да одъ самогъ себе истину кріемъ, ал' невѣруемъ да самь онда и найманѣ у намѣри было дѣтету вреда учинити. Истина да самь почео размышлявати, како бы за мене, кодъ малы мои прихода, нѣгова смрть одъ користи была, али ни помысліо нисамь, да то, што самь иначе желіо, на силу урадимъ. Но после є све єднако ядно то чувство у мене се увлачило, и найпосле са свима жеља̀ма, надеждама и мыслима моимъ тако прирасти, да се већъ више о тврдой одлуки ніе радило, но само се начинъ и прилика тражила, како ће се проклето дѣте убити.

Међу тимъ докъ є то у мени се кувало, нисамь мого сносити, кадъ бы дѣте опазило, како га крадомъ изподъ очію погледамъ, и како ми зао демонъ кадкадъ шапне: како є лако ову слабу нѣжну грађу срушити. Често самь у башчи за дрветомъ близу прозора одъ собе стояо, у коіой є онъ на клупици кодъ ногу мое жене сѣдіо, и лекцію учіо; тада бы закрвавіо очима на мало нѣжно тѣло нѣгово; и свакій путъ бы презнуо, кадъ бы кои листакъ са дрвета пао, као да бы ругаюћ' ми се шапућао: „убицо!“

(продужиће се)

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Продая жене.) У Вигану (у Енглезкой) опетъ по старомъ обычаю мужъ є жену на вашару продао. Најесе любезникъ, кои є за ню дао 26 шилинга (15½ фр.).

(Слѣпачки сватови.) У Ліону овы дана вѣнчали су се двое слѣпы; међу зрителыима (?) было є више слѣпаца.

(Паризъ.) У време Филипа лѣпогъ у Паризу є было само два Адвоката, а садъ има 1400.

(У Москви) има 350.000 жителя, и то 8000 више мужки, него женски.

(Сирома слѣпацъ.) Пре нѣколико дана у Паризу доће судіи єданъ лекаръ очію, да тужи нѣкогъ слѣпца, кога є жена са штапомъ у руци довела, и кои є текъ склопљене очи имао. „Я иштемъ“ рече лекаръ „одъ овогъ човека 60 франка, што самь се лечећи га трудіо.“ Кадъ обтуженогъ запытаю, зашто неће да плати, одговори: „Я самь слѣпъ, и то сасвимъ одъ главе до пете.

Г. докторъ ми є казао, да ће ми видъ и преко тога мѣницу одъ 250 франка дати, ако узхтемъ, да ме онъ у нѣговой кући лечи. Двѣста петдесетъ франка, слободанъ квартиръ и препитаніе, за то се човекъ може дати лечити; я се склонимъ; ал' є мени одъ то доба све горе и горе бывало, и иштемъ само да ми то наплати; садъ башъ нимало невидимъ.“ — „Та вы сте и прiе слѣпи были“ рекне му судія. — „Ништа зато; садъ iошъ манѣ видимъ.“ — „Вы нисте хтели оно употреблявати: што самъ вамъ я преписивао,“ прихвати лекаръ. „Дабогме, єръ о томъ разговора ніе было, него само о 250 франка, слободномъ квартиру и препитанію. Па зашто садъ, г. докторе, иштете iошъ вы одъ мене 60 франка?“ — „Као малу награду за оно што сте ме коштовали. Да сте се дали лечити, я бы вамъ дао што самъ обећао.“ — „Садъ самъ васъ ухватіо.. Вы сте обећали предъ свѣдоцима.. Я самъ башъ тако слѣпъ као и вы.“ (смѣюсе.) — „То ніе могуће“ рекне лекаръ. — „Видимъ да сте се нѣшто сбунили,“ проговори обтуженый. — „Тай ме є човекъ преварiо“ рече лекаръ; „онъ є текъ учиніосе да є слѣпъ.“ — Обтуженый разлюћенъ немогавши се више уздржати, те каже: „Вы сте то тако исто знали као и я, и само сте ми зато новаца давали, да се после хвалити можете, да сте ме излечили.“ На то су се сви смѣяли, и судія нехотѣвши више слушати, обоицу оправи.

(У Паризу) излази данасъ до 500 журнала, а напротивъ пекарница има 600. Видисе, да є душевна рана у главномъ граду Француске са физичномъ на близу.

(У Француской) є єданъ официръ, кои є у толико се заборавіо, да є рекрута ћушіо, дегрдиратъ за простака, при томъ осуђенъ є на єдногодишню градску робію, и оглашенъ, да никада више у войсци аванжирати неможе.

(Петрбургъ) єдна новоизшавша книга назива мужкомъ вароши, єръ у нѣму има 100.000 жена манѣ, него людій.

СМЬСИЦЕ.

Рускій земльодѣлацъ є и сувише побожанъ. Онъ люби свогъ свештеника у руку, али при свемъ томъ зна чинъ разликовати одъ особе. Тако приповѣда єданъ енглезкій путникъ: нѣкій данъ приступимъ єдной подоброй гомили селяна, кои на средъ села скупљени стояху. Запытамъ ій: шта чине? „Отца смо затворили“ одговоре (тако свогъ свештеника називаю) — „„Затворили?““ повторимъ я „„а зашто?““ — „Ахъ“ одговоре „то ти є древна піяница. Преко цѣле неделѣ ништа неради, него само піе; зато га сваке Суботе затворимо, као што смо и данасъ учинили, да бы у Неделю Божію Службу држати мого. У Понедельникъ пакъ даемо му опетъ прећашню слободу.“

ГЛАСОНОША.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се.

У облигаціама 6. вр.

г. 1811 Никола Кировићъ 3.000 фр. г. 1815 Василіе Демелићъ одъ Панѣва 500 фр. Стефанъ Міатовићъ 200 фр. г. 1817 Димитріе Кришеръ 2000 фр. Живанъ Божићъ 1000 фр. Стеріа Манойловићъ Дерра 2000 фр.

Бѣоградъ 17 т. м. Г. Хаџићъ Светићъ, нашъ многозаслуженый списатель и законописацъ, пре три четири дана овамо є еа своіомъ фамиліомъ приспѣо, и овде нѣко време остати намѣрава. — За професора наравногъ права изабранъ є г. Сергіа Николићъ, а за политичны наука именованъ є г. Ђорђе I. Петровићъ.

Пешта. Одъ 16—20 т. м. овуда є за горнѣ предѣле прошло: у 5 лађа пшенице 25.000, у 1 лађи єчма 2.000, у 6 лађа зоби 34.100, у 1 лађи прое 2.000, у 1 лађи репице 7.500, у 2 лађе ражи 13.000 вагана, у 1 лађи уља одъ репице 950 центіи.

Пешта. Овогодишня берба кодъ насъ є тако богато испала, да ново вино за 1 фр. — 1 фр. 24 кр. сребра заманъ се намеће. Доброта вина непохвалюесе.

ШКОЛСКЕ ЗВАНИЧНЕ ВѢСТИ.

Одъ стране Врховногъ г. и. с. народны школа кр. Надзиратольства слѣдуюћи будимскогъ окружія учителіи: Адонскій, Грабовачкій, Калашкій, Кечкеметскій, Ланчужкій, Литобскій, Мишколачкій, Мохачкій и Србско-Iарчанскій последнiй путъ опоминюсе: да до 14 дана свое табеларно одъ другогъ теченія т. г. школско извѣстіе своимъ надлежателству пошлю. У противномъ случаю сматраће се као небрежльиви у изпуњенію дужностій, и по превышньимъ уредбама за недостойне учительства проглашени ће быти.

НОШИВО.

(съ образомъ ч. 13.)

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, Четврткомъ на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на сбакой ц. кр. пошти съ полгодишнiомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 25. Октоб. Число 34. 1842.

СРБСКА ЗОРА.

Съ чела Србскогъ густу маглу
Разгонява неба зракъ;
Надайте се Срблии добру,
То й просвѣте милый знакъ!

Фрушка Горо! ты се радуй,
Тебе двои греє жаръ;
Ты Карловче! садъ намъ ликуй,
У теби є красанъ даръ!

Срећный Срему, срећно Србство,
Златногъ вѣка пуштай гласъ!
Некъ сво чує садъ Славенство,
Да ти зоре куца часъ!

Срећне стѣни Карловачке
Садъ намъ множ'те плескомъ плескъ;
Вѣкъ пробія землѣ Славске
Србскогъ сунца сяйный блескъ!

Вѣкъ се диже Србскій соко
У высине къ небу там';
Єръ праведно неба око
Свогъ пастыра посла нам'. —

Майскогъ ютра росу піє
Животворный Срба цвѣтъ;
Развитакъ намъ сладость ліє —
Новъ просвѣте дає свѣтъ!

П. Нинковићъ.

ГРАЂА ЗА ИСТОРІЮ КАРАЂОРЂЕВЕ РЕВОЛУЦІЕ.

саобштіо

Милославъ Свѣтогорски.

Навале Турци на полѣ и село Мишаръ изподъ Шабца. Турака є преко 60.000 было. Но Србльи Турке ове тако разбію сретно, да су Турци и найболѣга Кулишкапетана ту изгубили. Србаля є одъ прилике до 15.000 было. —

На два топа србска (а три су само имали) валѣ су се одъ многога пуцаня тако разширише быле, готово као и уста одъ топа, да су другій данъ дозвали изъ Земуна майстора Іована Петровића, те іймъ ій оправи као што треба. И онда заповѣди Карађорђе своме топџіи Павлу, да начини 6 фишека, и у свакій да мете по 50 дрома, више него є обычно было, па да ій избаци на турскій таборъ, говорећи Іовану Ковачу: „ако се сада одрже ови топови, и непокваресе, твой се посо изплатити неће моћи. “ —

После тога другій данъ утече єданъ Србинъ изъ робства одъ Хассанпаше, кой є подъ Шабцомъ съ войскомъ лежао, и донесе гласъ, да Турци говоре за Карађорђа да є нове топове добыо. И више су о Карађорђу іошъ Турци говори, што онъ ніе разумѣо. — Сутра данъ дозове Хасанпаша свое Турке, и рекне іймъ: „кой оде и убіе Карађорђа, дађу му, ако бы погинуо, начинити тулбе (капелу) на гробу. “ Нађесе єданъ, и узме собомъ 20 Турака, те дођу управъ до табора србскогъ. Овай поглаваръ рекне садъ осталымъ своима: „стойте вы ту, а я идемъ србской стражи искатисе, да ме пусти Карађорђу, да се съ ньиме разговоримъ. “ И тако ће отићи, и дати коня свога србской стражи у руке. Стража садъ яви Проти Матіи Ненадовићу — войводи, — шта Турчинъ хоће. Прота одма оде и яви то Карађорђу.

Међу тимъ докъ є тай Турчинъ кодъ страже сѣдіо и пушіо очекиваюћи одъ Карађорђа приступа, дотрчи Марко Катићъ (чіи братъ ономадне є у баталіи са Турцима погинуо), и овога Турчина изъ пиштоля убіе. За ово се Карађорђе на Катића яко разсрди, незнаюћи да му є тимъ животъ спасао. Остали Турци (њи 20), видећи да іймъ є воћа погинуо, побћгну безобзирке у свой таборъ. — Карађорђе є хтћо Катића убити за онога Турчина; но на срећу истый данъ избћгну опетъ нћколико Србаля одъ Хасанпаше, кои донесу гласъ, да є Хассанпаша онога Турчина послао быо, да Карађорђа убіе. Онда Карађорђе Катићу и Богу захвали.

Србльи ненаћу за добро, да се съ Пашомъ ту на Мишару побію; но утврдивши ту страже свое кренусе къ Бћограду, гдћ доћу и градъ обсћдну. Обкопаю шанцове и преправесе градъ узети.

Првый су таборъ поставили на Врачару, гдћ Мокрый Лугъ (рћка) утиче у Саву. Ово є быо Милоевъ таборъ.

Другій више нћга на брду быо є Кнеза Симе.

Трећій на великомъ путу быо є Карађорђевъ.

Четвртый у Машмайду Васе Чарапића.

Петый ниже Чарапића кодъ Дунава быо є Миленковъ.

Овако намћстивши се, нћколико мћсецій съ Турцима су се пушкарали, безъ да су на градъ нападали. Међу тимъ одъ многога пуцаня поквари се топъ єданъ у Милоевомъ табору. Те дозову опетъ Іована Ковача, кой іймъ га оправи; за што му Карађорђе срчано захвали и заустави га на ручакъ, рекавши топџіима да више барута у топове могу метати, кадъ іймъ има тко оправити, ако се кои поквари. Топџіе то учине, и найвећій іймъ се топъ одъ велике силе разбіе. Дотрче топџіе и кажу Карађорђу; на кое Карађорђе опетъ навали на ковача Іову, говорећи: „брате, садъ гледай шта ћешъ чинити.“ Те ти садъ майсторъ похити у Земунъ, и направи гвоздене на топъ карике. Но съ каквомъ є опасносћу онъ ове карике у таборъ пренео! Турци, извћстивши се о томъ одъ Чивута, до 50 топова на нћга у Саву баце, но на срећу незгоде га. Онъ Саву преће, и топъ онай карикама утврди. На то рекне Карађорђе истоме Іови Ковачу: „Брате! теби ће имати зашто народъ србскій захвалити; и грћхота бы была кадъ мы твое заслуге у оваковой нашой нужди небы признали!“ —

Найпосле у Новембру науми Карађорђе у име Бога и св. првозваногъ Андріе ударити на Бћоградъ. Зато 28 Новембра 1806 зовне опетъ майстора Іову Петровића, и пошлћ га да му потайно све топове прегледи. Овай то учини, и топове све у добромъ станю наће: но мало и овде главомъ неплати. Турци съ баталџаміе спазе га и силне пушке на нћга проспу, и то све оне велике мемеризниче: но Богъ га самъ сачува. — Тако дакле 29 Новембра у очи св. првозваногъ Андріе ноћу, кадъ су Србльи сви већъ у преправности были на Бћоградъ ударити, првый се одважи Конда Булюкбаша насрнути ноћу на капію варошку одъ Саве. Ту сретно са своимъ войницима стражу турску изсће, и у варошь уніће. То є све съ договоромъ было. И чимъ су остале войводе дознали да іймъ є Конда са своима у варошь ушо, одма су и они, свакій са свое стране на капіе, при коіой се є кои налазіо, юришомъ нагрнули у варошь. У овомъ юришу Васо Чарапићъ, дивный юнакъ, на стамбол-капіи жертва падне, кога су сви Србльи яко жалили. — Садъ Србльи позадрже се у варопи, договараюћи се съ Турцима, еда бы како помиритисе могли, скоро мћсецъ дана. И найпосле, кадъ се никако погодити нису могли, Србльи се осмћле срећу покушати, да іймъ и градъ узму.

ПРОТИВОМНЊНІЄ

на мнѣніе о Србско-народнымъ школама у Хорватской, обнародѣено у Календару Новосадскомъ л. 1841. Господиномъ С. одъ Ш.

(конацъ)

Ове школе посѣштавао є лично блаженопочившій Архіерей Лукіанъ, као што ій и данасъ посѣштава нашъ Высокопреосвештеный и Милостивый Архіпастыръ Господинъ Евгеній, и ньи душевномъ наклоносѣу у больи поредакъ ставля. Г.Г. Протопресвитери посѣштаваю ій выше пута на годину, свакій у своемъ кругу; а Г.Г. економіе офицыри три пута на мѣсецъ надгледаю ій, и ако што оскудѣва ревностно прибавляю, или славну регименту о томе умоляваю. Свакъ бы се воистину зачудіо, како наши народны школа ученицы лѣпо Славено-Србски и Хорватски*) читаю, и пишу, прилично рачунаю, и хрістіанску науку прекрасно на паметь знаду. Ньіова краснописанія, као и описаніе знаня и владаня (Prüfungs-Extract) шилюсе сваке године школской Дирекціи, тако равно и Честнѣйшему Консісторіуму. Ц. Кр. школска Дирекціа пошилѣ такође свое извѣстіе о дѣтинскомъ успѣху (о ы школа) высокой ц. кр. принадлежећой Генералкоманди. Тога ради и опетъ велимъ, да се немогу изчудити, ни края постигнути оной бесѣди Гд. С. одъ Ш.: да є кодъ насъ на 30 парохія єдна и то жалостна школа. Како ће быти жалостна, кодъ оволикогъ настояваня, дѣланя, и труда высоки и нижи властій? Вели Гд. С. одъ Ш. подъ числомъ II. Србска дѣца у Хорватской тераюсе єиломъ у школе римокатоличке. То додуше не быва, нити є потреба да буде, докъ мы имамо 50. Србско-народны школа. А то бы и сами наши люди преко срца гледали; єръ видимо на гдикои мѣсты наше Діецезе, гди збогъ парохіалногъ разстоянія, школу ни подъ кои начинъ завести ни є можно было, да наши Хрістіани за неслати свою дѣцу у римокатоличке народне школе, радіе имъ сами купую кньиге, и друго, што є одъ потребе, пакъ имъ дѣца по наредби властій долазе три пута на седмицу у нѣмецку ераріалну школу, и бываю у прописанымъ предметима обучавани одъ єдногъ Србльина Препарата (Schulgehülfe). А шта ће се выше изискивати одъ немогућности? — Каже на послѣдакъ Гд. С. одъ Ш. подъ числомъ III.: да у насъ ни є было досадъ валяны управителя ни коловоћа, кои бы се о заведенію школа бринули.

И овай доводъ Гд. С. одъ Ш. неналази овде мѣста. Ни є было управителя? А одъ куда є и како є постало кодъ насъ 50. народны школа? Како су се школски домови подигли? Были Діакони и Клирицы „аще и тупе“ учительовали? Тко бы граничаре лѣпымъ или строгимъ начиномъ ко овоме заведенію склоніо, или принудіо? Како бы наши парохіални храмови пѣніемъ нѣжне дѣчице данасъ звечали? Одъ куда бы оволики граничарски сынови Србски и Хорватски читати и писати знали, да нису у ово 10. година Србско-народне школе посѣштавали? Одъ куда бы успѣхъ овай дошао? Одъ кудали бы ово елементарно знанѣ попрпилосе, када мы нисмо имали валяны управителя, и коловоћа? —

Но опетъ при свему томе мы Хорватски Србльи Богоспасаеме Епархіе Карлштадтске, благодаримо Гд. С. одъ Ш. на оваковомъ мнѣнію, и оглашенію. Сада ће се поне наши мили сонародницы утѣшити, кои су се прво може быти жалостили о мнимой небризи нашой (у смотренію школа), и утѣ-

*

*) Незнамо шта г. ауктор разумѣва подъ хрватски. Ако єзикъ хрватски — то грѣши противо славенске филологіе, єрбо хрватски неозначава нити нарѣчіе, него поднарѣчіе нарѣчія србскогъ єзика славенскогъ. Ако ли мысли кньиге латинскимъ словима штампане — то опетъ грѣши, єръ исте кньиге, као што смо мы видили — приликомъ путованя нашегъ прошле године по Хрватской — нису написане поднарѣчіемъ хрватскимъ т. є. кекавскимъ, него нарѣчіемъ србскимъ, коимъ Србли и западне цркве у Славоніи говоре. У.

шивши се увѣрити, и обавестити, кадъ чую, да се и кодъ насъ Хорватски Србаля Епархіе Карлштадтске по гдикоя Србско-народна школа налази. — А кадъ ово разумію, вальда ће онда рећи: Та то неслужи на срамоту цѣлогъ рода Србскогъ (као што вели Гд. С. одъ Ш.), но на дику, радость, и утѣху народню. — А чини ми се, да ће и самомъ Гд. С. одъ Ш. (кои є речено обявленіе о Србскимъ школама у Хорватской безъ сумнѣ добрымъ намѣреніемъ обнародіо), да ће му, велимъ, мило быти, кадъ за болѣ станѣ наши школа разуміе, и неће се срдити, што є противомнѣніе на мнѣніе своє добыо. Зато повторавамъ, да му благодаримъ и я, и сви мои домородцы, остаюћи му, као ревностноме и родолюбивоме Србльину, сваку любавь и почитаніе дужни за то оглашеніе, и обличеніе по ономе слову: Обличи премудрога, и возлюбиће те.*)

У Трсту на видовъ данъ 1842.

Н. В. С.....

ПРИЗНАНЬ УБИЦЕ.

(нашлосе є у єдной тавници)

(изъ Бечкогъ Зрителя (Zuschauer) за год. 1841.)

одъ Ђорђа Поповића.

(продужено)

Недалеко одъ наше куће у густой шумици была є дубока нѣка одъ нарави бара; како се нѣ сѣтимъ, одма планъ скроимъ. По читавъ данъ бы ту кодъ пусте баре проводіо; и съ бритвомъ малу лаћицу издубимъ. Кадъ самъ съ ньомъ готовъ быо, метнемъ ю на путъ, кудъ дѣте пролази, сакріемъ се за єданъ џбунъ, поредъ когъ бы дѣте проћи морало, кадъ бы наћену играчку хтело у воду пустити, да види можели пливати. Два дана самъ ту бадава чекао, макаръ што самъ подъ мрклу текъ ноћь сакривено мое мѣсто оставляо. Знао самъ да ловъ већъ у мрежи имамъ: єръ самъ слушао, како се надъ играчкомъ радуе, и гледао самъ како у дѣтиньской радости „лѣпу“ лаћу и преко ноћь поредъ себе у постельи „успавлюе.“ Зато неизгубимъ стрпльивости. Найпосле трећій данъ чуемъ іошъ издалека весео ясанъ гласъ, гди стару нѣку веселу пѣсму пѣва; а после нѣколико минута притрчи дѣте тавной, дубокой, непомичной бари; — свѣтле су му свилене власи у висећимъ витицама низъ рамена, и ружичне образчиће, и као алабастеръ бѣло чело летиле, лаћицу свою высоко є у ручици носіо. Крезъ трнѣ и траву допузимъ за ньимъ до обале; леденый се зной съ мутногъ ми чела проли, и я великій якъ човекъ дркћући віямъ лакій сѣнъ малогъ дѣтета одъ свои петъ годиница.

Већъ самъ близу нѣга быо, већъ станемъ на колена, подигнемъ руку да єднымъ брзымъ хитомъ ћаволско дѣло свршимъ, кадъ ал' малый претећу сѣнь мою у води спазивши, брзо ко муня се окрене. Душа нѣгове матере учини ми се да му изъ укочены очію гледи. Сунце у єданпутъ сину иза облака, земля се засвѣти и хиляду хиляда очію управи на мене; изъ тихе дубльине бистре воде видіо самъ миліонъ погледа воденых духова; свакій листакъ у мрачной шуми блистатисе, као хемичне црне и црвене ватрене очи паклены демона; све, све ми є чинило се да се као страшни свѣдоци убиства, кое самъ учинити хтѣо, око мене диже, и све на мене мотри; — дѣте є было одъ слободне племените крви, сяйне нѣгове очи неустрашимо су на бледо мое лице уковане быле, нисамъ чуо шта є говоріо, само самъ спазіо, како є найпосле куће отрчао; садъ се подигнемъ, ништа знао нисамъ, нит' самъ што видіо, ни чуо; — но на єданпутъ ћипимъ као иза сна, бриткій мачъ заблиста се у моимъ рукама, и малый Виліанъ, пурпурномъ крвцомъ попрсканъ, лежао є пре-

*) Састављак овай тимъ смо радіе у нашимъ листовима саобштила, што є овы главна цѣль, о народнымъ школама, о ньіовомъ устроенію и побольшаню обширно говорити. Свако и найманѣ мнѣніе о стању наши школа заузеће свагда прво мѣсто у Скоротечи.

дамномъ, главица са свиленымъ витицама, као да спава, лежала му є на ручици; укоченъ, бледъ ко кринъ — мртвацъ! — узмемъ га у наручя, и сакріемъ у оближню шимицу.

Жена моя срећомъ ніе кодъ куће была, и текъ ће се ко сутраданъ вратити. Ноћу кадъ є све мирно почивало, сиђемъ у башчу, и клецаући на дркћућимъ рукама донесемъ малога мртваца, и закопамъ га недалеко одъ прозора спаваће собе.

Ни мыслю нисамь, да плодове страшногъ могъ дѣла кусати нећу, да се мртво дѣте у води неће наћи, да новци невредими стояти мораю, єрбо самь принућенъ быо разгласити, да дѣте мора или украдено или изгублѣно быти. Но што ми є до тога было! єдина моя мысо и єдино теженѣ туда є само ишло, да злочинство мое сакріемъ.

Кадъ су ми долазили явити, да дѣтета нигде нема, и кадъ самь на све стране люде разашиляо — о како самь дркћао тада.— Како є бѣснило безумлѣ и горка мука и страхъ крозъ све ми жиле, кадъ бы се човечя нога приближила само ономъ парчету землѣ, кое є мое злочинство покривало. Кадъ самь гранѣ одгрнуо, да тѣло дѣтинѣ у последню постелю однесемъ, єднако є златна бубица око мртвогъ Виліана облетала, па кадъ самь га после у гробъ спустіо, и іошъ єданпутъ плашльивымъ окомъ на нѣга доле погледао, опетъ се златна буба на нѣговымъ ладнымъ, крвавымъ прсима засвѣти, као да є хиляду блистаюћимъ звѣздама на плавомъ небу нечовечно дѣло показивала, и за осветy молила.

Іошъ остане єдно, али тежко свршити. Морао самь жени жалостну вѣсть, да се є дѣте изгубило, явити. Требало є показивати истиниту жалость, и тугу іой разтеривати надеждомъ, да ћемо малогъ нѣногъ любимца опетъ наћи, — ха! и я самь то подъ ларвомъ истине тако чинити умео, да нико ни найманю сумню на мене имати ніе мого.

И садъ бы по цѣо данъ са стрепећимъ срцемъ сѣдіо на прозору одъ спаваће собе, загледао бы се са горућимъ очима у оно мѣсто $\frac{5}{2}$, гди є подъ млађанымъ веселымъ зелѣмъ млађана крвца у пурпурномъ поточићу усанула! Нѣки посленици, кои су ту близу радили, морали су мыслити да самь полудіо; бѣсно самь ій терао, да само брзо свршую; самъ самь іймъ помагао, копао, и утапкао као безъ душе, уплашенымъ очима, и разбарушеномъ кикомъ; и текъ кадъ є то прошло, осећао самь се, да самь већъ сигуранъ. Спавао самь — ал' не као люди, коима росно руменило ютра болю волю и снагу за новый посо дае; не, о не! тежки и страшни санови, као претеће аветинѣ, тресли су ми душу, и свагда ми се є чинило, као да се изъ траве, — коя се на Віліановомъ гробу мека и равна зеленила, — часъ ножица, часъ ручица, часъ пакъ бледа и крвава главица нѣгова помолила; — скочіо бы съ постелѣ, ладанъ бы ме зной пробіо, образи бы ми се запурили, привуко бы се лагано прозору, и укоченымъ очима гледао бы по мутной мѣсечини, коя є мени само страховито мѣсто познати дала: да се увѣримъ, да є то лажльивъ само и празанъ санъ быо, да тамо доле почиваюћій никадъ ме издати неможе. Такій, такій є быо мой санъ, хиляду пута горый, него непрестано бденѣ. — Обданъ сѣдіо самь на момъ мѣсту кодъ прозора, и премда се є высока трава туда таласила, опетъ ми се є чинило, као да четиръ голе стране одъ гробнице, крвавогъ мртваца, и златну бубицу гледимъ. Кадъ бы кои слуга тудъ корачіо, на махъ бы груиуо ногомъ о землю, и єдва бы се уздржао, да не вристнемъ; єръ самъ мысліо: садъ ће упасти, и тако мое злочинство на свѣтъ изнети; кадъ бы птица каква туда скакутала, кадъ бы вѣтаръ крозъ оближня дрва шуштао, мысліо самь већъ да самь изданъ, и одъ тежке муке коса бы ми се накострешила, а зубима бы шкрипіо! У такомъ стаю провео самь три дана, у страховитымъ онымъ сановима три вѣчно, вѣчно дуге ноћи!

(конацъ слѣдуе)

ТРГОВИНА И ИНДУСТРІЯ.

Трстъ 12 Октобра 1842.

Наша берза заключила є неколико способны людій у источну Индію послати, кои ће тамошня трговине обстоятелства провидити, и испытати, да л' бы се измеђъ оны земаля и наше монархіе полезни савези установити могли. Почемъ мы ове благодатне кораке у цѣлой обширности времену сходне налазимо, чуемо садъ не съ маломъ радосћу, да се наша берза на комерціалну камеру у Млеткама (Венеціи) обратила, овой своя предпріятія саобштила, и ню позвала, да се съ њоме сдружи. Мы одъ свегъ срца желимо, да не презре старія сестра овомъ важномъ позиву млађе свое сестре одговорити. Слога и саєдинѣне снаге спроводе далеко поузданіе къ обштеполезной цѣли, а союзъ одъ старина далеко чувены Млетака съ младоснажнымъ Трстомъ имао бы важно втеченіе на кредитъ не само истраживаюћи предѣла, него и саучаствене домовине.— Съ Босномъ и Сербіомъ послуемо мы одъ више година покрай повольногъ успѣха и при свемъ данашнѣмъ волненію народномъ у Сербіи наше саобраштеніе трговачко ніе се умалило. — Читаюћи будимске нѣмачке Новине, морао бы човекъ помыслити, да садашнѣ правителство ни лица, нити пакъ имања штеди, што бы и трговини великій убитакъ причинило. Али мы смо изъ бистрогъ извора дознали, да є ново правителство србско кодъ свои политичны пріятеля свою искрену желю изявило, да є радо и жели само к у к о л ь одъ свакогъ втеченія на владу за свагда уклонити, па да тако трговину, найсигурніи темель државногъ благостаня, одъ досадашнѣгъ убиточногъ монопола избави, и слободномъ учини. Богъ му кораке благословіо!

ГЛАСОНОША.

Родолюбиви принесци на фондъ школскій подъ руководствомъ депутаціе находећій се.

У облигаціама 6. вр.

Год. 1819 обштина байска 125 фр. Кузма Панаіотъ 1000 фр. г. 1820 Паво Поповићъ 100 фр.

Ово су досадашньи приложници фонда наши народны школа! ово су основатељи народногъ просвѣштенія србскогъ! Ова се имена бластаю у србскомъ пантеону!

Школа, учитель, дѣца— мале рѣчи велико изражаваю. Одъ дѣце бываю люди. Да као такови сяйномъ опредѣлѣнію своме одговоре, т. є. да до моралтогъ савршенства, дакле истинитогъ благоденства доћу, мораю точно воспитаніе у дѣтинству добыти. Ово тко иначе, ако не добри учительи у прикладнымъ школама дати могу? Школе су онай изворъ изъ кога право благополучіе народа тече. У школама се одранюе младежь, на коіой свѣтъ остае. Школе су храмъ народногъ просвѣштенія, благайница народности, єзика и вѣразакона. Овде дакле, овде валя и Србльи да прилажу, на подизанѣ и устроеніе свои школа, нарочито у данашнѣ време, кодъ се кодъ свію саотечественика наши о сачуваню народности, и изображенію народногъ єзика жуборъ подиже, свака средства да обрате. Овамо, браћо и снародници, овамо снѣшимо са великодушнымъ жертвама! Укрѣпліюймо благостояніе незлобивогъ народа нашегъ!— Часъ куца!— Преблаго нама! преблаго потомцима нашимъ, ако отворимо изворъ, изъ кога намъ родъ душевну пишчу црпећи уживаће сретне дане златнога вѣка!— — али тежко, тежко и найпознінмъ нашимъ унуцима, ако ладнокрвни према найсветіемъ благу живота— єзику, народности, а и вѣрозакону— занемаримо изображеніе народно! У првомъ случаю пратиће насъ благословъ, у другомъ клетва и поруга! Онако ће намъ народъ быти сиянъ и чувенъ, овако нагрда човечества! Зато, браћо србска, сѣтимосе светогъ праха отаца наши, сѣтимосе славе народа и блага потомства нашегъ, па охотно съ дужнымъ дародаяніемъ притичимо овомъ божественомъ жертвенику народногъ спасенія— тимъ пріе што и блага воля премилостивомъ Императора нашегъ то захтѣва. Нису ли толики родолюбци, одликовавши се при осниваню школа, племствомъ, медаліяма и похвалителнымъ писмама благоутробно обдарени? Па ма да насъ подобна свештедра награда и непобућуе, то опетъ изъ чисте увѣрености, да благо рода поспѣшествуемо, свако жертвоприношеніе чинимо.— Ходимо, браћо, одзовимосе овомъ родолюбивомъ позиву. То ніе гласъ лакоумногъ самоуфаня, него ропотъ высокомѣрности!— У.

З а г р е б ъ 9 т. м. Заиста є наравно, да човекъ жели о торжеству што чути. Хиляде оны, кои због особитогъ своегъ интереса торжество єдва очекую; непзбройна множина, коя се са свы страна на то скупля; желя поєдины, да се подигну; воля гледаня, коя мысли оживлява— све то по себи є достапаметно. Сяйни су дани были 5, 6 и 7 Октоберъ, кадъ є нашъ новый Банъ, Нѣг. Ексцеленціа трофъ Х а л л е р ъ пинталлиранъ быо.— Ютро 5-га было є магловито, ал' то нимало сметало ніе, да се свуда по улицама живость покаже. По старомъ обычаю накићеногъ вола, кои є сутра данъ у подне међу народъ подѣлѣнъ, съ музикомъ крозъ варошь водили су 8 лѣпо обучены касапа. Народъ, што є за њима ишо, дизао є радости клике, и тимъ господу и госпоће, кое су на прозори стояле, увеселявао.— На хармици, найвећемъ мѣсту наше варошн, люди су гамижали.— У подне є сунце, кое

є нѣколико дана сакривено было, у свой своіой сяйности показалосе, да торжественый улазъ Нѣг. Ексц. Бана освѣти, и славнїимъ учини. Скупоцѣности хинтова, и свечанымъ халїинама высокога племства и други угледны особа, у илирской (?!) и мађарской (!?) народной ношньи, ніе се довольно могло начудити.*) Высокій славимый, одъ генералитета, высоки великаша и племените младежи на коньма обколѣнъ, яшіо є при прерадостномъ народа кликованю у свою резиденцію. Нѣг. Ексц. Высокод. г. Епископъ Хауликъ тогъ истогъ дана дао є скупоцѣный обѣдъ за 340 особа. У вече є варошь прекрасно освѣтлѣна была. Читаве бы табаке напунили, кадъ бы смо све прозраке и свѣтила украшае описали. Вармеђка и варошка куђа, горе на Марковой піаци, особито се одликоваше, као такођеръ и у каптолу цѣли редови канонички куђа. Но све є ово превазилазила велелѣпно урешена владикина резиденціа, коя є доле стакленымъ башчама обкружена, што све ватренымъ моремъ кандила величествено украшено неописано лѣпо изгледаше. Шестогъ, на данъ инсталлаціе, іошъ є више скупоцѣности и велелѣпія было. У подне кодъ Нѣг. Ексц. Бана быо є обѣдъ за 400 особа. У вече быо є Банъ у велелѣпно освѣтлѣномъ театру. После театра г. Янко грофъ Драшковићъ предводіо є бакляду одъ 500 особа, кою є пратила музика крозъ све главне улице вароши, играюћи народне аріе. Кадъ є бакляда предъ Банову резиденцію стигла, и Банъ се на прозору показао домородци, поредъ громогласногъ „живіо“ узвика, одиграли су наше народно коло. — Све ово у найвећемъ реду, безъ сваке несреће или немира, окончано є.

Бечъ 11 т. м. У овдашньой новой вароши данасъ є догодилосе позоріе каштиговања, кое є многе очи на себе обратило. Нѣкій несрећникъ, 21 годину старъ, быо є погублѣнъ. Онъ є быо свой сребрный сатъ за 5 фр. ср. у залогу дао; па неимаюћи га на уречено време чиме изкупити, хђеде єдногъ у околини живећегъ земльодѣлца покрасти, коіомъ приликомъ двое дѣце, што су му на путу была, батиномъ убіе. Ту є нашо быо само 6 фр. ср. Затимъ є одма самъ себе полиціи пріявіо, и озбиля моліо, да му се животъ неопрости, па и подъ самымъ вешалама околостоеће лѣпо є савѣтовао.

Пешта. Нѣки су прорачунали, да се у Пешти и Будиму сваке године преко 20,000.000 цигара потроши; томе іошъ кадъ дуванъ додамо, што се у лулама напуши, лasно є докучити, колико новаца кодъ насъ на пушенѣ оде.

*) Илири (?!) су се яко у оправама одликовали. Особиту опомену заслужую ньове црвене капе у вредности одъ 40 — 100 фр. сребра.

Пешта. Овы дана овде су се венчали двое неми.

Пешта. Одъ 21—24 т. м. овуда є за горнѣ предѣле прошло: у 6 лађа пшенице 28.000, у — лађи єчма —, у 1 лађи зоби 5.300, у — лађи прое—, у 1 лађи репице 3.000, у 1 лађи наполице 3.000 вагана, у 1 лађи уља одъ репице 900 центій.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Читаонице у Енглезкой.) У Енглезкой има 6.500 читаоница. Одъ овы има 260, гди се чита, изъ осталы носе люди кньиге на читанѣ. Излишне кньиге продаюсе на умноженіе фонда овы заведенія. — Велике публичне библіотеке са свимъ су одѣлѣне одъ читаоница, и ове последнѣ сматраю се за] користніе, у обзиру разпространѣнія обшти практичны знаня. Осимъ овы има іошъ 150 дружтва, гди се новине, и остала повремена изданія читаю, у коима 9.000 фамилія участвую. Лasно се дакле заключити дае, да се у Енглезкой овымъ практичнымъ начиномъ до 30.000 душа обучаваю.

(Пиће ракіе) у Руской кодъ простога народа тако є яко умножилосе, да є влада за нуждно нашла ракиџинице умалити. — Ово є зло одъ некогъ времена и кодъ насъ се у Унгарску, озобито у Банатъ уселило. И при свему томе што кодъ насъ толико много вина роди, опетъ су многе наше спахіе грдне ракиџинице са машинама устроили, гдѣ понайвише пшеничну ракію пеку, коіомъ се простъ народъ физично и морално труе. Небы л' пробытачніе было, да се пшеница и остали, къ препитанію наравномъ нуждни плодови, ако є година изобилность собомъ донела, за будућу можда неродну годину сачуваю, — а грдно благо, кое се на ракиџинска зданія и машине улаже, на нуждніе предмете употреби? —

(У Амстердаму) има 21.000 више жена, него лѣдій. У Штутгарду на єдногъ мужкогъ долазе двѣ женске, а у Липски на єдногъ мужкогъ єдна женска.

(У савезнымъ]ржавама) добра є година. У Охіоу врло є єфтино живити: 100 фунтій свиньска меса коштуе само 3 фр. Жетва є особито добро испала. Време є одвећъ пріятно.

(Шпиталь за маймуне.) У Ахмедабаду, у Индіи, има шпиталь, у комъ се стари болестни маймуни издржаваю, докъ живе.

(Число жителя у Швайцарской.) У Швайцарской има 2,183.485 жителя, међу коима 1,292.871 протестанта, 882.859 католика и 7755 чувута.

(Новине.) У Енглезкой има 469 новина. Одъ овы само у Лондону излазе 111, и то 12 свакій данъ, остале сваке неделѣ и мѣсеца. По извѣ-

стію рускогъ министра просвѣштенія г. 1840 излазило є у Польской 28 новина и часописа, одъ овы 6 є было политичне, 22 учене и књижевне цѣли. Примѣти валя брзину, како се лондонски листови разашиљаю. Тимесь, коя у 6 сатій изъ ютра излази, и на лѣпомъ времену већъ у 6 сатій предъ вече стигне у Хавру, коя є одъ Лондона удаљена 60 миля,

(Свилодѣлство у Грчкой.) Свилодѣлство у Грчкой због географичногъ положая и благе климе све више и више напредуе. Год. 1835 извезено є изъ Грчке свиле у вредности одъ 400.000 драхмій, г. 1840 преко 1,000.000 драхмій, и іошъ већма напредовати може.

СМѢСИЦЕ.

У Паризу живи єданъ старый военый Комисаръ Ноалъ Квероннієресъ. Онъ є год. 1728 у Валенціеннеси роѣенъ. Овай знаменитый човекъ, у пркосъ своіой старости, неосеча никакве слабости. Онъ четиръ пута на данъ еде, самъ се бріе, безъ наочарій чита и пише, умпльно пѣва, весма добро спава. Такоѣеръ и стихове прави, кои нису злочести. Врло радо приповѣда и шалисе. Оженіо се є іошъ и у 90-ой своіой години са шестнайстолѣтномъ Енглезкињомъ, коя му є и сына родила, но по несрећи у пороѣаю умрла. Нѣгова баба 125 година стара пала є, и тако преминула. Овай крѣпкій старацъ шалећи се съ пріятелима вели: „Я васъ позывамъ доходећегъ столећа на погребъ.“

КРАДЉИВАЦЪ и ЛУПЕЖИ.

У Амстердаму на вашару стояше єданъ ћурчія предъ будомъ, у коіой су се особити еспапи продавали. Овай є држао по обычаю руке натрагъ. На єданпутъ осети, да му є нѣшто у руке упало, погледи, и наће златанъ сатъ. Зачуђенъ обазресе, и види єдногъ брзо пролазећегъ, и пріятельски намитиваюћегъ човека. Нѣму се то подозрително учини, зато за найболѣ наће полиціи явити. На пытанѣ, како є крадливацъ обученъ био, и шта є на глави имао, каза, да є єданъ господаръ пре некогъ времена єдну зверску кожу кодъ нѣга донео, и дванайсть капа одъ нѣ направити дао, а будући да є іошъ за єдну коже остало, начиніо є и тринайсту за себе, коя му є бадава дошла. Полиціа наредбу учини да се сви, таково капе имаюћи потраже и похватаю, што и буде, и после учињеногъ испыта показало се є, да є то разбойничка чета била, коя є изъ 12 лица состояласе. Онай, што є сатъ украо, гонѣнъ одъ притяжателя, видећи на ћурчіи капу своіой подобну, мысліо є да є нѣговъ другъ, зато сатъ у руке му є спустіо, и тако є одкрило се опасно ово дружтво. Іоанъ Гавриловпћъ.

СТЕЧЕНІЕ

за перву Граматіческу Каѳедру у народной Карловачкой Гумназіи.

Ступанѣмъ Высокоученогъ Г. Іоанна Пантелића, досадашнѣгъ Профессора у Гумназіи овдашньой, на званіе пограничногъ школскогъ Директора у славной Бригади Панчевачкой, остала є у реченой Гумназіи празна Каѳедра I-е грамматіческе Классе.

За снабдѣти исту Каѳедру съ вреднымъ, и способнымъ лицемъ, заключіо є Патронатъ гумназіалный у засѣданію своме отъ 14. овогъ Мца, явно и 17. и 18. феврyаріа 1843 держати се имуще стеченіе (Конкурсъ) отворити.

Са овомъ Каѳедромъ свезана є годишня плата отъ 600 фр. В.В. и 6 хватій дрва за ватру. Изискуе се пакъ отъ Г.Г. Кандідата, да су філософіческе науке са превосходствомъ совршили, — да кромѣ Латінскога єзыка, кога ће предавати, и Нѣмецкій, на комъ ће онай, и проче науке предавати, и Србскій, на комъ ће и єданъ и другій толковати, совершено познаю. При томъ мораю они о своме досадашнѣмъ честномъ, и христіанскому закону сходномъ житію, као и о савршеню філософски наука, и о своіой досадашньой званичной служби достовѣрна доказателства са своима прошняма Патронату поднести, и на уреченый данъ устменомъ, и писменомъ испыту предъ опредѣленомъ на то Комміссіомъ себе подвергнути.

Совершено знанѣ Маћарскога, и Влашкога єзыка сматраће се за особиту препоруку.

У Карловцы 19 (31) Окт. 1842.

Патронатъ Гумназіе Карловачке.

Листъ овай излази два путъ у седмици, сваког Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полугодишньомъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Четвртакъ, 29. Октоб. Число 35. 1842.

БОРБА ЧУВСТВА.

одъ Д. Михайловића.

Тамо доле измеђъ гора,
Гдѣ извире потокъ чистъ,
Гдѣ се гране вію бора,
И лепрша зеленъ листъ,
Кои сѣнку подалеко
Густу баца, старе ладъ:
Ту бы радо мѣста стеко!
Ал' безъ драге пустъ є садъ!

Вечъ нешушти потокъ звукомъ
Мило мени, као пре!
Вечъ ми с' чини садъ да хукомъ
Ситанъ шлюнакъ грозно тре!
Данасъ лахоръ нехуи ми
Крозъ борово дрвлѣ тихъ;
Нѣжанъ листакъ нешушти ми,
Да удвои любве дихъ.

Кадъ самъ шето съ драгомъ оно,
Пѣсме любке пѣво тудъ,
У радости съ ньоме тоно:
Раскошно ме чара свудъ!
Садъ да легнемъ у ладъ бора,
Безъ да драге любимъ грудь? —
Одъ жалости пуѣи мора
Срце мое, следит' с' удъ!

Куд' є она силна ватра,
Я у коіой горѣ съ ньомъ,
Кадъ є лахоръ ахъ! умилна
Пружо крила робу своимъ? —
Ал' вечъ неста жари оне,
Неста среће за ме ай!
Садъ ме туге люто гоне,
Да живота стигнемъ край! —

Лакій листе мен' нелади —
Ладно ми є тѣло свудъ!
Животъ срећа мой неслади,
Вечъ ми дае порче*) судъ!
Престай нѣжно жуборити
Поточићу, задрж' вирь,
Да у тихомъ могу быти:
Срце мое тражи миръ!

Нема душа кога жели,
Нема ништа за ме свѣтъ! —
Ранѣно ми срце цвели,
Те я венемъ као цвѣтъ! —
Бадаба є све на свету,
Кадъ изгуби драгу драгъ!
Све бадава што у сплету
Празанъ тражимъ любве трагъ!

Безъ нѣ су ми мѣста пуста,
Сваке пѣсме тужанъ єкъ!
Данъ — ил' ноћца была густа —
Мен' є горакъ, дугъ к'о вѣкъ!
Кадъ нѣ нема, захманъ радо
Я цѣлнвамъ стазе прахъ!
Тимъ у муку лохъ падо!
Тимъ ме мора смрти страхъ!

ИЗВОДЪ ИЗЪ БЕЧКИ ЛЬТОПИСА.

Вечъ є у обичай ушло, занимиву новость у одношенію на предѣло — и народопознанства само ванъ Европе тражити, премда наша страна свѣта іошъ по гдикою прилику къ занимивомъ испытаню предлаже. Ово є довольно србскій кньижевникъ г. Дръ Вукъ Стефановићъ Караџићъ своимъ у г.г. Котте кньижарници изданымъ, у свимъ странама Европе као добродошлый даръ поздравлѣнымъ дѣлцемъ „Црнагора и Црногорци“ доказао. Слѣдеће билѣге, за

*) порча = отровъ.

кое пріятельскомъ саобштеню овогъ нарочитымъ даромъ къ науци народопознанства одареномъ мужу благодарити имамъ, нека као доказъ служе, да къ удовольнію испытиваюћегъ духа ни область изображены држава прекорачити ніе потребе. Исте показаће: чему бы се могло одъ по г. Вуку године 1838 предузетогъ крозъ Хрватску и Далмацію путованя, на кое многи єдва чекаю, надати; и заиста бы г. Вукъ због овогъ много редій на нћга управлћной жельи задоста учиніо, да ніе слабымъ здравлћмъ, а навластито непрестаномъ окобольомъ у отомъ сметенъ быо.

Одъ Хрвата, кои су се 7-огъ вћка — по Цару Константину Порфирородномъ, (године 950) дакле свћдоку, кои є 300 година поздніе живіо — у Далмаціи населили, и ту самостално кралћвство, кое є за нћколико вћкова траяло, основали, садъ — баремъ по онымъ историографа мнћніяма, кои ій као различне одъ србскогъ народа узимаю — на тврдой земльи никаквогъ трага нема. Познато є да су Морлаци главна часть жителя Далмаціе.

Али ко су управо ови Морлаци? О оовомъ толишно правы понятія имамо, да є доиста вредно о томъ у кратко обяснћніе упуститисе. Къ ономъ што Г. Вукъ у своме горепоменутомъ дћлцу „Црнагора и Црногорци“ стр. 9 о Морлацима говори, да они никако — као што се у основоположенію земльописа за прве граматикалне класе у ц. кр. аустрискимъ гимназіама погрћшно именую — татарскогъ порекла нису, но Србльи и ништа друго, осниваюћи се на нћгова нова испытиваня и самъ придодаемъ: да є найвећа погрћшка подъ наименованћмъ Морлака особитогъ народа племе, ил' житељ особитогъ окружія или извћстны предћла себи представити.

У таліанскомъ, и по овомъ у нћмачкомъ єзику, жительи приморски градова називаю све становнике унутрашнћ државе безъ разлике вћроизповћданія Морлацима — одъ Мавровлахіе, као што се дублый предћлъ међу Маћедоніомъ и Илиріомъ именовао.

У србскомъ єзику, или ако тко воли у морлашкомъ, кои одъ србскогъ башъ ни у найманћмъ различанъ ніе, називаюсе Морлаци Власима, коимъ се наименованћмъ и сами — према граћанима или онима, кои тежаци нису — у ономъ догаћаю служе, кадъ каково скромно извинћніе употребляваю, — и као што наши земльодћлци кажу: Е ми смо Власи (т. є. нисмо граћани), вы вћкъ морате овымъ ил' онымъ задовольитисе.

Ово є наименованћ у толико знаменитіе, што у осталымъ предћлима аустріанске монархіе, као н. пр. у Славоніи, Хрватской и Боки Которской, привржениці грчке цркве безъ разлике чина и пребывалишта одъ римокатолика, и исто тако у Босни одъ Турака Власима називани бываю, коемъ наименованю ови нћко подсмћйно понятіе присаюжаваю, кое є и у самой Далмаціи за привржанике грчкогъ вћроисповћданія съ приложенымъ ближимъ наименованћмъ „ркачи или хркачи“ — съ намћромъ покварено одъ Гркъ, мыслећи на хркати, у употреблћнію.

Становници отока далматински подсмћйно називани бываю одъ Морлака „Бодули.“ Бодало значи у млетачкомъ нарћчію омаленъ, дебео човекъ, а тако се исто називаю и сувоземни войници. Изъ овогъ се дакле види, да Морлаци себе за виткогъ стаса люде држе, и да су на ову стаса свога виткость горди, коему „Бодоло“ тошкански „Тоццо“ „Полпетоне“ противно значи.

(конацъ слћдуе)

ПРИЗНАНЬ УБИЦЕ.

(продужено)

Четвртый данъ рогъ са плаветны брда зазуи, съ кои друмъ у романтичномъ зміевидномъ кривуданю у долину води, гди є мое добарце лежало; и — пре негъ што самъ — изяснити себи мого, зашто тако якъ и ясанъ звукъ, кои є летнћмъ топломъ времену доликово, као жалостный гласъ

мртвачкогъ звона изъ оближнѣгъ опаднутогъ женскогъ намастира душу ми изъ дубљине страшно потреса, — уђу кола єдна у авлію, изъ кои єданъ чиновникъ одъ мое регименте, съ коимъ самъ нѣкада заєдно служіо, — и нѣговъ пріятель одъ истогъ корпуса наполѣ скоче, и мени се пріяве. Одъ ове походе писамъ се мого уклонити. Дамъ дакле асталъ, столице и вино у башчу изнети; мою столицу метнемъ на гробъ, да бы се само одъ свакогъ случая обезбѣдіо, найпосле показивао самъ се пріятельскимъ домаћиномъ, піо самъ, разговарао самъ се, и — о великій Боже! — смѣяо самъ се! Пытали су за мою жену, та вальда ніе болестна, говорили су, да собу чувати мора, или да іой досадни нисмо; морао самъ садъ нѣно одсутство са жалосћу нѣномъ за дѣтетомъ извинити. Докъ самъ я ово приповѣдао пріятель могъ друга єднако є у землю гледао, и я никако немого растеће подозренѣ, — као да онъ што необычно, можда издаю претеће гледи, — себи изъ главе избити; за то га са забунѣномъ брзиномъ запытамъ: „Вы можда мыслите, да є дѣте“... „„Убіено?““ прихвати онъ съ топлымъ благороднымъ срцемъ, у очи ми гледећи, „„О! не, не, тко бы хтео, тко бы мого, мило и невино дѣтешце убити!““ — Ове рѣчи, овай дубокій свѣтлый погледъ као хиляду усіяны ножева крозъ срце ми проћу, и садъ познамъ страховитый образъ могъ невалялства.

Гости ту забуну мою ни су добро разумѣли; они су се трудили утѣшити ме, и разведрити; увѣравали су ме да ће се за цѣло дѣте іошъ наћи — — заиста, красна утѣха за мене! — Наєданпутъ промукнуто, тавно лаянѣ чусе, и у истомъ тренутку два велика пса преко низке башченске заграде скоче, и по башчи нюшкаюћи опетъ немирно залаю.

Скоро безъ чувства гледао самъ нове дошелце. Нѣка нутреня єза и ватруштина трела ми є кости са очаяніемъ, упремь ногама у землю, и ухватимъ се бѣсно за столицу мою. „О! ово су добро научени,“ почне мой пріятель, и морали су утећи одъ господара, кой ій є на пробу пустіо, да трагъ гоне. Оба госта добро су гледали псе, кои су немирно горе и доле, часъ овамо часъ онамо нюшкали на насъ и негледећи; но само бы кадъ кадъ носове горе у зракъ пружили, и страшно залаяли, опетъ главе земльи бы положили, и съ дивльимъ теженѣмъ гонили бы нанюшеный трагъ. Садъ са удвоеномъ ревносћу почну по земльи нюшити, ни су већъ тумарали по башчи, него се тврдо єдногъ мѣста држаху, и за мало минута само нѣколико корачаій далеко одъ мене бияху... и садъ, садъ.. до велике столице, на коіой самъ сѣдіо, доћу, подигну іошъ єданпутъ, страшніе него пре, дубоко тавно, али тужно урланѣ, и хтѣдоше дрвене ножице и пречаге одъ столице разкинути. Са уплаиренымъ очима погледимъ оба страна, кои скоро заєдно повичу: „ха, нађоше ловъ!“ па онда викне ми пріятель: „Бѣжите, бѣжите, за име Божіе! єръ ће васъ на комаде разкинути!“

„Пустите ій мене ради, нека комадъ по комадъ съ мене кидаю,“ викао самъ съ дивльимъ смѣхомъ, „али за живота се нећу съ овогъ мѣста уклонути. Заръ да ми ядни пси срамоту и смрть нанесу? Охо; ей! удрите ій, убите бѣсне те скотове!“

„„Овде страшна тайна лежи!““ викне сада могъ пріятеля другъ, изтргне мачъ, скочи на мене и продересе: „„У име Краля, помозите ми овогъ човека везати.““

(конацъ слѣдуе)

ГЛАСОНОША.

Ц. кр. Обрштеръ у петроварадинской регименти г. Стефанъ баронъ Іовићъ постао є Генерал-Бригадиръ у Винковци.

Пешта. Кодъ насъ є већъ зима стигла. Снѣгъ веє. Мразови стежу. Безъ бундій и кабаница ни крочитисе неможе. — Вашаръ є почетъ, али се врло слабъ быти показуе.

Пешта. У слѣдству репрезентаціе овдашнѣгъ племенитогъ магистрата одъ высокославногъ кр. унг. намѣстничества издано є рѣшеніе, да одъ 1-га

Окт. 1843 починюћи свакомъ пештанскомъ граћанину слободно є, пиво у варошь уносити одкудъ му є воля. — Желити є, да племенити магистрати и други мѣста подобну промоцію такоћеръ и у обзиру меса и осталы средства за живлѣнѣ учине!

Пешта. Одъ 24—28 т. м. овуда є за горнѣ цредѣле прошло: у 11 лаћа пшенице 43.250, у — лаћи єчма —, у 11 лаћи зоби 54.500, у — лаћи прое —, у 1 лаћи репице 400, у 1 лаћи наполице 7.500 вагана, у — лаћи уля одъ репице — центій.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Пруска.) У Пруской г. 1841 свега є 134. 414 брахова склоплѣно было. Између овы 5.468 было є смѣшаны. Све є то интересантно, и знати треба. Али іошъ интересантніе быће дознати, колико є између ти 134 хиляда было срећны брахова?

(У єдномъ слову) у Бостону сѣвероамериканскій државный министеръ явно є свое земляке за непоштенѣ и неправду кудіо, што одричу наплатити дугъ и друга своя явна обвезателства, и тимъ народный характеръ американаца кодъ свію цивилизираны народа понижаваю.

(У Лондону) има 300 црквій и капела англиканскогъ обреда, 364 капела дисентера, 22 цркве иностранаца, 250 явны школа, 1500 приватны школа, 150 шпиталя, 150 кућа за сироте, 205 други заведенія, 550 чиновничны стана, 14 арешта, 22 театра и 24 вашариште. У Лондону се потроши на годину 100.000 волова, 776.000 оваца, 250.000 яганяца, 250.000 теладій, 270.000 свиня, 11.000 бечкій бутера, 13.000 бечкій сира, 10,000.000 галлона млека, 65.000 акова вина, 2.000.000 галлона ракіе, 2,000.000 бечкій пива. Има до 10.000 фамилія, кое одъ своги процента живе, 77.000 индустріелны и трговачки заведенія, 4.400 гостіоница, 330 кавана, 770 пивара, 960 крчмій. Порезъ, кои се у Лондону на куће плаћа, по свой прилици изкоси 4 — 8 мил. фунт. штерл.

(У Нѣмачкой) говоре, да є свагди, гдѣ шуме нису кресане, ове године жетва врло добро изпала, а гдѣ су гусенице чишћене, ту є мало кише было, и остала є земля сува, зато є садъ у свему оскудица.

(Паризъ.) Говорисе, да ће се овде трошкомъ отоманскогъ посланика мошеа зидати.

НОШИВО.

(съ образомъ ч. 14.)

СТЕЧЕНІЕ

за Каѳедру Маћарскога єзыка у народной Карловачкой Гумназіи.

Опредѣленіе Патроната овдашнѣ народне Гумназіе отъ 30. Іануаріа 1841. г., коимъ є оскудѣваюћа при Училищу овомъ маћарскогъ єзыка Каѳедра подигнута, и са годишньомъ платомъ отъ 600 фр. В.В. и 6 хватій горећи дрва скопчана, и кое є Конкурсомъ отвореным чрезъ Новине народне обнародовано было, остаде због упразненя Архіепископскогъ Престола до данасъ не испунѣно. — Уважаваюћи времену и цѣли сходну Карловчана, као основателя, и одержителя Інштітута овогъ желю, благоволіо є Высокопреосвященый Господинъ Архіепископъ, и Митрополітъ нашъ Іосифъ Раячићъ у Патронатскомъ подъ своимъ предсѣданіемъ дана 14. Окт. држаномъ засѣданію, горепоменуто Патронатско Рѣшеніе обновити, и возносеће се Стеченіе на 19. и 20. фебр. Калл. стар. буд. год. обновити дати, на кое се дане сви они у маћарскомъ єзыку искусни позываю, кои бы волю имали єзыкъ овай, и нѣгову Літературу на реченой Каѳедри предавати, да съ нуждныма о моралітету, и способности своіой свидѣтелствама снабдѣни, ради устменогъ и писменогъ держати се имућегъ испыта Патронату лично предстану. Иште се отъ ньи морална, и религіозна примѣрность, са превосходствомъ совершене Науке філософске, и осимъ єзыка маћарскогъ као преподаваемогъ, точно Србскогъ и Латінскогъ, на коима ће се онай преподавати, познанство. Немачкій и Влашкій єзыкъ, препорука ће быти за Кандідата у прочима равныма отмѣнствующа.

У Карловцы 31 (19) Окт. 1842.

Патронатъ Гумназіе Карловачке. —

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недельомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишнимъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

ГОД. I. ИЗДАЄ ТЕЧ. I.

ДИМИТРІЙ ІОВАНОВИЧЬ.

Неделя, 1. Ноембр. Число 36. 1842.

ЕЛЕГІЯ

на смерть

Высокородногъ Господина

САВВЕ ТЮКЮЛИ

ОДЪ КЕВЕРМЕША И ВИЗЕША,

свію права доктора, на свеучилишту пештанскомъ юридичногъ факултета члена, унгарски права заклетогъ адвоката, ц. кр. савѣтника, златне остругe витеза, и више славны вармеђа присѣдателя

одъ

Николе Бороевића.

Златна лиро! у црно се зави,
И достойнствомъ чрезвичайнымъ слави
Обшту тугу за савъ србскій родъ;
Єръ тко никадъ заплакао ніе,
Благодарне данасъ сузе ліе,
И управля ладномъ гробу ходъ;

Гди найвећій Сербинъ нашегъ свѣта
Подъ вѣнцима неувелогъ цвѣта
Лежи, да ужива вѣчный миръ;
Нѣму исте Граціе и Музе
Са Геніемъ Сербскимъ лію сузе,
Само хоръ анђелскій слави пиръ;

И съ блажени поє алилуя!
Гди свегъ рая милогласна зуя
Окружава Саваота тронъ,
Да награди душу нашегъ САВВЕ
Съ благословомъ заслужене славе,
Коя краси Србскій Пантеонъ.

Отци, майке, сынци, браћа, сеє
Гледаюћи высоке трофеє,
Основане крозъ презѣлный трудъ,
Коєгъ САВВА ТЕКЕЛІЯ милый
Жертвоваше по душевной сили,
Да одврати одъ насъ свакій блудъ.

У Араду, Бечу и у Пешти,
Као шчедрый родолюбъ и вештый,
Крозъ плачъ веле: помилуй га Богъ!
И наше ће нѣга дѣце дѣца
Почитоват' као отца и светца,
Као милогъ просвѣтителя своегъ.

ПОВЬСТЬ ВЬРОИСПОВЬДАНЯ,

одъ ****

Отацъ къ Сыну.

О самомъ вѣроисповѣданю, сыне, сотимъ, што самъ довде говоріо и казывао, были бы готови; но о повѣсти вѣроисповѣданя остае намъ іошть важно разсуђенѣ. Све оно, што самъ ти о вѣроисповѣданю говоріо, свакій правый Мудрацъ данашньимъ даномъ вѣруе; но оттуда не треба да мыслишъ и држишъ, да є ово станѣ и овай начинъ вѣроисповѣданя одма у почетку, свуда и у свако време у томъ савршенству было, у комъ є садъ: єрбо да є то тако было, то бы морао быо самъ Богъ роду човечіемъ, одма тако, као што є садъ у свой обширности казати и сприобштити.

Притомъ нити ћу да испытуемъ и истражуемъ, да ли є то тако и могло быти; но само примѣчавамъ, да оваковъ начинъ люде къ вѣроисповѣданю водити, ни найманѣ се не слаже са онымъ начиномъ, коимъ є Богъ по свимъ другимъ странама човечій родъ къ тому водіо. Нигдѣ бо нейма примѣра, да є Богъ люде, буди на комъ мѣсту у саданѣ, ньіовогъ ма когъ станя савршенство наедаредъ самсобомъ и непосредственно положіо.

По сви предѣлы свѣта морао се паче родъ човечій изъ дубльине праха незнанства на высину садашнѣгъ своегъ савршенства, съ великимъ трудомъ и напрезанѣмъ подизати и подигнути, на коіой садъ стои. Сва проча наша познаня или науке быле су кадгодь у много манѣмъ савршенству, него што су садъ, а исто є тако и съ наукомъ вѣроисповѣданя было; шта више, было є време, кадъ сви други наши наука, дакле и науке вѣроисповѣданя ни было ніе. И ова є, то єсть, наука вѣроисповѣданя, посао човечіегъ ума, као и проче науке и вештине. Богъ є обдаріо човека способносћу ума, простро є около ове кньигу природе, и реко: читай ову, пакъ ћешъ мало помало изъ нѣ постигнути и изнаћи оне истине, кое ће ти найдрагоцѣнніе познанѣ быти! Люди су читаюћи ову кньигу природе заиста и нашли у ньой вѣропсповѣданя истину, нити има на цѣломъ кругу земномъ другогъ вѣроисповѣданя осимъ природногъ, кое є изъ сматраня спольногъ свѣта и насъ самы изузето. Какогодь што данасъ раћаюћи се люди не доносе са собомъ на свѣтъ чиста понятія о вѣроисповѣданю, тако исто и првымъ людма ніе вѣроисповѣданѣ непосредственно придано и открывено. Но безъ сумнѣ морали су люди врло дуго ту природе кньигу читати, докъ су до чистогъ и ясногъ понятія, о вѣроисповѣданю дошли. Тавно є было прво понятіе о Богу, на кое су наскоро наишли, а наићи су морали, како су союзъ између причине и дѣйства посвуда открыли. Понятіе о свемогућству божіемъ было є прво, кое су изнашли; да є пакъ Богъ мударъ много су касніе постигли, а да є Богъ свимъ своимъ створеньма отацъ то су іошть касніе дознали; и т. д. Коіомъ имъ се мѣромъ разумъ изображавао, томъ имъ є мѣромъ и вѣроисповѣданѣ ясніе бывало. Наука є вѣроисповѣданя онымъ истымъ ступньомъ напредовала, коимъ и све друге науке. Особито є то была наука высочіегъ природо-или єстество-словія, при комъ се ніе сматрала само поврхность ства ій, него се проницавало у саму внутренность, — и наука самогъ човека, при коіой су овога силе испытыване, и по овыма нѣгово право опредѣленѣ извођено, чрезъ кое є наука вѣроисповѣданя получила праву свою ясность. За изобразити пакъ ове две науке, сирѣчь: природословіе и човекословіе тысућама є година потребовало. Искуство и позорствованѣ было є єдиный путъ, коимъ се до изображеня ове две науке долазило. Али колико є тысућама тысућа искуства и позорствованя нуждно было, докле се изъ овы што заключити могло! Пакъ опетъ колико се путій лажно заключавало, и колико є тысућа новы искуства и позорствованя изыскивало, докле се оно лажно заключенѣ, као лажно признало и исправило! Писатисе ніе знало; а кньиге печатати іошть манѣ. Мудрацы, кои су природу и човека искушавали и позорствовали, умирали су, а съ ньима и ньіова искуства и позорствованя. Неки су отъ овы іошть за живота искуетва своя устменнымъ припсвѣданѣмъ млађимъ своимъ сприобштавали. И овако су постала училишта мудраца, и овыма скоро све благодарити има вѣроисповѣданѣ — свое и изображенѣ. Но колико є стотина година протекло, докле є све ово до тога дотерано! Чисто и ясно природно вѣроисповѣданѣ, каково мы садъ имамо, єсть дѣло, на комъ су тысућостручни умови човечіи радити морали, докъ су га свршили. Но и єсть између свію дѣла имъ таково, кое човечеству найвећу честь приноси. —

Ово вѣроисповѣданѣ природно премда є, као што ти реко, сыне, єдно єдино; но на кругу земномъ находисе ово подъ неброею разны видовы. У свакомъ овомъ разномъ виду добыва ово различно и име. И зато ћешъ у напредакъ о многимъ вѣроисповѣданьма слушати; но то ти ништа шкодити неће; єрбо и да ій є іошть толико, опетъ свакомъ за основъ служи вѣроисповѣданѣ природно. Я ти мыслимъ садъ о различности

свію, како вѣроисповѣданя, тако предѣла и вѣкова колико є можно понятніе и ясніе представити. Свакій є народъ у свако време имао свое мудраце, кои су га у вѣроисповѣданю наставляли и уразумлявали; но и сами ови мудрацы нису были єднако у томъ уразумлѣни и просвѣћени; єданъ є имао савршенніе а другій несавршенніе о вѣроисповѣданю знанѣ и понятіе; и тако онай истый недостатакъ знања и понятія, кои се у мудрацу находіо, природно се морао пренети и у оно вѣроисповѣданѣ, кое є овай основао и установлявао. Єданъ є отъ ньи имао разговетна, другій мрачна, єданъ истиннита, другій лажна, єданъ чиста а другій замршена понятія о основы природногъ вѣроисповѣданя; и тако су потомъ ова, у вѣроисповѣданю основоположеня, коя су мудрацы учили и предавали, разговетно или мрачно, истинито или лажно, чисто или замршено опредѣлена. И само одовудъ већъ є неисказана различность међу уставы вѣроисповѣданя свію народа, и премда су свію народа вѣроисповѣданя устави на природномъ вѣроисповѣданю основани, ништа манѣ свакій уставъ свога основателя белегу на себи носи. Кодъ гдекои народа є државнымъ закономъ твердо опредѣлено у примлѣнномъ єдаредъ вѣроисповѣданю ништа не изменьивати; и ови су онде остали, где су имъ и предцы были и стояли. Кодъ други є опетъ дозволѣно было ньовымъ мудрацемъ или законоучителѣмъ све, што є недостаточно, мрачно и несавршенно у вѣроисповѣданю, кое су имъ предцы оставили, исправити, накнадити, изяснити и допунити; и одовудъ є оно одъ времена до времена траюће изменьиванѣ у вѣроисповѣданю кодъ єдногъ и истогъ народа. Притомъ као што су мудрацы, кои су законъ установлявали, были различни, тако су были и народи различни, за кое су законъ установлявали. Пакъ ако су законоустановители желили са уводенѣмъ закона срећно проћи, то су се морали по различности народа управляти; а ово є неизказаный утокъ имало не само на оно, што су предавали, него и на онай начинъ, коимъ су предавали. Никадъ нису наишли на толико осветенъ народъ, да су му могли голу истину у нѣномъ природномъ виду саобштити; него су морали ову свагда подъ каквымъ образомъ и наличиномъ предавати, и наличаванѣ таково избирати, кое се съ цѣлымъ иначе народнымъ мышленя и представляня начиномъ савршенно саглашавало и сударало. Ово разноструко облаченѣ єдны те єдны истина ученя могло бы скоро само по себи оно чудновато появленѣ страшне множине у свету находећисе вѣроустава изяснити. Мысліо бы човекъ кадъ све чита, да стогубе истине чита, потрудили се пакъ човекъ ове обнажити, и съ ньи наличине посвлачити, то неће ону исту истину природногъ вѣроисповѣданя, коя є крозъ єдну наличину манѣ, крозъ другу више вирила. Мудрацы или законоучительи су морали при предаваню вѣроистине онай истый мышленя токъ или начинъ задржати, на кои є обучимый народъ навыкао био. Ово се може врло разговетно изъ предаваня науке о Богу и овога промыслу и владаню у вѣроисповѣданьма народа већъ познати и видити. Како што кои народъ држи, и себи представля своегъ владајућегъ князя, тако исто представля себи и владу божію. Како годъ што кои князъ у коіой земльи съ народомъ влада и управля, тако исто и о божіой влади и управи истый народъ и мысли и суди. Поданицы, съ коима се овде на земльи као съ роблѣмъ поступа, у томъ су истомъ страху и предъ Богомъ. Суди ли имъ се звѣровидно и свирѣпо и безчовечно, то они и о божіемъ последнѣмъ суду тако и држе и мысле. Али где благъ владѣтель господари, кои о самртной каштиги и мученю неће ни да чуе, кои се невештима, кадъ ови погрѣше, не одмасћуе, кои каштиге човеколюбно разблажуе, а често, кадъ се поправлянѣ безъ овы учинити може, и сасвимъ отпушта и прашта: ту се одма и о Богу правичніе мы-

сли, како сирѣчь овай грешећимъ прашта безъ да є крвь проливена или милость куплѣна, и како онъ и кадъ казни кога, само зато казни, да га поправи и на путъ изведе. Наука природногъ вѣроисповѣданя свагда є єдна и иста, сирѣчь: Богъ влада и управля Запыта ли се садъ: како управля? то ће представленѣ о овомъ оногъ рода и образа быти, коимъ свакій разни народа князъ са своимъ народомъ влада и управля.

(конацъ слѣдуе)

ИЗВОДЪ ИЗЪ БЕЧКИ ЛЬТОПИСА.

(конацъ)

Ньовъ изговоръ ніе чисто србскій, но єредина између србскогъ и хрватскогъ нарѣчія, несматраюћи на разлику у отоцима чрезъ веће или манѣ изкваренѣ таліянски рѣчій; они су такођеръ у одѣлу и обичаима различни одъ Морлака. Премда є ова у єзику разлика, што се већма одъ Истріе южно иде, све маня, опетъ се нѣнъ трагъ чакъ до Црнегоре налази, и може быти у поєдинымъ рѣчма до Херцеговине, и истимъ правцемъ до Србіе.

Дал' є ова разлика слѣдство утока данашнѣгъ у сѣверу граничећегъ хрватскогъ и крайнскогъ єзика, или остатакъ по Порфирородномъ писцу населивши се Хрвата, о томъ є садъ тежко што съ извѣсносћу рѣшити. У првомъ случаю морао се поменутъ историкъ у толико преварити, што єданъ народъ подъ два различна наименованя наводи, као што смо поздніе и примѣре доживили; а и данасъ іошъ у земльописи разны нѣмачки школа представляни бываю Раци и Црногорци, као поданицы европейске Турске, коя имена само одъ постойбина, у коима єданъ народъ, т. є. Србльи обытаваю, произилазе. У последнѣмъ случаю морали су Хрвати одвећъ мала народа грана быти, коя се доцніе, кадъ су Србльи изъ Босне и Херцеговине на тврду землю навалили, съ овима споила, и само на отоцима и приморскимъ градовима, кои у посредственой свези са тврдомъ земльомъ нестое, одъ свои властитостій до наши времена по нѣшто задржала. Право обяснѣніе овогъ могло бы се вальда само тимъ придобыти, кадъ бы се о нарѣчію оточки жителя темельно истраживанѣ, и у колико є могуће подпуно сабиранѣ ньови србскомъ єзику страны рѣчій и необичны образованя предузело. Вукъ се безъ далѣгъ приуготовлѣнія слѣдећи два примѣра сећа, кои ће као свѣдочба за последнѣ мнѣніе быти.

I. Имена „Sprache и Zunge“ у свимъ югославенскимъ нарѣчіяма зову се „єзикъ.“ У предѣлу измеђъ Трогира (Trau) и Сплѣта (Spalatro) поредъ ованковогъ наименованя чуе се и „язикъ,“ коя є рѣчь сасвимъ сѣверославенскомъ єзику свойствена. Изъ овогъ „язикъ“ ямачно є и рѣчь „саикъ“ постала, коя се у околиши Рѣке (Fiume) чуе, и исто значи.

II. Нѣмачка рѣчь „was“ кодъ свію правы Србаля каже се „шта“ или „што.“ Крайнци и садашньи Хрвати употребляваю мѣсто овог рѣчь „кай.“ Оточани, и съ овыма у тесномъ саобраћеню стоећи приморски становници неслужесе ни єдномъ ни другомъ одъ исты рѣчій, но место овы имаю собствену „ч а,“ кою граћани „ц а“ изговараю, као што и у другимъ рѣчма у место *ш* употребляваю *с*. Збогъ ованогъ изговаранія Србльи Хрваћане не сасвимъ безъ подсмѣйногъ обзира „Кекавце“ зову (валялобы Србски „Кайкавци“ као што „зецъ“ изъ Крайнскогъ „зайцъ“). Нѣки новіи кньижевници кушали су по овомъ обичаю све южне Славене у три одѣлѣнія, т. є. Штокавце, Чакавце и Кекавце, довести.

Знатно є да се Чакавци у Далмаціи на тврдой земльи неналазе, али одма у Хрватской у многимъ селима, као што и у самой источной Угарской, те до предѣла Бечкогъ Найштадта протезаюћи се тако звани „Wasserkroaten“ къ ньима принадлеже.

пр. Ђуричићь.

ПРИЗНАНЬ УБИЦЕ.

(конацъ)

Обоица садъ нападну на мене; я самь се съ бѣсиломъ отимао, бацакао, и уедао, но найпосле примораю ме устати са столице, ухвате ме и међу собомъ стисну ме. Но на што іймъ є требало садъ силе? Као окаменѣнъ гледао самь како оба пса на врать на носъ копаю, и за нѣколико минута страшни мои санови на яви ми се покажу, нога и ручица, а садъ, садъ и бледа глависа са крвлю улеплѣнымъ витицама...

Земля се подамномъ залюля, и учини ми се да сунце помркну, а садъ да се крваво зацрвени; дубоко, страховито одъ хиляду гласова мумланѣ зазуи у моимъ ушима; на последакъ зубъ о зубъ ударающи, злочинство признаваюћи паднемъ на колена, и са сузама и нарицанѣмъ као мало дѣте моліо самь за животъ. Нѣмо презренѣ было є одговоръ. У ову тавницу будемъ баченъ; данасъ самь се одрицао, а сутра признавао, но садъ имамъ праву истину мога живота. Лагано су ме страховите ове рѣчи плашиле: „кривацъ“ и „џелатъ!“...

Немамъ у себи толико моћи, да последнѣмъ момъ часу мужествено на сусрѣтъ изиђемъ, у страху и дрктаню четвртине сата броимъ, кадъ са старогъ тавничногъ тороня ударе; немамъ утѣхе, нит' икакве надежде, ни пріятеля; ни изъ чіегъ ока несмѣмъ єданъ погледъ милостивъ чекати; презрѣнъ є, поплюванъ и проклетъ бѣданъ и малодушанъ дѣце убица.

Овде самь самъ у овой великой, ладной, мрачной тавници, сѣнови поноћни одъ слабогъ могъ жижка неразбіени на влажнымъ зидинама висе, као жалостни вѣстници грозовите смртне таме, коя ће ме до нѣколико часова за свагда покрити. Гле! — Ништа ніе, само зао мой духъ, кои ме своимъ страшилама до последнѣгъ страшногъ минута мучи. Како се тамо модри, тавни облаци преко црны зидина и тороня віяю! Садъ се крозъ старый єданъ прозоръ мѣсецъ помоли: Ха! шта ми показа? На пустомъ великомъ дворишту, као тихо одъ злы демона зграђена, стои већъ страховита справа!

Жено моя! Юліо, сирота моя Юліо! чистой твоіой души, єдноме на овомъ свѣту што ме можда непроклинѣ, теби само препоручуемъ сажалителанъ єданъ споменъ на тата земне твоє среће! —

НАУКА ПРИРОДЕ.

изъ Круммахера

одъ Дим. Поповића.

Измећу ученика Хиллела, мудрога учителя синова Израилевы, наоћаше се єданъ по имену Сабатъ, коме є свакій посао досадань быо, тако да се са свимъ лености преда.

Хиллела є срце болило, видећи да ученикъ нѣговъ очевидно пропада, зато закључи, да га излечи.

Єдномъ изведе га изъ града Єрусалима у полѣ у неку долину, у коіой бяше баретина пуна свакояка гада. Овде ћемо, рече учитель, мало одпочинути.

Ученикъ се томе зачуди: Како то учителю, повиче, заръ кодъ овога смрада да одпочивамо? не примечавашъ ли ты, какавъ кужный задай одавде произлази? Имашъ право синко, одговори учитель, ова смрдльива баретина подобна є души каквога ленивца.

По томъ одведе Хиллелъ ученика свога на пусту ньиву, на коіой наоћаше се млого чичка и трня. Овде се учитель наслони на свой штапъ, говорећи ученику: видишъ, ова є ньива на доброй земльи, коя бы якій плодъ давати могла; али бадава, кадъ трудолюбиве руке нема на ньой. Садъ є ова ньива подобна животу каквога ленивца. Мало пре видео си, учениче, у природи душу ленивца, а садъ ево познай и животъ тога истога у природи.

На ове речи застиди се Саботъ и рекне: Добрый учителю, зашто ме водишъ по овомъ

пустомъ и жалостномъ предѣлу, у коме я ништа друго не видимъ, него казнећій бичъ мое душе, и мога тела.

Я те ученице водимъ по овоме предѣлу, настави Хиллелъ, зато, што самъ желіо искуствомъ дознати, може ли гласъ природе пробити срце твоє, коме пређашнѣ речи моє ништа ползовале ни су.

Трудъ твой, благій учителю, одговори Саботъ, не ће быти безплоданъ; уверенъ буди да одъ данасъ новъ човекъ постаемъ.

После некогъ времена, кадъ є ученикъ Саботъ трудолюбіе особито омиловао, и у свему на правый путъ изишао, изведе мудрый учитель Хиллелъ ученика свога у єдну плодну долину на обалу быстрога потока текућегъ у любкомъ кривуданю измећу плодоносны дрва, и цветны ливада.

Ево ти, ученице драгій, рекне учитель, образца твога трудолюбивога и новога живота. Природа, у коіой си ты укаляну твою душу и тело видео, садъ те за поправку твою награћуе. Њна пріятность и њна лепота само онога могу обрадовати и развеселити, кои у њномъ животу свой собственый види.

ДВЕ КОЗЕ.

изъ Сайма

одъ Дим. Поповића.

На брзо отичућой реки стаяше ћуприца, преко кое су само путници прелазити могли. На истой ћуприци сретну се две козе, одъ кои є єдна тела овамо, а друга онамо.

Де сестро, уклони ми се съ пута, рекне єдна. Но то бы лено было, одговори друга, да се я теби уклонимъ. Иди ты натрагъ, да я прва пређемъ; єръ самъ я пре на ћуприцу и ступила.

Та шта є теби настави прва, заръ ты не знашъ, да самъ я одъ тебе годинама старія, па као старія да я теби уступимъ? никако!

Свака є желила прва прећи; али будући да ни єдна ни є тела попустити, зато доће одъ препирке на свађу, а одъ свађе на ударацъ. Оне подбоче своє рогове, и устреми се єдна на другу лютито. Због яки удараца, стропошта се и єдна и друга у реку, изъ кое єдва се текъ съ великомъ нателомъ спасу.

Наука.

Уступай и попуштай особито упорномъ и твердоглавомъ, єръ свагда више штете произлази одтудъ, што два упорна и твердоглава єданъ прама другогъ неуступно стое, него кадъ бы се єданъ одъ ньи паметно уклоніо.

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) Србске.

Сербскій Лѣтописъ за год. 1842. часть трећа. Учредникъ Іоанъ Субботићь С.С. Н.Н. и Филос. и Св. Права Докторъ, Закл. Кралѣв. Угг. Адвокатъ, Сл. Факултета Философ. при Универс. Пешт. Членъ коллежный. Свевысочайше дарованымъ Правомъ Матице Сербске. У Будиму писмены Крал. Свеучилишта Пештанскогъ. На 8-ни, 158 стр.

Лѣтописъ све къ болѣму савршенству ступа. Онъ є благайница филологичны, етнографичны и историчны састаавака. Онъ є више наменѣнъ потомству, него садашнѣмъ нараштаю. Желити є само да више ревностны сотрудника и родолюбивы предбройника добые.— Найважнія є чланакъ у овой свезки г. Дра Г. Пантелића „Србъ, име народно.“ Овде вредный г. писатель, бранећи име србско противa идеалногъ илирења, лѣпо доказуе да оно (име Србъ) у истомъ народу живи, и да смо мы одъ старина тако се звали, да є овай єзикъ, комъ мы говоримо, заиста србскій, и никакавъ другій, илирскомъ накъ да нема ни гласа ни драга. У томъ га подкрѣпилою найодличніи славенск историци, наименованія, исторія, споменици, и пѣсме, приповѣдке, пословице и обычаи народни.— За тимъ одъ не манѣ є вредности „Грађа за новію сербску исторію“ одъ г. П. А. П. Да ніе приключено „благодарствено писмо,“ небы никако знати могли, кое є године Кнезъ Милошъ подписао срећу Сербіе. После тога опомену заслужуе „Божићъ,“ описанъ по г. І. С. како га

нашъ народъ проводи. Г. описатель у примѣчанію 17 (стр. 89) вели, да Крстно име (т. є. свечарство) има свака српска кућа, а имена данъ да Србльи недрже. Мы напротивъ знамо, да Србльи западне цркве крстногъ имена немаю, него само данъ годовный т. є. именый. Ето како сметени бывамо, кадъ име Србинъ простремо само на вѣрозаконску страну грчку, т. є. православну! — Дипломе деспоту Ђорђу II. Бранковићу дароване вещу бы за данашнѣ време цѣну имале, да су политично-юридичнымъ у исторично-прагматичнымъ примѣчаніяма изясньене — кадъ су већъ изъ Раићеве исторіе изваћене и препечатане. — Између стихова напоменути морамо управо народне пѣсни г. Дра I. Субботића. — Међу Смѣсицама примѣчавамо, да бы заръ требало назначити гдѣ (у коіой книзи) г. Надеждинъ излаже три главне системе праєзика рускогъ? — Кадъ изузмемо нѣке правописне новости, као н. пр. сь, оть, иль,*) кадь, хотьу,**) крозь, что, зарь, садь, кь и т. д., и мале — по нашемъ мнѣнію — граматичне погрѣшке, као н. пр. стр. 48 обколу (= обколе), стр. 85 различнѣйшим' (= найразличнiимъ), стр. 90 недержу (= недрже), стр. 96 викаюћи (= вичући), стр. 149 трчаюћи (= трчећи), стр. 157 настоящем' (= настоећемъ), Лѣтописъ є какавъ треба да буде.

б) Руске.

У последнѣ време у рускомъ книжеству учињена є вкуса промѣна, у слѣдству кое многи нѣкада славни писатељи или су сасвимъ заборавности предани, или, као Сумароковъ, Херасковъ и други, само іошъ традиціоналну славу уживаю. При свемъ томъ пре нѣкогъ времена у Петрбургу наново су прештампана книжевна дѣла нѣкогъ Нахимова, премда нити Гречъ у книзи своіой „Исторія Рускогъ книжества,“ нити пакъ нѣговъ преводитель Др. Отто о нѣму што споминю. Ово ћутанѣ у призрѣнію Нахимова у толико више у очи пада, што онъ спада у мало число оны руски писателя, кои су собствену біографію ил' книжевне билѣге на свѣтъ издали. Ово є године 1818, четиръ године пре, нег' што є Гречово дѣло на свѣтъ изашло, Масловићъ издао, безъ кога дѣла заиста никадъ небы што о Аћиму Николаевићу Нахимову чули, кои є у Харкову родіосе, а 1814 у 32 години своґъ живота умро. Да му ніе готово іошъ у почетку нѣговогъ дѣланя судба животу край учинила, то бы онъ по свой прилици свою комичнохероичну даворію Пурсоніякъ свршіо, и тимъ

*) Ако на страни 42 Лѣтописа Смиль треба читати смиль, то и ово иль мора се читати као иль.

**) Кадъ є ово хоћу, то и напредъ оть мора быти оћ. Ніе л' тако?

книжество отечества своґъ оригиналнымъ дѣломъ, кое є пуно сатиричногъ хумора было, обогатіо. Садъ се нѣговъ книжевный остатакъ састои изъ маньи парчета, сатира, басній и т. д., кое особитый талентъ за оштроумна начертанія показую, и премда су старымъ штиломъ написане, опетъ се свакогъ позора вредне быти виде.

в) Ческе.

Чехословаи, чили народни языкъ Чехах, на Моравѣ, ве Слезку а Словенску. Од Франтишка Цирила Кампелика, саукромнехо учителе ческослованскехо язика ве Видни, ауда ческехо народнихо Мусеум в Празе. В Празе. Тискем а накладем Яна Хот. Поспишила. 1842 у 8-мини стр. 224.

Ова ће книга читељима изъ 9 броя наши листова већъ позната быти. Мы смо ю садъ у руке добыли, и хитимо точно извѣстіе саобштити. Дѣлисе на двѣ части; прва дѣйствуе основателности, а друга о граматики ческославенскогъ єзика. Овде є г. писатель међу граматична правила вѣшто умѣшао найновіе идее славизма, како то слѣдећи наслови чланака показую: „Важность народногъ єзика у науки и просвѣти; Разность єзика славенскога; Карамзиново мнѣніе и ине мысли; Нѣгове кралѣвске высости Іована Кралѣвића саскоґа мнѣнін о ческомъ єзику; Какове дужности у обзиру народногъ єзика ваља намъ испуняваті; Нашъ пресвѣтлый царско-кралѣвскій дворъ славенску народность цѣнити благоизволѣва; Важне рѣчи; О отечеству и космополитизму; Свійство Славена“ и т. д. Іошъ є напоменути вредно „Кратку исторію Правописа славенскога,“ кою ћемо у преводу нашимъ читељима саобштити.

г) Польске.

Мицкіевићъ издао є у польскомъ преводу десетъ прелекція о славенскомъ книжеству, кое є одъ 10 Фебр. 1842 у французкомъ колегіуму држао. Прошасте године давао є прелекціе о почетку исторіе и литературе славенске, усрдно молећи, да ій нико на штампу неда, єръ осећа, да ту матерію іошъ ніе добро извикао. Ове године почео є свое прелекціе са 18-тимъ вѣкомъ, и толковао є 17, 18 и 19 вѣка, єръ є као што самъ признае, овай кругъ свое матеріе съ већомъ любавлю израдіо, и тимъ начиномъ болѣ се съ ньимъ упознао. У овымъ штампанымъ прелекціяма опроврга многа пребациваня, коя су му Поляци пре времена чинили; такођеръ є почетакъ новогъ рускогъ книжества прекрасно описао, како іошъ нитко ніе, и многа занимива, досадъ непозната парчета и сама дѣла навео, што показуе, да є необычне спомагателне изворе имао. Раздѣлѣніе польскогъ и ческогъ книжества ніе башъ точно изложено.

д) Таліанске.

У типографіи Мехитариста, на маломъ отоку св. Лазара кодъ Млетака, излази садъ єдна одавна вечъ преправлѣна сбирка арменски историка, одъ 4 вѣка до данашнѣгъ дана, у таліанскомъ преводу съ примѣчаніяма. Управлянѣ цѣлога дѣла, кое ће одъ прилике 24 књиге износити, приміо є на себе неуморный, марљивый нашъ Н. Томасео, кой сада у Млеткама своимъ знаностима живи, иза како є дуго време у Тоскани и Француской боравіо, гдѣно є свое изврстно дѣло Dizionario dei sinonimi Italiani сготовіо, и правымъ рудникомъ таліанскога єзикословля начиніо. — Исторіа Арменіе одъ створеня свѣта до 440 п. рођ. Хр. одъ Мойсіе одъ Хорена вечъ є изишла. — За насъ Славене ово є предпріятіе врло важно, будући се зна, да су многи арменски списатељи и Славене напоменули у своимъ дѣлима, но дѣла њіова быяху досада славенскимъ историцима неприступна.

ПУТЪ ПО СВЬТУ.

(Сиръ одъ кромпира.) У Саской садъ има сира одъ кромпира. Обаресе добри бѣли кромпири и истру на трешици. На три фунте ованки кромпира узмесе єдна фунта кисела млека, и колико є нуждно соли: све то се помеша, и читава три дана суши, затимъ се на ново меси, па после іошъ 14 дана суши, и тако се добые сиръ. Што є старіи, то є вкусніи. Уцрвлятисе никада неможе.

(Индустріелна знаменитость.) Међу даровима, кое су генфске државе Нь. В. Кральици пруской послале, заслужуе да се напомене художествено начињенъ, и діамантима украшенъ сатъ, кои є єдва толико великій, као сребрнъ грошићъ.

(Цариградъ.) Тко жели у Стамболу іошъ што одъ турскогъ обычая видити, нека похити! Єръ варошъ се свакій данъ све већма и већма измѣнюе. Прећашня турска ношня готово сасвимъ є изишла изъ обычая, и готово се само француско и полакъ турско одѣло по улицама види. Младый Султанъ найвѣрніи є образъ своґъ царства. Онъ вечъ садъ подобанъ є човеку одъ 40 година; тако су га рано изможднле необуздане страсти.

(Рѣдко здравлѣ.) У Маниллн у провинціи Малаги живи єданъ стогодишньій старацъ, кои є 70-те свое године трећій путъ се женіо. Наймлађе му дѣте садъ текъ у 11 годину иде. Онъ іошъ безъ наочарій брзо чита и пише, и иначе є крѣпакъ и радинъ.

СТЕЧЕНІЕ

за перву Граматіческу Каѳедру у народной Карловачкой Гимназіи.

Ступанѣмъ Высокоученогъ Г. Іоанна Пантелића, досадашнѣгъ Професора у Гимназіи овдашньой, на званіе пограничногъ школскогъ Директора у славной Брігади Панчевачкой, остала є у реченой Гимназіи празна Каѳедра I-е грамматіческе Классе.

За снабдѣти исту Каѳедру съ вреднымъ, и способнымъ лицемъ, заключіо є Патронатъ гимназіалный у засѣданію своме отъ 14. овогъ Мца, явно и 17. и 18. фебруаріа 1843 держати се имуще стеченіе (Конкурсъ) отворити.

Са овомъ Каѳедромъ свезана є годишня плата отъ 600 фр. В.В. и 6 хватій дрва за ватру. Изискуе се пакъ отъ Г.Г. Кандідата, да су філософіческе науке са превосходствомъ совршили, — да кромѣ Латінскога єзыка, кога ће предавати, и Нѣмецкій, на комъ ће онай, и проче науке предавати, и Србскій, на комъ ће и єданъ и другій толковати, совершено познаю. При томъ мораю они о своимъ досадашнѣмъ честномъ, и хрістіанскому закону, сходномъ житію, као и о савршеню філософски наука, и о своіой досадашньой званичной служби достовѣрна доказателства са своима прошняма Патронату поднести, и на уреченый данъ устменомъ, и писменомъ испыту предъ опредѣленомъ на то Коммісіомъ себе подвергнути.

Совершено знанѣ Мађарскога, и Влашкога єзыка сматраће се за особиту препоруку.

У Карловцы 19 (31) Окт. 1842.

Патронатъ Гимназіе Карловачке.

Листъ овай излази два путъ у седмици, свакогъ Четвртка и Недељ, Четвртком на по табака съ образомъ ношива, а Недељомъ на читавомъ табаку. — Предплатити се може на свакой ц. кр. пошти съ полгодишнимъ цѣномъ за изванске 5 фор. ср., за Пештанце 4 фор. 36 кр. ср., и у експедиціи Пештанско-Будимскогъ Скоротече, находећой се при учредничеству у Пешти у Бедемской улици (Bastei Gasse) Nro. 349.

У БУДИМУ, Словима кр. Свеучилишта Пештанскогъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

(Courrier.)

Число 37. Четвртакъ, 5. Новембра 1842 Год. I.

Поэзія есть цвѣтъ, вершина слова, вѣнецъ словесности народа.
Бодянски.

НАРОДНА ПЕСМА СРБСКА.

Драгій драгой ситну књигу пише,
„Драга моя еси л' се удала?
Она њему другу књигу пише:
„Драго моє, живо злато моє,
„Я се чудимъ што ми ты не пишешъ,
„Ил' по птици коя небомъ лети;
„Заръ є у граду папиръ поскупіо,
„Ил' у граду писати не даду,
„Ил' є у граду понестало тинте?"
Драгій драгой опетъ књигу пише:
„Драга моя, жива жељо моя,
„Ни є у граду папиръ поскупіо,
„Нит' у граду писати не даду,
„Нит' є у граду понестало тинте;
„Већъ да є папиръ полѣ до Сомбора,
„Да су пера соколова крила,
„Да є тинта дунавъ вода ладна,
„Ошћъ ти не бы исписао ада,
„Колико є на момъ срцу драга.

саобштіо
Д. Поповићъ

НАРОДНО НОШИВО.

(Съ образомъ бр. 2.)

Као што є Добровски свога „Славина" међу славенску браћу, тако и я тебе, Личка Србкињо! шиљемъ међу славенске сестре, одъ кои си крозъ столѣтія тако одѣљено живила, да ће те оне садъ єдва познати. Зато ће быти нуждно, да, гдигодъ дођешъ, свѣсть неизгубишъ, и да назвавши „желимъ вамъ добаръ данъ, миръ и слогу!" одма, но смирено кажешъ іймъ: „Я самъ млада Србкиня изъ села Срба Србске компаніе Личке регементе, и дошла самъ васъ посѣтити, те да се мы међъ собомъ баремъ упознамо, кадъ насъ страный неће да познаду". Но будићи, да си ты врло шарено обучена а што є шарено, то є дражестно за око, и побуђуе любопытство, зато ћешъ морати твое ношиво свуда сама толковати. „На глави" реци „носимъ црвену капу одъ скерлета, коју самъ я сама начинила, свиломъ, концемъ и срмомъ разно извезла, и грошићи (у мѣсто дукаты) украсила. Подъ вратомъ носимъ куповне струке, а мало ниже ћендаръ или ћерданъ; єрбо морамъ поредъ украса беле новце за црне дане да чувамъ. Подъ овимъ носимъ на кошульи, коју самъ сама откала, єдну мараму као попршнякъ а за шареный поясъ, когъ двѣ токе скопчаваю, задѣла самъ двѣ мараме, кое ми низъ прегачу или кецељу высе. И ову самъ, реци, я сама откала, вуненомъ прећомъ разно обоядисаномъ, и свиломъ извезла, а ризомъ и срмомъ изкитила, къ чему докъ све свршимъ мѣсецъ дана времена требамъ. На себе самъ обукла зубунъ, когъ самъ сама откала, и почемъ самъ га дала у „валячи" ували ти, чивитомъ самъ га оплаветнила, скроила самъ га, сашила, а копчама снабдѣла и иначе украсила. Опанке ми є начиніо отацъ изъ воловске коже, и поплео ій є ягнећомъ опутомъ. Чарапе пакъ сама самъ оплела, а „грлиће" самъ ризомъ накитила. За поясомъ имамъ преслицу, на коіой истомъ ево за прегачу обоядисану вуну плити вуницу предемъ. Я къ вама, миле сестре мое, съ

преслицомъ долазимъ, єрбо то єкодъ насъ такова „мода“; а мыслимъ да є тако и кодъ васъ: зато ћете ми оваковый долазакъ и опростити. Овако се я Недельомъ, а скоро и свакій данъ носимъ.“ Тако моя Личанко! путуй срећно, и вратисе брзо натрагъ, но доведи на свакій начинъ прекоСкоротече покою сестру изъ осталы србославенски предѣла, или баремъ некъ ти обећаю, да ће за тобомъ доћи; єрбо сви ій мы амо желно очекуемо.

А. Андрићъ.

ПОВѢСТЬ ВѢРОИСПОВѢДАНЯ.

(конацъ)

Исто се тако може познати, каковый утокъ различность народа и овы мышленяначини на ньово вѣроисповѣданѣ имаю, кадъ се разноструки они образи посмотре, подъ коима имъ є будућегъ прекогробногъ живота блаженство представлѣно и проповѣдано. Мудрацы су и законоучительи предавали и учили, да съ оне стране гроба іошт єдно много савршеніе станѣ живога люде очекуе. Као прави мудрацы морали бы увидити, да се за єданъ духъ, кои срушено тѣло свое остави, то высочіе будуће благополучіе или блеженство текъ у ясніемъ познанству и у непоколебиміемъ самодѣйству сасгаяти мора: но да су они то тако просто и голо представили, то бы се заиста већа часть людства, комъ є више до у кивања, него до мышленя, за тимъ мало повела. Зато су морали ову истину„ и ма после смрти болѣга живота“ подъ видомъ таковы сгварій представляти, у коима су народи имъ овде на земльи обычно скоро сву срећу н блогополучіе полагали и находили. Што имъ є народъ овде на земльи уважавао и радо имао, то су му представляли, да ће на ономъ свѣту све то двоиномъ и троиномъ болѣ наћи. Одовудъ се налази у многимъ вѣроисповѣданьма крайнѣ чувственно плотско и грубо о будућемъ блаженству представлѣнѣ. Єрбо народи, коима се ово преподавало, све свое блаженство и благополучіе находили су у чувственномъ и плотскомъ задовольству. Зато ће се по вѣри нѣки народа не само на небу оштро свирати, сиграти и пѣвати, него ће се юначки и єсти и пити тако, да ће се мили блаженицы да и исподъ астала валяти. И будући се ово безъ тѣла чинити не може, зато се морало рећи, и обрећи, да ће и тѣло у прегробной бывшой своіой природи оживити и устати. Ови примѣри, сыне, могу те увѣрити, како су мудрацы и вѣроучительи іошт съ почетка, при предаваню кое истине, морали на опрезу быти, да не бы противословили оному начину мышленя, кои є уобште кодъ народа царствовао. Шта више, морали су се често и по владаюћемъ у народу суевѣрію управляти, и ово у вѣроисповѣданю народа неповредимо оставити. Често су се морали претварати као да су и они тогъ истогъ суевѣрія, а овамо су о истребленю тога потайно радили. Тако є быо нѣкій мудрацъ, кои се, нашавъ да му народъ зле духове, зовоме бѣсове, вѣруе, свойски подухватіо таково вѣрованѣ искоренути; но ніе смѣо народу му, безъ сзакогъ околиша, у очи рећи „нејма бѣсова,“ као што мы садъ и кажемо и вѣруемо; него се морао сотимъ задовольити учећи га и увѣраваюћи, да ти исти бѣсови подъ владомъ божіомъ стое, и да безъ божіе волѣ не могу людма ништа шкодити и наудити. И тако о слони ово на човечій разумъ да ће овай истину ову съ временомъ и самъ дознати и суевѣріе оставити.

ЗА ПСИХОЛОГІЮ ЛЮДІЙ.

съ нѣмачкогъ одъ П. І. Х.

Єдно дѣте одъ свои 12 година, коегъ є стасъ, говоръ, и одело имућно станѣ показивало, буде недавно као битанга ухваћено, и предъ парижкій полицайный судъ доведено. Сирото дѣте тако є одъ страха дрктало, да ни самъ благій говоръ

предсѣдника тужно му станѣ утишати мого ніе, но іошъ већма в умножавао.

Предсѣдникъ. Ты си око поноћи на јавномъ друму ухваћенъ: што си се туда скитао?

Дѣте. Есть господине предсѣдниче.. то ми в казано.... али я знао нисамь ... Одвећъ ми в жао!

Пр. Но требало бы да знашъ, да очино обталиште безъ нѣговогъ знања ставити несмешъ.

Дѣт. Я самь іошъ изъ ютра одъ куће отишо, вр самь врло несрећанъ био, па у вече се нисамь смео вратити.

Пр. Ты велишъ да си несрећанъ? Вальда отацъ съ тобомъ оштро поступа... туче л' те?

Дѣт. О Боже! да како, и то врло често! — врло често!

Пр. А зашто те туче?

Дѣте ништа неодговори, но само в горке сузе низъ образе лило.

Пр. Умирисе, мое дѣте! Небойсе, само ми кажи, има л' право отацъ што те біе!

Дѣт. Нема, г. предсѣдниче! я све чинимъ, што му годъ изъ очію видити могу; я исто тако идемъ у школу, к о и мой братъ; учителји су самномъ задовољни. Я незнамъ чиме отца тако срдимъ; ал' онъ мене неволе као брата могъ.

Отацъ дѣтета доведенъ буде, да свѣдочи.

Пр. Ваше в дѣте као скитница ухваћено: зашто в побѣгло одъ васъ?

Отацъ. Я незнамъ, г. предсѣдниче!

Пр. Дѣте каже, да га нисте любили, да сте га несрећнымъ чинили, и безъ узрока били.

Отацъ ћути.

Пр. Говорите! — Дѣте тако добру и умиляту споляшность има, да се нѣговымъ рѣчма сасвимъ вѣровати може. Ако в истина, што каже, то намъ се чини поступанѣ ваше ненонятно.

От. Г. предсѣдниче! моя противна воля спрама нѣга яча в одъ мене, я немогу то дѣте любити, макаръ што бы радо хотѣо. Сасвимъ ми в немогуће.

Пр. (збильски) Ни єданъ паметанъ човекъ тако неговори.

От. Па опетъ в тако!

Пр. Изявите намъ узрокъ ваше мржнѣ. Морате ма какавъ имати.

От. Рођенѣ дѣтета тогъ стало в живота матере му. То немогу забор авити. Кадъ га годъ видимъ понавља ми се жалость за њомъ.

Пр. То вамъ вѣруемо; ал' опетъ треба да паметно радите. Заръ в дѣте вашой несрећи криво?

От. Вы имате право, г. предсѣдниче! али нисамь доста господаръ одъ самога себе. Я самь любіо мою жену изнадъ свега.

Пр. Башъ зато треба да наклоность обоемъ дѣтету имате.

От. Истина, ал' мржню обуздати немогу.

Пр. Немојте опетъ тако говори! Ако нисте господаръ одъ мржнѣ, то треба да господаръ одъ ваши гибаня будете, и то се неможе опростити, што малогъ непрестано біете. Заръ га нетреба доста жалити што в матерь, а съ њомъ и любавь отца изгубіо? — Хоћете л' дѣте опетъ къ себи узети?

От. Дабогме, г. предсѣдниче!

Пр. Но добро пазите.... кадъ га натрагъ узимате, за єдно се и обвезуете, да ћете съ њимъ праведно и благо поступати.

От. Есть г. предсѣдниче!

Пр. Немојте више родителске дужности зоборавити; па идите садъ съ дѣтетомъ кући. — Знајте такођеръ да в найболыій начинъ драгу покойницу поштовати тай, кадъ нѣно заоставше дѣте срећнымъ учините! — Сећајтесе рачуна, кои ћете њой предъ божіимъ престоломъ о дѣтету дати морати!

Отацъ яко побуђенъ обећа предсѣднику, да ће съ оба дѣтета равномъ нѣжносћу поступати.

Пр. Судъ в готовъ.

Отацъ оде съ дѣтетомъ, више га путій топло загрливши.

ГЛАСОНОША.

Будимъ. Вслѣдъ Благоутробно — Милостивогъ Інтімата отъ м. Марта о. г. Nr. 10977. притекли су у помоћь на зиданѣ Епіскопске Резіденције: Његово Высокопреосвященство Епіскопъ Господинъ Платонъ. — Ч. М. Крушедолъ. — Ч. М. Лепавіна. —С. Веспрімска Вармеђа. — С. Пештанске Вармеђе Окружіе Кечкеметско. — Ил. Магістратъ Темішварскій. — Общества: Будимско; Сент-Андрейско; Помазско; Калазско. — Бл. Гд. Павелъ Конѣ, Адвокатъ, Гражданинъ Будимскій. — Почт. Г. Ѳеодоръ Бошњакъ изъ Крижевача. —

(Продуженіе слѣдуе.)

Пешта 1 т. м. Незаборављеномъ покојнику нашемъ Сави Тюкюлію, као своме многозаслуженомъ предсѣдателю, Матица Српска данасъ є парастосъ дала. Овому, као и преднђуемъ богослуженію присуствоваше Нѣг. Высокопр. г. Епископъ Платонъ Атанацковићъ. Узвишена на среди цркве катафакта и пѣвничне стране быяху црномъ чоіомъ застрте. Како на обадвѣма пѣвницама, тако и на све четири стране одъ катафакте вићаше се грбъ покојника съ подписомъ. На последньой подигиутъ є было крсть съ флоромъ, до коегъ є кольиво почивало. Поредъ истога съ обе стране су гореле свеће, а поредъ овы гг. Матичари држали су велике машале. Све є ово на жалость и тугу побуђивало, све є то сузе изъ очію присуствующима терало, кои є толика множина была, да доцніе дошавши ни кодъ врата места неимадоше. Међу многимъ одличнымъ особама, кое су овде последню почесть уважаемомъ покојнику учиниле, виднсмо и нашегъ Врховногъ школа Надзирателя, г. Евгенія одъ Бурковића, великогъ почитателя и пріятеля покојника. — При концу жалостногъ овогъ позорія г. Любомиръ Радивоевић, слушатель лѣкарства, говоріо є пуно жалости и туге слово, кою є као признателанъ питомацъ за великимъ своимъ, а и цѣлогъ србскогъ рода добротворомъ осећао. Неживи намъ Тюкюлія Сава, али живе нѣгова неумрла дѣла, коя ће и последнѣ србче нагоньивати, да съ нама рекне: Слава му! —

После свршеногъ парастоса држала є Матица Српска подъ предсѣдничтвомъ Нѣг. Высокопр. г. Епископа Платона Атанацковића свое изванредно главно засѣданіе, гди є секретаръ матичинъ г. Теодоръ Павловићъ на латинскомъ єзику прочитао тестаментъ неумрлогъ Тюкюліе Саве. На што є Матица Српска устма Высокопреосвештеногъ своегъ г. Предсѣдателя обећала се, да ће са повѣрнымъ іой силнымъ иманѣмъ онако посупати, како ће іой предъ Богомъ и народомъ савѣсть чиста быти!

Пешта. Одъ давна ніе тако злочестъ вашаръ испао, као садашньій Леополдовъ. Трговаца є врло мало было, продае никакве; єдина вуна и шишарке по необычной цѣни разпачане су. Премда познате околности српске препречивале су, да тамошньи трговци, кои знаменито количество аустріанске робе троше, на пазаръ стигли нису, ипакъ смо ій нѣколико видили, ако и найманѣ изъ Бѣограда. Но тому се чудити ніе; єръ у исто доба тамо є чинѣна найсяйнія свечаность — миропомазанѣ новоизбраногъ Княза, што ће у кроники Српской найдичніе мѣсто заузимати.

Пешта. Као што се говори, овде є пре нѣколико дана, на мисъ бечке полиције, єдинъ трговацъ затворенъ, кои одавна прадаваше крађенъ еспапъ. Овай су му бечки и пештански трговачки калфе изъ дућана свои принципала доносили.

Пешта. Време кодъ насъ попушта, али є велика лапавица съ магломъ. Ономадне (28 пр. м.) съ кишомъ и снѣгомъ виднсмо мунѣ, и чусмо грмљавину.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Изъ Торне) являю, да є за копернпковъ споменикъ већъ скупилосе 4679 талира. Само є у Руской съ допуштенѣмъ царскимъ скуплѣно до 1445 талира.

(У Атени) составило є се дружтво єдно, кое предстявля на театру позорія у старомъ елинскомъ єзику.

(Райнске новине) пишу, да князъ Милошъ, нерачунаюћи му добра, коя у Влашкой има, ужива само годишньій доходакъ одъ 140 000 дуката. Невѣруемо, да кои изгнаный удъ кралѣвскосъ племена у Европи толико доходка има.

(У Наполю) г 1841 1 января было є 337.865, а 1 января ове године 338444 жителя.

(Брой сиромаха) у Паризу по списанія ма различны благодѣтелны заведенія износи 70.000 уша.

Издаватель Димитрій Іовановићъ. Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei Gasse Nr. 349)

У ПЕШТИ, словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(Courrier.)

Число 38. Неделя, 8. Новембра 1842. Год. I.

Mit ganzem Herzen sich anzuschließen an's theuere Vaterland, auf die höchste National-Angelegenheiten, auf die Erziehung unabläßig sein Augenmerk zu richten, hat sich wohl nie so stark, als in unsern Tagen ausgesprochen

Seine k. k. Hoheit, Erzherzog Johann.

ОБЯВЛЂНІЕ.

Живымъ родолюбивы Србаля жертвама, као правымъ своґъ бытія изворомъ, подпомаганъ излазіо є

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА,

благородномъ своме опредѣлѣнію, колико є могуће было, одговараюћи. Одъ многобройны прилога, кое су намъ ревностни списатељи, као наймиліе цвѣће слати усрдствовали, учредничество є оно бирало, што бы милу публику Србску поучавало, забављало и увеселявало, рѣчію: што бы Србскомъ вкусу и садашнѣмъ времена духу одговорало. Осимъ найновіеґъ парижкоґъ и бечкоґъ ношива, саобштавали смо, и саобштаватћемо и мило наше народно ношиво, а и друге знамениты мужева образе. Но при свемъ томъ искрено цризнаемо, да нити красной намѣри нашой, нити праведномъ родолюбивы читателя очекиваню у пуной мѣри саотвѣтствовати нисмо у станю были. Єръ, као што є свакоме познато, свакій є почетакъ, а особито књижества Србскоґъ, кое се текъ садъ изъ колевке дизати, и у поредакъ доводити починѣ, одвећъ тежакъ. Но съ друге стране колико сердечно желимо, толико питамо се надеждомъ, да ћемо поредъ неусипноґъ нашеґъ труда многе пренопе съ пута уклонити моћи. А да бы ову за свакоґъ Србина користну намѣру у дѣло лакше привести могли, то ништа намъ друго недостае, него озбыльска воля, богато и єдиодушно подпомаганѣ родолюбивы Србаля; єръ тимъ само начиномъ књижество цвѣта и желаеме плоде доноси. Зато да бы и мы бреме то лакше сносили, и да бы Пештанско-будимскій Скоротеча своме опредѣлѣнію у пуной мѣри одговарао; да бы се просвѣштеніе и изображеніе србскоґъ рода на вышій степенъ довести, и предъ ученомъ Европомъ лице свое указати мо-

глао: то умоляваю се сви, кои желе не само словомъ него и дѣломъ Србльи быти, и коима дубоко на срцу лежи напредованѣ Србске литературе — да се на Пештанско-будимскогъ Скоротечу за будућу 1843 годину пренумерирати благоусрдствую, — тимъ више што мы половину чистогъ прихода жертвуемо весма слабоме фонду наши народны школа Србски!

Славный народе Србскій! Школе су ключъ народногъ просвѣштенія, дакле и благостоянія. Но ове постояти немогу безъ довольна фонда. Фонпъ дакле валя умножавати. Пештанско будимскій Скоротеча средство є, коимъ се найлакше фондъ наши народны школа подпомоћи и умножити може. Има ли онъ знаменито число пренумеранта,— ето да се сваке године фондъ школскій знатно умножи безъ да бы то ткогодъ и осѣтіо. Онай, кои се на Пештанско-будимскогъ Скоротечу пренумерира, двогубу користъ народу чини, прво и найглавніе што умножава фондъ школскій, а друго што тимъ истимъ и книжество подиже и єзыкъ изображава. Надамо се дакле, да ће се на овай родолюбивый позивъ нашъ родолюбиви и ревностни Србльи родолюбиво одазвати!

Условія Пренумераціе. — Пештанско-Будимксій Скоротеча излази двапутъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, єданпутъ на по табака съ образомъ ношива, а другій путъ на читавомъ табаку. Пренумерирати се може на свакой ц. кр. пошти, и у експедиціи Пештанско-будимскогъ Скоротече (Basteigasse Nr. 349). Цѣна є за Пештанце 4 фр. и 36 кр. ср. за остале на страни съ кувертомъ по пошти 5 фр, ср. Ако намъ срећа послужи, да знатно число пренумеранта добыемо, то ћемо цѣну спустити.

☞ ГГ. (п. н.) Пренумеранти изъ ц кр. наслѣдны држава, нека изволе предлагати на пошти, преко кое желе листове наше добыяти, иначе не могу іймъсе ови слати.

Тко бы желіо єствари за купованѣ, продаванѣ, или предмете гньижевене, трговине и рукодѣлія публики обзнанити, такова обявлѣнія ће се у Скоротечи за 3 кр. ср одъ линіе примати.

Издаватель.

ДѢВОЙКА

од В. Живковића.

Украј луга зеленога,
Бѣлно се висок двор,
Туд студена вода текла
И тавани нико бор.

Уранила дѣвойчица
Да залие витак сад,
Ню полази из далека
На врапчињу момак млад.

Оборила очи доле
Чим спазила драгог свог,
Он ю люби и милує,
И нариче помоз Бог!

„Айд невѣро!“ шапну дѣва
Невесело и кроз плач,
„Не ласкай ми, већ заболи
У груде ми оштар мач.“

„Ово срце зате куца,
Зашт' га вараш срамно сад,
„Мѣсто сласти и любави
Ти мн пити даѣш яд."

І є милуй ме, не люби ме,
Полюбац є лажљив твој,
Не грли ме, ер ладнін
Неће битн ни гроб мој."

„Пусти су ми млади данци,
Црн є мени бѣли свѣт,
Нит мн цвате руже майске,
Већ пелена горак цвѣт."

„Гдѣ су они златни часи,
Гдѣ любави ниче рай?
Ти си звѣрски учинио,
Радостима моим крај!"

„Ид' невѣро, куд несита
Разблуде те мами страст,
Иди оној, гдѣ извире
Среће твоє райска сласт!"

„Я ћу овдѣ усамљена
Одкукати кон дан,
Док живота уцвилѣна
Не мине ме варљив сан!"

„А када се вѣчно смирим —
Мой ће мјат бити прах,
Ер сам вѣрно я любила,
Изданула вѣрна ах!

„Ал є правде будно око,
Више звѣзда жив є Бог,
Невѣрниче, я те кунем!
Од поступка дркћи свог!"

То изрекла єцаюћи,
И улази у свой дом,
До момачког срца продре
Дѣвојачке клетве гром.

Погазити любав чисту,
Пропграти дѣве чест,
Разкинути сладку свезу,
Грѣх до Бога велик єст!

Разкаясе млад невѣрник
Нож потрже нагло свой,
Прободесе — сав сгрознсе —
И мртви га осу зной!

Он издану! Под бором му
Изкопала дѣва гроб,
И на плочи написала:
„Ту любави труне роб!"

На том пустом драгог гробу
Кукала є кон дан,
Док є вѣрну тихо ниє
Обузео вѣчни сан!

У Панчеву Окт. 1842.

СЛАВА И ХРАБРОСТЬ ПРЕСВѢТЛОГЪ

Дома Аустрійскогъ приликомъ крестоносногъ похода.

отъ Петра Римскогъ Пароха Св. Андрейскогъ

До Ію́ліа Цезара сви Владѣтели Римскіи называлисе Вождовма или Войводама. Ію́ліусъ є первый себи тіту́лу́ Цезара дао, а после нѣга владѣюцій Октавіанъ 30. лѣта пре Хр. Р. додао си и тіту́лу́ Аугу́стъ; и такш сви после нѣга бывшіи Началницы постадоше Цезари и Аугу́сти. Цезаръ значи, што мы Срби кажемо Цесаръ или Царь, а Нѣмцы Kaiſer. Аугу́стъ значи светый или похвале достойный. Приликомъ раздѣленія Римскогъ царства на восточно и западно, кое се 395 по Р. Хр. при Царю Ѳеодосію и нѣговимъ сыновма Аркадію и Онорію слу́чило, задерже себи оба владѣтеля име Цесара, Аркадіе на Востоку́, у Константінополю́, а Онорій на Западу́ у Риму́. Восточни Цесари до паденія ньіовогъ Царства при Константіну́ Палеологу́ 1453 слу́чившегъ се задерже тіту́лу́ Цесара: а и Турчинъ побѣдивши задержи ту́ исту́ тіту́лу́ восточны Цесара за себе и до данасъ. — На западу́ є послѣдный Цесаръ бно Ромулусъ Аугу́стулусъ 476 л. по Хр. Р. При овога владѣнію пропадне западно Римско Царство, а съ ньимъ и тіту́ла Царска и Аугу́стска, и раздѣлисе на манѣ провінціе и државе. И тако

отъ 476 л. до 800 на западѣ ни єдногъ Владѣтеля није было, кой бы себе тітѣломъ Цесара назвао био.

Текъ поменѣтогъ 800 лѣта 25 Децемврія бѣде Великій Каролъ, краль Франконійскій отъ Папе Льва III. у Римѣ у цркви Св. Ап. Петра за Римскогъ Цесара проглашенъ, скѣпоцѣнномъ крѣномъ увѣнчанъ и вуссономъ *) (пѣрпѣрномъ) одеждомъ загрнѣтъ До мало лѣта бѣде истый Карлъ за Нѣмецкогъ Цара изабратъ, и такш по нѣмѣ сви дрѣгіи Нѣмецкій Цесари бѣдѣ Римскимъ Царевма именованіи. Аустрійскій є Пресвѣтлый Дворъ као свію Нѣмецки Цеса. ра постепенный и правомъ лініомъ текѣщій наслѣдникъ, истѣ тѣ Римскогъ Цесара тітѣлѣ до 1804 л. употребляваo є. Онда збогъ нѣки політічны узрока то остави и прогласисе Імператоромъ Аустрійскимъ. Слѣдователно сва велика славна и прехрабра дѣла Нѣмецко-Римски Цесара къ многострѣчномъ славніи дѣла Аустрійскогъ Двора вѣнцѣ, достойно и праведно причислитисе могѣ.

Крестоносный первый походъ, коа, на кратки рећи, намѣреніе бяше радъ Іерусалимъ и дрѣга свята мѣста у Палестини находећасе отъ Аравляна освободитѝ, слѣчіо се 1096 г. на подушћенѣ Папе Урбана II. Урбанъ є дао 1095 у Францѣскомъ градѣ Клервонтѣ ради истогъ похода Соборъ совокѣпити. Овомъ ѣ Соборѣ многи Архіереи, Монаси, Княеви и Господа присѣтствовали. И кадъ є Папа све присѣтствѣюще да ће свакіи онай, кои у тай походъ пошао бѣде, безсмертнѣ заслѣгѣ, небесно награжденіе, прощеніе грѣхшвъ и милость божію добыти увѣріо, цѣо Соборъ єдногласно повиче „Богъ такш хоће!“ Садъ сви клекнѣ, и Папа, давши іимъ прощеніе грѣхшвъ и благословъ свой, придене ономъ Архіерею, кога є онъ у походѣ томъ за свога представника опредѣліо, єданъ червенъ вѣненъ кресть на раме. Примѣромъ тымъ сви тамш присѣтствѣющіи то исто учине сирѣчь приденѣ себи червене кресто ве, пакъ себе кресто носцима а походъ крестоснымъ походомъ наименѣю.

*) Лѣк: гл: 16. с. 19. Человѣкъ нѣкій бѣ богатъ и ѡблачашеся въ Порфурѣ и вуссонъ.

(продужит'ће се)

РУСКІЙ ВОДОНОША.

(Съ рускогъ одъ Тадіе Булгарина).

Гдѣ є срећа? Єданъ ће казати, да є у банки. — Другій ће рећи: у момъ є сандуку. — Трећій ће казати, да ніе, него да є у званію, кое г. Н. Н. одправля. — У нѣжномъ нѣномъ погледу четвртый шапће... Єдномъ рѣчю, на овомъ свѣту нема сталне среће, ербо єданъ у овомъ, другій пакъ у ономъ свою срећу налази, а мени се чини, да є онай найсрећніи, кои є у таковомъ стању, да другима завидити мора, а онъ опетъ да є са своіомъ судбиномъ задоволянъ.

И изъ овогъ узрока завидимъ я момъ Ивану, кои ми за 15 рублый шайна свакій данъ воду - и дрва за огрѣвъ на трећій спратъ носи, а одъ цѣле наше куће мѣсечный му приходъ више недоноси, него 60 рублый. Иванъ є здравъ и якъ, као биволъ, и єданъ теретъ дрва ил' два акова воде носити, за нѣга ніе ништа. Кратковидни филантропи сажолителнымъ удивлѣніемъ тронусе, кадъ га виде, како се подъ своимъ бременомъ сагиба; а онъ то нечини зато, што бы му бреме, одвећъ тежко было, него да му исто на лећи лакше стои. А шта є бреме дрва за якогъ човека! Єсте л' видили теретнике изъ Марсиля? Ако нисте, то ћу вамъ я казати, какви су то люди. Кодъ Марсиля лежи село, кое су іошъ у старо доба населили они, кои су изъ Шпаньолске отишли. Ови свакояке послове раде, и томъ се іошъ одъ дѣтиньства навикну. Єдан л' марсильскій теретникъ двадесету годину навршіо, то ти на рамены крозъ цѣлу варошь такавъ теретъ носи, какавъ небы финичкій ждребацъ изъ

петрбуржке околине кадаръ бло носити. Погледайте, какве кесе наши мѣнбеници вуку? А нашъ кочіяшъ? Нія л' нѣму цакъ брашна одъ 360 фунтій као кокошіе яе? Онъ га счепа, баци га на раме, безъ да се и найманѣ намршти! Славный Атлето Рапо приповѣда намъ, да є у своме дѣтиньству слабъ бло, ал' га є нѣговъ учитель гоніо, да є све веће и веће терете дизао, те тимъ су му се начиномъ жиле окрѣпиле. Онъ є съ почетка ябуке у высъ бацао, па на послѣдакъ є томого и съ танетима чинити. — Навичай є друга наравь; и човекъ се може на свашто навикнути, што годъ му є мило. Мы и данъ данашньій готово за басну држимо, да є римскій пѣшакъ у желѣзномъ оклону, свою рану, кото, па и саму посгелю на раменима носећи, съ цѣлымъ своимъ пртлягомъ преко рѣка пливати мого! А то є сасвимъ ясно; єръ су се римски граѣани одъ младости у гимнастики вѣжбавали. Мой Иванъ никадъ ни непрослови рѣчь гимнастика, па є опетъ ячій, него многи гладіатори. Іошъ као дѣте ишо є са своимъ отцемъ у шуму, дрва цѣпао, слагао и на кола товаріо. Иванъ є испрва помало, после пакъ толико носіо, да є нѣговъ собственый отацъ, кои є шестъ стопа высокъ бло, чудећи се главомъ машао. Єдномъ рече Иванъ: „како бы было отацъ, кадъ бы я на двѣ године у Питеръ (Петрбургъ) отишо? О како тамо добро живе люди одъ нашегъ реда! Они се ране, точно свойданакъ плаћаю, па іошъ могу по нѣшто и заслужити и кући послати.“ „Добро“ одговори отацъ „я те незадржавамъ, само ако имашъ волю.“ Мати намршти чело; ал' Иванъ іой ласкаюћи рече: „Майко я ћу ти таку кичку*) купити, да ће сво село на тебе гледати, а вы сестре добыт'ћете свака по сарафанъ. **) Садъ су се грлили и любили; было є уговорено, да сутраданъ на путъ се крене; али є іошъ у вече Иванъ своіой Груньи казао: „съ Богомъ!“ Жалостна она сузе є рукавы брисала, и нѣко време тако га є тужно гледала, да му є одвећъ тежко было. „Мани се плача, лудо моя“ рече іой; „та я само зато идемъ у Питеръ, да штогодъ за нашъ будућій газдашагь заслужимъ!“ —„Ахъ, ты ћешъ тамо на мене заборавити,“ цаюћи говорила є Груня! „у Питру су дѣвойке лѣпо обучене —“ —. „Немой ми тако што говорити“ рекне іой разлюћенъ Иванъ; „я заборављамъ само зло, што ми људи учине, али добро никада немогу заборавити. Кадъ двѣ године прођу, ты си моя — ево ти крстъ као залогу!“ — „Я ћу плакати и за тебе Бога молити“ рече Груня. — „Бога молити можешъ, ал' нетреба да плачешъ; само немой за младымъ людма гледати, а особито за официрима!“ — „О нестидниъ се тако што мени казати“ сва жаромъ обузета рекне му Груня; „ево ти єданъ полюбацъ ево ти іошъ єданъ — садъ съ Богомъ!“

Мой Иванъ доће у Петрбургъ у Артель *); свакій данъ плаћа 25 копейкій за кошту, па добыя за то лѣпу юху, прекрасанъ хлѣбъ, и вкусно вариво. У Артелу живе 20 посленика; свакій одъ ньи слави свой именданъ, а сви се на велике празнике госте; онда є столъ пунъ колача, печена меса или рибе. У средъ веселя доће нѣгко па зове нашегъ Ивана къ господину Н. Н., гдѣ ће се много прати, па да данасъ у вече воде нанесе. Иванъ хоће да устане, ал' га другови задржаваю. „Немой тако ванько хитити, дедеръ іошъ да піемо да видимо, тко ће кога надпитн.“ Па гле, почну опетъ редомъ пити и пѣвати, докъ се Иванъ іошъ при бистрой памети свои другова ніе опростіо, да свою дужность изпуни.

Куварка є мумлала, служкиня му є претила немилошу нѣне врло точне госпоє; но Иванъ се одъ свакогъ нападаня

*) Куракъ, зубунъ?

**) Сарафанъ зове се дугачка женска хальина, на коіой съ преда има єданъ редъ дугмета.

*) Тако се зове мѣсто, гдѣ надничари стануюу.

досетльивымъ мыслима и пословицама брани, да се и сама намргођена куварка изъ Финландіе мора смѣяти; а кадъ се на нову годину госпои съ честитанѣмъ покаже, онда већъ више никаквогъ пребациваня нема! Дѣвойка ніе госпои казала, да є Иванъ доцканъ съ водомъ дошо.... єръ є онъ весео, учтивъ и чистъ младићъ быо!

Ово є већъ трећа година, одъ како ми Иванъ воду и дрва носи, и іошъ га никадъ смућена нисамь видіо. Само єданпутъ, кадъ самъ га запытао, є л' ожењенъ, уздишући ми є одговоріо: „Нисамь господине; али є време да се женимъ, моя є драга дома остала, и єдва ме чека, да дођемъ! Я опетъ морамъ дома ићи; премда є штета посо оставити; єръ самь я одъ нѣга лѣпо живіо, особито што ми найвећма душу и срце потреса, господари су ми добри; Богъ некъ вамъ да здравлѣ . . . ал' на єсень морамъ ићи дома! Поклоните за то, господине, моме стрицу вашу милость: онъ є крѣпакъ! И онъ є овамо іошъ као дѣте у варошъ дошо, па бы га оставіо на моє мѣсто".—„Дакле срећанъ быо. Иване, иди ожени се, али пріе дођи, да се опростио." — „Ваша ми є милость доста!" одговори Иванъ, и оде съ два окова пуна воде доле низъ скалине (басамаке) пѣваюћи:

„Како ми срце гори;
Савъ самь већъ увен'о!"

Иванъ є за три године 2160 рублый шайна заслужіо; одъ тога є 440 рублый дао за кошту и квартиръ, 700 коє у готову, коє у даровима кући послао, а съ 1000 рублый заштеђенымъ капиталомъ изъ Петрбурга є отишо. — Груня є была 18 година стара, кадъ ю є Иванъ оставіо; у 21-вой години сасвимъ є была зрѣла и іошъ му се лѣпша учини. Обадвога родителы састану се, договоресе, вѣнчаю ій, и — веселый обѣдъ заключи сватбу. Садъ є мой Иванъ добаръ газда, онъ има лѣпе коњѣ и дебеле краве. Груня є женица као млеко и крвь; дѣца су као мали медведи, трогодишныій сынъ већъ вуче воду, и скоро ће читавъ аковъ носити. Ивану све иде по вольи; ал' у светце, кадъ селяни предъ своимъ кућама сѣде, често се сећа своєъ у Петрбургу живота . . . ово му време тако често на паметь долази, као єдномъ одъ насъ прве године званія, и онъ єдва чека часъ, кадъ ће нѣговъ Стѣпко лѣпо званіе водоноше у Литру на себе узети моћи.

Они, кои површно само свѣтъ сматраю, кадъ кога теретника са бременомъ дрва на леђи виде, мысле у себи: „Бѣдный човече, одъ какве ти є користи твой бѣдный животъ!" —Али тко є гай, шт› у животу терета нема? Сви мы носимо завежляй, кога бы се радо опростили; па каква є жалость кадъ гдѣкои люди своєвольно терете носе, за коє нису, па тимъ цѣлый планъ свои покваре. Узмимо примѣра изъ литературе. Колико воде, колико дрва прте наши литератори, по опетъ првымъ немогу намъ жељ да загасе, нит' другимъ да насъ угрѣю; што се мене тиче, я, кои самь несрећный журналный критикъ, воліо бы да носимъ тежко бреме дрва на леђи, него што досадне лакрдіе читамъ, коима насъ наши трудни писатели непрестано муче! ... Иванъ є срећанъ быо у своемъ послу, а садъ лако, и весело живи као птичица; єръ подъ бременомъ правде неће ни єданъ посрнути нити пасти. Само помыслите, да има злы жена, лажльивы пріятеля, завидльивы званичника, луды пѣсника и глупы кописта; да є свѣтъ пунъ высокомія, охолости, незнаня и множине чувствително угњетаваюћи терета... мой Иванъ о свемъ томъ ніе ништа знао. Кадъ є свой посо свршіо, мысліо є на свою Груню и на свой завичай, на будуће станѣ своє куће; све, што є желіо, прискрбіо си є властитымъ трудомъ и патріархалнымъ обычаима съ помоћу Божіомъ и врстны людій. Я повторавамъ дакле моє напредъ казано мнѣніе: да є онай найсрећніи, кои є са своіомъ судбиномъ

задоволянъ, ако се притомъ у такомъ станю находи, да му други незавиде.

ТРГОВИНА И ИНДУСТРІА.

Штатистичный прегледъ знаменитіи предмета у трговини и потрошку.

Шећеръ. Овога е годишньій производъ на цѣлой земльи до 18,000.000 мажій. 10.000.000 мажій долази у Европу, и то на слѣдуюће државе

Енглезку и Ирску	3.868.668	мажій.
Француску	1,599.800	„ „
Белгію	192.500	„ „
Холандску	700.000	„ „
Руску	700.000	„ „
Данску и Шведску	180.000	„ „
Аустрію	450 000	„ „
Нѣмачку	1,167.000	„ „

Остатакъ на друге европейске државе, као Грчку, Сербію, Турску, Италію итд.

Шећеръ одъ репе ніе досадъ утока имао, кон бы се на умаленіе потрошка колоніалногъ шећера односіо, што више последньи година е умножіо се овай. Потрошакъ на еднога жителя долази одъ прилике у Енглезкой 16 фн, у Француской 5 — 7 фн., у Белгіи 4 — 5 фн., у Холандской 13 фн., у Аустрін 1 — 2 фн.

Вино. По различнгымъ годинама може се узети на годину

У Нѣмачкой	4.476.800	акова.
„ Аустрін	33,410.200	„
„ Француской	40,000.000	„
„ Южной Руской . . .	235.000	„
„ Швайцарской	456 000	„
„ Шпаньолской	8.300.000	„
„ Португалской	1,559 000	„
„ Италіи и Грчкой . . .	2,500.000	„
Цѣлый производъ у Европи	90,942.000	акова.

Дуванъ. Годишньій производъ у Европи:

У Аустріи	500.000	мажій
„ Нѣмачкой	400,000	„
„ Француской	260.000	„
„ Руской	210.000	„
„ Холандской	58 000	„
„ Влашкой	13.500	„
„ Польской	11.560	„
„ Белгіи	11.400	„
„ Италіи	23,400	„
„ Швайцарской	2·970	„
„ Данской	2350	„
свега	1,486.800	мажій

Изъ Америке и Турске на годину се доноси 1. 154.052 „

Потрошисе у Европи годишнѣ 2,540 952 „

ГЛАСОНОША.

Пешта. Г. Ивановићъ, докторъ хомеопатіе у Пешти, съ найпонизніомъ молбомъ обратіо се е на Нь. ц. кр, Величество, да му слободно буде хомеопатію као изванредну науку у Пешти явно предавати. Молба нѣгова оправлѣна е высокославномъ кр. унг. Совѣту, кои е исту издлежномъ медичномъ факултету при свеучилишту послао да овай мнѣніе свое саобшти.

Изъ Св. Миклуша одъ 1. т. м. ово намъ пишу; „Што Словенскій Позорникъ за годину 1843 дѣла истинита предлаже, голу правду пише Словацима пити ракію, съ чега господа ужитакъ беру, огадива, къ вѣрности спроћу отечества и краля побућуе, садъ су устали противъ нѣговогъ учредника словачки мађароман, одродилци и груба писма писаше му зато. У генералной конгрегаціи липтовске вармеђе 30 пр. м. нѣки су о томъ радили, на то наводили и говорили, да се учредникъ словенскогъ Позорника каштигуе, и да му се фишкална акція даде; разумніи пакъ непристойность тога увиднши на то приволѣли нису: остало е дакле при безпутной вики и крику.“

Исто писмо іошъ намъ слѣдуюће явля: „У генералной конгрегаціи липтовске вармеђе 28 пр. м. заключено е, да се посланицима на будућій замаљскій соборъ даде инштрукція, како се противъ Словака и нѣове народности више небы викало, нити на њи насртало, већъ као и Мађари къ своіой цѣли спѣшити могли, ако ће са Словацима пріятельски да се саобраштава и у споразумлѣнію живи.“

Пешта. Овдѣ су Израилтяни ради подпомаганя трговине и земльодѣлія са своимъ ѣдновѣрцима дружтво завели, кое садъ 500 сочлена брои, одъ кои свакій на годину 2 фр. сребра плаћа. Главно е намѣреніе, ако не бы хотѣли овдашньи трговци юдейску дѣцу у службу примати, да се неста трошкомъ овогъ заведенія у стране землѣ шилю, ни за иностранце зданія подигну, у конма бы званіе наставлѣнія одправляли.

Пешта. Одъ 29 Октобра до 6 Нов. т. г. овуда е прошло ва горнѣ предѣле: пшенице у 30 лађій 148,098, зоби у 33 лађе 159,300, ечма у 3 лађе 4990, наполице у 2 лађе 5000, ражи у 3 лађе 9900, репице у 1 лађи 400, прое у 4 лађе 12,500 васана; олаи у 2 лађе 1450 мажій.

ПУТЪ ПО СБѢТУ.

(Невіорске, Новине) приповѣдаю, да се єданъ човекъ у сѣверной Каролини тринайстъ путій єдно за другимъ женіо, и найпосле да є ономъ награда се обећавала, кои бы га ухватіо и суду предао. Єданъ човекъ, хотѣвши заслужити ову награду, домами га у свою кућу, и своіой женн наложи да се съ њимъ дотле разговара, и забавля докъ онъ коегъ изъ варошке куће служителя недоведе. — Вратившисе дома, ни кривца ни жену незатече

(У Тешн) писмоносацъ нѣкій имаѣаше єдну кучку и мачку. Мачка омаци петоро мачића и разболесе. Кадъ су мачићи почели маукати, кучка ій се прими, кою су после кадгодъ бы млека имала, сисали. Кучка одъ њи неодступа, него ій нѣгуе и чува, као да су іой собствени штенци, и никомъ неда, да іймъ се приближи. — Желили бы знати хоће ли ови мачићи, кои брзо расту, што одъ наравногъ нагона изгубити?

(Старый грчкій народный обычай) налаже млади, кадъ се уда, да више мѣсецій ћути, одъ чега се само єднымъ дѣйствіемъ, кое се зове „разрѣшеніе єзика,“ ослободи. За то време само съ мужемъ, отцемъ и матеромъ сме се разговарати. Овимъ начиномъ учисе разговоръ свога мужа више свега цѣнити, па после, кадъ іой се одрешн єзикъ, у говору быће умѣрена. — Зашто и остале у Европи млзде немаю тако спасителанъ контумацъ?

(Изъ Малте пишу:) Овамо є лавъ съ лавицомъ приспѣо, кои є за звѣриякъ лондонскій опредѣлѣнъ. Кадъ доѣоше продере овай свой кавезъ, и на великій ужасъ жителя смѣстисе у средъ Лазарета. Таки є войника послалосе да га изъ пушака убію; ал' єданъ човекъ измоли, да звѣрь живу натрагъ у кавезъ уведе. Онъ є сирѣчъ нѣму отишо изъ каблице пити, после меса єсти дао; али докъ є онъ єо, на вратъ му єдекъ набацн, конмъ га у кавезъ уведе.

(У Енглезкой) пробирало се, бы л' се марва куваномъ раномъ ранити могла, и пронашло се, да се рогата марва и при маньой порціи добро находи, и краве више млека и вкуснін бутеръ даю; притомъ се много ране заштеђуе. Напротивъ овце ни су хотѣле кувану, него изсѣчену и сланомъ водомъ добро наквашену рану радо су еле. Небы ли полезно было, и другу жувотнню куваномъ раномъ гонти?

(Срећный ловацъ.) Нѣкій изъ Каене по рѣки Орни ловећи, опази у воздуху єданъ паръ лѣпы голубова, и таки єдногъ у воду оборн. Другій, кон ние згоѣенъ быо, устреми се за убієнымъ, више га путій облети, и кадъ є ловацъ убієногъ изъ воде узео, сѣде му на раме. На велико свое удивлѣніе садъ ловацъ примѣтн, да свакій голубъ по єдънъ прстенъ око врата има, кои съ драгимъ каменѣмъ украшенн быяху, и на конма є съ великнмъ писменима написано стояло: ALE. VIC, и ALB 1840 са срцемъ, кое одъ двѣ стлѣле прободено бяше. Мысли се, да ова писмена Alexanderina Victoria и Albert означаваю, и да обадва голуба енглезкой кральици принадлеже. Ово мнѣніе чини се, да и цѣна ова два прстена потврѣуе, за кое каже се, да є ювелиръ Каенн 12000 франка давао.

СТЕЧЕНІЕ

за Каѳедру Маћарскога єзыка у народной Карловачкой Гумназін.

Опредѣленіе Патроната овдашнѣ народне Гумназіе отъ 30. Іануаріа 1841. г., конмъ є оскудѣваюћа при Училищу овомъ маћарског' єзыка Каѳедра подигнута, и са годишньомъ платомъ отъ 600 фр. В. В. и 6 хватій горећи дрва скопчана, и кое є Конкурсомъ отвореныМъ чрезъ Новине народне обнародовано было, остаде због упразненя Архіепископског' Престола до данасъ не испунѣно.— Уважаваюћи времену и цѣли сходну Карловчана, као основателя, и одержителя Інштітута овогъ, желю, благоволіо є Высокопреосвященный Господинъ Архіепископъ, и Митрополітъ нашъ Іосифъ Раячићъ у патронатскомъ подъ своимъ предсѣданіемъ дана 14. Окт. држаномъ засѣданію, горепоменуто патронатско рѣшеніе обновити, и возносеће се Стеченіе на 19. и 20. Фебр. Калл. стар. буд год. обновити дати, на кое се дане сви они у маћарскомъ єзыку искусни позываю, кон бы волю имали єзыкъ овай, и нѣгову Літературу на реченой Каѳедри предавати, да съ нуждныма о моралітету, и способности своіой свидѣтелст вама снабдѣни ради устменогъ и писменог держати се имућегъ испыта Патронату лично предстану. Иште се о њи морална, и релігіозна примѣрность, са превосходством совершене Науке Філософске, и осим єзыка маћарскогъ као преподаваемогъ, точно Србскогъ и Латінскогъ, на конма ће се онай преподавати, познанство. Немачкій и Влашкій єзыкъ, препорука ће быти за Кандідата у прочима равныма отмѣнствуюћа.

У Карловцы 31 (18) Окт. 1842.

Патронатъ Гумназіе
Карловачке.

Издаватель Димитрій Іовановићъ. Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei-Gasse Nr. 349.

УПЕШТИ, словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 39. Четвртакъ 12. Новембра 1842. Год. I.

О вѣкъ златный! о мила времена!
О веселя и сладке радости!
Сербія наша избављена:
Блага жеља одъ наше младости!

Доситей.

У славу

Нѣгове Свѣтлости

АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА

Сербіе Княза.

Самовольность гди с' гнѣздила грозна,
Гдѣ слобода трта бѣ съ правдомъ:
Ту веселымъ гледамъ садъ окомъ
Сербскій животъ, — поля пуноросна.

Слава рече. У томъ пайка мила
На Врачару спази юначкомъ
Скупъ у руву людства воячкомъ;
Ближе сматра; — съ радошћу ѝ узрила:

Одъ Авале гдѣ Србске витези
Холость ништеѣ' — гласа диву кликъ·
„Круно владе Александра реси!“ —

Србске среће мили данци свићу!
Надъ Сербіомъ неба бдіе ликъ! —
Животъ, здравлѣ Карађорђевићу!!

II.

СЛАВА И ХРАБРОСТЬ ПРЕСВѢТЛОГЪ

Дома Австрійскогъ приликомъ крестоносногъ похода.

(продужено)

Срокъ первомъ овомъ у Палестину походъ бѣде отъ союжены князева, по совершенію жатве, за 15 Августъ 1096 л. и-предѣленъ но Пустыникъ Петаръ изъ сѣверне Францъзске, изъ Пікардійскогъ града Аминса роћенъ, преиспѣнѣнъ жаромъ благочестія, нехтѣде дочекати ипредѣленногъ срока, већъ іоштъ у пролеће крене скоро одъ 100,000 людій состоећій се походъ предавши управленіе надъ њима нѣкомъ Францъскомъ сердарѣ Валтерѣ одъ Немаништъ такш названомъ одъ многи свои недоскѣдица. Дошавша чета ова у Константінопль, бѣде одъ Цара Греческогъ у малѣ Асію чрезъ ускость моря таки преведена. Тамш кое одъ Тѣрака гонѣни, кое одъ кѣжне болести, и прочи неволя, такш силнш изгинѣ, да съ претераномъ ревностію дышћій Петаръ едва съ три хиляде люди натрагъ у Константінопль вратитисе у станю бѣде, Приспѣ садъ већ и одъ князева опредѣлено у походъ време. Подигнесе Готфрідъ Бѣљонъ (Boullon) Немецкогъ Цара Хайнриха Четвртогъ ближній сродникъ съ 80 хиляда пѣшака, и 10 хиляда Коњаника и братъ нѣговъ Балдѣінъ (Balduir), и стигѣ срећнш у Константінопль къ Царѣ Алексію. Тѣ ій и прочи князеви Европейскій дочекаю: Хѣго (Hugo) братъ краля Францъзскогъ, Графъ Раймѣндъ одъ Тѣлѣзъ (Toulouse) князъ Робертъ Нормандійскій, братъ краля Енглезскогъ, Робертъ Графъ Фландрійскій Боемундъ (Boemund) князъ Тарентійскій изъ долнѣ Італіе, са-

своимъ сродникомъ Танкредомъ. И такш совокупивши се пређ у Асію съ 300.000 войника, кромѣ жена ,дѣце, слугу и Калуѣра.

Едва у мѣсецу Маію 1099, слѣдователнш три године после исхода изъ Европе, зачнусе сложени князеви кодъ града Антіохіе у Сурiи съ Селджуцыма (Турцыма) бити, и срећнш отму Антіохію Туръ и Сідонъ и Аккру, у оно време крѣпке градове, и мало Палестіне пристанище Іаффу. Іуніа 6. увиде Европейцы съ нѣкогъ холма градъ Іерусалимъ. Сви у гласъ повичу: Іерусалимъ! — Іуліа 14. учине союзницы общій юришъ на градъ Іерусалимъ, и 15. шсвое. Готфрідъ сродникъ Нѣмецкогъ Цара ускочи первый съ свое ратоборне куле у градъ и отворивши градска врата, припадну къ гробу Господнѣмъ, благодарївши му, што имъ е способствовао такш славнш побѣдити непріятеля имена Господнѣгъ. Единодушнш сви князеви изберу Готфріда за краля Іерусалимскогъ; *) но онъ отрицаюћисе у ономъ граду зладну круну носити, у комъ е Спаситель свѣта терновнымъ вѣнцемъ увѣнчанъ страдао, отбацы титулу краля и назове себе „Защитителѣмъ Града Господнѣгъ.“ — 1100 л. 18 Іуліа умре Готфрідъ у Палестіни, и шстави свою отъ Турака ошшъ силнш нападану державу сродномъ брату Балдуину.

После ове лепе побѣде не прођу ни 40 лѣта, кадъ се Турцы опетъ почну около Палестіне бунити и Хрістіане тамошнѣ робити. Замоле Палестінскіи Хрістіани Папу за помоћь. Ходатайствомъ овога рѣшисе 1147 л, Конрадъ Царь Нѣмецкій, и Лудвікъ VII, Краль Францускій, са 200000 избране войске пођи Светой Земльи у помоћь. Ови и отъ Петра Пустыника и отъ Готфрiда горе прођу. Греческій царь Константінъ Мономахъ отрекао се давати имъ разне. Предусретне ій као непріятелѣ, и преда ій безъ икакве помоћи уАсіи Турцыма у руке. Ови нещастни Краљеви кадъ већъ и у Палестину стигну, лоша ій срећа послужи. Іерусалимскіи Хрістіани сумняюћи, аки бы ови западни князеви собственну користь свою ту тражили, не прiиме ій найлюбезніе. Свако су имъ предпріятіе осуећавали тако, да су и Конрадъ и Лудвикъ принуждени были безъ икаквогъ успѣха натрагъ вратитисе. И за то што су Градъ Іерусалимъ видѣли, двѣ стотине хиляда людій животомъ своимъ платити морадоше.

(конацъ слѣдуе)

*) Зато се Императоръ Аустрійскій и до данасъ Краљемъ Іерусалимскимъ именуе.

БРАКЪ У ЕНГЛЕЗСКОЙ.

Читамо кадкадъ у Новинама, да у Енглезской мужъ жену свою продати може. Многи мысле, да е то тамо по закону свободно; али то ніе тако. Та скаредность вуче почетакъ свой изъ стародревногъ времена и случава се весма редко и то кодъ найпростіега пука. Поліціа се труди до душе соблазну томе на путъ стати; но простъ народъ никако неда са свымъ искоренити тога обычая.

Трговина се та у Енглезской зове Hornmarket, т. е. рожный или рогатый вашаръ. Овай вашаръ свагда е слѣдство предходивши потайны домаћи радостій; т. е. ако мужъ осети, да му е жена невѣрна (као што се обычно говори, рогове му наметнула) то се међу ньима роде дiшпуте, сваће и тученя. Найпосле бракъ имъ постане несносанъ, те се сложе на найлагшій разстанка начинъ — продаю. Мужъ отведе жену о уженцету око врата, па ю веже међу продаваему рогату марву. Любовникъ е већ на опрезу пакъ ето ти га одма ту. Мужъ викне цену, обычно неколико шіллінга (шіллінгъ е 30 кр. сребра), а овай обеća нешто

мало више, на готовъ посао. Купацъ тай плати цену, изведе жену о ужету изъ гомиле, одрешн є, и со тымъ є већ новъ бракъ заключенъ, и со бракъ правиланъ, изъ когъ се и деца за законна држе.

Приликомъ овомь да іоштъ пробесдимо о чудныма брака обычайма у Енглеской:

По некомъ уставу, 1753. донешеномъ, свакій младићъ одъ пуны 14. година може у Енгезской већъ Баронъ (тако се тамо зове мужъ) постати; а свака девойка после 12 свое године удатисе. Кадъ бы се пре тога доба бракосечетали, тіи се могу разставити безъ свакога процесса. То исто може быти и съ онымъ бракомъ, кой є пре 21 године безъ соизволенія отчина, или ако є отацъ умро, материна или туторова саставлѣнъ.

У Шоттланду є Пресвутеріанска церква, коіой є ко правилности брака доста, ако се мужко и женско предъ сведоцыма изясне, да су мужъ и жена. То се найчестће догађа на границы Енглезской у Шоттской Грофіи Думфреізу у Гретнарегну где отзаманде Несвештеницы венчаваю. Іосифъ Пайслай, кой є 1814 у 80. своіой години умро, венчао ій є небровне. Люди су га Ковачемъ звали, по свой прилицы зато што є залюблѣне окивао; єръ и кодъ насъ Србаля се говори: Оковао самь се съ ньомъ, оковала самь се съ ньимъ. Пайслай тай быо є иначе продавацъ дувана. Онъ є имао срећу и два велика Канцлера Енглезска венчати. И садашньій такође такій тамо венчавачь Лінтонъ зовесе Ковачь, кой, као што се говори, сваке године венча 50 — 60. парій, свакій паръ по 15 гвінеа (157. фор. у сребру — да красне венчанице безъ свитка!) — Лінтонъ издае формална свидѣтелства сверху совершеногъ чрезъ себе венчаня, и та имаю на суду пуну важность. Тай истый Лінтонъ венчао є такимъ начиномъ Неаполіганскогъ Прінца отъ Капуе са лепомъ Міеъ Пенелопомъ год. 1836.

ВОЛТЕРОВЪ САНЪ.

Славный Волтеръ пошлѣ єданпутъ свога служителя ко мѣстномъ проповѣднику, кога є еданпутъ слушао проповѣдати, и замоли га лепо да се потруди къ нѣму доћи. Овай радостанъ и весео, што га є тай славный Філозофъ те чести удостоіо, одма дође. После обычногъ поздрава, замоли га Волтеръ, да бы се на нѣга смиловао и нѣму єдну предику држао. „Я већъ више ноћій сна немамъ, рекне Філозофъ, мыслимъ да ћу поредъ ваше предике моћи заспати што ми се пре две Неделѣ у цркви, догодило, кадъ сте предиковали.“ Проповѣдникъ нађе се увређенъ овомъ нефілозофскомъ шаломъ, и отиде срдитъ. Но после овогъ догађая ніе тако проповѣдао, да народъ успава —.

Косма Стояковићъ
Учитель Вербашкій.

ГЛАСОНОША.

По вѣстма изъ Вршца Нѣг. Высокопр. г. Архіепископъ и Митрополитъ изволили су Высокопречестн. г. Андреа одъ Шакобентъ, Архимандрита монастира Месића (*) за своегъ Мандатарія у Діецези Вршачкой поставити; не пакъ за Администратора, како Народне Новине одъ 8 Нов. веле, єръ Администратора само Нь. ц. и кр. апост. Величество по гласу Решкрипта §. 20 именовати право има.

Пречестн. г. Андрей Шатуна, А. Е. М. Протосинђелъ, постао є Архимандритъ хоповскій, заедно и найстарій Учитель Богословя у Бршцу, као такођеръ и надзиратель тамошнѣ епископске резиденціе.

Пешта 9. Новем. п. ст. Колико добра слога граћана произвести може, особыто кадъ любовь према блужнѣмъ руку помоћи захтева, — већма є познато, него да бы мм одъ потребе было обширна о томь наводити доказиваня. Но чини

*) А не Златице, како Народне Новине рекоше; Златица є монастиръ за себе, и има своегъ Игумна.

ми се да никадъ и нигде милостиво дародаванѣ грађана ни є толико прошено и чињено, као у наше доба у изображенімъ местима, где се човечество у свакомъ створенѡ, кое на себи печатъ образа и подобія божіегъ носи, почитуе и уважава.— Оваквомъ побудомъ одушевлѣни Пештанци пре године заведу єдно дружтво, кое ће милостињу купити на заведенѣ болнице неячки сирочадій. И текъ што се ова човеколюбива намера разгласи, а већъ са свы страна хитіо є и богатыръ и потребнім грађанъ по могућству вольну жертву на то племенито теженѣ принетн. Ца скоросе неколико тисућа форинтій скупи, и тако се замоли овдашньій магістратъ да бы целу ствар као публічный аманетъ пріймити, чувати и руководити хтео. То се и учинн, и тако єдинствена любовь преобрази се у обшту светыню. Међу тимъ, да бы іошт брже ово предузиманѣ главну цель свою постигло, одреди се єданъ одборъ, кои у име човечства позове публікумъ, да бы — ма како малым даровима, особыто пакъ женскимъ рукодельнымъ пословима и другимъ драгостима, съ новаі у помоћь притеко кон се дарови преко лутріе на балу на то одређеномъ изиграти имаю. На скоро преко 3000 предмета одъ веће манѣ цене човеколюбиво чувство, грађана (особыто лепотица) дарива, на кои изиграванѣ 50. тысућа коцки (по 1. фор. сребра) буду на све стране наше државе у разпродаю послата. іуче є пакъ реченый баалъ држанъ и вученѣ лутріе извршено, где є глаина прва коцка — поклонъ светле кнегинѣ Гражалковићке—драгоценость од 6000. фор. б. в. добила. Осимъ ове главне коцке іошт су преко тры стотине нумера различне ствари добиле, но — колико є познато — млоги имаоцы тій треФера опетъ су добіене предмете поклонили томе ближнѣлюбивоме заведеню. Баалъ є врло леп быо, єръ и покрай велике цене уходка (1, фог. сребр.) грдно є число кое човеколюбивы походителя кое пакъ жельны играча и играчица скупило се на ову веселу свечаность, где су тры регіментске банде безъ одмора чакъ до самога ютра свирале, па тако єдне на игранѣ, а друге на важность и племенитость намере, (сбогъ кое се та носта свечаность држи) опомињаше съ налогомъ, да творцу молитве, што ій є усрећіоовде веселити се а не онде у заведеню тужити. — Приходакъ є дакле знатанъ быо, и зато є по жельи публікума одређено, да се сутра обновлѣнѣ всеља — као поютари — опетъ за 1. фор. ср. држи, и доходакъ іошт већма умножи. Да бы пакъ руководећій одборъ овога заведеня духу времена и местнымъ околичинама сходно одговорію, дао є обзнанити, да ће узъ свирку и играньѣ певанѣмъ и декламаціяма госте веселити и различнымъ јелима и посластицама частити— све само за уходну плату а на помоћь неячки сыротица. Б. К.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Машина за сатъ.) Нѣкій сајџія у Лондону изнашо є єдну машину, коя сама по себи на данъ 300. сатій направити може. Найискусвін сајџіе признали су, да се овымъ начиномъ савршенін сатови правити могу, него досадъ што су се правили; притомъ су одвећъ јефтини. Владѣніе, кое є Генералъ — Прокуратора паслало, да ствар извиди, жели ово изобрѣтеніе у тайности да сачува, а енглеска те струке индустрія нада се, да ће средствомъ ове машине она сама єдина одъ сатій фабрика на свѣту быти.

(Тужба изъ Енглезке.) Єдне енглезке Новине у найжалостнімъ израженіяма изявлюю туку свою о излишности новаца, коя садъ у Лондону влада. Капитали се на врло малый интересъ даю, и іошъ никакве нема надежде, да ће се то незлечимо станѣ промѣнути; ербо одъ нѣколико већъ мѣсецій уносъ новаца непрестано се умножава. Како бы мы радо ову срећну нужду трпили, коя енглезке трговине станѣ тако яко смућава!

(Етикетъ, —мода —.) У Единбургу и у свымъ другимъ градовима, кое є енглеска кральица у своме путованю крозъ Шотландъ посѣтила, ни єдна особа, коя є предъ ню изишла, на десной руци ніе рукавице имала. То є по етикету!

НОШИВО.

Въ образомъ Ч. 15.

У 36 бр. Скоротече: искуетва-искуства, стр. 219 редъ другій лин. 12 ученя треба избрисати, ніе-наіе, нардно-народно, драга-трага, славенск-славенски; у 37 бр. будњи-будући, почпателя-почитателя, повѣрным-повѣренымъ, уша-душа; у 38 бр. у моту Angelegenheiten = Angelegenheit, итд.

Издаватель Димитрій Іовановићъ. Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei-Gasse Nr. 349

УПЕШТИ, словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 40. Неделя 16. Новембра 1842. Год. I.

И жить торопится и чувствовать спѣшитъ.

Вяземски.

МОЄ ПѢСМЕ.

Ой пѣсмице сердца мога!
Цвеће, кое желю буди,
Да Генію рода свога
Слѣдовати свак' се труди.

Да васъ могу у зракъ плавый
И у руйну зору слати,
Да вамъ могу изгледъ правый
И сву любкостъ рая дати!

Да крозъ такву наравь сяйну
И сладкосћу сербскогъ духа,
Одкриваюћ' среће тайну
Свеге вредне обштег' слуха,

И достойне да вас красне,
Сербске майке, снаше, моме,
Пѣваюћи милогласне
Све пригерле к' сердцу своме.

Небы л' съ таквомъ слађомъ власти
И одъ меда и нектара
Узбудиле нѣжне страсти
Свеобштега Божѣгъ дара:

Да и красный сполъ признаде
Како сербскогъ духа соко,
За изпунит' рода наде,
Мотри бистро и высоко.

Да разрачи гласъ славуя,
Да разстера мрачне птице,
И да брани одъ олуя
Парнаскога цвећа клице.

Да весело ови лете
Да подъ пазкомъ оне стое,
Да се Сербскій вѣнацъ плете,
Да се Сербскимъ гласомъ пое

Одъ пламена да му знаке
Анђелъ златнымъ перцемъ води,
Да и Сербской зори зраке,
Већъ небесно сунце, роди!

Ник. Боровићъ.

НАРОДНЫЙ ПОНОСЪ,

као основъ явногъ просвѣштенія.

одъ

Милослава Свѣтогорскогъ.

„Дайте ми велику мысо, по коіой ћу се управити“ реко е умирућій Хердеръ, дайте момъ народу моћну идеу, бы я вико, коіомъ ће се нравствено окрѣпити, подићи и напредовати у достойной величини, и слави. Сва сила принадлежи духу, мысли, а не тѣлу; па ако идее, кадъ се мирно роде, у животъ смѣло и дубоко продиру и груди човека разпалюю, нѣгову духовну наравь побуђую, као у бури пориваю къ богатомъ, высокомѣрномъ, божественомъ одушевлѣнію: то су онда времена величанствена, дѣловна, повѣстница іймъ сготовлява скрижали, и доказуе, да родъ човечій одъ Бога произтиче,

како се то у преузвышенымъ дѣлованьима появлюе. Сва гласовита времена имала су собствену мысо, коя е была подстрекъ духовногъ гибаня, среточіе свеобште дѣлателности: непреоборномъ силомъ обузима иста народе, и води ій помоћу трогателне, свако супротивлѣніе уништуюће краснорѣчивости къ доотойной цѣли. — И наше време иште подобне силовите, духъ човечій омлађуюће идее, да бы се народи површне обычности, безмысленогъ тѣлесногъ живота или болешльиве тайственe надутости супротъ живе и пріятне духовне дѣлателности опростили, и свое явно станѣ савѣсћу и чувствованѣмъ вышегъ позваня чистіе и племенитіе развіяли. По основи пакъ нашегъ изображенія мысо, коя ће насъ опетъ на больій животъ пробудити, све силе омладити, смѣло, высокодѣлуюће, нравствено теженѣ побудити, есть идеа . . . народногъ поноса.

Само кадъ рѣчь ту изустимо, слађозвучно удараю нѣке жице у нашой унутарности: да — мы осећамо, мы ясно чувствуемо, да е постановлѣніе узвышеногъ народногъ поноса потреба времена, задаћа новогъ, дѣломоћногъ рода, духовный силовитый подстрекъ, кои намъ оскудѣва, и кои бы требало да дѣла, да наше унутарне силе опетъ оживе, окрѣпе се и у свеобштемъ дѣлованю къ благородной цѣли савдине. Све лѣпо, нравно, узвышено и велико, што е кадгодъ човечество достићи могло, изяснюе се у понятію народногъ поноса. Видите ли смѣлый, поноситый, высокоуправлѣный народъ, кои нѣмо, бледо, снуће-но и страшльиво не пузи, него веселымъ благороднымъ, слободнымъ, ведримъ лицемъ ступа, свою вредность осећа, своя права познае и ова высоко цѣни: видите ли, тай народъ како се за закону слободу, поносъ и высоке цѣли човека узпалюе, како се одъ други народа заклања, како се съ душманима бори како своя права противъ свакога, тко бы му ій повредити хтѣо юначкомъ десницомъ законо и човечно бранити зна? видители, како му младежь напредуе, како охоло и срећно у осећаню величанства свое домовине съ біюћимъ срцемъ, отвореным прсима, съ пламтећимъ погледомъ, горећимъ образима, узвышеномъ главомъ пѣснике и ораторе слуша, кои дѣла, славу, честь и безкрайный, светый поносъ домовине величаю? Кадъ то видите то одступите и реците: я самъ нашо, што самъ тражіо, кодъ мене сумнѣ више нема; да — управлѣніе свѣта има свою намѣру, свой планъ: напрезаня предуготовлѣнія, коима е наравь одъ много вѣкова занимала се, вредна су и достойна, да се човекъ за ньи труди и да къ ньима тежи; човечество е изливъ божества, оно е позвано къ произведенію идее божественога: еръ я самъ видіо народъ у нѣговомъ народномъ поносу. Наравь има велика, узвышена позорія, али ништа не приподоблява се потресномъ образу пробуђеня народа къ осећаню свое вредности. О како е величанственъ, лѣпъ, побудителанъ овай тренутакъ. Мрачно пріе быяше очима а садъ сѣваюћа, блистаюћа свѣтлость изпунява све; пустъ, безъ цѣне чиняшесе пріе животъ, а садъ на еданпутъ стои предъ нама у сяйной достойной цѣли, срце быяше безъ радости, низкостима предано, а садъ прелива се у высокомъ, чистомъ-нравственомъ, великомъ одушевлѣнію. Како плодоносну, напредуюћу и облагороћаваюћу моћь посѣдуе она силна идеа, видите изъ сареваня племениты дѣла, коя производе народи у заборављаню и познаваню себе, у приправномъ и ревньивомъ подчињѣнію себе явной цѣли, явноме старању за свеобште духовногъ благо рода, домовине и човечества. Народный поносъ іопъ е единый моћный духовный подстрекъ садашньи и будући времена, единa моћна мысо, коя основъ и среточіе благородноть станя

быти може, врачно диханѣ, ков ће умѣтность на вышій ступањ дићи, божествена искра, коя успаване, ладне, премрел духове опетъ къ животу, къ дѣлованю къ нравственомъ облагорођаванію треба да подпали. Само є єдиный путъ къ больой будућности . . . явный животъ, слободно развићѣ народны сила, вѣрно, жертвено нѣгованѣ явне законе слободе, што она помаже, да народъ самъ себе и свой поносъ позна. Само народномъ поносу приписую се толика силна дѣла, коя су іошъ у старо доба свѣтъ чудомъ напунила, а и данасъ показивати се почеше, коя ће доцніе листове повѣстнице славомъ напунити. Народный поносъ єсть написъ на вратма будућности. Народный поносъ єсть основный каменъ величанственогъ зданія умне еманципаціе човечіегъ рода.

СЛАВА И ХРАБРОСТЬ ПРЕСВЕТЛОГЪ

Дома Аустрійскогъ приликомъ крестоносногъ Похода.

(конецъ)

Западни Краљеви имаюћи и у своима државама доволни дѣла, дуго време заборове дѣло святагш кѫеста. На єданпѫть доће гласъ: „Іерѫсалимъ є опетъ у рѫкама невѣрныхъ“. 1189 л. 2. Октовр. морадошесе Хрістіани Саладинѫ Сѫлтанѫ Егупетскомъ съ тымъ уговоромъ предати, да имъ животъ опрости, и у градѫ Турѫ живети дозволи. На овай за Хрістіанство жалостный гласъ усѫгѫби Папа трѫдъ свой Нѣмецке князеве къ крестоносномъ походѫ возбѫждавати. Преволесе напослѣдакъ тры найвеће Европейске силе личнш къ освобожденію Св. Града поћи: сирѣчь Фрідріхъ I. Царь Нѣмецкій, Рихардъ I. Краль Енглезскій, и Філіпъ Авгѫстъ краль Францѫзскій. Первый се дигне 1189. Пѫтешаствіе мѫ бѫде съ неописанымъ тяготнма сопжено. Често сѫ морали по безпѫтнима бреговима, питовма и пѫстимама гладни и жедни пѫтовати. И кадъ сѫ већъ овай благоговѣйства пѫть скорш окончати надалисе, паде Царь Фрідріхъ близѫ Сірійскогъ града Селевкіе съ єдногъ глибовитогъ пѫта у рѣкѫ Селепъ 10 Іѫн. 1190, и утописе. Млађій сынъ нѣговъ Фрідріхъ досне до Хрістіанскогъ лежира (лагера) съ 5000 войника; но и онъ (Фрідріхъ) у почетку слѣдѫюћегъ лѣта, кодъ обсађеногъ града Птоломее отъ кѫжне болести умре.

1190 л. стигнѫ Францѫзскій и Енглезскій краљеви у Палестінѫ моремъ. Іошт пре нежели сѫ къ градѫ Птоломеи стигли, већъ се опазила измећу ове нације ревнивость. Приспѣ ожидаемо време, и Хрістіани такш жестоко почнѫ градъ Птоломею бити, да є Саладинъ 13 Іѫл. 1191 съ тымъ уговоромъ, да Хрістіанскимъ союзницыма 200000 Гречески дѫката у име войничкогъ трошка плати, градъ предати морао. Первый є у градъ Птоломею Аустрійскій князъ Леополдъ ушао и Аустрійскѫ заставѫ на кѫлѫ засадіо. На ово прехрабро Аустрійскогъ Княза дѣло, такш се Францѫзскій и Енглезскій краљеви огорче, да таки заключе натрагъ у Европѫ вратитисе. Краль Французскій што намысли, то и учини. А и Рихардъ, кадъ є башъ већь близѫ Іерѫсалима стигао, бѫде отъ свои Прінцева принѫћенъ прекинути войнѫ. Неповольно є Ріхардъ обратіо отъ Іерусалима лице свое говорећи „Тко нема храбрости Спасителя гробъ освободити тай незаслѫжѫе да га и види“. — Вратившисе у Птоломею и заключивши съ Саладиномъ миръ, доће 1 Септ. 1192 у Европѫ натрагъ.

Опетъ се на ново морао Папа Римскій Іноценціѫ III. Палестінскогъ посла прихватити. Пошлѣ къ свима князевма побѫдителна къ светомъ походѫ посланія. Разда татма и разбойницима опрощателна, слѫжителнима безъзнанья іо- [illegible] отпѫстителна писанія, коибы

у крестоносный походъ дошли. Скѣписе нѣко число и Графова и Сердара Француски. Венеціани имъ дадѣ за новце раанѣ и лађе, на коима до Цариграда доброде. У то време у Цариградѣ в величайше беззаконіе царствовало и разпѣщенство. Почнѣ се безпослени Французи съ Грецыма кавджити, пакъ и немыслећи више на Іерѣсалимъ кѣдъ сѣ пошли, отмѣ отъ Грека царствѣющій градъ 15. Маіа 1204. Поставе Графа Балдѣина за Цара, и шснѣю у Константінополю в дно ново такш названо Латінско Царство кое е 57 л. траяло. Балдѣинъ II., петій вељъ Латінскогъ царства Царъ, изгѣби на вѣки престолъ свой 25. Ѣл. 1261. побѣжденъ отъ Міхаила Палеолога, кои в у Виѳиніи у градѣ Никеи обыталище свое имао. *)

Овимъ храбримъ сходніе реѣи отиманѣмъ Француза, небѣде Палестінцыма помогнѣто. Опетъ умоли Папа Іноценціѣсъ Краля Венгерскогъ Андрею и Нѣмецке князеве да бѣдѣ Палестинскимъ Хрістіанима у помоћи. Умолѣни кренѣсе 1213 л. на пѣть. Но ови исти іошть пѣтемъ, не видећи Палестіне, кое отъ глади, кое пакъ отъ умора помрѣ. Многи падоше кѣпцыма отъ робля у рѣке, бѣдѣ Тѣрцыма продати у Егѵлетъ.

Доцніе подигне новый крестоносный походъ Фрідріхъ II. Нѣмецко Римскій Царь. Кренесе 1228 у светѣ землю, и кадъ тамш съ храбрыма своима Нѣмцыма срећнш и благополѣчнш стигне: приндѣде Вавѵлонскогъ Сѣлтана Марта мѣсеца 1229, на десетъ година, за Хрістіане спасителный заключиги миръ Силомъ овога припадне Нѣмцыма Іерѣсалимъ, и сва дрѣга отъ Саладіна завоевана мѣста и градови. Свѣтлымъ в уходомъ Царь Фрідріхъ у Спасителя градъ ушао; и кадъ се са смиреніемъ и благоговѣйнствомъ къ степенѣ олтара Божіегъ приближи, у присѣтствію радостнш воскликаюћегъ неизброенногъ Хрістіанскогъ народа, положи си собственномъ рѣкомъ своіомъ крѣнѣ отъ княжества Палестінскогъ, и бѣде за Краля Іерѣсалимскогъ проглашенъ.

После овога іошть в ћанъ и посѣдный походъ ишао в 1248 у Палестінѣ. Предводитель овогъ быо в Лѣдвікъ IX краль Француски. Онъ у тежкой нѣкой болести завѣтѣсе, ако оздрави, у Палестінѣ иће воевати. Станъ нѣговъ зло в тамш прошао. Орѣжіе, гладь и болесть свакій дань в отъ ньи хилядама косило. Многи бѣдѣ зароблѣни и међъ ньима и самый краль. Временсмъ за силнѣ суммѣ новаца искѣписе, и текъ 1254 изгѣбивши цѣо станъ, доспе у кралѣвинѣ свою натрагъ.

Отъ тогъ доба неимаше нико волѣ Хрістіанима у Палестінѣ на помоћь ићи. 1291 и послѣдне године мѣсто Птоломею отмѣ Тѣрцы отъ хрістіана и отъ тогъ времена и до данасъ у Тѣрской власти стои.

*) Докъ сѣ у Цариградѣ Француски Графови владали, донде сѣ Грчески Цареви у Никеи обытавали, а именнш Алексій Аггель Комнинъ, Алексій, Исаака Аггела сынъ, Алексій Дѣка Марцѣфлъ или Тѵранъ, Ѳеодоръ Ласкаръ, Ішаннъ Дѣка Ватацъ, Ѳеодоръ Юнніій, Ішаннъ, Ѳеодора Ласкаря сынъ, Міхаилъ Палеологъ.

САВЕТИ ЗА ЖЕНСКІЙ ПОЛЪ

одъ Милоша Радоичића.

Пуна в опасности, драга моя Милице! она стаза, по коіой ты садъ, младости твое време проводећи, одашъ. А и сама добро знашъ, колико в вељъ досадъ твои другарица на веки несрећны постало, пре него што су дичный венацъ супружеске любави, и самъ блогословъ Божій задобыли. На башъ у оно исто доба

кадъ су одъ неизбровны ласкателя обколѣне, себе за на векъ срећнима држале, лажльивимъ речма ньіовимъ верујући — стрела ій є вечне несреће устрелила! Зато допусти да ти неколико речій пробеседимъ, желећи, да ти тако на младо срце твоє падну, као семе на плодну землю. Я ти се овде не на мећемъ силомъ за таковогъ учителя, кои подломъ гордошћу и славолюбіемъ обузетъ, диктаторскимъ тономъ явно проповеда и заповеда, како се владати валя; —нити самъ одъ оны, кои осећаюћи витка и нѣжна осећаня у лепомъ полу, гледе и трудесе свакояко, како бы га своимъ лажльивымъ извіянѣмъ и наговараньемъ до найгоре беде и неколѣ овели—не! Боже сачувай! Я ти ово говоримъ као братъ сестри, као Србинъ Србкиньи, кои правомъ и искреномъ любавлю къ теби дише. А кадъ ти кажемъ да као Србинъ говоримъ, онда ту нема лажльивы речій, ту нема обожаваня, као што садъ обычно у данашньемъ свету ласкательи чине. Онай є правый Србинъ, комъ є оно на срцу, што на єзыку; кои онако суди имысли, као што говори—дакле и оне ће праве Србкинѣ быти, кое одсадъ свакояки ласкателя савете избегавале, и саме праве се истине држале буду, ма да кадкадъ и небы ійимъ башъ по вольи была. А да є Србинъ и срцемъ и душомъ своіой домовини одданъ, и да чистомъ верношћу прама ньой дише, лако ћешъ се и отудъ уверити моћи, кадъ погледъ твой на прећашньость бацишъ, и видишъ, да є готовъ было и последню капъ крви за владателя своґъ и свою домовину пролити! — Прими дакле, драга моя Милице! и одъ мене ово неколико речій, коме є оно не перу, што и на срцу!

Ты іоштъ непознаєшъ оне велике опасности, коима є цветаюћа младость твоя подложена. Теби се садъ мили, што си великимъ ятомъ твои почитателя и обожателя обколѣна, али добро знай, да є по свой прилици онай, за тебе и твоє поштенѣ найопасніи, кои ти се найвећма допада. Ово є єдна за твоє срце непріятна, али права истина! Вро велика слабость стои лепоме полу на путу, да не може себе одъ многи ласкателя сачувати, да не може праву и добродѣтелну любавь, чиста и срдачна осећаня одъ подлогъ улагиваня као што треба разликовати. Слабость є ова суєта, найвећа страсть, коя у обште лепымъ ломъ силно влада, Суєтае многи невины суза узрокъ была, — суза, коє су невину, ал' несрећну женску крозъ цес овай животъ пратиле! А я бы радъ было да тебе, драга Милице! одъ ове опасности ослободимъ; да ти оне узроке доведемъ, коє суєти воде, да ій познашъ и на веки презрешъ, и тако, надамъ се, да ћешъ одъ сваке беде и опасности сачувана быти!

Я се добро опоминѣмъ, да си сама обычай имала често говорити: да на оне младиће мрзишъ, кои на очигледъ друго мысле и осећаю; па єли могуће, кадъ овако зрело судишъ и говоришъ, да оне, кои тебе у очи превећъ хвале и до неба дижу, кои као робови око тебе пузе — єли могуће, вслимъ, да све оваке люде не презирешъ? Можешъ ли трпити, да на твоє уши слушашъ, како те анђеломъ земнымъ зову. а да се не застыдишъ?, Можешъ ли га безъ стыда погледати како ти на очигледъ говори, да си богиня овога света? О нема веће опасности за невиный женскій полъ одъ овы подлы ласкателя, кои найвећой беди и невольи, а и самой пропасти воде! И ты опетъ любкимъ смеіомъ ньіову беседу пратишъ, и тимъ показуєшъ, да радо такове жертве, теби принешене, примашъ? Но знай драга Милице! да ти се они сами после ругаю, и твою слабость изсмеяваю, коя се тако лако показати дає. Они се, као непріятельи радую, што су оку стазу нашли

коіомъ се управо къ твомъ срцу приступити може; а кадъ си већъ дотле дошла, да радо ласкателѣ и ньова улагиваня къ срцу примашъ, то нема за тебе спасенія, то є теби већъ моя Милице! давно спевана песма, и ты ћешъ се не само одъ света, него и одъ самы речій твои стыдити и срамити! Немой ій дакле пуштати, да се твомъ срцу приближую. Моя бы највећа жеља была, да ты при оваковомъ ласканю, улазакъ къ нѣжноме срцу твоме тако затворишъ, да се ни єдна речь нѣгова у нѣга увући не може. Неће они бадава предъ тобомъ по прау пузити, нит' ће се трудити бадава, да толике лажи измышляваю, и да те што пре на свою страну привуку. Они изките свою жертву свакоякимъ цвећемъ и венцима, пакъ ю теби носе на олтаръ, како бы ти се пре допала!

Но дай да видимо и у самомъ дѣлу, да ти гдекоє истините догађає на паметъ доведемъ, да ясно увидишъ, каква грдна опустошеня чини подла сует а кодъ женскогъ пола! Добро знашъ, како є сирота Любица страдала, и у каквой се садъ беди и невольи налази. Где су садъ нѣни онолики ласкательи и обожательи? Где су они, кои су предъ ньомъ по прау пузили, само да бы и єданъ нѣнъ погледъ задобыти могли? Гледай! они се сви разиђоше и оставише ю на веки, као годъ што лептири чине, кои сеу гомилама око дотле лепогъ пролетногъ цвета баве и око нѣга облећу, докъ онъ неувене и непропадне, а они после оставе га, па кудъ кои опетъ другоме цвету долећу, — Тако Любица садъ усамлѣна тужи и ядикуе, и проклинѣ сама свой животъ; а зашто? Єрбо се сасвимъ была своимъ ласкательима поверила, кои о добру нит' мысле, нит' раде. Ахъ! и нѣнъ обезсвећенъ невиности венацъ увенуо є на веки, и лежи садъ подъ ногама.—Даница садъ, текъ види, како бы добро и паметно учинила, да ни є оно све за готовъ новацъ примала и за истину држала, што су іой нѣни обожательи говорили, и да суета путъ къ срцу ни є отворила! Она садъ усамлѣна сузе непрестано рони, али све єдоцканъ. Она є преће савете своегъ доброгъ пріятеля одбацивала, и себе непріятелю поверила. А садъ сакривена одъ белогъ света до саме смрти свою ће суету оплакивати!

(конадъ слѣдуе)

ПЧЕЛА И МУВА

изъ Шиллера

одъ Дим. Поповића.

Єдномъ спази пчела, да є мува слетила на нѣну кошницу Шта ћешъ ты овде, заиыга є лютиго, како смешъ ты єдно жалостно створенѣ приближити се нама, ков смо царице по воздуху.

Вы пчеле имате право, што се тако лютите; одговори мува сасвимъ ладнокрвно. Заиста свакій є безъ памети, кои има волю мешати се са осветољубивымъ створенѣмъ, као што сте вы.

Шта ты ту придикуешъ, настави пчела, заръ ты не знашъ, да нема паметнієгъ рода одъ насъ? Мы имамо найспасителніе законе; шта више то намъ на честь и дику служи, што ни єдна држава ни є тако мудро уређена, као наша. Мы сисамо само наймирисавіе цвеће, и нашъ медъ, кога правимо, тако є красанъ као нектаръ (напитакъ стары Богова). — Чисти се одавде ты безстыдна лажо, коя само досадно зучешъ, и одъ блата и остале нечистоће живишъ.

Мы се ранимо, као што можемо, продужи мува. Сиротиня ни є погрешка, али срдня заиста є велика погрешка. Вашъ є медъ истина сладакъ, али ваше срце горчіе и одъ єда. У вашой законодавной кньизи вы сте до душе мудре, али є ваша наравь пакосна. Због освете, кою на ваше непріятелѣ изливате, пропадате саме, тако да васъ живота стае.

Наука.

Млого є болѣ, више поштеногъ срца и у свему умерености, него ли особиты дарова и властитостій имати.

ГЛАСОНОША.

Нь. ц. и кр. апост. Величество благоизволило є бывшегъ првогъ Вицешпана Саболчке вармеђе, Емерика одъ Ярмій кр. унгарскимъ дѣйствителнымъ совѣтникомъ наимилостивіе наименовати.

Нь. ц. и кр. апост. Величество благоизволило є за воспитаніе римокатоличне отечествене младежи основаніе одъ петъ ништитута, у конма ће се учительи изображавати, наимилостивіе рѣшити. При овымъ ништитутима служећи професори добыят ће свою плату изъ ераріалне кассе. Исти ништитути быт' ће у Пешти, Сегедину, Мишколцу Иршекуйвару и Великой Каньижи.

Нь. ц. и кр. апост. Величество благоизволило є допустити, да се у Пешти занатлиска школа подигне; у првой класси предават' ће се на мађарскомъ єзику економичне, у другой комерціалне, у трећой пакъ техничне науке. Плата учтельска, кою ће ераріумъ издавати, бытће 600 — 800 ф. ср.

Пешта. Одъ 6 до 13 т. м. овуда є прошло за горнѣ предѣле: пшенице у 16 лађій 71.050, наполице у 3 лађе 11.000, ражи у 3 лађе 7.500, зоби у 19 лађій 83.500, єчма у 2 лађе 5 000, решице у 3 лађе 9.000, проѣ у 2 лађе 1 000 вагана, олая у 2 лађе 1.400 мажій.

Пешта 12½гг. У данасъ држаномъ засѣданію Матице Србске предузето є было избиранѣ учредника Лѣтописа Србскогъ, коіомъ приликомъ Благор. г Др. Іованъ Суботинѣ, кр. цензоръ србски и влашки книга, кон є быо за време учредничтво Лѣтописа на себе приміо, задржао є исто и у напредакъ.

КНЬИЖЕВНЕ ВѢСТИ.

Изъ Пеште. Овде ће на ческомъ єзику „съ почеткомъ Фебруара будуће године на свѣтъ изыћи „Путописъ, садржаваюћій путованѣ по горньой Италіи, а отудъ крозъ Тиролску и Баварску, съ особитымъ огледомъ на славенске елементе, год. 1841 учинѣно и описано Іованом Коларомъ.“ Дѣло ће састаятисе изъ три части: у I. опнсуе се задунавска Угарска и Илирія; у II. Млетке и Ломбардія; у III. Тиролска и Баварска, съ постоянымъ сматранѣмъ дѣлованя, земльописа, умѣтности, єзыка, народны обычая, игрій, и осталы появлѣнія у тимъ краєвима, у колико на славенскій животъ утичу. Приклоплѣный ће быти образи: 1) Развалине храма Салаварскогъ надъ Блатономъ, првый путъ по словенскомъ кнезу Привину основаногъ. 2) Велянъ и Велянка съ отока Крке; 3) Набрежіе Славена у Млеткама. У прилозима дати ће се: 1) Латиниска Кроника или споменици о Салавару, изъ архиве тамошнѣгъ намастира списана, нѣкадъ по Доминику Янке; 2) Извѣстія о граду и намастиру салаварскомъ у чланцима сѣбора краљевине Угарске; 3) Етимологично-исторична разправа о рѣчи голубъ (columba palumba) съ обзиромъ на Славо-Венете и Латине у Италіи. — Цѣлому дѣлу придатъ ће быти Словникъ славенски умѣтника свію племена, имено живописаца, рѣзаца, ваятеля, ливача, и архитехта, одъ найстарій времена до данашнѣгъ вѣка, съ кратким описаніемъ ньиовогъ живота и найзнаменитій производа. — Цѣло дѣло быт'ће на 25 табака, на найвећой осмини, штампано; одъ чега већа часть већъ є готова. Писмена су ново лита; папиръ машинскій. Цѣна є предплате 2 фр. 10. кр. ср., а рокъ до 1. Фебруара. Онда ће новышена дућанска цѣна наступити.

Іованъ Коларъ.

Изъ Загреба. У Гаєвой печатньи штампа се Прегледъ земльо-и државописный Европе одъ Аћима Павлетића.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

У Москви сѣдили су у кавани при єдномъ столу четири карташа, измећу кои єданъ Таліянъ быяше, кои єданъ одвећъ драгоцѣнъ прстенъ имаћаше. Овай се єдномъ за нѣговы леђи сѣдећемъ Русу одвећъ допадне, и замоли га, да бы му дозволіо болѣ тай прстенъ огледати, што му Таліянъ и дозволи. Русъ у познаваню драгоцѣногъ камења вѣштъ изкуси, да є прстенъ одвећъ драгоцѣнъ, пакъ зацыта притяжателя, пошто бы га продао. Овай му одговори: каменѣ у томъ прстену є фалишно, и я га продати немогу. Русъ мыслећи, да вредность прстена непознае, замоли га по другій путъ, да му истый на кратко време уступи, и даде му за нѣгово увѣренѣ, да ће прстенъ натрагъ донети, три друга, одъ веће вредности, прстена, пакъ отиде кулунціи и зацыта га, што є прстенъ вреданъ? Овай прстенъ прегледи и рекне, да є хиляду рублій вреданъ, увѣраваюћи га, да одъ овогъ никадъ лѣпшій, равніи и изъ чистіе воде каменъ у прстену видіо ніе. Русъ потрчи таки натрагъ у кавану, и Таліяну прстенъ натрагъ даде, замолившн, да му га прода. Таліянъ му по другій путъ рекне, да є прстенъ фалишанъ и да га продати неможе. Русъ

у мысли овде добаръ пазаръ учинити, почне му 4, пакъ после 5, а потомъ и 6 хиляда рублый обрицати, и тако Таліяна, да му прода, мучити. Таліянъ на послѣдакъ устане, и свима онде налазећима се каже: „Господо моя! вы сте сви чули, да самъ овомъ госп^дару казао, да є престенъ фалшанъ; но будући да се неће престена да мане, тому га за 6 хиляда рублый продаємъ! Русъ извади таки новце, преда Таліяну, и съ радошћу престенъ прими. Другій данъ у ютру отиде кулунџіи, и съ веселымъ срцемъ каже му, да є ючерашньій престенъ добыо, и покаже га кулунџіи Овай прегледавши престенъ каже му, да никадъ іошъ, како што се посла, тако и великости каменя тиче, два єдначія престена видіо ніе, него овай и ючерашньій, съ томъ само разликомъ, што є каменѣ ючерашнѣгъ престена драгоцѣно было, а овога є фалшиво Русъ кадъ чуе почне викати. Отиде полиџіи и даде, Таліяна тражити. Но на нѣгову несрећу чуе, да є тай истый, кога онъ тражи, іошъ ючеръ однутовао.

(Енглезко гостолюбіе.) Господинъ Фресартъ пође 2-огъ Септ. о. г. у трактеръ на ручакъ. Сви су већъ столови пуни были, само при єдномъ сѣдіо є єданъ господинъ, премда є за њи 4 доста мѣста было. Г. Фресартъ учтиво приступи господину томъ молећи га, да бы му допустіо за нѣговъ столъ сѣсти. „Съ драге волѣ" одговори овай. Садъ се г. Фресартъ посади, и заедно су єли, безъ да су єдне рѣчи проговорили. Онай првый было є съ ручкомъ пре готовъ; устане и оде домаћину да плати. Мало за тымъ дошавшій домаћинъ пыта г. Фресарта, шта є ео, и жели л'іошъ што єсти; нашто му г. Фресартъ одговори: „кадъ будемъ готовъ, я ћу васъ звати". Ал' садъ треба да знамъ, рече домаћинъ, єръ Милорду, кои є съ вама ручао, нѣшто є хитно; а хоће да за васъ плати." —„Мой ручакъ хоће да плати! єли тай господинъ лудъ?" — Фресартъ устане и пође столу, за коимъ є Милордъ сѣдећи зубе чачкао и одговоръ очекивао, па рекне му: „Милорде, я вамъ по хиляду пута благодаримъ, што сте тако добри были, те сте ми допустили, да за вашъ столъ сѣднемъ, и то є за мене доста; зато допустите ми, да я самъ мой ручакъ платимъ!" —„То вамъ, мой господине, не могу допустити; єръ я познаємъ законе гостолюбія, и хоћу да вамъ докажемъ, да се они тако исто у Енглезкой као и у Француской знаю испунявати. Вы сте за моимъ столомъ ручали, я хоћу за васъ да платимъ!" Садъ ссе почну све живлѣ и живлѣ препирати тако, да се напосле и потуку, кое чувши домаћинъ, доће и развади ій. Ал' Милордъ, комъ є Фресартъ главу стакломъ разбіо, доће предъ судъ са завіеномъ главомъ; овай осуди да г. Фресартъ због злы обстоятелства само 150 франка плати.

СТЕЧЕНІЕ

за Каѳедру Маћарскога єзыка у народной Карловачкой Гумназіи.

Опредѣленіе Патроната овдашнѣ народне Гумназіе отъ 30. Іануаріа 1841. г., комъ є оскудѣваюћа при Училищу овомъ маћарског' єзыка Каѳедра подигнута, и са годишньомъ платомъ отъ 600 фр. В. В. и 6 хватій горећи дрва скопчана, и кое є Конкурсомъ отвореным чрезъ Новине народне обнародовано было, остаде због упразненя Архіепископског' Престола до данасъ не испуњено.— Уважаваюћи времену и цѣли сходну Карловчана, као основателя, и одержителя Іншітута овогъ желю, благоволіо є Высокопреосвященный Господинъ Архіепископъ, и Митрополітъ нашъ Іосифъ Раячићъ у патронатскомъ подъ своимъ предсѣданіемъ дана 14. Окт. држаномъ засѣданію, горепоменуто патронатско рѣшеніе обновити, и возносеће се Стеченіе на 19. и 20. Февр. Калл. стар. буд год. обновити дати, на кое се дане сви они у маћарскомъ єзыку искусни позываю, кои бы волю имали єзыкъ овай, и нѣгову Літературу на реченой Каѳедри предавати, да съ нуждныма о моралітету, и способности своіой свидѣтелствама снабдѣни ради устменогъ и писменогъ держати се имућегъ испыта Патронату лично предстану. Ише се отъ ньи морална, и религіозна примѣрность, са превосходством совершене Науке Філософске, и осимъ єзыка маћарскогъ као преподаваемогъ, точно Србскогъ и Латінскогъ, на коима ће се онай преподавати, познанство. Немачкій и Влашкій єзыкъ, препорука ће быти за Кандідата у прочима равныма отмѣнствуюћа.

У Карловцы 31 (18) Окт. 1842.

Патронатъ Гумназіе
Карловачке.

Издаватель Димитрій Іовановићъ Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei-Gasse Nr. 349

УПЕШТИ. словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 41. Четвртакъ 19. Новембра 1842. Год. I.

Любавь мори, любавь твори.

С. н. пословица.

МИЛОШЕВА ТАМБУРИЦА.

Kleine Frauen, kleine Lieder,
Ach man liebt und liebt sie wieder.
Fr. Schlegel.

Благо-драго.

Ситна тамбурице
Милогъ благо благо!
Њват'ћу т' узъ жице
Што є мени драго.

Њесме сладке пѣсме.
Любави преблаге,
Вы ми само єсте
У животу драге.

Тамбурица моя
Казат'ће ти, Драго,
Да ми любавь твоя
Єдино є благо.

ИЗВОДЪ ИЗЪ КОЛАРОВОГЪ ЦЕСТОПИСА. *)

(съ образомъ народногъ ношива бр. 3)

У вароши Рѣки видили смо већъ на тржиштама и улицама многе црно обучене особе, како мужке тако и женске. Одъ прилике два сата одъ вароши Рѣке єсу отоци: Кркъ и ил Велія Отока (може быти великій отокъ, таліянски и латински Veglia); Озеро (лат. Absorus, Absyrtis) и Чресъ или Цресъ (лат. Cherso), кои су се нѣкада Absyrtides insulae звали, будући говори се по грчкомъ баснословлю, да є Медеа, съ Јасономъ бѣжећи, овдѣ брата своегъ Абсирта, кои ю є віяо, убила, и удове нѣговогъ тѣла разбацала, да ю отацъ, скупљанѣмъ исты забавлѣнъ, достићи не може. Тко ће поняти, какова су осѣћаня и мысли ови класични отоци унама побудили? Веля, Озеро, Чресъ и сусѣдный Лусинъ, Лузинъ, Рабъ (Arbo) итд. єсу прастара славенска, кояи класици спомињу, съ грчкоримскимъ баснословлѣмъ и народомъ (тичућа се имена, кои обытельи безъ сумнѣ Венетима (одъ ньи су Млетчани) не само су сусѣдни, него и сродни были.

Главна варошь на отоку Веля єсть Градъ или Крк; цѣлый отокъ раздѣлѣнъ є на 4. чиновничтва (podesta): Веля, Башка, Добриньо и Омишалъ; и на 3 деканата: Веля, Врбникъ и Добриньо. Владика живи у Крку. На цѣломъ отоку у божіимъ службама господуе глаголиштина, и врло мало има црквій, гдѣ се латински служи. Свештеника є овдѣ весма много, у Башци до 30, у Омишлу 10, сами Глаголите, кои осимъ читаня мисе, готово ништа другого не раде. Кньиге глаголске штампаю се у Рѣци латинскимъ писменима. Найзнаменитія мѣста єсу: Омишалъ (genit. Омишла, таліянски CastelMuschio), Врбникъ (Verbenico), Башка (Besca,), Любня (Libnia),

*) Подъ штампомъ находећегъ се.

Добриньо (Dobrigno), Сзеро, Шужанъ (Susana), Миколице (Micale), Добашница, Полица (Poglice), Корнићъ (Cornicio), Пунатъ (gen. Пунта, Ponte). Чубранићъ (Chubranicio), Св. Витъ, Милешићъ, Горица итд. Найвећій брегъ између Пунта и Башке зове се Трškавацъ, изподъ нѣга тече потокъ Рика. Имена осталы брегова и хумова єсу: Белове стене, Присливъ, Охотъ, Змина, Кунялоборъ, Кушни, Стринацъ, Черниково чело, Япленишће, Самотвори ково, Орлѣ чело, Липица, Органъ.

Овдѣ ћемо придати и нѣколико Велянски провинціялны рѣчій: бештранъ, Ephеu, бршлянъ; бетежный, болестанъ, тако и хрватски; сакданъ, свакданъ, свакій данъ; бура ср. тал. bora; бурица, судъ за ношенѣ воде; цеста и теста путъ, чуе се до Сплѣта, гдѣ путъ, починѣ (цеста теста може бите одъ тесати, вальда дрва и крчевину да бы се пролазити могло); цудажина, руля людій, чіовичіи?; девица служкиня, дѣвойка; громача малый зидъ, ограда; губно, гувно; колудрица калуђерица; орехъ ора; самань саямъ, вашаръ; сопацъ свирачъ; сопиле фрула; сторити створити чинити; толикаисъ такођеръ; травкати блебетати; Вазанъ Узкрсъ, ну Краняца ср. Весна; вргань плугъ; закаръ на (што? итд. Одъ пословица простонародны: Танѣ замешъ, вишеносишъ (што манѣ узмешъ, то више носишъ). — Частевы: люди или Башчани (Башка село)? (ср. ческ. Вшуды лидé, в Хомутовѣ Нѣмци) Особитости Велянскогъ нарѣчія єсу: будуће време буду спати (не хоћу или ћу), у трећемъ лицу числа множ. дун. пр. да дудаю, славиду славе итд.

Одѣло Веляна различно є одъ ины сусѣда како боіомъ тако и кровмъ. Горня хальина є црна у свію, мужки и женски, у млады и стары, и то одъ танкогъ и редкогъ сукна или хараса, за кога зготовлѣнѣ и тканѣ има на отоку особита дѣлаоница, коя се зове овдѣ бедена (ср. Wenden?). Части мужкогъ одѣла зову се; Клобукъ, Якета (краткій капутъ), Котега (якета кожомъ поставлѣна), Камижотъ (летня якета, ср. ческ. комже, camisium), Гати, Брегеше, Бреневреке (Hosen), Постоли (ципеле, опанци срческ. postoly). Части женскогъ одѣла єсу: Рубъ, марамица, да се глава покріе, у жена и дѣвояка), Стоманя (кошуля) Жупица (сукня), поравници (порамници одъ рамена, дизга, о коіой жупица виси), Пасъ (Gürtel), Холѣви, Голѣви (пунцуке), Рекинѣ (минђуше, наушнице, одъ тал. orechino), Подпетакъ (карнеръ на сукньи), Крана (ср. круна, Kranez, corona,), Треснекъ, Треснякъ (хальина црвена за младе невѣсте), Сукница (якета обычна людма и женама). — У обште говори се, да є поводъ и узрокъ ове црне боє у ношиву Крчана несретна смрть грофа Франгепана, одъ коегъ времена, веле, нѣгови подложници за ньиме тужно и жалостно руво носе. Али мы смо о томъ на мысли сасвимъ друге дошли, особито кадъ смо исту црну бою спазили такођеръ и у Млеткама, коя є ту господовала, шта више, имала и нѣко првенство и суввѣрну светость. Познато є, да су у Млеткама прве и найстарiе обытельи или Nobili одъ почела црнымъ рувомъ одѣвени были и єсу, шта више и исте Гондолке (чунъ) не само црномъ боіомъ разликоване, него и црнымъ сукномъ сасвимъ застрте и покривене єсу, тако да као мртвачки сандуци изгледаю. И Славени у Крайнской, у Истріи и у сусѣднымъ околинама носе мараму на врату и чакшире одъ црногъ илити загаситогъ сукна, жене пакъ црну мараму или сукню одъ црногъ сукна или мезоланке, као и жительи Крка. Тако и Бодричяни Венди, ср. Barmeisters Obodriten — Wenden Rostock 1840 стр. 26: „Schwarcz ist bei den Wenden die Lieblingsfarbe.“ По нашемъ

мнѣнію почетакъ овогъ прастарогъ обычая и црнога одѣла има се изъ далѣ гледати. Іошъ Scymnus Chius, кои є на 90 лѣта пре Христа живіо. ово пише (види Lucii de regno Dalm. et Croat. p. 14):

Sequitur mare quod Adriaticum vocant,
Ibi insulas similes Cycladibus obtinet,
Quorum quidem alias nuncupant Absyrtides,
Quinquaginta autem oppida
Venetorum in intimo recessu sita sunt,
Venetos sequenur Tarac es, Istri uti vocant,
Iuxtaque eos duae sitae sunt insulae.
Olimque contigisse nonnulli asserunt
Incendium Phaëtontis haec circa loca.
Ideoque turbas incolarum omnes adhuc
Incedere atra veste et habitu lugubri.

(конацъ следує)

САВЕТИ ЗА ЖЕНСКІЙ ПОЛЪ.

(конацъ)

Могао бы садъ тисућама таковы довести на паметь кое су жертве пале свое собствене суете, али се само опомени иевине Милеве. Она кадъ ми на паметь падне, сузе ми лете низъ образе, па не могу да не проклилѣмъ нѣногъ неверногъ любезника, кои садъ после безбожне победе свое тріумфира! Она є на то одъ нѣга наведена была, да є свою рођену матерь оставила, коя є за ньомъ сетујући, и векъ свой накратко затимъ скончала. Она є у дальну землю, међъ стране люде, отишла, стыдећи се одъ свои сродника и познаника. Пакъ ю є и ту гнѣвъ Божій нашо и казніо, єрбо є после многи претрплѣны беда и неволя одъ свію оставлѣна свой животъ изгубила. — Но неће ни нѣга каштига Божія мимоићи Садъ о моя Милице! пусти єдну праведну! сузу за несрећномъ Милевомъ, пакъ се акуни предъ Богомъ, да ћешъ подле и неверне ласкателѣ на векъ избегавати!

Я бы све силе мое употребіо, кадъ бы мого твое срце и душу на то склонити да овакове неверне ласкателѣ на векъ из, оегавашъ. О кадъ бы мого у твоме срцу противъ ньи страшну буру подићи, коя бы образъ и споменъ, па и све суетне помышляе изъ твое душе утаманила, као годъ што бура, кадъ се на мору подигне, свакояку нечистоту изъ нѣга на брегъ избацуе! Али како садъ да ти ствари предъ очи ставимъ, кадъ примери не помажу? Несрећну любавь могли бы у нечемъ са надеждомъ сравнити, коя насъ непрестано вара. Ево како: добро знамо да умрети морамо, а и видимо примере свакій боговетный данъ, како изненада люди жертве смрти бываю; ал' мы опетъ часомъ заборавимо, да намъ се умрети мора. Надежда намъ дае да непрестано о некомъ добру слутимо, ал' се врло редко слутн я у истину претвара. Тако се исто са женскимъ поломъ любавь титра. Ты видишъ Милице! како често твое другарице страдаю, жалишъ за ньима и сузе ронишъ, али са истымъ онимъ сузама бацашъ се ты у наручя твогъ неверногъ пріятеля, кои ти о чести твоіой ради. Твое су очи любавлю заражене: пакъ у оной ватри слабо, или башъ ни мало невиде; твой разумъ синьимъ робомъ постане, пакъ немоше да те опомене, на многе жалосне догађае, єрбо су га страсти у свое ланце оковале. Тако видишъ любавь може заслепити, да кодъ очію ништа човекъ невиди, кодъ разума ништа не суди! Изъ ове се любави после суета раћа, коя свакой на уво шапће: твоя є лепота такова, да свакогъ плѣнити мора, небрини се да ћешъ кадгодъ безъ любезника остати. Ова суета после твой найвећій непріятель постае. Нема веће слабости у човеку одъ подле суете. Гледай, єдно просто девойче направи великогъ Александра іошъ већомъ лудомъ, кадъ га є суета на ступань божества попела. Тежко дакле теби моя Милице! ако тн оногъ за нерія теля држала будешъ, кои ти свету истину збори. Разсуди сама добро: негледи л' онай, кои ти лице руменой ружи уподоблява, погледъ твой

еа блистанѣмъ сунца сравнява, кои те часъ Еленомъ, а часъ Венеромъ прави, негледи л' да ти лаку страну дирне, пакъ да се съ тобомъ титра, како му є воля? Не видишъ ли да є нѣму само до твоє тѣлесне лепоте? А онай, кои само на тѣлесну лепоту гледи, може ли постояно и искрено любити? Кадъ временомъ твоє лепоте нестане, на што ће онда погледати? Я знамъ да теби ни є наимиліе, што те на то опоминѣмъ, да твоя лепота дуго траяти неће; али є одъ потребе, да се човекъ почесто и на будућность свою опомене. Я нисамъ одъ оны, кои те до неба дижу; я негледимъ да твою любавь ласканѣмъ и обожаванѣмъ задобыемъ, єръ таковой я любавь мою поклонити не могу, коє се любавь ласканѣмъ задобыти дає! Само ми права Србкиня буди! єрбо самъ тврдо уверенъ, да кодъ оны лепотица, коє се овымъ сладкимъ именомъ „Србкиня“ диче и поносе, неће ово бадава речено быти!

ТРГОВИНА И ИНДУСТРІА.

Трстъ 14 Новембра 1842.

Продая ране кодъ насъ є умалила се одъ нѣкогъ времена, изъ узрока што є шпекулація престала у овой струци. Банкроти многи у Енглезкой задали су страхъ свима житарима. Али надежда є да ће тога нестати, и да ће се новъ животъ у трговини породити, нарочито садъ, кадъ су — као што изъ Александріе дошавша вѣсть гласи — Енглези съ Хинезима миръ заключили, конмъ се последньи обвезую побѣдителю. као накнаду трошкова, 21,000.000 талира платити, и то 6,000.000 одма, а осталы после три године, за коє време Енглези ће остати у посѣдованю завоєваны мѣста. Будућ й веселый животъ трговине и то ће произвести, што истымъ миромъ Енглези задржали су себи право, да у хинезкомъ царству петъ главны конзула трговине поставе. — Овы дана продато є близу 5.000 мерова єтаре влашке пшенице по $4^1/_4$ — $4^1/_2$ фр.— Восакъ србскій тражи се и плаћа по 90 фр. мажа; мастъ чиста $19^1/_2$ фр.

У пештански Народны Новина брою 87 срди се нѣкій трговачкій дописатель изъ Митровице, што смо мы, ступаюћи по стази правде и истине казали: да промѣна владѣнія у Србіи ніе штетно дѣйствовала на трговину и на нѣна разграначена одношенія; пакъ се трудн, уцвилѣмъ безъ сумнѣ, што є монополъ одъ свиня се укинуо, да докаже сасвимъ наопакій штетоносный успѣхъ, почемъ наводи, како земунски шпедитори све оне робе, коє су за Бѣоградъ итд. на ньи упућене, безъ новаца изъ руку недаду — ! Овакова, и овымъ подобна разположенія одъ стране кредитора и шпедитора нису страна и непозната онима,кои се са трговиномъ и нѣнымъ добротворнымъ кредитомъ занимаю. Често и у наймирнія времена задржаваю се на путу еспапи изъ многостручны узрока, безъ да бы и найманя тавна сѣнка пала на станѣ или личный кредитъ оны людій, конма се нарочито еспапъ на време, а болѣ на вѣру (вересію веле Цинцари) пошиљѣ. Мы се међу тимъ живо опоминѣмо, да є башъ у оно доба, кадъ є се ново сунце за Сербію на Врачару рађало, многа роба одавде у Сербію одслата, међу коіой было є и за оне Цинцаре, кои су благодати србскога кредита уживали, и кои су слѣдствомъ побуне народне принуђени были Сербію оставити, и у своя поселѣнія отићи. Одъ овы еспапа, мыслимо, да є на путу се задржало — — и то є путно и у своме реду было.—

Што се кредита тиче, кога србски трговци на нашой піаци имаю, можемо свакога увѣрити, да садъ на найвышой точки стои; а и послови са Сербіомъ умножаваю се примѣтно. — Што се пакъ тиче трговачкогъ кредита, новчаногъ течая, займа, лихве на самой бѣоградкой піаци, остає намъ истинабогъ по гдѣшто желити; али гледећи на при управительству находеће се мудре родолюбце, надамо се поуздано, да ће се ново правительство постарати, да се народна банка установи, гдѣ бы се на трговачке мѣнбе (Wechsel) новаца по 5 — $6^0/_0$ нашло, на тимъ займодавству бездушны сарафаконацъ учиніо. Богъ ће дати, пакъ ће и то быти!

Издаватель Димитрій Іовановићъ Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei-Gasse Nr. 349

УПЕШТИ словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число **42.** Неделя 22. Новембра 1842. Год. **I.**

О име Рода! Неће те срећанъ сынъ
Изневѣрити! Светыня с' народу
Ты Сербскомъ! Свештенникъ є свакій
Сербљинъ при свештеномъ огню твоме!

Мушицки.

РОКЪ СРБСТВОВАНЯ.

(слогъ у своє доба)

одъ

Корђа Куљичића.

У спроводу жеља райски
Стадо у стромъ светине,
Да росицомъ дана майски
Блажимъ часе судбине.

Ал ми душа задовольства
И анђелске радости
Видази текъ у потомства
И рода могъ сбытности.

У сузама три стогода
Страшну књигу прозуи,
Пандорины пепогода
Мучиште кадъ олуи.

Зорицу пакъ леиште среће
Духъ ми съ хваломъ поздрави. —
Богъ бы дао, да пролеће
Вечно нама узлави!

Ал' сынъ верный жалованѣмъ
И садъ сноси судбину,
Кадъ му изродъ мудрованѣмъ
Понизава родбину.

Не єдаредъ чут' є слово
Єднородна грешника,
Тант' име где пѣгово
Врлость му є и дика.

„Кадъ ће, вели, манитости
Рогъ вамъ престат' трубити,
И подъ видомъ народности
Типъ граћанства туђити;

Преобразность докъ вамъ главе
Не просветла съ истиномъ,
Нейма за васъ среће праве
Међу овомъ дружиномъ.“ —

Вы, коима жеља сходна
Буктиня у прсима,
Уживайте дара плодна
У таквыма мыслима.

Духъ пакъ сталный врстна Срба
Име рода не лаже,
Већъ крсташу частна грба
Заветъ съ веромъ полаже:

„Догоћъ сунце озарава
Бела света тврдину,
И жаркошћу огреиава
Людскогъ лица истину;

„Догоћъ бура, громъ и друга
Непогода царује,
Кишу докъ іоштъ байна дуга
Съ надеждомъ изменює;

„Догоћъ небо осиваю
Неизбройне зведице,
И мудрацы узпознаю
Слова тайне имъ штице;

„Чарну ноћь докъ осветлява
Луча бледогъ месеца,
Уморногъ докъ узспавлява
Путника задъ шумица;

„Њиве докъ іоштъ уззелене,
Бійлѣ, воће цветаю,
Образи намъ докъ црвене,
И птичице певаю;

„Догоѣъ срдце у грудима
Дои любовъ и радость,
И докъ суза у очима
Плаче тугу и жалость;

„Искрено докъ живованѣ
Пріятельства знакъ буде,
Быћа нашегъ благостанѣ
Докъ є даракъ за труде;

„Съ надеждомъ докъ и до гроба
Узтѣшимо срдашце,
А са жельомъ и на тога
Узпуштамо с' данашце;

„У природе свесветости
Умъ докъ творца познае,
Докъ у числу човечности
Срба певца узтрае:

„Дотле ће намъ Србствованѣ
Остат' вечна светиња,
Ма да насъ и мудрованѣ
Туђи жеља ломиња“ !!

ИЗВОДЪ ИЗЪ КОЛАРОВОГЪ ЦЕСТОПИС .

(конацъ)

Будућигрчкоримскій Appollo(и Phaëton) єднако съ индискимъ Богомъ Кришна, кои є быо Богъ Вишну у осмомъ преображенію (abatora); будући дѣла и баснословля обои, као єднака и само гдѣгдѣ мѣст има промѣнѣна,стичу се, єрбо и име Кришна то значи што црный, и самъ Кришна у црной оправи сликує се, Кришните пакъ, нѣгови почитатели, нѣму на часть найрадіе црнымъ рувомъ се одѣваю; будући се Кришна иначе зове и Говинда т. є. Говеда, или Вул Волъ, Велъ, Волосъ, Велесъ, єръ є краве пасо, и во му є светъ: зато мыслимо, да то црно руво наши Крчана и ли Веляна іошъ изъ Индіе долази и на божество Кришна опоминѣ. Иста индиска рѣчь Крш—на и име отока Кркъ, Крчанъ чине се, да єданъ коренъ имаю, тако као и црнъ, чернъ, чара, чарка винд. черка, такоѣерт и крукъ, кркавецъ (као гавранъ, каранъ, вранъ и враный); у томъ кореннуКришна видити єи ческо кресъ, кришъ кресъ, окресъ, окрислекъ, крести ти, краса (т. є. черге и шаре на тѣлу, као што дивляци обычай имаю). Друго име отока Веля долази или одъ Вел кій, или одъ Волъ, Велъ, Велесъ Волосъ, Вулъ, као што недѣля од дѣло, дѣлати. — Шта више и басна паденію Фаетоновомъ находи свою при сподобу и као матерь у индиской о Кри ну и Сектасуру, ср. Dapper Asien I. 93 „Sektasur verwandelte sich in ein artiges Wäglei und zwei weise Ochsen mit vergoldeten Hörnern. Eine Bauernfrau besuchte die Mutter des Krischna, trug den Krischna aus Liebe zu seiner Schönheit und Freundlichkeit auf den Armen und setzte ihn in den Wagen. Sektasur verlies die Erde und flog mit dem Kinde, Ochsen und Karn in die Luft. Als Krischna sich in der Luft befand, nahm er eine grosse männliche Gestalt an sich und trat den Deyt so gewaltig auf das Herz, das er seine Seele in der Luft lies und der Körper zu taumeln begann, Krischna setzte sich auf den leblosen Körper, welcher einen entsetzlichen Fall that, dass die Erde davon erbebte“. Тако и Фаетонъ. Кому бы се ова хипотеза весма смѣла учинила, тай нека помысли, да народъ ти краева и данъ данашньій Индію у народнымъ пѣ смама споминѣ и слави, као н. пр. ; нѣсми, коя є у Вуковой сбирки 1841 ст 489 штампана:

Поцмиліо сиганъ босіоче:
„Тиха росо што не падашъ на ме?

„Падала сам ь за два ютра на те
„Ово самь се была забавила
„Гледаюћи чуда великога,
„Ће се вила съ орломъ завадила
„Око оне зелене планине:
„Вели вила: „„Планина є моя““
„Орле вели: „„Ніє него моя;““
„Вила орлу крила саломила.
„Люто цмиле тићи орловићи
„Цмиле люто, єсть іймъ за неволю.
„Ћешила ихъ тица ластовица.
„„Не цмилите тићи орловићи!
„Повешћу васъ у землю Индію,
„„Ће штиръ коню расте до колћна;
„„„Ћетелина трава до рамена,
„„„Откле никадъ не ;залази сунце““
„По томе се тићи ућешише.“

При рћчма оне кральичке пћсме, ков конацъ овако гласи.

„Пођ' за мене вило!
Кодъ мое ћешъ майке
У ладу седити,
Танку свилу прести
На златно вретено“.—

учиніо є већъ Копитаръ ту примћтбу: „Deutet diese Situation nicht nach Indien?“ Види Wiener Jahrbücher d. Lit. 1825 B. 30. стр. 163. и србске пћсме одъ Вука 1841 I. 111. — И називъ Ваванъ Васанъ кои Узкрсъ Крчанима означава, єсть индиско Vasant, Vasanti, ср. наше дћло Богиня Слава стр. 323. Желити є дакле, да бы се што скорів у славенске землћ и школе поредъ класичногъ грчкогъ и латинскогъ єзыка и класичный санскритъ и индискій єзыкъ као редовна наука предавао, и наша славенска младежь да бы поредъ Хомера и Хорація такођеръ и Валмикига и Віаса, поредъ Херодота и Цицерона такођеръ и Веду, Шастру Саконталу, Багавату, Пурану и остале индиске класике у рукама носила. Каковый новый свћтъ добыла бы отудъ наша исторіа, митологіа и цћлый народный славенкій животъ, ковга коренъ на томъ споду почива! Али wir uneinigen Slawen! — нариче Добровски.

КРАСНЫЙ ПРИМЕРЪ МИЛОСЕРДІЯ

изъ живота Цара Іосифа II.

съ немачкогъ одъ Павла Іоанновића, закл. Адвокат

Бригомъ и двоумівмъ мучена седила є Марія на прозору, гледаюћи сузнымъ окомъ на метежъ тамо и амо пролазеће мложине. Марія є живила у малой єдной собици найгорњегъ спрата, у некой не сасвимъ непознатой грађанской кући у Бечу, и не далеко одъ двора Царскогъ лежећой улици. Њено сузно око испытивало є са страомъ окрестность, и видила се као да измећу пролазећи єдногъ тражи; забадава, тай се не указа, поће и сутонъ вататисе, и већъ є тела одъ прозора послу своимъ повратитисе, кадъ ал' єдна высока и танка особа, у црнкастой горньой альини, са округлымъ дубоко на очи набитымъ шеширомъ њеномъ обыталишту приближавати се стане. Ко бы мого то другій быти, већъ одъ давна жельно изгледаный. Брзо є отворила прозоръ, и ка ъ є истый младый човекъ подъ њимъ быо, и мимо проћи тео, зовнула є она сладкимъ и молећимъ гласомъ.— „Іосифе! Іосифе!“ Зовнутый прене се, стане, и погледи горе на прозоръ, не мало зачућенъ што име своє звати чує. — То є быо Іосифъ II., кои є често при вечернћмъ сумрачку у простомъ грађанскомъ оделу, као непознатъ по Бечу одити обычествовао, да бы на овай начинъ обширніе мнћнія грађана Бечки, и налазећи се ту странны сверху свои новы уредба искушао? надаюћи се тако лакше и сугурніе истини на стазу доћи, не го л' кадъ бы само около себе стоеће запыткивао, єрбо нћговомъ оштромъ погледу ніє могло избећи, да бы у место истине само ласкателства одъ овы чуо, и сами больи чрезъ дволичне одговоре себе одъ неповольности сачувати тели су-

„Іосифе! за волю Божію та дођи горе“ зовнуо є глаз тужно молећи; а Іосифъ мисліо є у зовућој красанъ женскій стасъ видити, кое су га жалосни гласа звуци коснули. Може быти, да є ова нетражена срећа моме цилю преобученя пріятна, помисліо є Царъ, и ако башъ и небуде, то ми се чини ова непозната да є несрећна, пакъ быће као некій мигъ случая за ньойзи помоћь указати. Іосифъ уће у кућу, и не безъ труда по степенма доће горе, и собу непознате срећно, коіой су врата отворена стаяла, нађе, у кою кадъ є ступіо, оставила є Марія свою столицу и предъ Цара съ овымъ речма дошла: „Већъ єданпутъ видимъ тебе опетъ, — ал' да те зовнула нисамь, то бы ме ты мимоишо? Я самь у великомъ страу за тобомъ любезный Іосифе! живила, зашто се ниси дао видити?“ Ове су речи быле брзо, и на некій начинъ изговорене, кои є више болю, неголи неповольность издавао. — Премда є помрчина была, то є опетъ высокій и благородный стасъ непознате Цару у очи пао, и доброзвучный нћнъ гласъ уву нћговомъ ласкао. Садъ є непозната ближе Цару дошла, и руку му узети тела; погледала му у очи, и видећи свою превару, брзо є са икомъ: „Боже мой“ неколико корачая натрагъ одскочила. — „Будите спокойна“ рекне Царъ „и недржите моє посћштеніе за самовольно наметанћ, што я небы никадъ мени допустіо учинити. Кадъ самь поредъ вашегъ обыталишта проћи намеравао, зовнули сте вы съ прозора „Іосифе!“ а то є и моє име, зато самь помисліо, да вы мене зовете. Я самь вама дошо, мыслећи да ћу какву познату овде наћи. Мы смо се обоє тако преварили, ал' ако ова превара, како што ми се чини, вама пріятна быти и неможе, то ми опетъ за зло примити нећете, да я мени ню за срећу 'држимъ, што ми є тако важно познанство учинити подпомогла.“ Марія є дрктаюћимъ гласомъ и очевиднымъ страомъ одговорила: „Мой Господине опростите ми, я нисамь васъ мыслила, — я васъ молимъ оставите ме.“ — „То ћу учинити таки,“ рекне Царъ; „али ваше при долазку моме у собу дочеканћ и поступанћ цело издаю ми, да вы нисте сасвимъ сретна, а то є особито намеренћ моє, и я мени воображавамъ, да самъ чрезъ овай случай съ вама познанство ово на особитый некій начинъ учинити — може быти и одабратъ, како бы вама одъ користи было“. „Ахъ!“ узданула є Марія, рукомъ сузне очи бришући. „Неплачите,“ рекне Іосифъ тихимъ гласомъ руку непознате мало притиснувши: „истина то є сила одъ мене изискивати, да вы мени, кога непознаєте, вашу тайну тугу говорите; изъ вашегъ првогъ укораваня, коє се некогъ другогъ, а не мене тиче, мыслимъ, да вы любезника имате, кои свою срећу управо ценити незна. Ако бы то случайно и было, то допустите некъ вамъ поносъ вашу любавь надвлада и свойски заборавите неверника.“ —„Ніе, ніе мой Іосифъ неверникъ,“ одговорила є Марія, надвладана одъ свои чувства, силнімъ гласомъ. — „При такой увереносги залюблћно срце ніе сасвимъ несретно, и я вамъ къ тому срећу желимъ.“ „Ал' я самь опетъ одвећъ несретна,“ узданувши рекла є Марія. — Усрдность, съ коіомъ є Царъ разговоръ продужавао, надвладала є боязливость девойке, безъ помоћи, као што є Марія была, осећала є потребу затвореной своіой жалости мало одохновеніе дати; већъ се было сумракъ уватіо, а Іосифъ се съ непознатомъ све на єданъ начинъ забавляо тако, да є боязливость нћна све већма и већма губила се, и ніе се више усудила казати му: да бы ю саму оставіо. —

(продужит'ће се)

ОДГОВОРЪ

На пытанѣ филолоѣичко у Скоротечи подъ бровмъ 32 на стр. 196 и 197.

Долуподписаный ни в филологъ, али гавиште пута приморава дужность, у коіой се находи, да о оваковымъ предмѣтима мислити мора и зато одговараюћи сада на горепоменуто пытанѣ моли учене Г. филологе Србскога взика, да бы му прорететали овай одговоръ, и ако бы штогодъ добра у нѣму нашли, нѣму опстъ преко истога Скоротече явити изволѣли, ако ли неправилно, а оно да бы му растолковали за нѣгово поученѣ, а тако исто и другога, кои се оваковымъ предмѣтима забавля. —

Ово в мыслимъ вдиный начинъ помоћи нашему младомъ кньижеству, у коме нити имамо академія ни уредныхъ критика. —

Пыта Г. Нинковићъ у Скоро течи подъбр. 32 на стр. 196 197., и одговара се.

1. П. Може ли се место щ. употребити шч? слѣдователно, в ли щ излишно?

Од. Може быти, да в щ у црковномъ и рускомъ взику потребно, али у народномъ србскомъ углаћеномъ говору мыслимъ да ни мало непотребув одъ узрока, што се Србскій взыкъ састои изъ тридесетъ найпростіихъ гласова и нигдѣсе овай гласъ у простой рѣчи не чув, него ако доће до случая, да се предлогъ съ наће предъ рѣчію, коя се започинѣ са ч на пр. съ чимъ изговара се шчимъ, тако исго съ чутуромъ, съ човекомъ, съ чардака изговара народъ шчутуромъ шчовекомъ, шчардака, дакле я мыслимъ да в щ излишно за Србскій взыкъ. —

2. П. Може ли се щ свуда у ћ или шт променути?

Од. Хотећи преводити изъ Црковногъ взыка на Србскій, и то одъ рѣчи до рѣчи, могло би се заръ и промѣнути, али не на свакомъ мѣсту нити вднимъ начиномъ, на пр. мени се чини, да бы се могло промѣнути

а) Негдѣ на шт на пр. пращаю, праштамъ; ищи ишти; прищъ пришт; итд.

б) Негдѣ на ћ, као: Хощу хоћу; — овощіе овоће, вящше веће итд.

в) Негдѣ на шћ као: Очищеніе, очишћенѣ; итд.

Овако я мыслимъ, али гдѣ? и када, то и я желимъ знати одъ каквогъ искусногъ филолога.

3. П. Глаголи, кои излазе на тати, као читати, какотати, облетати шетати се кои се окончаваю у настоѣћемъ времену на тамъ а кои на ћемъ?

Од. На ово и оваково пытанѣ тежко в одговорити връ Г. Нинковићъ суди по другимъ взыцима, да се изъ на клоненія неопредѣленога изводе остала наклоненія и времена; а искуство учи, да се у Србскомъ взыку при изводу времена и наклоненія мора напирів пазити на прво лице времена настоѣћега наклон. изявителнога а после на наклоненіе неопредѣлено; връ в и вдно и друго корѣнъ изъ кога се изводе остала наклоненія и времена. Тако на пр.

I. Изъ времена садашњега, наклоненія изявителнога раћа се а) наклоненіе повелително кодъ свію полуправилныхъ глагола, као на пр. гребемъ греби; бодемъ боди; помуземъ помузи; слажемъ слажи; помажемъ помажи; ожежемъ ожежи; пишемъ, пиши; вичемъ вичи; попнемъ попни; успемъ усни; узмемъ узми итд.; осимъ онихъ на чемъ, ћи, као: печемъ пеци; тучемъ туци итд.

б) Раћа се и причастіе настоѣћегъ времена; на пр. они пытаю, пытаюћи; —лажу, лажући; —жегу жегући; —плачу плачући; —пишу, пи-

шући, а не писаюћи; перу; перући — гребу, гребућу; зовемъ зовући; — иштемъ, иштући; — мећемъ мећући; — трчимъ трчећи; клечимъ клечећи; — любимъ любећи; — ловимъ ловећи итд.

II. А изъ неопредѣленогъ наклоненія раћа се

а) Полупрошавше време као спавати, спавахъ; — прати прахъ; — лагати лагахъ; — плакати плакахъ; — писати, писахъ; итд.

б) Будуће изявителнo губећи окончење ти, као: спавати, спаваћу;—прати праћу,—лагати, лагаћу; писати, писаћу; зебсти зебшћу; гризти гризћу или гришћу; музти музћу или мушћу, пасти пасћу или пашћу итд.

в) Причастіе прошавше дѣйствително, а кодъ некихъ и страдателно као: читати, читао читанъ;—опрати, опро и опранъ; узети узетъ и узео; — усути, усуо и усутъ; — попети попео и попетъ итд.

Изъ овога до садъ реченога слѣдуе да кои жели познати Србске глаголе, а особито полуправилне, мора познати најпріе прво лице вр. настоећега (садашњега) накл. изявителнога и после наклоненіе неопредѣлено и тако бы се онда горнѣ пытанѣ могло обрнути овако:

Србски глаголи на тамъ обычно излазе у неопредѣленомъ наклоненію на тати као читамъ, читати; — пытамъ пытати итд.

Али и глаголи изъ другога єпрезаня на ћемъ излазе на тати, на пр. мећемъ метати, шапћемъ шаптати, кре; кећемъ крекетати, запрећемъ запретати, облећемъ облетати, амо долази и глоћемъ глодати, премда се у народу чуе іошъ и глоћати, мећати, какогодъ и глодати и метати итд.

(конацъ слѣдуе)

ГЛАСОНОША.

Панчево. 1.т.м.Нѣг. Высокопреосвященство нашъ Господинъ Архіепископъ и Митрополітъ Іосифъ Раячићъ бавіо се одъ 23. до 29 Октобра у Брашну, због уредбе дѣла званичны парохіалны Пролазећи крозъ Банатъ свуда е славно и торжествено дочеканъ быо. Мирски и воени чиновницы, свящество нашега и римокатолическога вѣрои повѣданія, общества и савъ народъ дочекивали су Га у мѣстама, звона, и можари на далеко су долазакъ, пролазакъ и одл зак нѣ овъ разгласивали. У четвртакъ 29 Октобра стигао е Г. Архіепископъ и Митрополітъ у Панчево, гди е сутраданъ васъ дань превео. У отсуствію Г. Генерала командуюћій Г. Полковникъ ц. к. немачкобанатскогъ крайчногъ полка са Г. Г. Штабсоффицыры. Г. граћаноначалникъ са чиновницы и Г. Прота мѣстный са свящеиствотъ свое подворенѣ учинили су Г. Архіепископу и Митрополиту, кой е 31.Октобра ютромъ око 8. сатій одъ насъ отишао.

Б. Просторъ бачке варме̨е изгоси 1,614.66 ютара землѣ, свако ютро по 1.600 четверокутны хватова рачунаюћи, а иипопулаціа е само 500.000 душа.

ПУТЪ ЦО СВѢТУ:

Граћани лондонски наумили су херцогу Веллинг —тому подићи споменикъ; и за овай е маркезъ Веллеслей, недавно премиувшій старіи братъ херцоговъ, слѣдећій за исто Августово време достойный написъ сложіо:

„Conservata tuis Asia atque Europa triumphis
Invictum bello Te coluere Ducem,
Nunc umbrata geris civili tempora curcu,
Ut desit famae gloria nulla Tuae.“

Ову вѣсть пріобштуе и мађарскій „Hirnök“ додаюћи іой слѣдеће примѣчаніе: „Мы Мађари, кои смо на еданпутъ толики непріятельи постали латинскога єзыка, угледати бы се могли у найизображеніе народе европейске, кодъ кои е — премда ійнъ и материнъій єзыкъ прекрасно цвѣта — латинскій єзыкъ као єзыкъ ученъ у толикой части, да се мы изверстномъ штилу, кои у дѣлима овымъ єзыкомъ писанима влада, у истину чудити морамо, и да се тай єзыкъ готово безъ изнимке при свечанымъ написма употреблява!“

(Парны лађа по дунаву пловенѣ.)Ово редко предпріятіе све већу и већу користъ Аустрін приноси. Године 1831 дружтво е єдну лађу имало, и чистъ приходъ износіо е: 9000 фр. сребра Год. 1835 было е 5 лађій, 17,727 пасажера, и 38,529

центїй еспапа, приходъ є износіо: 86,370 фр. 54 кр. ср. — Год. 1841 лађій є было: 22, пасажира 170,078, еспапа: 513,576 центїй, приходъ: 741,848 фр. 57кр. ср. Добыть при концу ове године износіо є на 185,716 фр. 8 кр. ср.; целогъ пакъ друж:ва капиталъ садъ износи: 3 000000 фр сребра.

(Старый топъ.) Године 1533 за варошъ Шмницъ направлѣнъ є топъ одъ знатне величине съ написомъ: „Варошъ Шемницъ дала ме є направити, кога я згодимъ, тай се неће смѣяти.“ Овай топъ кои є и садъ іошъ у животу, каже се, да є између свію други найстарїи у Аустриской Монархїи.

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ

Бугарске.

Заради возрожденіе новой болгарской словесности или науки. Сочиненіе, или книжица Русскаго Историописателя Венелина. Москва 1838 Превелъ Губернскій Секретарь М. Кифаловъ Тетевенецъ Съ притуряніе нѣколко пѣснеи, и Истории заради Полу-Славяне, или Румуне (Молдо-Власы), и нѣкоихъ достопамятствъ и мудрыхъ изрѣченій. Букурещъ. Напечатана оу Іосифа Капайнига сосъ буквы Питаря К. Пенковича 1842. Н• 8 ни. XVI. 190 стр.

Тешкоће Изнато быти нашимъ читательнима оно големо исторично дѣло г. Венелина „Древніе и нынѣйшніе Болгаре,“ изъ чега є овай отривакъ преведенъ. Аукторъ докназуе, да є бугарско кньижество пріе свію осталы славенски у цвѣту было, будући є іошъ г. 862 п. кр. у бугарскій єзикъ свето писмо преведено зашто и пыта: кои іошъ одъ данашньи еуропенски народа може се похвалити съ тако давнашньомъ литературотъ као Бугари? — Овай є цвѣтъ бугарскогъ кньижества покрай многи бура и вихрова коекако развіяосе до почетка осомнаестогъ вѣка. Донде є и у влашкимъ земляма богослуженіе славенскимъ (старо-бугарскимъ), а судейска свѣтска дѣла новобугарскимъ єзыкомъ одправляна была. Но садъ є подигосе разяреный вѣтаръ, кои є развіеногъ цвѣтка листиће сасвимъ силатіо!

конацъ слѣдуе)

ОБЯВЛЂНІЕ.

Живымъ родолюбивы Србаля жертвама, као правымъ бытія своегъ изворомъ, подпомаганъ излазіо є

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ СКОРОТЕЧА,

благородномъ своемъ опредѣлѣнію, колико є могуће было, одговараюћи. Одъ многобройны прилога, кое су намъ ревностни списатели, као наймиліе цвѣће єлати усрдствовали, учредничество є оно бирало, што бы милу публику Србску поучавало, забавляло и увеселявало, рѣчію: што бы Србскомъ вкусу и садашнѣмъ времена духу одговорало. Осимъ найновіегъ паризкогъ и бечкогъ ношива, саобштавали смо, и саобштаватћемо и мило наше народно ношиво, а и друге знамениты мужева образе. Но при свемъ томъ искроено Признаемо, да нити красной намѣри нашой, нити праведномъ родолюбивы читателя очекиваню у пуной мѣри саотвѣтствовати писмо у стању были. Єръ као што є свакоме познато, свакій є почетакъ, а особито кньижества Србскогъ, кое се текъ садъ изъ колевке дизати, и у поредакъ доводити починѣ, одвећъ тежакъ. Но съ друге стране колико сердечно желимо, толико питамо се иадеждомъ, да ћемо поредъ неуспиногъ нашегъ труда многе препоне єъ пута уклонити моћи. А да бы ову за свакогъ Србина користну намѣру у дѣло лакше привести могли, то ништа намъ друго

недостае, него озбыльска воля, богато и єднодушно подпомаганѣ родолюбивы Србаля; єръ тимъ само начиномъ књижество цвѣта и желаеме плоде доноси. Зато да бы и мы бреме то лакше сносили, и да бы Пештанско-будимскій Скоротеча свомъ опредѣлѣнію у пуной мѣри одговарао; да бы се просвѣштеніе и изображеніе србскогъ рода на вышій степенъ довести, и предъ ученомъ Европомъ лице своє указати могао: то умоляваю се сви, кои желе не само словомъ него и дѣломъ Срльи быти, и конма дубоко на срцу лежи напредованѣ Србске литературе — да се на Пештанско-будимскогъ Скоротечу за будућу 1843 годину пренумерирати благоусрдствую, — тимъ више што мы половину чистогъ прихода жертвуемо весма слабоме фонду наши народны школа Србски!

Славный народе Србскій! Школе су ключъ народногъ просвѣштенія, дакле и благостоянія. Но ове постояти немогу безъ довольна фонда. Фондъ дакле валя умножавати. Пештанско-будимскій Скоротеча средство є, коимъ се найлакше фондъ наши народны школа подпомоћи и умножити може. Има ли онъ знаменито число пренумеранта,— ето да се сваке године фондъ школскій знатно умножи безъ да бы то ткогодъ и осѣтіо. Онай, кои се на Пештанско-будимскогъ Скоротечу пренумерира, двогубу корист народу чини, прво и найглавніе што умножава фондъ школскій, а друго што тимъ истимъ и књижество подиже и єзыкъ изображава. Надамо се дакле, да ће се на овай родолюбивый позивъ нашъ родолюбиви и ревностни Србльи родолюбиво одазвати!

Условія Пренумераціе. — Пештанско-Будимскій Скоротеча излази двапутъ у седмици, свакогъ Четвртка и Неделѣ, єданпутъ на по табака съ образомъ ношива, а другій путъ на читавомъ табаку. Пренумерирати се може на свакой ц. кр. пошти, и у експедиціи Пештанско-будимскогъ Скоротече (Bastei-Gasse Nr. 349). Цѣна є за Пештанце 4 фр. и 36 кр. ср. за остале на страни съ кувертомъ по пошти 5 фр. ср. Ако намъ срећа послужи, да знатно число пренумеранта добыемо, то ћемо цѣну спустити.

☞ ГГ. (п. н.) Пренумеранти изъ ц. кр. наслѣдны држава, нека изволе предплатити на пошти, преко кое желе листове наше добыяти, иначе не могу іймъ се ови слати.

☞ Тко бы желіо ствари за купованѣ, продаванѣ, или предмете књижевне, трговине и рукодѣлія публики обзнанити, такова обявлѣнія ће се у Скоротечи за 3 кр. ср. одъ линіе примати.

Издаватель.

Издаватель Димитрій Іовановићъ. Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei-Gasse Nr. 349).

Упешти словима Баймеловыма.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ
СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 43. Четвертакъ 26. Новембра 1842. Год. I.

Съ вѣрномъ дружбомъ люби свое
Човѣкъ мирне дни проводи,
Драге ужива свѣтъ покое
У веселю ну слободи.

Палмотићъ.

МОЋЬ ПОЛЮБЦА.

По плаветномъ тіомъ небу
Таванъ облакъ разграно се.
Міріаде златны очи
Изъ нѣг' любко памигую
На самртно залюблѣногъ,
Да му яде утишаю!

Сяйна луна за мркастый
Часъ облачакъ закланя се,
Да заган залюблѣногъ; —
Часъ свѣтила зраке шири
Да му драгость обожене
Лепе Милке лепше сія.

Польско цвеће раскокано
Са безбройнымъ былѣмъ зеннымъ
Любкій задай по воздуху
Широмъ ліе, а надъ Милкомъ
Удвоава, залюблѣномъ
Сласть любави да удвои.

Наймилін зефирови
На крилы се садъ подижу,
Сви прилећу къ залюблѣномъ,
У лице га з'диркую,
Да разблаже жаръ любави
У прсима залюблѣногъ.

Съ лакогъ лишћа шапутанѣмъ
Жуборъ бистрогъ поточића
Травомъ, цвећемъ закрилѣногъ
Любезно се договара,
Да радости залюблѣногъ
До милина изподнжу.

Сви славуи и косови,
И све штогодъ пѣсму знаде,
Ясно гласе удесило,
Да са любкомъ хармоніомъ
Хармоніи осећаня
Залюблѣногъ умиле се.

А залюблѣнъ на нѣдрама
Лепе Милке занешену
Главу смртно оборіо;
Нит' е дниже да драгости
Лепотице насити се,
Већъ да пушта уздисае.

Срце му е утрнуло,
Душа лежи у несвѣсти,
Очима е обневидіо —
У Милкиной околини
Крайня чама напала га,
Силу жизне неосећа.

Милка гледну, пакъ се сети,
Чимъ се яданъ залюблѣный
Изъ несвѣсти къ себи враћа:
Єданъ полюбъ мутномъ оку,
Другій бледомъ лицу даде:
А залюблѣнъ къ себи дође.

Садъ му души Мирiаде,
Луна, цвеће, зефирови,
Хармонiя одъ гласова
Сладость свою придолише,
А полюбацъ любезнице
Срцу цуно задовольство.

Ненадъ.

ОДГОВОРЪ

На пытанѣ филолоѓичко у Скоротечи подъ броемъ 32. на стр. 196 и 197.

(конацъ)

4. П. Може ли се причастiе настоећегъ времена по прописаномъ одъ Г. Вука правилу правити одъ 3. лица множ. числа, и то у свакомъ глаголу?

Од. Не може у свакомъ глаголу. Мы имамо у єзыку Србскомъ глагола траюћихъ и нетраюћихъ, на пр. скачемъ и скочимъ; одъ скачемъ може быти причастiе скачући (а не скакаюћи); а одъ скочимъ не може быти; тако и одъ сѣдимъ, сѣдећи; сѣдамъ, сѣдаюћи; а одъ сѣднемъ не може; тако одъ стоимъ, стоећи; ставмъ, стаюћи; а одъ станемъ не може. —

Слѣдуе дакле, да се причастiе настоће може правити одъ глагола траюћихъ и повтораваюћихъ, но одъ нетраюћихъ и єднократнихъ неможе.

5. П. Може ли се свуда писати онако, као што се изговара, или не?

Од. Ако се ни у каквомъ другомъ єзыку неможе писати, као што се говори, то се у Србскоме писати не само може, него башъ и мора, зато

1. Што Србльи текъ сада починю писатикньиге (то єсть овога вѣка), нити имаю старихъ класичкихъ списателя, на кое бы се могли угледати, да пишу онако, као што су имъ и стари писали, као на пр. Грци — А по свой прилици и остали, данасъ образовани народи, морали су найпрiе почети писати онако, као што су и говорили онда, а послѣ почевши уреднiе и разумнiе мыслити, почео є и єзыкъ и начинъ писаня свою важность и красоту добывати.

2. Што є Србскiй єзыкъ iошъ и садъ више у народнымъ устима, него ли у кньигама, а народъ є Србскiй найбольiй граматикъ и рѣчникъ своегъ єзыка; зато списатель Србскiй морао бы се до душе више владати по народномъ єзыку, него ли по своiой само вольи. Єръ други народи ваде свою граматику изъ своихъ списателя, а мы за сада моремо є вадити изъ народнога говора.

3. Што Србльи немаю iоштъ, (или неће да признаду оне, кое имаю) граматике ни рѣчника, него имъ народный говоръ служи за ово и за оно; а тай се єзыкъ найвише састои засада у народнымъ Србскимъ пѣснама, коима се мудрый списатель може разумно користовати.

4. Што Србскiй єзыкъ у народнымъ устима и у своiой простоти могао бы се назвати класичкимъ изъ узрока, што ни є оноликой разлики подложанъ, као што є на пр. италiанскiй, нѣмачкiй и други Пакъ и при найвећой своiой разлики, єдва се распознае ова у нарѣчiяма (ако ихъ смемъ тако назвати) Херцеговачкомъ, Сремскомъ и Црногорскомъ, у коима намъ є Г. Вукъ описао разлике, написавши свой рѣчникъ и забавнике у Херцеговачкомъ; — Княза Милоша животъ или Граћу за Србску историю у Сремскомъ; — Свое пословице у

Црногорскомъ нарѣчію. Сваки бы Србскій списатель морао познати сва ова нарѣчія, пакъ писати на коме хоће, само бы требало пазити, да се по свуда само єднога држи у цѣломъ своме послу.

Димитрій Владисављевићъ.

О ЗДРАВЛЮ.

Ово є, кромѣ милосердія нашегъ создателя, и согласія наше совести, найвеће благо, кое човекъ ужива. Оно намъ особито бытіе наше благополучно чини. Кадъ човекъ здравлѣ изгуби, изгуби све што є пріятно и зактеваня вредно.— Болѣ є добро здравлѣ уживати, него цѣлымъ светомъ управляти. —Здравлѣ є свакогъ благополучія основъ; безъ нѣга небы смо избранѣйша удоволствія уживали.—

Кадъ се тело у здравомъ состоянію находи, онда се душа у нѣму разширава, каже Демокритусъ у єдномъ писму на Іпократеса, тога ради, додає онъ, дужность є оны, кои важна и многозначућа дѣла предузимаю, да се постараю свое здравлѣ у добромъ стању содержати, єрбо кадъ тело страда и болесть га мучи, душа тада нема никакве склоности нит' къ ученію, нит' къ исполненію добры дѣла. Болесть распростируе ужасну мрачность по целой нарави, и разумъ у то исто станѣ замрсива.

Кадъ човекъ здравлѣ изгуби, изгубіо є све, нит' му га достоинство, нит' богатство накнадити може. Нѣгово неоцѣнено благо онда се само припознае, кадъ є изгубљено. Оно освештава наша предпріятія и намереня.

Безъ здравля и сунце намъ є мрачно и цело єстество, хотя є оно свакимъ добромъ напуњено, нами є єдно тамно и непріятно пребыванѣ, и свако удоволствіе, кое светъ у себи содержава, брзо преко нашегъ срца претрчи, и никакавъ знакъ задоволства за собомъ неоставля.

Кадъ бы се съ богатствомъ, вели єданъ славанъ списатель, свагда могло здравлѣ и покой купити, или кадъ бы достоинства болесть могла удалити, ко небы радо сребролюбивъ быо? коли неби радо честолюбивъ быо, кадъ бы се здравлѣ власти покорити морало, или чрезъ достоинства повратити могло? Скупоценый штапъ подагрическимъ ногама толико помаже, за моћи болѣ одити, колико и друга проста штака, блистанѣ злата и драги каменя приноси вредъ слабымъ и мутнымъ очима, у место да ій излечи; и круна на глави толико исто помаже главобольи, колико проста спаваћа капа. Самъ Крезусъ быо є у болести своіой сирома човекъ.

Здравлѣ є душа, коя сва удоволствія оживлява, и безъ здравля човекъ кодъ найбольи и изрядніи єла гладовати мора; онъ кисело и намргођено гледа на найкраснія, и избранія вина, и онъ є кодъ своегъ великогъ добра и блага сирома и несрећанъ човекъ. Безъ здравля младость сву свою снагу губи, а лепота нѣну прелесть; найнѣжнія и пріятнія музика нашимъ ушима є несносна, свако пріятељско обхожденѣ, нами є непріятно; палате су тавнице; богатство за употребленѣ безполезно; достоинства и чини тяготни, а сама круна на глави є бреме.

Мы морамо дакле оно художество, кое люде учи, како ћеду они ту неоцѣненну благодать получити, са своимъ ревностію обработавати, и нѣна цѣлителна поученія са удоволствіемъ и благодарностію примати. Мы морамо заиста ону науку осимъ свію други аки найзнатнію и полезнію учити, коя човека поучава, године живога нѣговогъ продужити, и коя нѣму добро здравлѣ и право удоволствіе пріуготовлява. — Умѣреность є та наука, трезвеность є то

благополучно художество. Єдина наука, коя люде ко благополучію води, ако желанія своя знаду умерити, она проузрокуе нашему бытію право услажденіе, и сва удоволствія нѣгова. Она све силе тѣла и душе крѣпи, и содержава ньіове различите послове у реду и согласію.

Здравлѣ є исто тако къ дужностима живота нужно ,! као и свакой забави и увеселенію што є; наказанія є достойно ако га ма чрезъ нашу кривицу расточимо, и своєвольно изгубимо.

Нема може быти жалостніегъ и сожаленія достойніегъ состоянія за єдну высоку благородну душу, него кадъ она слабомъ и немоћномъ тѣлу подлећи мора. У таквымъ обстоятелствама цело человеческо великолѣпіе бывати престає, светлостъ духа се помрачи, философъ се смете и заплете, а юнакъ буде побеђенъ и найвећимъ и славнымъ людма ништа друго неостае, него чувство ньіове невиности. —

Налази се међъ грчкимъ поетическимъ сочиненіяма єдно пѣніе, здравлю посвећено, у комъ се съ неизказаномъ красотомъ описуе теченіе, кое оно на благополучіе живота нашега, и на сва наша увеселенія простире. Незна се заиста, при каквомъ є случаю ово мало пѣніе сочинѣно было, али толико се ясно види, да є сочинитель болестанъ морао быти, и у првомъ восхищенію свогъ на ново полученогъ здравля налазити се морао, кадъ онъ на слѣдуюћій начинъ здравлю проговара: „О ты неоцѣненно здравлѣ! Ты почитанія достойнѣйше свію небесны Божества *) допусти ми подъ сѣни крила твои остале дане живота мога проводити, и немой ми ту милость отрећи у напредакъ кодъ мене обытазати. Безъ тебе неможе срећа, нит' лепота, нити каква млогочислена фамиліа, а и сама высочайша власть, коя є глава человечески благополучія никакве радости нит' сладости имати; без тебе они предмети желанія, коя мы у пріятностима любови постигнути тражимо, никаково волненіе не чине, али съ тобомъ постигну сва наша увеселенія новъ животъ, и у твоемъ присутствію, о ты мати благополучія! дозволяваю намъ Бози найчистіе удоволствіе, и разпространою у срца наша утѣху, коя сва наша страданія истреблява; и твое благодѣтелно диханіе дае цветове удоволствія процветати, и безъ тебе неможе човекъ благополучанъ бытп.

С. М.

*) Стари стиховорци нису морали свое язическе Богове за весма срећне држати, єрбо Пиндаръ каже: кадъ є човекъ са здравлѣмъ, богатствомъ и честію благословенъ, онъ онда не жели у число Богова примлѣнъ быти. —

КРАСНЫЙ ПРИМЕРЪ МИЛОСЕРДІЯ
изъ живота Цара Іосифа II.

(продужено)

У разговору разуме Царъ, да се она Марія Б. зове, и єдина кћи некогъ скелеціе, и да є своє родителѣ іоштъ зарана као дете одъ шестъ година чрезъ смрть изгубила. —Будући да одъ ньи ништа наслѣдити имала ніе, зато є она одъ своє и йне воспитана, и кодъ нѣ до пре подруге подине, кадъ се и ова преставила, живила. Одъ овогъ времена ранила се она досадъ одъ плетива и шва руку свои, и пре осамъ месецій при єдной честной и могућной фамиліи, гди є често целе дане проводила, госпои, нѣнымъ кћерма одрастлыма у женскимъ ручнымъ пословма у помоћи бывши, съ єднымъ младымъ човекомъ у позналасе, кои є у трговини као калфа служіо. И то є тай Іосифъ, кога є она са прозора звала. — Царъ є измаміо одъ незлобиве дѣвице чрезъ своє непознато искрено соучастіе на нѣномъ случаю и то признаніе, да тай младићъ ню искрено люби, и она такођеръ къ нѣму

равну нѣжну наклоность да осећа. - „И да онъ чека само на смрть своґъ одвећъ богатоґъ и староґъ стрица, чи е онъ єдиный наслѣдникъ,“ додала є она ватренїимъ и вышнимъ гласомъ, „да самъ за себе намести се, пакъ онда, — то знамъ за цело, — уздржи л’ онъ што є обећао.— онда’ћемо мы быти єданъ пааръ!“ „Добра девойко!“ реко є Іосифъ коснутъ: „ако бы ваша сладка надежда, при таковой не одбаченой сведочби, о єдномъ невиномъ и ништа не подозреваюћемъ срцу опетъ преварена была!“„Мыслите вы то?“ запытала є Марія неспокойно. „Я не потврћуємъ то, да не бы васъ већма узнемирі, него што сте већъ; ал’ нѣгово дуго —изостаянѣ!“ — „О! онъ є за цело болесганъ.“ „Заґъ се іошгъ нисге о томъ известили?“ „Ахъ! то се непристои, я сама немогу тамо ићи, а кога бы могла другоґъ тамо послати?“ „Знате шта добро дете! а ћу о томъ испытати, и вы ћете, што пре могуће буде, известіе имати.“ „Ахъ! кадъ бы вы то тели!“ „Зашто не? Видите добро, да то опетъ ніе тако зло, што є мене злоразумѣніе вама довело.“ „И я садъ тако мыслимъ“, рекла є Марія: „да Майка Божія, коіой се я крепко молимъ, васъ є мени као анѣела хранителя послала.“ — Іосифъ текъ садъ запыта за име нѣногъ любезника, и при коіой трговини онъ наодисе. Она му каже: „Тай младый човекъ зове се Гербертъ, и кућа є у трговини Халермундъ и компанія.“ Међу тимъ докъ су се разговарали, смркло се сасвимъ, безъ да су примѣтили; Іосифъ дакле тео се удалити, но Марія примѣти, да се страшный неће моћи у помрчини по уски степени безъ свеће доле сићи. „О! чекайте іошгъ мало мой Господине.“ рекне она са особитомъ слободомъ привативши га свойски за раме; „вы ћете пасти, но я ћу брже свећу ужећи.“ Она ткне своґъ асталчићу, извуче чекмеџе, извадивши кресиво укреше, и помоћу сумпорачногъ кончића свећу зажеже. — Садъ є Іосифъ текъ мого черте младе девойке ясно познати. Невино цветаюће Мадоне лице светлилосе прамъ кестеноцрнкасты власи, ковсу безъ художества на закрилита недра доле висиле, показиваюћи ружу здравля на нѣномъ образу, и нѣно ватрено црно око гледало є нѣга тако отворено и добровольно, да є онъ іошгъ више у своґъ већъ предузетомъ намереню подкрепљенъ постао, нѣ се, колико годъ обстоятелства допусте, крепко заузети. — Марія є Цару светлила до доле, и ніе се усудила нѣга упытати ко є; но на кућны враты викнула є она нѣму: „Незаборавите само, што сте ми обећали.“ „Нећу, заиста нећу“ одговоріо є Царъ; и врати се у дворъ натрагъ врло задовольнъ съ тако нечаянымъ случаємъ, кои велику господу редко предсрета, и кои већой части ова хотимице избегнути траже.

Текъ кадъ є Марія у своіой собици сама за свой столъ радный села, и умилята іой глава на белой руци нѣной одпочивала, покаяла є она свою искреность прама єдномъ непознатомъ, и бринила се, да небы ту на нѣну несрећу зло употребіо. Но опетъ сама є себи на ту свою бригу одговарала. „Онъ є тако невино изгледао, говоріо є тако участвително,“ рекла є она сама: „онъ є заиста добаръ човекъ; онъ ће и речь одржати.“ Съ овомъ надеждомъ и утѣхомъ, да ће скорымъ известіе о своґъ любезнику Іосифу добыти, легла є; и пріятанъ санъ обузме тихоспаваюћу девойку. Цару се цветаюћа девойка съ нѣномъ детинскомъ добротомъ іошгъ цело вече предъ очима мела; нѣна тѣлесна красота теченіе є на чувства нѣгова учинила, ал’и ово бы скоро изчезнуло, како годъ што є то дѣйствіе бежућегъ часа было, кадъ небы нѣгово срце благородніе чувство некористолюбивогъ добровольства за ню осећало. — Онъ є цело вече врло разсутъ было, и нѣгова околность у

не мало неспокойство долазила є; будући њој код најтрудніегъ пазења на сваку нѣгову речь, на свакій нѣговъ погледъ и израженіе, ніе за рукомъ изишло, темель истогъ разсѣянія решити. Гдикои є сматрао нѣга съ подозрѣливымъ погледомъ и тайнымъ страомъ. Нѣговъ повелитель можда є штогодъ осетіо, што бы човекъ текъ самъ у себи признати срце имао. — Іосифъ є име трговачкогъ служителя, и кућу, при коіой се наоди, добро запамтіо, и да небы изъ памети изгубіо, таки, по повратку у дворъ царскій, записао. Слѣдующе ютро дао є онъ тровца Халермунда себи призвати; овай є дошо, и пунъ неспокойства очекиваюћи приступъ стояо є у єдной препрати. — По маломъ времену добыє приступъ. Халермундъ се дубоко и дрктаюћи поклони, но Царъ га прими врло пріятельски, и по обычномъ пытаню, кое велика господа на оне чине навадно, съ коима нужду говорити имаю, безъ да є какавъ дотицаюћій предметъ то привлачило, и кое є млого наличило на обште запытиванѣ судіе при испыту, повео є онъ разговоръ о положенію трговине. Чрезъ снисходителанъ начинъ, коимъ є Царъ съ трговцемъ забављосе, изгубіо є овай свою забуну, и врло се слободно изясни сверху неки уредба владѣнія. — „Я вамъ благодаримъ на томъ доказиваню," рекне Царъ „и оћу си забележити; но на што друго да се обратимо. Вы имате єдногъ служителя у вашемъ дућану, кои се Іосифъ Гербертъ зове." „Єсть Ваше Величество," одговори овай. — „Шта є съ тимъ човекомъ?" „Я му могу самъ найболѣ сведочанство дати, онъ є свое изучіо, веранъ є, трудолюбивъ и ослонителанъ, а притомъ изредногъ моралногъ владаня." „То ми є драго" рекне Царъ; „шта су му родительи, и єл' имућанъ?" „Нѣговъ є отацъ умро, — нѣгова мати живи, колико знамъ, у Линцу код єдне свое удате сестре. Серміе има тсго мало, као и нѣгова мати, єръ є онъ њој кадкадъ новчану помоћь крозъ мѣнбе слао." — „То му све чини честь." „Онъ є имао овде єдногъ богатогъ и неженѣногъ стрица, кои є пре 14 дана умро, и онъ се надао одъ овогъ стрица наслѣдити, као што му є често обећавао, и онъ тео се самъ онда за себе наместити, ал' овай є стрицъ — Богъ зна како є было, свое цело лепо иманѣ єдномъ монастиру оставіо." — „Само далѣ." — „Я немамъ далѣ ништа додати Ваше Величество, осимъ да ова преварена надежда истогъ младића на близу тиче ме се, ако чрезъ ту на некій начинъ и хасну имамъ." „Како то?" „Я бы нѣга онда изъ могъ дућана изгубіо, и врло бы ми тежко было, нѣгово место опетъ допунити, садъ се надамъ нѣга задржати." „Я вамъ благодаримъ за дато ми то известіе," рекне Царъ „и нећу васъ садъ далѣ одъ ваши послова задржати: съ Богомъ! — Ал' пошальите ми сутра пре подне око 11 сатій младогъ Герберта."

Царъ є тео іоштъ съ њимъ самымъ слѣдующе ютро говорити, будући є управителю полиціе наложіо сверху нѣга, а особито сверху те младе дѣвице, — кою є онъ на єданъ особитый начинъ познао, да бы больій испытъ учиніо, и нѣму известіе донео. — То известіе добыо є Царъ іоштъ у вече тогъ истогъ дана, у комъ є све потврђено нашо, што є Халермундъ о своме калфи казивао, а такођеръ и за Марію Б. осведочено є, да врло скромный и моралный животъ проводи, и чрезъ свое неутрудимо прилѣжаніе и примѣрно чуванѣ толико себи прибави, да не само своя обстоятелства и сваке потребе накнадити може, већъ такођеръ іоштъ по своимъ силама у иколи нужду трпеће подпомаже. —

(продужит'ће се)

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

Бугарске.

Заради возрожденіе новой болгарской словесности или науки. Сочиненіе, или книжица Русскаго Историописателя Венелина. Москва 1838. Превелъ Губернскій Секретарь М. Кифаловъ Тетевенецъ. Съ притуряніе нѣколко пѣсней, и Исторіи заради Полу-Славяне, или Румуне (Молдо-Власы), и нѣконхъ достопамятствъ и мудрыхъ изреченій. Букурещъ. Напечатана оу Іосифа Капайнига сосъ буквы Питаря К. Пенковича 1842. На 8-ни. XVI. 190 стр.

(конацъ)

Великій Петаръ „царъ рускій,“ у почетку осамнаестогъ вѣка, доње съ войскомъ на Прутъ, и владаюћегъ кнеза Кавтимира изъ Молдавске одведе у Руску: на то отоманска Порта съ престола влашки земаля удали бугарску династію Владиславлѣвића, и постави грчку изъ Цариграда Фанаріота. Ови протераю бугарскій єзикъ не само изъ цркве, него и изъ судилишта. При томъ како Срби подъ турскомъ владомъ, тако и Бугари управляни су были одъ цариградски патріараха, макаръ да су последньи у Трнову имали собственогъ патріарха, и у Бугарской, Трацін и Маћедонін 10 славенски епархія. У овакомъ стаю ствари Самуило патріархъ цариградскій г. 1792 на допуштењ Султана Селима III. уништи патріаршію трновску, а бугарске епархіе подложи константинопольской патріаршіи, установивши у Трнову Ексархію цѣле Бугарске. Одъ то доба Ексархъ и Епископи на бугарске столице поставляюсе роћени Грци. Ови неразумѣваюћи бугарскога єзика гонили су црквено-славенске књиге, сигурно у страху, да у њима нема какве ереси: што є и учинило, да є по народу бугарскомъ са богослуженіемъ грчкимъ заедно и єзикъ грчкій разпространосе. Чему є іошъ и то помогло, што међу Бугарима ніе было бугарски школа! Бугари дакле, кои су вѣнномъ трговину водили, мѣшаюћи се съ Грцима и слушаюћи грчко богослуженіе, сасвимъ добро извикну грчкій єзикъ; и данасъ сва писмена сношенія грчки воде, а ако што бугарски пишу, то грчкимъ писменима.— При садашнѣмъ бѣдномъ стаю Бугарске, вели списатель, ніе могуће да се бугарска словесность препороди у Турской; али има богаты Бугара и изванъ Турске, т. є. у Букурешту, Бранлову, Галацу, у Бессарабіи, Одесси, Ерделю и Пешти Овде бы они могли напечатати учебне књиге бугарске, и по-дићи новоначала а училишта, наводећи насъ Србље за примѣръ, кои-ако насъ 15 — 20 обытелый у єдномъ мѣсту има-дижемо си свою цркву, издржавамо своегъ свештеника и свою школу. Та и новогрчка, вели, и новосрбска литература изванъ Турске є почета! —

Ово є у кратко садржай предназначене књиге. Што гд. преводитель іошъ о Власима говори, то є преведено изъ Ранћеве исторіе славенски народа, печатане у Петрбургу г 1795 гл. 19. Бугарскомъ преводу прадодатъ є и грчкій. — Што се єзика и грѣматке тиче, моли г. преводитель да га читателни извине и исправе, изповѣдаюћи слабо своє знанѣ црквено-славенскогъ т. є. старобугарскогъ слога, комъ є н писао. Чудно ће можда быти гдѣкоемъ нашемъ филославу ово изрѣченіе г. преводителя. Но тако є! „Сторо-Болгарская Словесность є’ се това, що є’ Церковно-Славянская“ говори г. Венелинъ у своіой исторіи Бугара, коє рѣчи и г. Тетевенецъ наводи на стр. 5. То потврђуе Шафарикъ, Булгаринъ, Прейсъ и сви ученн данашнѣгъ вѣка филолози славенски.

ГЛАСОНОША.

Нь. ц. и кр. ап. Величество благоизволѣло є прећашнѣгъ првога Вицежупана бараньске вармеђе Христіана Шаушку, и првогъ Вицежупана крижевачке вармеђе Іована Зидарића за кр. Савѣтнике наимилостивіе наименовати.

Нь ц. и кр. ап. Величество благоизволѣло є Іосифу Вернеру, Професору Философіе на свеучилишту пештанскомъ, сталежъ унгарскога племића наимилостивіе подѣлити.

Благородный г. Димитрій Константини, намѣстный директоръ диштрикта велико-варадскогъ, одъ 60 учителя своега диштрикта скупіо є на главанъ фондъ школскій 387 фр. 30 кр. б. вр. Ревность ова заслужуе особиту похвалу одъ сваког Србина, и желити є да іошъ доста родолюбивы послѣдователя наће.

Бечъ. На позлаћенѣ орла на торню св. Стефана потрошено є 450 дуката.

Пешта. Смѣсичаръ Вилага жестисе на владаюћу у єдной овдашньой кавани нѣмштину, или болѣ рећи „антимаћаризамъ,“ кои се у томе састои, што властникъ своимъ служителныма забранюе бркове носити, нити коегъ у службу прије прима, докъ не обрије бркове.

Пешта. Пре нѣколико неделя умро є овдѣ єданъ войникъ. Лѣкари, кадъ су га распорили, нашоше у нѣму драгій каменъ.

Темишваръ. Пре неколико неделя догодило є се у околини нашой на добру єдногъ спахіе одвећъ грозно убиство. Овай є одъ дужегъ времена држао у служба Арашини, кон се єдно ютро са спахинскимъ кочіяшемъ свади, и одъ нѣга ћушку добыє. Арапинъ доће господару на тужбу, спахія зовне кочіяша и ту обадвонцу искара, будући є єданъ и другій кривъ быо. И тако се ствар чинила, да є већъ свршена. Кочіяшъ опетъ оде у шталу, ал' Арапинъ одлети у куйну, счепа дугачакъ оштаръ пожъ, конмъ кочіяша у штали тако яко прободе, да є одма мртавъ пасти морао. Убица спокойно изъ прсію извуче ножъ, и доће лагано преко двора господиновомъ стану, гди се безъ противлѣнія у руке власти преда. — Готово у исто време другій не мањ трагичный слугай догоди се у крашовской вармеђи. Некій на своме добру живећій спахіа, за когъ веле да са своимъ подложницима ни є човечно поступао, єдно вече, кадъ є за вечеромъ сѣдіо, буде крозъ прозоръ, кон съ дрвенымъ капцима затворенъ быяше, убієнъ. Знаня є достойно, да є на капку само єдна рупица была, крозъ кою є убица на свою жертву нишанити морао, и да су разбойници пре 8 година, кадъ су спахію у овой куѣи напали, тако зло съ ньимъ поступали, да су га на месту као мртвогъ оставили, єрбо є іошъ у свѣсти быо, те є безъ чувства лежаоНѣгово тадашње спасеніе, кое є занста чудновато, ни є му, као што се и вди болѣ, намышляе у главу уселило; и премда є свагда одъ оно доба око своє куће, стражу поставляо, и са свію се страна заключавао, зато опетъ свою жалостну судбину ни є мого избећи. Одъ стране вармеђски надлежателства тражи се убица, ал' му нема ни гласа ни трага,

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(У Француской) многа се самоубиства догађаю. Представлѣніе, у Академіи наравны и политичны наука у Паризу прочитано, сврху тога овако гласи: „Самоубиство види се да кодъ насъ ни єдно станѣ ни єданъ родъ и ни єданъ возрастъ людій не штеди. Како у ниским, сламомъ покрывенымъ куѣицама, тако и у великолѣпнымъ палатама самоубиство се налази. За 13 година већъ є самоубиствомъ 25.000 душа на онай светъ отишло. За кратко ово време одъ 1835 до 1839 године међу самоубицама нала зи се 90 деце, кои іоштъ ни 16-ту годину нису дорастла, и 2000 стараца, кои су већъ 60-ту годину доживили."

(Планъ наука у Хини.) У хинезкомъ дневничномъ листу „Литу Ла" следуюћа се чита за науке уредба: прьы петъ година одреднѣесе за „Наставлѣніе у закону;" други петъ за „поянѣ;" лрећи петъ за „рачунъ на пameть;" а последньи петъ за „лепо писанѣ." Између сваки петъ година даваће се по єдна година на одморъ, и тѣлесна вѣжбаваня. Цео дакле течай износи 24 године.

СТЕЧЕНІЕ

за перву Граматіческу Каѳедру у народной Карловачкой Гумназіи.

Ступанѣмъ Высокоученогъ Г. Іоанна Пантелића, досадашнѣгъ Професора у Гумназіи овдашньой, на званіе пограничногъ школскогъ Директора у славной Брігади Панчевачкой, остала є у реченой Гумназіи празна Каѳедра I-е грамматіческе Классе.

За снабдѣти исту Каѳеру съ вреднымъ, и способнымъ лицемъ, заключіо є Патронатъ гумназіальный у засѣданію своме отъ 14. овогъ Мца, явно и 17. и 18. Феѓруаріа 1843 держати се имуће стеченіе (Конкурсъ) отворити.

Са овомъ Каѳедромъ свезана є годишня плата отъ 600 фр. В В. и 6 хватій дрва за ватру. Изискуе се пакъ отъ Г. Г. Кандідата, да су філософіческе науке са превосходствомъ совршили, — да кромѣ Латінскога єзыка, кога ће предавати, и Нѣмецкій, на комъ ће онай, и проче науке предавати, и Србскій, на комъ ће и єданъ и другій толковати, совершено познаю. При томъ мораю они о своме досадашнѣмъ честномъ, и хрістіанскому закону сходномъ житію, као и о савршеню філософски наука, и о своіой досадашньой званичной служби достовѣрна доказателства са своима прошняма Патронату поднести, и на уреченый данъ устменомъ, и писменомъ испыту предъ опредѣленомъ на то Коммісіомъ себе подвергнути.

Совершено знанѣ Мађарскога, и Влашкога єзыка сматраће се за особиту препоруку.

У Карловцы 19 (31) Окт. 1842.

Патронатъ Гумназіе.

Карловачке.

Издаватель Димитрій Іовановићъ. Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei-Gasse Nr. 349)

УПЕШТИ словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 44. Неделя 29. Новембра 1842. Год. I

Изъ глухе пустинѣ Сатиръ се мой дниже.
Гундулићъ.

МУВА И КОШЊИЧАРЪ.

Мува.

Чудногъ чуда почуй свѣте,
Гди немилость волѣ клете,
Одъ постанка до тогъ данка,
Гони стопе могъ корака.
Моя сея съ згрѣвомъ дана
Излета на поля равна.
Кадъ с' у вече дома стече,
У заклоный с' плетъ увуче,
Лако, мирно мразне ноћи,
Нит' у каквой патиѣ злоћи
Проводи; и брижна рука
За ню людства марљивога
Згоде справля све могуће.
Текъ да б' сласти поля медне
У воштаный збрала сатъ,
И пожнѣла славе влатъ.
И я онымъ истымъ трагомъ
Летимъ, доломъ и горицомъ,
Ономъ истомъ моћи снагомъ
Дишемъ, коіомъ пчела нѣжна.
Мене біе етужа ладна,
Кваси тужну киша влажна.
Свакъ ме гони съ свога прага
Одъ не мила до не драга.
Яо мени, тежко мени!
Боже милый кривду скини!
Нѣну свирку, звукъ шапутный
Радо слуша бдитель брижный;
А я бѣдна летимъ сама,
У двориштa неповнана,
А кадъ тамо сви ме гледе
Ко крвницу крвне бѣде,
Смртный отровъ за ме реде.
Яо мени, тежко мени!
Боже милый, кривду скини!

Кошњичаръ.

Иди съ Богомъ муво драга!
Ніе тебн наравь блага
Ону дала славе дику,
Кою пчели сластій слику;
Стрвъ е за те слична рана,
А не благе росе мана;
Нит' е залудъ трудна рука,
Стоварницу пчели сплела:
Нѣня плоди медне сласти
Роду с' людскомъ сладке части,-
А уплювка твогъ е радъ
Смрадь нечиста, црвный гадъ.

Димитрій Арнотъ.

О ЛЮБАВИ КЪ ДОМОВИНИ.

изъ Валерія превео

Ђорђе Іовановићъ.

Любавь родительска, коя се самымъ Боговима гледе светинѣ сподоблява, све силе любави къ домовини посвећуе; истой любави и братинска дражесть свою снагу съ найвећимъ почитанѣмъ уступа. Србо кадъ се єдногъ дома основъ искорени, станѣ државе зато опетъ невредимо остае; но кадъ се станѣ државе поремети и искорени, то онда сви домови падаю, и основи се њіови искореняваю

Но зашто о томъ да много говоримо, чега є толика сила, да су нѣки и истымъ животомъ своимъ засвѣдочити морали. — Ради потврѣеня нашегъ говора наводимо слѣдуюће изъ повѣствице Римске узете славне примѣре.

Брутусъ, првый чиновникъ, тако се съ Арунтомъ, Тарквінія гордогъ, изъ кралѣвине изгнатогъ, сыномъ, на коню у битки сразіо, до су обоица коплѣмъ прободени, и смртно ранѣни готово већъ мртви пали. Може се мыслити, како є народъ Римскій независимость врло уважавао.

Кадъ се у среди тржишта страшнымъ и ненаднымъ разклапомъ земля провалила, одговорено буде: да се само онимъ та провала запушити може, чега народъ Римскій найвише има. Курціусъ, духомъ и родомъ найплеменитіи младићъ, тумачіо є да народъ Римскій найвише добродѣтельи и христости има. Онъ се, у найлѣпшемъ войничкомъ одѣлу обученъ, на коня попне, и што игда могаше подбадаюћи га у иету провалу схурва. Садъ су сви граћани єданъ за другимъ на нѣга части ради пшеницу бацали, докъ већъ земля прећашнѣ лице ніє добыла, Велике су дивоте после на ономъ иѣсту процвале. Данасъ пакъ немамо таковогъ случая, кои бы Курціеву любавь къ домовини надвысіо, да бы се могло о таковомъ дѣлу што више говорити.

Генуцію Цицу Претору, кадъ є, у одећи войводе на ратъ полазећегъ обученъ, изъ градске притворе излазіо, чудо се новогъ и нечувеногъ реда появило; єръ на нѣговой глави на єданпутъ рожчићи израсту. Одговорено му є было, да ће краль быти, ако се кадгодъ у градъ врати. Ово да се небы збыло, своєвольно преда се непрестаномъ странствованю Достойна подражаваня любавь къ домовини, коя се само правомъ назвати може, и коіой равну ни єданъ одъ седамъ римски кралѣва ніє получіо. Да бы се дакле то до вѣка памтило, слика нѣгове главе да се одъ мѣде начинити, коя є надъ градскимъ притворомъ прекована была.

Генуціусъ истый наслѣдство похвале ове, одъ кое се већа неможе ни помыслити, предао є Єлію Претору. Овомъ, кадъ є єданпутъ у суду было, сврака се на главу спусти. Мудрословци су потврѣивали, да ће станѣ нѣговогъ дома, ако сварка жива остане, постати найболѣ, државе пакъ найжалостніе; ако се сврака убіе да ће се сасвимъ противно случити. На очигледъ дакле читавогъ суда онъ сврaку убіе. Тако є онъ и изгубіо 17 войника изъ своє породице, све найхрабріе мужеве, кадъ су се Римляни на Канни съ непріятельи борили; — држава се пакъ на найвышій врхъ владательства попела. Овомъ су се примѣру Силла и Маріусъ и Цінна, као за првенствомъ жеднећи, сигурно смѣяли. —

Деціусъ, кои є господство своіой породици првый предао, кадъ є у битки съ Латинима видіо, да є Римска войска изнемогла, и већъ готово пала, и саму є главу свою благу државе жертвовао. На єданпутъ подбоде коня и у средъ непріятельскогъ стана прне, домовине благо, свою пакъ смрть желећи: єръ кадъ є већъ великій брой непріятеля посѣко, силнымъ стрѣлама покривенъ, на землю се стропошта. Изъ нѣговы крвавы рана изненадне побѣде Римляни учатници буду.

Єдиный бы таковогъ владаоца реченый примѣръ было, да ніє духу своимъ одгораюћегъ сына родіо. Єрбо кадъ є овай четвртый путъ господствовао, примѣру отца подражаваюћи, жертованѣмъ своегъ живота, и храбросћу своіомъ снагу државе већъ скоро изнемоглу опетъ опорави. Дакле незна се управо, дали є одъ веће хасне држава Римска Деціе изгубила, него што ій є требала; єръ животъ є ньіовъ предохраніо, да се непобѣди, смрть є пакъ ньіова побѣду іой добыла.

Ніе погинуо Сципіо Африканъ старіи ради државе, него се дивномъ добродѣтелію и бринуо да небы држава погинула. Єрбо кадъ є градъ Римскій у Канской битки побѣђенъ быо, ничему се ніе толико надао, колико грабежу, когъ бы Анибалъ побѣдитель чиніо; зато су остатци побіене войске по савѣту Л. Метела Италію оставити наумили. Сципіо пакъ, поглавица войске, іошъ младићъ съ голымъ мачемъ смрть претећи приморао є све войнике заклети се, да никадъ неће домовину изневѣрити. Любавь є дакле не само онъ према домовини предивну показао, него є и у прсима свію осталы већъ готово издишућу оживотвориo. —

Досадъ є о нѣкима по особъ говорено, садъ ћемо пакъ о свима скупа говорити: коликомъ и како є равномъ любавію къ домовини цѣлый градъ Римскій дисао! Кадъ є у другомъ Пуничкомъ рату благайница тако изнемогла, да ніе ни за одправлѣніе богослуженія тропка довольньо было, чиновници су благайнице своєвольно къ знатнымъ грађанима споменутогъ града одлазили, и ономыняли су ій, да бы сва своя тако у тайности приносили, као да бы држава найвећа блага имала. Грађани су дакле обрекли да ће све дати, нит новчића искати пре, него се ратъ оконча. — Господари су робова, кое є Семпроніусъ Грахусъ због славне Беневентиске битке купіо, новце одъ истогъ као владаоца искати пренебрегли: а у стану нити є коњникъ, нити є врховникъ плату заискао. Люди и жене што су годъ злата и сребра имали, далѣ дѣца сама, знаке племићства прине су, само да се бремерата поднесе. Но нити є ко благодѣяніе старешинства, кое є званія своя одправляюће одъ плаћаня градскогъ мита ослобађало, хтѣо уживати шта, више сви су драговольно плаћали. Знали су они, да су и младе невѣсте украшав свое у благайницу обшту прицеле; єрбо кадъ су већъ побѣдили Веіе, силу є злата, после свію надокнађены трошкава, заостало. Чули су такођеръ да се іошъ и грдный дугъ Галима, кадъ су Капитоліумъ обсѣли, изъ благайне намиріо. Тако су дакле Римляни, мало и велико, мужко и женско, у случаю нужде какове, къ обштемъ благу дѣломъ и словомъ драговольно у помоћь притицали.

ВИДИНЪ И НЂГОВЪ ПАША.

На єдномъ чуну, кои є као и кодъ дивљака изъ стабла изжлебљѣнъ, вози се по Тимоку, гдѣ се кодъ єдне баре мора стати. Овдѣ се средство превоза налази, сирѣчъ кочія, на коима се у Видинъ лакше приспѣти може, гдѣ 2000 душа живе. Ове кочіе, у кое су волови упрегнути, мѣсто точкова, имаю (као у старо време) четири округле плоче. Ово є отоманскій делижанцъ на дунаву, покрай парапловства аустріанскогъ дружтва, што Турке изъ њіове летаргіе никако неможе да пробуди! У овай чуданъ интовъ сѣднемъ и дођемъ Хусеин-Паши, кои є, ово што є Јничаре упропастіо, ово пакъ што као Султанъ у луксусу живи, чувенъ постао. Жалость човека обузима, кадъ крозъ ову великолѣпну и плодоносну, но готово опушћену подунавску долину пролази. Єдва се овдѣ и ондѣ полунаге циганске чете, нѣколико стада оваца и нѣколико чопора марве видити могу. Люди сувоняви и бледогъ лица; жене пакъ и дѣца забринута, заєдно съ псима и марвомъ у колеби живе, кою су каменѣмъ и блатомъ сазидали. На грѣкоимъ мѣстима налази се трагъ одъ изчупане лозе, по гдѣкои остатакъ одъ запушћеногъ воћняка, али уобште узимаюћи, земля лежи пуста и коровъ свуда расти. На неизмѣримой овой равници я никаква друга усѣва невиди, осимъ нѣшто мало кукуруза.

Градъ Видинъ, кои є поглавито мѣсто пашалука, достоянъ є ове пустинѣ; єръ онъ се састои изъ кућа, у кое єдва свѣтлость и воздухъ доћи може, због ружно склоплѣны дасака. О уредныхъ улицама нема ни спомена; воду у смрдљивымъ лужницама држе, у коима се свакоякогъ гада налази. Безбройни касапи предъ свои враты марву колю, одъ кое крвь тече у изкопану яму, гди се после усмрди, и убиточанъ задай разсипа. Мртве мачке, вашке, коньи, па и сами волови кадкадъ на улицама леже, кое бы сасвимъ праздне быле, да ій кобци, орлови и гаврани, кои се непрестано надъ стрвинама вію, ятомъ не облећу. На гдѣкоимъ опетъ мѣстима хилядама виде се грабљиве птице, кое су тако слободне, да и саме люде нападаю.

Хусеинъ, кои є о'момъ долазку извѣштенъ быо, пошлѣ ми таки своегъ кућевногъ чиновника, да мой пртлягъ у дворъ однесе, а мене самогъ да као у помпи крозъ оне улице проведе, у коима є найвише свѣта было. Онъ ме на горньи степени врло любезно дочека, и много кое о чему пыта ме, изъ шта є видити се могло, да є при обстоятелствама европейскимъ участвовао. Хусеинъ є старацъ одъ 68 година, одвећъ тѣлесанъ, любезногъ и гордогъ лица. Страшный яничара изтребитель постао є прьый шпекулантъ, онакій као египетскій паша, — слабо се съ боєвима и управлѣнія предметима бави, него непрестано са тарифама митнице. Приходъ му доноси 2 миліона франка, што на гигантичне свое операціе троши. Онъ купуе изъ Влашке много жита, изъ Крима вуне, изъ Маћедоніе уля, па после по мало продае. У полю видинскомъ и трачкомъ држи ергелу одъ 500 коня, а 1400 слугу, кое добро плаћа, ніе му доста за вођенѣ трговине. О нѣговымъ женама, на брою 30, редкомъ луксусу нѣговогъ доба, као и о другимъ нѣговогъ сераила милостницама, нећу овдѣ да споминѣмъ. — Да се тако грдно иманѣ усредъ неописане сиротинѣ налази, кое бы цѣлу провинцію, изъ кое се и добыя, оживити могло, то є заиста правый феномононъ за државногъ економа.

Ђ.

КРАСНЫЙ ПРИМЕРЪ МИЛОСЕРДІЯ

изъ живота Цара Іосифа II.

(продужено)

Царъ є съ некимъ немиромъ, кои нѣговомъ срцу честь чини, то полиціе известіе очекивао; онъ се бояо увекъ, да исто ономъ хасновитомъ втеченію, кое є Марія чрезъ свою сполашню красоту и свое разумно, а притомъ наравно поступанѣ на нѣга учинила, неће одговорити моћи; єръ и порокъ разуме не редко то опасно художество — сену добродѣтели и невиности на себе узети. И што є годъ далѣ у известію читао, то му є лакше на срцу было. — Кадъ є Халермундъ кући дошо, изазвао є Герберта изъ дућана у оближню собу. „Я долазимъ башъ садъ одъ Цара натрагъ," казао му є „кои, као што знате, мене є себи звати дао. Онъ є за васъ пропытывао, я незнамъ крозъ шта. Я самъ вамъ, као што мыслити можете, найболю сведочбу дао; и онъ оће съ вама самимъ да говори, за то сутра пре подне да се нађете кодъ нѣга. Обуците се даклемъ чисто, и нипошто то време да непренебрегнете. Идите болѣ єдно полакъ сата раніе тамо, и пречекайте докъ 11 сатій удари; онда се подайте преявити. — Іоштъ єдню. Не мойте быти одвећъ плашльивъ, ал' ни одвећъ слободанъ. — Чрезъ прво добывамо неку будалаштину, коя шкодльиво теченіе причинява, а будаласта слобода не пристои се никомъ, а найманѣ младомъ човеку, и іоштъ къ тому предъ великимъ Господиномъ." — Герберть є целый данъ разбіяо главу о

томъ, каквый Царъ темель имати може, да съ њимъ говорити жели. Све нѣгове напреге быле су суетне, и нѣгова сверху тога нагађаня тако преколомна, да є самъ себи као празне паучине пребацивао, и напоследку заключіо спокойно излазакъ очекивати. Ово само у себи заключеніе имало є ту ползу за нѣга, да є онъ са спокойнымъ решеніемъ предъ Цара изишо. — „Вы се зовете Іосифъ Гербертъ?“ „Єсть Ваше Величество.“ „У трговини сте кодъ Халермунда и компаніе?“ „Већъ одъ три године.“ „Вашъ господаръ найболю вамъ є похвалу дао.“ „Ласкамъ себи Ваше Величество да му никадъ нисамь прилике дао, да самномъ незадоволянъ буде.“ — „То є све добро и лепо“ рекне Іосифъ, и дода къ тому на нѣга оштро гледаюћи са полу пребациваюћимъ гласомъ: „ал' я познаємъ єдну особу, коя ніе задовольна съ вами.“ — На то се Гербертъ уплаши и зарумени, и онъ є тео већъ уста отворити да запыта коя? — но напрасно присетіо се, да ће то неприлична итость быти, и ћутао є трпѣливо. — „И шта іоштъ више“ настави Царъ далѣ: „та особа има правый узрокъ къ тому.“ „Ваше Величество“ промумло є уплашеный, безъ да бы управо знао шта далѣ говорити. — „Немойте ми прекидати, но одговорите садъ на моя пытаня кратко и искрено. Познаєте ли вы какву младу безъ родителя дѣвицу, коя се Марія Б. зове?“ „Познаємъ Ваше Величество.“ „Одъ кадъ?“ „Одъ пре осамъ месецій.“ — „Гди сте се познали?“ „Удому єдногъ удалѣногъ одъ мене сродника, гди є она кадкадъ фамиліи у женски послови помагати обычествовала.“ „Любите л' вы ту дѣвицу.“ Гербертъ є ћутао, и быо є ватрено црвенъ. „Зашто ми не одговорите? заръ є то злочинство красну дѣвицу любити?“ „Ніе “! промута са дубокимъ уздисомъ. „Вы сте ньойзи брачный союзъ обећали, торжествено обећали?“ „Нисамь, ал' я неодричемъ Ваше Величество, да бы мени за найвећу срећу овогъ могъ живота држао, кадъ бы она подъ сретніимъ обстоятелствама, нег' што су ова, у коима се наодимъ, моя супруга быти тела.“ — „И она нема ништа противъ?“ „Я мыслимъ да нема!“ „Вы само мыслите? Я знамъ за цело.“ Гербетово неспокойство растло є са свакимъ минутомъ, и нѣгово пређашнѣ дрзновеніе са свимъ се изгубило, кадъ є Царъ далѣ почео: „Зато се не можете никако изговорити, што сте Вашу любезну пренебрегнути могли: одъ 14 дана нисте ю ни єданпутъ поодили; са нестерпѣніемъ свакій данъ васъ є изгледала, и у страу за вама сушила се, да нисте може быти болестанъ; а како видимъ вы сте фришаъ и здравъ: чимъ се можете оправдати?“ Тай сирома човекъ быо є онда одъ стра као окаменитъ, одъ кудъ да Царъ зна што о любови, кою є онъ самъ іоштъ дубоко у срцу свомъ заключао, и ни єдномъ своме и найболѣмъ пріятелю поверіо ніе?

Царъ є имао и осећао милосердіе сверху мучногъ положеня уплашеногъ, и наставіо є тихимъ гласомъ далѣ: „Упокоитесе! По свему, што самъ я о вама чуо, не држимъ васъ за икаково рђаво дѣло способна, и то бы непрекословно было єдно, кадъ бы вы безъ свакогъ темеля добродѣтелну дѣвицу напрасно оставити тели, коіой сте любовь заклели, и коя васъ такођеръ люби. Вы се чудите, како самъ я добро о свему тому извешћенъ? Ћу вамъ ту гатку решити.“ — И тако Царъ приповедіо є трговачкомъ служителю садъ, како є познанство. съ нѣговомъ любезномъ учиніо, и додао му є онда съ чудодостойнымъ снизхожденіемъ то: „Ваша невеста мени є свое повереніе поклонила, безъ да є знала тко самъ. Будите и вы спрамъ мене искренъ: я добро мыслимъ съ вама.“ — Младићъ є пао предъ Цара на колена побуђенъ, и сузе сладкогъ чувства капале су изъ

нѣговы очію.„Устаните горе!“ рекне Царъ. —„Само предъ Богомъ морамо клечати, я не иштемъ никаква преклоненія, само искреность.“ — „Государу!“ одговори Гербертъ, почемъ се опетъ подиго: „я ћу самъ чисту и саму истину казати; и я могу то више безъ свакогъ уздржаваня, будући да немамъ ништа крити, одъ чега бы црвенити моро. Есть! я самъ любіо Марію Б. одъ оногъ тренућа ока, кадъ самъ ю првый путъ видіо; то ніе никакова мимопролазећа страсть была; прва искрица, коя е у срце мое пала, распаљивала се све већма чрезъ лепа свойства нѣногъ духа и срца, коя самъ при ближемъ познанству на ньой примѣтіо; я нисамъ мого сили мои чуства даљ противустати, я самъ изявіо ньой мою любовь, и моліо самъ ню за взаймну, ову ми е обећала; и садъ было е мое най тврђе заключеніе, да она моя супруга буде, ербо прилика тому ніе была далеко. Мени е было обећао мой старый богатый и неожењеный стрицъ да ћу послѣ нѣгове смрти нѣговогъ целогъ имања наслѣдникъ быти; съ коимъ наслѣдіемъ тео самъ онда самъ за себе наместити се, и Марію къ олтару привести. Трудолюбіе и чуварность наше бы благостояніе умножили, и мы бы обое за цело тако сретни постали, како што у томъ само може быти. Ал' — ахъ! испало е монахомъ, да е мой стрицъ мени дану речь натрагъ узео, и целу свою сермію Шотскомъ монастиру завѣштао. — Іошть нису три недѣ прошле, како е умро. Извѣстіе о овомъ завѣштанію разорило е напрасно на најсвирѣпіи начинъ сву мою надежду и планъ за сретну будућность. — Сирома и безъ прилике мое положеніе поболшати,—не остае ми ништа садъ даљ, већъ у моимъ садашньимъ обећателствама мой животъ у нужди проводит. На союзъ съ Маріомъ несмемъ ни помыслити: овай бы мене и ню несретныма учиніо. Дуго самъ се боріо шта да радимъ? Напоследку самъ заключіо тврдо ню на увекъ заборавити, макаръ ми се и срце преломило; то самъ ньой я, за сачувати іой добро име, дужанъ. Она ће мене заиста по истеченію некогъ времена заборавити; и неће фалити, да се добаръ кои човекъ, кои е имућніи одъ мене и нѣну велику вредность цевити узазна, съ ньомъ позна: и она онда ће постати нѣгова супруга, и ни кратко ни дуго неће се даљ съ бригомъ борити морати; и већъ самъ ньойзи ово мое тврдо намереніе казати, и одъ нѣ на веки одпустъ узети тео; али кадъ самъ годъ ньой ићи намеравао, то се опетъ нисамъ на то могo решити, ньойзи горе отићи. Мое е срце было одъ свію мучителныя тогайшн и безнадеждне любови растргано. Тако самъ 14 дана у мучителномъ перешенію преживіо, и іошть једнако незнамъ, шта да учинимъ. Доста самъ путій реко самъ себи: најболѣ е ню никадъ више и невидити, безъ да бы іой узрокъ тога дознати дао, — она ће мене онда за веролома држати, и іошть лакше заборавити; ал та мысль, у нѣнымъ очима рђавіимъ се показати, него што самъ, имала е за мене тако што бунтовно, да ме е гнусношу напунила' Царъ е слушао младића са највећомъ пазньомъ и чувствителношу, и кадъ е онъ сузама обливенъ већъ ућутао, запытао га е: „Вы бы се съ Маріомъ Б. за цело оженили, кадъ бы вамъ стрицъ свое имѣніе оставіо?“ „Бы Ваше Величество! То е было мое тврдо намереніе.“ „Ака бы се друго какво средство дало ваню трговину къ добромъ станю привести, шта бы вы онда чинили?“ „Онда бы највећа срећа могъ живота была утемељена. Ал' на то ніе мыслити я самъ овде странъ, безъ добротвора, сродника и подпомогача.“ „Томъ се лако помоћи може“ рекне Царъ смешећи се: „Бы л' имали вы штогодъ противно,

кадъ бы я вашегъ умрлогъ стрица место заступіо?“ Гербертъ є тео опетъ царскимъ ногама припасти, но Царъ є то предупредіо говорећи: „Пречекайте мало.“ Царъ прије садъ своме асталчићу, напише неколико врстїй, и даде младићу съ овымъ речма: „Носите то у кассу, дайте себи те новце на ваше намештай поредъ квите исплатити.“ То є была приказа на 10000 фор. „Половину тогъ даємъ я вама и вашой невести на брачный поклонъ,“ повео є Царъ речь далѣ: „другу пакъ полу можете после десетъ година безъ лихве придворной камери опетъ повратити.“ Внезапность и велика радость, коју є Гербертъ осећао, была є скоро іоштъ већа, нег' нѣгова прећашня туга и сокрушеніе: онъ ніе могао речій наћи, коима бы благодаріо; и Іосифъ га є милости пунъ одпустіо, ал' съ томъ нарочитомъ забраномъ, да бы истомъ предъ ноћь око 7 сатій свою невесту о овомъ садашњемъ променѣномъ положенію известіо. — Гербертъ се обеća, а Царъ му є смешећи се реко: „Знамъ добро да ће вама тежко быти тако дуго ћутати, ал' я имамъ мое добре узроке къ томе, то особито одъ васъ захтевати; и я при томъ остаємъ.“

(конацъ слѣдуе

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

а) сербске.

Владиславъ. Драма у петъ дѣйства одъ Іована С. Поповића. Бѣоградъ, у типографіи княжества сербскогъ. 1842. На 16-ни, стр 80.

Народну исторію Србаља г. аукторъ є у овомъ дѣлу тако вѣрно употребіо, како су правила, по коима се драма сачинява, захтѣвала. Нѣшто є придодато, али опетъ то почива на историчномъ темелю, и зато сигурно неће му се хетеродоксія пребацити. У осталомъ изъ читавогъ дѣла ваше духъ народанъ. Планъ є добро начињенъ, и живо изложенъ, што подкрѣплюе занимивостъ читателя. Можда гдѣгдѣ особака фали ошгрін изражай значай, и ако се невараво-узрокъ тога приписати се може истина витежкомъ, али превећъ нѣжномъ говору.

б) руске.

Карамзинове исторіе государства россійскаго излази ново савршено изданіе, и то већъ пето. — Полевоєве руске исторіе изишла є пета часть. — Одъ Бантиса Каменскога исторіе малоруске изишло є у Москви ново изданіе. — Филолозима Павскій са своіимъ филологичнымъ наблюденіяма надъ составомъ русскога языка дао є материю къ новомъ испытиваню. Олдекопъ издао є малу географію рускогъ царства. — Велике руске енциклопедіе свршена є 17 части.

(Часописъ ческога музема)

в) ческе.

Новы а стары Властепскы Календарж а Словенскы Позорник, на рок панѣ 1843, итд. В Липтовскем Св. Микулаши у Кашпара Фејѐрпатакыхо з Клачан. На 8-ни, стр. 136.

Мы занста живимо у тронутомъ, духовно пробуђеномъ времену; и съ топломъ радосћу увиђамо, како раскошно и богато ньива славенске народности цвѣта. Цвѣтъ народности славенске, нѣгованъ наукомъ и ученосћу, свуда се весело и миловидно развія и шири. Найновіе време донело намъ є многе врстне духове, кои на олтаръ народногъ просвѣштенія сваку и найвећу жертву приносе. — „Словенскій Позорникъ“ є кодъ браће маше Словака осовина, око коє се како ньіова, тако и обшта славенска народность окреће. Онъ пази на непріятелѣ народности славенске, и ньи смѣло кара; мотри на одродилце, и ньи братски на нравый путъ позива; онъ проповѣда сталну вѣрность према Кралю, и послушность према законима, и смртну любавь према драгой домовини; онъ учи Словаке чувати и бранити вѣру, єзикъ, име и народность, као єдине знаке народногъ живота. Може ли што племенитіе, може ли што похвале достойніе быти? Занста г. Фејѐрпатакіа мора славити свакій врлый Славенъ; а благосиляћ ће га потомство.— Мы смо у осталомъ крѣпко увѣрени, да она хула погрда, коя є по мадарскимъ новинама противъ нѣга изишла, и излази, неће га съ

предузетогъ свѣтлогъ пута, на коемъ му ловоръ и ружа цвѣта, свратити; еръ му дѣло показује, да си є за начело узео Хорацієве рѣчи: si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae. Само тако напредъ! —

г) полячке.

У Познаню изишли су: Лѣтописи Миіонера, двѣ књиге. — Вайцицки свршіо є образе прошлости (4 свезке); осимъ тога іошъ за штампу справля прву свезку достопаметностій за исторію и литературу Полака. —У Варшави изишлає юридична енциклопедія и методологія одъ Клодзниьскога.

(Ost und West.)

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(У Хеллсау, у швайцарскомъ Кантону Бернъ), хтѣла є недавно єдна жена живо дѣте закопати; али ово нечовечно дѣло буде благовремено одкривено, и дѣте избављено.

(У берлинскимъ листовима) препиру се, хоће ли се гвозденый путъ изъ Берлина у Хамбургъ на десной или левой обали Лабе градити. Само да непроћу као Угри. Тако є се и у Угарской препирало за леву и десну обалу Дунава, докъ найпосле никакавъ гвозденый путъ неподижесе.

(У Паризу) излазило є год. 1812 само 45 журнала, а год. 1826 већъ 178, предъ революціомъ год. 1830 309. Овай брой садъ є скочіо на 493, дакле іошъ єданпутъ толико, као пре 30 година. Цѣна садашньи паризки журнала є одъ 120 франка (Moniteur), 80 фр., 46 фр. до найманѣ $2^1/_2$ франка. Излазе пакъ: 35 свакій данъ, 95 сваке неделѣ, 214 свакогъ мѣсеца, 5 свака три мѣсеца, 1 сваке по године, 8 три путъ у седмици, 21 двапутъ у седмици, 4 шестъ пута у содмици, 3 трипутъ на петъ дана, 2 сваки десетъ дана, 1 шестъ пута на мѣсецъ, 88 неуредно. Садржая су 15 богословскогъ, и то 6 протестански и 1 израилскій, 29 юридичны; 27 медичны; 14 наравословны; 22 моде; 4 мореплоства; 10 театралны; 4 филозофична; 5 моралны, 19 административны; 28 воспитанія; 37 литерарны; 1 архитектуре; 28 польо и вртодѣлны; 12 књиготржны; 4 математична; 4 индустріє; 83 трговачка; 14 музикалны.

(Балтиѫа Гозадина), учена дѣвойка, добыла є у Баноніи часть юридичногъ доктора, и поставлѣна є при истомъ факултету за Професора.

(Политичны заробљѣника) мужки и женски садъ у Мадриту има 397

(Подложнична вѣрность.) Козакъ Иванъ Бакута изъ Кіемовка, у губерніи полтавской, своегъ роѣеногъ сына, кои є изъ войничке службе утеко было, власти є предао. Нь. Величество Царъ благоизволѣло є отцу 50 рублый ср. као награду дровати.

(Познань.) Не давно изявлѣна жеља Полака, да бы овдѣ театеръ имали, садъ се измунява. Влада є наложила директору нѣмачкогъ театра, да се побрине, како бы се полячкій театеръ подиго. И већъ су позоришници изъ Варшаве погоѣени. Све дакле зависи садъ одъ тога само, да полячки жителы ово предпріятіе подпомогну.

(Одъ године 1800) умрло є у Енглезкой 79 особа одъ 130 до 180 година. 7 одъ овы было є 134 год. стары, 7 дошле су до 138, 2 до 146, 7 до 155, єдна до 159, єдна до 160, єдна до 168, єдна до 169 и єдна до 175. — У Руской г. 1814 живило є: 7 особа у 125 живота годиии сасвимъ при снаги; єдна є достигла 160. Год. 1835 умро є єданъ човекъ 135 год. старъ; исте годиии умрло є 1238 особа, ков су 100 г. прешле. Одъ овы живиле су: 125 особ. 120 год.; 111 121 — 125; три су быле 126 — 130 старе; 5 су быле 131 — 140; єдна 145; 3 одъ 150 — 155; єдна 160, и єдна 165.

(У Грчкой) садъ има двадесетъ повремены списанія, одъ кои седамъ су политичны, а остала занимаюсе съ књижествомъ, умѣтносћу и наукомъ.

СМѢСИЦЕ.

Премда є Волтеръ много лажльивы вѣстій у свѣтъ изслао, нпакъ єдну истину є о лѣкарима изразіо. Онъ назива лѣкара несрећнымъ човекомъ, одъ кога свѣтъ свакій данъ ише, да човечіе здравлѣ съ неумѣреносћу у согласіе приведе.

Єданъ трговацъ сусретне своегъ пріятеля на улици, па га запыта како му є? Овай му одговори: жена ми є яко болестна, пакъ живимъ у надежди и сумньи. На то га првый запыта: кои ю лѣкаръ лечи. Н* одговори овай. То нетреба ни найманѣ да се сумняте, тай истый є лечіо и мою покойну жену.

Издаватель Димитрій Іовановићъ. Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei-Gasse Nr. 349

УПЕШТИ словима Байме олвымъ

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число **45.** Четвртакъ 3. Декембра 1842. Год. **I.**

Славожедномъ себичнику,
И чрезмѣрномъ опачнику,
Ништ' на свѣту ніе свято,
Ванъ собствена слава, злато.

П. П.

Славожедный Себичникъ.

Душесловни безъ основа не веле Вѣштацы,
Многогъ внутрость да являю нѣкіи внѣшни знацы.
О томе се увѣрити, настопмъ я 'давно,
И съ примѣромъ могъ вѣджбаня ево ступамъ явно:
Тко годь шкилявъ ніе родьенъ, а очима жмири,
И као мыщъ изъ мекиня, изъ суете вири;
Рѣдко н'е славолюбивъ, и себичанъ преко,
И завист'ю као набой *) подъ петомъ набрек'о.
Ел' пакъ ово Све кодъ тако утворива жмире?!
То исподань више него три дьавола вире.
Онъ є уштва и преповѣсть у човека виду,
Нит' се нгда зажаруе ликъ нѣговъ у стыду.
Груди су му вмѣстилище свію адски зала,
И горіе отъ свы прочи Сатане Базала;
Онъ ближнѣга мукловучки, и брата уеда,
За свакогъ є пунъ отрова, сичана и єда.
Ближнѣлюбіе, честь и вѣра, истина и совѣсть,
За нѣговъ є духъ и сердце, гаталична повѣсть,
И отъ овы буди кое, — кадь годь узме на се
Онъ личину, *) к'о нѣгда му покровитель красе,**
Вѣкъ се справля да убіе сосѣда и друга,
Ил' у чему годь заквачи, затре, ил' обруга.
А да онъ то изъ несытогъ чини себиченя? —
Познае се изъ подлогъ му дѣла дволиченя;
Єръ све вели, да съ помоћ'ю Рода за Родъ ради,
А овамо дѣла ползомъ свою гушу слади. —
И пайсладье овогъ свѣта онъ у томъ ужива,
Кадь подъ видомъ Родолюбца многе обманьява —
Шта му драго, текъ почнули честни люди съ ньиме,
Онъ ін одма у парипцу заплете ма съ кінме,
А нарочно с' поштеным' нѣму мерзким' людма,
За какове отровъ кува на вѣки у грудма,
И свадивъ ін, момат еѣи найлакъ се извуче,
Пакъ жме гледећ', како с' пошгенъ са праведнымъ туче. —
Муѣлизъ само иза легьа брата, лава стреля,
Да с' у кр'ви, не дешенъ ли? — звѣръ онога меля! —
О, отъ таквогъ клон'се брате на сну, и на яви,
И да га се свакъ сачува, свѣту га обявн!

Петаръ Петровичь Сремоподлужанинъ,
Священнодіаконъ Пештанскій.

*) отокъ

*) Ларфа.

**) По Сербско-народномъ сказанію змія се дотле красомъ звала, докле Evy у Раю преварала ніе.

ПОМОДАРСТВО.

Мода є противуположена характеру. Стари народи имадоше характеръ и сталанъ спольности изгледъ, у коемъ се унутарньость живота ньиовогъ изражаваше. Новіи народи нису тако одважни и окретни, као што су стари были; у напредованю нема толико постоянства; више у овомъ лежи нѣшто одъ намѣре и тежнѣ. Ово се страномъ и насъ Србаля тиче: мы се слабо изображавамо одъ унутарньости на спольность, но само нѣшто себи присвоявамо, што є наравно одъ страны придобывено. Зато и имамо съ модомъ толико посла; зато и ьсмо моди, или ономъ, што є по моди, подчинѣни.

Ако бы понятіе оногъ, што є по моди, изяснити или опредѣлити хтѣли, то ніе довольно, да ово са своимъ противустоѣнимъ предложенѣмъ, са старіномъ, споредимо; єръ бы се лого преварили, кадъ бы мы све оно, што є ново, рекли да є по моди. Разположеніе понятія моде было бы одвећъ пространо; єръ по нѣму бы н. пр. у области литературе Хаманнъ, Хиппелъ, Жанъ Поолъ исто тако были по моди, као сва имена, коя су одъ 1830-те године знатна постала. При томъ и ово примѣтити валя, да што є садъ по моди, до мала неће быти. Помодарство є вѣчнокретъ (perpetuum mobile), нѣшто вѣчно гибливо, — да л' у правомъ влаку, или у округломъ—тежко є разрѣшити; што є данасъ по моди, прогута оно, што є юче было, па опетъ се чини, као да тога и ніе. Назначуємъ дакле помодарство потврђаваюћи, да є оно нѣшто у свакдашнѣмъ прибыћу одъ дружтва, одъ избраны изъ дружтва, одъ обштегъ мнѣнія муклымъ условіемъ примлѣно, и то примлѣно не имаюћи призрѣнія на то, да ли помодарство по разсуђеню слободногъ духа као найболѣ, найкраснѣ и найсавршенѣ, или само као найудобніе и найпомодніе обстати може, или не.

И баш збогъ тога, што є у помодарству толико гибаня и окретности, у те сномъ с авезу тостои съ краснымъ, т.є. съ снымъ, што є у гибаню красно. Заиста характеристичный є знакъ помодарства, што намъ се оно красно чини.

Помодарство є нашъ тиранъ; свакій жели помодаранъ быти. Па опетъ помодарство има нѣшто у себи, што га несложнымъ чини: єръ помодарство є ексклузивно. У помодарству много лежи своєвольства, у нѣму се доста таквогъ налази, што є по собственомъ вкусу, а притомъ пуно серіозитета. Идеалъ у помодарству не лежи; помодарска ношня одъ вѣшгине іошгъ ніе признана. Премда Бонапарте у маломъ шеширу и у горньой хальини на стубу стои, зато є се опетъ о томъ препирало, да л' треба кипъ Фридрика Великогъ у помодарской ношньи или у идеалномъ одѣлу да се изрѣже.

Кадъ є дакле у горенаведеномъ помодарство у своимъ чертама описано, пыта се, чимъ се помодарство наше прибытности, нашегъ десетогодія характеризира? Я нећу овдѣ описивати, по чему се споля познати може, кои се по моди влада, да ли по нѣкомъ подсмѣиваню, или по нѣговой лѣпо израђеной пароки, по маказаръ-улю, или по хомеопатичнымъ пилулама, ков узима; да л' по нѣговой наклоности къ яшеню и псима, къ свима досадъ бызшимъ или іошгъ будућимъ гайдій и піанофортеа умѣтницима, къ младымъ краснымъ играчицама, къ новымъ и найновіимъ книгама, — него я точніе и слѣдующимъ начиномъ къ дѣлу ступамъ. Одъ неоцѣниме є важности, да помодарца одъ оногъ, кои ніе помодарацъ, разликуємо. Али ово уобычаєнымъ обхођеня начиномъ, кои є свакій себи кадаръ ласно присвоити, тежко быва. Но помодарци мораю се

познавати, ѣръ ѣ време, књиге и вѣкъ њіовъ.

(конацъ слѣдує)

КРАСНЫЙ ПРИМЕРЪ МИЛОСЕРДІЯ.

изъ живота Цара Іосифа II.

(конацъ)

Текъ што се почело сумрачити поитіо ѣ Царъ, савъ у истомъ оделу, као и пре два дана, у обыталиште оставше дѣвице. Онъ ѣ дошо на найгорньій спратъ, куцнуо лагано на врата. Марія запыта трезвено: „тко ѣ то?“ „Вашъ прекючерашньій посѣтитель,“ быо ѣ одговоръ. — Марія ѣ отурила браву, врата отворила, и запытала жудно: „Доносите л' ми добру вѣсть?“ „Да како!“ „Тако дакле Гербертъ нія болестанъ“. „Ништа манѣ вѣчъ то.“ „Ахъ!“ узданула ѣ Марія, „и онъ може дуго тако изостати?“ „То има свој узроке праве.“ „И то су?“ „Онъ се жени.“ „Милый Боже“ викне сокрушена, удари се рукомъ по челу, и на єдну столицу спустисе. „За волю Божію дођите къ себи, и пытайте кога узима?“ „Нетребамъ име кѣио знати; неверникъ!“ „Любезно дете! Невеста се зове Марія Б.!“ „То ѣ више Одъ свирѣпости издає и подсмеяваня.“ —„Ништа одъ обадвога“ прекине Царъ. Онъ седне кодъ нѣ, узме ѣ за руку, коју ѣ срдачно претиснуо, и преповеди іой садъ, како ѣ несретанъ нѣнъ любезникъ чрезъ нарушену надежду о наслѣдію постао, како іой ѣ тежку жервту принети тео, и како ѣ Царъ, кои ѣ о томъ случяйно нешто прочуо, нѣму новце за нѣгово предузиманѣ дао, и да ће онъ скоро за цело самъ къ ньой дођи, иѣговъ разговоръ потврдити, и съ ньомъ се на веки саєдинити. — „Боже благослови доброгъ и великогъ Цара!“ викнула ѣ Марія дубоко у срце коснута, и склопила ѣ руке. — У истомъ магловенію улетіо ѣ радосћу опоенъ Гербертъ у собу, и безъ да ѣ Цара опазіо плети управо у наруч'я своѣ любезнице. — „О Маріо!“ „О мой Іосифе!“ „Ахъ! шта самъ крозъ овы 14 дана пропатила!“ „Мой стрицъ“ — „Я знамъ већъ све“ прекине му она речь. „Ты знашъ, а одъ кога?“ „Одъ овогъ Господина овде,“ показиваюћи на Цара, кой се у єдномъ ћошку већъ сумрачне собе на позоришту найчистіе любови двію добры душа наслаждавао. — „Ко сте вы, Господине“ запыта Гербертъ у некомъ талассећемъ се и колебаюћемъ се соревнованію. — „Непознаєте ме?“ упыта Іосифъ, и приближи се нѣму и прозору, крозъ кои су вечерню сумрачность последньи зраци заодећегъ сунца у соби осветлявали. — Гербертъ ѣ познао више по говору, нежели по личнымъ пругама свога добротвора Монарха, и повиче уплашенъ: „О Боже! самъ Царъ!“ —„То самь я“. придода Царъ. „Я самь непремѣтно вашој кевести дошо, да бы се уверіо ођете л' вы мени дато обећанѣ одржати. Вы сте као поштенъ човекъ то учинили.“ — Садъ окрене се Маріи, и рекне; „Вы се можете на нѣгову речь ослонити, онъ ѣ єданъ не лакій испытъ, гди ѣ своѣ срцу заиста насиліе учинити моро, честно одржао. — Ал' заљубљени не требаю никакове сведоке, и я ћу васъ саме оставити.“ — Царъ остави съ тимъ речма собу тако брзо, да заљубљеный и убезекнутый паръ ніе времена имао свою благодарность изказати му, или баремъ га испратити. Овде нетреба ни напомыняти, да су Марія и Гербертъ одма на олтару свою верность єдно другомъ завѣштали, и да добротворный Монархъ ніе после прилике имао за свою човеческу пріятность каятисе. Великаши на земли и имѣніемъ могући често се возненавиде, ал' редко за то преимушчество, што имъ толика средства на руци стоѣ, да сузе пресуше и тугу умекшаю. И ово ѣ преимушчество зато само зависти достойно.

ГЛАСОНОША.

Нь. ц. и кр. ап. Величество благоизволѣло є прѣшнѣгъ Вицежупана Ђурске вармеђе Франца Тајтію за кр. савѣтника наимилостивіе именовати.

Нь. ц. и кр. ап. Величество благоизволѣло є сыновима почившегъ ц. кр. Обрштра Роднѣа у граничарской св. Ђурђевачкой регименти, Стефану, Максимиліану, Іосифу и Івану Роднѣу, унгарско племство съ одпустомъ таксе наймилостивіе даровати.

Будимъ. Нь. ц. кр. Высочество пресвѣтлый Ерцхерцогъ Стефанъ 24 пр. м. у 9 сатій изъ ютра изъ Беча у пожеланомъ здравлю овамо су приспѣли, и у кр. дворцу одсѣли.

Пешта. Зима, коя є съ почетка Новембра владала, садъ се по већой части умалила, и Декемберъ є тако чистъ и топалъ, као да є зима на измаку. Снѣга и леда нестало є, и може се у кадфи и свили крозъ Пештанске и гдѣкое Будимске улице пешке ићи, безъ да се човекъ укаля. Но ніе свуда овако. У одалѣнымъ предградіяма, а особито у Будиму кодъ моста непрестано є нечисто, што цѣну слободногъ крал. града садъ и свагда умалява. Мы не вѣруємо, да се унгарскій публичный друмъ између Беча и Будима у горемъ станю налази, нег' овай комадъ землѣ, па и онай доста жалостанъ мора быти, — єръ петнаестъ дана ніе киша падала, па опетъ за 10 до 12 сатій Бечка Пошта доцніе долази. Іоштъ ніе рѣшено, хоће ли се на десной ил' на левой страни дунава гвозденый путъ правити, но то є извѣстно, да ће главный друкъ одъ дана на данъ све горій бывати, и да ћемо мы доживити, кадъ ће брза кола (Eilwagen) за путъ одъ Беча до Пеште 8 дана потребовати. Садъ некъ се напредуе! —

Поштарски рецеписа споляшный видъ наново е се промѣнуо Изпрва су рецеписи были нѣмачки, после мађарски, после опетъ нѣмачки, а садъ су и нѣмачки и мађарски у употребленію. Тако бы заристо требало, да се и путинична писма (Reisepaß) у два єзыка даю, као што се у Руской и Турской чини. — Турски путника доста има у Европи, и не одъ давна Нѣгова Ексцелленція Рифаатъ Паша, турскій посланикъ кодъ Австрискогъ двора, у Пешти се 9 до 10 дана задржавао. 23-ћегъ пр. м. одпутовао є у Бечъ. Онъ є было више путій у нѣмачкомъ театру, гди є двапутъ свѣдокъ было оны догађая, кои му никакво особито мнѣніе о европейской цивилизаціи нису дали, т. є. чуо є у театру звиждање, а покрай тога и бієнѣ видіо, што заиста нимало на честь неслужи ономъ народу, кои хоће да є изображенъ! — У єдной овдашньой публичной каси, коя одъ давна ніе прегледана была, нашло є се 500 фр. у банкама, кое садъ не иду.

Пешта. Кадъ є одпре вишеспоменутый знаменитый Турчинъ у славномъ представленію опере „Норма“ было, кою грубо звижданѣ, различне неудодности и начувена чуда су пратила, веле да є казао, да то ніе опера „Норма“; єръ онъ є ню у Цариграду и у Бечу слушао, па є на обадва мѣста сасвимъ другачіе представляна была! — Кадъ су другогъ Турчина позорна учинили, да звижданѣ ніе публики мило, онъ сасвимъ зачуђенъ запыта: зашто остала публика за звижданѣмъ незадовольны играти мора (онъ є плѣскањ руку и са штаповы лупањ за игру држао), и тко ће публики, коя є платила да опера чуе, за ову мачію музику штету накнадити? Тако Турчинъ пыта, некъ му Европеацъ одговори!

Пешта. Прошасте недељ имали смо два пожара: єданъ у Іосефштадту, а другій у унутрашньости вароши (новокуплѣна кућа Текелиногъ заведенія). На срећу ни єданъ ніе знатанъ было.

Пешта. Одъ 19 до 30 пр. м прошло є овуда за горнѣ предѣле: пшенице у 13 лађи 86.925 зоби у 8 лађій 49100, єчма у 3 лађе 11. 800. проа у 2 лађе 8400 вагана.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Убоги у Енглезкой), а таковы има доста, изнашли су ново средство, штогодъ заслужити. Даю сами себи зубе вадити, па ій продаю, єръ и тако немаю шта гризти.

(Три парізка винопродавца) осуђени су да плате глобу одъ 50 франка што су продавали мѣшано вино, а то зато, єръ є та смѣса здравлю шкодльива была.

(Француска.) Садашня иппопулація Француске чини 34,491.875 душа. — Одъ г. 1700—1842 у Француской є иппопулація на 14,825.555 душа нарастла.

ПОШИВО

съ образомъ бр. 16.

Издатель Димитрій Іовановићъ. Учредникъ Милошъ Поповићъ (Bastei-Gasse Nr. 349)

УПЕШТИ словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 46. Неделя 6. Декембра 1842. Год. I

Отрада есть нѣка, рѣчми облегшаги злое;
Зато Прогне тужнымъ гласомъ и Алкіонъ пое.

Мразовићъ у преводу Овндіа.

СЫНЪ НА ГРОБУ МАТЕРЕ.

Стани срце, зашто бієшъ,
Зашт' проклинѣшъ судбе рокъ?
А ты око зашто лієшъ
Данасъ грозны суза токъ?
Ніє л' зато што одбеже
У пучину тамне мреже
Нѣжне майке брзый скокъ.

Ахъ! та то є, што ме тишти,
Што м у грудма следи крвь;
Срце болно за ньомъ пишти
К'о за коромъ слабый црвъ:
Єръ му радость сва изчезну,
Предъ очима стрмну бездну
Гледи — као бѣде врвь.

Тамо дакле, гдѣ се блиста
Серафима стройный хоръ,
И гдѣ душа твоя чиста
Вѣчный себи избра дворъ:
Тамо, велимъ, садъ плачнога
Шалѣмъ уздисъ срца мога,
Там' управлямъ ума взоръ.

Отче благій свега свѣта!
Когъ анђелскій слави ликъ,
Блажености гдѣ є мета,
Гдѣ л' радости весо кликъ?—
Ха! гласъ чуємъ: „на небу є!"
Гдѣ сладости милно струе
На свемоћства лакій мигъ.

И ты дакле тамо оде
Мати моя, мила свуд',
Овогъ свѣта да т' незгоде
Заборави хладна грудь:
Вѣчна дакле пameть твоя,
О пресладка дико моя!
Лака т' црна земля буд'!

У Пожуну 1842.

Ђорђе Райковићъ.

СЛАВЕНСКИ
И
СЪРПСКИ ЈЕЗИК.

Млого је заиста прошло година од Доситејева времена до данас, док су се књиговисци освестили и уразумили, да се Сърбљима сърпски писати може и мора; пак опет при свему томе има на жалост Сърпству, и убитак сърпскоме језику још и данас људи, који једнако мисле и говоре, да Сърбљима треба славенски писати, доказујући, да је славенски језик прави оригинални наш језик; а овај, коим они и народ говоре, да је од славенског на жалост њиову покварен и — опогањен! Повод овакове мисли и намере довести се може сигурно отуда, што исти добром слителъи

славенскога језика управо незнаду; то јест што још нису научили, да познаду, што је управо славенски, штоли је народно-сърпски; и што никако признати неће и немогу, да овај тако ватрено жељни језик њиов славенски, није прави славенски (стари оригинални); него је смеса из панонског, бугарског, сърпског и руског језика тако скърпљена, да је од исте смесе нови садашњи језик църквени књига у Русии постао, кои је сад већма од правога славенског удаљен, неголи што је и сами куриални латински од правога латинскога Цицоронова удаљен; овај је само у значењу погдикои речи изменут: али славенски тако рећи църквени несамо у значењу погдикои речи, него и у створу и у крају од първога славенскога јако се изменуо и преобразно тако, да се по правди неможе рећи да је сърпски народни од славенскога църквенога постао и произвео се, него то се пре обратно може доказати, да је славенски църквени, у Сърбуљама, од сърпскога народнога, а у данашњим църквеним књигама од Рускога произвео се и установио.

Да заиста църквени књига језик није прави славенски, за доказање тога, могла би се цела књига написати. Овде пак није места ни треба о томе дуго се препирати. Но кои би уз ово рад уверити се, да църквени језик није прави славенски, тај нека чита „Глозиана“ књигу од Г. Копитара издану, а и Добровскога, и Востоковљеву Граматику, и Г. Шафарика Пабирке (Serbiſche Leſekörner); а и моје дело „Постанак славенски слова или Писменост каква је и каква треба да је у сърпскоме језику“ у Београду 1840 на 8 — 9 табака печатано. Кад се мећер уверимо, да църквени језик није прави стародревни језик славенски, од кога би остале произвести могли, него поправљени и у млогоме по рускоме наречју направљени; онда нећемо, знам, свој красни, благогласни језик сърпски тако презирати и реметити, то јест са којекаким русизмом и славенизмом ружити и гадити. Църквенски језик истина да је у Русии постао; али опет Руси као паметни људи ш њиме нешишу у грађанским своим пословима. А наши књигописци зар да ш њиме пишу? — Али опет као за разлику, ко вољу има, нека пише славенски како може и уме немешајући у њега оно, што његово није, као што ревносни славенисте раде, н. пр. Кто скок изгуби, и правог посрне с пута — блуди маглом сметен без пута по снѣгу — Над у яму доцне се раская — тревенник что остави —.“

Сад ако се ово есапи, да је славенски речено, молим, јели славенски: Изгуби — правог — посрне — блуди — маглом — сметен — доцне се? Аколи се пак рачуна да је сърпски, а оно јели сърпски: Кто — что — снѣгу — пад — тревенник (место: утреник, то јест саоник)? А „яма“ нешише се славенски са я. Ко је видно у славенском језику игди я напред написано, ни сами јазик нешише се у старом славенскоме са я, него са ꙗ: ꙗзꙑкъ. У овој речи Сърбљи су избацили, или рећи у говору изоставили једно слово ъ на оба места, а једно я изменули на е (Руси на а); па постала реч ез'ик' (језик). Да пак Славени стари „ꙗзꙑкъ“ нису изговарали ни као што ми изговарамо „језик“, нити пак јазик, као што у църкви читамо, нити јазък, као што Руси говоре, то је света истина: они су слово „я“ сасвим друкчије изговарали, и то тако, као што ми данас изговорити неможемо, нити тога гласа у језику нашем имамо. Ово је тек зато наведено, да се покаже у колоко толико, да данашњи църквенски језик није славенски, нити је из църквенскога сърпски произведен и изображен; већем се сърпски покрај църквен-

ског а и млого пре црквеног сам собом у народу изобр: зио и украси.

(конац слѣдує)

ПОМОДАРСТВО.

(конац)

По законима помодарства ништа нема свршено (absolutes). Свашта се мотри, разсуђава, измѣрує á condition, по одношенію: нема пуке будалаштине, праве увреде, нема истините понизности — све є á condition. Помодарскій моралиста мора бити казуиста, и држати се систиме аккомодацію и коллізіе; онъ има пунъ ковчегъ принципія, коя — као ловацъ, кадъ нишани, часъ низку, часъ высоку, часъ средню мѣру — узима. Свой собственый моралъ има трговацъ, лађаръ, официръ, званичникъ, слуга, велможа, и свештеникъ.

Одъ моде човекъ у свима є околностима критикаръ; свой пакъ собственый убитакъ іошть ніе мода изкусила. Ни єдна часть неможе се безъ критике провести: ни єдна шетня ніе безъ критике. Какогодъ што ни єданъ човекъ, кои се по моди влада, не допушта, да други о нѣму суде: тако исто строго и невѣшто онъ суди о свачемъ и о свакомъ. Могућность овогъ критизираня и суђеня отудъ произлази, што є помодаранъ човекъ изъ самы атома, као што су: знанѣ єзыка, беллетристика, музика, дієтетична правила, юридична основна понятія — и шта ти я іошть таме знамъ — на кратко изъ атома науке, вѣштине и живота састављенъ.

При свемъ томъ помодарацъ чини се да є равнодушанъ, спокоянъ, пунъ апатіе, ма му се Богъ зна шта догодило. Не бы ни најманѣ по моди было, кадъ бы га силна несрећа оборила, ил' му се кои страдалацъ здраво срца коснуо; за оваке има шпиталя.

Последнѣ мысли наравно ме къ срцу помодарца воде. Не мало ій има — анатоми богме нису — кои потврђую, да є онай, кои се по моди влада, безъ срца рођенъ; но ако и ніе тако, то му га є помодаранъ отацъ одма при рођеню спалio. Ал' ово є све злобанъ разговоръ; єръ како бы иначе могли помодарци толико о своемъ ранѣномъ, венућемъ, грозничавомъ, страстномъ срцу говорити, писати и пѣвати!

Но доста о томъ, я признаємъ, да є одвећъ замршена стварь о срцу помодарца говорити. Ако бы помодарацъ єдну partie d'isolation хтѣо учинити, на очигледъ бы му се люди смѣяли; ако бы се башъ réellement залюбіо, што се само официру, кадъ є 20 година старъ догодити може, онда бы се на нѣга смѣшили; и пріятельница бы му, кадъ бы се заруменіо, као майка ватренъ полюбацъ дала и казала: „Сирото дѣте, те сирото дѣте; тако іошъ младо; іошъ ни наустница нема!“ Иначе, кадъ бы то човекъ залюбљенъ было, отишо бы у намастирт, ил' бы се гдѣ затворіо, и ту до смрти чаміо као кавалѣръ Тоггенбургъ; ил' бы се убіо као Вертеръ за Лотту. Помодаранъ човекъ о свему овомъ нема понятія. То є све — тако онъ вели — „ништа“ за мене. Пре є говоріо младићъ о своіой любезной: „наша є любавь дубока као море, и безъ края као небо,“ а садъ помодарацъ вели за свою заручницу: „она ме є разумела“ или „она є занимиво створенѣ.“

Али зашто се мучимъ съ любављю и бракомъ, кадъ ни єдно ніе по моди; єръ по моди є само онай начинъ любави међу двѣма незаконо живећимъ особама, кои є наликъ на пріятельство, и тотако пріятельство, кое є права любавь, или одношенѣ, у каквомъ є Лоренцъ Штерне у четрдесетпетой години са госпоіомъ Елизомъ Драперъ тако лѣпо живіо, да є єдномъ ньой писао: „Како бы бѣданъ

како бы несрећанъ было, кадъ бы кадгодъ предметъ вашегъ каяня постао. Бадава бы ми тко престолъ свѣта подносіо: я га заиста небы узе!“

После овогъ небы требало више ништа о педагогики говорити; помодарный педагогъ кодъ Руссоа нема мѣста; „начинъ, како треба нарави све повратити,“ то му є све; онъ не учи обшта човеческа правила: онъ тражи владу надъ младежю. Али помодарацъ є увѣкъ старіи одъ своґъ доба; онъ є старіи постао своіомъ патньомъ, своимъ опомынанѣмъ, своимъ изкуствомъ, своимъ теженѣмъ, своіомъ надеждомъ и вольомъ.

У овомъ се нѣгово согласіе споява: нѣгово є согласіе несогласіе. Ал' како то да не буде? Нѣгове желѣ стое у неспоразумлѣнію съ могућносћу, нѣгова особность у неспоразумлѣнію съ нѣговомъ окружносћу; нѣгова способость у неспоразумлѣнію са званіемъ; нѣгова недежда у неспоразумлѣнію са садашньосћу. А бы ли могло и быти друкчіе? Помодаранъ є човекъ као вѣтреняча, коя са снажнымъ крилма око себе маше, али опетъ све на єдномъ мѣсту стои.

Но найвећа загонетка помодарства свагда є была, и быт'ће ова: како човекъ, кои є до ушію у дугъ увалѣнъ (еръ дугове правити, то є по моди), може важанъ, угледанъ и помодаранъ быти!

СУЂЕНИКЪ.

одъ Стефана Голуба.

I.

Заиста, праведно хвалѣна банатска и потиска околина има нѣшто очарателно! На потисю лежи Сента, мѣсто по побѣди надъ Турцима знатно. Дана 11 Септ. свагда є слава и благодареніе, како у нашой, тако и у римо-каголичкой цркви. Ручакъ, на адици у средъ Тисе, и вечеромъ баалъ, редко фали. — И то све за „покой души“ помрлы наши праотаца, кои су подъ Евгеніемъ, Савойскимъ Херцогомъ, славно на боришту погинули. Ово мѣсто долньи краина, наравлю богато обдарены и плодоносны, было є пуно живота 11. Септ. не само празника ради, него и бербе, на велику радость и задовольство комшински гостію; особито є баала долазакъ многой младежи посла, и тумараню по улицама повода дао.

Уобразимо си вече и баалъ, много свѣћа, играчица, накићены и гиздавы, и много играча. Ту између отличніи младића, видимо и Гойка Странимировића, на кога цѣлогъ дружтва очи управлѣне быяху. Онъ є было коньичкогъ полка лайтнантъ на штаціи у Польской, и нѣко време због єдногъ плесира, кога є на двобою (duel) добыо, мораде службу оставити и купатила посѣщавати, да бы се излечіо. Изъ купатила на трагъ враћаюћи се, удари на Сенту, да пріятеля свога посѣти; па да таки онай данъ отиде кући: баала ради даде се силомъ наговорити, да остане. На баалу се случайно съ Маіомъ Романовомъ, реченомъ Гркиньомъ, упозна, коя є у походе или — праведніе, веселя ради своіой тетки дошла, и будући є о гостбиници на помоћи тетки хтѣла быти и због многи узрока — — — а я мыслимъ текъ 11 Септ ради.

Онима, кои баалска веселя посѣщаваю, неће нужно быти, овде о лакости говорити, како после текъ єдногъ валцера често найповѣренія познанства бываю, особито по маньи мѣсти, гди међусобна, проста любавь, слободна одъ примора ногъ хладногъ мазеня велико-варошкогъ, изліе се у нѣдра свакога, кои чувствомъ повѣрльивогъ дружтва и лѣпогъ пола очаранъ быти може. — Слободномъ вольомъ, као чисто неба плаветнило, разумомъ одареный, можемо л' о той се прилици чудити, или можемо л' живостногъ Гойка карати, ако є се напрасито и страстно у

милу Маю Романову залюбіо? — То темељно испитивати, о томе пресуђавати, ніе нужно; доста е рећи, да е нашъ младъ официръ до лудости се у мило дѣвойче залюбіо, — и, кадъ е триседмице за нѣномъ обилазіо рукомъ, — — — прстенуе се. — Као свакой удадбеници, и ньойзи е было pro и contra савѣтника. Осимъ тога наша красна имала е много сродника, отца и матерь, стрицева и много тетака, наставника или другарица, кои іой желю пророчеставаху. Іошъ къ томе, одъ много година единица у майке, живила е по вольи, никога ніе слушала, преко мѣре е мажена была — у толико, да е и противъ волѣ отца и матере дала суђенику помоћу врачарица руку. —

То е овако было. О поноћи између єданайстъ и дванайстъ сатій морала е по наговору врачарице ићи у комору; — насути леђенъ єзерне чисте воде; нѣколико свѣћа около леђена запалити; огледати се, врачати, и молити се некако на свой начинъ; морала е преко свега за себе и суђеника єла и посластица наготовити, у комори поставити, и тко съ ньоме узеде, — тай е нѣзинъ суђеникъ.

Тако е и чинила. Огледала се, молила се баш одъ срца и Богу, врачала, — кадъ у єданпутъ чу се ясанъ лай вашака; — но будући е киповито, мокро време было, чуо се и потайный, єрбо знамо, да вашка онда по роглѣвы се повлачи. — Нѣкій човечій батъ чуе се, гди єдва на врхъ прстію приближаваше. Мая наша, ни жива ни мртва, часъ е на окно, часъ на врата мотрила. Но текъ се играюће крозъ таму свѣтлы звѣзда ято вићало.

Наєданпутъ се отворе врата; и сѣнка величка и тамна пружи се на врати, и што се ближе довлачила, то е више живомъ човеку наличила, — а кадъ до Маје доће, посади се нузъ ню. — Она почне єсти и онъ съ ньоме. На добро то она разгаћаюћи єднако га е гледала, не дижући и не скидаюћи съ лица му ока. Вечеравши, више одъ страха него зиме, дрктала е сва. Вампиръ іой живый поласка мало, пакъ скине прстенъ съ прста своґъ, ньойзи га даде на прстъ, а нѣзинъ на свой натакне, хитно полюбацъ іой скраде съ устана, и рекне: ты си моя!

После свега тогъ истимъ начиномъ у пратньи авлиски вашака удали се — а Мая не съ малымъ страхомъ сутра данъ майци е лагала, како е на сну суђеноґъ видила. — Врачба была, па прошла; о ньой нико ништа знао ніе. — Често е после тогъ суђеникъ чепао нѣноґъ отца прагъ. Наскоро примѣти, да су му домашньи наклонѣни, дѣца и слуге и сви — — кои обычаваю младоженьи знакъ радовићеня давати, — ићаху му на руку Губити ніе зашто было времена, зато на скоро обручени буду.

По томе, данъ на данъ одлазећи имао е прилику изкусити, да му многи за то завиде. Шта више, было ій е, кои су се трудили, тай му союзъ свакояко препречити. Єдни, кои су мало вѣштіи у такомъ краснорѣчію были, говораху ніе лѣпа, ніе за нѣга ни за нѣгова лѣта, безъ характера е, пакъ ни све, што се свѣтли, ніе злато — примѣчаніемъ генералнымъ. — Што се шпеціялитета тиче была е нѣка удовица са 6 у година дѣвояка свои, коя га увѣраваше, да іоште нѣзины дѣвояка, кое се удати не желе, просіоци и нѣни быяху. Нѣка е говорила да іой отацъ сіясетъ дуга има, што изъ вѣроятны уста знаде, — даю отацъ єдва чека скинути съ врата, и шта ти я знамъ іошъ више кошта. Ова злорицаня найпре е негодовао, но после самъ о противномъ извѣсти се, и премда е желіо, да се манѣ саобраштава съ момцы и офицыры, заключивши толико пута ю зато опоменути, ніе никадъ прилику нашо. Та и како бы то могло быти! — Сама вѣрностъ и невиностъ іой е изъ очію вирила, а осећао е, да бы то увреда и пакостъ была, ню у подозрѣніе метути.

Морамъ ли конацъ приповѣдити? Ютромъ, кадъ ова повѣсть почнѣ, сѣди Мая на прозору, лѣпо и вкусно украшена, чекаюћи госте. Сирѣчъ, нѣкинъ є отацъ свако лѣто у дивной своіой башчи на салашу, кои є одъ мѣста по сата къ западу лежао, йдући къ Пешти, на брегу давао часть. Она є сѣдећи у себи мудровала: на салашъ, кои по сата одстои, при овой живости нашегъ мѣста, а особито кадъ — — — (овде є сама себи затаяти хтѣла правый узрокъ) кадъ и странны има, не треба ми ићи до пріе по сата предъ ручакъ. Майка ми станарица ручакъ ће наредити, а я ћу опетъ зато пре гостію тамо быти. Тако є планирала, тако є и чинила. А наша господа гости међу тимъ редомъ су се спремали на часть, тко преће, тко касніе поћи.

(конацъ слѣдуе)

ТРГОВИНА И ИНДУСТРІЯ.

Трстъ 25 Новембра 1842.

Die Natur- und Kultur-Erzeugniſſe müſſen, als induſtrielle, von aller Belaſtung frei ſein, ſonſt iſt es in einem heranblühenden Staate um die Induſtrie geſchehen.

Ф.

Наше предвозвѣштене желѣ, и надежде, у смотренію трговине са юначкомъ нашомъ комшиницомъ Сербіомъ, испуняваю се очевидно, и на величественый начинъ; и мы са неописаномъ радошћу читамо приспѣвшу званичну вѣсть, како є ново Сербіе Правительство, нелицемѣрно стараюћи се о подизаню и цвѣтаню народне трговине, а съ тимъ и о олакшатю саобраштенія т говачкогъ са нашомъ државомъ, досадашный ћумрукъ на паръ свиня одъ 3 на само 2 цванцика спустило. — Ово є добротворный коракъ, за конмъ ће поуздано и други, за народно благо пробытачни слѣдовати, єръ є владѣніе на мудрымъ основима у свима струкама утврђено. — Фишкалне сметне уредбе у народной трговини и благостаню нетреба мѣста да имаю кодъ просвѣштенога народа!! — Кинезкій зидъ є срушіо се дакле и у Сербіи! — Тако напредуйте народа и отечества избавителіи! Богъ ће вамъ дѣла ваша блогословити, а народъ вамъ већъ вѣнце плете, за кои сте сами неувело цвѣће посадили. Премда чиста безкорыстна слава недѣйствуе тако яко на суврем енике, али тимъ сяйніе и дичніе на потомство, кое є увѣкъ захвалніе и безпристрастніе.

Есенціи колоніялни: кава, биберъ, а нарочито шећеръ, поскупили су са близу 10 %. Памукъ, и памучна, нарочито рукодѣлна роба енглезка скочила є у цѣни яко. Узрокъ тога є новіи извозъ у Кину, гдѣ више милліона душа живе, него у цѣлой Европи. —Енглези већъ рачунаю, да ће одсадъ, узимаюћи само по 1 фр. ср. на главу, робе у вредности одъ 360 милліона фор. у Кину извозити се.

А. Баньски.

ГЛАСОНОША.

Пешта. Мадарско учено дружтво имало є 27 пр. м. овдѣ свою годишню велику явну скупштину. Грофъ Стефанъ Сеченьи отворіо є као предсѣдникъ дружтва сѣдницу ову изврстномъ бесѣдомъ, у коіой є онъ измећу други предмета, кои су за наше читателѣ одъ манѣ занимивости, крѣпкимъ рѣчма осуду свою изрекао надъ силовитымъ разпространиванѣмъ мадарскога єзика, надъ нечовечнымъ начинима, конма се одъ м ше већъ годинма противъ немадарски жителя Унгарске, именито противъ Славена поступа, —рѣчію, изрекао є оштру свою осуду надъ несрећномъ мадароманіомъ. Но тимъ што є то учиніо, што є Славене подъ обрану свою узео, забо є племенитый грофъ руку, да тако рекнемо, у гнѣздо стршево; єръ су се сви готово мадарски новинари противъ њега подигли, а именито Пешти Хирлапъ, разјенъ толикомъ, како вели, увредомъ свете народности мадарске, у дугачкомъ саставку безъ краја и конца укорава умѣреность племенитога оратора. — Мы пріобштавамо слѣдећій уломакъ изъ тога састава Пешти Хирлапова, одкуда ће читателіи наши уедно и садржай говора грофа Сеченьіа понѣшто сазнати моћи. Тако вели Пешти Хирлапъ: „ . . . То ме смућуе, и мыслимъ да ме праведно смућуе, што у јавной сѣдници мадарскога ученога дружтва устае (грофъ Сеч.), да коловоће панславенски и мадарски гибања подбада, за да ійм рогови іошъ већма нарасту; устае, да почетакъ славенски гибања упору противъ мадарске пренапетости прописуе, да гибања ова одобри, и да жестокимъ прикорима, анатему изрекне надъ свима онымъ Мадарима, кои у овымъ гибаньима монархіи непріятельскій правацъ, да што више одцѣпленіе одъ монархіе примѣчаваю; устае, да

призна истина, да мађарскій народъ право има захтѣвати, да у држави његовой у мѣсто латинскога єзика єзикъ мађарскій ступи, но уедно тужећи се, како онъ съ овымъ мнѣніемъ посве усамљенъ у народу стои; вели далѣ: да овимъ начиномъ, коимъ се сада поступа, мађарске племе само себе убія; єръ мы, прекорачивши границе права, єзикъ на силу наривамо иноплеменицима, а затимъ ій, што они на неправедно ово єнлованѣ срамотно неће да приволе, мрзимо, проговнявамо, осуђуємо, гдѣ бы ій напротивъ за то штовати и цѣнити морали; да и сѣтит' бы се морали онога начела: да оно другима нечинимо, што нежелимо, да нама други чине," итд.

Пешта 1. Декембра. Да є єдно одъ предузетыи намереня Скоротече и собштиванѣ овдешньи местны догађая, особыто коя колико толико у сбыръ наши сбытностій спадаю, мыслимъ да є целомъ читаюћемъ свету познато. Я се дакле—реченымъ уверенѣмъ побуђенъ—ни мало нисамь посумляо овомъ приликомъ две причине, кое се насъ выше—манѣ тицаю, преко Скоротече — ако Уредительство за добро найће—србской публіцы обявити, съ тымъ выше, што за вероватность исты догађая ємчимъ. — Прво: Прошасте неделѣ у петакъ после 8. сатій у ютру огласи звоно овдешнѣ србске цркве пожаръ, кои се у манѣмъ дому задужбини покойногъ Текел є принадлежећемъ родіо. (*) На ларму похитимъ и самъ горећемъ дому, где се — кое изъ сказиваня ондешньи укућана, кое пакъ и изъ собственогъ увиђеня — уверимъ, да є ватра текъ изъ саме неатости изышла. Међутимъ трудолюбиво гашенѣ онде стануюћисе Шлоссерски момака, и врстна помоћь одъ стране некои у истой задужбини находећисе питомаца учине, те ватра — покрай тихогъ времена — брзо безъ велике штете на особиту нашу радость уталожена и погашена буде. Сцена ова, коя є заръ нарочито божінъ промысломъ безъ знаменитіегъ остатка окончала се, примеромъ служи, да бы высокопочитовани и родолюбиви управителы Текелиногъ наследія любовь имали већу предосторожность у избору ондешньи укућана предъ очима држати, ма да бы и користолюбіе некій уштрбъ трпило: єръ често и мала искрица грдный пожаръ раћа. — Друго: Прекюче у недељу у вече шетаюћи се у некой улицы чуємъ страшно свађанѣ у гостилници, па изъ прикрайка прислушкиваюћи разумемъ, да є србска народность и нѣна важность овомъ повода дала, буђи є дружтво изъ єнородника и туђина смешано было. Мало часъ выка и свађа іоштъ већма удвои се тако, да у само врећанѣ народне чести, а ово у песничину разправку-ахъ-и у само проливанѣ крви прейће!! Єръ — као што самъ се доцніе вероватно известіо — првый окрвави страннородацъ єднога гашница, и тако повода да другима, те ови — за осветити брата свога — безъ разлога наваливши на нападника, страшнымъ боємъ истога оборе и готово претуку. И єдна и друга страна садъ трпи жертву болника, конма є претерано ревнованѣ према своіой народности причиномъ служило; Богъ бы дао, да бы свака друга несрећа и немилый догађай изостао! Алъ никакъ подобне причине строго осуђенѣ заслужую, єрбо су породи безумнога неспоразумленя, кое тимъ страшнію реакцію раћа, чимъ ватреніе изъ жаркости површногъ родолюбія (па іоштъ узъ пеяре дражећега Бахуса) извире. ---

Ђ. К.

(*) Види 45 бр. Скоротече.

КЊИЖЕВНЕ ВѢСТИ.

Изъ Пеште. Долазећегъ првогъ пештанскогъ вашара у Марту 1843 год. изъ печатнѣ кр. свеучилишта изићиће на свѣтъ књига: Босилѣ, стихотворна списанія Іоанна Субботнћа. Она ће у себи садржавати 35 различны поетичны саставака. Цѣна іой є 20 кр ср. — Предплату у Пешти прима и одправница овы листова.

Изъ Бѣограда. Досадашнѣ Новине Србске съ почеткомъ доходеће године излазит'ће подъ именомъ: „Бѣоградске Новине" на цѣломъ табаку у два листа (in folio) по двапутъ у седмици, у Среду и Суботу. Додатакъ къ истимъ новинама излазит'ће подъ назывомъ: „Авала" као обычно єданпутъ у седмици на полъ табака. — Полгодишня цѣна є за аустриске пренумеранте 5 фр. и 18 кр. ср. — Авала, како намъ саобштеный програмъ гласи, особито ће се одликовати. „У ню су опредѣлѣви предмети за забаву, поученѣ и економію. Нѣна ће главна цѣль быти: бавити се са србскимъ народнымъ стварма, заедно пакъи све оно, што се у цѣломъ пространомъ славенству догађало буде, саобштавати тако, да бы Србльи себе и другу свою славенску браћу болѣ познати могли, ал' тако исто и други да Србльѣ изъ србски листова познати науче." Тако вала! На Авали нека се віе застава благодатне узаимности славенске съ написомъ: Slavus sum, nihil slavici a me alienum esse puto! —

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Гвоздене куће.) У Лондону се непрестано куће одъ литогъ гвожћа дижу. Овакова една кућа одъ три ката и съ 10 — 12 соба коштує 1000 фн. шт. Ако коме ніе по вољи мѣсто, гди му кућа лежи, то ю разстави, па склопи на комъ другомъ мѣсту; а све то више не кошта одъ 25 фн. шт.

(Највеће буре) видити се може у пивници єдногъ трнавскогъ винопродавца. Оно є 2110 акова големо, и између осталы бурадій највеће, и најскупоцѣнімъ виномъ напунѣно.

(Чудный обычай.) У многимъ мѣстима Белгіе влада чудный обычай, да дѣвойке младића, кои даде да му другій љубезницу одмами, до голе главе ошишаю. Ни єданъ несмѣ се овомъ обычаю противити, и Парке са своимъ маказама ту су одма, чимъ се таковый случай догоди.

(Славенске проповѣди у Паризу) Полячки бѣгунци у Паризу добыли су одъ тамошнѣ владе допуштенѣ, да іймъ свештеникъ тизъ ньіовогъ рода у цркви св. Рохуса сваке недељ и светца мису чита, и полячке проповѣди држи.

(Вѣсти изъ Ріо де Јенеро) явлю, да є царъ државномъ савѣтнику Маринди Рибейру наложіо, да планъ састави, како бы се у Ріо де Јенеро свеучилиште подигло.

(Напрасна смрть одъ радости) Нѣкій Виктело изъ Бригтона, кои є изъ економички узрока за нѣко време у Дипу отишо быо, добыв вѣсть о смрти своегъ богатогъ брата, кои га є за наслѣдника цѣлогъ своегъ имања наименовао. Ова срећна промѣна нѣговы тесны обстоятелства таково є впечатлѣніе на нѣга и нѣгову супругу учинила, да є она онай часъ одъ удара (Schlag) згођена умрла, а онъ велику несвѣстицу добыо.

(Лондонъ.) Не давно наће нѣко дѣте на улици упрлянъ папиръ, кои изъ несташлука трговцу о врата обѣси, и повиче: „Ова се кућа подъ кирію дае.“ Трговацъ изтрчи на полѣ, да безо, бразно дѣрнште избіе; али оно є већъ было утекло: а кадъ погледи на папиръ, а оно енглезка банквота одъ 20 лундора.

(На лондонской берзи) прошасте є неделѣ 20.000 фунтій штерл. у банкама украђено.

(Особитый рачунъ) Енглези су прорачунали, да одъ к-ко людій на свѣту има, досадъ ій є умрло 26,628,843,285,075,840. Ако раздѣлимо онай брой съ нумеромъ одъ квадратне руте земљ то ће на єдну руту доћи 1283 особе, или 5 людій на єдну квадратну стопу. Узмимо садъ да се на свакой квадратной рути површя земногъ 12 гробова находи, то мора у свакомъ гробу преко 100 мртваца лежати.

☞ Г. Учредникъ Народны Новина врло є похитіо примѣтити, и насъ опоменути, да рачунъ о издаваню наши листова обзнанимо. Мы смо то у своє време и кодъ надлежећегъ мѣста учинити намѣрни, као што доказую писма оправлѣна г. г. (п. н.) скупительима наши пренумеранта, у коима молимо, да намъ іошъ неизручене новце по шалю. Ово исто и садъ явно чинимо, изявлююћи понизну молбу, да намъ почитаема г. г. (п. н.) пренумеранти на ову текућу полгодину заосталу цѣну намирити благоусрдствую, да у станѣ поставлѣни будемо, нашъ рачунъ славной депутацій школской у своє време точно предати.

Издаватель.

Издаватель Димитрій Іовановићъ Учредникъ Милошъ Поповићъ (BasteinGasse Nr 349)

У ПЕШТИ словима Баймеловымъ

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЋА.

(*Courrier.*)

Число 47. Четвртакъ 9. Декембра 1842 Год. I

Ово є звѣзда изабрана
Валовите одъ пучине,
Людскомъ роду сгаръ подана,
Да у тамности непогине.
Палмотићь

УЗАИМНОСТЬ.

(са словачког одъ Л. Желла)

Подъ Татрама шарени се
Цвѣћа пуна долина,
Свудъ около гола брда
Ко ограда дигла се,
Ту жалостна край потока
Врба густу баца сѣнь,
Подъ њомъ сѣди женско лице,
Сузе рони у нѣдра.

То не была земна женска
Изъ пра землѣ счланѣна,
Веће женска то небесна,
Одѣвена свѣтлосћу;
На лицу іой тако сія
Света часть и достойность,
Да земныма гледати ю
Єдва й можно очима.

Око нѣ по мекой трави,
Као нѣжна дѣчица
Око драге свое майке,
Подскакую генін.
Свакій себи бере цвѣћа,
Каранфила, ћурћица,
Па у ситне веже ките
Малымъ своимъ ручицам'

„Шта є теби, ло майко?“
Запытаю генін; —
„Гле, гле! какво й ово цвѣће!
Неплач' майко, — жалостна! —
Ты кадъ мутне сузе ронишъ,
И мы ћемо плакати; —
Што си тако невесело
Главу къ земльи спустила?“

„„Како небы, мила дѣцо,
Како небы плакала,
Каде тако васъ разсуте
Морамъ ядна гледати?
Свакій одъ ва'ъ бере цвѣћа,
Но свакъ само за себе,
А ни єданъ и негледи
На премилогъ брата свогъ.““

„„Сви одъ єдне вы сте крви —
Сви заєдно с' играйте! —
Єданъ другомъ зашто цвѣћа
Недаєте на поклонъ? —
Вид'те, вид'те, то ме тишти,
И жалость ми чини ту. —
Та зашто се неволете—
Као браћа што с' волу?““

„Неплач', мати, нелн суза,
Скупа ћемо садъ с' играт',
И одъ овы свы китица
Єдну грдну саставит',
Неплач', майко, іошъ и више
Цвѣћа ћемо набрати;
На одъ свега вѣнацъ сплести,
Цѣо теби дат'ћемо.“ —

Надъ долиномъ садъ звѣздица
Съ плава неба засвѣти:
Па гле само! како майци
Мутно с' лице разведри,
Већъ не лете више сузе
Низъ бледе іой образе:
Красанъ предъ њомъ лежи вѣнацъ
Сваком боіомъ изкићенъ.

Па у хитромъ колу туда
Загрлѣни ручицам',
У веселю прелюбезномъ,
Опіени радосћу,
Подскакуюћ' као нѣжна
Око майке дѣчица,
По зеленой ливадици
Генiи се веселе.

Єсте л' ради болѣ знати
Шта ће рећи овай чинъ? —
Та є женска мати Слава,
Мати наша премила;
А та дѣца, ту весела,
Добри рода генiи!
Ой славенскогъ свега род
Весел'те се браћо ой!! —

ђ. п.

СЛАВЕНСКИ
и
СЪРПСКИ ЈЕЗИК.

(конацъ)

На исти начин са друге стране сматрајући за разлику од тако названог славенскога, ко вољу има, а кои Сърбљима пишући те имао небл, нека пише по створу и говору свога језика како бољма може, немешајући и некалабурећи славенски са сърпским. А да је Сърбљину сърпски писати одвећ нужно и потребно, о томе није требе дуго расправљати и доказивати. Само света мистерија, ја мислим, још нетреба да буде профана; но само једна тајна душевнога у човеку обожавања, која чим се слабије докучује, тим већма поджиже у чуственим грудма пламен свете, побожности и кротости; а то све подрањује у човеку чуственост ка светој благодети и милости.

Што су пак гдикои књигописци досад, а и сад се још по гдикои налази, толику дигли ајку против свога, коим говоре, језика, држећи га недостојним прама славенскоме, кога су они тако горко учили, и кои је њи млого труда и зноја стао; томе је такођер њиово незнање криво што незнаду, нити оће, да признаду, да је сърпски је ик млого краснии снажнии, изображении, живљи и дотерании, а и богатии у млогоме од славенскога. И ово доказивати, требало би целу књигу написати. Ја сам од части у моме реченом делу већ показао, у колико се сърпски од славенскога облагогласио и украсио, и сваки дан краснии и снажии постаје. Засад то толико о језику; зашто се није бојати да ће књигописци од свога језика одустати, и пристати уз ревносне Слависте, као што се гдекоји и сад после толике борбе појављују!

Из свега горе реченога ово се дознати и потвърдити може: 1) Да църквени тако названи славенски није прави славенски иего поправљени језик; 2) Да сърпски није из църквено-славенског изведен нити изображен, него да је млого старии од истога; зато да се неможе славенском ортографијом честито написати сърпски како ваља и требује; 3) Да је сърпски млого изображении, јаснии, и богатии од славенскога; зато се њиме може млого боље и правилније писати; 4) Да и Руси њиме непишу, веће са своим народним; 5) Да сваки, кои је рад писати славенски, тај треба да пише управо славенски, а кои пише сърпски, опет ваља право сърпски да пише. А кои то добро незна, нека се мане писања, док ненаучи; јербо место кори-

сти, коју нам је рад принети, чини велику штету и замет, за кои му неће потомство зафалити.

А. Д.

ОДГОВОР

на „Задатакъ Србскомъ Филологу“

(у 32 броју Скоротече).

1.) У Српскоме језику не може се Ш Ч употребити мјесто Щ; а ко томе узрока не зна, онај нека прочита оно, што је о изговарању овога слова (щ) до сад писано (н. пр. у предговору к Српскоме рјечнику на страни XXXIV.).

2.) Гдје се у језику нашему Славенско Щ претворило у Ћ, гдје ли је остало, те се изговара ШТ, то се мора из народнога говора научити и знати. Врло мало рјечи има, у којима се може чути овај изговор на обадва начина, као н. п. што се у Сријему и у Бачкој и у Банату говори општина, а по западнијем крајевима народа (нашега опћина и опћински: први је овај изговор јамачно узет из Славенскога језика (као и свештеник мјесто свећеник), а други је управо по својству нашега језика.

3.) Који глаголи од оних, који се у накл. неопр. свршују на тати, у садашњему времену имају там, који ли ћем, и у томе је тешко поставити правило за онога, који не зна. Ови глаголи нијесу сами, него иду у ред онијех многијех глагола у нашему језику, којијех накл. неопр., и остало, што од њега постаје, иде по првоме спрезању, а вријеме садашње и оно, што од њега постаје, по другоме, пак се у садшњему времену (пред е) претвара Г и З у Ж, Д у Ђ, К и Цу Ч, С у Ш, Т у Ћ, а послије Б, М и П дође још и Љ, и. п. стругати стружем, мазати мажем, глодати глођем, викати вичем, мицати мичем, писати пишем, метати мећем, зобати зобљем, капати капљем. Међу ове глаголе иде и искати иштем (и ишћем) и. т. д. Гдјекоји оваки глаголи имају садашње вријеме и на ам и на ем, н пр. шетам и шећем, дријемам и дријемљем, и т. д. У нашијех глагола мора се знати ако ништа више, барем накл. неопред. и садашње вријеме; и колико се ово на први помишљај чини ласно, опет ја сумњам, да ли би се међу данашњијем књижевницима могла наћи тројица, који би то знали у свакога глагола: ја први, који готово тридесет година о томе мислим, познајем два глагола, у којијех то не знам управо.

4.) Ја не познајем још ни једнога глагола, у кога се причастије садашњега времена не би могло начинити од трећега лица множ. броја, а ко познаје који, нека га покаже.

5.) „Може л’ се свуда онако писати, као што се изговара, или не,“ о томе је у нас напоминјато много пута, и сад, кад би се што на ново говорило, морало би се оно све опет казати и још те што додати, и тако не би могло бити „съ краткимъ примѣчанiемъ“, за то се оставља за други пут. Надам се да се Г. П. Нинковић не ће за то срдити, особито кад помисли, да један може питати, што хиљаде не могу одговорити,

Ненад Новковић.

СУЂЕНИКЪ.

(конацъ)

II.

Около 12 сатій подна — дома одногъ на піяци зяпи капія отворена, одтудъ кола съ два халовита, ал’ омалена коня, излетаю; господичића два тераю ій, а слу-

га сѣди острагъ. После четврть часа, єдва дужь двоє њива одстояху одъ салаша, кадъ ал' коньи, уплашившисе, отму махъ, те на мѣсту, гди се требало савіяти, преврате кола. Коньи побѣгну. На срећу кочіашъ хитаръ, пређе извратка скочи съ кола, за коньма потрчи и близу салаша, гди є руля гостію на полю стаяла, да виду шта се сбыва, ухвати ій и поведе натрагъ. Нарочито дѣвойке чакъ до полакъ пута къ несрећницима притрче, коима, кромъ надераногъ образа и нажулѣны леђа, ништа злога ніе се догодило.

Єданъ юнакъ пѣшице, а другій салашана єдногъ, кои є предъ њи дояшіо, коня усѣдне, пакъ управо правцемъ на салашъ. У томъ и кочіашъ врати се съ коньма. Онай, што пѣшице поће, быяше текъ образъ надерао, узме кочіяшевогъ єдногъ коня, уяши га, и пређе нег' онай првый приспѣ на салашъ. — Prior tempore, potior iure — то се и кодъ наши хероя догодило, єръ, премда Гойко ніе узрокъ несрећи быо, опетъ є кривъ остао; много є ковшта на нѣга другъ му налагао.

Текъ што у собу дођоше, ал' већъ и чорба на трпези стои. Гладни гости и за себе брижльиви фришко поналазе мѣста. Текъ єданъ између гостію, т. є. Гойко, кои є леђа нажулыо быо, последныій къ асталу дође, и зато врло незгодно на страни мѣсто добыє. А Мая іоште после нѣга дође, пакъ ніе ни добыла мѣста. У Французкой бы томъ приликомъ баратуцетъньи поустаяо, и своя бы іой мѣста понудили. Кодъ насъ є то иначеј, а особыто између сродны и познаты. Тамо поштени грађани, ако су за ручкомъ, наместе се по вольи и потраже понайбольій залогай, нити имаю найманю бригу о томъ, ко гди сѣда, и како руча.

Ал' є ово рђава навада за двоє заљубљѣны была; цѣла два три сата нису се видили! — После ручка нѣкій навали на Маю, пакъ іой лагаріе говораше и око нѣ омилявашесе.— Ето белая! Гойко є мысліо изпрва то є текъ дужности гостинске ради, и скоро ће ту шалу манути, — али не, све се више онай око Маи разпаљиваше тако, да є Гойко, на канапету покрай нѣногъ одъ уяка брата сѣдећи, доживіо, да ю є и „драгомъ Маіомъ“ називати чуо, и по лицу ю погађивати видіо.

Свакій живъ є љоборевньивъ. Я не вѣруемъ ономъ, кои каже, да ніе; и то не могу свѣдочити, да ли се нису покретале у грудма нашегъ лайтнанта коньичкогъ равне страсти; ніе мого не помыслити: дал' онай улагивало ніе какавъ између нѣзины драгана, — можда ил' истиниты и свагдашньи, или текъ по виђеню.

Садъ нека ми тко каже — да нема невалялогъ у години дана, пакъ и то нека каже — да нема злы и опаки людій, свѣтски отрова. Гойко є се мало намрштіо быо, пакъ упыта своегъ комшію, да л' непознає лагарца (Kurmacher) тогъ? — „Мыслимъ“ одговари подозрително; „да, да, я га добро познаємъ;“ пакъ уђута, и хтѣде бесѣди дати другій правацъ. Гойко є негодовао то. И заиста ништа ніе мучніе, нег' полу основано подозрѣніе. И то є свакояко мудровао, а како треба — разазнати ніе мого.

Међу тимъ докле су се у нѣговымъ грудма кувале и дизале страсти, навалыила є гомила гостію кући полазити.

То є предъ ноћь было; а нѣга ћемо око поноћи на коню видити, до ушію умотаногъ, къ истомъ салашу приближавати се: текъ се паръ челичны пиштоля на мѣсечини изподъ кабанице засвѣтльиваше. Одъ салаша двѣста ил' триста коракляи привеже коня своегъ за колацъ, а самъ полако на прстима къ зиду

приближи се, кои доста высокъ, на форму манастира калуђерица, цѣлу є авлію обколявао и опасавао; навали на нѣга лотре; пакъ и задай бы запретіо да престане, тако є пазљиво се на зидъ пењо кадъ на врху бияше сѣдне, претури лотре на другу страну зида, и тако се доле сиђе. — На врата предворія повуче се; прислушкує — ништа не чує. — Треба знати, да су у предходнику два пенџера била и єдна врата — гостинске собе. Више њи мало куньска, одъ куда се у собу отчину и материну ишло: и одъ ове собе су два пенџера на истый предходникъ гледала. — Дакле се између два пенџера гостинска подкраде; — ту — шта чує? шта є то? Тежка стопала мужка! — Ситанъ гласъ! — Отацъ и мати чакъ у трећой соби спаваю — — — Охъ, проклета аспидо! — кадъ бы садъ пропасти мого; кадъ бы сву околность, съ овимъ гньиздомъ порока, у Содому и Гомору претворити мого! — — промумло є.

А шта є нѣму, пытамо? Да ніє о невѣрности нѣной увѣріо се? Да ніє онай самъ, съ коимъ є после ручка онако радо говорила, што неслано и нагрдно изказао? ил' можда є самъ увѣрити се хтѣо? — Ніє то. Нѣзинъ є нећакъ, кои є пре єдногъ дана дошо съ путованя, бio оно, што се после ручка тако повѣрљиво титрао, но кога нашъ Гойко познавао ніє; — свему є причина онъ бio. Говоріо му є, кадъ є на самогъ нѣга упыте управіо, да пытолюбіє заязи, своимъ шальивымъ начиномъ свашта. Говоріо му є, да покрай нѣне собе спава, кадъ бы хтѣо и у нѣзиной — — — и тому подобны лудиня. Зато є ючерашный данъ съ гостима куhи отишо, и у ярости и болу срчаномъ ово написао:

Благородна Господично!

Зло самъ извѣстіо се о вама, о любави вашой, о вѣрности мени задатой. Толику самъ срамоту доживіо! я, кога се надежда лѣпше одъ босилька зеленила и кои самъ ту надежду любављу заливао; нити є лѣпше и веселіє ружица се ширила и развіяла после росногъ ютра, него моя надежда, да њу райско благо уживати; но ова садъ ево, мразомъ невѣрности и лицемѣрія вашегъ покрита, на вѣки є увела. — Мене не кривите: я нисамъ показао паклено невѣрство. Люде доста познаємъ; людма много не вѣруємъ, ал' ушима што чуємъ, то ніє лажь. — Живите здрава и съ миромъ; тко є невѣра: — видит'ће се можда по времену. Благодарну и постояну више цѣнимъ и поштуємъ, него добродушну. Онай, ако є и найманьій даракъ, нека вамъ, ако за друго не, баръ за подсмей остане; а я њу мою душу и моє крваво срце за споменъ задржати. Съ Богомъ. — —

Гойко Странимировићъ.

Наша Маја тужно ожалосћена, проклињући данъ части и веселя, проклињући єзыкъ несмысленика, мало по мало тугујући — за Гойкомъ, за нѣга распытујући, смртно разболе се и — — престави.

Гойко є одма другоютро на штацію одпутовао. Имаући нѣшто чувства и срца, разпытивао є за њу, и чујући, да є жалостно нѣно станѣ, да є болешљива и да слаби данъ на данъ; а извѣстіо се био о лажљивости мечте своє, похити куhи, да ю живу нађе. Кадъ се сишо съ кола, прво се къ њойзи, онако у коњичко-войничкой униформи, упути. Но шта є видіо? — На нѣгову вѣчиту тугу — дома ю ніє нашо — но гди? у цркви, гди іой свештеници мѣсто брачнога „Іса іе лику й“ пояху надгробно пѣніє, послѣдныій опроштай свѣта: „плачу и рыдаю.“

Како къ сандуку ступи, падне на колѣна и за моли заклопацъ скинути, да, іой бледо и ледено лице, дѣвичества цвѣтомъ у крашеной сузомъ облів, и цѣлива прстенъ свои, кои є у земльи на заручнице руци трунути морао.

и то 110 философа, юриста и теолога, а 40 хуманиста; — 202 у дниттриктуалномъ лицеуму у Левочи, и то 123 философа, юристе и теолога, а 47 хуманисте; — 435 у дниттриктуалномъ лицеуму у Пожуну, и то 247 философа, юриста и теолога, и 72 хуманисте; — 301 у дниттриктуалномъ лицеуму у Шопроню, и то 77 философа и теолога, а 69 хуманиста; — 207 у дниттриктуалномъ лицеуму у Шћавници (Schemnitz), и то 47 философа и теолога, а 75 хуманиста; — 218 у дниттриктуалномъ гимназіому у Розенау, и то 74 хуманисте; — 102 у дниттриктуалномъ гимназіому у Сарвашу, и то 28 хуманиста; 162 у гимназіому у Пешти, и то 54 хуманисте; 137 у сеніоралномъ гимназіому у Мишколцу, и то 37 хуманисте; — 62 у сеніоралномъ гимназіому у Шаіо-Гемеру, и то 25 хуманиста; — 80 у гимназіому у Ошћану; — 24 у латинскимъ граматикалнымъ школама у Комарану. — Свега 2. 725

Изъ Баната на међи сремской и бачкой. 2 Декембра 1842. Прећашнѣ неделѣ необычномъ хитросћу пуко є био гласъ, да є Њиово Высокопреосвященство нашъ Г. Архіепископъ и Митрополитъ умро. Пре два мѣсеца утѣшенный народъ у толико є више уплашенъ био, у колико су гласоноше или одъ страха, или изъ почитанія или изъ каквогъ другогъ повода вѣсти овой лажльивой пуну вѣроятность прибавити трудили се. Несумнямо се, да є ова вѣсть и у далиѣ предѣле стигла. Зато држимо за дужность нашу, лажльивость овога гласа крозъ новине обявити и савъ народъ нашега православія увѣрити, да є нашъ Г. Архіепископъ и Митрополитъ савршено здравъ.

Истраживаюћи источникъ ове вѣсти чули смо изъ доста вѣроятны уста, да се недалеко одъ Карловаца неко наоди, коме є воображеніе превазшло чувствованіе и чисту паметь (као негда некомъ Лики у Аргу, Тразиллу у Атни, Шведемборгу у Шведской); и ово лице одъ избранія архіепископскогъ последнѣгъ непрестано само собомъ булазни, да є Г. Архіепископъ и Митрополитъ умро, да му треба читати молитву на исходъ душе, и да се одма звонити а викати има: даанъ— даанъ.—

Ако є ово истина, то изъ любави хрістіанске молимо свемогућегъ Бога, да своіомъ светомъ силомъ овога болестника одъ луднла излечи.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Нѣкій изъ Текисе судія) држаше убици, кои є на смрть осуђенъ био, следующе слово: „Іоване!“ ствари овако стои: дворъ васъ ніе пре пролећа обѣсити намѣравао; али одвећъ є ладно, и по несрећи є ваша тавница у врло рђавомъ станю; прозори су поразбіяни, а коморе у таковомъ станю, да се у њима ватра наложити неможе; притомъ и число робова умножено є тако, да вамъ се само еданъ покровацъ може дати. Вы бы дакле до пролећа врло бѣдно живили. Сматраюћи на ова обстоятелства и желећи ваша страданія колико є могуће прекратити, човечности и сажалѣнія чувствомъ опредѣлює дворъ, да таки у ютру обѣшени будете.“ — Іованъ благодари благородномъ судіи на истинитомъ саболѣзнованію.

(Енглезки листови) саобштаваю двѣ прокламаціе цара хинезкогъ, у коима се тужи да нема толмача, посредствомъ кои бы енглезкимъ барбарима њину неправду доказао. Управителя енглезке войске сравньива съ пацовомъ, кои се до хинезке воде довуко, и непримѣтно градъ Тинае освоіо.

(У Мисисипи) убилу су змію, коя є 58 стопа дугачка была.

(У Француском двору) сви су већъ скинули црну хальину, кою су за Херцогомъ Орлеанскимъ носили, осимъ херцогинѣ удовице, коя ће га 13 мѣсеціи жалити.

(Одъ Наполеоновогъ времена) до данасъ 17 су се войника изъ француске войске, због своє храбрости и талента попели на следующа высока достоинства: два су краља постала, два принца, деветъ херцога, два фелдмаршалла и два Генерала.

СМѢСИЦЕ.

Тко мора готово свагда на полю живити? — Истина, єръ она редко наће добро мѣсто.

„Іово“ рече єданъ слуга другоме, „знашъ ли, кои є удъ у твогъ господара безчувственъ? — Носъ, єръ га жена већъ одавно за носъ вуче, и онъ іошъ неосећа.“

Мати една врло є свою дѣцу хвалила. єданпутъ за кћерь свою рекне: „На свѣту нема толико књига, колико є моя кћи прочитала.“

Издаватель Димитрій Іовановићъ. Учредникъ Милошъ Поповићъ (BasteinGasse Nr. 349)

У ПЕШТИ словима Баймеловымъ

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 48. Неделя 13. Декембра 1842. Год. I.

МОДРЕ ОЧИ.

Желянъ погледъ модрогъ ока
Любву тражи ал' двоумно.
Изъ небеса па высока
Силази се доле сумно;
Тайно люби вонстину,
Люблѣноме жертвуе се:
Благу милу чрезъ бистрину
Чувство сердца изсне се.

Боязљиво Любезнога
Мотри, пази око стыдно,
Взора пакъ се и таквога
Кротко срами очевидно;
Весма бонс' презнати се,
Разумѣно зло ли быти,
Предъ свымъ тражи сакрити се,
Страсть у тайне мракъ увити.

Случи л' кадъ се изъ ненада
Желянъ ко да нѣг' погледи;
Лице, пре као зора млада,
Што с' румен'ло, тадъ пребледи;
Око нѣжно чувствующе
Више плѣни, негъ што тражи;
Свымъ изкреше страсты врyе
Побѣдуе, когъ недражи.

Тиху, кротку, и преблагу
Наравь значу модре очи,
Ко є плаву имао драгу,
Зрео ньой то на чела плочи.
Те, као нѣжне, и покорне,
Владаю свудъ неосѣтно,
Небу єръ су равнозорне,
Све разсмотру разговѣтно.

Но као небо што се мрачи
Тамнымъ кадкадъ облацыма
Сузам' модро се обвлачи,
Сумня л' узрокъ, ил' га има:
Бисеромъ тадъ сузахъ влажно,
Ил' полакъ обумируе,
Опетъ есте преподражно
Любву, вѣрность искаюће.

Као се редко что разжари,
Кварне мунѣ и несѣва:
Сердомъ тако с' неразяри,
Ни поразит' что захтѣва
Власть смирено разшируе,
Милымъ влада милосердно;
Мужу вѣрномъ повѣруе,
Ревнованѣ незна гердно.

Іоанић Пачићъ.
ц. ц. коньич. I. капетанъ

СОВѢТИ РАЗУМА.

(изъ Геллерта.)

Прибави себи (учи разумъ и искуство) точно, право и совршено познанiе твои дужностій ньине потребе и изредности обнављай и подкрѣплюй ово познанiе, сачувай одъ заблужденія, на одправлянѣ и на животъ точно обрати, и учи се чувствовати, да є и наитеготнія дужность твоя срећа. Пази на твоє страсти и гледай, да те не преваре; зато паметно на себе мрзи, и безъ пристрастія свакій данъ испытуй твоє срдце; єръ свакій новый данъ за тебе є новъ животъ. — Мысли често у-торжественомъ миру са страхопочитанiемъ на Бога, и тражи у сматраню нѣговы совршенства и дѣла, не манѣ у зна-

цима нѣговогъ особитогъ провиђења и спрама тебе любови найсветіе побуђенѣ, да свуда правично радишъ; еръ те онъ свуда види. Учи како самогъ себе, тако и люде, съ коима, и мѣсто, у комъ живишъ, съ нѣговымъ добрама и праву ньину цѣну одъ дана на данъ све болѣ и точніе познавати. — Здраво пази на ону велику цѣль, због ков на земльи живишъ, на краткость твогъ живота, на достоинство и безсмртіе твое душе, на добродѣтельи награду, и казнь порока, — не само на овай животъ, него и на вѣчность. Побужденіе совѣсти твое, и внутреный стыдъ зла не угнѣтавай; еръ они су бранителъи добра. — Одъ прве младости твое гледай да совѣстно живишъ, докъ ти срдце у добру не отврдне. — Гледай да се свагда съ полезнымъ предмѣтима забавляшъ и съ трудомъ да живишъ; ербо безъ труда нема среће, нема заслуге, нема добродѣтельи. — Одреци себи и дозволѣна увеселенія, да лакше надъ страстма владати можешъ. Избѣгавай обхођенѣ порочны, тражи дружтво добры людій, учи се изъ примѣра паметніи мударъ быти, и изъ читаня полезны книга сбирай сокровиште за разумъ и срдце. — То гледай да непрестано чинишъ, нак ћешъ одъ дана на данъ добродѣтелніи и срећніи бывати.

Истина, да се цѣла човечія срећа не состои само у добромъ срдца расположенію, еръ човекъ, кои ни е само духъ, него и тѣло, дакле и своимъ чувствама многе пріятне радости уживати може, потребуе и внѣшну срећу. Згодность, здравлѣ, и якость тѣла, добро име, слобода и сигурность, честь и богатство — есу добра, коя можемо а и треба да желимо; но опетъ су маня. Болесть, худость, сиромаштво, презренѣ, оскудица на нуждным стварма, слабо тѣло — есу зла, коя мы никадъ не можемо сасвимъ равнодушно сносити. Найвећи злочинци често су сва блага у руку имали, и опетъ су предъ свѣтомъ исповѣдали, да су несрећни. Напротивъ найболѣгъ и найкроћегъ често е внѣшна срећа оставляла; но онъ е опетъ своимъ задовольствомъ доказао, да ніе было несрећанъ, и да га е нѣгова добродѣтель невредима обдржала. Нытаймо нѣгово срдце, кога оно за срећнѣгъ држи, мирно умирућегъ Сократа, или неправедногъ судію, кои га на смрть осуђуе? невино уваженогъ Іосифа, или срећный порокъ, кои га у окове баца? — Умаляваю ли заиста богатства и достоинства муку будне совѣсти и страх смрти? Мы за ньима тргнимо и достигнемо ій, но желимо іошть већма да ій достигнемо. Она ни су кадра желѣ наше сасвимъ умирити, еръ су оне ненаситиме. И ако ій и умиримо, ово не зависи толико одъ насъ, колико одъ срећногъ исхода, кои одъ насъ не зависи.

Не добыемо ли ова внѣшна добра кадъ ій тражимо, то се наша надежда промене у неспокойство. Напротивъ морално добро и онда, кадъ за ньимъ тежимо, и оно не сасвимъ, или не у пуной мѣри добыемо, задоволява насъ, и то са внутреньимъ спокойствомъ и тихимъ одобренѣмъ. Влада, кою надъ моимъ ѣдомъ желимъ да обдржимъ, неиде ми сасвимъ одъ руке, или ми одвећъ доцканъ за рукомъ испада. Но опетъ я познаемъ мою добру намѣру, и то ме тѣши. Я самъ се дуго трудіо, да умемъ трпити, но іошть никако не могу то добро у мени да видимъ. Но опетъ ме тѣши мысао: ты ни си забадава тражіо, ты си твою дужность учиніо. Мысао добре намѣре и правогъ труда награђуе ме; и премда іошть плода не видимъ, ништа манѣ болый самъ постао; ербо е мое срдце нешто добро хтело; и никакво време, никакавъ случай, никакво разсужденіе човеческо не може ми ово отети. Колико су дакле морална добра, сматраюћи ньино станѣ,

већа и изреднія одъ други добара? Како є сладка награда одъ нижегъ степена мудрости и добра на вышій се попети, одъ ове ил' одъ оне се погрѣшке отрести, забранѣной жельи противустати, бурну страсть побѣдити, себе предосторожнієгъ, умѣренієгъ и цѣломудренієгъ, мудрієгъ и равнодушнієгъ, у опасности мужественієгъ и одважнієгъ, унесреѣи утѣшителнієгъ видити, и на велику провиѣења помоћь и вѣчиту Творца милость ослонити се смети!!

П. П.

РАЗБІЄНИЫЙ КРЧАГЪ.

Повѣсть одъ Х. Чокеа.

Превео

А. Андрићъ.

Маріета.

Ла Напулъ є едно истина врло мало мѣсто на морскомъ заливу одъ Кане-а, али га опетъ познаю у свой Провансіи. Оно лежи у сѣну вѣчно зелены, високи палма и тавны наранца. То пакъ нечини га истинна гласовитымъ. Међу тымъ веле, да ту расти найватреннія грожђе, найслађе руже, и найлѣпше дѣвойке. То я незнамъ; ал вѣруемъ међу тымъ радо. Штета што є Ла Напулъ тако маленъ, те ватреногъ грожђа, сладки ружа, и лѣпы дѣвояка тежко доста производити може. Иначе бы имали и мы штогодъ у нашой земльи одъ тогъ.

Ако су одъ постанка Ла Напула све Ланапулке саме красоте быле, то є безъ сумнѣ морала мала Маріета чудо быти, кадъ ю и сама Хроника спомиње. Звали су є истинна само маломъ Маріетомъ; но она небыяше маня, нег' што одъ прилике едно дѣте одъ седамнайстъ година и нѣшто више быти обычествуе, ковгъ чело таманъ до устію одрастлогъ когъ човека допире.

Хроника одъ Напула имала є вальда добре основе, одъ Маріете преповѣдати. Я да самъ на месту Хронике, и я бы тако чиніо. Єрбо Маріета коя є съ нѣномъ матеромъ Манонъ досадъ у Авиньону живила, превернула є, дошавши опетъ у родно свое мѣсто, ово скоро сасвымъ. Башъ не куће, него люде и ньове главе; а не башъ главе свію людій, него нарочито оны, кои су главе и срдца близу два тако пунодушна ока увѣкъ у великой погибели. Знамъ бо я то. У таквымъ догађаима ніе шале.

Мати Манонъ болѣ бы была учинила, да є у Авиньону остала. Но она добы у Ла Напулу вѣко мало наслѣдство; ту іой западе едно мало иманѣ са нѣколико виноградій, една спретна кућа подъ сѣномъ едне пешчаре, између маслина и африканскій багрена. Таково што неодбія никоя сиромашна удовица. По нѣномъ мнѣнію была є она садъ богата и срећна, као да є већъ грофина отъ Прованса, или такво што.

Тымъ горе за добре Ланапулезце. Они се таковой бѣди ненадаше, нити су кадъ у Омеру читали, да є една угледна жена, читаву Грчку и малу Азію до боя и раздора довести могла.

Како несрећа доће.

Текъ што бяше Маріета четрнайстъ дана у кући међу маслинама; ал' већъ свакій младый Ланапулезацъ дознаде, да ту Маріета обытава, и да у читавой Провансіи дражестніе дѣве нигдѣ нейма него управъ у той кући.

Ходяше л' она крозъ варошь возносително лако, подобно преобученомъ Анђелу, у лепршаюћой се альини, зеленикастомъ мидеру, напредъ на прсима поредъ ружичны пупова єданъ цвѣтъ одъ наранце, а око сивогъ шешира вію-

ће се цвеће и пантљике, ков нѣно фино лице засѣњаваше, да онда бяху сви намргођени старци говорљиви, а младићи сви бяху нѣми. Свудъ се отвораше десно и лѣво по єданъ прозорчићъ, по єдна врата све редомъ. — „Добро ютро“ или „добаръ вече Маріего!“ поздравляху ю сви. Она пакъ одпоздравляше смѣшећи се десно и лѣво.

Ако є Маріета у цркву ишла, оставляла су сва срца (сирѣчъ младића) небо; очи све светитељ, а молителни прсти блудиште у бисеру брояница. То мора да є велико негодованіе узрочило, особыто кодъ побожны.

(продужитће се)

ГЛАСОНОША.

Найновіе вѣсти изъ Сремски Карловаца являю, да є Нѣгово Высокопреосвященство Господинъ нашъ высокопочитаємый Архіепископъ и Митрополітъ Пречестнѣйшегъ Г. Іачковића Архідіякона на степенъ Сингела, а Пречест. Г. Каћанскогъ Протодіакона на степенъ Архідіаконства произвести благоизволіо. —

„Вилагъ“ намъ сообщава: У нашой главной вароши и даню се краде. Противъ овогъ є непрестана тужба — но при свемъ томъ оно остає по старомъ. Безобразна продерзльивость у овой струки трговине превозилази сву вѣроятность и понятіе. На сѣнскомъ простору (Heuplatz) пристойно приближи се лепо одевенъ човекъ некомъ Господину, и запита, колико є сатій? кадъ овай цепный сатъ извади, другій му изъ руке зграби и побегне; бежући моліо є, кои су се ту десили были, да оногъ, што га вія, ухвате, у комъ метежу и нѣму изиће за рукомъ у множини се изгубити. — И то се на светломъ дану догоди!

СМѢСИЦЕ.

(Вѣрно дворенѣ.) Маріа Антоината, кћи Маріе Терезіе, коя є после несрећна кральица постала, любила є своегъ супруга неописано. Кадъ є онъ одъ велики прилѣпчивы богиня лежао, дворила га є она даню и ноћу непрестанно сама. Лѣкари іой забрањиваху кодъ нѣга седити, на кое и самъ краль за избавити ю изъ опасности, казао є да она таки собу нѣгову остави, ако му добра жели. Она преморана изиће, и нѣга остави. Предъ вечеръ калуђерица єдна пріявисе молећи, да іой се дозволи съ кралѣмъ говорити. Краль ю к' себи пусти, она, као свака калуђерица, завѣсомъ црномъ покривена, казала є, да є одъ своє игуманіе послана, да га у той болести двори. Кралю се то допадне, и допусти. Но какво є удивленіе за нѣга было, кадъ є изъ постелѣ у поболшаню здравля познао, да є нѣгова супруга одѣло калуђерице обукла, и нѣга преварила, да га само послуживати и неговати може.

(Мужественно воздржаніе) У ческомъ селу Кхеле живіо є єданъ землѣдѣлацъ, кои є пиво радо піо, и бурмуть шмркао. На покладе напуни свой бокалъ и бурмутицу, и проведе у песми и игри тай данъ. Првый данъ поста закопа бокалъ и бурмутицу у башту, и кадъ є на воскресеніе изъ цркве кући вратіо се, извади изъ землѣ. и затимъ піо є као свагда умѣрено. Ово е 64 пута чиніо, чимъ є своимъ сожителныма лепъ примѣръ оставіо.

Д. М.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

Конмбра. (у Порт.) Овы є дана одъ тавничара на кральицу одправлѣна писмена молба, у коіой веле, да они у тавници већъ неколико година чаме, безъ да имъ ко оће да суди, а то зато: єръ нема никаквогъ судіе, кои бы судъ држао!!

Кадъ се Н. Бернієръ музикантъ при кр. капели у Парізу († 1734) у Риму задржавао, свашта бы на свету дао, само да се са славнымъ Калдаромъ упозна, да бы одъ нѣга што научіо. Али се нѣму ни є могло доћи. Бердієръ се дакле морао одважити да послужитель кодъ нѣга буде. Єдаредъ нашавши на писаћемъ асталу своегъ Господина започето састављнѣ (Composition), узме перо и довршн га. Одъ то доба постану найискренія пріятельи.

☞ Мы смо у намѣренію были съ данашньимъ Листомъ и Ношиво издати; но будући да то због светаца ни є могућно было; зато ћемо у слѣдующемъ Листу почитаємой публики то надокнадити.

Издаватель Димитрій Іовановићъ. (Bastein Gasse Nr. 349

У ПЕШТИ словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІИ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 49. Четвртакъ 17. Декембра 1842. Год. I.

СТРУКЪ БОСИЛЬКА.

Зеленн се мило цвеће,
Пуштай мирисъ твой!
Єръ ты си мн старе среће
Драгій споменъ мой!

Зеленн се, кадъ си милый
Нѣжногъ срдца даръ,
Когъ мн даде, кадъ іой лице
Силный посу жаръ.

Невиности кадъ іой срдце
Сво обузе стыдъ;
Ахъ! н красно нѣно лице
Кадъ анѣелскій добы видъ!

Н.

ЄЗЫКОСЛОВНЕ СИТНИЦЕ.

У. Скоротечи 1842. на стр. 146 положено примѣчаніе, да властелинъ у числу множ. има властели, не стои; єръ правило грамматїческо говори: имена отечество значетьа на инъ, губе овай слогъ у числу множ. а властелинъ, свакъ види, да не значи отечество. То є єдно, а

2. На стр. 19. Утука (у Београду лѣта 1839 печатаногa) находе се нѣке погрѣшке, коє валя исправиги: знамъ знашъ ніе глаголъ совершит. дѣйствія, него траютьега; даду друго є, него даю, (стр. 20) оно долази отъ дати, а ово отъ давати.

Неправилно є, што нѣки веле: да сиграти значи ſpielen и тако и пишу; играти се значи то што и дѣца веле: айд' да се играмо (да с' играмо); то чувши нѣки мысле, да валя писати: да сиграмо н. пр. — Болѣ є казати внѣшность, него споляшность, єръ ова рѣчь їоще се ніе кодъ насъ уобычаила, и не треба све писати, како говоре у Срему, него како и на другомъ мѣсту. У Хорватской веле иди ванъ, а на вопросъ гдѣ? кажу: да є вани, дакле зашто не бы се писало внѣшность?

Многи наши и то больи писатели не дѣле не отъ глагола; и пишу н. пр. немогу коє є погрѣшно.

Зашто се пише саобщіо а не сообщіо, кадъ оно ніе нимало познатіе, него ово?

Многи погрѣшно употребляваю оно; не сумнямъ да тье н. пр. дойти, или не дойти.*) Нека свакій помысли, да не сумнямъ толико отъ прилике значи као: знамъ, увѣренъ самъ, пакъ одма нетье (ово се мыслимъ може скупа написати) грѣшити.

Є. К.

*) Я мыслимъ, да є то свойство нашегъ єзыка, да два, а кадкадъ и три негатива не отричу, него потврђую. — Тако є исто као Г. Є. К. некій Господинъ о немачкомъ єзыку мыслїо, и на пытанѣ своє кћери: „Nicht wahr Vater, ſie werden nicht zu Haus ſpeiſen“ одговоріо: „Nein“ па є лепо безъ ручка остао!

Н.

РАЗБІЄННЫЙ КРЧАГЪ.

Повѣсть одъ Х. Чокеа.

МАРІЄТА.

(продуженіе.)

У то су време младе дѣве одъ Ла Напула безъ сумнѣ одвећъ побожне бити морале, єрбо оне се ядише понайвише. Но ніє іймъ было башъ ни замѣрити. Єрбо одъ Маріетиногъ дошашћа оладнише више него єданъ младоженя, а више него єданъ обожатель бяше своіой любезници невѣранъ. Онда бяше свуда много ината и укора, много суза добры наука и корпій.

О сватбама више се ніє ни говорило него само о разстанцима. Да и сами залози вѣрности прстенѣ и пантљике, бяху већъ натрагъ враћани. У дѣчинъ инатъ мѣшаше се и старци. Раздоръ и мржня трчаше одъ куће до куће. Жалость свуда.

Маріета є свему крива! — рекоше побожне дѣве; онда рекоше ньіове матере онда рекоше отцеви, а напослѣдку сви, и сами млады люди.

Но Маріете- замотана у нарављственость и невинность и нѣну, као раћаюћійсе жаръ ружичногъ пупољка у тавну зелень цвѣтне чашице, неслутише ништа о великой невольи, и осташе добростивна спрама свакогъ. — Најпре тронуло є то све младе люде, и они рекоше: зашто да печалимо любезно безбрижно дѣте? Оно ніє криво! онда рекоше матере, а најпосле сви и саме побожне дѣве. Єрбо тко се годъ съ Маріетомъ разговараше, тай мораше ю радо имати. И пре нег' што полъ године проће, свакій є већъ было съ ньомъ говоріо, и свакомъ бяше она мила. Она пакъ нехте веровати, да є тако люблѣна, а пре опетъ нехтѣде вѣровати, да су ю презырати могли. — Шта зна тавна, често у трави згажена любычица, колика є нѣна вредность!

Садъ хтѣде свакій и свака неправедность спрамъ Маріете да изглади. Соболѣзнованіе узвышавало є садъ нѣжность наклоности. Свудъ се виђаше Маріета пріятніе, него пре, поздравлѣна, пріятніе насмѣшена;| пріятніе| къ народнымъ играма и танцыма' позывана.

О пакостномъ Колину.

Но немаю сви люди даръ сладкогъ соболѣзнованія, него су тупогъ срдца као Фарао. То долази безъ сумнѣ одъ прироћене покварености людій іоштъ одъ постанка првогъ грѣха; или зато, што можда злотвора при кршћеню савимъ уредно не одправляю.

Паметидостойный примѣръ таковогъ тврдосрдія даваше младый Колинъ најбогатіи арендаторъ и спаія у Ла Напулу, кои є толикій виноградъ, толике маслинике, лимунове, баште и наранџовне ограде имао, да ій є єдва за данъ обићи могао. Покварегость нѣговогъ срдца сведочи већъ и то, што є онъ скоро двадесетъ и седамъ година старъ было, безъ да кадгодъ пыташе, къ чему су дѣвойке створене?

Истина сви люди, особыто женске одъ извѣстне старости, у коіой све грѣхе радо прашћаю, Колина држаху за најболѣгъ младића подъ сунцемъ. [Нѣговъ стасъ, нѣгово живостно, искренно сушчество, нѣговъ взоръ, нѣгово смешенѣ, све то имаћаше срећу, реченымъ людма се допасти, кои бы му у нужди можда и за кои одъ вопіюћи грѣхова одпушћенѣ дали. Али пресуди таковы судія неваля увѣкъ вѣровати.

Докъ се є међу тымъ старо и младо у Ла Напули съ невинномъ Маріетомъ

помирило, и съ ньомъ се соболѣзновенно дружило, био є Колинъ єдиный. кои є любезно дѣте немило сусретао. Почеше л' разговоръ о Маріети, онъ бывао бы нѣмъ, као рыба. Срете л' ю гди, онда бяше одъ ярости руменъ и бледъ, и стреляше за ньомъ са доиста прождирућимъ очима.

Скупляху ли се млади люди на морской обали близу стары развалина нѣкогъ замка на игру, или на обычно танцанѣ, или на двопѣву, онда неизостаде ни Колинъ. Чимъ бы пакъ Маріета дошла, бывао є подмуклый Колинъ миранъ, и нехотяше више пѣвати за све злато овога свѣта. Шкода за нѣговъ тако любкій гласъ! Свакъ га радо слушаше, а неизцрпивъ био є у песмама.

Све су дѣвойке пакостногъ Колина имале радо, а онъ био є са свакомъ пріятанъ. Онъ є. као што рекохъ, имао лукавый погледъ, когъ дѣве любе и боѥ се; а кадъ бы се смешіо, требало бы га малати. Али є наравскій, да га често увређена Маріета садъ ни погледати нехотя. И у томъ є имала право. Смешіо се онъ, или несмешіо, то бяше ньой све єдно. Одъ нѣговогъ лукавогъ погледа нехтеде она чути, ни да ко говори; и ту є опетъ имала право. Приповедаше л' онъ штогодъ, а тога є знао много, она є, докъ су сви други слушали, нѣне комшійнице дражила, ил' є часъ Петру, часъ Павлу чупану траву на главу бацала, смеяла и блебетала, а Колина башъ нектеде да слуша. То є онда лютило охологъ Господина: онъ прекидаше више путъ свою приповѣдку у средъ среде, и одилазише невесело одатле.

Освета є сладка. Кћи Госпоѥ Манонъ могла се є дакле врло радовати. Но Маріета є была єдно одвећъ добро дете одъ врло меканогъ срдца. Кадъ є онъ ћутао, ньой бяше то жао. Бяшел' онъ невесео, прошао бы іой смѣхъ. Удальивашел'се онъ куда, и она не бы хтела дуже да остане; а остадел' она у кући, онда є опетъ плакала лепше разкаянія сузе, нежели Мандаліна, премда ніѥ ни полакъ толико сгрѣшила, колико ова.

(продужитће се)

ЦВѢТЪ КЊИЖЕСТВА.

Истину, испытивати, лепоту любити, добро хтети, найболѣ чинити, опредѣленіѥ є човека.

Шпалдингъ.

Пріятелство, найсветіѥ добро, принадлежи добродѣтели, а не срећи.

Беціусъ.

Пролеће є животъ любови, а любовь пролеће живота, живишъ ли у любови, то и у теби вечито пролеће живи.

Куфнеръ.

Пузећи иде жалость за стопама радости. Младићу! далеко не ватай, иначе ћешъ обоѥ уватити.

Штолбергъ.

Я не почитуемъ судъ света тако као сведока мирне совести. Я не ћу да се чинимъ, да самъ праведанъ, него у самомъ дѣлу оћу тай да будемъ. Онда некъ ме светъ худи, я ћу се самъ хвалити.

Коллинъ.

Права дражесть обхожденія съ правымъ пріятельима состои се у искрености срдца, кадъ се свако чувствованѣ и свака мысао сообштава, кадъ свакій о себи онако чувствуѥ. као што треба, и показуѥ се као што є.

Руссовъ.

Пріятельство нема цркве нити капеле кою бы човечія рука сазыдала: срдце є нѣгова светиня.

Хипелъ.

Девоячка є душа зрела ружа, одъ кое чимъ єданъ листъ опадне, и други лако опадаю.

Н.

ВѢСТИ.

Пешта. Высокославный кр. унгарскій Конзиліумъ благоволіо є на представленіе врховногъ г. н. с. школа надзырателя высокоблагородногъ Г. Евгенія отъ Ђурковићъ, благородногъ. Г. Константина Іовановића, Фишкала и при вармеђи крашовской Присѣдателя, замѣстногъ управителя влашке препарандіе у Араду милостивѣйше наименовати.

Одесса. Єлена Андреєвна Ханъ рођена Фадеєва, коя є ученомъ свету подъ именомъ Сенида Р—ва позната и одъ свои пріятельа руска Георге Сандъ названа была, после краткогъ али похвалногъ дѣлованя преминула є. Отечественне записке веле о ньой:

„Већъ и први опити списательке предвозвѣштавали су новъ и великій талантъ; своимъ содржаніемъ, обштимъ интересомъ, идеалнымъ погледомъ на достоинство живота и човека вообште, а особито жене, препуны лирическимъ чувствомъ, кое електрически на душу читателя дѣйствоваше, и живымъ енергическимъ језыкомъ знатна ова женска умотворія, као наймиліе появленіе у нашемъ найновіемъ књижеству была су примљена а іоштъ више су обећавала.“

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Месецъ „Француія“.) Месеца Септембера више нема у южной Америки — силомъ декрета изъ Боливіе одъ яко ће се звати: „Француія“ ради спомена страшногъ Диктатора изъ Парагвае, кога, одъ како є умро, светкую. Овде помисливо на месецъ Іуній, Іулій и Августъ, кои одъ исторически персона своє име имаю.

СМѢСИЦЕ.

Некій официръ обычествоваше свакій данъ съ приватнымъ єднымъ човекомъ у гостіоници ручати, кои бы увекъ заповедао, да му се стакло водс донесе, безъ да бы ю піо. Єданпутъ запыта официръ, зашто иште воду, кадъ само вино піе. „А зашто вы мачъ носите?“ — „Да се с' ньиме браним, ако бы ме тко напао.“ „Тако и я водомъ одъ вина хоћу да се бранимъ, ако бы ми тежко пало. Ал' докле оно мени ништа не чини, дотле ни я нѣга нећу дирати“

У П... некін лекаръ имао є єдногъ болестника. На овога найвећу несрећу ніе му одма праву болесть сазнао, и почне га одъ цигеричне болѣ лечити. Болестникъ, кои є противно леченъ быо, после три недељ умре. Жена покойника, желећи знати, одъ какве є болести умро, даде га парати, замолившн іошъ друга три лекара, да бы на ову операцію дошли. Када умрлогъ разпараю, виде, да му є цигерица сасвимъ здрава была, пакъ єданъ одъ лекара рекне бывшемъ ординаріюсу: Вы сте покойногъ одъ цигеричне болести лечили, а погледайте — нѣгова є цигерица сасвимъ здрава. „То є башъ за мене велика дика,“ одговори ординаріюсъ; „а што є болестникъ одъ друге болести умро, за то я ни самъ крнвъ.“

Госпое у любави пазе на четири стране света као годъ и сунце. Прьый є полюбацъ любави изтокъ; єданъ данъ пре венчаня налазе се на югу; на неколико месецій послѣ тога већъ се приближую западу. Проће ли година, то онда обычно любави — лаку ноћь!

Шта мыслите, колико има помраченія? Я ій знамъ четири: помраченіе сунца, месеца, ума и цепа. Ова помраченія деле се на парціална и тотална. Помраченіе сунца и месеца обычно є парціално, ума и цепа готово свагда тотално.

НОШИВО

Съ образомъ Ч. 17.

Цена ране по б. в. на Пештанской піяци 27 Декембра п. р.

	найб. гр.	сред. гр.	лош. гр
Жито	—	142	133
Наполица	117	110	—
Ражь	100	98	—
Єчамъ	82	80	—
Зобь	66	63	—
Кукурузъ	88	85	80

Издаватель Димитрій Іовановићъ. (Bastein Gasse Nr. 349

У ПЕШТИ словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 50. Неделя 21. Декембра 1842. Год. I.

МАЛЫЙ ПѢВАЦЪ.

Нема ли снаге нашъ духъ, доста є жеља и трудъ.

Каква њива, какво семе
Каква радња, такавъ плодъ;
Нити може свач'є бреме,
Сазыдати славе сводъ.

Разне стазе, разна крыла,
Ни є єднакъ пѣвца летъ;
Нит 'є свакой глави вила,
Єднакъ свила славе сплетъ.

У зракъ неба с' оро выси,
Ластавице низакъ летъ:
Брзо єзде люти риеси,
Пузомъ мравъ обыће свѣтъ.

Свак' у кругу своме дѣланя,
Манѣ, више после пре;
Каквый треба, угледа ће,
Плодъ награде гдѣ му зре.

Немож' свак'часъ муњомъ сѣват';
Море люлят' свакій данъ;
Нит' у свакои груди сгрѣват',
Одъ Мінерве высокъ станъ.

Лавъ є снагомъ царъ звѣрова,
И славуя хвали с' гласъ,
Слава єдно, честь є друго;
Маньи, већи, плода класъ. —

Отворено рибн море;
Воздухъ итицы широкъ гай:
И твое є Србе зоре,
Дугъ и пространъ словства маћ.

Послуй дакле Роде милый,
По лѣствицы с' пенѣ свудъ;
Онде с' славы гњиздит' мили,
Гдѣ є слога, даръ, и трудъ.

Дим. Арнотъ.

ЖИВОТООПИСАНІЄ

Єлене Андреєвне Ханъ, руске Списателъке.

Єлена Андреєвна родила се године 1785. Мати нѣнани є є никомъ на воспитаніе хтела дати, него є сама воспитавала. Кадъ є Єлена 13. годину стигла, видла є да због тѣлесне періодическе болести ни є више кадра своіой кћери воспитаніе давати. Нѣна породица живила є онда у Єкатеринославу, єдной вароши, гди никаквы не бяше средства за душевно изображеніе. Жељ за наукомъ и душевнымъ дѣлованѣмъ непрестано ю є мучила; по читаве ноћи читала є кньиге, кое су по већой части важніе предмете у себи содржавале, и већъ у 13. години писала є преповедке и стихове, ал' одъ кои се готово ни єдно парче ни є сачувало; єръ она бы обично даню све оно избрисала, што є ноћу написала. У 16. години већъ є была у бракъ ступила и непрестано у душевномъ тежењу съ оным истымъ жаромъ напредовала; она є сама безъ ничіе помоћи немачкій

таліянскій и енглезкій єзыкъ научила (французкій є іошъ пре знала), и с' тымъ є више средства за многостручно изображеніе себи пребавила. Изъ нѣны собствены дѣла види се, да є найславніи европейски стихотвораца дѣла читала.

Готово свагда у самоћи живећи, посветила се сасвимъ кньижеству и музики — художеству, кое є страстно любила и у комъ се тако разумевала, да є много сама саставляла. Нѣно кньижевно дѣлованѣ све є веће бывало: она є много писала, али є никакве молбе и наговараня ни су могла преволети, да што на штампу да. Но што є премили нѣни сродници и пріятельи ни су могли намолити, то ю є оскудица натерала. Будући да є найболѣ воспитаніе своіой деци хтела дати, а никаквы средства имала ни є, зато є наумила онай даръ, кои іой є Богъ дао, на похвале достойну и благородну цѣль употребити — она продаде рукописе свои преповедкій. За преповедкама слѣдовали су и стихови. Новце кое бы за ньи добыяла, све бы на воспитаніе свое миле деце употребила. Што є фино естетическо чувство наше списательке вређати могло, было є то, што є учредничество нѣна дѣла поправляло; али се она зато опетъ ни є ни предъ кимъ другимъ него само у кругу свои пріятеля тужила. Она є не хотећи писала — єръ є стваранія пуный духъ силомъ тражіо исходъ, да се на угледъ стави; она є своя дѣла дала само изъ нужде и то противъ волѣ штампати; зато се и ни є бринула, у комъ ће виду читательима дѣла у руке доћи; — найвећма є желила, да іой име сакривено остане.

На последакъ обрати се на учредничество отечеетвены запискій, и изрази се, да ће у будуће само на овомъ месту своя дѣла прилагати. Она є найпре преповедку „Напрасный даръ“ послала, у коіой се нѣнъ духъ и внутреня проницателность нрави прекрасно развіяю. —

Пре две године нападне є смртна боля; истина на скоро се подигне; али ни є више онако здрава была, као пре; у нѣнымъ є грудма слабость нека заостала, она се сваке озбильске забаве морала отрећи; особито су іой лекари писанѣ забраньивали, и найманѣ внутренѣ напрезанѣ ньой є яко шкодило. Али є л' могуће было, овомъ совѣту слѣдовати, кадъ є душа силно за дѣлованѣмъ тежила? Идеє и ображенія сама по себи пливала су, и хтела су се показати. Нѣна є рука съ великомъ мукомъ фантазіи слѣдовала. Кадъ є она сцену представляла, у коіой велике страсти дѣйствоваше, онда бы се нѣно лице променуло, а срдце бы іой веѣма куцало: она є морала перо оставити, и чекати, докъ се мало не умири. Бурный внутреный животъ ни є могао здравлю помоћи. Ал' нѣне душевне силе веѣма су се у енергіи развіяле, него што су тѣлесне слабиле. Іошъ на два дана, пре што ће умрети, рекла є, да є при концу своѣ болованя єдну преповедку довршила (дакле и у болести о кньижевнымъ стварма мыслила), коя ће се звати „Цвѣтотшница“, само да оће оздравити, да є може написати. — али Богъ є друго хтео: Єлена Андреевна Ханъ премину 24 Юпія у 27. години после двогодишнѣгъ болованя, кое є редкимъ духомъ и скромношћу сносила.

РАЗБІЄННЫЙ КРЧАГЪ.

Повѣсть одъ Х. Чокеа.

(продуженіе)

Парохъ одъ Ла Напула, сырѣчь отацъ Іеронімъ, старацъ одъ седамдесетъ година, имао є све добродѣтельи за

Светца, и єдину ту погрешку, да є ради велике старости одвећъ глувъ био. Но съ тымъ созыдателніе проповѣдаше онъ ушима свое крстне и изповѣдне деце, и свакъ га слушаше радо. Истинна, онъ проповѣдаше увекъ само сврху два задатка, као да се є у томе сва нѣгова релігія состоявала. „Дѣчицо, любте се међъ собомъ, или: Дѣчицо чудноватe су наредбе небесне!“ И заиста, у томъ лежало є толико вѣре, любве и надежде, да бы съ тымъ за неволю башъ могао доста блаженъ быти. Дѣчица любыла су се међъ собомъ доиста весма покорно, и надаше се небесной наредбы. Само Колінъ съ нѣговимъ каменимъ срдцемъ нехтеде одъ тогъ ништа да зна. Све, и кадъ бы се онъ пріятнымъ чиніо, имао є зле намѣре.

Напулезцы иду радо на годишньи вашаръ у варошъ Вансъ (Vence). Ту ти є весео животъ, и премда мало новаца, и пакъ много разне робе. Маріета была є дакле са матеромъ Манонъ такођеръ на вашару; а и Колінъ бяше ту. Онъ куповаше свакояке посластице и маленкости за свое пріятельице — за Маріету пакъ ни за крайцару. Па опетъ слѣдоваше іой свуда за петомъ. Но она нехтеде съ ньимъ, онъ опетъ съ ньомъ ни речи говорити. Види се дакле, да є већъ нѣко зло намѣравао.

Садъ стане мати Манонъ предъ єданъ дућанъ, и рекне. „О Маріето, ала да лепогъ крчага! Єдна се Кральица небы смела стидити, изъ нѣга пити. Погледай де само, како є савъ край одъ блистателногъ злата, а цвеће на нѣму не цвета ни у башти лепше, а ипакъ є само намалано, а у среди рай! Та погледай само Маріето, како се ябуке съ дрвета смею; скоро бы ій єсти зажеліо. И Адамъ неможе противъ стати, чимъ му є єдну красна Ева пружила. Види де, како прелюбезно ягнѣ скаче окоо старогъ тирга, а како снѣжный голубъ са златкасто зеленымъ вратомъ предъ ястребомъ стои, као да ћеду се любити!“

Маріета ніє се могла сыта нагледати. „Ала мамо, да ми є таквый крчагъ,“ рекне она: онъ є красніи, нежели да се изъ нѣга піе; я бы у нѣга мећала цвеће, и вирила бы увекъ у рай. Мы смо на вашару Ванскомъ, но погледимъ ли образъ, онда ми се чини, да смо у раю.“

Тако говораше Маріета, и све нѣне пріятельице зовне она, да се крчагу начуде; скоро су стояли поредъ пріятельица и пріятельи, а найпосле скоро половина онителя одъ Ла Напула предъ дивнокраснымъ крчагомъ. Но и быо є башъ одъ дивне красоте, одъ найскуплѣгъ прозрачногъ порцелана, са позлаћенымъ ручицама и горећымъ бояма. Плашльиво се запыта трговацъ: Господару, пошто є? Онъ одговори: Сто франка вреди међу браћомъ. За тымъ уђуте они сви, и оду.

Чимъ никога изъ Ла Напуле предъ дућаномъ небяше, привуче се Колінъ лагано, бацы трговцу сто франка на асталъ, пусти крчагъ у єдну кутію ставити, съ памукомъ напунѣну, и однесе ю одатле. За нѣгове пакостне намѣре незнаде нитко живый.

Вративши се кући доће близу Ла Напула, (а было се є већъ смркло) исретне старогъ Іакова, слугу судіе, кои се изъ поля враћаше. Іаковъ бяше єданъ весма добрый човекъ, но весма лудъ.

„Іакове, дат'ћу ти напойницу, ако ову кутію однесешъ у кућу Госпов Манонке, и ту ю оставишъ, некъ лежи“, рекне Колінъ. А ако те опазе и можда запитаю: одъ кога є ова кутія? онда рецы: дао ми ю є єданъ страный. Но мое име неказуй нигда, иначе срдићу се на тебе до вѣка.

То обећа Іаковъ, узме напойницу и кутію, и отиде съ тымъ къ малой ку-

ћи, између маслина и Африканскіи багрена.

Доноситель.

Пре негъ што дође тамо, сретне га нѣговъ газда, судія Криволюбъ, и рекне: Іакове шта носишъ?

„Єдну кутію за Госпоју Манонку. Али Господине, несмемъ казати одъ кога.“

„Зашто не?“

„Єрбо бы се на мене Господинъ Колінъ до вѣка срдіо.“

„То є добро, да ћутати умешъ. Него є већъ доцканъ. Дай ми кутію; я идемъ сутра на свакій начинъ къ Госпоіи Манонки. Я ћу іой кутію предати, но нећу казати, да є одъ Коліна. То ће ти заштедити путъ, а мени ће быти одъ велике користи.“

Іаковъ да кутію своме Господару, комъ є безъ противрѣчія у свему покоранъ быти обычествовао. Судія однесе ю дакле у своју собу, и посмотри ю при свећи са великимъ любопитствомъ. На заклопцу стояше са црвеномъ кредомъ написано: На любведостойну и люблѣну Маріету. Господинъ Криволюбъ знаше пакъ добро, да є то само лукавштина одъ Колина, и да подъ тымъ само нѣка враголія вреба. Опрезно отвораше онъ дакле кутію, ніе л' каковъ мышъ ил' пацовъ унутра? Ал' кадъ дивнокрасный крчагъ примѣти, кога є онъ самъ у Ванси виђао, чисто се уплаши. Ербо Господинъ Криволюбъ бячше у правама и неправама добро изкусанъ човекъ, кои є знао, да є теженѣ човеческогъ срдца іоштъ одъ детиньства зло и наопако. Онъ увиди одма, да Колінъ тежи, како ће Маріета съ крчагомъ у несрећу пасти, како бы она овай, ако у нѣ остане, за поклонъ срећногъ любовника когъ. или за такво што прогласіо, па како бы онда сви поштеный люди одъ Маріете се клонили. Зато заключи Господинъ Криволюбъ, за да свакой злой сумньи край учини себе самогъ за дателя издати. И безъ тогъ любіо є онъ Маріету, и виђао бы быо радіе, да є ова изрекъ седогъ Нароха Іероніма према нѣга поболѣ слушала: Дѣчицо, любте се међъ собомъ! Истинна, Господинъ Криволюбъ бяше детенце одъ само петдесетъ година и зато є Маріета у себи мислила, тай изрекъ више неприличи тебы: Напротивъ мати Манонъ мысляше, да є Судія єдно паметно детенце, кое новаца и знатность притяжава у читавой Ла Напули, одъ єдногъ края вароши до другогъ. Ако є Судія штогодъ о сватбы говорію, бежала є Маріета одъ страха, но мати Манонъ седила бы безъ свакогъ страха предъ грднымъ вреднымъ Господиномъ. И доиста мора се признати, да онъ на читавомъ тѣлу ни єдне мане имао ніе. Єрбо премда є Колінъ у целой вароши можда найлепшый човекъ быо, имао є Господинъ Судія ништаръ манѣ у двема стварма много предъ ньимъ, сирѣчь: велике године и великый носъ. Да овай носъ, кои є Судіи увекъ као трабантъ предходіо, за да нѣгово надошастіе навѣсти, быо є правый слонъ међъ човсчіи носовы-

Съ овимъ слономъ, съ нѣговомъ добромъ намѣромъ и крчагомъ отиде судія сутра данъ у кућу, између маслина и Африканскіи багрена.

„За красну Маріету“ рекне онъ ништа ми ніе прескупо. Вы сте се юче у Ванси крчагу дивили. Допустите любезна Маріето, да Вамъ га я и мое любеће срдце поклонимъ.“

Манонъ и Маріета бяху узхићени и зачуђени, кадъ крчагъ видише. Манонкине очи светлише се блажено; но Маріета се окрене и рекне: „Я не знамъ нити Ваше срдце нити Вашъ крчагъ узети“, На то се разяри мати Манонъ и крыкне:

Али я узымамъ и срдце и крчагъ. О ты лудо, та докле ћешь се твоіой срећи противити ? На кога чекашъ ты? Заръ ће те кои Грофъ отъ Провансе за невѣсту начинити, кадъ Судію одъ Ла Напула одбіяшъ? — Я знамъ болѣ за тебе се бринити, Господинъ Криволюбъ служи ми на честь, да Васъ могу моимъ зетомъ именовати.“

Онда изиђе Маріета на полѣ, и плакаше горко, и мрзыше одъ свегъ срдца на красный крчагъ.

Али Судія трше съ длановъ носъ и рекне велемудро:

Мати Манонъ, не наглите ни мало. Докъ ме само голубица болѣ спозна, та пристат'ће она напоследку. Я нисамь жестока. Я се разумемъ на женице, и пре негъ што єданъ четвртъ године прође, увући ћу се я у Маріетино срце.

„Къ томе му є носъ прегрданъ!“ шапташе Маріета, коя наполѣ предъ вратма слушаше, па се потайно смеяше И доиста, веће прође четврть године, а Господинъ Криволюбъ, неувуче се ни само съ врхомъ носа у срдце.

(продужитће се)

ЗАКЛЕТВА.

(съ немачкогъ)

Жалостанъ є седіо Робертъ у своіой каменитой тавници. Сва се већъ природа была утишала, и ништа є не узнемириваше, до єдногъ хода чувара, кои предъ вратма тавнице тамо и амо ходаше, и до силногъ уздысаня женскогъ существа, кое свое пуне очи суза у обятію несрећногъ Роберта сакриваше. На єданпутъ поче шкрипати брава на врати; човекъжестокогъ погледа и прилично крупанъ уђе, и войничкимъ гласомъ спомене бедну Марію (тако се звала девойка, коя се кодъ Роберта налазила); да се садъ съ ньиме може раставити, и то „на веки“ будући іой є познато, да ће му сутра у ютру шестый сатъ последныій путъ куцати. „Я ћу одма доћи,“ рече войникъ, зато будите препрани; помыслите, да я више имамъ посла нег' да могу кодъ залюблѣны стояти и ньину тугу слушати.“

Съ овымъ речма остави ій, груне съ враты, и съ више ій ключева забрави. Нѣговъ громованъ гласъ быо є навѣштай Мариномъ ядикованю. Она на єданпутъ скочи, слободный даде своимъ сузама токъ, єцаюћи паде око Робертовогъ врата, и явно проклиняше себе, као правый узрокъ нѣгове жалостне судбине.

Робертъ, кои є у више войни смрти мужествено у очи гледао, трудіо се да є упокои, али бадава. Онда іой почне овако говорити: „Любезна Марія! зашто себи у цвету твои година збогъ празны пребациваня да животъ прекраћуєшъ, у комъ іоштъ толике радости за тебе цветати могу. Я самь самъ узрокъ мое жалостне судбине. Не криви себе о невина душо, него мой необузданый характеръ, моє надувено существо, мою завидльиву соревньивостъ, оногъ криви о незлобна душо, кои ће сутра предъ праведнымъ судомъ божіимъ као кривацъ стояти. Ко є мени рекао, да я у моіой ватри драгогъ могъ друга убіємъ, и то изъ самогъ подозрѣнія. Зато равнодушно сносимъ мою судбину, и признаємъ,: „да самь смртъ заслужіо!“

Марія є башъ у намѣренію была своегъ любезника да правда, кадъ ал' прећашный одъ другогъ войника праћенъ уђе и ньиномъ разговору край учини. Несрећно девойче морало є садъ тавницу оставити, и у потоку суза, полакъ обнесвешћена на войника ослонивши се преће реку, коя ю є на веки одъ оногъ раставила, што і й єнаймиліе на свету

было. Робертъ, когъ є овай растанакъ здраво био тронуо, гледао є свакоякимъ начиномъ да къ себи дође. Поредъ слабе светлости малогъ кандила, кое му є у соби стояло, желіо є све предмете, кои га окружаваху, іоштъ єданпутъ — последный путъ сматрати, онъ се хтео уверити, да є све истина, а не превара. Погледи найпосле и на чувара, кои є кодъ нѣга у соби био и — о каква радость — онъ позна у нѣму своегъ пріятеля Феликса, кои є съ ньиме у єдной и истой вароши воспитанъ био, своегъ у детиньству друга, кога већъ толико времена ни є видіо. Братско грленѣ био є ньинъ првый поздравъ. Дуго су тако загрлѣни стояли. Робертъ є био на свое страшно станѣ заборавіо, и само тежина ланаца и ньина уши пробіяюћа звека изъ сладкогъ га є сна пробудила. Одъ Феликса садъ разуме, да є регимента, у коіой є онъ служіо, текъ юче у варошъ дошла, да є онъ одма нѣгову жалостну судбину дознао, и да є моліо своегъ Господина да му допусти у соби тавничара стражу чувати, да бы га видіо и съ ньиме се іоштъ єданпутъ разговарао. „Ты знашъ любезный Роберте“, далѣ Феликсъ настави, да смо мы іоштъ као деца речь задали, да се по силама нашимъ узаймно служимо. Као младићи наше обећанѣ испунили смо, па садъ као люди заръ да не испунимо? Я садъ предъ тобомъ стоимъ и готовъ самъ испунити! Чимъ те могу служити?!“

(продужиће се)

ОДГОВОРЪ

на „Примѣчаніе и Опоминаніе“ — у Народн. Новинама подъ Числомъ 99. (кое се Число съ 93 назначити имало) на страни 382.

„Єю же мѣрою мѣрите, возмѣрится Вамъ.“
Св Писаніе.

Да смо мы половину добытка на Скоротечи, у Фондъ наши Народны Школа давати, и сверху тогъ рачунъ Сл. Депутаціи Школской подносити обрекли: то свѣдочи, кромѣ Обявленія нашегъ и вишекратно извѣстіе наше средствомъ Скоротече, пакъ и сама дѣйствителна,— спрама рода Сербскогъ наша любовь, съ коіомъ смо мы, на тай конецъ, повременный Листъ овай издавати и рѣшилисе; зато, могао є Г. Ѳ. Павловичь, у смотренію ове точке, трудъ, и старанѣ свое, са свимъ поштедити.

А да є нама Благоутробный Царъ нашъ, изъ далеко важнієгъ призренія, Пештанско-Будимскогъ Скоротечу (него ли што є пре неколико година Г. Ѳ. Павловичу Сербскій Народный Листъ, и Народне Новине) милостиво издавати т. л. дозволіо, то се и изъ самогъ наши Журнала опредѣленія, у обзору Народне корысти, види и познае, србо. мы отъ Скоротече, половину добытка у Фондъ Школско-Народный, као што є речено, даємо; а Г. Ѳ. Павловичь, отъ свои Народны Новина, и отъ свога С. Народнога Листа, ни крайцаре, — пакъ му є преко свега тога, опеть зубна болесть, што смо мы съ овако родолюбивымъ предпріятіемъ на пренумерацію нашъ Народъ позвали; а нарочно, што и за идућу годину на ново зовемо, и обраћамосе на Г. Г. П. Т. Митрополита и Епископе наше да Скоротечу, као дѣйствителный — (а не текъ назови) Листъ Народный, препоруче цѣломъ Священству, како бы се Фондъ Народны наши Школа спомоћи могао. Ово дакле Г. Ѳ. Павловича тако яко тишти, да насъ прерока и времена (будући нема пунно іоштъ ни полъ године, сбогъ чега намъ заръ и велика часть Г. Г. Пренумиранта іошть ни новце оправила ніе) опоминѣ, да рачуне по обѣщанію нашемъ Сл. Депутаціи Школской поднесемо; кое свакій безпристрастанъ увидити може, да є то опоминаніе, како превременно, тако и

безпутно; али тако є, кадъ тко тражи трунъ у туђимъ очима, а у своима балванъ неће да види. — ако ово Brodneid ніе ! ништа ніе !!

Та мы тако исто, као и Г. Ѳ. Павловичь добро знамо, како є почившій Митрополітъ, средствомъ окружногъ своегъ писма, целомъ Священтву у Архідіецези своіой налагао да се на С Народный Листъ и Н. Новине пренумеріра, отъ кои Новина и Листа како наша Церква, тако Школа и ма буди кое было Сербско-народно Заведеніе, као што смо већь казали, ни-єдне пребіене крайцаре не пріима, —пакъ преко свега што смо. мы то знали, опетъ смо ћутали; єрбо правда и истина, клепетушу не носи о врату; и нека намъ тко годъ каже да ли могу быти существенныя приватнѣйша намѣренія какова, съ коима се Народъ обманює, него ли што су Сербскій Народный Листъ, и Народне Новине?! — Та и сама ова наименованія, ништа друго нису, него обмана; — будући име Народно, а ползу приватну Г. Ѳ. Павловичу носе.

Найпосле пакъ, изключующи Г. Ѳ. Павловичь Учителѣ Сербске изъ Серб. скогъ народа, вели, као да онъ баяги изъ Скоротече види, да се само отъ Учителя прилози купе, и ни отъ когъ више; коіомъ приликомъ онъ насъ као што вели пріятельски позыва и опоминѣ, да се мы као манемо Скоротече, и да се на кои другій начинъ постарамо Фондъ Народны Школа умножити, — наравно, „ко о чему, баба о уштипцы,“ — Господинъ бы Ѳ. Павловичь хтео, да се савъ светъ, на нѣгове Н. Новине и Листъ предчислява, и тако-джепъ Г. Ѳ. Павловича, а не Фондъ Народно-школскій подпомаже; — Причемъ мы и то увѣрити можемо Г. Ѳ Павловича, да и Г. Г. Верховный нашъ Школа Надзиратель Діректоръ, и по већой части Сербски прави родолюбцы средствомъ предчисленія на Скоротечу, у Фондъ Школско-народный прилажу, као што ће скоримъ време показати.

Но мы смо о нашему Роду твердо увѣрени, да ће онъ овай Листъ, и наше съ ползомъ народногъ Фонда школскогъ скопчано намѣреніе знати пристойно уважавати, и своимъ щедрымъ прилаганѣмъ у толико подкрѣплявати, да ће се овай Листъ и далѣ у умѣреной опозіціи на общенародну корысть, и утѣху моћи обдержати.

И да л' има Сербскій Народъ на буди шта было, пречe и важніе, изванъ Школскогъ свога Фонда, данасъ вниманіе свое обратити? Та сви просвѣщенни народи на свѣту, найпре су се и найпре старали, да осную, и утверде Школе свое народнопомѣстне, па кадъ су ове у смотренію сваке нуждне потребе снабдѣли; онда су текъ на послѣдующа выша литерарна заведнія своя взоръ свой обраћали. — О благодушни Родителы Сербскога подмладка! та коя є ваша наймилія — коя ли є найсветыя дужность, ако не старанѣ о первоме, тако рећи, іоштъ у наручію вашему, сладке ваше дѣце, изображенію. А башъ то за предметъ С к о р о т е ч а има; єрбо онъ се не угледа на „С е р б с к і й Н а р о д н ы й Л и с т ъ и Н а р о д н е Н о в и н е“ — кое єдинственномъ своемъ Издавателю корысть у джепъ свлаче — већь онъ, то єсть С к о р о т е ч а, половину своегъ добытка, у Народны наши школа Фондъ, драговольно дае, и тако дѣчицы нашой служи на просвѣщеніе откудъ и то праведнѣйше мыслимо и надамосе, да га Родителы Сербскогъ подмладка, и вообще читателы и списателы наши ни за чію себирадску любовь неће презирати, но съ колико годъ могуће буде на Скоротечу, као на школско-народный нашъ органъ пренумераюћисе, и шалюћи умне свое прилоге подпомагати га и у болѣ совер-

шенства станѣ поставляти. — „У школама лежи спасеніе човеческо. Само чрезъ школе може народъ дати себи народно воспитаніе. —“! Нов. Вилагъ.

Издаватель.

ВѢСТИ.

Пешта. 12. Декемв. п. н. Народно књижевно дружтво „Матица Србска одъ некога доба особыто дѣлательна быти види се, єръ готово свакій данъ засѣданія држи, конма — колико намъ є познато — поводомъ служи разполаганѣ Текелиногъ наслѣдія. У слѣдству тога юче су друга два члена овдашньи Матичара (благород. ГГ. Трифунацъ вторый предсѣдатель, и Кончь редовный Членъ-Матице) у Арадъ одпутовала, да ону Господу членове, кои се већъ одъ три месеца дана онде баве, у послу истога наслѣдія, измену. Мы као частице народа, на кога изображеніе безсмртный Текелія све свое добро жертвоваше, судимо, да ћемо не малу услугу роду србскоме учинити, ако пажльивымъ окомъ дѣлательность родолюбиве Матице у славномъ ал' и трудномъ овомъ пословању узпратимо, и све и сва съ наслѣдіемъ Текелинымъ — као съ народнымъ аманетомъ — догоднвша се, у свое време обштой явности предамо. Засадъ пакъ не можемо не споменути, да су таква повторителна изсланія съ удвоєнымъ трошковима скопчана, кои се наравно на рачунъ маніпулаціе вышехваљенога наслѣдія чине, па сотымъ и строжію критику трпе, будући намъ є родолюбіе већъ изасланы Г. Г. членова млого познатіе, него да се не бы рѣшили іошть коє време у истомъ послу онде занимати се. Но о овомъ ће С. Мат. судити. Одпре є Матица Србска држала засѣданіе само у смотренію своы собствены послова, бавећи се съ избиранѣмъ Предсѣдательства, старешинства и почестны членова. Томъ приликомъ првога предсѣдательства нѣг Высокопреосв. Г. Платонъ Атанацковићь Епіскопъ, а второга-Благород. Г. Павелъ Трифунацъ-прн высокослав. двор. Каммери Секретаръ-приме се; за старешину потврди се Г. Іоаннъ Трифуновићь овдашньый трговацъ и избран. грађанинъ; за почестнога члена избере се Благород. Г. Павелъ Недо кланскій-при депутаціи съ фондомъ народны намъ школа управляюћой кассеперцепторъ; Благород. Г. Кончь будим. Адв и избран. грађанинъ пакъ редкимъ родолюбіемъ побуђенъ 12. ц. дуката давшій на жертвеникъ цѣли, Матице-редовнымъ членомъ истога народнога дружтва постане. —

Благор. Г. Ал. Реешъ одъ Левалдъ кр. унгарскій чиновникъ съ дозволенѣмъ кр. унгарскогъ Конзиліума издаваће сваке друге године књигу подъ именомъ: „Generalis Schematismus Ecclesiasticus I Regni Hungariae et partium eidem adnexarum.“*)

Ово дѣло, у себи ће содржавати: мирско и духовно свештенство одъ Архіепіскопа и Епископа до капелана, далѣ колико има у Діецези или Парохін душа; црквій, капела, манастыра, заведенія воспитанія, духовны уредбій, повдины училища одъ Академіе до народне школе; имена варошн, села у Унгарін, Кроацін, Славонін, Далмацін и Ердельу.

Ово дѣло одъ велике ће корысти за насъ быти: єръ оно ће намъ обстоятелства нашегъ рода у свакомъ смотренію открыти, коя познавши, моћи ћемо смѣліе но заедно и упутніе нѣговымъ нуждама и ботребама у помоћь притнцатн и блага наша намѣренія у дѣло приводити. Изъ овогъ узрока нити ми га є нуждно препоручивати, нити важностъ нѣгову увелнча вати.— Пренумерирати се може кодъ Архи— и Епископске канцеларіе, кодъ Протопресвитера и кр. свеучил. Печатнѣ у Будиму — при подпису 30 кр. ср. и кадъ се књига у руке добые, 30 кр. ср. полаже се; дакле свега 1 ф. срб. Пренумерація трае до конца м. Февруарія 1843.

НОШИВО

Съ образомъ Ч. 17.

Погрешке.

У предходећемъ числу на стр. 305 подъ звездицомъ место: „не отричу, него потврђую“ требачитати: „не потврђую, него отричу.“ На стр. 305 место: „оперицію треба читати „операцію.“

*) треба разумети „venerabilis Cleri Graeci non uniti Ritus.“

Издаватель Димитрій Іовановићъ. (Bastein Gasse Nr. 349

У ПЕШТИ словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІИ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 51. Четвртакъ. 24. Декембра 1842 Год. I.

КАКО СРБИНЪ ЗАКОНЪ ЛЮБИ?

одъ

Милоша Радоичића.

Es muß ein Morgenstern
Nach dunkler Nacht erscheinen!
Göthe.

Већ є село ярко сунце,
И настао густый мракъ
Тамне луне бледо лице
Покріо є густъ облакъ.

Свудъ тишина мртва влада,
Нечує се єдна тварь;
Заспала є сва природа,
Заспо яркій звезда Царъ!

Свудъ тишина мртва влада,
Полноћи є страшный часъ:
У средъ града Бѣограда
Само тужи єданъ гласъ!

У Небојши *) грозной кули
Стенѣ Юнакъ сужанъ садъ;
Єръ нѣгово срце ядно
Мучи, — Мучи горкій ядъ!

Сутра мора погинути,
И остават' белый светъ;
Єръ ће турскій покосити
Мачъ! живота нѣговъ цветъ.

Не мучи му срце бѣдно
У грудима горкій ядъ,
Што онъ животъ свой поносно
Изгубити мора садъ;

Већ му срце мучи жалость;
Єрбо гине нѣговъ Родъ!
Тужна майка башъ подъ старость
Губи на векъ Сына своєгъ!

„Съ Богомъ остай белый свете"
Съ Богомъ милый Роде мой!
Єръ због вере — Србинъ — свете
Радо губи животъ свой!"

„Тебе моя стара Майко"
„Поштоват' ће Србскій Родъ!"
„Тебе моя верна Любо"
„Помоћи ће вишньій Богъ!" —

Заплавила Зора руйна,
Свакъ жалостивъ бяше тад',
Предъ Везира воде сужна
Да му секу Главу садъ.

„Сужный робе! Бога моли!
— Горди Везиръ збори садъ —
Єр' си многой Турской Були
Причинio горкій ядъ!"

*) Єдна кула у граду Бѣограду, где су Турцы у време ратно Сужне затворали. Овде су не єдногъ Србскогъ Юнака кости иструнуле.

„Но опетъ ти милость даемъ,“
„Ако презрешъ законъ твой,“
„Мухамеда Светца пріимишъ“
И васъ светый законъ мой!“ —

„„Неће Србинъ оставити
Никадъ вишнѣгъ Бога свогъ
Нит' я сужанъ променути
Съ Мухамедомъ Христа могъ““

„„О Везиру чуй речь мою:
Можел' веранъ бытн Робъ?
Кон презре Светость свою,
Створителя Бога свогъ?““

„„Ако данасъ онъ остави
Найсветіегъ Спаса свогъ,
То онъ може лако презрет'
Сутра првогъ светца *) твогъ““

„„Волемъ Главу изгубити,
Нег' презрети Бога могъ
Србинъ веранъ — я примити
Мухамеда Светца твогъ;““ — ---

„Право имашъ Кауране!
Право зборишъ робе мой!
Више имашъ ты памети
Нег' Муфтія **) цео рой:“

„Зато теби я покланямъ
Сужномъ сада животъ твой;
Само немой мени одсадъ
Сећи Турскій Народъ мой!! “

СЛАВЕНИ НА ЮГУ У VIи VII ВѢКУ

(изъ Цинкайсена)

одъ

Стаматовића.

Мирно є, као што се види, прошло деветогодишнѣ владанѣ Юстина првогъ. Како се пакъ Царъ Юстиніянъ Славена бояти морао, одутъ се види, што є онъ њи іошт у первыма свогъ владаня годинама на лѣвои страни рѣке Дунава, у самымъ њіовымъ стаништама са успѣхомъ уздержати старао се. Найболю войску и войводе онъ є у то време на Дунавъ пиляо. Таки прве владаня нѣговогъ године науми єдна одъ Племена Антскогъ Славенска войска, преко Дунава прећи, но съ великомъ штетомъ натрагъ узбіе се. Ова надъ Славенима учинѣна побѣда само яче огорчи; због чега су они одъ тогъ доба сваке године одважне своє чете преко Дунава пиляли, но опетъ никако успѣти нису могли, да съ десне стране исте рѣке врућа мѣста нађу. Єдва после битке єдне, у коіой є Царева воиска сасвимъ пропала была, продру Славени 533 године оне насипе и обколе, кои су ій у њіовымъ стаништама до тогъ времена уздржавали. Спочетка су само по найсѣверніимъ Царства византійскогъ странама грабили и робили, но доцніе све яче и више удараюћи на ове предѣле сваке су године све више и више населѣне вечъ бывше онуда друге народе далѣ къ югу отискивали.

Године 540 и 541 управо држе се за оно време, кадъ су Славенски походи све већма ширили се, и све више пустошећій характеръ добіяти почели. Многе гомиле Славена съ другима народима саединѣне не само што су преко Илиріе, Мизіе и Тракіе у накрстъ до самы цариградски зидова продирали, него су іошт и до южне Македоніе допирали, гдѣ су Касандру освоили, а затимъ изъ Европе у Азію прешли, у Ѳессалію упали, преко найопасніи гора Етски Ѳермопила странпутицама обишли, и єдва кодъ добро утверђены на Исому обкопа зауставити су се могли. Страшно є оно описиванѣ, кое намъ є Прокопій о њіовомъ пустошеню и свирѣпству оставіо, кое су они надъ бѣднымъ жителима починили. Само число несрећны Єлина, или іошт у ранія времена посе-

*) Мухамеда Пророка.

**) Турски Првосвештенцы.

лѣны онуда други народа, кое су као роблѣ преко Дунава са собомъ вукли на 140,000 глава износило є.

Да бы се за будућа времена овакова за Византійско Царство несрећа предупредила, и противъ Славена да бы се постоянный одпоръ поставити могао, у ово по свой прилици време поправи истый Царъ троструке обкопе, кои су се одъ запада къ истоку преко цѣлогъ у Европи Византійскогъ Царства протезали. Первый и найсѣверніи обкопъ пружао се одъ Синги дуна (Бѣограда) узъ Дунавъ до черногъ мора, у свези стоећи са новоутверђеныма градовима Виминаціомъ, Раціяріомъ и другима; другій главный обкопъ продужавао се крозъ Дарданію и Мизію преко Хема (Балкана,) и саюжавао є новоутверђене градове Улпіану, Тавресіумъ Герману и Сардику; и найпослѣ одъ Епира преко Македоніе и Тракіе простирао се єданъ градъ твердыня, кое съ новымъ по Ѳракійскомъ Херсонесу бранилиштама и са утверђенымъ поморскимъ градовима Редестомъ, Праклiомъ и Силимврiомъ праву обрану за южніе предѣле и за престолный градъ сачињаваху. Окромътога поземльи се іошть између речены обкопа одвећъ многа утверђена мѣста сграде и найпослѣ сасвимъ южно до саме Грчке подигне се изъ развалина стары градина множина на ново оправлѣны градова и утверђены бранилишта. Юстиніянополь у Касторійскогъ єзера острову, куле ираклійске, Ѳессалики градови, затимъ Ѳермопиле, Платеє, Ѳива Аѳина, Коринѳъ, пакъ найпослѣ Исѳмъ кои є новъ обкопъ съ кулама и чуваріяма добыо быо.

Но са свыма овыма бранилиштама мало се помоћи могло безъ новаца и безъ людій; а добро знамо, да є у то време и царско благо и людство у царству збогъ непрестаны на истоку и на западу ратова умалило се и изслабило. Окромъ тога мало себи представити можемо, одъ какове су по моћи толике твердынѣ и бранилишта быти могла, кадъ се опоменемо, да є за Славенскимъ и Аварскимъ народима, кои су по многимъ источногъ Царства странама половину већъ жителя или поубіяли или у роблѣ поодводили были, узастопце куга ишла, коя є за петдесетъ и двѣ године преко цѣлогъ свѣта бѣснила, пакъ у Цариграду двѣ трећине, а по другимъ странама половину людства прождерала. За кугомъ су и друга іошть зла слѣдовала, као што є 551 године онай ужасанъ земльтресъ быо, кои є по Грчкой особито велике опустошає починіо и одвећъ много людій упропастіо. Исто тако и страшанъ онай потопъ у то доба на граници Ѳессаліе и по нѣномъ сусѣдству догодіо се, као што су се іошть и друга зла по другимъ предѣлима сбывала коя су бѣдне жителѣ са свію страна и душевно и тѣлесно сатирала.

РАЗБІЄНЫЙ КРЧАГЪ.

Повѣсть одъ Х. Чокеа.

ЦВЕЋЕ.

(продуженіе)

Али крозъ ту четврть године имаше Маріета и другогъ посла. Крчагъ задаваше іой много муке и досаде; а окромъ тога сыгурно и іошть нешто.

Четрнайстъ дана дуго ніе се у Ла Напулини очемъ другомъ говорило, него о крчагу. И свакъ говораше: да є онъ поклонъ Судіе, и сватба да є већъ уговорена. Но кадъ Маріета нѣзынимъ другарицама торжественно изяви, да воле некъ іой се тѣло са морскимъ бездномъ вѣнча, нежели са Судіомъ, почну ю дѣвойке само већма дражити, говорећи: Ахъ, ала ће се моћи блажено почивати у ладу нѣговогъ носа! То бя_е прва досада.

За тымъ опетъ имаше мати Манонъ грозно основоположеніе, да є Маріету натеравала, да свако ютро при извору кодъ пешчаре крчагъ промућка, па онда са свѣжимъ га цвећемъ напуни. Крозъ то мысляше она, да ће Маріету на крчагъ и на срдце оногъ, што іой є дао, навикнути. Али ова мрзыше све єднако на даръ и дарователя. Нато є бывала радня на извору за ню права каштига. Втора досада.

Онда опетъ, кадъ є годъ къ бунару у ютру дошла, налазыла є два путъ у седмицы поредъ пешчаре увекъ понешто одъ найлепшегъ цвећа, лепо уређено, башъ за великолѣпіе крчага створено. Окоо држака цвећа бяше увекъ єданъ комадићъ артіе обвіенъ, на коіой стояше написано: Любезна Маріе то. — Садъ неће вальда никога бынти, кой бы малу Маріету варао, да Вила и чародѣя на свету има. Слѣдователно дошло є дакле цвеће са сладкимъ надписомъ одъ Господина Криволюба. Маріета нехтеде цвеће ни помирисати, изъ узрока, што га є жива пара изъ Судійногъ носа задахнула. Међу тымъ узимаше ипакъ цвеће, єрбо є одъ польскогъ цвећа лепше было, артію пакъ раздере на хиляду комада, и разбацы ю по ономъ месту, гди є цвеће лежало. Али ни то ніе лютило Господина Криволюба, коегъ є любовь у своммъ начину несравньиво већа бывала, нег' нѣговъ носъ у своммъ начину. Трећа досада.

Напоелѣдку изнађесе крозъ разговоръ са Господиномъ Криволюбомъ, да онъ ніе цвеће дао. Тко бы то дакле было? Маріета се нађе сврху неочекиваногъ одкритія весма у чуду. Одъ тогъ доба узымаше она истинна цвеће са пешчаре радіе, и такођеръ га є мирисала, али — тко га мећаше гамо? Маріета буде, што дѣвойке иначе нису, весма любопитльива Она погађаше часъ овогъ, часъ оногъ младића изъ Ла Напула Но то се недаде погодити. Она присл ушкиваше чакъ до ноћи: у ютру свагда ранів устаяше. Но она нити є шта чути, нити увребати могла. Па опетъ лежаше два путъ у седмицы чудно цвеће увекъ на пешчари, и читаше на окоо нѣгъ свезаной артіи тихій уздисай на ню: Любезна Маріето! — Такво што мора већъ и найравнодушніегъ любопитльивымъ чинити. Но любопитльивость чини напослѣдку горећу муку. Четврта досада.

Пакость сврхъ пакости.

Отацъ Іеронімъ препоседао є было у неделю опетъ сврху задатка: Чудне су наредбе небесне. Мала Маріета мысляше дакле; то ће вальда небо наредити, да невидльивогъ цвећодателя єданпутъ већъ изнађемъ. Отацъ Іеронімъ имаше увекъ право.

Єдне ноћи, кадъ є башъ претопло было, прене се рано, и немогаше више заспати. Зато скочи она радостно съ лежишта, чимъ се првый руменъ ютра преко морски таласа и преко Лерински острова къ прозору нѣне собице ука за. Она се обуче па изиће наполѣ, да се на извору уміе; шешниръ понесе такођеръ да се єданъ часакъ край мора прошеће. Ту знаше она за єдно тайно мѣсто, гди се купа.

Да бы къ тайномъ мѣсту дошла, морала є иза куће преко пешчаре ићи а одатле опетъ низъ брдо мимо грмова и мимо палма. Овай путъ немогаше Маріета, да мимо проће. Єрбо подъ наймлађомъ и найвиткіомъ єдномъ палмомъ спаваше сладко єданъ младый, виткіи човекъ а поредъ нѣга лежаше руковѣтъ найлепшегъ цвећа. Єданъ комадићъ артіе, на комъ є безъ сумнѣ опетъ єданъ уздисаи говоріо. — Како є дакле Маріета могла мимо проћи?

Она ту стане, сва одъ страха задрхта. Хтеде опетъ вратити се кући. Но текъ што є за неколико корачаи натрагъ пошла, обазре се на спавача опетъ, и наново стане. Нѣгово срце недаде се пакъ изъ дальине познати.— Садъ дакле или никадъ требало є єдну тайну разрѣшити. Лагано корачи къ палми ближе. Но онъ чини се као да се гиба. Врати се дакле опетъ къ колиби. Ал' гибанѣ нѣгово чинило се само изъ плашльивогъ воображенія Маріетиногъ. Наново пође дакле она къ палми. Али можебыти да се є онъ само утворіо, да спава. Брже побегне у колибу. Но тко ће сбогъ єдногъ „можебыти" одма бегати? Смѣліе пође дакле къ палми.

При таквомъ люляню нѣне страшливе и жельне душе измеђъ страха и любопитства. при тамо амо трчкараню изъ међъ колибе и палме, приближаше се она ипакъ єдва за неколико мали корачаи къ спавачу, дочимъ заєдно и любопитство страхъ надячаваше.

А шта є мене брига? Путъ ме води само поредъ нѣга. Спавао онъ или неспавао: та я само мимо идемъ. Тако мысляше Манонкина кћи.

Али она ніе ишла мимо, него остаде стояюћи; требало бо є томе дарователю цвећа добро у лице да се погледи, за у своіои ствари сигурнымъ быти. Кромѣ тога спаваше онъ тако, као да се ніе већъ крозъ четири седмице испавао. — Но тко бяше? — Нитко другіи, него Архизлотворъ Колінъ? Дакле онъ є быо тай, кои є изъ старогъ непріятельства доброй дѣвойчицы толику досаду съ крчагомъ правіо, и у неповольны посао са Господиномъ Криволюбомъ быо ю довео; онъ є заръ быо тай, кои є тамо ишао, съ цвећемъ, да ю дражіо, да ю съ любопитствомъ намучи. И зашто? — — Онъ є мрзіо на Маріету. Онъ се у друж ствама све єднако на єданъ неопростителный начинъ показываше противъ сиротогъ детета. Онъ ю избегаваше, гди є само могао, а гди ніе, ту є побожну малу увекъ вређао. Свакой другой дѣви одъ Ла Напула бывао є онъ пріятніи, послужніи, са свакомъ рѣчитіи, нежели съ Маріетомъ. Помните! Нигда є іоштъ ніе позвао, да игра премда є є она знала.

Ту дакле лежао є онъ изданъ, ухваћенъ. У Маріетиной груди разпалисе освета. Какву срамоту да му учини? — Найпре одузме му цвеће, одрѣши га, и у праведной ярости презираюћи га, съ поклономъ спавача поспе. Само артію на коіой опетъ уздисаи: „любезна Маріето" стояше, задржа и метне брзо у нѣдра.. Єрбо є намѣравала ово доказательство нѣговогъ рукописа за будуће догађає о ставити. Маріета бяше лукава. Садъ хтеде ићи, али се іоштъ ніе доста осветила. Она се немогаше никако съ мѣста да крене, докъ годъ Коліна подобно некаштага. Одреши дакле са шешира свилену пантльику одъ любичне боє, обмота ю лагано около руке спавача и около дрвета и са три чвора чврсто около палме колина привеже. Кадъ се онъ пробуди, ала ће се чудити! ала ће га любопитство мучити, тко му є тай пркосъ учиніо! То онъ неће моћи погодити. Съ тымъ болѣ, а и право є.

Но Маріета є спрамъ нѣга вишемилостивна била. Нѣногъ посла, чинисе да се є каяла, кадъ га є свршила. Грудъ іой куцаше сылно. Мыслимъ да іои напослѣдку и єдна суза у очи дође, съ коима є сожалително злочинца сматрала. Лагано отиде она къ гранатнымъ грмовма на пешчари на трагъ — често се обзираюћи; лагано пеняше се она узъ пешчару, често погледаюћи доле къ палми. Тако дакле єдва матери Манонъ, коя ю зваше, кући отиде.

ЗАКЛЕТВА.

(конацъ)

Садъ се изтргне Робертъ изъ Феликсови обятія, кои га наново на груди своѳ претиснуо бяше; нѣгова грудь дизаше се у несносимомъ куцаню и силну борбу у нѣму предвозвѣштаваше. Нѣгове очи зверовито тамо и амо гледаху, нѣгова се коса кострешише. Єдна мысао сва му чувства проби. Брзымъ ходомъ проѣе онъ неколико пута крозъ свою малусобицу; на последакъ окрене се на Феликса, и овако поче говорити: „Феликсе! ако смемъ вѣровати, да ѳ оно, што ѳу детиньству обѣћано іошт и човеку свето, ако смемъ съ пунымъ увѣреніемъ држати, да пріятельство ни ѳ празна суѳта, то си ты ѳданъ, кои ми ову сладку вѣру дѣломъ засведочити можешъ.“

Бутећи клекне тронутый пріятель на колено и подигне десну руку за знакъ заклетве; ал' Робертъ претисне га къ своимъ прсима и рекне: Не дркћемъ одъ смрти, кою самъ заслужіо, али одъ руке делата, а не одъ танета другова мои да погинемъ — то ѳ, што жалостный мога живота конацъ ужаснымъ чини. Ты си мужъ, ты си пріятель, кои ми мой последный часъ усладити може. Закуни ми се свемогућимъ Богомъ, де ћешъ сутра при походу съ пушкомъ доћи и мене у онай часъ убити, кадъ ме делату предаду. Нѣгова рука не сме нити треба да мою обезсвети. Я познаѳмъ неизмерну величину могъ закгеваня, видимъ жертву, кою ты треба да мени принесешъ; али я заѳдно и то осећамъ, да у правомъ пріятельству ништа ни ѳ немогуће.“

Я ни самъ кадаръ она чувствованія описати, коя су при овымъ речма срдце пріятеля обузела была. Ледена му стужа тѣло пробіе, онъ на колениклецаше, и не могаше говорити; но при свемъ томъ опетъ ѳ нѣгова тежко обтерећена грудъ заклетвомъ потврђено обећанѣ испунила.

У любвепуномъ тѣшеню проће нмъ ноћь и неизвѣстна се зора укаже. У жалостномъ ходу поћу на место губленя Робертъ погледи на небо и постояным духомъ хоћаше. На место погубленія дошавши, судъ му се іошт ѳданпутъ прочита, кои онъ равнодушно слушаше. На знакъ управляюћегъ официра доће делатъ, да жертву праведности сграби — садъ — пуче, и Робертъ къ земли мртавъ паде.

У томъ истомъ магновенію, кадъ се народъ преко догађая чудіо, долети адютантъ издалека іошт вычући: „пардонъ!“ Кадъ овай гласъ до Феликсовы ушію продре, падне на свогъ душу и-купитаюћегъ пріятеля и ужаснымъ гласомъ повыче: „Я самъ нѣговъ убица!“ Садъ му у помоћь сви притеку ал' бадава; мозакъ му се на вѣки поремети.

Наука. Несрећный овай догађай учи, да при свакомъ дѣлу дуже промышлявамо; ѳръ иначе често се каѳмо.

ВѢРА ТВОЯ СПАСЕТЪ ТЯ.

У ѳдномъ Граду не далеко одъ конака ѳдногъ капетана скупила се ѳдна гомила людій и почеше се на ѳданпутъ смеяти и викати. Капетанъ запита ѳдногъ Солдата изъ нѣгове компаніе кои ту стояше и здраво се смеяше, шта се ѳ ту стало? Ништа важногъ Господин' Капетанъ, нѣколико ньи ипатише се за вѣру, и мало се почупаше: Шта е ту тако смешно, да се ты смеяти морашъ? Видите Госп. Капетанъ, и свето писмо вели: Вѣра твоя спасетъ тя; нека сваки веруе шта кои оће, я такођеръ имамъ мою веру. — Кажи ми дакле шта верѵешъ ты? — Шта мой чизмаръ верѵѳ, то исто и я верѵемъ —

Шта твой чизмаръ? Я те неразумемъ. Видите Госп. Капетанъ, я самъ

момъ чизмару већъ више одъ две године єданъ талиръ и осамъ гроша дужанъ. Тай добрый човекъ крепко и свето верує, да му я за живота мога ни гроша платити нећу; а и я то исто верујемъ. —

Капетанъ се ніе могао на овай одговоръ одъ смея уздржати, и такому се допадне, да є одма кесу извукао, и солдату два талира с' овимъ речма поклоніо: На узми ты єданъ орятине, пак' плати твомъ чизмару, а што претече, задржи за себе.

Захвалюемъ понизно! рекне солдатъ с' лукавымъ осмеяванємъ — захвалюемъ Госп. Капетанъ — али мой чизмаръ опетъ зато ни пфенига добити неће. — Шта? дрекне на нѣга разяренъ капетанъ, ты угурсузъ єданъ, ты нећешъ твой дугъ да платишъ? Али молимъ покорно Госп. Капетанъ, вы то закгевати нећете, да два добра Христіанина, мой чизмаръ и я, за два талира вѣру нашу изменимо?

Сам. М.

ВЄСТИ.

Нѣгово ц. кр. апостол. Величество благоволило є посредствомъ кабинетскогъ писма одъ 3. Дек. т. г. вицепрезиденту, Францу Графу одъ Надаждъ, титулу Ексцеленціе милостивѣйше дариватн.

Нѣгово ц. кр. апостол. Величество благоволнло є кр. Хонорер-фишкала, Карла одъ Бене, дѣйствителнымъ кр. Фишкаломъ премилостиво наименоватн.

Нѣгово ц. кр. апостол. Величество благоволило є Контролора при пештанскомъ главномъ драйсигстамту (тридесетници?) Игнята одъ Хосу за првогъ контролора, а тамошнѣгъ Контролора Іована Вагнера за другогъ контролора премилостиво наименовати.

ДОПИСИ.

Изъ П*. У Н. Новинама читасмо: да є Князъ влашкій Ђика у Пешти бно, и да никомъ ніе подворенъ учинио, тако исто и нѣму да нико ніе долазио. — Я се не могу довольно начудити, да у нашимъ Н. Новинама тако што може стояти, па іошт оно, што є у самой Пешти, гди се Г. Новинаръ персономъ налази. Како садъ у смотренію страны вѣстій да имъ вѣруемо? Та я самъ собственымъ очима видіо, кадъ є Графъ Сеченьи Князу Ђики дошо и на ручакъ га позвао; то є было првый данъ. Другій є данъ Князъ на посѣщеніе Нѣговомъ Высочеству Палатину отишо (да є лепо примлѣнъ было, извѣстіо самъ се одъ нѣговогъ Секретара), и одундъ кадъ се вратіо, самъ му є Графъ Сеченьи по другій путъ на батару дошо, и съ њимъ на ручакъ отишо. Другій путъ дакле да се не бы у Н. Новинама неистинита извѣстія свѣту давала, то Г. Новинаръ нека се изволи найпре точно о ствари известити, па онда као истинито почитаємомъ публикуму саобштавати, а не као оно у числу 95 Н. Новина: да є мостъ помеђу Пеште и Будима скинутъ, гди є текъ 23 Дек. скинутъ.

Димитріевићъ.

Изъ С.* (Писмо Издавателю П. Б. Скоротече!) Осимъ оны пренумеранта на Скоротечу, кое сам у пређашнѣмъ писму послао, изволите и слѣдующе примити. . . . . — Потрудићу се, да ваи іошт колико могуће буде совокупим. Само то васъ єдно молимъ, да сва она гатања, коя се у Н. Новинама и С. Н. Листу противъ васъ и вашег Листа налазе, равнодушно не сносите; єрбо люди све што чую обычно за готовъ новацъ примаю. Зато молимъ васъ, да не пређутите оне чкалѣве и чичке, кое Н. Н. веле, да вашъ Листъ публикуму подноси? —

Я мислим, да бы нуждно было познати оногъ изъ Бачке вѣстника; и публично га упитати, каковн су то чкалѣви и чичци, кое Скоротеча публикуму подноси? Ако свое име пред публиком откріе, знаће му се одговорити; у противном слу чаю остае пред целым светом клеветникъ, кои уваженіе Скоротече пред Светомъ умалява. — То є света истина, да Скоротеча іошъ досад никаковой тужбя повода ніе дао нити є какво изобличеніе одъ высочайшегъ Места приміо. — Како годъ што є Vilag Hirlapa зауздао, тако є и Скоротеча народны Новина Издавателя у корлат сатерао. — Да є Издаватель Народны Новина правый родолюбац, и да му обща народня ствар опако на сердцу лежи, као што онъ пред Светом, описуе, заиста стидіо бы се ону вѣсть у свое Новине ставити

коя се општем србском дѣлу на убитак клони. — Немойте се дакле нимало на она несмислена једногъ без имена клеветника изображенія смућавати, ер ваше Новине и мужкій и женскій пол са увеселенїем и задовольством чита — а тай дописатель да се речій свои нестиди, он заиста име свое пред Светом утаио небы. —

Г. П. Д. Б.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

Берлинско дружтво „за Поправленіе морално покварены дѣвица“ добыло є на даръ одъ свога краля єдно пристойно зданіе у Берлину, гди ће одыко млого полезніе моћи дѣйствовати на характеръ речены лица, будући є досадъ на врло малый просторъ мытничкога дома стеснѣно. Ово є дружтво завело се на подобіе Лондонскога Маргарета-Штіфта, кои є скоро пре сто година заведенъ. — У французской вароши Бордо ондашнѣга Пароха, кадъ є башъ свету службу одправляо, нека жена изъ тамошнѣ околине тако яко съ ножемъ прободе, да є у силной крви огрезнувши на землю стропоштао се; међутимъ рана ни є смртоносна. Злодѣйница є таки у руке судейске пала, гди приликомъ испита изрази се, да є то злодѣйство учинила зато, што ю є истый парохъ пре три године у виду вештица обчиніо. Изъ овога изясненія мысли се, да иста женска ни є свагда при себи, зато ће се морати на удобніе време главный судейскій испитъ одложити. —

(Сербія.) Београдске Србске Новине објавлюю Стеченіе на професорство теоретическе и практическе Геометріе. Съ овымъ званіемъ скопчана є плата одъ 1200 ф. у сребру; свакій пакъ, кои жели рекурирати, треба да се до среде идућега месеца Февр. приявн.

(Наполь.) Одъ 28 Нов. здраво Етна материю избацује; садъ су башъ два месеца, одъ како су две парне лађе съ много њи страны одавде у Месину и Катанію отишле, да ово изредно природе позориште сматраю. Као што се обычно догађа, Везувъ, кои є већъ читаву годину одвећъ димио се, прошасте є недељ престао; ал' опетъ изъ уяня, кое се горе на кратеру (грлу?) чує, чини се, да є внутреньость брега сва до грла съ кипећомъ лавомъ напунѣна.

ДНЕВНЫЙ КУКОЛЬ.

„Гди те не сею, ту не ничи“

Чиста пшеница, пакъ опетъ се находи у ньой куколя — нити га се може човекъ да опрости! Ал' томе се не треба чудити; ер то ништа ни є ново, као и то, што се и я никако не могу Г. Учредника (?) Народны Новина да опростимъ. Ер текъ што се съ єдне стране руженѣмъ П. Б. Скоротече на мени искали, таки съ друге стране подъ видомъ родолюбія мой Листъ грди и Издавателя нѣговогъ гледи предъ светомъ да оцрни. — Я све равнодушно сносимъ; єдно што самъ пуно увѣренъ, да почитаємый србскій публикумъ, за кога любовь и благо ни самъ посумняо одъ Премилостивогъ нашегъ Монарха овай Листъ запросити, о моіой подражанія достойной намѣри ни найманѣ не подозрѣва; друго што бы излишно было Г. Учредника Н. Н. предъ свѣтомъ црнити; само то єдно не могу пропустити, да не напоменемъ, што Г. Учреднику Народны Новина ни є доста, што свое Новине уређує, него се и за Учредника П. Б. Скоротече брине! Ово є велико родолюбіе!? Приноси роде жертве да се не утиша неугасимъ жаръ родолюбія!? Ер то се зна; да є Г. Павловићъ у Карловци на собору было, а међу тымъ є свагда у нѣговымъ Листовима „Издаватель и Учредникъ“ стояло. Я молимъ Г. Павловића, да ми ову тайну откріе, а као родолюбацъ, кои жели да благо обще процвета, знамъ, дь ће ми є посредствомъ свои Новина открити. Ер то не веруємъ, да іоштъ и и Еглези, а камо л' Србльи знаю, да Г. Павловићъ може у єдно и исто време на два места — у Карловци на Собору и у Пешти да свое Новине уређує — бити; А кадъ ми Г. Павловићъ ту тайну откріе, онда ћу му и я одговорити, има ли П. Б. Скоротеча Учредника, и како є Г. Учредника Н. Н. вѣсть Лоћики сходна. (?!)

Издаватель.

Издаватель Димитрій Іовановићъ. (Bastein Gasse Nr. 349

У ПЕШТИ словима Баймеловымъ.

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКИЙ

СКОРОТЕЧА.

(*Courrier.*)

Число 52. Четвртакъ. 31. Декембра 1842 Год. I.

УТЕКШІЙ УЖИТАКЪ.

Дѣво твой ме строгій взоръ
Натрагъ тура сылно,
Твогъ ме тѣла красный створъ
Дражи пакъ умилно.

Дѣво! немой дѣте быт'
Нисамь ни я дѣте
Може л' срдце-око крыт'
Пуно любве свете?

Зато и я — Пророкъ младъ —
Знамъ твогъ ока езыкъ;
Него са мномъ айд' у ладъ
Тамо гле у брезыкъ.

Трава ложу преправля
Лепшу нег' одъ перя,
Боякъ бит'ћу съ тобомъ я
Юнакъ одъ Поцеря.

Слушаюћи позывъ тай
(О да строге дѣве!)
Рекне „Идемъ тражит' рай
Изгублѣнъ одъ Еве!"

Истомъ што смо стигли станъ,
О ал' я се прену
Цѣло бяше само санъ,—
Я сэдъ грлнмъ стѣну.

А. Андрићъ.

У Ковачицы кодъ Панчове
25 Декембера 1842.

СЛАВЕНИ НА ЮГУ У VI и VII ВѢКУ

(изъ Цинкайсена)

одъ

Стаматовића.

(конацъ.)

Зато се тежко вѣровати може, да су све Юстиніянове нове твердынѣ и све войничке преправности и найманѣ походе Славенске заустављяли. Єръ ій вѣкъ 546 године налазимо у Ѳракіи, на двѣ године доцніе пролазе они крозъ Илирію; 550 године продиру до самогъ приморя Ѳракійскогъ, гдѣ градъ Топеросъ освояваю: а слѣдуюће године съ приличномъ штетомъ узбіени одъ Солуна враћаю се. Но іоштъ у то време съ десне стране Дунава нигдѣ ни су Славени населѣни были, єръ у цѣлой земльи, крозъ кою су они пролазили, ништа се ни є налазило, окромъ развалѣны градова и села съ порушенымъ бранилиштама и опустошенымъ поляма, коя су гомилама около лежећи трупова людски на све стране окужена и отрована была.

Но зато опетъ понављяли су Славени са свакомъ годиномъ своя нападаня; они свакимъ даномъ византійскомъ царству све су опасніи бывали, єръ су се съ другимъ народима у договору или у случайной може быти свези налазили. Тако се ни мало сумнятн не можемо, да Кнеза Гоѳскогъ Тотиле на Грчку землю ударанѣ, ков се у ово време догодило, съ договоромъ Славена ни є было, кои су у исто времо крзоъ Гепиде прошли были,

да и сами са сѣвера крозъ Илирію, Дарданію и Епиръ у Грчку продру. Мало пакъ доцніе сирѣчъ 558 године у єдно съ Хунима време Славени су подунавске предѣле опустошавали.

За последньи Юстиніяновы година 563 почну Цариграђани своя са Аварима препираня, коя се подъ Юстиномъ другимъ до боя већъ пакъ и до срамне намире доведу, у коіой Авари као Цареви саюзници годишньій одъ 80,000 дуката данакъ одъ византійскогъ Царства добыю. Но съ овымъ се и Авари обвежу, да Славене на дольнѣмъ Дунаву подъ уздомъ держе: зато и Царъ на ову погодбу и вѣрность Аварску ослањаюћи се и ту іоштъ погрѣшку учини, да и онако малобройне по Дунавскимъ твердыняма бранителѣ іоштъ већма умали. Отудъ є слѣдовало, да є опетъ 578 године єдна Славенска одъ 100,000 людій войска преко Дунава прешла, пакъ онда у многимъ четама преко Мизіе, Македоніе и Ѳраціе разишавши се и нигдѣ озбильскогъ одпора не нашавши до саме Грчке продрла была. Докъ су овако Славени по Царству Византійскомъ мутили, заиште іоштъ єданпутъ Царъ помоћи одъ Авара. Мѣсто што бы требало, да Авари Славене, као што се Царъ надао, изъ царства протераю, радіе нападну они на праздна Славенска мѣста и станове предъ Дунавомъ ньине, коє по већой части мачемъ и ватромъ поплѣне, землѣ посѣяне опусте и съ добыткомъ обтереѣени у свою домовину поврате се. У овомъ само повратку, као што се мыслити дає, сретну се они са Славенима, разбію ій и роблѣ одъ ньи византійско поотимаю.

Мы далѣ никаковы достаточны извѣстія о судби оны Славена не мамо, кои су се међутимъ по южнымъ византійскогъ Царства странама задержавати морали; но опетъ то держимо, да є иста Славена велика часть, кадъ се већъ главна войска разсула была, по празднымъ византійскогъ Царства предѣлима заостала: зато съ приличномъ извѣстношћу узети можемо то, да перве Славенске по южнымъ прекодунавскимъ странама селбине у ово нарочно време падаю, ако међутимъ єдинствено о томъ ништа потвердити и не можемо. Єръ ова најстарія Славенска селбина свакояко догодила се непримѣтно, и онда є текъ са своимъ утокомъ на преображай народа и землѣ византійскогъ царства снажномъ учинила се, кадъ већъ нѣнъ почетакъ и полагано развіянѣ Славенско съ повѣстномъ точношћу ни су се показати могла. Постоянство и сталный характеръ свой добыла є та Славенска селбина текъ у доцнія времена, кадъ су нове Славенске чете у Царство ушле и покрай населѣны Славена, кои су се одъ овогъ времена овдѣ намѣстили, одомаћиле се.

РАЗБІЄННЫЙ КРЧАГЪ.

Повѣсть одъ Х. Чокеа.

(конацъ.)

Пантльика одъ шешира.

Али іоштъ истогъ дана Колінъ нова зла почини. Шта чиняше онъ? — Явно посрамити хтеде онъ сироту Маріету. Ахъ! Она се ніе сетила, да нѣну любичну пантльику савъ Ла Напулъ познае! — Колінъ знао є то добро. Онъ ю обвіе гордо окоо своге шешира, и носише ю предъ целимъ светомъ на видикъ као какву освою. И свако говораше: Добыо є одъ Маріете," Све дѣвойке викаше лютито: „Злочинацъ! а сви младиѣи, кои су Маріету радо виђали „Злочинацъ!"

„Како то? Мати Манонъ?" викаше Судія Криволюбъ дошавши къ Манонки, а знао є тако сылно викати, да му є у читавомъ носу некако чудно одекн-

вало: Шта? то трпите Вы? да моя невѣста обдарує младогъ арендатора Коліна са пантльикомъ одъ нѣногъ шеширa? Већъ є време, да држимо сватбу. Проће л' ова, онда имамъ вальда и я право говорити."

Имате право! одговори мати Манонъ кадъ стои стварь тако, то мора сватба брзо быти; проћел' та, престаће онда све."

Мати Манонъ, али Ваша кћи іоштъ никако неће да каже: „Хоћу."

— Преправляйте само сватовску гостбу!

„Али ме неће она ни єданъ путъ самo пріятно да погледи; а ако я кодъ нѣ седнемъ мало, дивячица одма устане и побѣгне одъ мене."

— Господинъ Судія, преправляйте само сватовску гостбу.

„Али како, кадъ се Маріета противи?"

— Мы ћемо ю изненада затећи. Идимо къ отцу Іерониму. У понеделякъ онъ нека врло рано и сасвимъ тихо сврши вѣнчанѣ. То ћемо ми нѣму лако доказати. Я самь мати. Вы сте прва особа одъ надлежателства у Ла Напули. Онъ ће насъ морати послушати. Али Маріета несме одъ тога ништа знати. У понеделякъ ћу я ню рано къ отцу Іерониму послати, и то саму съ єднымъ налогомъ, да се не сети. Онда некъ іой Парохъ срдце преокрене. По сата за тымъ доћи ћемо оба и мы. Онда брже къ олтару. А ако Маріета и іоштъ рекне нећу: шта то чини? Та старый Господинъ неможе и онако да чуе. Донде требате само ћутати предъ Маріетомъ и читавымъ Ла Напуломъ.

Тако и оста међъ обоицы. Маріета и несаняше о срећи, коя іой є предстояла. Она мысляше само на Колінову пакость, одъ кое є быо савъ Ла-Напулъ говорїо. О како се каяше она своіой несмысленности са пантльикомъ! па опетъ прашћаше она у срдцу крывицы злочинца. Маріета бяше одвећъ добра. Она проповедаше нѣной матери, да, и свымъ другарицама: Колінъ є нашао мою изгубљѣну пантльику. Я му нисамь дала. Садъ хоће ме съ ньомъ да дражи. Знате ли де, како ми є Колінъ одавно већъ зао быо, и како є увекъ гледао, гди бы бы ме могао увредити!"

Ахъ, сирото дете! оно незнаде на каква є нова зла подмуклый човекъ опетъ мысліо.

Разбіенный крчагъ.

Сутра данъ подрани Маріета съ крчагомъ къ извору. Іоштъ небяше никаквогъ цвећа на пешчари. Но и было є іоштъ прерано; врбо сунце текъшто є изъ мора излазыло.

Кадъ ал' чуше се корацы. Колінъ доће носећи у руки цвеће. Маріета се зацрвени као крвь у лицу. Колінъ тепаше: „Добро ютро Маріето!" — Но поздравъ му неизлазыше башъ просто изъ срдца; єдва га є могао изговорити.

„Зашто носишъ ты Коліну пантльику тако явно?" рекне Маріета, поставивши крчагъ на пешчару. „Я ты ю нисамь дала."

„Ниси ми ю дала, любезна Маріето?" пыташе онъ, и пребледи савъ одъ внутреногъ гнѣва."

„Маріета стыдила се є нѣне лажи, спусти трепавице, те после єдногъ часка рекне: „Добро, дала самь ти ю; но нетребашъ ю явно носити. Дай ми ю натрагъ."

Онъ одвеже ю дакле лагано: нѣгова лютость бяше тако сылна, да ніе могао сузу у оку нити уздисай грудій сакрыти.

„Любезна Маріето, пусти ми твою пантльику! рекне онъ тихо.

„Нећу!" одговори она.

Садъ преће нѣговъ сакрывенный гнѣвъ у очаяніе. Онъ погледи съ уздисаіомъ на небо, онда смркнуто на Маріету, коя тихо и побожно край извора

стояше са оборенымъ очима и спушѣнымъ рукама.

Онъ обвіе любичну пантльику окоо ките цвећа; кликне: „Ето ти дакле свега!“ и бацы цвеће тако пакостно къ великолѣпомъ крчагу на пешчари, да се овай стровали и разбіе. Злорадо побегне онъ одатле.

Мати Манонъ виђала е иза прозора вребаюћи, и слушала све. Но чимъ се крчагъ разби, мал' да неоглуви и неослепи. Она се тако устраши, да е едва штогодъ рећи могла. А кадъ хтеде сыломъ крозъ узкій прозоръ да се наполѣ провуче, те да бѣгаюћегъ злочинца псуе, извали она изъ слабогъ каменя савъ прозоръ кои се са страшномъ букомъ стропота, и разби.

Толика несрећа обнесвестила бы сваку другу Госпою. Манонка пакъ доће брзо къ себы. Срећа вели да самь я нѣговой крывицы сведокъ. Онъ мора предъ Судію! Крчагъ и прозоръ треба да ми нѣгово злато претегне. То ће ти дати богатый миразъ Маріето! Но кадъ Маріета црепове донесе одъ разбіенногъ крчага — кадъ виће Манонка, да е рай изгубљенъ добрый Адамъ безъ главе, да одъ Еве само ноге читаве осташе, да змія неоскверњено торжествуе, а тигаръ да е непокваренъ, ягњета пакъ до репа нестало као да га е тигаръ прождерао, — онда проспе мати Манонъ лелекаюћи противъ Коліна сылне клетве, и рекне: „Ето вишъ да е хитацъ башъ изъ ђаволске руке дошао.“

Судъ.

И она узме крчагъ съ едномъ, а Маріету съ другомъ рукомъ, и отиде окоо деветогъ сата къ Господину Криволюбу, гди е судити обычествовао. Съ гласномъ викомъ донесе она садъ нѣну тужбу напрво, показавши разбіенный крчагъ и изгубљёный рай. Маріета плакаше горко.

Судія, видѣвши да е крчагъ разбіенъ, а невѣста красна да плаче, доће у тако праведну ярость, да му е савъ носъ помодріо быо, као Маріетина гласовита одъ шешира пантльика. Онъда крозъ свое Пандуре зликовца таки къ себы довести.

Колінъ доће дубоко ожалошћенъ. Мати Манонъ понови садъ нѣну тужбу са великомъ говорльивостію предъ пандурима и писарима. Али Колінъ ніе слушао нимало. Онъ ступи къ Маріети и пришапне іой: „Опрости ми любезна Маріето, као што и я тебы прашћамъ. Я самъ ти крчагъ само нехотице разбіо али ты, ты си ми разбила мое срдце!“

„Какво е то шаптанѣ тамо?“ крыкну са судейскимъ Высочествомъ Господинъ Криволюбъ. „Чуйте тужбу противъ Васъ, те браните се.“

„Я се небранимъ нимало. Я самь разбіо крчагъ, али противъ мое волѣ“ рекне Колінъ.

„Тако мыслимъ скоро и сама!“ рекне ецаюћи Маріета: „Я самь крыва толико, колико е и онъ крывъ, ербо самь га я увредила и до ярости довела. По томъ се е непазльиво са пантльикомъ и цвећемъ на мене баціо. Онъ ніе крывъ.“

„Гледай деръ ты нѣ!“ викаше мати Манонъ: „Заръ дѣвойка хоће іошть нѣгова бранительица да буде. Господинъ Судія, говорте! Онъ е крчагъ разбіо, то вели не таи; а я разбила самь због нѣга прозоръ — хоће л' таити може видити.“

„Будући да таити неможете, Господинъ Колінъ“ рекне Судія, „зато ће те платити за крчагъ трыста Франка, ербо толико е вреданъ; кромѣ мога пакъ за . . .“

„Не,“ крыкну Колінъ, „толико башъ ніе вреданъ. Я самь га на вашару у Ванси за Маріету за сто Франка купіо.“

„Вы га купили, Господинъ Безобразниче? викне Судія, и лице му се усподоби сасвымъ Маріетиной одъ шешира пантльики. Но више нити смеде, нити хтеде говорити; єрбо се є неповольны изтраживаня у ствари бояо.

Колінъ се пакъ због укора разяри, и рекне: „Овай крчагъ послао самь я окоо сутона на данъ вашара крозъ Вашегъ властитигъ слугу Маріети. Та Іаковъ є ето кодъ врати. Онъ є сведокъ. Іакове, говори: нисамь ли ти я кутію дао, да ю предашъ Госпоій Манонки?“

Господинъ Криволюбъ хтеде стварь претрпати. Али сулудный Іаковъ рекне:

Сетите се само Господинъ Судія. Вы ми узесте Колинову кутію, и однесосте оно што є у ньой было Госпоіи Манонки. А кутіє ето тамо іоштъ негде међу артіяма.“

Садъ морадоше Пандури сулудногъ Іакова наполє избацыти, а и Коліна одтераше докъ га другій путъ не зовну.

„Добро, добро, Господинъ Судія!“ но ово ће Вамъ последня у Ла Нопулу игра быти. Знамъ я кромє овогъ и више, да сте се Вы съ моимъ иманємъ кодъ Маріете улагати хтели. Будете л' ме тражили, то ћете добро учинити, да одяшите у Грассе къ Господину земальскомъ поглавару. Съ тымъ отиде Колінъ.

Господинъ Криволюбъ бяше врло смућенъ. и незнаде у буни, шта є чиніо. Госпоя Манонка тресаше главомъ. Стварь іой се одвећъ тавна и сумнителна учини. Тко ће ми садъ разбієнный крчагъ платити? питаше она.

„Мени, рекне Маріета са жаркимъ лицемъ, мени є готово савъ плаћенъ.“

Чудноватє наредбе.

Колінъ одяши іоштъ тай данъ у Грассе къ Господину земальскомъ поглавару, и доће сутра рано натрагъ. Но Господинъ Криволюбъ къ томе се само см еяше и ослободи Госпою Манонку одъ сваке сумньивости, кунећи се, ако іой Колінъ за крчагъ трыста Франка неплати да ће носъ одсећи. Затымъ оде съ Госпоіомъ Манонкомъ къ отцу Іероніму поради вћнчаня, и препоручи му оштро Маріети озбыльно нћну дужность представити, да се она као покорна кћи материной вольи и вћнчаню не противи. То рече старый, побожный Господинъ, премда одъ свегъ само половину разумеваше, шта су му у уши викали.

Маріета пакъ узме разбієнный крчагъ къ себы у спаваћу собу, и имаше га садъ текъ весма радо, а ньойзи се учини, као да се є рай у нћну грудь преселіо, одъ како є онъ на крчагу изпрошуплянъ быо.

Кадъ свану понедельакъ, рекне Манонка къ нћной кћери, „Обуцы се лепо, и носи овай вћнчићъ миртовъ къ отцу Іероніму; онъ га иште за єдну невћсту.“ Маріета обуче се недельскій, узме безазленно миртовъ вћнацъ, и однесе га къ отцу Іероніму.

Узгредъ сусретне ю Колінъ, кои ю пріятно и плашливо поздрави; а кадъ она каза, куда венацъ носи, рекне Колінъ: и я идемъ истомъ тамо, єрбо морамъ Пароху вмћсто црковногъ десетка новце донети. И докъ су оба ишли, узме ю онъ ћутаюћу за руку; обоє дрхташе, као да є єдно противъ другогъ велике крывице на души имало.

„Єси л' ми простила?“ шапташе боязливо Колінъ: „Ахъ, Маріето, шта самь ти я учиніо, да си тако према мене немилостива?“

Но она немогаше ништа рећи, него: Буди само миранъ, Коліне, добы ћешъ ты опетъ пантльику. А я ћу твой крчагъ задржати. Єли де, онъ є ипакъ одъ тебе?“

Маріето, можешъ ли сумняти? Ви'шъ што годъ имамъ, то бы ти я све дао.

Хоћешъ ли ми у будуће пријатна бити, као другима?“

Она неодговори ништа. Кадъ пакъ у Парохову кућу ступише, погледи га она са стране, и видѣвши, да су му очи мокре, пришапће му; „Любезный Колинъ!“ — Онда се сагне онъ и полюби іой руку. Садъ отворе се врата єдне собе, и отацъ Іеронімъ одъ честнѣйшегъ стаса стояше предъ ньима. Младенце спопаде као нѣка несвестица, єрбо они се држаху єдно за другогъ чврсто. Незнамъ, бяше л' то дѣйство полюбца у руку, или страхопочитаніе предъ старцемъ?

За тымъ преда му Маріета миртовъ вѣнчићъ. Онъ положи га на нѣну главу и рекне: Дѣчицо, любте се међъ собомъ! и ободраваше добру дѣву на найживльый и найтрогателніи начинъ, да люби Коліна. Господинъ мора да є због нѣгове глувости име младоженѣ криво чуо, или га є због остарѣлогъ памятствованія своїъ заборавіо, пакъ є мысліо да є Колінъ младоженя.

Подъ наговаранѣмъ старчевымъ омекне Маріетино срдце сасвымъ; плачући и єцаюћи рекне она: „Ахъ, та я га любимъ већъ отъ давно, али онъ мрзи на мене.“

„Я на тебе мрзимъ, Маріето? рекне Колінъ: „Моя душа живи само у тебы, одъ како си ты у Ла Напулъ дошла. О Маріето, како бы я могао вѣровати или надати се, да ме ты любишъ. Необожава ли те савъ Ла Напулъ?“

Зашто си бегао, Коліне одъ мене, зашто си волео моє другарице неже ли мене?“

О Маріето, я самъ тонуо у страху и несмѣлости, у брыги и любови, кадъ бы тебе виђао. Я неимадо срдце близу тебе быти, а не би ли близу тебе, онда опетъ бывао самъ іоштъ несрећніи“

Кадъ су тако одинъ другомъ гозорили, помысли добрый отацъ, да се инате. Онъ ій дакле узме обое приближи єдно другомъ и рекне молително: Дѣчицо, дѣчицо любте се међъ собомъ!

Тада падне Маріета на Колінову грудь. Колінъ ю обгрли съ обадвема рукама, а лице обоихъ сіяше одъ возхишченія нѣмогъ. Забораве они Пароха и савъ светъ. Колінове устне почивале су на Маріетинымъ сладкимъ устма. Истинна, то є было само полюбацъ, али доиста єданъ полюбацъ найслађегъ уништоженя. Обоє су были єдно у другомъ стопљени. Обоє су были ньіову свесть тако изгубыли, да су узхишченомъ отцу Іероніму безъ да су сами знали до цркве и до олтара слѣдовали.

„Маріето“ уздисаше онъ.

„Колінъ!“ уздисаше она.

У цркви молило є много побожни; но съ удивлѣніемъ бяху они садъ сведоцы одъ Коліновогъ са Маріетомъ вѣнчаня. Многи су трчали іоштъ пре свршетка торжества наполѣ, и преповедаше десно и лево по Ла Напули: Колінъ є съ Маріетомъ вѣнчанъ.

Кадъ се вѣнчанѣ доконча, отацъ Іеронімъ се справедльиво радоваше, што му є оно тако лепо за рукомъ изпало, и што є кодъ младенаца тако мало одпора нашао. Онъ ій одведе у свой домъ. За тымъ дотрча Мати Манонъ.

Садъ Госпоя Манонка радоваше се нѣномъ зету, кадъ поче нѣгово богатство познавати, особито будући Господинъ Криволюбъ и скупа съ нѣговымъ носомъ у Грасе одведенъ бяше.

Разбіенный пакъ крчагъ бяше у породицы до данашнѣгъ дана као споменъ и светиня чуванъ.

ПРЕГЛЕДЪ ЛИТЕРАТУРЕ.

Русія у смотренію литературе све на вышій и вышій степенъ совршенства долази. Садъ є престало оно време, кадъ су Руси француске књиге читали, а своє по буџаци у праху држали. Изображена Европа не може довольно да се начуди ономъ успѣху, кои у смотренію књижества Руссія чини. Но не ћемо се томе тако яко чудити, ако само безпристрастанъ погледъ бацимо на оне жертве, коє она подпомагательнима и ревнительнима народногъ изображенія приноси. — Највеће новіе дѣло, коє неизбройне дѣлателѣ брои, есть велика руска народна Енциклопедія коє спомоћници 100 — 200 рублій добыяю, изъ чега се заключити може, да издавательи овога дѣла на много предбройника рачунаю.

ВѢСТИ.

Высокославный кр. Унг. Совѣтъ благоизволіо є на понизнѣйше наше Славне народ. Школа фондомъ управляюће Депутаціе предложеніе, Благ. Гдина Павла отъ Белгради, Острогонске Међе засѣдателя, С. Андрійскогъ Сенатора, и мѣстногъ Школе Управителя за привременогъ Актуарія кодъ те исте Депутаціе 13 Дек. 1842 числ. 45429 именовати.

Пешта. Даклемъ є истина, да су се са замкама одъ жица люди по Пешти гушили. Єрбо Хірлапъ одъ 5 овогъ месеца и лѣта именуе оне, кои су участницы были, кадъ се єданъ у овомъ лову нападао, а други га гледао. Овай страшанъ иштрументъ се већъ налази у рукама судейскима.

Єдна особита краћа овы се дана у Пешти догодила; у єдной кафани се покраше 5 куглій с' Біліара — а у єдномъ честитомъ Содружеству 12 дуката.

Наши сонародници Маћари све већемъ и већемъ изображенію теже. Народность свою, као зѣницу ока сматраюћи, гледе свакоякимъ начиномъ у болыій цвѣтъ да доведу. Они изъ велике ревности и родолюбія често такова средства бираю, коя имъ цѣли ни су сходна. Но зато опетъ они су похвале достойни, єръ непрестано се старају, како ће єданъ другогъ у родолюбію и патріотизму да надвыси. — Досадъ є кодъ њи была велика борба само због тога: коимъ бы начиномъ народность: име и єзикъ, као две главне черте нѣне, обдржати и у цветъ довести могли. Ова борба была є између две такорећи партае, одъ кои єдну тако названу (ultra-liberal-ну) Pesti Hirlap, а другу тако названу консервативну (съ разлогомъ напредуюћу) Vilag предводи. Садъ пакъ и трећа постаде, кою Графъ Сеченыій предводи, држећи се изъ међу две речене партае среде, (aureae mediocritatis), кои ће по свой прилици найбрже своє намѣре реализирати (у дѣло привести). Онъ є торжествено академическо слово говоріо, коє се (по видимомъ) највише тамо клонило, да се поредъ любави, кою Маћари къ роду своимъ и отечеству у грудма своима грею, други народа, нарочно Славена, народность не угнѣтава; да Ултриста свою претерану отечественну любовь умѣри, и сонародницима и сограћанима своима Славенима, кои су за Угарію, како њино тако и своє отечество, толико крви пролили и тымъ є начиномъ одъ пропасти сачували, у народности вредъ не наноси, єръ они су свою према отечеству и кралю своимъ вѣрность и любавь найвећимъ жертвама засвѣдочили, и кою и данъ данашныій непрестано засвѣдочаваю. — Овомъ велеславлѣномъ народо — и родолюбцу, кои є у свима, а найвише у Славенскимъ срдцама любовь и вѣчиту благодарность к' себи поджегао, осимъ други жертвій, коє му сограћани справляю, за садъ му є малу ал' чисту благодарности жертву принело Бачко (Bacs) старешинство евангел. Општине.

ПУТЪ ПО СВѢТУ.

(Ладнокрвный духъ.) У некомъ дружтву енглезки официра у Индіи пробаше єданпутъ, ко найвише скочити може, и то, да горныій край неки высоки врата довати. Єдномъ испадне ово дѣло за рукомъ, али є притомъ одма као мртавъ побледіо, а то не безъ узрока; єръ горе на вратима лежала є Кобра Манилла (отровна змія), кою є онъ рукомъ додирнуо и доле свалio тако, да є усредъ официра пала. Сви побегоше изъ собе до єдногъ, кои лагано узме бичъ, кои се ту было десіо, и змію на єданъ ма убіе. — Тай истый официриъ доста напитъ ишао є неко вече кући преко узкогъ насипа, кои є на рѣки было. У єданпутъ слуга, кои є напредъ съ машаломъ ишао, стаде, баци є одъ себе и скочи у рѣку. У светлости іоштъ горуће машале смотри официриъ кобру капеллу, коя се бяше усправила, и съ ватренымъ очима на нѣга гледаюћи преправляше се да на нѣга скочи. При овомъ погледу ни є му башъ найболѣ было, али гди є ту є. Онъ не хтеде бегати; него извуче сво мачъ, и мужествено на змію нападне

Нико не зна, ни самъ официръ, шта є было, само се то зна, да су га после єдногъ сата видили, гди на змін, коіой є главу одсекао био, лежећи спава. — Официръ є свою собицу лепо уредіо, између прочегъ и чизме су му на дувару высиле. Неко ютро поче чизму навлачити, ал' одма у њой нешто ладно и глатко осети, кое се савіяше и права змія бяше. Да се садъ наканьивао или ногу натрагъ повукао, то бы безъ сваке сумнѣ морао умрети. Али онъ смѣло у єданпутъ навуче чизму, онда скочи и у ужасу отчаянія стаде неколико минута скакати. После паде на столицу и заповеди слуги, да му чизму свуче. Садъ изпадне мала зелена змія, коя є єдна одъ найотровніи была, и кою є онъ скаканѣмъ умртвіо и готово сасвимъ измрскао.

(Кабулъ) Свирѣпство у XIX вѣку. Нѣкій поглавица индіянскій, по имену Дервалахъ Сурхатъ, кои є у енглезкой войски надъ помажућимъ компаніяма заповѣдао, 15-огъ Окт. ноћу Енглезе изда. Онъ осуђенъ буде, да кодъ наушња топа стане, и тымъ начиномъ да погине. Онъ є съ највећимъ равнодушіемъ судъ слушао, кадъ су се нѣгови пріятельи сгрозили и самъ енглезки Генералъ тронутъ био. Осуђеный спокойно приближи се колу (Carré), и непрестано као милость моляше, да га за топъ не вежу; а кадъ су му молбу услушали, стисне руку Профоса, и мужествено поће страшномъ орудію, кое съ обадвема рукама обузевши, баци іоштъ єданъ погледъ натрагъ и после на наушње топа главу метне. Садъ се изда заповѣсть; муня, одъ дима облакъ и далеко по брегови разлежућій се єкъ био є знакъ, да є све свршено.

(Списатель и добро.) Нѣкій врло познатый францускій списатель путујући прошастогъ лѣта крозъ нѣку частьсвогъ отечества нанће на єдно добро, кое, будући є у врло лѣномъ положаю было, тако га яко плѣни, да се одма съ кола свшао, да вртъ и проча поболѣ посмотри. При улазку на вратма смотри цедулю съ речма: Ово є добро на продаю. — Текъ што є био ушао, прекрасна баштованка укаже се, коя га запыта, жели ли добро промотрити, и изпроси, да га свудъ проведе. — Страный списатель свудъ слѣдоваше дражестной баштованки, и кадъ є све добро измѣріо, онда є запита: — Шта вреди ово добро? Шестдесетъ иляда франкій, одговори баштованка. — Мени се добро здраво допада, придода онъ, и помысли у себи, кадъ бы толико новаца имао, одма бы га купіо. — Я ћу се о томъ промыслити, рече іой яснымъ гласомъ. — После нѣколико дана, кадъ є у Паризу за своимъ столомъ сѣдіо и перо у руци држао, на єданпутъ се врата отворе, и човекъ уће, кои као притяжатель Новина „Журнала“ зажели познатогъ списателя за спомоћника узети. — Шта ништете вы за вашъ трудъ? запыта списателя. Я ћу вамъ добро платити, само ако се обвежете, да ћете за мой Листъ писати. — Я самъ непостоянъ човекъ, одговори списатель, и због тогъ истогъ узрока не могу се на вашъ Листъ обвезати, због кога се не женимъ. Ал' притяжатель Журнала не даде се одвратити, него на ново поновн свою просбу, докъ найпосле списатель не рече: Да єданпутъ ствари край учинимо, я ћу вамъ нешто садъ казати. Пре нѣкогъ времена видіо самъ добро, кое ми се одвећъ допало. Оно вреди шестдесетъ иляда франкій, купите л' ми ово добро, то мое перо за годину дана вама принадлежи. Я на то престаемъ одговори другій. Таки се контрактъ направи и съ обе стране подпише се. Добро садъ списателю принадлежи — Толико француски Листови. Мы не знамо, є ли тако, као што се преповѣда; по свой прилици реченый списатель хтѣо є са тымъ вредность свои дѣла да покаже.

СМЋСИЦЕ.

(Растанакъ.) У Нев-Орлеану далеко є лакше са своіомъ женомъ раставити се, него венчати. — Не одавно добы некій мужъ допуштенѣ, да се са своіомъ женомъ може раставити, и то само зато, што є она жутый, а онъ белый шећеръ у тей мећати обычай имао. — Єданъ шећерный сладкій порокъ!

Цена ране 29. Дек. на Пешт піяци Пешт. меровъ, грош. б. вр.

	найб. гр.	сред. гр.	лоші. гр.
Чисто жито	140	130	120
Наполица	104	100	92
Ражь	100	95	90
Єчамъ.	80	78	75
Зобь	65	62	60
Кукурузъ.	98	94	90

Издаватель Димитрій Іовановићъ. (Bastei Gasse Nr. 349)

У ПЕШТИ словима Баймоловымъ

ОДА

ВЫСОКО-БЛАГОРОДНОМЪ

ГОСПОДИНУ, ГОСПОДИНУ

ЕУГЕНІЮ одъ ГЬУРКОВИЋЬ,

У КРАЛЉВИНАМА

УНГАРСКОЙ, ХОРВАТСКОЙ и СЛАВОНСКОЙ

ИСТОЧНОГЪ ГРЧКОНЕСЕДИНЊНОГЪ ЗАКОНА

НАРОДНЬИ ШКОЛА

Верховномъ Надзирателю и Управителю и проч. и проч.

приликомъ Нѣговогъ у Соединъ долазка

одъ

СОЕДИНСКЕ УЧЕЋЕ СЕ

МЛАДЕЖИ СРБСКЕ

сверадостно поднешена.

(Трошкомъ Фонда одъ учеће се Србско-Соединске Младежи на Видовъ Данъ 1839 године заведеногъ.)

У СОЕДИНУ,

писменима Іоанна Гринна, ц. к. прів. Кньигопечатателя.

Plusque meis oculis absens Te semper amabo,
Et procul, ut colimus, Numina sancta, colam.

Hier. Vida.

Dignitas, honorque virum ostendit.

Bias.

За обще Благо Рода намъ драгога
Ревностни, душомъ и срдцемъ Вы прави
Србльи Сегединци о драги!
Освану ево намъ свѣтлый данакъ,

*
* *

Изворъ кои є высоке радости!
Изъ нѣга некъ се разлію капльице
По храброй срећны Срба земльи,
Благимъ кои су подъ Скиптромъ Царскимъ,

*
* *

Да срдце, душу облію милиномъ;
Свак' да осѣти Свѣтлогъ Трона благость;
Нову угледа Рода звѣзду! —
Зора є Браћо! већъ заплавила,

6

И ТВОЄ так' о ЄVГЕНІЄ лице
Блаженства лiє капльице по грудма,
И густу гонеħ' съ ума таму
Доводи Србство у свѣтлость свѣта!

*
* *

О живи славо и утѣхо Србска!
Име и Славу и Рода Честь храни,
Србинъ нек' цвѣта одсад' умомъ —
Вѣчно кодъ нѣга задобыо Име!!

пѣвао
МИЛОШЪ РАДОИЧИЋЬ,
II-год. Любомудрія Слушатель.

---

1) Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
Hor.

Immer ſtrebe zum Ganzen, und kannſt du ſelber kein Ganzes
werden, als dienendes Glied ſchließ' an ein Ganzes dich an!
Schiller.

2) Wer das Leben liebt, muß nicht die Zeit verlieren,
Denn ſie iſt der Stoff, woraus Jenes gemacht iſt.
Franklin.

3) Doctrinam citius quam aurum tibi delige,
Est iunctis opibus melior sapientia rerum.
Mancinnellus Anton.

4) Was glänzt, iſt für den Augenblick geboren,
Das Echte bleibt der Nachwelt unverloren.
Göthe.

ПѢСМА

О ПОСТАНЮ ВРШАЧКЕ КУЛЕ.

Шта се чуе у Вршцу бієломъ?
Подъ Вршачкомъ куломъ поноситомъ,
Или ишти змія? или вила?
Или звоне звона наопако?
Ил' се тресу Вршачке планине?
Па се таре дрвлѣ о каменѣ. —
Нити ишти змія, нити вила,
Нити звоне звона наопако,
Нит' се тресу Вршачке планине,
Да се таре дрвлѣ о каменѣ,
Веће ишти у своме двору Лаза,
Ядань Лаза дѣвоячка маза,
Комъ лѣпоти неимаде пара,
Да обиграшъ сву люту Краину.
Ако ишти єст' му за неволю,
Муке су му горке додіяле,
Ево веће шестнаєсть нећеля,
Од' како се Юнакъ разболіо,
Па нитъ може остатъ, нитъ умрети,
Нитъ лежати, нити боловати.
Майке нема, а сестрице нема,
А іоште се ніє оженіо;
Па га нема нико понудити,
Нитъ додат' му лаћане водице.
Сву бы юнакъ болю преболіо,
Ал' га вію на срдашцу муке.
Одъ муке му лице потавнило,
Ко што тавни од' млеме каменѣ.
Кадъ су Лази муке додіяле,
Додіяле и предодіяле,
Онъ дозивлѣ служче Мияила,
Па онъ нѣму овако говори:
Дѣте моє, Слуго Мияило!
Вѣрный друже у моіой невольи!
Яко су ме муке обузеле,
Срдца болю преболѣти нећу.
Узми Слуго свилену тканицу,
Па ме уви одъ паса до врата,
Оседлай ми моега дората,
И попни ме коню на рамена.
Изведи ме граду на капію,
И пусти ме измеђъ винограда,
Да се яркогъ я нагріемъ сунца,
И нагледамъ свѣта бієлога.
То є слуга за Бога приміо,
Па га уви свиленомъ тканицомъ,
Оседла му доброга дората,
И баци га коню на рамена,
Па га води измеђъ винограда,
Подъ Вршачкомъ куломъ насаћены.

А кадъ Лаза доће виноградма,
И онъ виће кулу поноситу,
Онъ дизгене коню на вратъ баца,
Па онъ нѣму овако говори:
Мой дорате, мое добро мило!
Сад' ме носи куда ти є драго,
Ал' нит' скачи, нити подигравай,
Нит' ты носи главу у высину;
Єръ неносишъ данасъ Господара,
Да онъ дѣли мегданъ са юнаци,
Већъ ты сада носишъ Господара,
Небыли му муке одлануле.
Боже милый, чуда невиђена!
Да є коме стати па гледати,
Потекла бы суза изъ камена,
Да погледа подъ Лазомъ дората.
Коньицъ бѣсанъ као горска вила,
Што нехає за узду ни руку,
А садъ носи болна Господара,
Па бы реко онъ за ньимъ болує.
На прси є главу наслоню,
Па онъ иде као ягнѣ младо. —
Кад' су были друму на разкршћу,
На разкршћу гди се пути дѣле,
Вѣтрићъ дуну одъ Вршачке куле,
Разлаћує на коню юнака.
Лази мало муке одлануше,
Подкраде га санакъ на коньицу.
А када се иза сна тргао,
Алъ конь стои кули подъ прозора.
Кадъ є Лаза кулу опазіо,
Онъ овако ньойзи говоріо:
„Ой Вршачка куло поносита!
„Ты си мени по нечему равна;
„Твомъ постаню и момъ болованю
„Нико незна лѣка ни есапа.“ —
Алъ изъ куле нешто проговара,
Не будали Лазо, момче младо,
Богъ є само єданъ безъ постаня,
Онъ ће дакле и безъ конца быти;
Єр' є Божя сила свемогућна.
Ньой неима начала ни конца.
Алъ све друго имаде начало,
Па све мора и конацъ имати.
А шта тиче мога се постаня,
Ево слушай ако ћешъ да знадешъ. —
У хиляди и друге стотине,
Четрдесетъ и друге године,
Кадъ Татари свіетъ поробише,
Попалише землѣ и градове,
На алає войску раздѣлише,
Па є воде на четыри стране,
Бата*) води войску крозъ Руссію,
Землю Польску и землю Нѣмачку,
Войску води на француску гледи,
Преко Райне войску претуріо.
Кадаръ узе Ердель поноситый,
Галицію, Горню Панонію,
И остале землѣ и градове,
До Пожуна града бієлога.
Пета узе лѣпу Молдавію,
И сву равну долню Панонію,
Одъ Пожуна па до Сегедина,
Гди се біе Тиса са Моришемъ. —
Куд'годь иду и проћу варвари,
Свуда пале и с' мачеви сѣку.
Попалише землѣ и градове;
Поробише ліепе државе.
Майке робе а дѣцу имъ колю.
С' коньи газе старо и невольно.
Црна земля у крви огрезла,
Плачь и писке до неба се чує.
Камень бы се разпо од' жалости,
Како неће срдце у матери. —
Па што ови зіямъ починише,
Небы іоште ни по яда было,
Ал' да видишъ брате Бекерана,

*) Бата, Кадаръ, Пета и Бекеранъ были су войводе татарске.

Да га видишъ невидло га сунце.
Єръ онъ ніе човекъ као люди,
Већъ крволокъ ко што су рисови.
Саставіо брке и обрве,
Па онъ валя съ крвавимъ очима.
Єданъ анжаръ носи у зубима,
Други држи у лієвой руцы,
А у десной носи топузину,
Куд'годь проће туд' се крвца ліе.—
Онъ пороби землю Каравлашку,
Каравлашку и Карабогданску,
На Видину Дунавъ претуріо,
И маша се ядне Булгаріе.—
Тадъ у Сербіи Стефанъ кралѣваше,
Когъ Великимъ Урошемъ прозваше.
Онъ небяше съ войскомъ у Сербіи,
Већъ воѣаше войну са Латини.—
Ово айдукъ єдва дочекао,
Па Татаре пусти у Сербію.
А кадъ доће до града Звечана,
До Звечана и Кралѣва двора,
Таки на градъ юришъ учиніо,
И ктеде га силомъ освоити.
Ал' су Србльи старе мегданџіе,
Па га лѣпше іоште дочекаше.
Когодь стигне граду на бедеме,
Таки му є глава са рамена.
Боже милый големога яда!
Да є коме стати па гледати,
Одъ стра бы му срдце препукнуло,
Да погледа кланѣ и рванѣ.
Стой цика бриткіе сабаля,
Стои лупа тежки топузина,
Коньи вришту, а юнацы вичу,
Црна земля под' ньима се тресе.—
Турцы вичу Ала и Муамедъ,
Па за голе саблѣ фатаю се;
Србльи вичу законъ отечество,
Па Варваре съ мачи пробадаю.—
Майке чеда држе у нарамцы,
Па кукаю као кукавице,
Друге врућу воду заитаю,
Па Татаре съ ньоме посипаю.—
Али ко ће силы одолѣти?
Кол' побити милліонъ Татара?
Они съ мртви обкопъ напунише,
Преко мртвы живи покуляше.
Онда Србльи снагу изгубише,
Па Кралѣвой кули побѣгоше.
За ньима се тураю Татари,
Кога стигну съ земльомъ заставляю.—
Долетише до Кралѣве куле,
Долетише на ню ударише.
На Юришъ ю ктеше отузети,
Ал' ню ніе лако освоити;
Єръ су у нѣ врата одъ желѣза,
Багламе су сребромъ затоплѣне,
Наоколо яки метеризи,
А на ньима поизборъ юнаци.—
Кадъ виђеше проклети Варвари,
Да се кула неда освоити,
Злу се послу они досѣтише,
Изподъ куле лагумъ отворише,
Подкопаше тврде метеризе,
И каменну кулу поноситу,
Па Кралѣво благо разграбише,
Ситный бисеръ и драго каменѣ,
И два нѣму сына заборише,
Милутина и съ ньимъ Драгутина;
Дадоше ій Кану Бекерану,
А међъ собомъ благо подѣлише.—
Кадъ се айдукъ робля дочепао,
Онъ разори и Звечанъ и кулу,
Пакъ онъ бѣжи къ равноме Банату,
Да га Урошъ не бы достигао;
Кодъ Паланке Дунавъ пребродіо,
И кодъ Вршца таборъ учиніо.—
Онда Вршацъ Вегенѣмъ се зваше,
На тры брега тры града имаше.
Ту Бекеранъ хтеде починути,

Починути войску одморити,
А да не бы побѣгло му роблѣ,
Ил' га когодь на силу отео,
Мене кулу даде сагради ти,
И у мени роблѣ затворити.
Ал' ми нехте врата оставити,
Нит' прозора кудъ улази сунце;
Да незнаду два кралѣва сына,
Кадъ є ютро кадъ ли є сумрачно. —
Око мене гради метеризе,
На ньи мѣне люте татарине.
Сто Татара да чуваю стажу,
А хиляду да є у преправи.
А кадъ айдукъ мене утврдіо,
И около страже намѣстіо,
Онда таки ситну кньигу пише,
Па є шалѣ одъ Сербіе Кралю,
Кньигу шалѣ Кралю по Татару,
И у кньизы овако говори:
„Ой Уроше! одъ Сербіе Главо!
„Быосамь ты у Звечану твоме;
„У Звечану и у двору твоме,
„Ал' ме тамо дочекао ниси,
„Зато самь се я самъ наплатіо,
„Што си имо блага покупіо.
„Ал' ми и то іоште доста ніе,
„Єр' я идемъ съ пута далекога,
„Самномъ водимъ и два твоя сына,
„Па ми треба мало више трошка. —
„Зато теби бѣлу кньигу пратимъ,
„Да ми пошлѣшъ сто товара блага,
„Пуста блага све мека дуката,
„И сто коня, што ѣе носит' благо,
„Па ми пошли ты ону галицу,
„Кою су ти Латини ковали,
„Ковали є па ти поклонили,
„Да нетлачишъ съ войскомъ землю ньину,
„И коя є одъ сувога злата,
„А весла іой одъ драгогъ каменя,
„На ньойзи су бисерни єдеци.
„Она вреди шестъ товара блага.
„Па іошть ми є коньицъ оронуо,
„А предъ войскомъ пѣшке ми се неѣе,
„Зато пошльи твога ми Лабуда,
„Што му пара мѣъ коньима нема. —
„Ако ли ми то послати нећешъ,
„Или съ твоіомъ войскомъ на ме поѣешъ,
„Оба ћу ти сына погубити,
„И изпећи као ягнѣ младо. —
А кадъ Урошъ бѣлу кньигу прими,
И кадъ виђе шта му она каже,
Полише га сузе низъ образе,
И плѣсну се рукомъ по колѣну,
Па говори своимъ витезовма:
Яо мени! и до Бога мога!
Мы біемо браћу и христяне,
А Варвари дѣцу нашу колю;
Землю плѣне изъ нѣ роблѣ воде,
Па се іоште съ нама подсмѣваю. —
По свой войсцы телаль кньигу штіе,
Да свакъ знаде шта стои у ньойзи,
А када се кньига прочитала,
Краль говори своимъ витезовма:
„Немал' овде мѣъ нама юнака?
„Коєга є Србкиня родила,
„Да ми отме дѣцу одъ Татара,
„Ил' на силу или прієвару,
„Честита бы нѣга учиніо,
„По Кралѣвства нѣму даровао,
„Нека влада за десетъ година,
„Нека влада нек' данка неплаћа,
„Па да ћу му мою саблю бритку,
„Мою саблю и мога Лабуда,
„Кои мени за даванѣ нису,
„Ал' ій отацъ за дѣцу покланя. —
Сви юнацы главе оборише,
И у црну землю погледаше.
Ніе зато што юнацы нису,
И за Краля не бы погинули,
Но немож' се нико досѣтити,

Како бы се могло доскочити, —
Доскочити Кану Бекерану,
Непониче Шестокриловићу,
Србскій Сердаръ одъ лѣпогъ Загоря;
Коино є єдинацъ у майке,
И комъ нема пара у юначству,
Па што знаде турски и татарски,
Конда га є була одоила. —
Непониче но предъ Краля клече,
Па онъ нѣму овако говори:
„Милый Кралю! драгій Господару!
„Свѣтла круно! дико одъ Сербіє!
„Ево вѣра, ево десна рука;
„Я ћу твою желю изпунити,
„Я ћу твою дѣцу освоити,
„И Татарма одшалити шалу.
„Я одлазимъ у мой шаторъ бѣлый,
„И спремамъ се ноћасъ у Татаре,
„А ты кренѣи войску у Сербію,
„И чекай ме съ войскомъ кодъ Дунава;
„Кодъ Дунава спрамъ града Вегеня,
„Свѣтла Крупо за трыдесетъ дана. —
Па поскочи на ноге юначке,
У тры скока у шатору быо,
Косу бріє турску браду прави,
И облачи Дервишке мантіє,
Чалму веже а димліє стеже,
Начини се турска Дервишина,
Па се крену ноћомъ изъ табора,
Да га нико видит' немогаше,
Собомъ носи два товара блага,
Петъ товара сладкога шербета,
У шербетъ є бенѣелукъ метнуо,
Ко га піе, да се непробуди.
Ноћу иде, а даню почива,
Кудъ пролази за Татаре пыта.
А када є Дунавъ пребродіо,
И кадъ стиже до татарске страже,
Татарски є съ ныма говоріо,
И каже се да є изъ далека,
Чакъ изъ Мекке, Пророкова града,
И одъ гроба Светца Муамеда,
„Идемъ, вели, къ Кану Бекерану,
„Пророкъ ме є къ нѣму оправіо,
„Чудне му є даре опреміо,
„Чудне даре, и чудне поздраве.
Дадоше му таки пратіоце,
Довеше га Кану подъ шатора,
А кадъ виђе Шестокриловићу,
Када виђе Кана Бекерана,
Турски кланя татарски говори,
Па онъ Кана лієпо поздравля:
„Здраво да си Кане Бекеране!
„Здраво да си Пророковъ роћаче!
„Бож'я слава на тебе є пала,
„Милость Божя и божѣгъ Пророка.
„Богъ ће твое име прославити,
„Ты ћешъ чудна дѣла починити,
„Одъ истока пакъ чакъ до запада,
„Ты ћешъ цѣлимъ завладати свѣтомъ.
„Пророкъ ће ти быти у помоћи,
„Пророкъ божій и сила нѣгова,
„Я самъ Кане чакъ изъ Мекке града,
„Грѣшный слуга великогъ Пророка.
„Пророкъ ме є къ теби оправіо,
„Тебе Кане на то изабрао,
„Да ты Изламъ прострешъ по свіету,
„Єданъ Изламъ и єданъ Алкоранъ,
„Да изтребишъ по свіету Ћауре,
„До корена да Ћаура нема.
„Да сви божѣгъ вѣрую Пророка,
„Нѣму єдномъ сви да се кланяю. —
„А да можешъ одолѣт' Ћаурма,
„И са силомъ и свакомъ заиромъ.
„Пророкъ ти є даре оправіо,
„Чудне даре и чудну заиру,
„Оправіо два товара блага,
„Петъ товара пића Пророкова.
„Па є дар'ма силу неку дао,
„Силу Кане нигда нечувену.

„Єр' што више ты узарчишъ благо,
„Све ће више оно се множити.
„А кадъ пођешъ съ войскомъ на Ћауре,
„Ты се наши пића Пророкова,
„Па ти нико одолѣти неће,
„Нити теби, нити твоіой войсцы. —
Тек' што Дервишъ ово изговори,
Одма стаде предавати даре,
Али Божіомъ силомъ и намѣромъ,
Указа се чудо на небеси.
Подиже се віоръ одъ истока,
Ярко сунце у подне помрачи,
Сину муня изъ неба ведрога,
Затресе се земля изъ темеля.
Канъ Бекеранъ у лицу преблѣди;
Сва се сила татарска поплаши.
А кадъ виђе Шестокриловићу,
Када виђе яда одъ Татара,
Мудра глава мудро се досѣти,
Бекерану овако говори:
„За сведоџбу и за потврђенѣ;
„Мои рѣчій и мога посланства,
„Ово Пророкъ учини знаменѣ,
„Да вѣруєшъ намѣру Божанства.
„Аколъ и то нећешъ вѣровати,
„И Божіой се сили узпротивишъ,
„Богъ ће друго чудо учинити,
„Дань ће с' бѣлый у ноћь претворити,
„Црна ће се земля отворити,
„Твою войску и тебе прождрѣти.
Кадъ чу' айдукъ, шта му Дервишъ каза
И кадъ виђе небесно знаменѣ,
Къ земльи пада, па онъ турски кланя,
Бога моли и божѣгъ Пророка.
Пакъ говори Шестокриловићу:
„Сѣди доле Божій угодниче,
„Сѣди доле одмори се мало,
„И одъ пута одпочини трудна,
„А што велишъ о твоємъ посланству
„И Алиной светой заповѣди;
„Пророкъ нека слуги заповѣди,
„Я се сили Божіой непротивимъ,
„Штогодь велишъ я ћу учинити,
„Пророкову волю изпунити,
„Ал' како ћу одолѣт' Ћаурма,
„Кадъ я немамъ доста самномъ войске,
„Наша се є войска разтурила,
„По свіету ко челе по цвѣту,
„Па є многа войска изгинула,
„И наша є сила ослабила,
„А Ћаура ко на земльи траве,
„По хиляду на єдногъ Татара. —
Алъ говори Шестокриловићу:
„Доста войске Кане Бекеране;
„Доста войске съ коіомъ Ала влада,
„И десница Свеца Муамеда,
„Што Богъ хоће, учинити може,
„Нѣгова є сила свемогућа,
„Нитъ ньой когодь одолѣти може,
„А како ће одолѣт' Ћаури,
„Па заръ немашъ пића Пророкова?
„Ко га піє да му пара ніе.
Іоштъ говори Шестокриловићу:
„Єли тестиръ Кане Бекеране?
„Да я проћемъ по твоіой ордіи,
„Да я видимъ твое витезове.
То Бекеранъ єдва дочекао,
Па говори Шестокриловићу:
Тестиръ теби, Божій угодниче!
Тестиръ теби колико ти драго,
Иди мою ты провиди войску,
И напой ю пићемъ Пророковимъ,
Па кадъ дођешъ брегу на высину,
Кодъ каменне куле сазыдане,
У ньойзи су гуе затворене,
Люте гуе два Кралѣва сына.
Поздрави ми моє делибаше,
Да чуваю у камену гуе;
Сутра ћу ій оба обѣсити,
Єръ я имамъ сада доста блага. —

Кадъ то чуо Шестокриловићу,
Одъ жалости срдце му процвили,
Алъ онъ има разумъ и юначство,
Па онъ срдцу одолѣти знаде.
Мудро оди паметно говори,
Нико нѣга познати неможе.
Онъ татарску преброи ордію
И све виђе што є и како є.
Кудъ пролази турски абдесъ прави,
На юначство Татаре позыва. —
А кадъ сунце иза горе зађе,
А онъ стиже кули каменитой.
Како стиже међъ Татаре оде,
Па онъ ньима овако говори:
„Дѣцо моя, Татари Витези!
„Вѣрни сынцы Светца Муамеда,
„Ваша слава и Ваше юначство,
„Зачуло се по бієломъ свѣту,
„Будте сложни и своимъ Кану вѣрни,
„Па ће іоште и далѣ се чути,
„Сложно дѣцо удрите ћауре,
„Пророкъ ће Вамъ быти у помоћи.
„Канъ Бекеранъ Васъ є поздравіо,
„И посло Вамъ сладкога шербета.
„Да чувате Вы у кули роблѣ,
„Да чувате да шербетъ піете.
А кадъ Дервишъ рієчъ савршіо,
Они редомъ сташе шербетъ пити.
Пиће сладко лакоми айдуцы,
Єданъ піє више одъ другога.
Докъ се редомъ пићемъ обредише,
Сви легоще главомъ безъ углавля.
Кадъ то виђе Шестокриловићу,
Онъ поскочи на ноге юначке,
Па потрже свою топузину,
И онъ стаде мене бити кулу,
Мене біє, а дѣцу дозыва:
„Небойте се мои Соколови.“
Рука снажна, топузина тежка
Мене біюћъ изъ темеля креће,
И докъ себи путь є отворіо,
Мой є десный ћошакъ оборіо.
Тадъ извади два Кралѣва сына,
И баца ій за се на коньица.
Алъ своимъ срдцу одолѣтъ неможе,
Већъ потрже свою саблю бритку,
Па хиляду одсіече глава,
Некъ хиляда двоицу замѣну,
Па се стиште съ роблѣмъ преко поля,
Кано звѣзда преко ведра неба.
Юнакъ силанъ а коньицъ помаманъ,
Одма быше Дунаву на брегу.
А када є Дунавъ претуріо,
И србска га опазила стража.
Она трчи на Муштулукъ Кралю,
И дозыва изъ грла бієла:
„Дай Муштулукъ одъ Сербіє Кралю.
„Ево иде Шестокриловићу,
„Ево иде весела му Майка,
„Собомъ води и два твоя сына.
Боже милый, лієпа састанка!
Да є коме стати па гледати,
Свако бы се срдце заплакало,
Да погледи одъ Сербіє Краля,
Съ десномъ рукомъ дѣцу загрліо,
Съ лѣвомъ грли Шестокриловића;
Па онъ дѣцу и юнака люби.
Одъ радости онъ сузе пролива:
„Добро дошла мила чеда моя,
„Добро дошо мой добрый Витеже!
„Єсте ли се чеда напатила?
„У проклетомъ робству кодъ Татара.
„Како си ій сыне избавіо,
„И толикой сили одолѣо,
„Благо майцы, коя те родила,
„Благо меши, кои те имадемъ.
„Честита ћу тебе учинити,
„Честитъ быо, и ко те родіо. —
Алъ говори Шестокриловићу:
Свѣтла Круно, огреяно сунце!

Бы ће врѣме све ћу ти казати,
Али сада ніе томе доба;
Єръ докъ сване и огране сунце,
Мы морамо разбити Татаре,
Да имъ, Кралю! одшалимо шалу,
И вратимо жао за срамоту,
Зато крећмо войску на Татаре,
Да пре дана Дунавъ претуримо,
Да до зоре збунимо Татаре,
Да незнаду побѣћи куда ће. —
Што рекоше то и учинише,
Съ войскомъ хитро Дунавъ пребродише.
Войску води Шестокриловићу,
Войску води, предъ войскомъ попѣва.
А кадъ стиже съ войскомъ до Татара,
И претиште Србльинъ Татарина,
Чакъ до Беча земльица поєча.
Татаръ пада ко подъ косомъ трава;
Одъ Србаля слабо ко погину,
Одъ Татара слабо ко утече,
А кадъ свану и ограну сунце,
Алъ Татара у Вегеню нема.
Онда Србльи таборъ разграбише,
И татарско благо задобыше.
Па одоше кући пѣваюћи,
А осташе Турцы зѣваюћи. —
Ето Лазо мога ти постаня.
А што си се Лазо поболѣо,
Девойке су теби досадиле,
Понайвише лѣпа Анѣлія,
Коя носи ноже оковане,
И пре сунца по градини шета,
Па невену коренъ съ ножемъ сѣче,
А на твоє срдце намѣнює.
Ты имадешъ деветнаєстъ рана,
Зато су ти муке додіяле.
Већъ ты иди твоме бѣломъ двору,
Па ты кувай корѣнъ одъ невена,
Корѣнъ кувай у деветнайстъ вода,
И пи воду деветнаєстъ дана,
Па ћешъ ране Лазо завидати,
И твоє се болѣ опростити.
А кадъ Лазо ты ране завидашъ,
Ты запроси лѣпу Анѣлію,
Ил' є проси или є отимльи,
Да нечини яда и зіяма.
Кадъ є Лаза кулу разумѣо,
Онъ се враћа двору бієломе,
Па онъ кува корѣнъ одъ невена,
Воду піє своє ране вида.
Кадъ є своє ране извидао,
Онъ запроси лепу Анѣлію,
Онъ є проси майка му є дає,
Одведе є двору бѣломе,
Пакъ є люби ноћу и кадъ сване,
И съ тимъ вида са своґъ срдца ране.

У Вершцу 20-огъ Юлія 1842

пѣвао Симеонъ Ціюкъ.

PII 2/21

Univerzitetska biblioteka "SVETOZAR MARKOVIĆ" | Sign.

Datumi izdavanja knjige:

8. VI. 1962